

Camal Şahverdiyev
Açığı qaynaqlı müasir həllər

Müəllif: Camal Şahverdiyev

Oxucuya müraciət:

Bu sahə üzrə Azərbaycan dilində kitab ilk dəfə nəşr olunduğundan istifadə edilən termin və sözlər məlumatın daha anlaşıla bilən olması üçün tətbiq edilmişdir. Kitabın daxilində səhv aşkar etsəniz, xahiş edirik, sərt şəkildə tənqid etməyəsiniz. Yalnız söz və ya sintaksis səhvini gördüyünüz halda, bookcorrector@gmail.com mail ünvanına yazmağınız xahiş olunur. Bununla növbəti kitabların daha mükəmməl edilməsinə yardımçı olarsınız.

Bütün müəllif hüquqları qorunur. Kitabın daxilində əks olunan məlumatların yayımlanması, çapı, surətinin çıxarılması və ya digər bir şəkildə istifadə olunması yalnız müəllifdən razılıq alındıqdan sonra mümkündür. Məlumat qeyd olunan məqamlar nəzərə alınmadan istifadə edilərsə, müvafiq qanunvericilik üzrə tədbirlər tətbiq olunacaq.

ISBN: 978-9952-8290-2-0

Kitabdan istifadə qaydaları

Aşağıdakı açıqlamalar kitabın müəllifində oxucuya yardımçı olacaq:

Əsas başlıq - **Bold və böyük hərflər**

Əsas başlığa 1-ci dərəcəli alt başlıq - **Arxa fon qara, şrift ağ**

Əsas başlığa 2-ci dərəcəli alt başlıq - Altdan xətt

Əmrlər bold qeyd olunub. Əgər hansısa faylın içərisində olan sintaksisdən danışılırsa, öncədən faylın adı və tərkibinə əlavə ediləcək sətirlər bildirilir.

Qeydlər altdan xətt və bold edilmişdir - Qeyd:

- İstənilən UNIX/Linux əməliyyat sistemində faylların içində şərh üçün istifadə edilir.

Simvoldan sonrakı sözlər oxunmur.

/* şərh */ - DNS BIND-da və PHP proqramlaşdırma dilində yazılmış kodlarda göstərilən simvolların daxilində olan istənilən yazı şərhdir.

// - DNS BIND-da və PHP proqramlaşdırma dilində yazılmış kodlarda göstərilən simvollardan

sonra olan ixtiyari yazı şərhdir.

;- DNS BIND-da sətirin sonu deməkdir.

Oxucu tərəfindən kitabın başa düşülməsi üçün tələb edilən biliklər:

1. UNIX/Linux əməliyyat sistemlərində biliklərə sahib olmalı
2. CCNA şəbəkə səviyyəsinə sahib olmalıdır
3. Windows MCITP səviyyəsinə sahib olmalıdır

7 Projektlərin idarə edilməsi sistemləri

- 8 Ubuntu 14.04 Redmine 3.0.1 yüklənməsi və quraşdırılması
- 21 Ubuntu 14.04 x64 xWiki yüklənməsi və quraşdırılması
- 26 xWiki Domain Controller ilə inteqrasiya edilməsi

27 Bulud sistemləri

- 28 FreeBSD 10.2 x64 server üzərində OwnCloud yüklənməsi və qurulması
- 40 OwnCloud-un Domain Controller ilə inteqrasiya edilməsi
- 44 FreeBSD 10.1 x64 Pydio Cloud qurulması

57 Daxili resursların planlaşdırılması sistemləri (ERP)

- 58 Dolibarr ERP CRM qurulması yüklənməsi və qurulması
- 64 Ubuntu 14.04 üzərində OpenERP oDoo-nun qurulması

73 Wireless şəbəkəsində olan tələblərin qarşılınması

- 74 FreeBSD 10.1 üzərində FreeRadiusun portlardan yüklənməsi və LDAP-la inteqrasiyası
- 78 FreeBSD 10.1-də FreeRadiusun NTLM-MSCHAP vasitəsi ilə AD ilə inteqrasiyası
- 84 CentOS üzərində DaloRadius qurulması
- 88 FreeBSD FreeRADIUS EAP-TLS
- 104 FreeBSD 10.1 x64 WiFi Hotspot

118 Daxili və dünya DNS serveri

- 119 DNS məntiqi
- 134 FreeBSD DNS-in Windows Active Directory ilə inteqrasiya edilməsi

136 İnternet Resurslarının paylaşdırılması

- 137 Squid MSLDAP inteqrasiyası
- 138 Squid Cluster-in Domain Controller-də external group-larla inteqrasiya edilməsi
- 153 Squid-in debug və troubleshoot edilməsi
- 162 Squid başlıqlara görə süzgəc
- 163 Windows yenilənməsi

164 Daxili resursların şifrələnmiş kanalla idarə edilməsi

- 165 FreeBSD OpenVPN
- 171 FreeBSD serverdə OpenVPN Active Directory ilə inteqrasiyası
- 176 Ubuntu serverdə OpenVPN Active Directory ilə inteqrasiyası
- 182 Ubuntu serverdə OpenVPN FreeRADIUS AD inteqrasiyası

191 Elektron poçt infrastrukturunun qurulması

- 192 FreeBSD Postfix Postfixadmin integrasiya edilməsi
- 254 FreeBSD Postfix Dovecot ilə AD integrasiyası

301 Linux üçün disk və şəbəkə dayanıqlığı

- 302 Linux BOND
- 305 Linux FCoE
- 315 Multipath disklərin işlək vəziyyətdə genişləndirilməsi

317 Korporativ şəbəkədə yazışma sistemi

- 318 OpenFire XMMP serverin qurulması
- 333 OpenFIRE ilə Active Directory integrasiyası

341 Bütün həllər üçün WEB serverlər

- 342 CentOS OCI8 PHP5-FPM nGinx
- 346 nGinx yüksək dayanıqlı reverse proxy
- 352 Apache Tomcat8 yüklənməsi və quraşdırılması
- 357 Apache ANT yüklənməsi və quraşdırılması
- 359 Apache Maven yüklənməsi və quraşdırılması
- 360 CentOS PDO_OCI integrasiyası
- 363 Oracle JDK8-in yüklənməsi və quraşdırılması
- 365 Ubuntu 14.04 x64 tomcat7 Java8 yüklənməsi və quraşdırılması
- 366 Ubuntu Tomcat serverdə http və https portlarının dəyişdirilməsi

369 Programçıların effektiv iş mühitləri

- 370 Mercurial Active Directory ilə integrasiyası
- 374 GitLAB Active Directory integrasiyası

389 İnternet üzərindən canlı iclaslar

- 390 OpenMeetings qurulması və istifadəsi
- 410 BigBlueButton qurulması və istifadə edilməsi

417 İP üzərindən səsın ötürülməsi

- 418 Asterisk VoIP serverin qurulması və sınaqdan keçirilməsi
- 421 FreeSWITCH VoIP serverin qurulması və sınaqdan keçirilməsi

429 Şəbəkə və resurslarının təhlükəsizliyi

- 430 FreeBSD Tacacs yüklənməsi və quraşdırılması
- 436 Linux-da Tacacs-ın Domain Controller ilə integrasiya edilməsi

- 443 SSH Domain controller İntegrasiyası
- 447 Snort İDS
- 459 OpenSSL RSA imzalanması və yoxlanılması qaydası
- 460 OpenSSL şifrələnmə və deşifrələmə
- 461 OpenSSL RSA açarlar və sertifikatlar
- 466 OpenSSL imzalama və şifrələmə
- 469 OpenSSL OCSP Responder

473 Təhlükəsizlik kamera görüntülərinin qeydiyyatı

- 474 NGINX və FFMPEG vasitəsilə kamera yayımının canlı izlənilməsi və köhnə yazılarına baxılması

495 Sistem və şəbəkə resurslarının monitorinqi

- 496 FreeBSD Cacti yüklənməsi və qurulması
- 510 Ubuntu üzərində Nagios server və client qurulması
- 522 FreeBSD server üzərində NRPE agentin yüklənməsi

BÖLÜM 1

Proyektlərin idarə edilməsi sistemləri

- Ubuntu 14.04 Redmine 3.0.1 yüklənməsi və quraşdırılması
- Ubuntu 14.04 x64 xWiki yüklənməsi və quraşdırılması
- xWiki Domain Controller ilə inteqrasiya edilməsi

Hər hansısa bir proyektin bir neçə şöbə və ya bir neçə şirkətlə birgə kollektiv şəklində aparılmasında müəyyən problemlər ortaya çıxa bilər. Bunlardan bir neçəsini misal olaraq deyə bilərik. Məsələn sifarişçi yerinə yetirilən işin düzgün olmamasını, sifarişi qəbul edən tərəf isə əksinə görülən işin doğru olmasını bildirir və mübahisə yaranır. Bu problemlərin həlli üçün avtomatlaşdırılmış iş axını olmalıdır ki, hər iki tərəf özünə aid olan işin yazılı sübutuna sahib olsun. Başlığımız belə sistemlərin qurulmasını açıqlayır.

Ubuntu 14.04 Redmine 3.0.1 yüklənməsi və quraşdırılması

Redmine - projətlərin və tapşırıqların idarə edilməsi (eynilə də səhvlərin izlənilməsi) üçün açıq qaynaqlı WEB proqram təminatıdır. WEB mühiti Ruby on Rails-ə əsaslır və Ruby-də yazılmışdır. Rəsmi saytı <http://www.redmine.org/>

Aşağıdakı bacarıqlara sahibdir:

- Proyekt və alt projətlərin yaradılması
- Rollara əsaslanan dinamik hüquqlar sistemi
- Səhvlərin izlənilməsi sistemi
- Gantt diaqramları və təqvim
- Proyektin xəbərləri, sənədləri və fayllarının idarə edilməsinə imkan
- RSS axınlar və elektron məktubun köməkliyi ilə dəyişikliklər haqqında xəbərdarlıq
- Hər projekt üçün wiki
- Hər projekt üçün forum
- Müvəqqəti xərclərin hesabatı
- İnsidentlər, müvəqqəti xərclər, projətlər və istifadəçilər üçün idarə edilən təsadüfi sütunlar
- Versiyanın idarə edilməsi (SVN, CVS, Git, Mercurial, Bazaar və Darcs) sistemləri ilə asan inteqrasiya
- Əldə edilmiş məktublarnın əsasında səhvlər haqqında yazılarnın yaradılması
- Çoxsaylı LDAP qeydiyyat metodu
- Yeni istifadəçilərin sərbəst qeydiyyatı imkanı
- Çoxdilli interfeys (həmçinin rus)
- Verilənlər bazası MySQL, Microsoft SQL Server [1], PostgreSQL, SQLite, Oracle-ın dəstəyi.

Qurulmasına başlayaq

Sistem yüklədikdə **sudo** istifadəçisi yaradılır və nəzərimizdə tuturuq ki, həmin istifadəçi adı **sysuser** və təyin etdiyimiz şifrəsini bilirik. Mütələq şəkildə bütün yüklənmə və quraşdırmaları sudo istifadəçisi adından etməliyik. Nəzərdə tutulur ki, siz Redmine-i daxili şəbəkəinizdə qurursunuz və bu səbəbdən də PhpMyAdmin rahatçılıq üçün yüklənir (əgər Public-də istifadə edəcəksinizsə, qətiyyənlə PhpMyAdmin yükləməyin).

Sistemi yeniləyirik:

```
sysuser@redmine:~$ sudo apt-get update && sudo apt-get upgrade -y
```

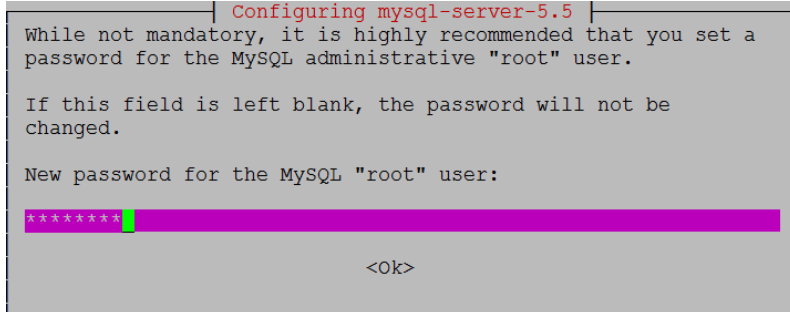
LAMP üçün tələb olunan paketləri və asılılıqlığında olan bütün paketləri yükləyirik (Yalnız sizin halda PhpMyAdmin tələb edilməyə də bilər):

```
sysuser@redmine:~$ sudo apt-get install apache2 php5 libapache2-mod-php5  
mysql-server php5-mysql phpmyadmin libapache2-mod-perl2 libcurl4-openssl-dev  
libssl-dev apache2-prefork-dev libapr1-dev libaprutil1-dev libmysqlclient-dev
```

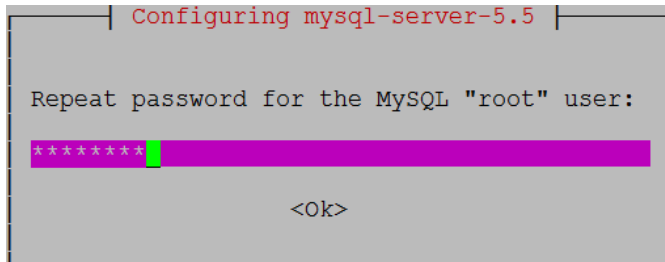


```
libmagickcore-dev libmagickwand-dev curl git-core patch build-essential bison
zlib1g-dev libssl-dev libxml2-dev libxml2-dev sqlite3 libsqlite3-dev
autotools-dev libxslt1-dev libyaml-0-2 autoconf automake libreadline6-dev
libyaml-dev libtool imagemagick apache2-utils
```

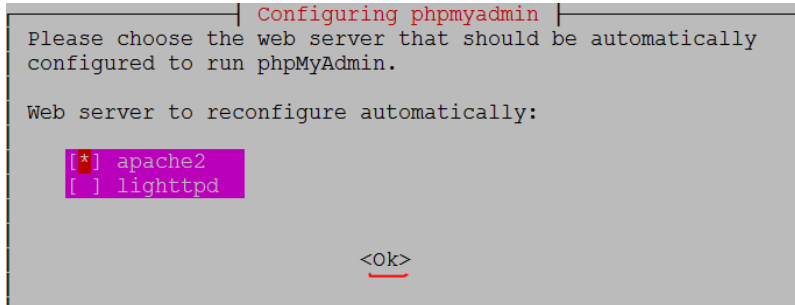
Yüklənmə zamanı bizdən MySQL üçün root şifrəsinin təyin edilməsi istəniləcək(Şəkilə göstərildiyi kimi):

şifrəni təkrar daxil edirik:

PhpMyAdmin qurulması üçün WEB server apache seçirik:

PhpMyAdmin-in bazasını dbconfig-common ilə quraşdırırıq:

```
| Configuring phpmyadmin |
The phpmyadmin package must have a database installed and
configured before it can be used. This can be optionally
handled with dbconfig-common.

If you are an advanced database administrator and know that
you want to perform this configuration manually, or if your
database has already been installed and configured, you
should refuse this option. Details on what needs to be done
should most likely be provided in /usr/share/doc/phpmyadmin.

Otherwise, you should probably choose this option.

Configure database for phpmyadmin with dbconfig-common?

<Yes> <No>
```

root istifadəçi üçün şifrəni daxil edirik ki, phpmyadmin adlı baza yaradıb lazımı cədvəl və sxemləri qurulsun.

Subversion yüklənməsi və quraşdırılması

```
sysuser@redmine:~$ sudo apt-get install subversion libapache2-svn
```

SVN üçün qovluq yaradıırıq, həmin qovluq üçün web serverimizə yetki veririk və dav_svn modulunu aktivləşdiririk:

```
sysuser@redmine:~$ sudo mkdir -p /var/lib/svn
sysuser@redmine:~$ sudo chown -R www-data:www-data /var/lib/svn
sysuser@redmine:~$ sudo a2enmod dav_svn
```

Faylı açırıq:

```
sysuser@redmine:~$ sudo nano /etc/apache2/mods-enabled/dav_svn.conf
```

Və aşağıdakı sətirlərin qarşısından şərhini silirik:

```
<Location /svn>
  DAV svn
  SVNParentPath /var/lib/svn
  AuthType Basic
  AuthName "My repository"
  AuthUserFile /etc/apache2/dav_svn.passwd
  AuthzSVNAccessFile /etc/apache2/dav_svn.authz
  <LimitExcept GET PROFIND OPTIONS REPORT>
  Require valid-user
  </LimitExcept>
</Location>
```

SVN qeydiyyat modulunu aktivləşdiririk:

```
sysuser@redmine:~$ sudo a2enmod authz_svn
```

```
redmine istifadəçisini əlavə edirik ki, bu repository-dən oxuya bilsin:
sysuser@redmine:~$ sudo htpasswd -c /etc/apache2/dav_svn.passwd redmine
New password: şifrə
Re-type new password: şifrə_tekrar
Adding password for user redmine
```

```
Apache servisini yenidən işə salırıq:
sysuser@redmine:~$ sudo service apache2 restart
* Restarting web server apache2    [ OK ]
```

```
Repository yaradırıq:
sysuser@redmine:~$ sudo svnadmin create --fs-type fsfs /var/lib/svn/my_repository
sysuser@redmine:~$ sudo chown -R www-data:www-data /var/lib/svn
```

```
Repository yetkisinin quraşdırılması üçün faylı açın:
sysuser@redmine:~$ sudo nano /etc/apache2/dav_svn.authz
```

```
redmine-in repository-ə yetki alması üçün quraşdırma faylında əlavə
edirik(faylı yadda saxlayaraq çıxırıq):
[my_repository:/]
redmine = r
```

Ruby və Ruby on Rails-i yükləyirik

```
sysuser@redmine:~$ sudo apt-get install ruby1.9.3 ruby1.9.1-dev ri1.9.1
libruby1.9.1 libssl-dev zlib1g-dev
```

```
sysuser@redmine:~$ sudo update-alternatives --install /usr/bin/ruby ruby
/usr/bin/ruby1.9.1 400 \
> --slave /usr/share/man/man1/ruby.1.gz ruby.1.gz \
> /usr/share/man/man1/ruby1.9.1.1.gz \
> --slave /usr/bin/ri ri /usr/bin/ri1.9.1 \
> --slave /usr/bin/irb irb /usr/bin/irb1.9.1 \
> --slave /usr/bin/rdoc rdoc /usr/bin/rdoc1.9.1
```

Redmine-in yüklənməsi

Hal-hazırda yüklədiyimiz versiya 3.0.1-dir amma siz öz istədiyiniz versiyaya dəyişə bilərsiniz.

```
sysuser@redmine:~$ cd /usr/share
sysuser@redmine:/usr/share$ sudo wget
http://www.redmine.org/releases/redmine-3.0.1.tar.gz
```

```
sysuser@redmine:/usr/share$ sudo tar xvfz redmine-3.0.1.tar.gz
sysuser@redmine:/usr/share$ sudo rm redmine-3.0.1.tar.gz
sysuser@redmine:/usr/share$ sudo mv redmine-3.0.1/ redmine
sysuser@redmine:/usr/share$ sudo chown -R root:root /usr/share/redmine
sysuser@redmine:/usr/share$ sudo chown www-data
/usr/share/redmine/config/environment.rb
```

```
sysuser@redmine:/usr/share$ sudo ln -s /usr/share/redmine/public  
/var/www/html/redmine
```

MySQL

RedMine qoşulub məlumatlarını yazı bilməsi üçün MySQL verilənlər bazası, istifadəçi adı və şifrə yaradırıq.

MySQL console-a daxil oluruq:

```
sysuser@redmine:/usr/share$ mysql -uroot -p'mysqlpass'
```

MySQL console-unda aşağıdakı əmrləri yerinə yetiririk:

```
mysql> CREATE DATABASE redmine character SET utf8;
```

Query OK, 1 row affected (0.00 sec)

```
mysql> CREATE user 'redmine'@'localhost' IDENTIFIED BY 'redminedbpass';
```

Query OK, 0 rows affected (0.00 sec)

```
mysql> GRANT ALL privileges ON redmine.* TO 'redmine'@'localhost';
```

Query OK, 0 rows affected (0.00 sec)

```
mysql> FLUSH PRIVILEGES;
```

Query OK, 0 rows affected (0.00 sec)

```
mysql> \q
```

Redmine-in bazaya qoşulmasını konfigurasiya edək:

```
sysuser@redmine:/usr/share$ sudo cp redmine/config/database.yml.example  
redmine/config/database.yml
```

Verilənlər bazası quraşdırma faylını açırıq:

```
sysuser@redmine:/usr/share$ sudo nano redmine/config/database.yml
```

İstifadəçi adı, şifrə və verilənlər bazasının şifrəsini yaratdığımızı uyğun olaraq aşağıdakı şəkildəki kimi dəyişirik:

production:

```
  adapter: mysql2  
  database: redmine  
  host: localhost  
  username: redmine  
  password: "redminedbpass"  
  encoding: utf8
```

Qururuq:

```
sysuser@redmine:/usr/share$ cd /usr/share/redmine/  
sysuser@redmine:/usr/share/redmine$ sudo gem install bundler  
sysuser@redmine:/usr/share/redmine$ sudo bundle install --without development  
test postgresql sqlite
```

```
sysuser@redmine:/usr/share/redmine$ sudo rake generate_secret_token
sysuser@redmine:/usr/share/redmine$ sudo RAILS_ENV=production rake db:migrate
sysuser@redmine:/usr/share/redmine$ sudo RAILS_ENV=production rake
redmine:load_default_data
Select language: ar, az, bg, bs, ca, cs, da, de, el, en, en-GB, es, et, eu,
fa, fi, fr, gl, he, hr, hu, id, it, ja, ko, lt, lv, mk, mn, nl, no, pl, pt,
pt-BR, ro, ru, sk, sl, sq, sr, sr-YU, sv, th, tr, uk, vi, zh, zh-TW [en]ENTER

sysuser@redmine:/usr/share/redmine$ sudo mkdir public/plugin_assets
sysuser@redmine:/usr/share/redmine$ sudo chown -R www-data:www-data files log
tmp public/plugin_assets
sysuser@redmine:/usr/share/redmine$ sudo chmod -R 755 files log tmp
public/plugin_assets
```

Phusion Passenger yüklənməsi

Phusion Passenger Ruby-nin dəstəklədiyi WEB serverdir. Dizayn edilmişdir ki, apache və nginx web serverlə birlikdə işləyə bilsin.

Phusion Passenger üçün Repository əlavə edirik:

```
sysuser@redmine:/usr/share/redmine$ sudo apt-key adv --keyserver
keyserver.ubuntu.com --recv-keys 561F9B9CAC40B2F7
sysuser@redmine:/usr/share/redmine$ sudo apt-get install apt-transport-https
ca-certificates
```

Yeni repository quraşdırma faylını açırıq:

```
sysuser@redmine:/usr/share/redmine$ sudo nano
/etc/apt/sources.list.d/passenger.list
```

Aşağıdakı sətiri fayla əlavə edib yadda saxlayaraq çıxırıq:

```
deb https://oss-binaries.phusionpassenger.com/apt/passenger trusty main
```

Fayla uyğun olan yetkiləri təyin edirik:

```
sysuser@redmine:/usr/share/redmine$ sudo chown root:
/etc/apt/sources.list.d/passenger.list
sysuser@redmine:/usr/share/redmine$ sudo chmod 600
/etc/apt/sources.list.d/passenger.list
```

Yükləyirik

```
sysuser@redmine:/usr/share/redmine$ sudo apt-get update
sysuser@redmine:/usr/share/redmine$ sudo apt-get install libapache2-mod-
passenger
```

Qurulması:

passenger konfiqruasiya faylını açırıq:

```
sysuser@redmine:/usr/share/redmine$ sudo nano /etc/apache2/mods-
available/passenger.conf
```

PassengerDefaultUser www-data sətirini passenger quraşdırma faylına aşağıdakı şəkildə əlavə edirik:

```
<IfModule mod_passenger.c>
  PassengerRoot /usr/lib/ruby/vendor_ruby/phusion_passenger/locations.ini
  PassengerDefaultRuby /usr/bin/passenger_free_ruby
  PassengerDefaultUser www-data
</IfModule>
```

apache2 quraşdırma faylını açırıq:

```
sysuser@redmine:~$ sudo nano /etc/apache2/sites-available/000-default.conf
```

faylı aşağıdakı şəkllə gətiririk (Faylda edilən dəyişikliklər yaşıl, əlavələr isə qırmızı rəngdə qeyd edilmişdir):

```
<VirtualHost *:80>
  ServerAdmin server.admin@email.com
  DocumentRoot /var/www/html/redmine
  ErrorLog ${APACHE_LOG_DIR}/error.log
  CustomLog ${APACHE_LOG_DIR}/access.log combined
</VirtualHost>
<Directory /var/www/html/redmine>
  RailsBaseURI /redmine
  PassengerResolveSymlinksInDocumentRoot on
</Directory>
```

Modulu aktivləşdiririk və apache servisi yenidən işə salırıq ki, dəyişikliklər işə düşə bilsin:

```
sysuser@redmine:~$ sudo a2enmod passenger
```

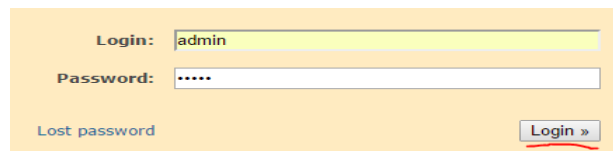
Module passenger already enabled

```
sysuser@redmine:~$ sudo service apache2 restart
```

```
* Restarting web server apache2          [ OK ]
```

Redmine-i işə salırıq

Artıq redmine-in web səhifəsinə <http://server IP/> yazmaqla daxil ola bilərsiniz.

A screenshot of the Redmine login page. It features a yellow background. There are two input fields: 'Login:' with 'admin' entered and 'Password:' with '.....' entered. Below the password field is a link for 'Lost password'. At the bottom right is a 'Login »' button.

```
Login: admin
```

```
Pass: admin
```

eMail quraşdırıraq

SMTP və şifrələnmə üçün fayl yaradıırıq

Quraşdırma faylını açırıq:

```
sysuser@redmine:~$ sudo nano /usr/share/redmine/config/configuration.yml
```

Aşağıdakı sətirləri yaratdığımız redmine email quraşdırma faylına əlavə edirik:

```
production:
  email_delivery:
    delivery_method: :smtp
    smtp_settings:
      enable_starttls_auto: true
      address: "smtp.gmail.com"
      port: '587'
      domain: "smtp.gmail.com"
      authentication: :plain
      user_name: "redmine@gmail.com"
      password: "remineemailpass"
```

Siz email-in işlənməsini WEB interfeysdə yoxlaya bilərsiniz. Haqqında ətraflı aşağıda danışacağıq.

Subversion repository-sinə baxışın avtomatik yenilənməsi

Web interfeys üzərindən proyektin arxiv quraşdırmalarında aktivləşdirilməsinə və api açarın generasiya edilməsinə gərək var.

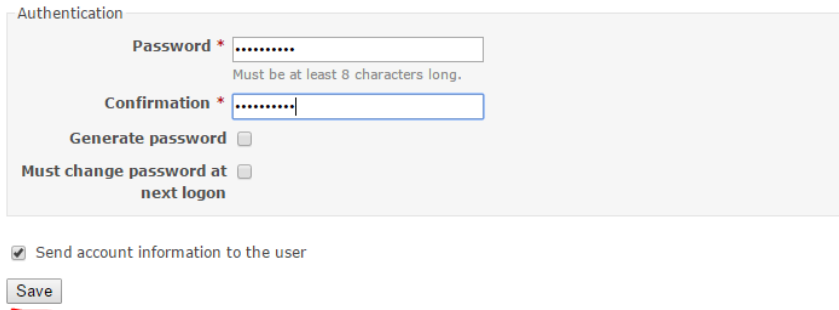
Göstərilən crontab redmine-i hal-hazırkı subversion-a hər 15 dəqiqədən bir yeniləyir. Aşağıdakı əmrlə istifadəçinin cron faylına daxil oluruq:
sysuser@redmine:~\$ **sudo crontab -e**

cron sətirini fayla əlavə edirik:

```
*/15 * * * * curl "http://server_IP/sys/fetch_changesets?key=APIKEY" > /dev/null
```

Redmine WEB interfeysin ilkin quraşdırmaları

Web səhifəmizə admin istifadəçi adı və admin şifrəsi ilə daxil olduqdan sonra, ilk işimiz şifrənin dəyişdirilməsidir. Bunun üçün **Administration** -> **Users** -> **admin** seçirik və aşağıdakı şəkildəki kimi şifrəni iki dəfə təkrar daxil etdikdən sonra, **Save** düyməsinə sıxırıq (Həmçinin admin istifadəçisi üçün vaxt enliyi, email və dil kimi imkanları da seçə bilərsiniz):

Email-in göndərilməsini sınaqdan keçirmək üçün bəzi səliqə işləri görmək lazımdır. Bunun üçün WEB səhifədə **Administration** -> **Settings** -> **General** Tab altında öz WEB ünvanınızı daxil edib **Save** düyməsinə sıxmalısınız.

Host name and path

Sonra WEB interfeysdə **Administration** -> **Settings** -> **Email notifications** ünvanına daxil oluruq və **Send a test email** düyməsinə sıxmaqla hansı istifadəçi adı ilə sistemə daxil olmuşduqsa o istifadəçinin quraşdırmalarında olan email ünvanına aşağıdakı mətn-lə məktub yollanacaq:

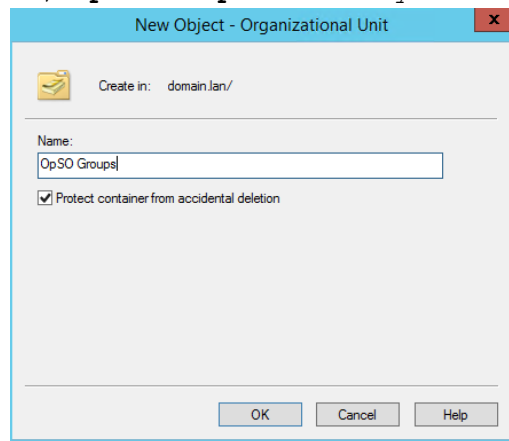
```
This is a test email sent by Redmine.  
Redmine URL: http://redmine.opensource.az/
```

Redmine Active Directory Integration

Deyək ki, sizin şirkətinizin daxilində artıq mövcud DC quraşdırılmışdır və şirkətin tələbi ondan ibarətdir ki, istənilən portala giriş eyni istifadəçi hesabları mənbəsindən götürülməlidir (Single Sign On). Bu halda siz RedMine-i Active Directory ilə inteqrasiya etməlisiniz. Həmçinin tələb ondan ibarətdir ki, Redmine-a yalnız seçilmiş DC qrupda olan istifadəçilər daxil ola bilərlər. Gəlin işimizə başlayaq. Sınaqlarımızda Windows 2012 server R2 Standart x64 istifadə edilmişdir.

DC FQDN: **domain.lan**

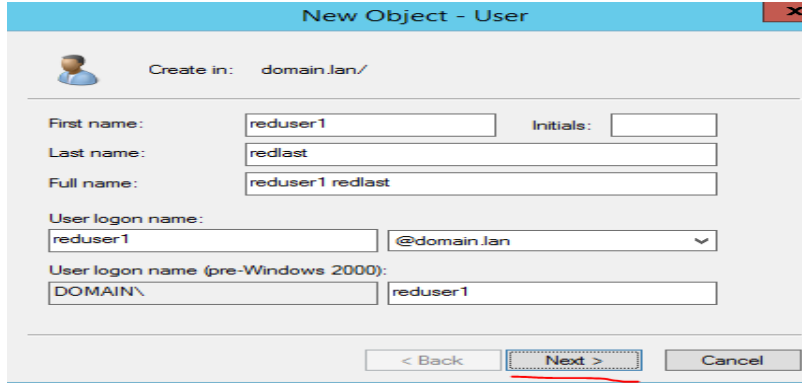
Öncə bir OU yaradırıq ki, müəssisəmizə aid olan qruplar həmin qrupda cəmlənsin. Sonra həmin OU-nin içində bir qrup yaradaq ki, yalnız bu qrup üzvlüyündə olan istifadəçilər redmine-a daxil ola bilsinlər. Windows serverdə **Server Manager** -> **Active Directory Users and Computers** -> DC FQDN üstündə sağ düyməni sıxırıq (yəni **domain.lan**) -> **New** -> **Organizational Unit** və aşağıdakı şəkildəki kimi, **OpSO Groups** adlı OU yaradırıq.

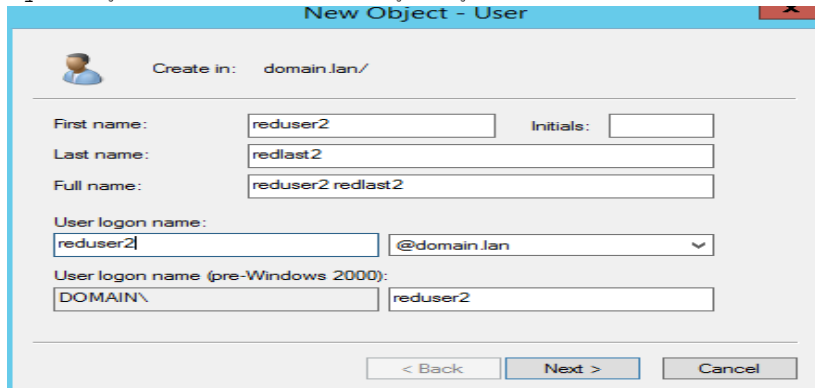
Sonra bu **OpSO Groups** OU üstündə sağ düyməni sıxırıq **New** -> **Group** və şəkildəki kimi, qrupun adını **RemineUsers** yazıb, **OK** düyməsinə sıxırıq.

Sonra sınaqlarımızı keçirə bilməmiş üçün iki ədəd istifadəçi yaradırıq və bir istifadəçini həmin qrupun üzvü edirik, digərini isə yox.

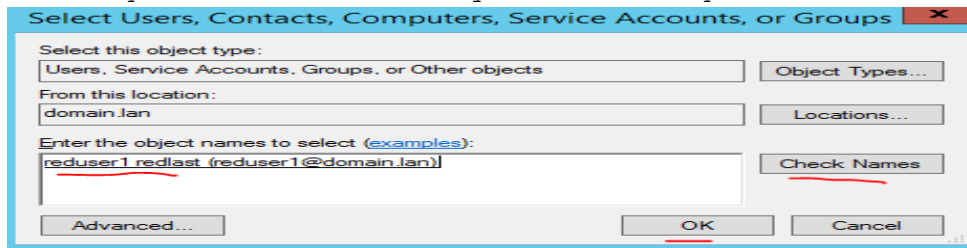
Server Manager -> **Active Directory Users and Computers** -> DC FQDN üstündə sağ düyməni sıxırıq (yəni **domain.lan**) -> **New** -> **User** və şəkildəki kimi istifadəçiyə müəyyən ad və şifrə təyin edib **Next** düyməsini sıxırıq. Şifrəni daxil edirik və şifrənin vaxtının heç bir zaman bitməməsini seçiv **ok** düyməsini sıxırıq.

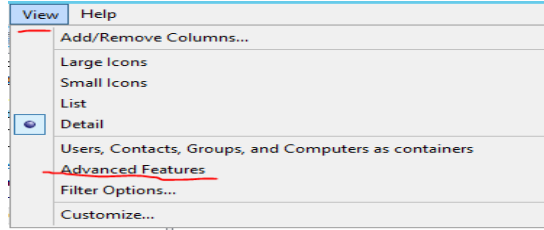
Eyni işi ikinci istifadəçi üçün edirik:

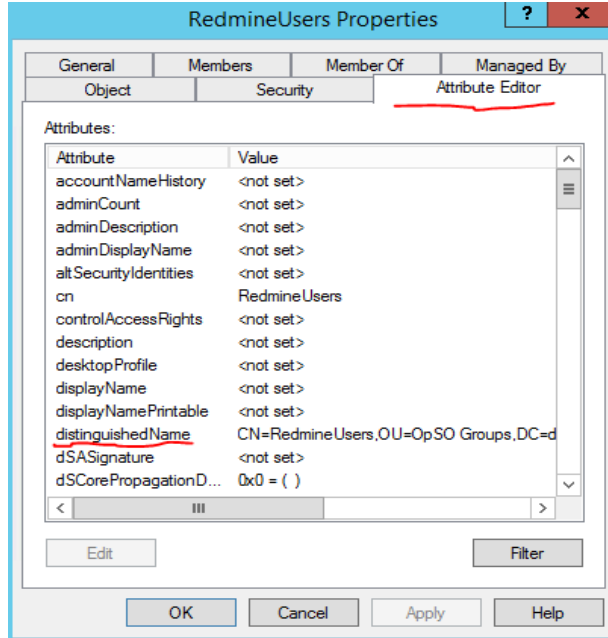
Sonra yaratdığımız **RedmineUser** qrupun üstündə sağ düyməni sıxırıq və **Properties** -> **Members** bölümünə daxil oluruq -> **Add** düyməsini sıxırıq və şəkildə görüldüyü kimi, **reduser1** daxil edib, **Check Names** düyməsi ilə axtarıdıqdan sonra **Ok** -> **OK** düyməsini sıxırıq.

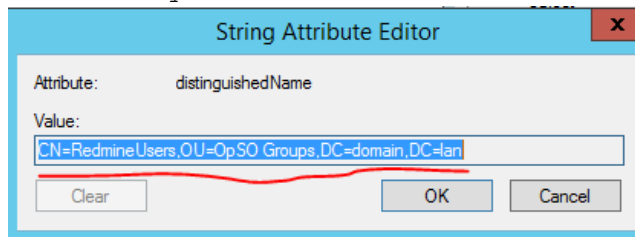
Redmine-in LDAP-la inteqrasiyasında qrup süzgəci üçün bizə qrupun Distinguished Name-i tələb olunacaq. Bunun üçün **Server Manager** -> **Active Directory Users and Computers** -> **View** -> **Advanced Features** bölümünə daxil olmaq lazımdır (şəkildəki kimi).

Sonra yaratdığımız **RedmineUser** qrupun üstündə sağ düyməni sıxıb **Properties** -> **Attribute Editor** bölümünə daxil olub, **distinguished Name** sətirini tapmaq lazımdır (Şəkildəki kimi).

distinguished Name sətirinin üstündə iki defə sıxırıq və şəkildəki məzmunu uyğun məlumatı nüsxələyirik:

Nüsxələdiyimiz məlumat aşağıdakından ibarətdir (Bu məlumat bizə qrupun süzgəcində tələb olunacaq):

CN=RedmineUsers,OU=OpSO Groups,DC=domain,DC=lan

Qeyd: Unutmayın Redmine DC-ni resolve etməsi üçün DC DNS-ni öz **/etc/resolv.conf** faylında yazmalıdır. Öz sınaqlarımda DC IP **10.50.3.158** idi və **resolv.conf** faylında **nameserver 10.50.3.158** idi.

Artıq gedirik redmine web səhifəsinin qurulmasına. http://server_IP/ ünvanına daxil oluruq. **Administration** -> **LDAP authentication** -> **New authentication mode** düyməsini sıxırıq və açılan pəncərədə xanaları şəkildəkinə uyğun olaraq doldurub, **Create** düyməsini sıxırıq (**LDAP Filter** xanasına fikir versəniz görəcəksiniz ki, bayaq nüsxələdiyimiz DN-i yazmışıq).

Authentication modes » OpSODomain

Name *

Host *

Port * LDAPS

Account

Password

Base DN *

LDAP filter

Timeout (in seconds)

On-the-fly user creation

Attributes

Login attribute *

Firstname attribute

Lastname attribute

Email attribute

Uğurla yaradıldığı halda aşağıdakı şəkil çap edilir. Sınaq üçün **Test** düyməsini sıxıb yoxlaya bilərsiniz.

✔ Successful creation.

Authentication modes New authentication mode

Name	Type	Host	Users	
OpSODomain	LDAP	domain.lan	0	Test Delete

(1-1/1)

Uğurlu sınaq aşağıdakı cavabı verməlidir:

✔ Successful connection.

RedMine serverdə LDAP alətlərindən istifadə müəyyən sınaqları edə bilərsiniz. Bu paket vasitəsilə serverimizin LDAP-a uğurlu qoşulmasını və qrupun axtarışını sınaqdan keçirə bilərik.

```
root@redmine:~# apt-get install ldap-utils
```

Əgər DC-də **redmineusers** kriteriyasına əsaslanaraq axtarış etmək istəsək aşağıdakı əmrədən istifadə edirik:

```
root@redmine:~# ldapsearch -x -b "dc=domain,dc=lan" -H ldap://domain.lan/ -D "DOMAIN\Administrator" -w A123456789a redmineusers
```

Neticədə aşağıdakı sətirlər sizin ekrana çap edilməlidir:
RedmineUsers, OpSO Groups, domain.lan
dn: CN=RedmineUsers,OU=OpSO Groups,DC=domain,DC=lan

Artıq yalnız DC-də təyin etdiyimiz qrupda olan istifadəçilər redmine-a daxil olub istifadə edə biləcəklər.

Ubuntu 14.04 x64 xWiki yüklənməsi və quraşdırılması

xWiki - Javada yazılmış açıq qaynaqlı genişləne bilən dizayna sahib bir wiki proqram platformasıdır. Wiki proqramı olaraq, strukturlaşmış datanın saxlanması və server tərəfdə olan scriptlərin wiki interfeysində işə salınması imkana sahibdir. Script dilləri wiki macros-ları istifadə edilərək, Velocity, Groovy, Python, Ruby və PHP daxil olmaqla birbaşa wiki səhifələrinin içində yazıla bilər.

Aşağıdakı imkanlara sahibdir:

- Wiki proqramlarının ququrlmasının imkan yaradan strukturlaşmış mətn və

daxili script yazma.

- İstifadəçi hüquqlarının idarə edilməsi
- PDF export
- Tam-mətn axtarışı
- Versiya kontrolu
- Ofis sənədlərinin OpenOffice üzərindən wiki sintaksisinə İmport edilməsi
- Wiki-yə yetki almaq üçün çeşidli protokollar (WebDAV, REST, XmlRpc, GWT)
- Tərkib, sayt dizaynı, Export və Import
- Pluginlər, API
- Bütün imkanları rəsmi saytıdan <http://www.xwiki.org/> əldə edilə bilər

Qurulmasına başlayaq

Öncədən qeyd edim ki, siz **Ubuntu-Tomcat7-http-https.docx** sənədi ilə tomcat7-ni yükləyib quraşdırmalısınız və yalnız bundan sonra xWiki yüklənməsinə baxmalısınız. Çünki xWiki **Tomcat7**, **MySQL** və **JDBC-MySQL-Connector** ilə işləyir. Həmçinin xWiki tomcat-in susmaya görə quraşdırmasında olduğu RAM həcmindən çox həcm istifadə etdiyinə görə aşağıdakı quraşdırmanı mütləq etməlisiniz:
vi /etc/default/tomcat7 # Faylda JAVA_OPTS dəyişəninə qeyd qoyub aşağıdakı dəyişəni əlavə edirik

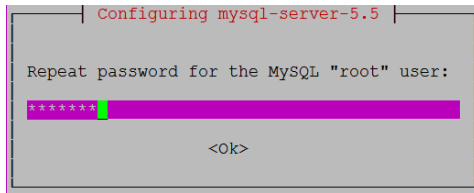
```
JAVA_OPTS="-Xmx1024m -Xms1024m"
```

```
/etc/init.d/tomcat7 restart          # Servisi yenidən başladırıq ki,  
                                     dəyişiklik işə düşsün
```

Yuxarıda göstərilən sənədi tam olaraq oxuyub lazım olanları quraşdırdıqdan sonra isə, MySQL-i serverimizə yükləyirik (root şifrəmizi iki dəfə daxil edirik):

```
apt-get install mysql-server-5.5
```

```
Configuring mysql-server-5.5
While not mandatory, it is highly recommended that you set a password for the MySQL administrative "root" user.
If this field is left blank, the password will not be changed.
New password for the MySQL "root" user:
*****
<Ok>
```


Sonra `mysql-connector-java-5.1.31-bin.jar` və `xwiki-enterprise-web-6.1.war` fayllarını serverimizə yükləyirik. `xwiki-enterprise-web-6.1.war` faylını `/var/lib/tomcat7/webapps` qovluğuna `xwiki.war` adı ilə köçürürük.

```
cp /home/jamal/xwiki-enterprise-web-6.1.war
/var/lib/tomcat7/webapps/xwiki.war
```

Ardınca isə `mysql-connector-java-5.1.31-bin.jar` faylını `/var/lib/tomcat7/webapps/xwiki/WEB-INF/lib` ünvanına köçürürük.

```
cp /home/jamal/mysql-connector-java-5.1.31-bin.jar
/var/lib/tomcat7/webapps/xwiki/WEB-INF/lib
```

CLI-dan xWiki üçün MySQL baza, login və şifrə yaradıırıq:

```
mysql -u root -pfreebsd -e "create database xwiki default character set utf8
collate utf8_bin"
mysql -u root -pfreebsd -e "grant all privileges on xwiki.* to
xwiki@localhost identified by 'freebsd'"
```

Əmin olun ki, `/etc/hosts` faylında `127.0.0.1 localhost` sətiri mövcuddur.

Sonra `/var/lib/tomcat7/webapps/xwiki/WEB-INF/hibernate.cfg.xml` faylında yaratdığımız MySQL istifadəçi, şifrəsini və bazasını quraşdırırıq. HSQLDB-ni şərh edirik. MySQL üçün isə şərh silib lazımı baza, istifadəçi adı və şifrəni daxil edirik. Tomcat üçün şərh `<!--` ilə başlayır `-->` ilə bitir.

```
<property name="connection.url">jdbc:mysql://localhost/xwiki</property>
<property name="connection.username">xwiki</property>
<property name="connection.password">freebsd</property>
<property name="connection.driver_class">com.mysql.jdbc.Driver</property>
<property
name="dialect">org.hibernate.dialect.MySQL5InnoDBDialect</property>
<property name="dbcp.ps.maxActive">20</property>
<mapping resource="xwiki.hbm.xml"/>
<mapping resource="feeds.hbm.xml"/>
<mapping resource="activitystream.hbm.xml"/>
<mapping resource="instance.hbm.xml"/>
```

Admin istifadəçi və şifrəni təyin etmək üçün isə

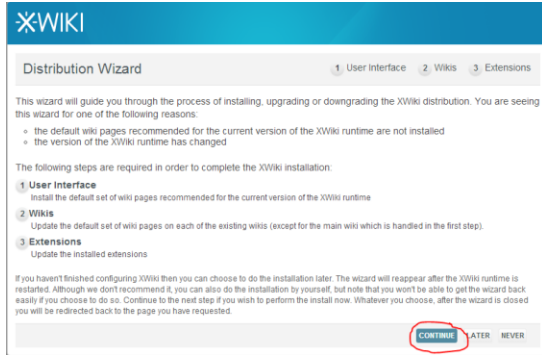
`/var/lib/tomcat7/webapps/xwiki/WEB-INF/xwiki.cfg` faylında aşağıdakı sətirdə olduğu kimi şərh silib, `superadmin` istifadəçisinə şifrə yazırıq (Şifrəmiz `freebsd` olacaq):

```
xwiki.superadminpassword=freebsd
```

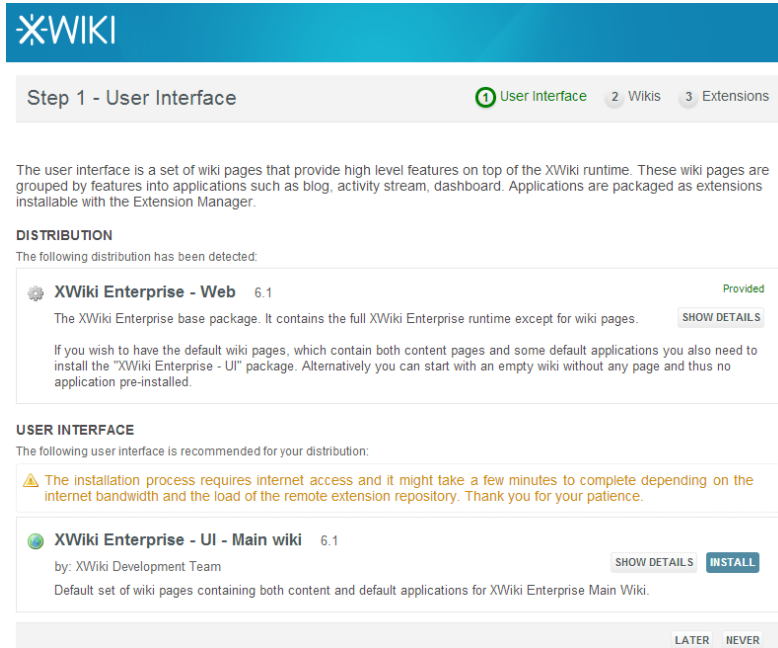
```
/etc/init.d/tomcat7 restart # Sonda tomcat7-ni restart edirik
```

<https://server-ip-address/xwiki/>

xWiki interfeysimizə daxil oluruq.
Aşağıdakı şəkil çap ediləcək

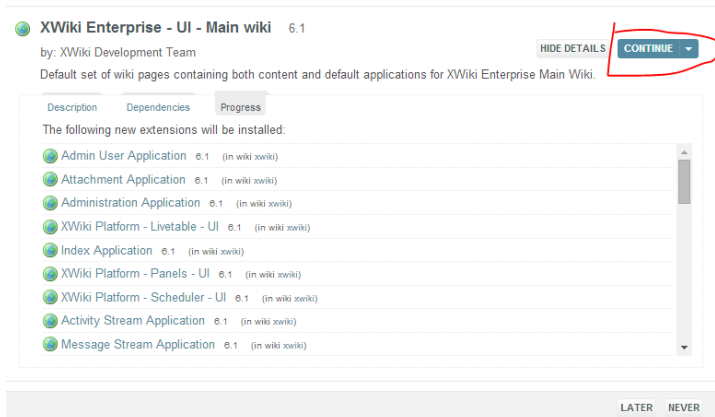

CONTINUE seçirik.

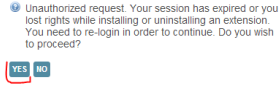

INSTALL seçirik.

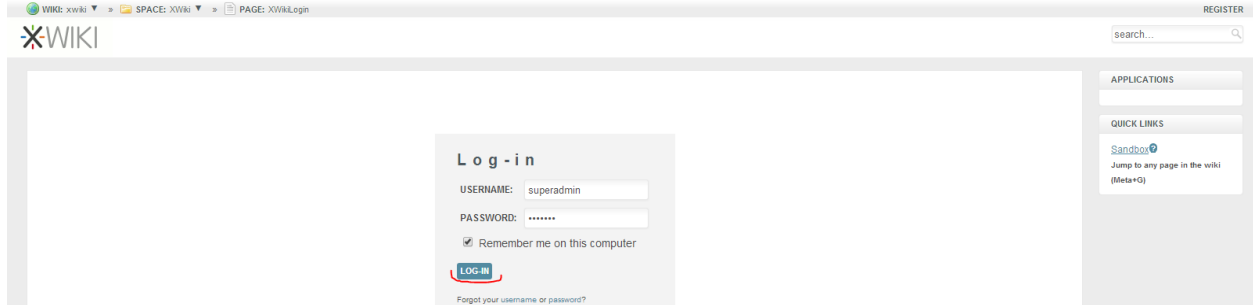
Şəkilə görüldüyü kimi yüklənmə bitir və **CONTINUE** seçirik:

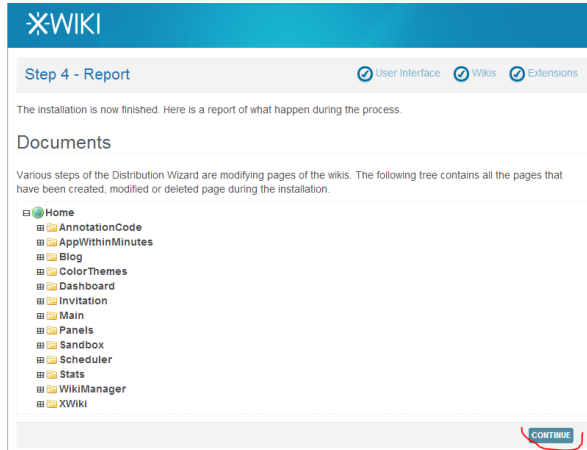
Sonda yüklənmə bitdikdən sonra sessiya bizi atacaq və yenidən login olmağı təklif edəcək. Şəkildəki kimi **Yes** sıxırıq:

Aşağıdaki kimi səhifə çap olunacaq. **superadmin** istifadəçi adı və şifrəni daxil edirik.

Sonda bir dənə yenidən şəkil çap ediləcək, orda da **CONTINUE** sıxırırq və aşağıdakı şəkil çap edilir:

Yenidən **CONTINUE** sıxırırq və yüklənmə bitir. Uğurlu nəticədə aşağıdakı şəkil çap edilməlidir:

ADD HOME SPACE: Main PAGE: WebHome SUPERADMIN LOG-OUT search...

EDIT EXPORT MORE ACTIONS ANNOTATIONS

Wiki Home

Last modified by Administrator on 2014/07/27 22:42 Comments (0) · Attachments (0) · History · Information

Welcome to your wiki

It's an easy-to-edit website that will help you work better together. This Wiki is made of pages sorted by spaces. You're currently in the **Main** space, looking at its home page (**WebHome**). Learn how to use XWiki with the [Getting Started Guide](#). You can then use the **Sandbox** space to try out your wiki's features.

Spaces

- Blog
- Main
- Sandbox
- XWiki
- Create a new space

Tags

No document has been tagged yet

Tags: [-]

Send Message

Visible to: Everyone

[SHARE](#)

Activity Stream

There are no activities in the stream

APPLICATIONS

- Blog
- Dashboard
- Panels
- Scheduler
- Statistics
- User Index
- More applications

QUICK LINKS

Sandbox
(Edit this panel)

Jump to any page in the wiki (Meta+G)

Created by Administrator on 2014/07/27 22:42

xWiki Domain Controller ilə inteqrasiya edilməsi

xWiki serverimizi DC ilə inteqrasiya etmək üçün biz aşağıdakı quraşdırmaları etməliyik.

DC haqqında öncədən lazımı məlumatları verək:

DC Name: **DOMAIN.LAN**

xWiki GROUP Name: **xWikiMembers**

DC Auth User: **Administrator**

DC Auth Pass: **A123456789a**

DC-mizdə lazımı istifadəçiləri xWikiMembers qrupuna əlavə edirik ki, daxil ola bilsinlər.

```
/var/lib/tomcat7/webapps/xwiki/WEB-INF/xwiki.cfg # Faylda aşağıdakı sətirləri
                                                    uyğun olaraq quraşdırırıq
xwiki.authentication.authclass=com.xpn.xwiki.user.impl.LDAP.XWikiLDAPAuthServ
iceImpl
xwiki.authentication.ldap=1
xwiki.authentication.ldap.server=domain.lan
xwiki.authentication.ldap.port=389
xwiki.authentication.ldap.bind_DN=domain\\{0}
xwiki.authentication.ldap.bind_pass={1}
xwiki.authentication.ldap.base_DN=DC=domain,DC=lan
xwiki.authentication.ldap.user_group=CN=xWikiMembers,
OU=OpSO Groups,DC=domain,DC=lan
xwiki.authentication.ldap.UID_attr=sAMAccountName
xwiki.authentication.ldap.fields_mapping=name=sAMAccountName,last_name=sn,fir
st_name=givenName,fullname=displayName,email=mail,ldap_dn=dn
xwiki.authentication.ldap.update_user=1
xwiki.authentication.ldap.trylocal=0

/var/lib/tomcat7/webapps/xwiki/WEB-INF/xwiki.properties # Faylda
                                                            aşağıdakı
                                                            sətirləri uyğun
                                                            olaraq
                                                            quraşdırırıq(Qovl
                                                            uqlar yoxdursa
                                                            yaradıırıq və
                                                            tomcat7 user, qrup
                                                            üzvü edirik)
environment.permanentDirectory=/var/cache/tomcat7/Catalina/localhost/xwiki/
solr.embedded.home=/var/cache/tomcat7/Catalina/localhost/xwiki/solr

/etc/init.d/tomcat7 restart # Sonda tomcat7-ni restart edirik
```

BÖLÜM 2

Bulud sistemləri

- **FreeBSD 10.2 x64 server üzərində OwnCloud yüklənməsi və qurulması**
- **OwnCloud-un Domain Controller ilə integrasiya edilməsi**
- **FreeBSD 10.1 x64 Pydio Cloud qurulması**

Şirkətin daxili tələbləri genişləndikcə, informasiya önəmliliyi və təhlükəsizliyi tələbləri böyüməyə başlayır. Eynilə istifadəçilərin arasında informasiya paylaşımı komfortu tələbi də yaranır. Misal üçün paylaşım Domain Controllerdə olan istifadəçi və qruplar arasında seçimə görə, xüsusi keşlə generasiya edilmiş URL-ə (Bu URL-lə şifrə təyin edilməsi imkanı var) görə, paylaşılmış ünvanə paylaşım vaxtının bitməsi tarixinin təyin edilməsinə görə və vaxtın bitməsi zamanı məktubla xəbərdarlığın edilməsinə görə bacarıqlara sahibdir. Bu tip tələbləri qarşılayan tanıdığımız DropBox və GoogleDrive mövzudur. Başlığımızım mövzuları eyni tələbləri qarşılayan açıq qaynaqlı proqram təminatları haqqındadır.

FreeBSD 10.2 x64 server üzərində OwnCloud yüklənməsi və qurulması

ownCloud – məlumatların sinxronlaşdırması, faylların paylaşılması və sənədlərin uzaq serverdə saxlanması üçün açıq qaynaqlı web proqram təminatıdır.

ownCloud PHP və JavaScript proqramlaşdırma dillərində yazılmışdır. OwnCloud serveri SQLite, MariaDB, MySQL, Oracle və PostgreSQL məlumat bazalarıyla inteqrasiya edilib işlədilə bilər.

KDE yaradıcılarından biri, Karliçek Frank məlumatların saxlanması üçün ticari xidmətlərinə pulsuz alternativ kimi 2010-cu ilin yanvarında ownCloud-un hazırlanmasına başladı. Ticari fayl mübadiləsi xidmətlərindən fərqli olaraq, ownCloud-u əlavə xərclər tələb etmədən, şəxsi serverə yükləmək olar.

Məlumatların sinxronlaşdırmasında Windows, Mac OS, Linux və həmçinin iOS, Android mobil əməliyyat sistemləri üçün müştəri proqramlarına sahibdir. Eynilə saxlanmış məlumatlar OwnCloud web-interfeysinin köməyi ilə istifadə edilə bilər.

ownCloud artıq Debian GNU Linux anbarına əlavə edilmiş və Gnome iş stoluna inteqrasiya edilmişdir.

İmkanları:

- Faylların adi qovluqlar strukturunda ya da WebDAV istifadə edilərək saxlanması.
- Şifrələnmə
- İstənilən Windows (Windows XP, Vista, 7 və 8), Mac OS X (10.6 və ya daha yeni) ya da Linux desktoplar arasında sinxronizasiya
- Təqvim (Həmçinin CalDAV)
- Məsələlərin planlaşdırıcısı
- Ünvan kitabçası (Həmçinin CardDAV)
- Axınlı multimedia (Ampache istifadə edilir)
- İstifadəçi və qrupların idarə edilməsi (OpenID ya da LDAP istifadə edərək)
- Kontentin qruplar, istifadəçilər ya da dünya URL vasitəsilə paylaşdırılması
- Sintaksis göstəricisi və qatlanmayla onlayn mətn redaktoru
- Əlfəcinlər
- URL-in qısaltılması mexanizmi
- Şəkil qalereyası
- PDF sənədlərə baxış (PDF.js istifadə edilir)
- ODF fayllara baxış (.odt, .odp, .ods)
- Jurnallanma modulu

İndi isə biz FreeBSD OS-da bu program təminatını yükləyib quraşdıracağıq. Clientlər isə şifrələnmiş kanal üzərindən öz məlumatlarını serverə yükləyəcəklər.

192.168.11.200 - Serverimizin IP ünvanı
owncloud.az - Serverimizin HostName-i

Qeyd: Mütləq **/etc/hosts** faylına nəzərinizdə tutduğunuz adı uyğun IP ilə əlavə edin. Əks halda errorlar çap ediləcək.

```
cat /etc/hosts # Hosts faylimiz
127.0.0.1 localhost localhost.my.domain
192.168.11.200 owncloud.az owncloud
```

Öncə Web Serveri və PHP-ni yükləyək.

```
cd `whereis apache22 | awk '{ print $2 }'` # Apache-ın portuna daxil oluruq.
make config # Lazımı modulları seçirik.
```

```

apache22-2.2.25
[ ] AUTH_BASIC          mod_auth_basic
[x] AUTH_DIGEST        mod_auth_digest
[x] AUTHN_ALIAS         mod_authn_alias
[x] AUTHN_ANON         mod_authn_anon
[ ] AUTHN_DBD          mod_authn_dbd
[x] AUTHN_DBM          mod_authn_dbm
[x] AUTHN_DEFAULT      mod_authn_default
[x] AUTHN_FILE         mod_authn_file
[x] AUTHZ_DBM          mod_authz_dbm
[x] AUTHZ_DEFAULT     mod_authz_default
[x] AUTHZ_GROUPFILE   mod_authz_groupfile
[x] AUTHZ_HOST        mod_authz_host
[x] AUTHZ_OWNER       mod_authz_owner
[x] AUTHZ_USER        mod_authz_user
[ ] AUTHNZ_LDAP       mod_authnz_ldap
[ ] LDAP              connection pooling, result caching
[ ] DBD               Manages SQL database connections
[x] CACHE              mod_cache
[x] DISK_CACHE        mod_disk_cache
[x] FILE_CACHE        mod_file_cache
[ ] MEM_CACHE         mod_mem_cache
[x] DAV                mod_dav
[x] DAV_FS            mod_dav_fs
[ ] DAV_LOCK          mod_dav_lock
[x] ACTIONS           mod_actions
[x] ALIAS              mod_alias
[x] ASIS              mod_asis
[x] AUTOINDEX         mod_autoindex
[x] CERN_META         mod_cern_meta
[x] CGI               mod_cgi
[ ] CGI_D              mod_cgid
[x] CHARSET_LITE     mod_charset_lite
[x] DEFLATE           mod_deflate
[x] DIR               mod_dir
[x] DUMPFO            mod_dumpio
[x] ENV               mod_env
[x] EXPIRES           mod_expires
[x] HEADERS           mod_headers
[x] IMAGEMAP          mod_imagemap
[x] INCLUDE           mod_include
[x] INFO              mod_info
[x] LOG_CONFIG        mod_log_config
[x] LOGIO             mod_logio
***
[x] MIME              mod_mime
[x] MIME_MAGIC        mod_mime_magic
[x] NEGOTIATION       mod_negotiation
[x] REWRITE           mod_rewrite
[x] SETENVIF          mod_setenvif
[x] SPELLING          mod_spelling
[x] STATUS            mod_status
[x] UNIQUE_ID         mod_unique_id
[x] USERDIR          mod_userdir
[x] USERTRACK        mod_usertrack
[x] VHOST_ALIAS      mod_vhost_alias
[x] FILTER            mod_filter
[ ] SUBSTITUTE       mod_substitute
[x] VERSION          mod_version
[x] SSL               mod_ssl
[ ] SUEXEC           mod_suexec
[ ] SUEXEC_RSRCLIMIT suEXEC rlimits based on login class
[ ] SUEXEC_USERDIR   suEXEC UserDir support
[x] REQTIMEOUT        mod_reqtimeout

```

```
make install # Yükləyirik.
```

```
cd `whereis php5 | awk '{ print $2 }'` # PHP5 portuna daxil oluruq.
make config # Lazımı modulları seçirik.
```

```

php5-5.4.21
[x] CLI      Build CLI version
[x] CGI      Build CGI version
[ ] FPM      Build FPM version
[x] APACHE   Build Apache module
[ ] AP2FILTER Use Apache 2.x filter interface (experimental)
[ ] EMBED    Build embedded library
[ ] DEBUG    Enable debug
[ ] DTRACE   Enable DTrace support
[ ] IPV6     Enable ipv6 support
[ ] MAILHEAD Enable mail header patch
[x] LINKTHR  Link thread lib (for threaded extensions)
[ ] ZTS      Force Zend Thread Safety (ZTS) build
  < OK >      <Cancel>

```

make install

Yükləyirik

Ümumiyyətlə OwnCloud üçün tələb edilən bütün php genişlənmələri tampaq üçün öncə ona aid olan Makefile-ın içini mütləq oxumaq lazımdır. Tünd qara simvollar tələb edilən modullardır.

```

root@owncloud:/usr/local/etc # cat /usr/ports/www/owncloud/Makefile
# $FreeBSD: www/owncloud/Makefile 336609 2013-12-16 05:57:04Z kevlo $

```

```

PORTNAME=      owncloud
PORTVERSION=   6.0.0a
CATEGORIES=    www
MASTER_SITES= http://download.owncloud.org/community/

MAINTAINER=    kevlo@FreeBSD.org
COMMENT=       Personal cloud which runs on your own server

LICENSE=       AGPLv3

BUILD_DEPENDS= mp3info:${PORTSDIR}/audio/mp3info
RUN_DEPENDS:=  ${BUILD_DEPENDS}

USE_BZIP2=     yes
USE_PHP=       ctype curl dom fileinfo filter gd hash iconv json ldap \
mbstring openssl pdo session simplexml xml xmlreader \
xsl wddx zip zlib

WANT_PHP_WEB=  yes

WRKSRCP=      ${WRKDIR}/${PORTNAME}
NO_BUILD=     yes
SUB_FILES=    pkg-message

OPTIONS_MULTI= DB
OPTIONS_MULTI_DB=      MYSQL PGSQL SQLITE
OPTIONS_DEFAULT=      SQLITE
MYSQL_USE=             MYSQL=client PHP=mysql,pdo_mysql
PGSQL_USE=             PGSQL=yes PHP=pdo_pgsql,pgsql
SQLITE_USE=            PHP=pdo_sqlite,sqlite3

```

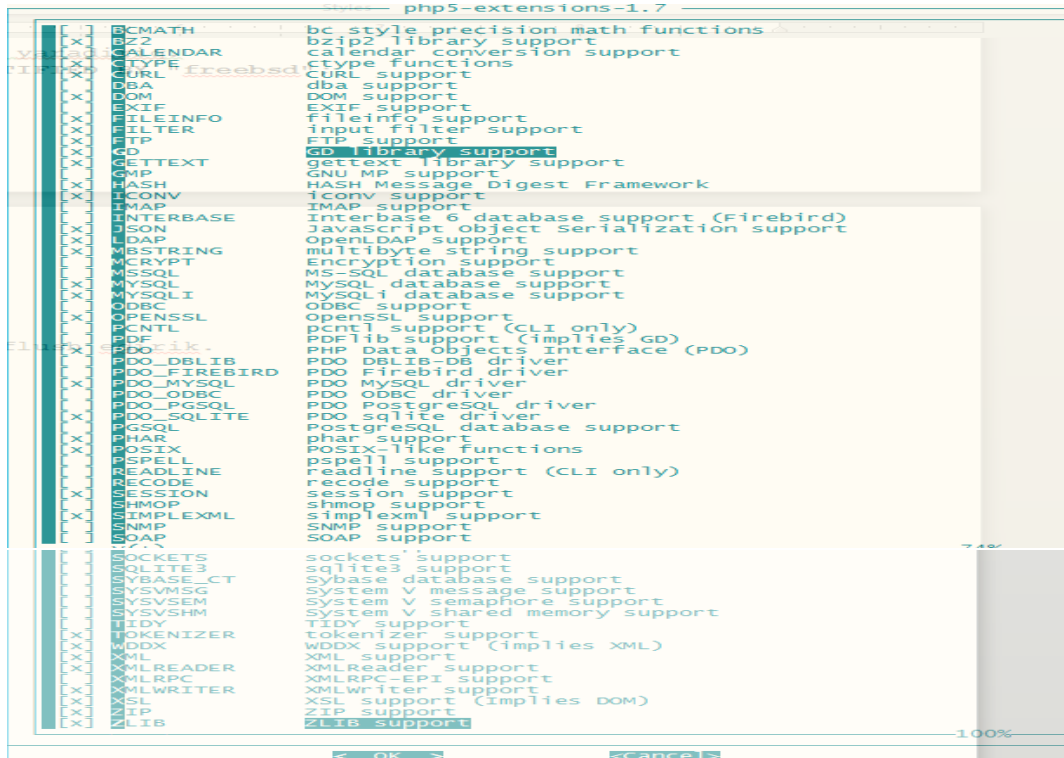
do-install:

```
@${MKDIR} -m 0755 ${STAGEDIR}${WWWDIR}
@cd ${WRKSRC} && ${COPYTREE_SHARE} . ${STAGEDIR}${WWWDIR}
```

.include <bsd.port.mk>

PHP üçün Lazımı genişlənmələri yükləyək.

```
cd `whereis php5-extensions | awk '{ print $2 }'` # Portuna daxil oluruq.
make config # Lazımı modulları seçirik.
```



```
make -DBATCH install # Yükləyirik
```

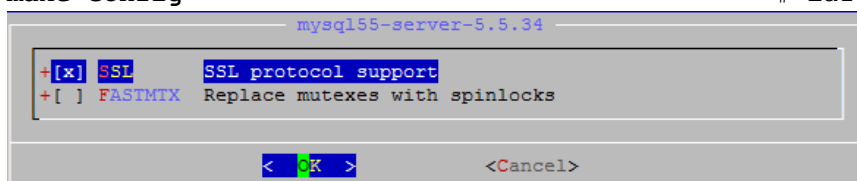
OwnCloud-u yükləyək.

```
cd `whereis owncloud | awk '{ print $2 }'` # OwnCloud-un ünvanına daxil oluruq
make install # Yükləyirik.
```

Servislərimizi Startup-a əlavə edək və işə salaq.

```
echo `apachectl enable` >> /etc/rc.conf
echo `apachectl ssl enable` >> /etc/rc.conf
```

```
cd `whereis mysql55-server | awk '{ print $2 }'` # MySQL-i yükləyək
make config # Lazımı modulları seçək
```



```

make install # Yükləyirik

echo 'mysql_enable="YES"' >> /etc/rc.conf # Startup-a əlavə edək

/usr/local/etc/rc.d/mysql-server start # MySQL-i işə salırıq.
/usr/local/etc/rc.d/apache22 start # Apache22-ni işə salırıq.

```

Aşağıdakı sətirləri WEB Serverimizin configinə əlavə edək ki, həm PHP işləsin həm də VirtualHost-ları aktiv edək.

```

echo 'AddType application/x-httpd-php .php' >> /usr/local/etc/apache22/httpd.conf
echo 'AddType application/x-httpd-php-source .phps' >> /usr/local/etc/apache22/httpd.conf

echo 'Include /usr/local/domen/*' >> /usr/local/etc/apache22/httpd.conf

```

Həmçinin `/usr/local/etc/apache22/httpd.conf` faylından **DirectoryIndex** sətirinin qarşısına **index.php** əlavə edirik ki, PHP scriptlər ilk index edilənlərdən olsun.

```

mkdir -p /usr/local/domen/ # VirtualHost-lar üçün qovluq yaradaq.

```

OwnCloud üçün VirtualHost faylı yaradaq və aşağıdakıları içinə əlavə edək

```

cat /usr/local/domen/owncloud.az
<VirtualHost *:80>
    RewriteEngine on
    RewriteCond %{SERVER_PORT} !^443$
    RewriteRule ^/(.*) https://%{HTTP_HOST}/$1 [NC,R,L]
</VirtualHost>
<VirtualHost *:443>
    SSLEngine on
    SSLCertificateFile /usr/local/etc/apache22/ssl/owncloud.pem
    SSLCertificateKeyFile /usr/local/etc/apache22/ssl/owncloud.key
    DocumentRoot /usr/local/www/owncloud/
<Directory "/usr/local/www/owncloud">
    AllowOverride All
    order allow,deny
    Allow from all
</Directory>
</VirtualHost>

```

```

mkdir /usr/local/etc/apache22/ssl/ # Sertifikatımız üçün qovluq yaradaq.
cd /usr/local/etc/apache22/ssl/ # Ünvan daxil oluruq ki, sertifikatı
# orda yaradaq.

```

Sertifikatı aşağıdakı verilənlərlə generasiya edirik.

```

openssl req -new -x509 -days 365 -nodes -out
/usr/local/etc/apache22/ssl/owncloud.pem -keyout
/usr/local/etc/apache22/ssl/owncloud.key

```

Generating a 1024 bit RSA private key

.....+++++


```
.....+++++
writing new private key to '/usr/local/etc/apache22/ssl/owncloud.key'
-----
You are about to be asked to enter information that will be incorporated
into your certificate request.
What you are about to enter is what is called a Distinguished Name or a DN.
There are quite a few fields but you can leave some blank
For some fields there will be a default value,
If you enter '.', the field will be left blank.
-----
```

```
Country Name (2 letter code) [AU]:AZ
State or Province Name (full name) [Some-State]:Baku
Locality Name (eg, city) []:Xatai
Organization Name (eg, company) [Internet Widgits Pty Ltd]:OpSO
Organizational Unit Name (eg, section) []:IT
Common Name (e.g. server FQDN or YOUR name) []:owncloud.az
Email Address []:admin.admin@owncloud.az
```

```
Lazımı unvanlara lazımı yetkiləri verək.
chown -R www:www /usr/local/etc/apache22/ssl/
chown -R www:www /usr/local/www/owncloud/
chmod -R 600 /usr/local/etc/apache22/ssl/
chown -R www:www /usr/local/domen/
```

`/usr/local/etc/apache22/httpd.conf` faylında da 443-cü port üçün Listen əlavə edib restart edin ki, https işləsin.

```
Listen 80
Listen 443
```

Qeyd: Əgər siz apache24-dən istifadə edirsinizsə, `/usr/local/etc/apache24/httpd.conf` faylında aşağıdakı sətirlərin qarşısından şərhli silməyi unutmayın:

```
LoadModule rewrite_module libexec/apache24/mod_rewrite.so
LoadModule ssl_module libexec/apache24/mod_ssl.so
LoadModule dav_module libexec/apache24/mod_dav.so
LoadModule vhost_alias_module libexec/apache24/mod_vhost_alias.so
```

Qeyd: Həmçinin apache24-də `/usr/local/dome/bvimcloud.domain.az` vhost config faylı aşağıdakı kimi olacaq:

```
<VirtualHost *:80>
    RewriteEngine on
    RewriteCond %{SERVER_PORT} !^443$
    RewriteRule ^/(.*) https://%{HTTP_HOST}/$1 [NC,R,L]
</VirtualHost>
<VirtualHost *:443>
    SSLEngine on
    SSLCertificateFile /usr/local/etc/apache24/ssl/bvimcloud.pem
    SSLCertificateKeyFile /usr/local/etc/apache24/ssl/bvimcloud.key
    DocumentRoot /usr/local/www/owncloud/
<Directory "/usr/local/www/owncloud">
```

```
AllowOverride All
Require all granted
</Directory>
</VirtualHost>
```

```
cp /usr/local/etc/php.ini-production /usr/local/etc/php.ini # php quraşdırma
faylını düzəldək
```

/usr/local/etc/php.ini faylın içində aşağıdakı sətiri uyğun olaraq edək:
date.timezone = 'Asia/Baku'

OwnCloud üçün MySQL-de baza istifadəçi adı və şifrə yaradaq.

```
mysqladmin -u root -h localhost password 'freebsd' # MySQL-in root
istifadəçisi üçün şifrə
təyin edək.
```

```
mysql -uroot -p'freebsd' # MySQL-e daxil olaq ve baza yaradaq.
mysql> CREATE DATABASE owncloud; # Bazanı yaradırıq.
```

owncloud istifadəçisini yaradırıq və owncloud bazasına localhost-dan yetki veririk.

```
mysql> GRANT ALL PRIVILEGES ON owncloud.* TO 'owncloud'@'localhost'
IDENTIFIED BY "freebsd";
```

Yetkiləri FLUSH edək ki, aktivləşsin

```
mysql> FLUSH PRIVILEGES;
```

Sonra OWNCLOUD-un istifadəçiləri üçün Global qovluq yaradırıq və web server üçün yetki veririk.

```
mkdir /home/owncloud_data
chown -R www:www /home/owncloud_data
```

Sonra Windows maşınımızda test üçün **c:\windows\system32\drivers\etc\hosts** faylına aşağıdakı sətiri əlavə edirik.

```
192.168.11.200 owncloud.az
```

Windows maşınımızın Browserinde <http://owncloud.az> daxil edirik və görürük ki, https linkinə forward edilirik. Şəkildə göründüyü kimi, admin user və parol, həmçinin MySQL bazası üçün verilənlərini daxil edib **Finish setup** düyməsinə sıxırıq.

Mənim halımda 7.2.1 release idi və aşağıdakı fayl tələb edilirdi:

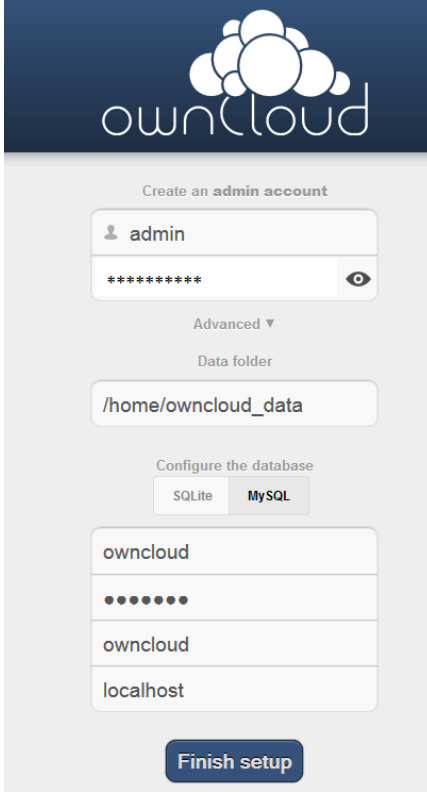
```
touch /home/owncloud_data/.ocdata
```

Həmçinin OwnCloud üçün nəzərdə tutduğumuz data qovluğu üçün **www** istifadəçisi və qrupuna yetki veririk:

```
chown -R www:www /home/owncloud_data/
```

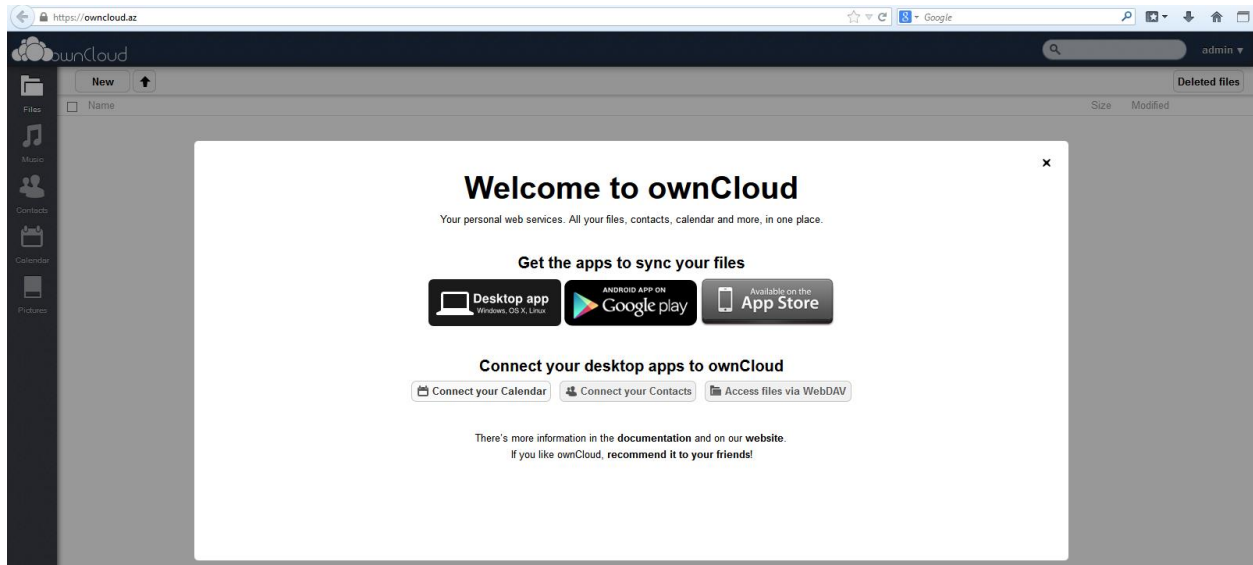
Eynilə **php5-bcmath** modulu tələb edilirdi:

```
cd /usr/ports/math/php5-bcmath # Port ünvanına daxil oluruq
make install # Yükləyirik
```

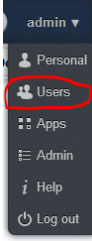

The image shows the 'Create an admin account' step of the ownCloud installation. It features a dark blue header with the ownCloud logo. Below the header, the text 'Create an admin account' is displayed. There are two input fields: one for the username 'admin' and one for the password, which is masked with asterisks. Below the password field is an 'Advanced' dropdown menu and a 'Data folder' field containing '/home/owncloud_data'. Underneath is a 'Configure the database' section with two radio buttons: 'SQLite' and 'MySQL', with 'MySQL' selected. Below this are three input fields for database configuration: the first contains 'owncloud', the second is masked with dots, and the third contains 'owncloud'. The fourth input field contains 'localhost'. At the bottom, there is a blue 'Finish setup' button.

Sonra isə aşağıdakı şəkil çıxdısa demək hərşey əladır.

Artıq istifadəçiləri yaradaq və sinxronizasiya üçün yer verək. Sağ tərəfdə **admin** -> **Users** düyməsinə sıxırıq.

Sonra **Groups** -> **add group** düyməsini sıxırıq və istifadəçilər adlı qrup yaradıırıq. Həmin səhifədə **kamil** adlı istifadəçisi və **parol** daxil edib **istifadəçilər** qrupunu seçirik və **Create** düyməsinə sıxırıq.

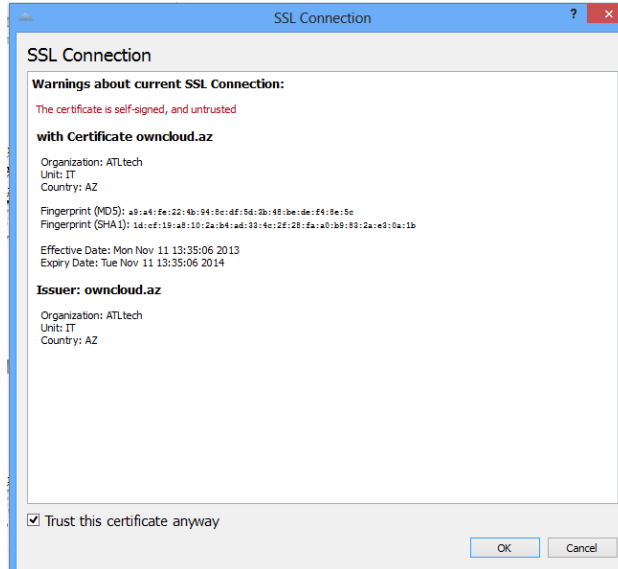
Login Name	Display Name	istifadəçilər	Group Admin	Storage
admin	admin	+ add group	Group Admin	Default

Sonra **kamil** adlı istifadəçiyə 1GB yer istifadə etmək imkanı veririk.

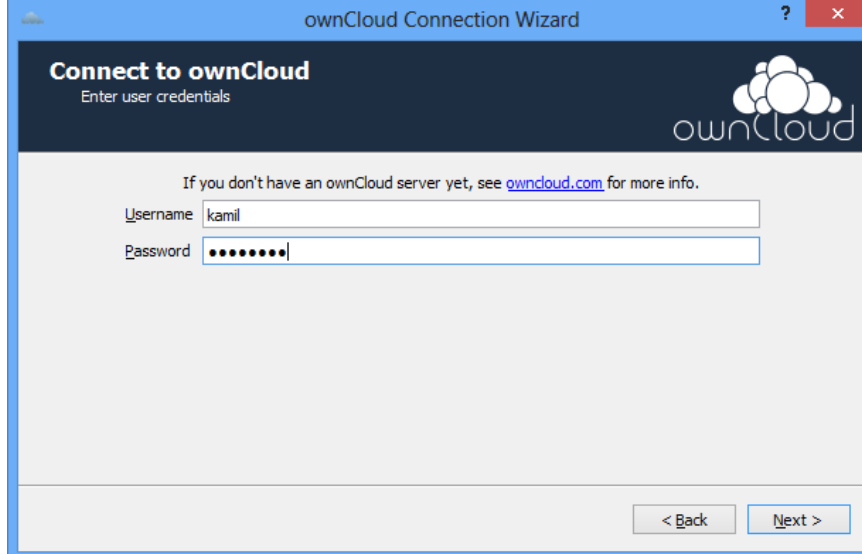
Login Name	Display Name	Password	Groups	Group Admin	Storage
admin	admin	*****	admin	Group Admin	Default
kamil	kamil	*****	istifadəçilər	Group Admin	1 GB

Sonra isə Windows maşınımızda Client proqramını yükləyək və sınaqdan keçirək. Yüklənmə proseduru çox asandır. Sadəcə **Full install** seçirik və **Next** düyməsinə sıxırıq. Sonda **'Run owncloud'** seçib **Finish** edirik. Açılan səhifədə serverimizin adını vəya IP ünvanını daxil edirik (Bizim halda <https://owncloud.az>).

Çıxan səhifədə **'Trust Certificate anyway'** seçib **OK** düyməsinə sıxırıq. Şekildəki kimi.

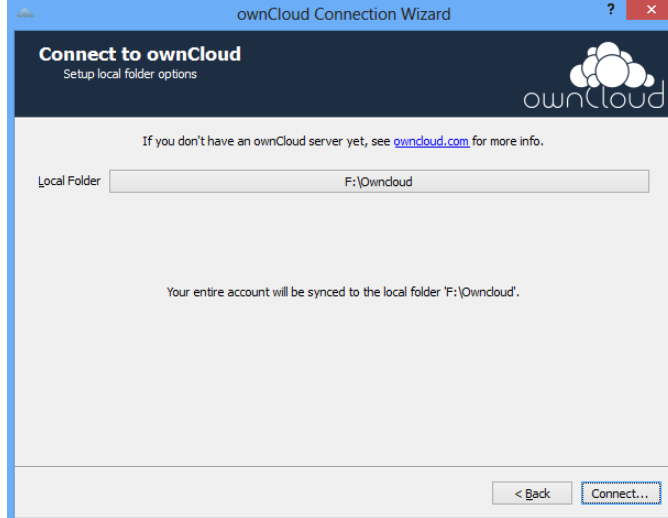

İstifadəçi adı və şifrəni daxil edib **Next** düyməsinə sıxırıq.

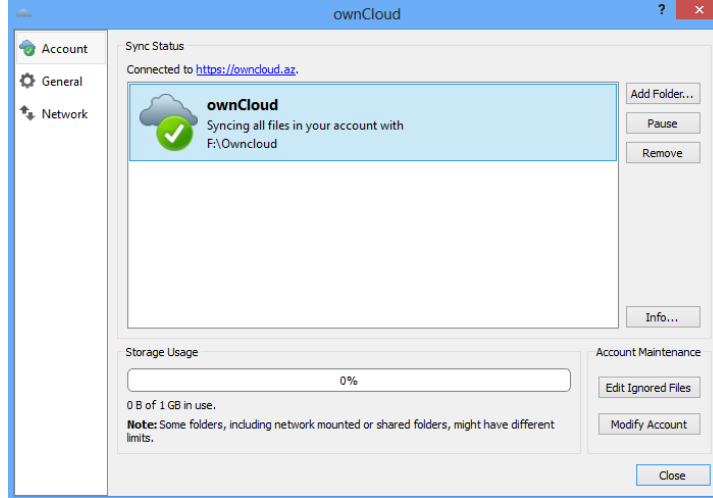
The screenshot shows a window titled "ownCloud Connection Wizard". The main heading is "Connect to ownCloud" with the subtitle "Enter user credentials". The ownCloud logo is in the top right. Below the heading, there is a note: "If you don't have an ownCloud server yet, see owncloud.com for more info." There are two input fields: "Username" with the text "kamil" and "Password" with masked characters. At the bottom right, there are two buttons: "< Back" and "Next >".

Uyğun qovluğumuzu seçirik və **Connect** düyməsinə sıxırıq. Şəkildəki kimi.

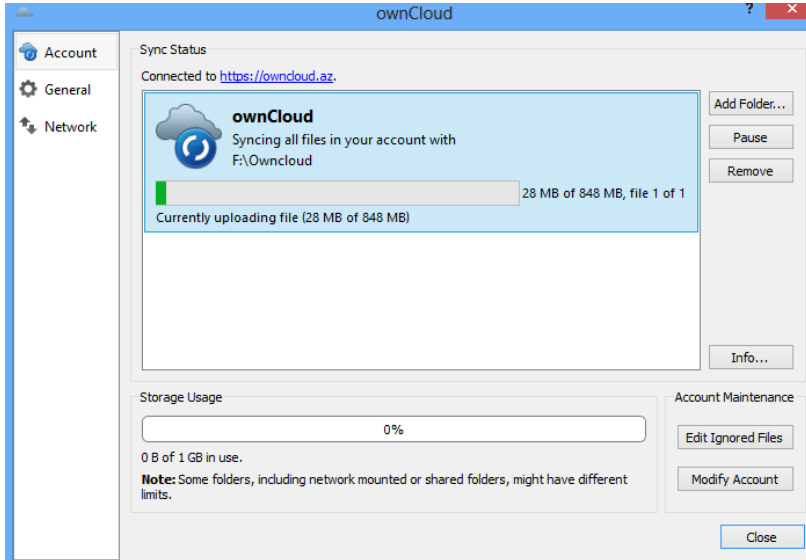

The screenshot shows the same window, now at the "Setup local folder options" step. The heading is "Connect to ownCloud" with the subtitle "Setup local folder options". The ownCloud logo is in the top right. Below the heading, there is a note: "If you don't have an ownCloud server yet, see owncloud.com for more info." There is a "Local Folder" input field with the text "F:\Owndoud". Below this, there is a message: "Your entire account will be synced to the local folder 'F:\Owndoud'." At the bottom right, there are two buttons: "< Back" and "Connect...".

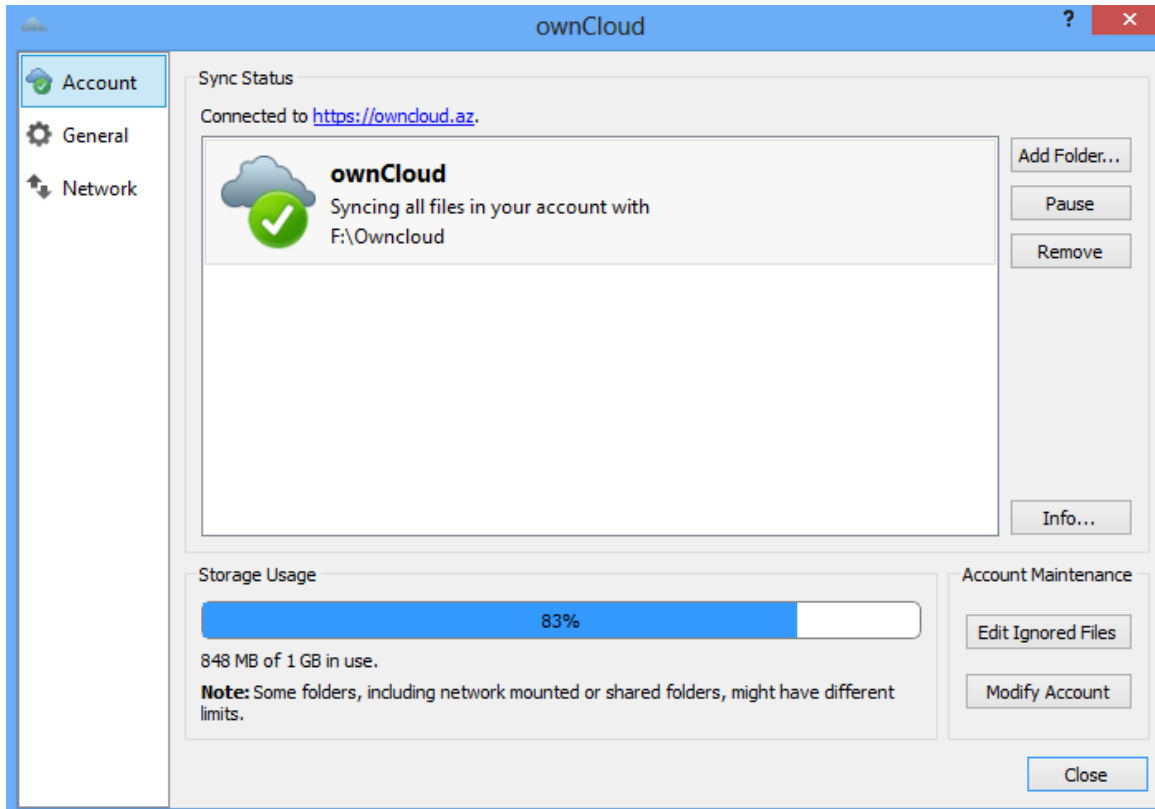
Sonda aşağıdakı şəkildəki kimi nəticə əldə etmiş olacağıq. Artıq kamil adlı istifadəçi öz kompunda, **F:\Owncloud** adlı folderə nə informasiya atsa o avtomatik olaraq <https://192.168.11.200> serverinə sinxronizasiya ediləcək.

Sinxronizasiya ařađıdaki řekildeki kimi gedecck.

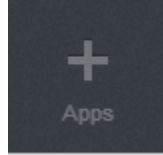
Nehayet sonda mueyyen sinxronizasiya bitdikden sonra ařađıdaki řekil cıap edilcek. Bununla da OwnCloud serverimiz test edilmiř olacaq.

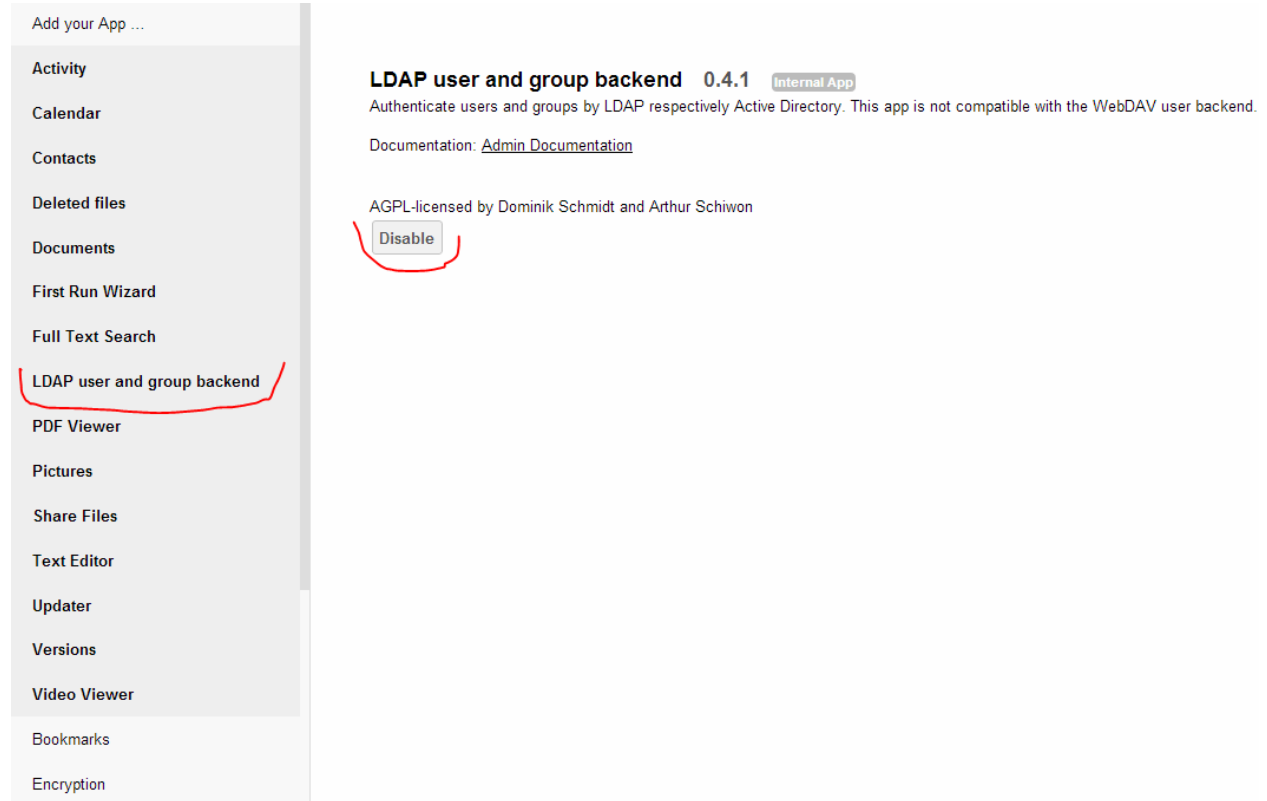
WebDav qoşub Browser Clientlərdən istifadə etmək istəsəniz bu linkdən http://doc.owncloud.org/server/5.0/user_manual/files/files.html yararlanabilirsiniz.

OwnCloud-un Domain Controller ilə integrasiya edilməsi

OwnCloud-u FreeBSD maşına yüklədikdən sonra, WEB ilə lazımı linkə daxil olursunuz və sol tərəf aşağıda **Apps** düyməsinə sıxırsınız(Şəkildəki kimi):

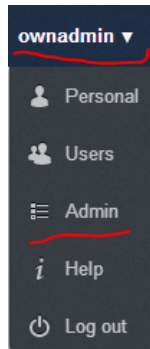

Sonra isə LDAP üçün lazım olan App-ı enable etmək lazımdır. Mənim halımda artıq Enable etdiyimə görə şəkildə disable düyməsi aktiv formada görünəcək.

The screenshot shows the OwnCloud interface. On the left is a sidebar menu with various options. The 'LDAP user and group backend' option is highlighted with a red circle. On the right, the details for this app are shown. The app name is 'LDAP user and group backend 0.4.1' with a 'Internal App' tag. Below the name, there is a description: 'Authenticate users and groups by LDAP respectively Active Directory. This app is not compatible with the WebDAV user backend.' and a link to 'Documentation: Admin Documentation'. Below that, it says 'AGPL-licensed by Dominik Schmidt and Arthur Schiwon'. At the bottom, there is a 'Disable' button, which is highlighted with a red circle.

Sonra isə sistemi yüklədiyimizdə yaratdığımız **ownadmin** userin **Admin** interfeysinə daxil oluruq(Şəkildəki kimi).

Bizim Domain Controllerimiz üçün verilənlər aşağıdakılardır:

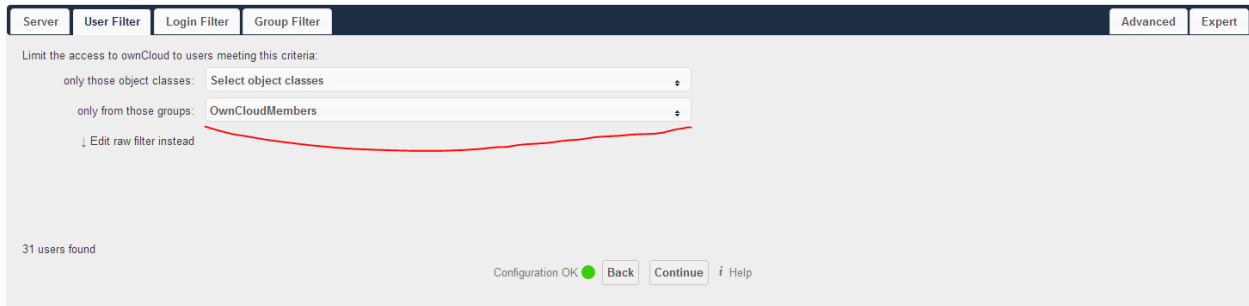
DC: **DOMAIN.LAN** (Port Ldap: 389)
 Domain Admin: **DCADM**
 Domain Admin Pass: **freebsd**
 Cloud istifadəçilər üçün qrup: **OwnCloudMembers**

Öncə **Server** başlığında Şekildə göstərildiyi kimi məlumatları yerləşdiririk və **Continue** düyməsinə sıxırıq(Şekildəki kimi).

domain.lan 389
CN=DCADM,CN=Users,DC=DOMAIN,DC=lan
 Şifre
DC=DOMAIN,DC=lan

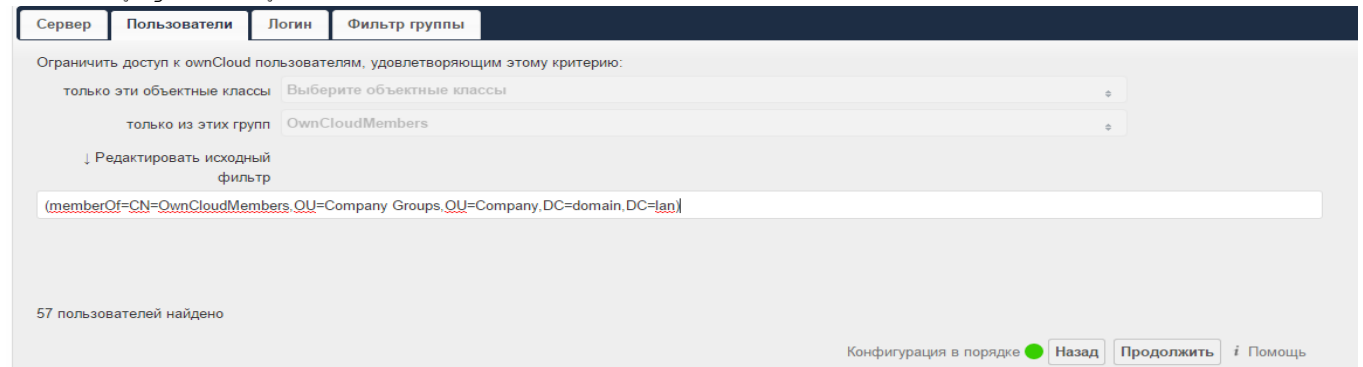

Sonra **User Filter** TAB-ına daxil oluruq və heç bir class seçmədən sadəcə bizə lazım olan istifadəçilərin yerləşdiyi qrupu seçirik. Yeni **OwnCloudMembers** qrupunu(Şekildəki kimi):

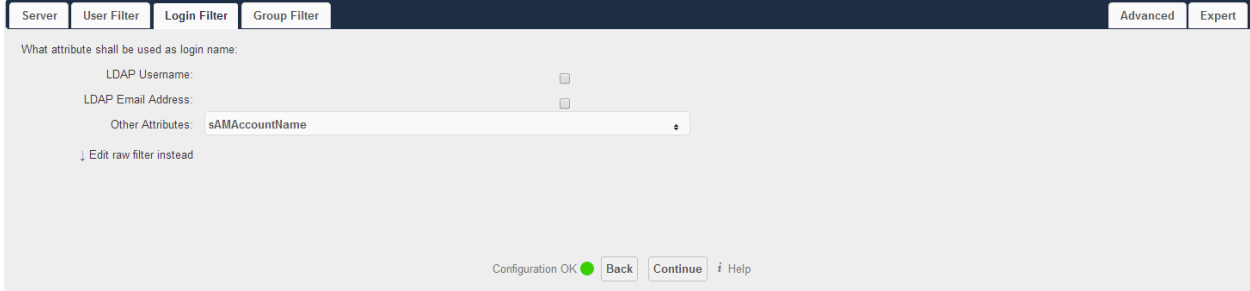

yada ki, **Edit raw filter instead** düyməsini sıxıb, lazımı LDAP filteri özünüz yazı bilərsiniz.

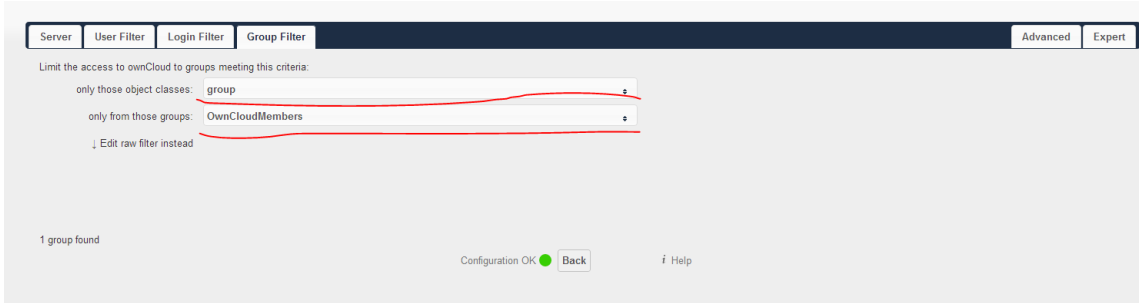
Misal üçün (**memberOf=CN=OwnCloudMembers,OU=Company Groups,OU=Company,DC=domain,DC=lan**) sintaksisi ilə **domain.lan** DC-də **Company Groups, Company** OU-da olan və yalnız **OwnCloudMembers** qrupunun bütün üzvlərinin Cloud-dan istifadəsinə izin veririk. Misal üçün Domain.LAN DC-sində aşağıdakı şəkildəki kimi edirik:

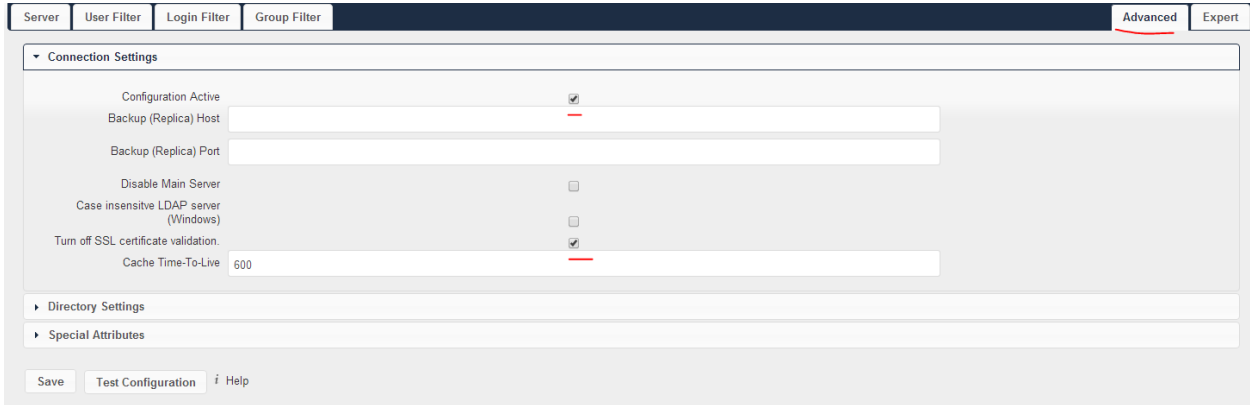
Login Filter bölümündə **LDAP Username**-i seçmirik və **Other Attributes**-de **sAMAccountName** seçirik(Şəkildəki kimi) :

Group Filter-de **Object Class** olaraq **group** seçirik və **only from those groups**-da **OwnCloudMembers** qrupunu seçirik(Şəkildəki kimi) :

Advanced-e daxil oluruq və **Connections Settings**-de **Configuration Active** və **Turn off SSL certificate validation** seçirik

Advanced bölümündə **Directory Settings**-de şəkildə göstərilən verilənlər seçilir və mütləq **Group-Member association: uniqueMember** seçilir:

Сервер	Пользователи	Логин	Фильтр группы
--------	--------------	-------	---------------

› Настройки подключения

▼ Настройки каталога

Поле отображаемого имени пользователя	displayname
База пользовательского дерева	DC=domain,DC=lan
Атрибуты поиска пользователей	Опционально; один атрибут в строке
Поле отображаемого имени группы	cn
База группового дерева	DC=domain,DC=lan
Атрибуты поиска для группы	Опционально; один атрибут в строке
Ассоциация Группа-Участник	uniqueMember ▼
Вложенные группы	☐
Постраничный chunksize	5000

› Специальные атрибуты

Сохранить Проверить конфигурацию *?* Помощь

Advanced-de Special Attributes-də heç bir şey əlavə edilmir və boş qalır. **Exterpt**-e də daxil olmadan **Save** və **Test Configuration** düyməsi sıxılır.

FreeBSD 10.1 x64 Pydio Cloud qurulması

Pydio (əvvəl Ajaxplorer) - ayrılmış serverdə məlumatların sinxronizasiya edilməsi üçün, açıq qaynaqlı proqram təminatıdır. Proyekt 2009-cu ildə Charles du Jeu tərəfindən yaradılmışdır. Php dilində yazılmışdır. İdarəetmə üçün MySQL verilənlər bazası istifadə edilir. İstənilən tip desktop (Windows, MAC və Linux) və mobil əməliyyat sistemləri (Android, iOS) üçün müştəri proqram təminatına malikdir. Məlumatlar eynilə WEB interfeys vasitəsilə də idarə edilə bilər.

İmkanları:

- Faylların qovluq ağac strukturunda saxlanması (WebDAV vasitəsilə)
- Məlumatların SSL/TLS vasitəsilə şifrələnməsi
- Desktop proqramından sinxronizasiya
- İstifadəçi rollarının idarəedilməsi (LDAP istifadəçi bazası ilə inteqrasiya)
- Digər istifadəçilərlə qovluq və faylların paylaşılması
- Sintaksis göstəricisi ilə mətn redaktoru
- Şəkil fayllarının redaktoru
- Audio və video faylların işə salınması
- Kənar anbarlarla inteqrasiya. Amazon S3, FTP ya da MySQL verilənlər bazası.
- Mobil platformalar üçün proqram təminatı

Məqsədimiz FreeBSD10.1 üzərində Cloud serverin qurulmasıdır. Nəzərdə tutulur ki, artıq FreeBSD serverimizdə portlarla paketlər yenilənib, Apache PHP MySQL yüklənmiş və qurulmuşdur. Ancaq **/usr/port/lang/php56-extensions** ünvanından php genişlənmələri yüklədikdə, mütləq **bcmath, bz2, calendar, Core, ctype, curl, date, dom, ereg, exif, fileinfo, filter, gd, gettext, hash, iconv, imap, json, ldap, libxml, mbstring, mcrypt, mhash, mysql, mysqli, mysqlnd, openssl, pcre, PDO, Phar, posix, pspell, Reflection, session, SimpleXML, snmp, SPL, standard, tokenizer, xml, xmlreader, xmlrpc, xmlwriter, xsl, Zend OPcache, zip, zlib** modullarını seçmək lazımdır.

Pydio-nun PHP üçün tələb elədiyi dəyişiklikləri edirik. Bunlar upload dəyişənləri və **session.save_path** ilə sessiyaların saxlanması ünvanıdır:

```
root@pydio:~ # cd /usr/local/etc/  
root@pydio:/usr/local/etc # cp php.ini-production php.ini
```

/usr/local/etc/php.ini faylında aşağıdakı dəyişənləri uyğun olaraq edirik:

```
upload_max_filesize = 1024M  
post_max_size = 1024M  
output_buffering = Off  
session.save_path = "/tmp"
```

Serverimizin adı **pydio.opensource.az** olacaq. Buna görə də serverimizi VirtualHost-la ad prinsipinə uyğun olaraq qurmaq lazımdır.

Apache serverimizə yeni quraşdırma fayllarının işləyəcəyi qovluğu təyin edirik.

```
root@pydio:~ # echo "Include /usr/local/domen/*" >>
/usr/local/etc/apache24/httpd.conf
```

```
root@pydio:~ # mkdir /usr/local/domen
```

`/usr/local/domen/pydio.opensource.az` faylı yaradırıq və tərkibinə aşağıdakı sətirləri əlavə edirik ki, virtual hostumuz işləsin. Faylda olan SSL sertifikatı ardıcıl yaradacağıq çünki, pydio ilk yüklənməsində bu sertifikatı tələb edir:

```
<VirtualHost *:80>
    RewriteEngine on
    RewriteCond %{SERVER_PORT} !^443$
    RewriteRule ^/(.*) https://%{HTTP_HOST}/$1 [NC,R,L]
    ServerAdmin webmaster@email.com
    ServerName pydio.opensource.az
</VirtualHost>
<VirtualHost *:443>
    SSLEngine on
    SSLCertificateFile /usr/local/etc/apache24/ssl/pydio.pem
    SSLCertificateKeyFile /usr/local/etc/apache24/ssl/pydio.key
    DocumentRoot /usr/local/www/pydio/
    CustomLog "/var/log/pydio_access.log" common
    ErrorLog /var/log/pydio_error.log
    <Directory "/usr/local/www/pydio">
        AllowOverride all
        Require all granted
    </Directory>
</VirtualHost>
```

Qeyd: Unutmayın `/usr/local/etc/apache24/httpd.conf` faylında mütləq `rewrite_module` və `ssl_module` sətirlərinin qarşısından şərhləri silmək və `Listen 443` sətirini yazımaq lazımdır ki, port qulaq assın.

Jurnal fayllarını yaradaq:

```
root@pydio:~ # touch /var/log/pydio_access.log /var/log/pydio_error.log
```

SSL qovluğu yaradıb içinə daxil oluruq və ardınca `pydio` https-lə işləyə bilməsi üçün sertifikat yaradırıq:

```
root@pydio:~ # mkdir /usr/local/etc/apache24/ssl/
root@pydio:~ # cd /usr/local/etc/apache24/ssl/
root@pydio~ # openssl req -new -x509 -days 365 -nodes -out pydio.pem -keyout
pydio.key
```

```
Country Name (2 letter code) [AU]:AZ
State or Province Name (full name) [Some-State]:Baku
Locality Name (eg, city) []:Narimanov
Organization Name (eg, company) [Internet Widgits Pty Ltd]:OpSO
Organizational Unit Name (eg, section) []:IT
Common Name (e.g. server FQDN or YOUR name) []:pydio.opensource.az
Email Address []:admin@opensource.az
```

MySQL verilənlər bazası yaradırıq və istifadəçiyə hüquq təyin edirik:

```
root@pydio:~ # mysql -uroot -p
```

```
mysql> create database pydiodb;
Query OK, 1 row affected (0.02 sec)

mysql> GRANT ALL ON pydiodb.* TO pydiouser@localhost IDENTIFIED BY 'freebsd';
Query OK, 0 rows affected (0.00 sec)

mysql> flush privileges;
Query OK, 0 rows affected (0.00 sec)

mysql> \q
Bye
```

Pydio-nun son versiya mənbə kodlarını İnternetdən endirib açırıq:

```
root@pydio:~ # pkg install wget
root@pydio:~ # wget
http://sourceforge.net/projects/ajaxplorer/files/pydio/stable-
channel/6.0.8/pydio-core-6.0.8.zip
root@pydio:~ # unzip pydio-core-6.0.8.zip
```

Pydio üçün **PUBLIC_HTML** qovluğu yaradaq və data qovluğuna lazımı yetkiləri təyin edək:

```
root@pydio:~ # mv pydio-core-6.0.8 /usr/local/www/pydio
root@pydio:~ # chown -R www:www /usr/local/www/pydio/
root@pydio:~ # chmod -R 777 /usr/local/www/pydio/data/
```

Öncədən **/usr/local/www/pydio/conf/bootstrap_conf.php** faylında aşağıdakına uyğun olaraq **define** sətirlərinin qarşısına **setlocal** ilə **UTF-8** kodirovkasını dəyişirik:

```
setlocale(LC_ALL, "en_US.UTF-8");
//define("AJXP_LOCALE", "en_EN.UTF-8");
//define("AJXP_LOCALE", "");
```

Web serverimizi yenidən işə salırıq ki, dəyişikliklər işə düşsün:

```
root@pydio:~ # /usr/local/etc/rc.d/apache24 restart
```

Artıq istənilən desktop maşında hansısa browser açırıq və

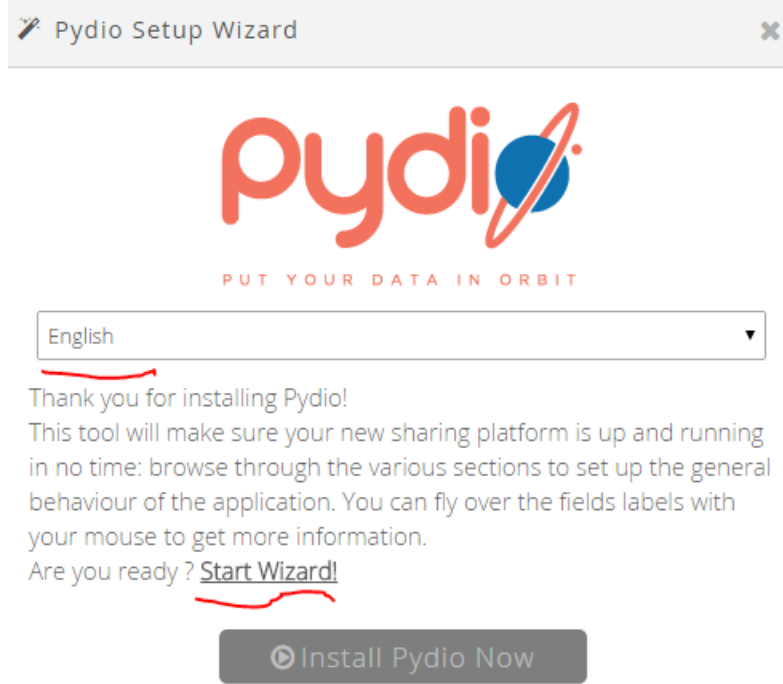
<http://pydio.opensource.az/> səhifəsinə daxil oluruq.

Qeyd: Əgər sizdə DNS yoxdursa və web səhifəyə adla daxil olmaq istəyirsinizsə istənilən Windows maşında **C:\Windows\System32\drivers\etc\hosts** faylına və istənilən UNIX/Linux maşında **/etc/hosts** faylına aşağıdakı sintaksislə sətiri əlavə etməyiniz yetər:

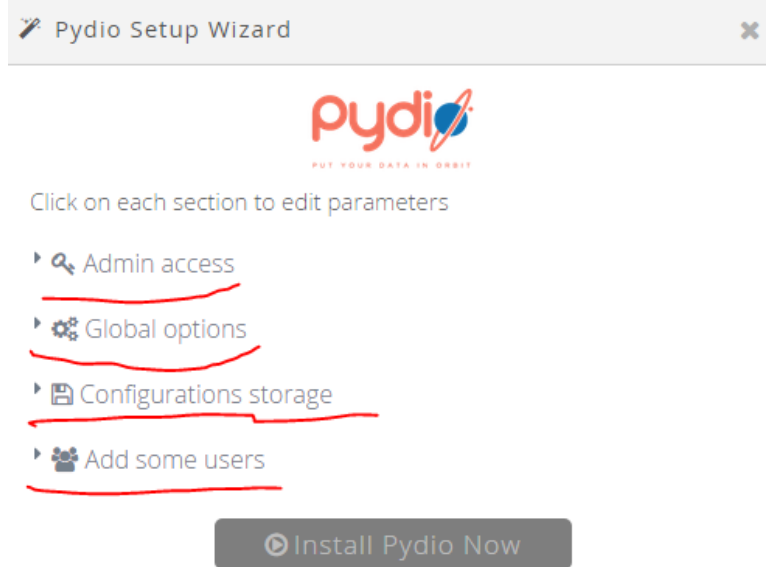
```
XX.XX.XX.XX pydio.opensource.az pydio
```

WEB səhifə qırmızı açılacaq çünki sertifikatınız Self Signed (Özünüz özünüzü imzalamışsınız. Normaldir)-dir. Web səhifəyinizdə **Pydio** yoxlanışlarının nəticəsini yaşıl rəngli **OK** sətirləri ilə görə bilərsiniz. Mövcud versiya üçün heç bir səhv çap edilməyəcək ancaq, gələcək versiyalarda səhvlər səhifədə görünəcək və onları həll etməlisiniz. Əks halda yükləməni davam etmək mümkün olmayacaq.

Aşağıdaki kimi, **English** seçirik və **Start Wizard** düyməsinə sıxırırıq:

Növbəti səhifədə hər bir seksiyarı ardıcılıqla quraşdırırıq:

Pydio WEB inzibatçı üçün istifadəçi adı və şifrə təyin edirik (Şifrə çətin olmalıdır. Əks halda növbəti səhifəyə izin verməyəcək):

Pydio Setup Wizard

Click on each section to edit parameters

Admin access

Please set up a login and password for the administrator user. This step is necessary to let you login the first time. You can create more administrators later by going to the 'Settings' workspace.

ADMIN LOGIN*

admin

ADMIN DISPLAY NAME*

admin

ADMIN PASSWORD*

.....

CONFIRM*

.....

Strong

Global quraşdırmaları edirik:

Global options

Set up some application parameters. If you enable Emails, please use the Test button to check if your php is correctly configured.

DETECTED ENCODING*

UTF-8

DETECTED SERVER PATH*

/

APPLICATION TITLE

Pydio

WELCOME MESSAGE

Pydio-ya xoş gəlmisiniz

DEFAULT LANGUAGE*

English

ENABLE EMAILS*

No (you can enable mails later)

Verilənlər bazası üçün quraşdırmaları edirik. Öncə yaratdığımız MySQL istifadəçi, baza və şifrəsini daxil edib, **Try connecting to the database** düyməsinə sıxırıq ki, qoşulmanı yoxlayaq:

▼ Configurations storage

How the application configuration data will be stored (users, plugins, etc. **not** how your actual documents are managed). 'No DB' mode can be suited for a quick test of the system, but it's not suited for production and you should always prefer a db-based setup (sqlite does not require any additional service).

STORAGE TYPE

Database (production environments, requires a DBMS supported t ▼

ENABLE NOTIFICATIONS

Yes No

DATABASE*

MySQL ▼

HOST*

localhost

DATABASE*

pydiodb

USER*

pydiouser

PASSWORD*

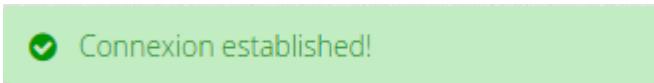
.....|

USE MYSQLI*

Yes No

TEST SQL CONNECTION

Uğurlu nəticə aşağıdakı kimi yaşıl rəngdə olmalıdır:

Sınaq üçün **bookcorrector** adlı yeni bir istifadəçi verilənləri daxil edirik və **Install Pydio Now** düyməsinə sıxırıq ki, yükləməməz davam etsin:

▼ Add some users

Create users for your organization right now. You can do this later by going to the Settings workspace.

LOGIN
bookcorrector

USER EMAIL
bookcorrector@gmailcom

DISPLAY NAME
Book Corrector

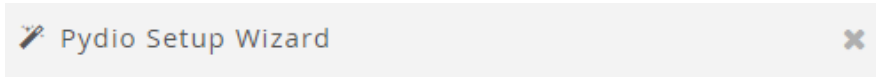
PASSWORD
.....

CONFIRM
.....|

+

🕒 Install Pydio Now

Aşağıdaki şəkildəki kimi bir neçə saniyə vaxt keçəcək:

Please wait while Pydio is being configured! It will be up and running in a couple of seconds...

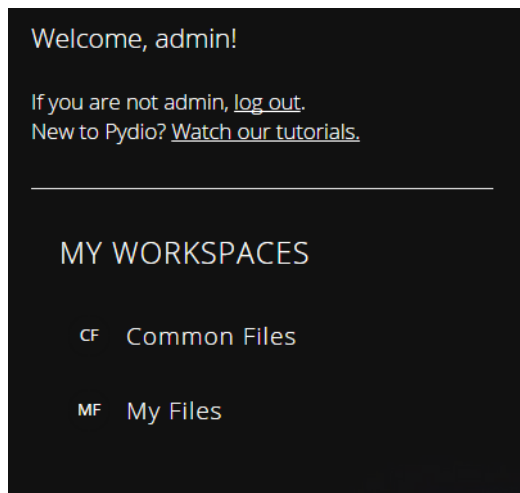
...done!

The page will now reload automatically. You can log in with the admin user "admin" you have just defined.

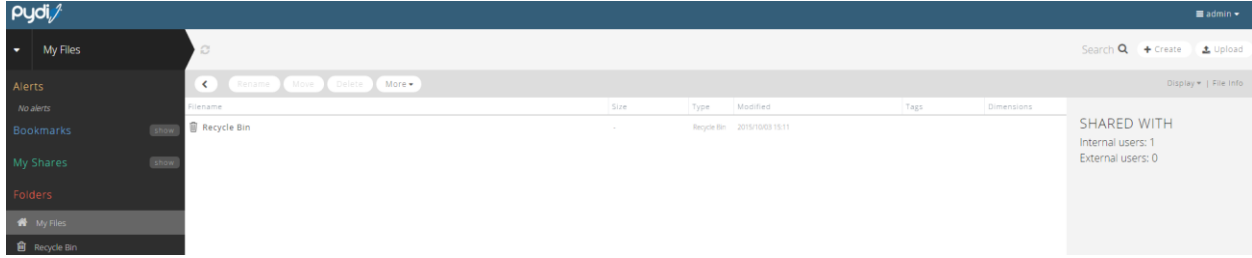
Son nəticə aşağıdakı şəkildəki kimi olacaq. İstifadəçi adı **admin** və şifrəni yazıb, səhifəyə daxil oluruq:

Daxil olduqdan sonra **My Files** düyməsini sıxıb özümüə aid olan admin fayllarına baxa bilərik:

Açılan səhifə aşağıdakı kimi olacaq:

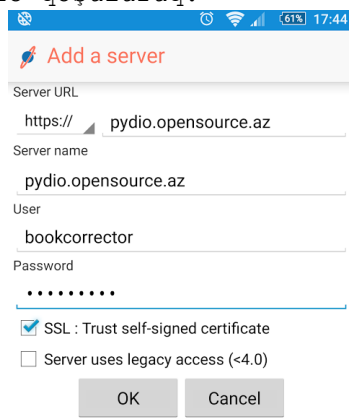

Pydio bütün platformlar üçün pulsuz client proqramları təklif edir. Bu proqramları Android və iOS üçün öz reposlarından və Windows, Linux/UNIX, MAC üçün isə <https://pyd.io/apps/pydio-sync/> linkindən əldə edə bilərsiniz.

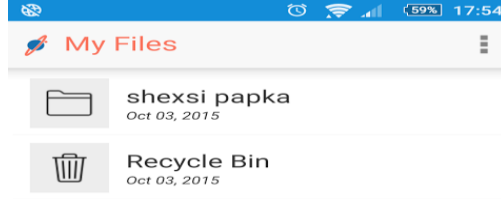
Android üçün reposlardan Pydio adlı proqramı yükləməlisiniz (Şəkildeki kimi):

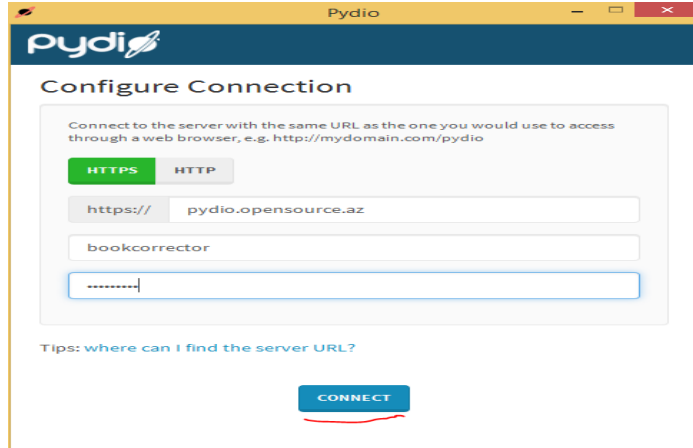
Yüklədikdən sonra yaratdığımız istifadəçi adı ilə pydio cloud-umuza https protokolu ilə qoşuluruq:

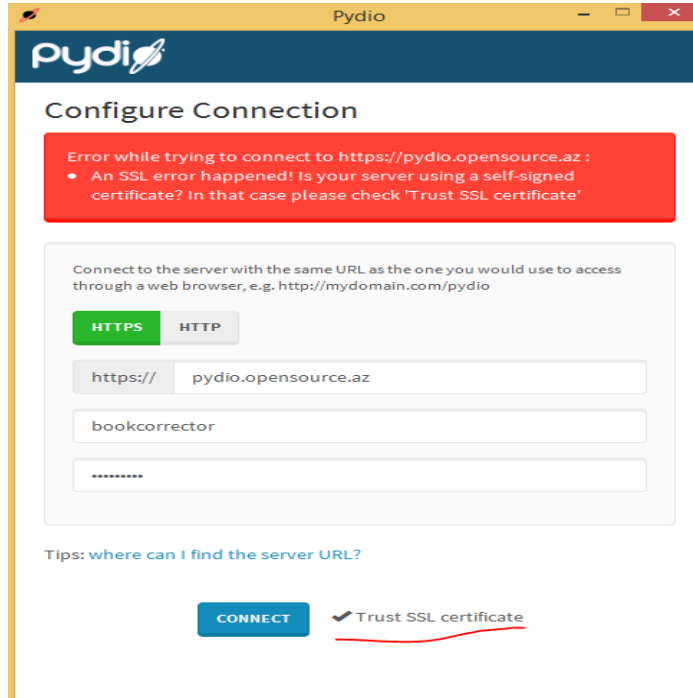
Uğurlu nəticə aşağıdakı kimi olacaq:

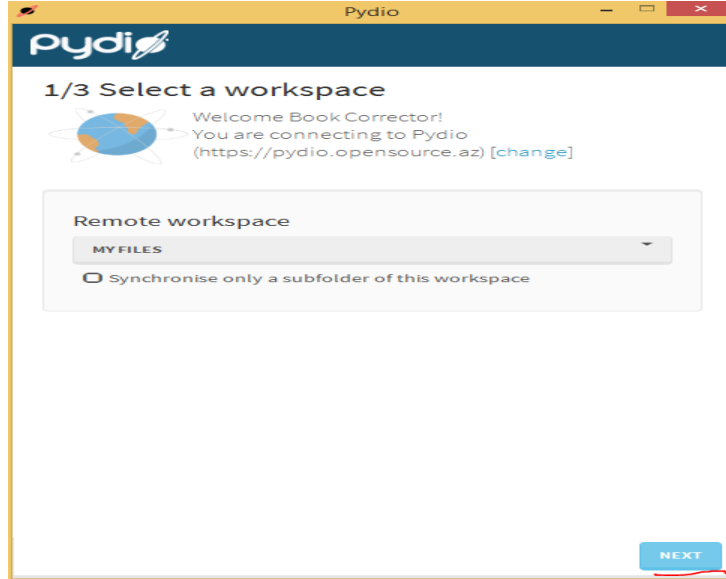
Windows üçün isə platformaya uyğun olan PydioSync versiyasını yükləmək lazımdır. Yüklədikdən sonra, ilk quraşdırmalar aşağıdakı kimi olacaq:

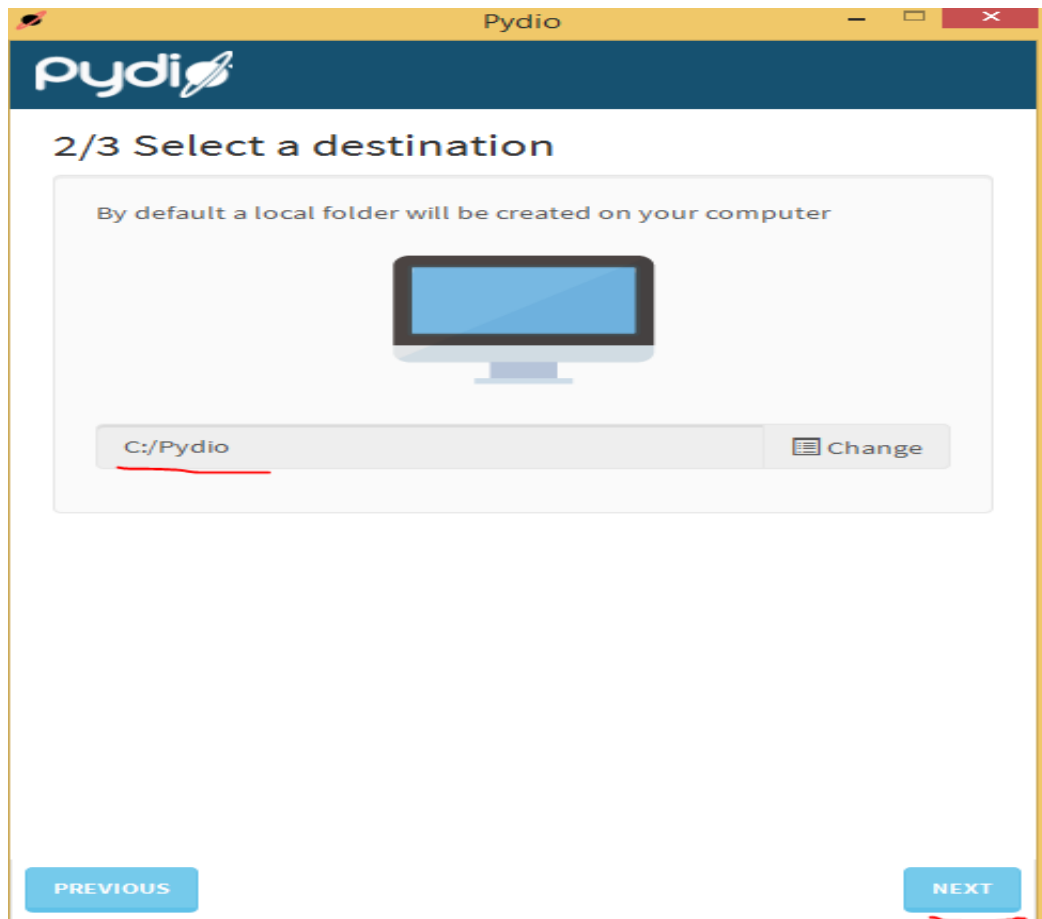
SSL səhvi çap ediləcək və şəkildəki kimi seçirik:

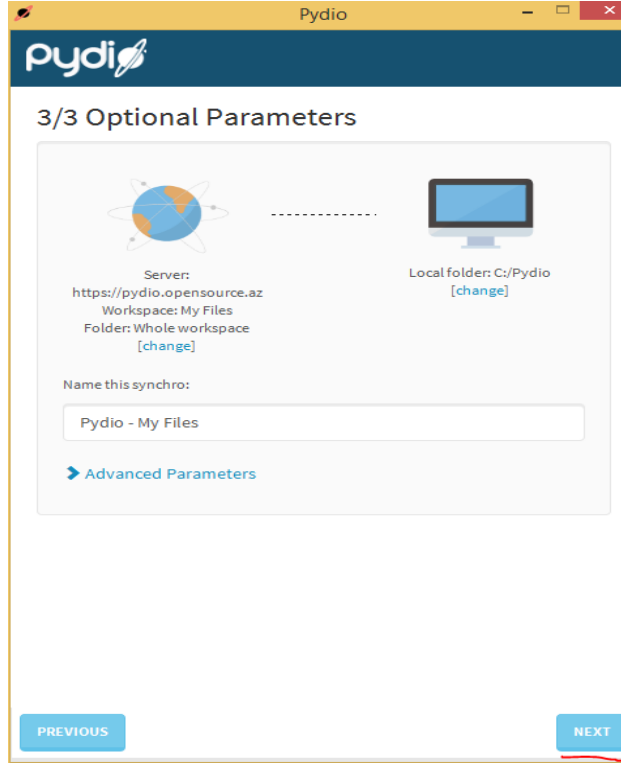
Sonra uzaq serverdə iş yerini təyin edib, **Next** düyməsini sıxırıq:

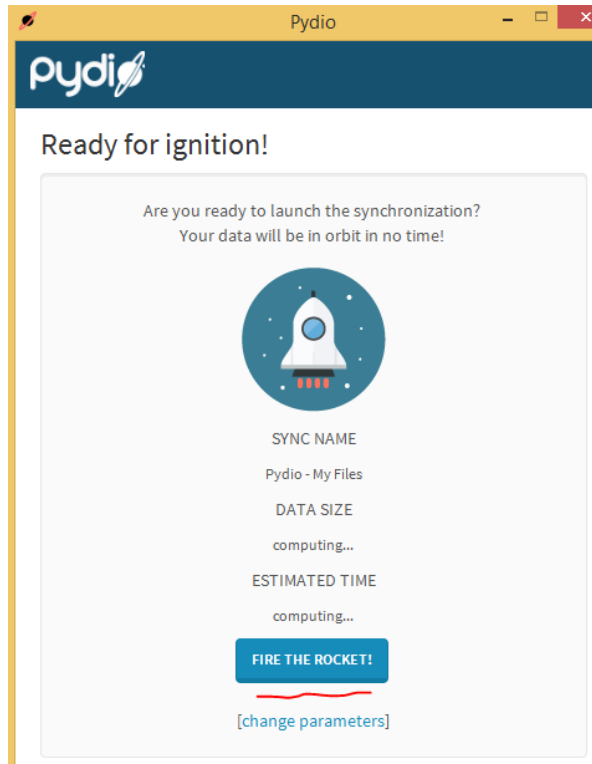
Öz desktopumuzda sinxronizasiya ediləcək qovluđu təyin edib, **Next** düyməsinə sıxırırq:

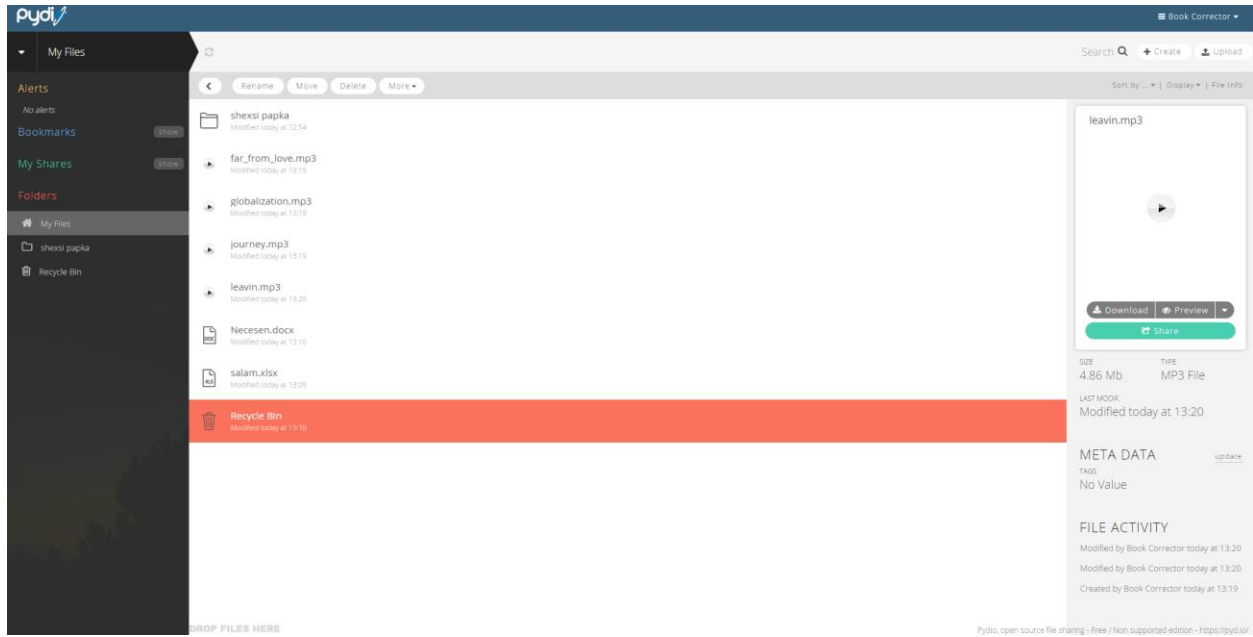
Növbəti səhifəni olduđu kimi qəbul edib **Next** düyməsinə sıxırırq:

Son nəticə aşağıdakı kimi olacaq (**FIRE THE ROCKET!** düyməsinə sıxırıq):

Həm Android və həm də Windows-da qovluqlara hansısa faylları yerləşdirdikdən sonra WEB serverimizdə gördüyümüz nəticə aşağıdakı kimi olacaq:

The screenshot displays the Pydio web interface. On the left, a sidebar shows navigation options: Alerts, Bookmarks, My Shares, and Folders. The 'My Files' section is active, showing a list of files and folders. The main area shows a list of files, with 'leavin.mp3' selected. A detailed view for 'leavin.mp3' is shown on the right, including a play button, download and share options, and file metadata.

File List:

- shexsi papka (Folder)
- far_from_love.mp3 (MP3 File)
- globalization.mp3 (MP3 File)
- journey.mp3 (MP3 File)
- leavin.mp3 (MP3 File)
- Necesen.docx (Word Document)
- salam.xlsx (Excel Spreadsheet)
- Recycle Bin (Folder)

File Details for leavin.mp3:

- SIZE: 4.86 Mb
- TYPE: MP3 File
- LAST MODIF: Modified today at 13:20
- META DATA: No Value
- FILE ACTIVITY: Modified by Book Corrector today at 13:20, Modified by Book Corrector today at 13:20, Created by Book Corrector today at 13:19

BÖLÜM 3

Daxili resursların planlaşdırılması sistemləri (ERP)

- Dolibarr ERP CRM qurulması yüklənməsi və qurulması
- Ubuntu 14.04 üzərində OpenERP oDoo-nun qurulması

Müəyyən sayda daxili işçi tərkibinə sahib olan şirkətin bir neçə şöbəsi olur. Şirkət ən azı təchizat, insan resursları, anbar, mühasibatlıq və İT şöbələrindən ibarət olarsa bu şöbələr arasında rəsmi sənədlərin axını istər-istəməz yaranacaq. Bu halda kağızla işləmək axınının qeyri düzgün işləməsi və narahatçılığa gətirib çıxaracaq. Başlığımız bu axının avtomatlaşdırılmasını açıqlayır.

Dolibarr ERP CRM qurulması yüklənməsi və qurulması

Dolibarr ERP CRM - tərkibində resursların planlamasını (ERP) və müştərilərlə qarşılıqlı əlaqənin idarəetməsinə sahib olan, kiçik və orta biznes üçün pulsuz modullu proqram təminatıdır. Funksiyalar tələbdən asılı olaraq işə salına və ya dayandırıla bilər.

Dolibarr verilənlərinin saxlanılması üçün MySQL, PostgreSQL və SQLite3 istifadə edilə bilər. Bu bölmədə biz Dolibarr proqram təminatının FreeBSD OS üzərində PostgreSQL verilənlər bazasının istifadəsi ilə qurulmasını açıqlayırıq.

Nəzərdə tutulur ki, artıq şəbəkə qurulmuş və portlar yenilənmişdir. Hər hal üçün paketləri yeniləyirik:

```
root@dolibarr:~ # pkg update -f
```

Server **dolibarr.opensource.az** adı ilə işləyəcək.

İstifadəçimizin ev qovluğuna dolibarr-i endiririk:

```
root@dolibarr:~ # pkg install wget  
root@dolibarr:~ # cd ~  
root@dolibarr:~ # wget --no-check-certificate  
https://github.com/Dolibarr/dolibarr/archive/develop.zip
```

Arxivi açırıq:

```
root@dolibarr:~ # unzip develop.zip
```

Arxiv **dolibarr-develop** adlı qovluğa açılır.

Ardınca Apache2.4-u portlardan yükləyirik:

```
root@dolibarr:~ # cd /usr/ports/www/apache24  
root@dolibarr:/usr/ports/www/apache24 # make -DBATCH all install clean
```

Sonra PostgreSQL9.4 verilənlər bazasını portlardan yükləyirik:

```
root@dolibarr:~ # cd /usr/ports/databases/postgresql94-server  
root@dolibarr:/usr/ports/databases/postgresql94-server # make all install clean
```

Yüklədikdən sonra bazanın inisializasiyasını edirik. Öncə PostgreSQL-i startup-a əlavə edirik ki, inisializasiya edə bilər. Inisializasiyadan sonra işə salırıq:

```
root@dolibarr:~ # echo 'postgresql_enable="YES"' >> /etc/rc.conf  
root@dolibarr:~ # /usr/local/etc/rc.d/postgresql initdb  
root@dolibarr:~ # /usr/local/etc/rc.d/postgresql start
```

Bundan sonra PHP5.6-nı portlardan yükləyirik (IPv6-dan başqa qalan hər şey susmaya görə qalır):

```
root@dolibarr:~ # cd /usr/ports/lang/php56  
root@dolibarr:/usr/ports/lang/php56 # make -DBATCH all install clean
```

```
PHP5.6-nın genişlənmələrini portlardan yükləyirik:
root@dolibarr:~ # cd /usr/ports/lang/php56-extensions
root@dolibarr:/usr/ports/lang/php56-extensions # make config
```

```
Açılan dialog pəncərəsində bu modulları seçirik: BCMATH BZ2 CALENDAR CTYPER
CURL DOM FILTER GD HASH ICONV JSON MBSTRING MCRYPT PGSQL
root@dolibarr:/usr/ports/lang/php56-extensions # make -DBATCH all install
```

```
Həmçinin portlardan apache-in modulunu yükləyirik(IPv6-dan başqa hər şey
susmaya görə qalır):
root@dolibarr:~ # cd /usr/ports/www/mod_php56
root@dolibarr:/usr/ports/www/mod_php56 # make all install clean
```

```
Yükləmələrimizdən sonra quraşdırmalara başlayaq. Php üçün ini faylını
nüsxeleyək və tələb edilən hüquqları verək.
root@dolibarr:~ # cd /usr/local/etc/
root@dolibarr:/usr/local/etc # cp php.ini-production php.ini
root@dolibarr:/usr/local/etc # chmod u+w php.ini
```

```
Ardınca php genişlənmələrin apache-imizdə tanınması üçün
/usr/local/etc/apache24/Includes qovluğunda fayl yaradaq.
root@dolibarr:~ # cd /usr/local/etc/apache24/Includes
root@dolibarr:/usr/local/etc/apache24/Includes # touch php-application.conf
```

```
Yaratdığımız /usr/local/etc/apache24/Includes/php-application.conf faylının
tərkibinə aşağıdakı sətirləri əlavə edək:
AddType application/x-httpd-php .php
AddType application/x-httpd-php-source .phpsXsource
```

```
/etc/hosts faylına aşağıdakı sətirləri əlavə edirik ki, apache işə düşdükdə
heç bir səhv çap etməsin:
127.0.0.1 localhost localhost.my.domain
XX.XX.XX.XX dolibarr.opensource.az dolibarr
```

```
VirtualHost-ların işləməsi üçün apache-in httpd.conf faylına Include əlavə
edirik:
root@dolibarr:~ # echo "Include /usr/local/domen/*" >>
/usr/local/etc/apache24/httpd.conf
```

```
VirtualHost qovluğu yaradıırıq:
root@dolibarr:~ # mkdir /usr/local/domen/
```

```
/usr/local/domen/dolibarr.opensource.az faylının tərkibinə aşağıdakı
sətirləri əlavə edirik:
```

```
<VirtualHost *>
    ServerAdmin webmaster@email.com
    ServerName dolibarr.opensource.az
    CustomLog "/var/log/dolibarr_access.log" common
    ErrorLog /var/log/dolibarr_error.log
    DocumentRoot /usr/local/www/dolibarr/htdocs
<Directory "/usr/local/www/dolibarr/htdocs">
    AllowOverride All
    Require all granted
```

```
</Directory>
</VirtualHost>
```

`/usr/local/etc/apache24/httpd.conf` faylında `DirectoryIndex` sətirinin qarşısına `index.php` əlavə edirik:

```
DirectoryIndex index.php index.html
```

Dolibarr-i endirdiyimiz qovluğu `/usr/local/www` ünvanına `dolibarr` adi ilə köçürürük:

```
root@dolibarr:~ # mv /root/dolibarr-develop /usr/local/www/dolibarr
```

İndi `/usr/local/www/dolibarr/documents` adı ilə qovluq yaradaq. Apache üçün yazılma və hüquqları təyin edək:

```
root@dolibarr:~ # mkdir /usr/local/www/dolibarr/documents
root@dolibarr:~ # chown -R www:www /usr/local/www/dolibarr/documents
root@dolibarr:~ # chmod 777 /usr/local/www/dolibarr/documents
```

Eynilə növbəti qovluqları yaradib hər kəs tərəfindən yazıla bilən edirik:

```
root@dolibarr:~ # mkdir /usr/local/www/dolibarr/documents/doctemplates
root@dolibarr:~ # mkdir /usr/local/www/dolibarr/documents/propale
root@dolibarr:~ # mkdir /usr/local/www/dolibarr/documents/ficheinter
root@dolibarr:~ # mkdir /usr/local/www/dolibarr/documents/facture
root@dolibarr:~ # chmod 777 /usr/local/www/dolibarr/documents/doctemplates
root@dolibarr:~ # chmod 777 /usr/local/www/dolibarr/documents/propale
root@dolibarr:~ # chmod 777 /usr/local/www/dolibarr/documents/ficheinter
root@dolibarr:~ # chmod 777 /usr/local/www/dolibarr/documents/facture
```

Həmçinin apache-ın qovluğuna yetki veririk:

```
root@dolibarr:~ # chown -R www:www /usr/local/www/dolibarr/htdocs
```

Tələb edilən faylları nüsxələyirik:

```
root@dolibarr:~ # cp -R /usr/local/www/dolibarr/htdocs/install/doctemplates/*
/usr/local/www/dolibarr/documents/doctemplates/
```

Sonra apache servisi StartUP-a əlavə edib, işə salırıq:

```
root@dolibarr:~ # echo 'apache24_enable="YES"' >> /etc/rc.conf
root@dolibarr:~ # /usr/local/etc/rc.d/apache24 start
```

Sonra `/usr/local/pgsql/data/pg_hba.conf` faylında olan `host all all`

`127.0.0.1/32 trust` sətirini dəyişib aşağıdakı şəkllə gətiririk:

```
host    all             all             127.0.0.1/32    md5
```

Həmçinin `/usr/local/pgsql/data/postgresql.conf` faylında aşağıdakı sətirin qarşısından şərhli silmək lazımdır:

```
listen_addresses = 'localhost'
```

PostgreSQL-i yenidən işə salırıq ki, dəyişiklikləri götürsün:

```
root@dolibarr:~ # /usr/local/etc/rc.d/postgresql restart
```

PostgreSQL istifadəçisi üçün şifrə təyin edirik:

```
root@dolibarr:~ # passwd postgres
```

```
Changing local password for postgres
```

New Password: **şifrə**
Retype New Password: **şifrə_təkrar**

PostgreSQL istifadəçi adından daxil olub, **dolibarr** adlı istifadəçi və verilənlər bazası yaradıırıq:

```
root@dolibarr:~ # passwd pgsq1
Changing local password for pgsq1
New Password:
Retype New Password:
root@dolibarr:~ # su pgsq1
$ createuser -sdrP dolibarr
Enter password for new role: db_şifrə
Enter it again: db_şifrə_tekrar
$ createdb dolibarr --owner=dolibarr
$ exit
```

Artıq server hazırdır. İstənilən desktop maşının browserində <http://dolibarr.opensource.az/install/> linkini daxil edirik və şəkildəki sehifeni acırıq(**Next step** düyməsini sıxırıq):

The screenshot shows the Dolibarr installation page. At the top, it says "Dolibarr ERP/CRM 3.9.0-beta". Below that, there's a section titled "Dolibarr install or upgrade". Underneath, there's a dropdown menu for "Default language to use (language code)" with "Autodetect (browser language)" selected. Below the dropdown, there's a note: "Some languages may be partially translated or may contains errors. If you detect some, you can fix language files registering to <http://transifex.com/projects/p/dolibarr/>." At the bottom right of the section, there is a "Next step ->" button.

Acılan pəncərədə **Start** düyməsinə sıxırıq:

The screenshot shows the Dolibarr installation page. At the top, it says "Dolibarr ERP/CRM 3.9.0-beta". Below that, there's a section titled "Dolibarr install or upgrade". Underneath, there's a "Prerequisites check:" section with a list of green checkmarks indicating that all requirements are met: PHP Version 5.6.13, PHP supports variables POST and GET, PHP supports sessions, PHP support GD graphical functions, PHP support UTF8 functions, PHP max session memory is set to 128M, configuration file htdocs/conf/conf.php could be created, and configuration file htdocs/conf/conf.php is writable. Below the prerequisites check, there's a note: "Just follow the instructions step by step. Choose your setup mode and click 'Start'...". At the bottom, there are two buttons: "Fresh install" and "Start". The "Start" button is highlighted with a red underline. Below the buttons, there's a link: "Show not available options".

Açılan pəncərədə verilənlər bazası üçün istifadəçi adı şifrə və verilənlər bazasının adını daxil edirik və **Next step** düyməsini sıxırıq:

Web server

Directory where web pages are stored	<input type="text" value="/usr/local/www/dolibarr/htdocs"/>	Without the slash "/" at the end Examples: • /var/www/dolibarr/htdocs • C:/wwwroot/dolibarr/htdocs
Directory to store uploaded and generated documents	<input type="text" value="/usr/local/www/dolibarr/documents"/>	Without the slash "/" at the end It is recommended to use a directory outside of your directory of your web pages. Examples: • /var/lib/dolibarr/documents • C:/My Documents/dolibarr/
URL Root	<input type="text" value="http://dolibarr.opensource.az"/>	Examples: • http://localhost/ • http://www.myserver.com:8180/dolibarr

Dolibarr Database

Database name	<input type="text" value="dolibarr"/>	Database name
Driver type	<input type="text" value="pgsql (PostgreSQL >= 8.4.0)"/>	Database type
Server	<input type="text" value="localhost"/>	Name or ip address for database server, usually 'localhost' when database server is hosted on same server than web server
Port	<input type="text"/>	Database server port. Keep empty if unknown.
Database prefix table	<input type="text" value="llx_"/>	Database prefix table
Create database	☐	Check box if database does not exist and must be created. In this case, you must fill the login/password for superuser account at the bottom of this page.
Login	<input type="text" value="dolibarr"/>	Login for Dolibarr database owner.
Password	<input type="password" value="....."/>	Password for Dolibarr database owner.
Create owner	☐	Check box if database owner does not exist and must be created. In this case, you must choose its login and password and also fill the login/password for the superuser account at the bottom of this page. If this box is unchecked, owner database and its passwords must exists.

Database server - Superuser access

Login	<input type="text"/>	Login of the user allowed to create new databases or new users, mandatory if your database or its owner does not already exists.
Password	<input type="password"/>	Leave empty if user has no password (avoid this)

[Next step ->](#)

Uğurlu qoşulma aşağıdakı kimi olacaq (Next step düyməsinə sıxırıq)

Dolibarr install or upgrade - Configuration file

Configuration file

Save values ../conf/conf.php ✓
 Reload all information from configuration file. ✓
 Server connection (User dolibarr) : localhost ✓
 Database connection (User dolibarr) : dolibarr ✓

[Next step ->](#)

Yenə də Next step düyməsinə sıxırıq:

Dolibarr install or upgrade - Database objects creation

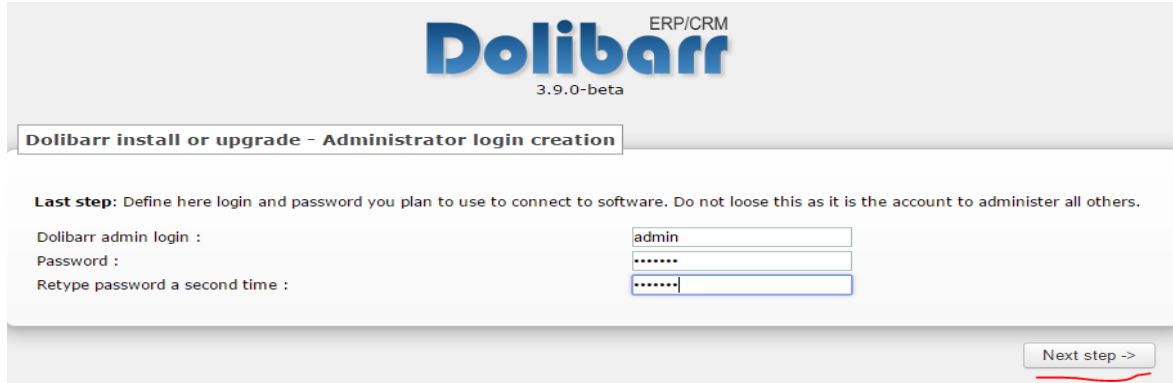
Database

Server connection : localhost ✓
 Database version : 9.4.4 ✓
 Database name : dolibarr ✓
 Tables and Primary keys creation ✓
 Create foreign keys and indexes for table llx_accounting_account.key
 Request 212 : ALTER TABLE llx_accounting_account ADD CONSTRAINT
 fk_accounting_account_fk_pcg_version FOREIGN KEY (fk_pcg_version)
 REFERENCES llx_accounting_system (pcg_version) DEFERRABLE
 INITIALLY IMMEDIATE;
 Functions creation ✓
 Reference data loading ✓

SQL Error DB_ERROR_42830 ERROR: 42830: there is no unique constraint matching given keys for referenced table "llx_accounting_system" LOCATION: transformFkeyCheckAttrs, tablecmds.c:6876

[Next step ->](#)

Dolibarr admin paneli üçün istifadəçi adı və şifrə təyin edib, **Next** step düyməsini sıxırıq:

Dolibarr ERP/CRM
3.9.0-beta

Dolibarr install or upgrade - Administrator login creation

Last step: Define here login and password you plan to use to connect to software. Do not loose this as it is the account to administer all others.

Dolibarr admin login :

Password :

Retype password a second time :

[Next step ->](#)

Nəticə aşağıda şəkildəki kimi olacaq. **Go to Dolibarr (setup area)** düyməsinə sıxırıq:

Dolibarr ERP/CRM
3.9.0-beta

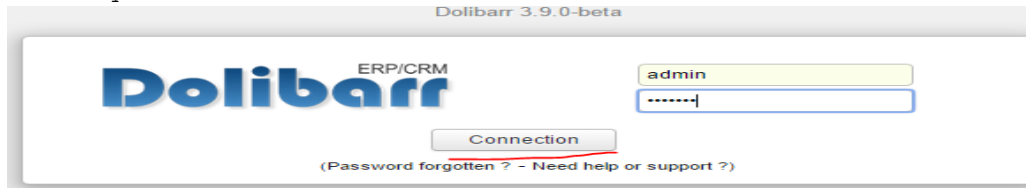
Dolibarr install or upgrade - End of setup

Dolibarr administrator login '**admin**' created successfully.
This installation is complete.
Warning, for security reasons, once the install or upgrade is complete, to avoid using install tools again, you should add a file called **install.lock** into Dolibarr document directory, in order to avoid malicious use of it.

You need to configure Dolibarr to suit your needs (appearance, features, ...). To do this, please follow the link below:

[Go to Dolibarr \(setup area\)](#)

İstifadəçi adı və şifrəsini təyin edib, şəkildəki kimi **Connection** düyməsinə sıxırıq:

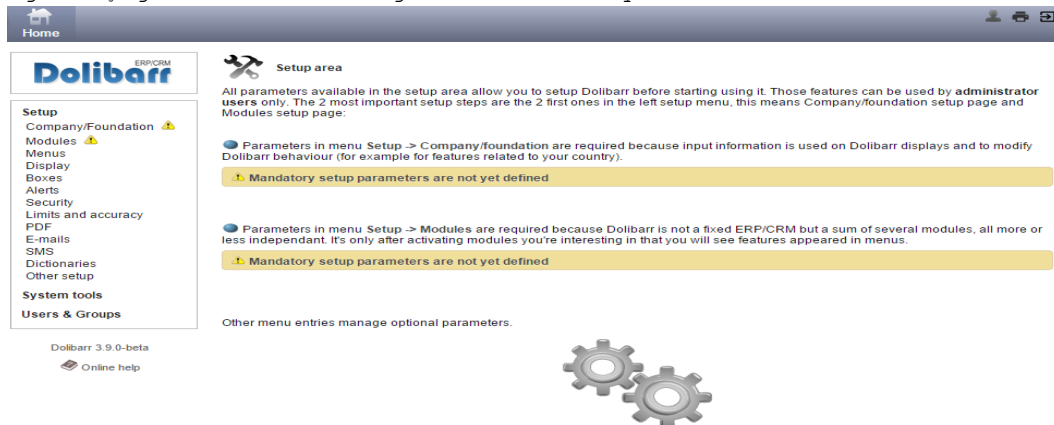
Dolibarr 3.9.0-beta

Dolibarr ERP/CRM

Connection

(Password forgotten ? - Need help or support ?)

Əgər aşağıdakı səhifəni görürüksə artıq hazırdır:

Home

Dolibarr ERP/CRM

Setup area

All parameters available in the setup area allow you to setup Dolibarr before starting using it. Those features can be used by **administrator** users only. The 2 most important setup steps are the 2 first ones in the left setup menu, this means Company/foundation setup page and Modules setup page.

- Parameters in menu Setup -> Company/foundation are required because input information is used on Dolibarr displays and to modify Dolibarr behaviour (for example for features related to your country).
Mandatory setup parameters are not yet defined
- Parameters in menu Setup -> Modules are required because Dolibarr is not a fixed ERP/CRM but a sum of several modules, all more or less independant. It's only after activating modules you're interesting in that you will see features appeared in menus.
Mandatory setup parameters are not yet defined

Other menu entries manage optional parameters.

Dolibarr 3.9.0-beta
Online help

Ubuntu 14.04 üzərində OpenERP oDoo-nun qurulması

Odoo(Həmişəki TinyERP, OpenERP) - Belçika şirkəti OpenERP tərəfindən yaradılmış açıq kodlu ERP və CRM sistemdir. xml-rpc protocol üsulu ilə işləyən Python proqram dilində yazılmış client-server tipli proqram təminatıdır. Server tərəf üçün PostgreSQL verilənlər bazası istifadə edilir.

Sistemdə Realizasiya edilmiş modullardan - mühasibatlıq, CRM, şəxsiyyətin idarəedilməsi, istehsal, satış, alış, anbarın idarəedilməsi, projətlərin idarəedilməsi, nəqliyyatın idarəedilməsi, prezentasiyaların idarəedilməsi, POS və social şəbəkələrlə inteqrasiya edilə bilən modulu var.

Bu məqalədə biz Odoo sevrerinin Ubuntu 14.04 server əməliyyat sistemi üzərində yüklənməsinə baxacağıq.

Bütün işləri görməzdən öncə nəzərdə tutulur ki, serverdə artıq şəbəkə qurulmuşdur və internet mövcuddur.

```
Ilk işimiz odoo istifadəçisini sistemə elavə edirik(Bütün işlər sudo istifadəçisi vasitəsilə görülür):
sysuser@redmine:~$ sudo adduser --system --home=/opt/odoo --group odoo
sysuser@redmine:~$ sudo su - odoo -s /bin/bash
odoo@redmine:~$ exit
```

PostgreSQL verilənlər bazasını yükləyirik:

```
sysuser@redmine:~$ sudo apt-get install postgresql
```

PostgreSQL quraşdırmasında dəyişiklik edirik:

```
sysuser@redmine:~$ sudo nano /etc/postgresql/9.3/main/postgresql.conf
```

Bu **#listen_addresses = 'localhost'** sətiri tapırıq və qarşısından şərhini silirik:

```
listen_addresses = 'localhost'
```

İndi konsol-a postgres istifadəçi adı ilə daxil oluruq və orda **openerp** adlı istifadəçi yaradırıq(Eynilə **odoo** adlı DB yaradıb üzvünü **openerp** təyin edirik):

```
sysuser@redmine:~$ sudo su - postgres
postgres@redmine:~$ createuser -sdrP openerp
Enter password for new role: şifre
Enter it again: şifre_tekrar
postgres@redmine:~$ createdb odoo -owner=openerp
postgres@redmine:~$ exit
```

Artıq Python-a tələb edilən komponentlər və GIT-i yükləyirik:

```
sysuser@redmine:~$ sudo apt-get install python-cups python-dateutil python-decorator python-docutils python-feedparser python-gdata python-geoip python-gevent python-imaging python-jinja2 python-ldap python-libxslt1 python-lxml python-mako python-mock python-openid python-passlib python-psutil python-psycpg2 python-pybabel python-pychart python-pydot python-pyparsing python-pypdf python-reportlab python-requests python-simplejson python-tz python-
```



```
unicodcsv python-unittest2 python-vatnumber python-vobject python-werkzeug  
python-xlwt python-yaml wkhtmltopdf
```

```
sysuser@redmine:~$ sudo apt-get install git
```

Artıq **odoo** istifadəçi adı ilə daxil olub, Odoo-nu yükləyəcəyik:

```
sysuser@redmine:~$ sudo su - odoo -s /bin/bash  
odoo@redmine:~$ git clone https://www.github.com/odoo/odoo --depth 1 --branch  
8.0 --single-branch  
odoo@redmine:~$ exit
```

Quraşdırma faylı yaradaq və ona odoo istifadəçi hüququnu verək:

```
sysuser@redmine:~$ sudo touch /etc/odoo-server.conf  
sysuser@redmine:~$ sudo chown odoo: /etc/odoo-server.conf  
sysuser@redmine:~$ sudo chmod 640 /etc/odoo-server.conf
```

Faylı açırıq:

```
sysuser@redmine:~$ sudo nano /etc/odoo-server.conf
```

Verilənlərin tərkibinə aşağıdakı sətirləri əlavə edirik:

```
[options]  
; Bu şifrə verilənlər bazası üzərində əməliyyatlar aparmağa icazə verir:  
; admin_passwd = admin  
db_host = localhost  
db_port = 5432  
db_user = openerp  
db_password = rumburak  
addons_path = /opt/odoo/odoo/addons  
logfile = /var/log/odoo/odoo-server.log
```

Bundan sonra **odoo** istifadəçi adı ilə daxil oluruq:

```
sysuser@redmine:~$ sudo su - odoo -s /bin/bash
```

WEB serverin işləməsini yoxlayırıq:

```
odoo@redmine:~$ /opt/odoo/odoo/openerp-server  
2015-09-30 02:54:38,347 9784 INFO ? openerp: OpenERP version 8.0  
2015-09-30 02:54:38,347 9784 INFO ? openerp: addons paths:  
['/opt/odoo/.local/share/Odoo/addons/8.0', u'/opt/odoo/odoo/openerp/addons',  
u'/opt/odoo/odoo/addons']  
2015-09-30 02:54:38,347 9784 INFO ? openerp: database hostname: localhost  
2015-09-30 02:54:38,347 9784 INFO ? openerp: database port: 5432  
2015-09-30 02:54:38,347 9784 INFO ? openerp: database user: odoo  
2015-09-30 02:54:38,699 9784 INFO ? openerp.service.server: HTTP service  
(werkzeug) running on 0.0.0.0:8069
```

Əgər console-da uzun müddət dayanarsa **Ctrl+C** əmri ilə durdura bilərsiniz.

Konsol-dan çıxırıq:

```
odoo@redmine:~$ exit
```

Artıq `/etc/init.d/odoo-server` işə salma skriptini yaradaq:
sysuser@redmine:~\$ **sudo touch /etc/init.d/odoo-server**

Faylı açırıq:
sysuser@redmine:~\$ **sudo nano /etc/init.d/odoo-server**

Tərkibinə aşağıdakı sətirləri əlavə edirik:
#!/bin/sh

```
### BEGIN INIT INFO
# Provides:                odoo-server
# Required-Start:          $remote_fs $syslog
# Required-Stop:           $remote_fs $syslog
# Should-Start:            $network
# Should-Stop:             $network
# Default-Start:           2 3 4 5
# Default-Stop:            0 1 6
# Short-Description:       Complete Business Application software
# Description:             Odoo is a complete suite of business tools.
### END INIT INFO

PATH=/bin:/sbin:/usr/bin
DAEMON=/opt/odoo/odoo/openerp-server
NAME=odoo-server
DESC=odoo-server

# Specify the user name (Default: odoo).
USER=odoo

# Specify an alternate config file (Default: /etc/odoo-server.conf).
CONFIGFILE="/etc/odoo-server.conf"

# pidfile
PIDFILE=/var/run/$NAME.pid

# Additional options that are passed to the Daemon.
DAEMON_OPTS="-c $CONFIGFILE"

[ -x $DAEMON ] || exit 0
[ -f $CONFIGFILE ] || exit 0

checkpid() {
    [ -f $PIDFILE ] || return 1
    pid=`cat $PIDFILE`
    [ -d /proc/$pid ] && return 0
    return 1
}

case "${1}" in
    start)
        echo -n "Starting ${DESC}: "

        start-stop-daemon --start --quiet --pidfile ${PIDFILE} \
            --chuid ${USER} --background --make-pidfile \
            --exec ${DAEMON} -- ${DAEMON_OPTS}
    ;;

```

```
    echo "${NAME}."
    ;;

stop)
    echo -n "Stopping ${DESC}: "

    start-stop-daemon --stop --quiet --pidfile ${PIDFILE} \
        --oknodo

    echo "${NAME}."
    ;;

restart|force-reload)
    echo -n "Restarting ${DESC}: "

    start-stop-daemon --stop --quiet --pidfile ${PIDFILE} \
        --oknodo

    sleep 1

    start-stop-daemon --start --quiet --pidfile ${PIDFILE} \
        --chuid ${USER} --background --make-pidfile \
        --exec ${DAEMON} -- ${DAEMON_OPTS}

    echo "${NAME}."
    ;;

*)
    N=/etc/init.d/${NAME}
    echo "Usage: ${NAME} {start|stop|restart|force-reload}" >&2
    exit 1
    ;;

esac

exit 0
```

root istifadəçisi üçün fayla hüquq veririk və faylı yerinə yetirilən edirik:

```
sysuser@redmine:~$ sudo chown root: /etc/init.d/odoo-server
sysuser@redmine:~$ sudo chmod 755 /etc/init.d/odoo-server
```

Sonra jurnallar üçün qovluq yaradıırıq:

```
sysuser@redmine:~$ sudo mkdir /var/log/odoo
sysuser@redmine:~$ sudo chown odoo:root /var/log/odoo
```

Serverimizi yenidən yükləyirik:

```
sysuser@redmine:~$ sudo shutdown -r now
```

Sistem qalxdıqdan sonra odoo-server servisini əlimizlə işə salırıq:

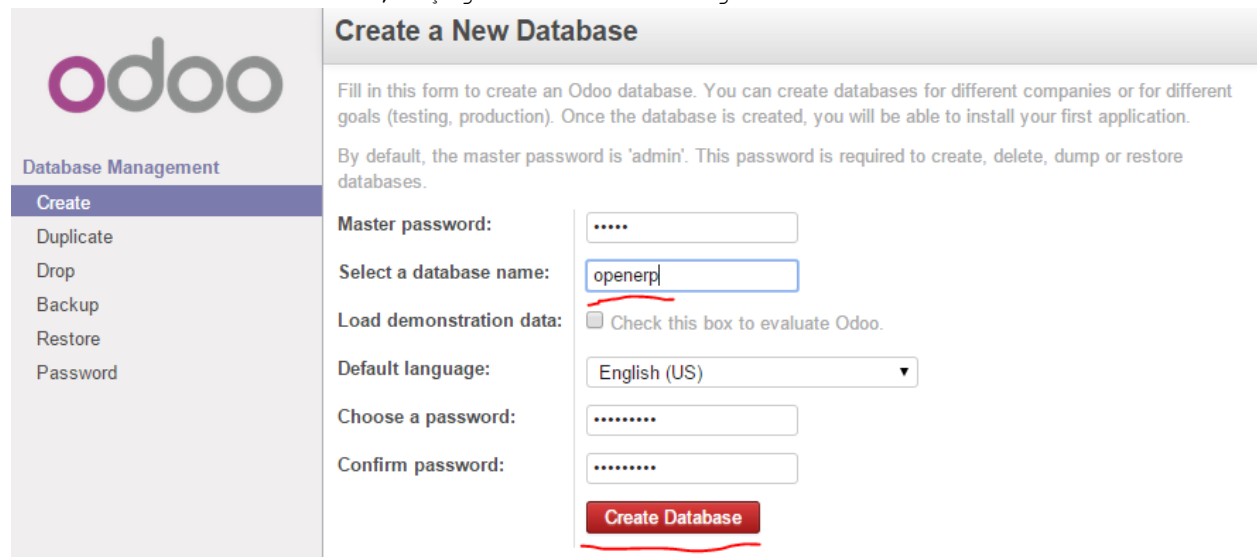
```
sysuser@redmine:~$ sudo service odoo-server start
Starting odoo-server: odoo-server.
```

Servisi StartUP-a əlavə etmək üçün aşağıdakı əmri işə salmaq lazımdır (artıq sistemi reboot etsəniz odoo servisi avtomatik işə düşəcək):

```
sysuser@redmine:~$ sudo update-rc.d odoo-server defaults
```

```
Adding system startup for /etc/init.d/odoo-server ...
/etc/rc0.d/K20odoo-server -> ../init.d/odoo-server
/etc/rc1.d/K20odoo-server -> ../init.d/odoo-server
/etc/rc6.d/K20odoo-server -> ../init.d/odoo-server
/etc/rc2.d/S20odoo-server -> ../init.d/odoo-server
/etc/rc3.d/S20odoo-server -> ../init.d/odoo-server
/etc/rc4.d/S20odoo-server -> ../init.d/odoo-server
/etc/rc5.d/S20odoo-server -> ../init.d/odoo-server
```

Yükləməni bitirdik və artıq istənilən Desktop maşından <http://server IP:8069> ünvanına müraciət etsək, aşağıdakı səhifəni görə bilərik:

odoo

Database Management

- Create
- Duplicate
- Drop
- Backup
- Restore
- Password

Create a New Database

Fill in this form to create an Odoo database. You can create databases for different companies or for different goals (testing, production). Once the database is created, you will be able to install your first application.

By default, the master password is 'admin'. This password is required to create, delete, dump or restore databases.

Master password:

Select a database name:

Load demonstration data: Check this box to evaluate Odoo.

Default language:

Choose a password:

Confirm password:

Bu səhifədə çıxan formanı aşağıda açıqlayırıq.

Master Password - Susmaya görə daxil olma səhifəsində olan E-Mail istifadəçi hesabının adı **admin** və şifrəsi **admin** olur. Burda həmin istifadəçinin **admin** şifrəsi yazılır.

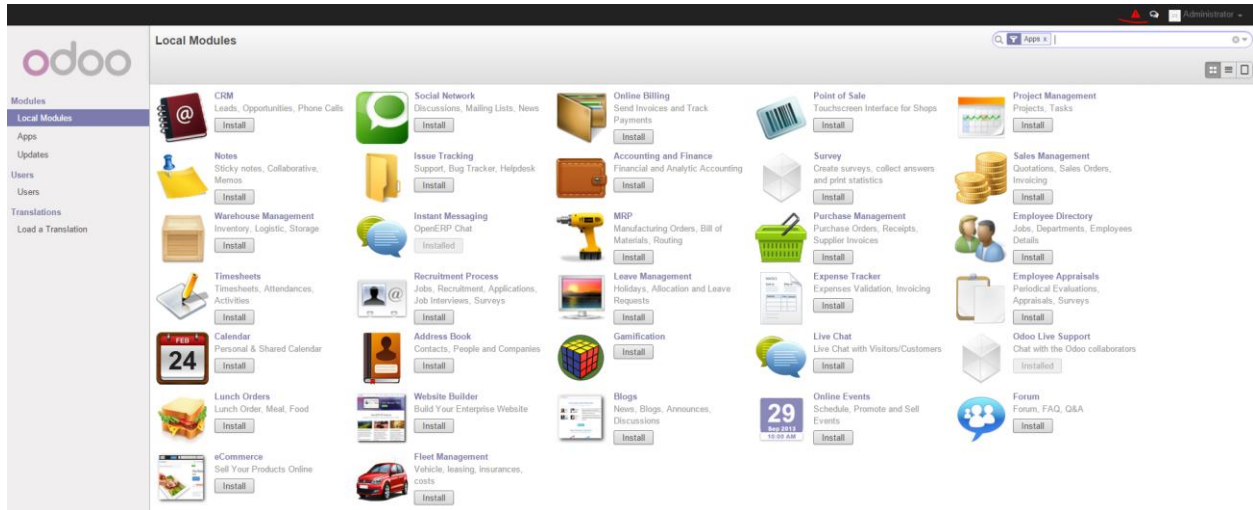
Select a database name - Odoo özü üçün biraz öncə yaratdığımız PostgreSQL istifadəçi adını **/etc/odoo-server.conf** faylından oxuyub, tamam fərqli adlı bir baza yaradacaq bu sütünda həmin bazanın adı yazılır (**openerp** adlı baza yaradılmasını deyirik). Yaradılan verilənlər bazası üçün **create, delete, dump** ya da **restore** etmək hüququ olmalıdır.

Default language - WEB səhifənin susmaya görə olan dilini seçirik (**English (US)**).

Choose a password - **admin** istifadəçi hesabı üçün yeni şifrə

Confirm password - **admin** istifadəçi hesabı üçün yeni şifrə təkrar

Nəticədə aşağıdakı səhifəni əldə etmiş olacağıq:

Nida simvolu time zone-un səhv olmasını deyir və onu düzəltmək üçün həmin düyməyə sıxmaq lazımdır. Daxil olub dəyişiklikləri edirik və **Save** düyməsinə sıxırıq.

Change My Preferences

Administrator

Change password

Language

English

Timezone

Asia/Baku

Email Preferences

Email

bookcorrector@gmail.com

Signature

Administrator

Save or Cancel

Sonra sağ tərəfdə olan **Administrator** -> **Preferences** -> **Change Password** və şəkildəki kimi köhnə şifrə və iki dəfə yeni şifrəni daxil edirik:

Change Password

Old Password:

.....

New Password:

.....

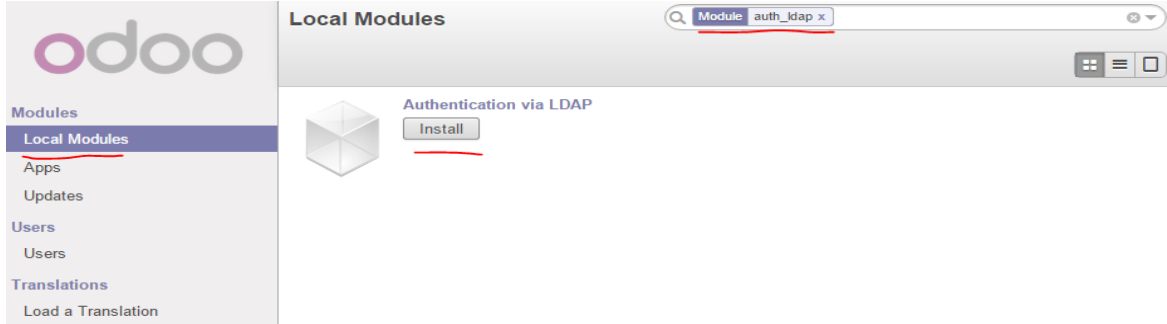
Confirm New Password:

.....

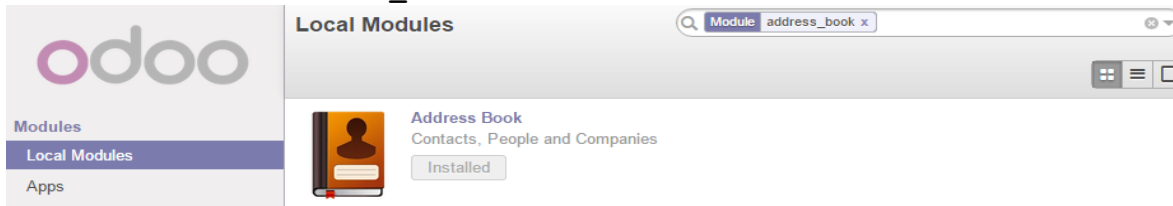
Change Password or Cancel

oDoo ERP sisteminizin müəsisinizin Active Directory-si ilə inteqrasiya etmək istəyənsiz, öncə **python-ldap** paketini resposlardan yükləmək və sonra oDoo web interfeysdən **user_ldap** modulunu yükləmək lazımdır:
 sysuser@redmine:~\$ **sudo apt-get install python-ldap**

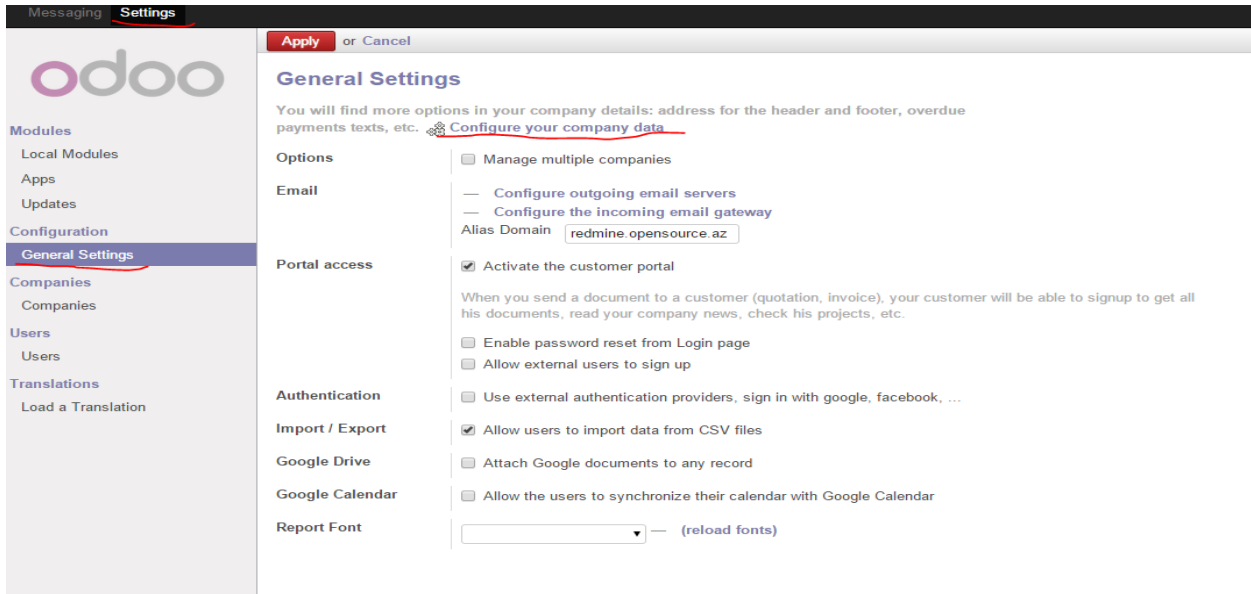
Sonra gedirik **Modules** -> **Local Modules** və əgər **Search** olan xanada **Apps** varsa onu silib, **auth_ldap** axtarıyıq. Açılan pəncərədə şəkildəki kimi, **Install** düyməsinə sıxırıq:

Eynilə Search-də **address_book** yazıb, aşağıdakı şəkildəki kimi yükləyirik:

Sonra panelin yuxarısında **Settings** -> **General Settings** -> **Configure your company data**

Açılan pəncərədə **Edit** düyməsinə sıxırıq:

General Sett... / Your Company

Edit Create More ▾

Your Company

General Information Configuration Report Configuration

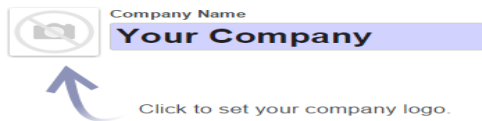
Address Phone
Fax
Email info@yourcompany.com

Company Tagline Your Company Tagline
Website http://www.yourcompany.com Tax ID
Company Registry

Bank Accounts

Account Number	Bank Name	Display on Reports	Account Owner

Sonra **Configuration**-a daxil oluruq və **LDAP Parameters** altında **Add a item** düyməsinə sıxırıq:

General Information Configuration Report Configuration

Accounting Currency: EUR

LDAP Parameters

Sequence	LDAP Server address	LDAP Server port	LDAP base
Add an item			

Sonra aşağıdakı parametrləri şəkildəki kimi öz DC-mizə uyğun olaraq yazırıq:

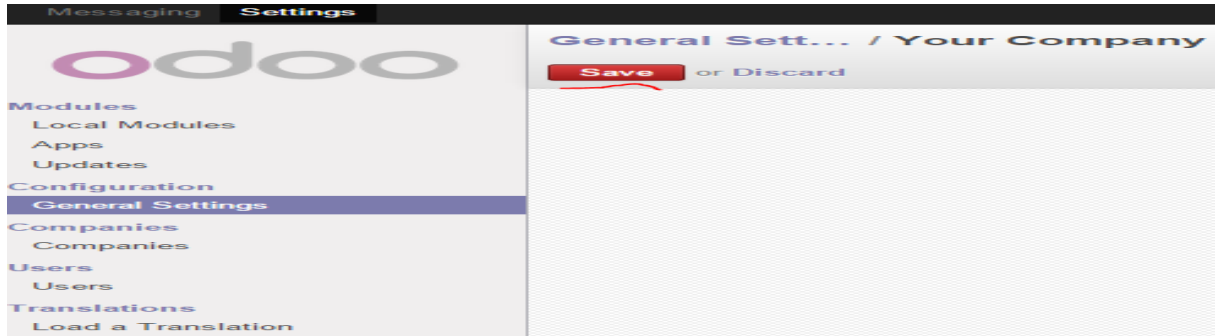
LDAP Server address: **domain.lan**
 LDAP Server port: **3268**
 LDAP binddn: **domain\Administrator**
 LDAP password: **DC_nin_admin_Şifresi**
 LDAP base: **DC=domain,DC=lan**
 LDAP filter: **sAMAccountName=%s**
 Create user: **Yes**
 Template User: **Oz yaratdiqiniz hansisa şablonu secin**

Open: LDAP Parameters

LDAP Server address	<input type="text" value="domain.lan"/>	LDAP Server port	<input type="text" value="3268"/>
LDAP binddn	<input type="text" value="domain\Administrator"/>	LDAP password	<input type="password" value="....."/>
LDAP base	<input type="text" value="DC=domain,DC=lan"/>	LDAP filter	<input type="text" value="sAMAccountName=%s"/>
Create user	☒	Template User	<input type="text" value="user1"/>
Sequence	<input type="text" value="10"/>	Use TLS	☐

[Save](#) or [Discard](#)

Sonra ümumi səhifədə də **Save** düyməsinə sıxırıq ki, dəyişiklik yadda qalsın:

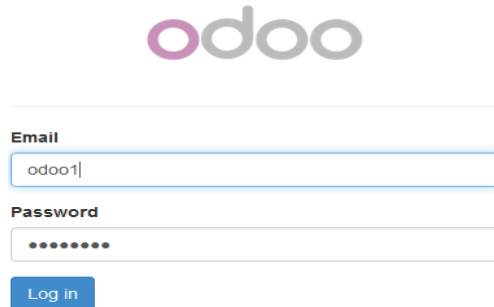
oDoo serverdə LDAP alətlərindən istifadə müəyyən sınaqları edə bilərsiniz. Bu paket vasitəsilə serverimizin LDAP-a uğurlu qoşulmasını və qrupun axtarışını sınaqdan keçirə bilərik.

```
root@redmine:~# apt-get install ldap-utils
```

Aşağıdakı əmrle DC-nizdə olan bütün domain strukturunu darta bilərsiniz:

```
root@redmine:~# ldapsearch -x -b "dc=domain,dc=lan" -H ldap://domain.lan/ -D "DOMAIN\Administrator" -w A123456789a
```

Artıq <http://server IP Address:8069/> unvanına daxil olduqdan sonra aşağıdakı səhifəyə DC istifadəçi adı və şifrə ilə daxil ola bilərsiniz. Misal üçün bizim halda **odoo1** adlı istifadəçi artıq DC-mizdə yaradılmışdır:

BÖLÜM 4

Wireless şəbəkəsində olan tələblərin qarşılınması

- FreeBSD 10.1 üzərində FreeRadiusun portlardan yüklənməsi və LDAP-la inteqrasiyası
- FreeBSD 10.1-də FreeRadiusun NTLM-MSCHAP vasitəsi ilə AD ilə inteqrasiyası
- CentOS üzərində DaloRadius qurulması
- FreeBSD FreeRADIUS EAP-TLS
- FreeBSD 10.1 x64 WiFi Hotspot

Müasir zamanda hər şirkətin Wireless şəbəkəsi mövcud olur. Lakin wireless şəbəkəsinin təhlükəsizliyi adi ethernet-dən daha təhlükəli olur. Həmçinin istifadəçi qeydiyyatıda şirkətin eyni bazasına baxılması tələbi yaranır ki, hər kəs öz Domain Controller istifadəçi adı və şifrəsindən istifadə eləsin. Ya da digər tələb ola bilər ki, qonaqlar üçün müvəqqəti bir istifadəçi adı və şifrə olmalıdır. Bu başlıqda istifadəçilərin wireless şəbəkəsinə sertifikatla, active reictory istifadəçi adı və şifrə ilə, qonaqlar üçün ayrılmış istifadəçi adları ilə qoşulma üsullarının qurulması açıqlanır.

FreeBSD 10.1 üzərinde Freeradiusun portlardan yüklənməsi və LDAP-la integrasiyası

Məqsədimiz FreeRADIUS-a LDAP-dan istifadəçi bazasını ötürməkdir.

```
# cd /usr/ports/net/freeradius2        => Port ünvanına daxil oluruq

# make config                          => LDAP protokolunu seçib OK düyməsini
sıxırıq
```

```

|qqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq
x [ ] DEVELOPER          Enable developer options
x [ ] DHCP              With DHCP support (EXPERIMENTAL)
x [x] DOCS              Build and/or install documentation
x [ ] EDIR             Enable eDirectory support (implies LDAP)
x [ ] EXPERIMENTAL     Build experimental modules
x [ ] FIREBIRD        With Firebird database support (EXPERIMENTAL)
x [ ] HEIMDAL         With Heimdal Kerberos support
x [ ] HEIMDAL_PORT    With Heimdal Kerberos from ports
x [ ] KERBEROS        Kerberos support
x [x] LDAP             LDAP protocol support
x [x] MYSQL           MySQL database support
x [ ] OCI8            With Oracle support (currently experimental)
x [x] PERL            Perl scripting language support
x [ ] PGSQL          PostgreSQL database support
x [x] PYTHON         Python bindings or support
x [ ] RUBY           Ruby bindings or support
x [x] SSL_PORT       Use OpenSSL from the ports collection
x [ ] UDPFROMTO     Compile in UDPFROMTO support
x [ ] UNIXODBC      With unixODBC database support
x [x] USER          Run as user freeradius, group freeradius
|
|qqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq
|qqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq
|                    < OK >                    <Cancel>
|qqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq
```

```
# make install clean -DBATCH        => Freeradius2-ni portlardan
yükləyirik
# rehash                            => bu əmri daxil edib binar
                                      fayllarının bazasını yeniləyirik
```

/etc/rc.conf startup faylına aşağıdakı sətiri əlavə edirik ki, daemonumuz yenidən yüklənmədən sonra avtomatik işə düşsün:

```
radiusd_enable="YES"
```

```
/usr/local/etc/rc.d/radiusd start  - Daemonu işə salırıq
```

```
Freeradius-u əməliyyat sistemə yüklədikdən sonra LDAP-la integrasiya edək
# cd /usr/local/etc/raddb/          => Freeradiusun quraşdırma
                                      fayllarının yerləşdiyi qovluğa daxil
                                      oluruq
# ee /usr/local/etc/raddb/modules/ldap => LDAP modulunu quraşdırırıq
```

"ldap {" bölməsinin altında aşağıdakı kimi LDAP serverimizə uyğun dəyişiklikləri edirik.

```
ldap {
    # LDAP serverinin IP ünvanı ya da adı
    server = "kofe.az"

    # "identity" qarşısına Ldap serverindən istifadəçilərini oxumaq üçün
    izin
    # verilmiş hər hansı bir istifadəçinin LDAP serverdəki ünvanını
    yazırıq
    identity = "CN=Administrator,CN=Users,DC=kofe,DC=az"

    # Həmin istifadəçinin şifrəsini qeyd edirik
    password = Zxcasdqwel23

    # basedn bölməsində isə Domainimizin LDAP serverindəki ünvanını
    yazırıq
    basedn = "DC=kofe,DC=az"

    # Aşağıdakıları da burada olduğu kimi eynilə qeyd edin
    filter = "(sAMAccountName={Stripped-User-Name:-%{User-Name}})"
    base_filter = "(objectclass=radiusprofile)"
    chase_referrals = yes
    rebind = yes
    ldap_connections_number = 5
    max_uses = 0
    port = 389
    timeout = 4
    timelimit = 3
    net_timeout = 1
    tls {
        start_tls = no
    }

    keepalive {
        idle = 60
        probes = 3
        interval = 3
    }
}
```

```
# ee /usr/local/etc/raddb/sites-available/default => quraşdırma faylına
daxil oluruq
```

Faylda aşağıda göstərilən bölmələrdə göstərilən sətrlərin qarşısındakı şərhləri silirik.

```
authorize {
    ...
    #
    ldap
    #
    #
    ...
}
```

```
}  
authenticate {  
  ...  
  Auth-Type LDAP {  
    ldap  
  }  
  ...  
}
```

```
# ee /usr/local/etc/raddb/clients.conf           => Radiusa qoşulmaq üçün  
                                                  klientlərə izni buradan  
                                                  veririk
```

Freeradius susmaya görə localhost-u klient kimi özünə qoşulmağa izin verir. Bunu **clients.conf** faylının içində görə bilərsiniz.

```
client localhost {  
  ipaddr = 127.0.0.1  
  secret      = testing123  
  require_message_authenticator = no  
  nasstype    = other      # localhost isn't usually a NAS...  
}
```

Buna görə də elə freeradius quraşdırdığımız maşından Radiusun Ldap-la inteqrasiyasını test edə bilərik.

Bir konsolda

```
# service radiusd stop => FreeRadius serveri əgər işlək vəziyyətdədirsə  
dayandırırıq.
```

```
# radiusd -fX => əmrini yığıb gözləyirik. Bu əmr FreeRadius-u debug etmək  
üçün bizə
```

kömək edir. Əmri daxil etdikdən sonra əgər heç bir səhv çıxartmadan aşağıdakı kimi nəticə göstərsə demək ki, quraşdırma faylların sintaksisində heç bir problem yoxdur.

```
.....  
Listening on authentication address * port 1812  
Listening on accounting address * port 1813  
Listening on command file /var/run/radiusd/radiusd.sock  
Listening on authentication address 127.0.0.1 port 18120 as server inner-  
tunnel  
Listening on proxy address * port 1814  
Ready to process requests.
```

FreeRadiusun Ldap-la düzgün inteqrasiyasını isə

ikinci konsolda **"radtest istifadeciadi "şifrə" freeradius-server-ip 10 pre-shared-secret-key"** Yeni bizim vəziyyətimizdə aşağıdakı kimi əmri daxil edirik.

```
# radtest camal "Zxcasdqwe123" 127.0.0.1 10 testing123
```

Nəticədə əgər aşağıdakı kimi **Access-Accept** gördüksə bu o deməkdir ki, hər şey işləyir.

```
Sending Access-Request of id 137 to 127.0.0.1 port 1812  
User-Name = "camal"  
User-Password = "Zxcasdqwe123"  
NAS-IP-Address = 127.0.53.53
```

```
NAS-Port = 10
Message-Authenticator = 0x00000000000000000000000000000000
rad_recv: Access-Accept packet from host 127.0.0.1 port 1812, id=137,
length=20
```

radiusd -fX əmrini yazdığımız konsolda isə nəticə aşağıdakı kimi olmalıdır.

```
.....
Found Auth-Type = LDAP
# Executing group from file /usr/local/etc/raddb/sites-enabled/default
+group LDAP {
[ldap] login attempt by "camal" with password "Zxcasdqwe123"
[ldap] user DN: CN=camal shahverdiyev,OU=test,DC=kofe,DC=az
  [ldap] (re)connect to kofe.az:389, authentication 1
  [ldap] bind as CN=camal shahverdiyev,OU=test,DC=kofe,DC=az/Zxcasdqwe123 to
kofe.az:389
  [ldap] waiting for bind result ...
  [ldap] Bind was successful
[ldap] user camal authenticated succesfully
++[ldap] = ok
+} # group LDAP = ok
# Executing section post-auth from file /usr/local/etc/raddb/sites-
enabled/default
+group post-auth {
++[exec] = noop
+} # group post-auth = noop
Sending Access-Accept of id 243 to 127.0.0.1 port 41919
Finişəd request 3.
Going to the next request
Waking up in 4.9 seconds.
Cleaning up request 3 ID 243 with timestamp +753
Ready to process requests.
```

Hər şeyin işlədiyinə əmin olduğdan sonra FreeRADIUS-u əməliyyat sisteminin yenidən yüklənməsindən sonra işə düşməsi üçün **/etc/rc.conf** faylına aşağıdakı sətirləri əlavə edirik.

```
# echo 'radiusd_enable="YES"' >> /etc/rc.conf
```

```
# /usr/local/etc/rc.d/radiusd start      => FreeRadiusu işə salırıq
```

Freebsd 10.1-də FreeRadiusun NTLM-MSCHAP vasitəsi ilə AD ilə inteqrasiyası

Windows 2008 R2-də AD və DNS servis qaldırmalıyıq. Bu sənəddə biz test olaraq qaldırdığımız serverin və Freeradius FreeBSD maşınının məlumatları aşağıdakı kimidir.

AD (Active Directory) və DNS: **VELO.LAN**
AD hostname: **DC.VELO.LAN**
AD İp address: **10.0.0.10**

Freeradius İP address **10.0.0.1**
Freeradius hostname: **FREERADIUS.VELO.LAN**

```
# hostname FREERADIUS.VELO.LAN    => Hostname-i domain adına uyğun olaraq  
təyin  
edirik  
# ee /etc/rc.conf                => Startup faylına hostname adını əlavə  
edirik
```

```
hostname="FREERADIUS.VELO.LAN"
```

```
# ntpdate 10.0.0.10              => Vaxtı AD serverinə uyğun yeniləyirik  
# ee /etc/resolv.conf           => DNS serverimizin məlumatlarını  
resolv.conf  
faylına əlavə edirik
```

```
search VELO.LAN  
nameserver 10.0.0.10
```

```
# ee /etc/hosts                 => hosts faylına öz maşınımızın hostname  
və  
interfeys İP-i aşağıdakı kimi əlavə edirik
```

```
10.0.0.1                       FREERADIUS.VELO.LAN FREERADIUS
```

```
# ee /etc/sysctl.conf           => bu fayla aşağıdakı sətirləri əlavə  
edirik
```

```
kern.maxfiles=25600  
kern.maxfilesperproc=16384  
net.inet.tcp.sendspace=65536  
net.inet.tcp.recvspace=65536
```

```
# pkg update                    => Repozitorları yeniləyirik  
# pkg install samba41          => Samba 4.1 paketini quraşdırırıq  
# rehash                       => Binar fayllar bazasını yeniləyirik  
# ee /etc/krb5.conf            => krb5.conf faylı yaradıb aşağıdakı  
sətirləri əlavə  
edirik
```

```
[libdefaults]  
    default_realm = VELO.LAN  
    dns_lookup_realm = true
```

```
dns_lookup_kdc = true
ticket_lifetime = 24h
renew_lifetime = 7d
forwardable = yes
```

```
# ee /etc/nsswitch.conf          => nsswitch.conf faylında sarı fondakı
sətrləri                        yeniləyirik
```

```
group: files winbind
group_compat: nis
hosts: files dns
networks: files
passwd: files winbind
passwd_compat: nis
shells: files
services: compat
services_compat: nis
protocols: files
rpc: files
```

```
# ee /usr/local/etc/smb4.conf   => smb4.conf faylı yaradıb aşağıdakı
sətrləri əlavə                  edirik (sarı fondakı adlara diqqət
                                yetiririk)
```

```
[global]
workgroup = VELO
server string = Samba Server Version %v
security = ads
realm = VELO.LAN
domain master = no
local master = no
preferred master = no
socket options = TCP_NODELAY IPTOS_LOWDELAY SO_RCVBUF=131072
use sendfile = true

idmap config * : backend = tdb
idmap config * : range = 100000-299999
idmap config VELO : backend = rid
idmap config VELO : range = 10000-99999
winbind separator = +
winbind enum users = yes
winbind enum groups = yes
winbind use default domain = yes
winbind nested groups = yes
winbind refresh tickets = yes
template homedir = /home/%D/%U
template shell = /bin/false
```

```
# net ads join -U administrator => Samba-nı VELO.LAN domaininə qoşuruq
Enter administrator's password: ***** => Çıxan sətrdə domainimizin
Administrator
```

şifrəsini daxil edirik. Aşağıdakı
sətr kimi
bir şey çıxarsa hər şey
qaydasındadır.

```
Using short domain name -- VELO
Joined 'FREERADIUS' to dns domain 'VELO.LAN'
```

```
# net ads testjoin          => Qoşulmanı bir də test edirik. Bizə
"Join is OK"                yazısını qaytarmalıdır
```

```
# ee /etc/rc.conf          => Aşağıdakı sətrləri startup faylına
əlavə edirik
```

```
samba_server_enable="YES"
winbindd_enable="YES"
smbd_enable="YES"
nmbd_enable="YES"
```

```
# service samba_server start      => Samba servisini işə
salırq
# kinit administrator            => Kerberos vasitəsi ilə
Domainə giriş                   üçün bilet əldə edirik.
administrator@VELO.LAN's Password:***** => Çıxan sətrə Domain Admin
şifrəsini                        daxil edirik
# klist                          => Bileti aldığımızı
yoxlayırıq.
```

Aşağıdakı kimi hesabat
çıxmalıdır.

```
Credentials cache: FILE:/tmp/krb5cc_0
Principal: administrator@VELO.LAN

Issued          Expires          Principal
May  5 10:33:43 2015  May  5 20:33:43 2015  krbtgt/VELO.LAN@VELO.LAN
```

Sonra Winbind-i test edirik

```
# wbinfo -u          => Bu əmr sizə Domain-də olan istifadəçi adlarını
çıxartmalıdır
# wbinfo -g          => Bu əmr sizə Domain-də olan qrup adlarını çıxartmalıdır
# wbinfo -a istifadəciadi%shifre => Domaində olan hər hansı bir istifadəçi
adını və
```

şifrəsini bu şəkildə daxil edib test etsək
aşağıdakı kimi nəticə verməlidir.

```
plaintext password authentication succeeded
challenge/response password authentication succeeded
```

```
# service samba_server restart      => Samba servisini yenidən işə salırq
```


Domainimize qoşulma uğurla həyata keçdikdən sonra Freeradius-un NTLM (NT Lan Manager) modulu vasitəsi ilə Domainlə integrasiyasına keçək.

Qeyd: NTLM modulu LDAP modulundan fərqli olaraq PAP qeydiyyat üsulundan başqa MSCHAP,EAP kimi digər şifrələmə metodikasını dəstəkləyir. Yeni qeydiyyat daha təhlükəsiz şəkildə həyata keçirilir.

```
# pkg install freeradius          => freeradius: 2.2.7 paketini
quraşdırırıq
# rehash                          => Binar fayllar bazasını yeniləyirik
# ntlm_auth --request-nt-key --username=administrator    => NTLM
qeydiyyatını test
                                                                edirik
Password:*****          => Çıxan sətərə domain admin şifrəsini daxil
edirik. Bizə
                                                                "NT_STATUS_OK: Success (0x0)"
qaytarırsa NTLM
qeydiyyatı işləyir
# cd /usr/local/etc/raddb/      => Freeradiusun quraşdırma fayllarının
yerləşdiyi
                                                                qovluğa daxil oluruq
```

MSCHAP modulunun quraşdırma faylını açırıq və sarı fonda qeyd olunmuş sətiri tapıb qarşısında olan şərh ("#" -n1) silirik və /path/to/ntlm_auth yerinə ntlm_auth binar faylının tam ünvanını yazırıq. ntlm_auth binar faylının tam ünvanını tapmaq üçün isə "# whereis ntlm_auth" yazaraq çıxan nəticədə görə bilərik.

```
# whereis ntlm_auth          => ntlm_auth binar faylının tam ünvanını tapmaq
üçün bu
                                                                emrdən istifadə edirik və nəticədə tam ünvanı
                                                                görürük.
```

```
ntlm_auth: /usr/local/bin/ntlm_auth
```

```
# ee modules/mschap          => mschap modulunun quraşdırma faylına daxil
oluruq,
                                                                şərh silirik və yalnız /path/to/ntlm_auth olan
yeri sarı fonda gördüyünüz kimi düzgün ünvana
dəyişirik
                                                                və digər yerləri olduğu kimi saxlayırıq.
```

```
ntlm_auth = "/usr/local/bin/ntlm_auth --request-nt-key --
username=%{%{Stripped-User-Name}:-%{%{User-Name}:-None}} --
challenge=%{%{mschap:Challenge}:-00} --nt-response=%{%{mschap:NT-Response}:-
00}"
```

Sonra test etmək üçün bizə 2 konsol pəncərəsi lazım olacaq.

1-ci konsol pəncərəsində

```
# radiusd -fX      => FreeRadiusun debug əmrini daxil edirik. Aşağıdakı
                    sətrlər
                    kimi sətrlər çıxır və gözləyirik
```

```
.....
Sending Access-Accept of id 198 to 127.0.0.1 port 56224
      MS-CHAP-MPPE-Keys =
0x0000000000000000f1eef4a31ec3792beebab6d25e82b72a0000000000000000
      MS-MPPE-Encryption-Policy = 0x00000001
      MS-MPPE-Encryption-Types = 0x00000006
Finished request 0.
Going to the next request
Waking up in 4.9 seconds.
Cleaning up request 0 ID 198 with timestamp +4
Ready to process requests.
```

2-ci konsol pəncərəsində isə `"radtest istifadeciadi "şifrə" freeradius-server-ip 10 pre-shared-secret-key"` Yeni bizim vəziyyətimizdə aşağıdakı kimi əmri daxil edirik.
radtest -t mschap camal "C123456789c" localhost 0 testing123
 Nəticədə əgər aşağıdakı kimi **Access-Accept** gördüksə bu o deməkdir ki, hər şey işləyir.

```
Sending Access-Request of id 33 to 127.0.0.1 port 1812
      User-Name = "camal"
      NAS-IP-Address = 10.0.0.1
      NAS-Port = 0
      Message-Authenticator = 0x00000000000000000000000000000000
      MS-CHAP-Challenge = 0x106f51f972e17124
      MS-CHAP-Response =
0x0001000000000000000000000000000000000000000000000000000024c9483ba63f967effa5e49
9715e679c5d1f0f942a36420b
rad_recv: Access-Accept packet from host 127.0.0.1 port 1812, id=33,
length=84
      MS-CHAP-MPPE-Keys =
0x0000000000000000f1eef4a31ec3792beebab6d25e82b72a00000000000000000
      MS-MPPE-Encryption-Policy = 0x00000001
      MS-MPPE-Encryption-Types = 0x00000006
```

1-ci konsol pəncərəsində isə nəticə aşağıdakı kimi olmalıdır.

```
.....
....
....
Found Auth-Type = MSCHAP
# Executing group from file /usr/local/etc/raddb/sites-enabled/default
+group MS-CHAP {
[mschap] Client is using MS-CHAPv1 with NT-Password
[mschap]      expand: %{Stripped-User-Name} ->
[mschap]      ... expanding second conditional
[mschap]      expand: %{User-Name} -> camal
[mschap]      expand: %{User-Name}:-None -> camal
[mschap]      expand: --username=%{%{Stripped-User-Name}:-%{%{User-Name}:-
None}} -> --username=camal
```

```
[mschap] mschap1: 58
[mschap]      expand: %{mschap:Challenge} -> 5872c80af597f400
[mschap]      expand: --challenge=%{%{mschap:Challenge}:-00} -> --
challenge=5872c80af597f400
[mschap]      expand: %{mschap:NT-Response} ->
bd785869e3086f6f8af55af3ac177b59e925e2a8bafef1f9f
[mschap]      expand: --nt-response=%{%{mschap:NT-Response}:-00} -> --nt-
response=bd785869e3086f6f8af55af3ac177b59e925e2a8bafef1f9f
Exec output: NT_KEY: F1EEF4A31EC3792BEEB6D25E82B72A
Exec plaintext: NT_KEY: F1EEF4A31EC3792BEEB6D25E82B72A
[mschap] Exec: program returned: 0
[mschap] adding MS-CHAPv1 MPPE keys
++[mschap] = ok
+) # group MS-CHAP = ok
# Executing section post-auth from file /usr/local/etc/raddb/sites-
enabled/default
+group post-auth {
++[exec] = noop
+) # group post-auth = noop
Sending Access-Accept of id 133 to 127.0.0.1 port 38369
      MS-CHAP-MPPE-Keys =
0x0000000000000000f1eef4a31ec3792beebab6d25e82b72a0000000000000000
      MS-MPPE-Encryption-Policy = 0x00000001
      MS-MPPE-Encryption-Types = 0x00000006
Finished request 3.
Going to the next request
Waking up in 4.9 seconds.
Cleaning up request 3 ID 133 with timestamp +295
Ready to process requests.
```

Hər şeyin işlədiyini gördükdən sonra Freeradiusu startup faylına əlavə edirik və sonra da işə salırıq

```
# echo 'radiusd_enable="YES"' >> /etc/rc.conf
# service radiusd start
```

CentOS üzərində DaloRadius qurulması

daloRADIUS - Əsasən İSP yükləmələrini qarşılayan və HotSpot idarəetməsi üçün nəzərdə tutulan qabaqcıl RADIUS web idarəetmə programıdır. İstifadəçilərin idarəedilməsi, grafik hesabatların hazırlanması, hesablar, billing motoru və coğrafi təyinat üçün GoogleMaps-lə inteqrasiya imkanına sahibdir.

Öncə sistemin reposlarını və yüklənmiş paketlərlə kernel yeniləyirik:

```
yum update  
yum upgrade
```

Sonra FreeRADIUS, MySQL və PHP serveri və mysql-ə qoşulma üçün digər paketləri yükləyək:

```
yum install freeradius freeradius-mysql freeradius-utils mysql-server mysql  
php-mysql php
```

```
chkconfig mysqld on # MySQL serveri startup servislərə əlavə edirik  
/etc/init.d/mysqld start # MySQL serveri işə salırıq
```

```
/usr/bin/mysql_secure_installation # root şifrəsi təyin edirik, anonim  
qoşulmanı söndürürük, test bazanı silirik  
və uzaqdan root istifadəçi ilə qoşulmağa  
qadağa təyin edirik.
```

```
mysql -uroot -pfreebsd # MySQL-ə root istifadəçi ilə daxil  
oluruq
```

```
RADIUS bazası, istifadəçisi, şifrəsi yaradıb uzaqdan qoşulmağa izin veririk.  
CREATE DATABASE radius;  
GRANT ALL PRIVILEGES ON radius.* TO radius@localhost IDENTIFIED BY "freebsd";  
FLUSH PRIVILEGES;  
exit
```

RADIUS bazası üçün FreeRADIUS sxemini qururuq

```
mysql -uradius -pfreebsd radius < /etc/raddb/sql/mysql/schema.sql
```

```
service iptables stop # IPTABLES-i söndürürük(şəxsi istəyinizə baxır)  
chkconfig --level 0123456 iptables off  
chkconfig --level 0123456 ip6tables off
```

Və şəxsi praktikamda daloradius-un php ilə bağlı çoxlu yükləmələrini gördükdən sonra php-yə aid bütün paketləri yüklədim. Ancaq siz bunu süzgecdən keçirib yalnız öz tələbinizə uyğun olanı seçə bilərsiniz:

```
yum install `yum search php- |grep php- | grep -v === | awk '{ print $1 }'`  
pear install DB # Mütləq bu paketi yükləyirik ki, Daloradius DB-yə  
qoşula bilsin
```

/etc/raddb/sql.conf faylını aşağıdakı kimi quraşdırırıq:

```
sql {  
    database = "mysql"  
    driver = "rlm_sql_${database}"  
    server = "localhost"  
    port = 3306  
    login = "radius"  
    password = "freebsd"  
    radius_db = "radius"  
    acct_table1 = "radacct"  
    acct_table2 = "radacct"  
    postauth_table = "radpostauth"  
    authcheck_table = "radcheck"  
    authreply_table = "radreply"  
    groupcheck_table = "radgroupcheck"  
    groupreply_table = "radgroupreply"  
    usergroup_table = "radusergroup"  
    deletestalesessions = yes  
    sqltrace = no  
    sqltracefile = ${logdir}/sqltrace.sql  
    num_sql_socks = 5  
    connect_failure_retry_delay = 60  
    lifetime = 0  
    max_queries = 0  
    nas_table = "nas"  
    $INCLUDE sql/${database}/dialup.conf  
}
```

/etc/raddb/radiusd.conf faylının içində aşağıdakı sətiri tapıb qarşısından şərhini silirik:

```
$INCLUDE sql.conf
```

/etc/raddb/sites-available/default faylının içində isə 'authorize {}', 'accounting {}' və 'session {}' bölmələrinin içində sql sətirini tapıb qarşısından şərhini silin.

Həmçinin uyğun olaraq /etc/raddb/sites-available/inner-tunnel faylında da 'authorize {}' və 'session {}' bölmələrinin içində sql sətirini tapıb qarşısından şərhini silin.

Sonra /etc/raddb/clients.conf faylının içine istədiyiniz client-i əlavə edin. Mən test üçün localhost-u əlavə etdim. Aşağıdakı kimi:

```
client localhost {  
    ipaddr = 127.0.0.1  
    secret = freebsd  
    require_message_authenticator = no
```

```
    shortname = localhost
    nastype = other
}

service radiusd start          # RADIUS serveri işə salırıq
chkconfig radiusd on          # RADIUS servisini starupa əlavə edirik

radius -fX # RADIUS serveri debug etmək üçün bu rejimdə işə sala bilərsiniz
```

Sonra FreeRADIUS-un WEB management alətini quraşdırırıq, yeni Daloradius-u:

```
cd /tmp/ # TEMP qovluğuna daxil oluruq və daloradius paketini
          endiririk
```

```
wget
http://sourceforge.net/projects/daloradius/files/latest/download?source=files
mv download\?source=files daloradius-0.9-9.tar.gz
tar zxvf daloradius-0.9-9.tar.gz
```

Daloradius bazasının strukturunu MySQL-ə import edirik:

```
mysql -uradius -pfreebsd radius < /tmp/daloradius-0.9-9/contrib/db/fr2-mysql-
daloradius-and-freeradius.sql
```

/tmp/daloradius-0.9-9/library/daloradius.conf.php faylında aşağıdakı

sətirləri uyğun olaraq config edirik:

```
$configValues['DALORADIUS_VERSION'] = '0.9-9';
$configValues['FREERADIUS_VERSION'] = '2';
$configValues['CONFIG_DB_ENGINE'] = 'mysql';
$configValues['CONFIG_DB_HOST'] = 'localhost';
$configValues['CONFIG_DB_PORT'] = '3306';
$configValues['CONFIG_DB_USER'] = 'radius';
$configValues['CONFIG_DB_PASS'] = 'freebsd';
$configValues['CONFIG_DB_NAME'] = 'radius';
```

Sonda quraşdırdığımız qovluğu artıq WEB serverimizin işlək public_html qovluğuna köçürürük:

```
mv /tmp/daloradius-0.9-9 /var/www/html/daloradius
```

Öncədən aşağıdakı qovluq və faylları yaradıırıq ki, daloradius şikayət etməsin. Mənim halımda gileylənirdi və ona görə də istədiyi hər şeyi etdim ki, işləsin:

```
mkdir /var/www/html/themes
mkdir /var/www/html/themes/blue
mkdir /var/www/html/themes/blue/css
touch /var/www/html/themes/blue/css/auto-complete.css
chown -R apache:apache /var/www/html/
touch /tmp/daloradius.log
```

/etc/php.ini faylında ölkə ərazimizi aşağıdakı sətirdəki kimi təyin edirik:

```
date.timezone = 'Asia/Baku'
```

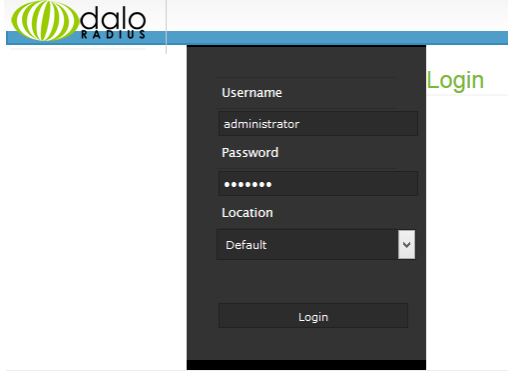
```
service apache2 restart # Apache-ni restart edirik ki,
                        quraşdırmalarımız işə düşsün
```

Çıxan səhvləri təyin etmək üçün `/var/log/httpd/error.log` faylında WEB serverin verdiyi səhvlərə baxırıq.

Sonda <http://10.50.3.202/daloradius/> linkinə aşağıdakı istifadəçi adı və şifrə ilə daxil oluruq(şəkildəki kimi):

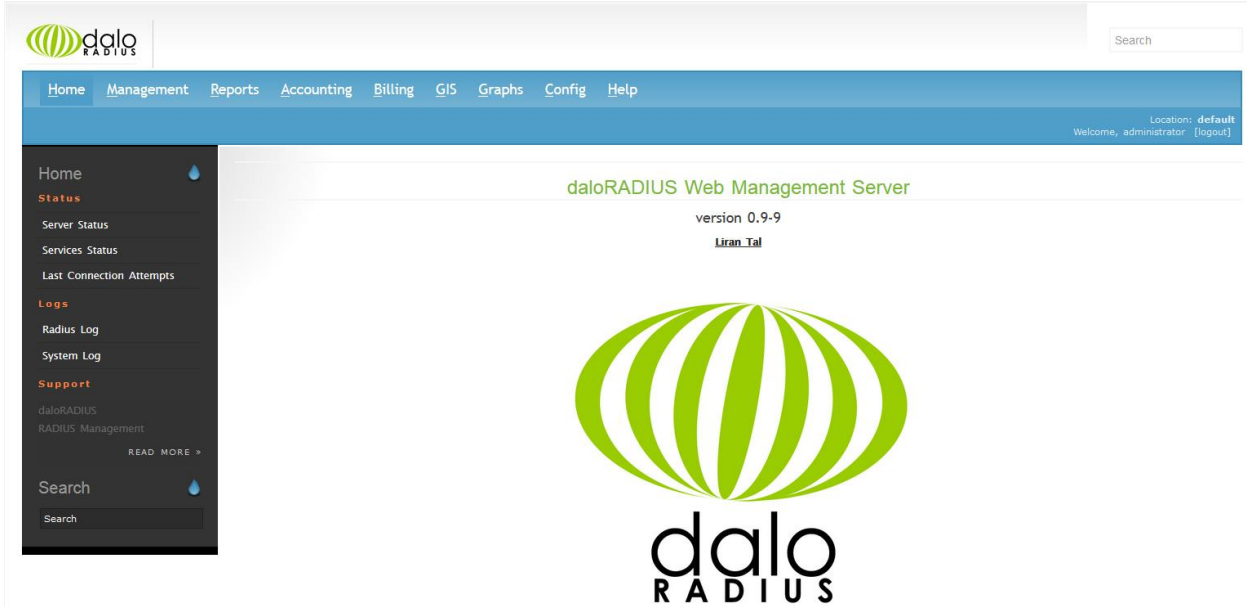
login: **Administrator**

password: **radius**

daloRADIUS Copyright © 2007 by Liran Tal of [Enginx](#)
Template design by [Six Shooter Media](#).

Əgər uğurla daxil olsanız aşağıdakı şəkil çap edilməlidir:

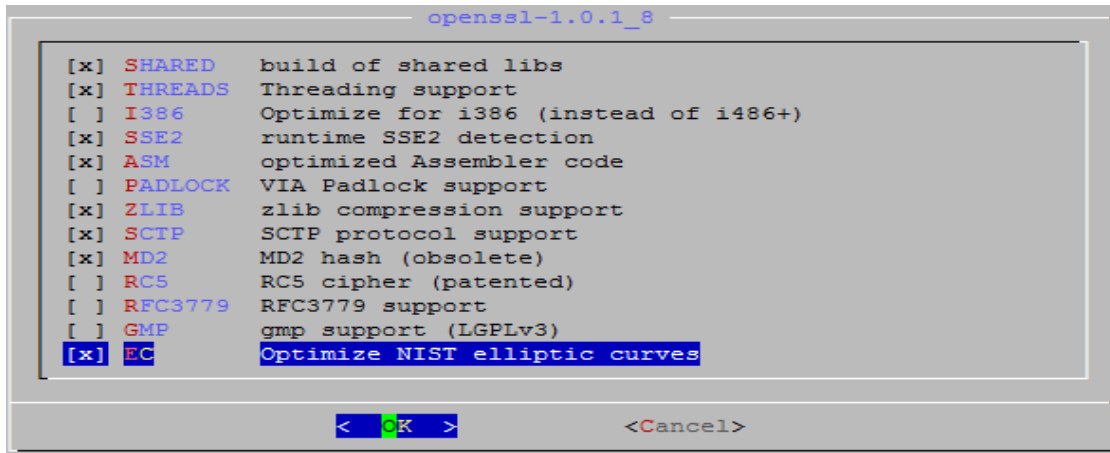
FreeBSD FreeRADIUS EAP-TLS

Bu başlıqda biz FreeRADIUS vasitəsilə WiFi qoşulmasını Sertifikatla edəcəyik. Yeni istifadəçi FreeRADIUS Server tərəfindən generasiya edilmiş CA sertifikatını və həmin CA ilə imzalanmış açarı öz Desktop-unda yüklədikdən sonra WiFi-ya qoşula biləcək.

Bütün işlər FreeBSD 9.2 x64 və FreeRADIUS 2.2.2 üzərində görülmüşdür.

Yada mobil telefonlar sadəcə istifadəçi adı və şifrə ilə qoşulacaq.

```
cd /usr/ports/security/openssl
make config
```



```
make install
```

```
root@backupbsd:~ # tar -zxf CA_scripts.tgz # TGZ paketi açırıq.
root@backupbsd:~ # chmod -R +x scripts/ # Sertifikatları yaratmaq
# üçün yetki veririk
root@radius:~ # cd scripts/ # Scriptin ünvanına daxil oluruq. İşə salırıq.
root@owncloud:~/scripts # ./CA_root.sh ROOTPASSWORD
Generating a 1024 bit RSA private key
.....+++++
...+++++
writing new private key to 'pem/newreq.pem'
```

```
-----
You are about to be asked to enter information that will be incorporated
into your certificate request.
What you are about to enter is what is called a Distinguished Name or a DN.
There are quite a few fields but you can leave some blank
For some fields there will be a default value,
If you enter '.', the field will be left blank.
-----
```



```
Country Name (2 letter code) [AU]:AZ
State or Province Name (full name) [Some-State]:BAKU
Locality Name (eg, city) []:Narimanov
Organization Name (eg, company) [Internet Widgits Pty Ltd]:DOMAIN
Organizational Unit Name (eg, section) []:IT
Common Name (e.g. server FQDN or YOUR name) []:RADIUS Root Certificate
Email Address []:jamal.shahverdiyev@domain.az
MAC verified OK
```

Server sertifikatlarını yaradırıq.

```
root@backupbsd:~/scripts # echo "01" > ./demoCA/serial
root@backupbsd:~/scripts # touch ./demoCA/index.txt
root@owncloud:~/scripts # ./CA_server.sh server.name.local SERVERPASSWORD
ROOTPASSWORD
```

Generating a 1024 bit RSA private key

.....++++++

.....++++++

writing new private key to 'pem/newreq.pem'

You are about to be asked to enter information that will be incorporated into your certificate request.

What you are about to enter is what is called a Distinguished Name or a DN.

There are quite a few fields but you can leave some blank

For some fields there will be a default value,

If you enter '.', the field will be left blank.

```
Country Name (2 letter code) [AU]:AZ
State or Province Name (full name) [Some-State]:BAKU
Locality Name (eg, city) []:Narimanov
Organization Name (eg, company) [Internet Widgits Pty Ltd]:DOMAIN
Organizational Unit Name (eg, section) []:IT
Common Name (e.g. server FQDN or YOUR name) []:server.name.local
Email Address []:user@gmail.com
```

Please enter the following 'extra' attributes to be sent with your certificate request

A challenge password []:SERVERPASSWORD

An optional company name []:

Using configuration from /etc/ssl/openssl.cnf

Check that the request matches the signature

Signature ok

Certificate Details:

Serial Number: 1 (0x1)

Validity

Not Before: Dec 9 05:25:17 2013 GMT

Not After : Dec 7 05:25:17 2023 GMT

Subject:

countryName = AZ

stateOrProvinceName = BAKU

```

localityName           = Narimanov
organizationName       = DOMAIN
organizationalUnitName = IT
commonName             = server.name.local
emailAddress           = user@gmail.com
X509v3 extensions:
  X509v3 Extended Key Usage:
    TLS Web Server Authentication
Certificate is to be certified until Dec  7 05:25:17 2023 GMT (3650 days)
Sign the certificate? [y/n]:y

```

```

1 out of 1 certificate requests certified, commit? [y/n]y
Write out database with 1 new entries
Data Base Updated
MAC verified OK

```

Klientin sertifikatını yaradırıq.

```

root@owncloud:~/scrips # ./CA_client.sh client.name.local CLIENTPASSWORD
ROOTPASSWORD
Generating a 1024 bit RSA private key
.....++++++
.....++++++
writing new private key to 'pem/newreq.pem'
-----
You are about to be asked to enter information that will be incorporated
into your certificate request.
What you are about to enter is what is called a Distinguished Name or a DN.
There are quite a few fields but you can leave some blank
For some fields there will be a default value,
If you enter '.', the field will be left blank.
-----
Country Name (2 letter code) [AU]:AZ
State or Province Name (full name) [Some-State]:BAKU
Locality Name (eg, city) []:Narimanov
Organization Name (eg, company) [Internet Widgits Pty Ltd]:DOMAINinfo
Organizational Unit Name (eg, section) []:IT
Common Name (e.g. server FQDN or YOUR name) []:client.name.local
Email Address []:admin@gmail.com

Please enter the following 'extra' attributes
to be sent with your certificate request
A challenge password []:CLIENTPASSWORD
An optional company name []:
Using configuration from /etc/ssl/openssl.cnf
Check that the request matches the signature
Signature ok
Certificate Details:
  Serial Number: 2 (0x2)
  Validity

```

Not Before: Dec 9 05:36:15 2013 GMT
Not After : Dec 7 05:36:15 2020 GMT

Subject:

countryName = **AZ**
stateOrProvinceName = **BAKU**
localityName = **Narimanov**
organizationName = **DOMAINinfo**
organizationalUnitName = **IT**
commonName = **client.name.local**
emailAddress = **admin@gmail.com**

X509v3 extensions:

X509v3 Extended Key Usage:
TLS Web Client Authentication

Certificate is to be certified until Dec 7 05:36:15 2020 GMT (2555 days)

Sign the certificate? [y/n]:**y**

1 out of 1 certificate requests certified, commit? [y/n]**y**

Write out database with 1 new entries

Data Base Updated

MAC verified OK

Diffie-Hellman açarı yaradırıq.

```
root@backupbsd:~/scripsts # openssl dhparam -out dh1024.pem 1024
```

Təsüdufi uzunluqda 1024 bayt yazırıq.

```
root@backupbsd:~/scripsts # dd if=/dev/urandom of=random count=2
```

2+0 records in

2+0 records out

1024 bytes transferred in 0.000061 secs (16843009 bytes/sec)

FreeRADIUS 2.2 versiyasını yükləyək.

```
cd `whereis freeradius2 | awk '{ print $2 }'` # FreeRADIUS2 portuna daxil oluruq.
```

```
make config # Lazımi modulları seçirik.
```

```
freeradius-2.2.2
+-----+
| [ ] FIREBIRD   With Firebird database support (EXPERIMENTAL) |
| [ ] HEIMDAL    With Heimdal Kerberos support                |
| [ ] HEIMDAL_PORT With Heimdal Kerberos from ports          |
| [ ] KERBEROS   Kerberos support                             |
| [ ] LDAP       LDAP support                                 |
| [x] MYSQL      MySQL database support                       |
| [ ] OCI8       With Oracle support (currently experimental) |
| [x] PERL       Perl scripting language support             |
| [ ] PGSQL      PostgreSQL database support                 |
| [x] PYTHON     Python bindings or support                  |
| [ ] RUBY       Ruby bindings or support                    |
| [x] SSL_PORT   Use OpenSSL from the ports collection       |
| [ ] UDPPROMTO  Compile in UDPPROMTO support                |
| [x] UNIXODBC   With unixODBC database support              |
| [x] USER       Run as user freeradius, group freeradius    |
+-----+
1882
< OK >      <Cancel>
```

```
make install
```

```
# Yükləyirik.
```

Növbəti açarları `"/usr/local/etc/raddb/certs"` ünvanına nüsxələyək.

```
root@radius:/usr/ports/net/freeradius2 # cd /root/scripts/ # sertifikatların
qovluğuna daxil
olaq
```

```
root@owncloud:~/scripts # cp ./pem/root.pem /usr/local/etc/raddb/certs/
```

```
root@owncloud:~/scripts # cp ./pem/server.name.local.pem
```

```
/usr/local/etc/raddb/certs/
```

```
root@owncloud:~/scripts # cp ./dh1024.pem /usr/local/etc/raddb/certs/
```

```
root@owncloud:~/scripts # cp ./random /usr/local/etc/raddb/certs/
```

`"/usr/local/etc/raddb/clients.conf"` faylına aşağıdakı sətirləri əlavə edirik.

```
client accessp {
    secret          = qwerty          # WiFi ile RADIUS arasında
olan Pre-Shared key
    ipaddr          = 10.50.12.200    # WiFi AP-nin IP adresi
    shortname       = Test Access point
}
```

Həmçinin `"/usr/local/etc/raddb/radiusd.conf"` faylında aşağıdakı sətirlərin şərhəz olmasını yoxlayın.

```
modules {
    .....
    $INCLUDE ${confdir}/modules/
    .....
    $INCLUDE eap.conf
}
```

`"/usr/local/etc/raddb/eap.conf"` faylında `eap` { bölümündə aşağıdakı sətirləri quraşdırırıq.

```
default_eap_type = tls # EAP-TLS protokolu istifadə edirik.
```

```
.....
tls {
    certdir = ${confdir}/certs
    cadir = ${confdir}/certs

    private_key_password = SERVERPASSWORD
    private_key_file = ${certdir}/server.name.local.pem
    certificate_file = ${certdir}/server.name.local.pem
    CA_file = ${cadir}/root.pem

    dh_file = ${certdir}/dh1024.pem
    random_file = ${certdir}/random
}
```

Ancaq şəxslər ola bilər ki, onların iPad və Android olan telefonları ola bilər və onlara sertifikatları yükləyə bilmərik. Bunun üçün isə EAP-PEAP quraşdırmalıyıq. `/usr/local/etc/raddb/modules/mschap` faylında aşağıdakı dəyişikliyi edəcəyik.

```
mschap {
    use_mppe = yes          # mppe algoritmini istifadə et
    require_encryption = yes # şifrələnmə istifadə et
    require_strong = yes    # Həmişə 128 bitlik açar tələb edir
```

```
with_ntdomain_hack = yes      # Windows bizə istifadəçinin adını
# DOMAIN\username, formasında yollayır, ancaq cavab olaraq yalnız
# istifadəçi ilə qayıdır. Bu HACK həmin problemi həll edir.
```

Aşağıdakı sətirləri isə `/usr/local/etc/raddb/modules/realm` faylına əlavə edirik.

```
realm ntdomain {
    format = prefix
    delimiter = "\\\"
    ignore_default = no
    ignore_null = no
}
```

`/usr/local/etc/raddb/sites-available/default` faylında aşağıdakı sətirləri dəyişdiririk.

```
authorize {
    .....
#     suffix
    ntdomain
    .....
}
```

`/usr/local/etc/raddb/proxy.conf` faylına aşağıdakı sətirləri əlavə edirik.

```
realm DEFAULT {
    type          = radius
    authhost      = LOCAL
    accthost      = LOCAL
}
```

Sonra `eap.conf` faylını açırıq və `eap {` başlığına `peap` artırıdıqdan sonra bizim `TLS`-imizə həmçinin `PEAP` əlavə edirik. `/usr/local/etc/raddb/eap.conf` faylında aşağıdakı dəyişiklikləri edirik.

```
default_eap_type = tls peap
.....
peap {
    default_eap_type = mschapv2
}
```

İndi isə FreeRADIUS üzərində istifadəçi bazasını yaratmaq lazımdır. FreeRADIUS istifadəçi bazası olaraq MySQL, LDAP, PostgreSQL və hətta sistemin `passwd` faylından istifadə edə bilər. Biz sadəcə adi fayldan götürəcəyik. `/usr/local/etc/raddb/modules/files` faylında aşağıdakı dəyişiklikləri edəcəyik.

```
files {
    usersfile = ${confdir}/users
    compat = no
}
```

`/usr/local/etc/raddb/users` faylına isə aşağıdakı istifadəçiləri əlavə edirik.

```
user1 Cleartext-Password := "user1pass"
```

```
user2 Cleartext-Password := "user2pass"
user3 Cleartext-Password := "user3pass"
user4 Cleartext-Password := "user4pass"
```

FreeRADIUS-u işə salmaq və test etmək.

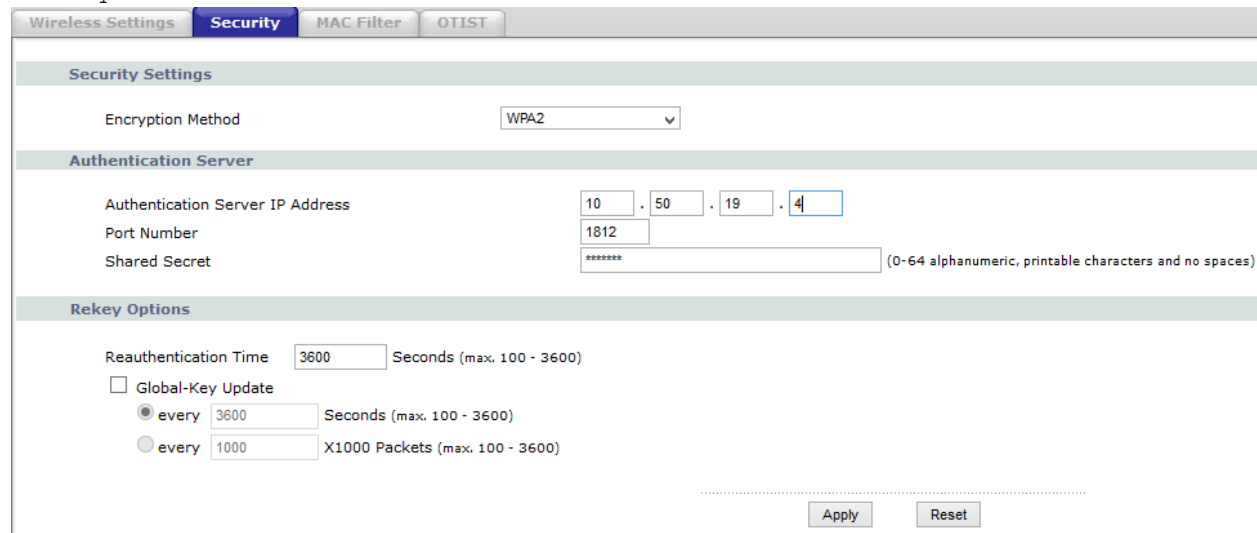
```
echo 'radiusd_enable="YES"' >> /etc/rc.conf # FreeRADIUS-u Startup-a
# əlavə edirik.
```

```
chown freeradius:freeradius /usr/local/etc/raddb/certs/* #
# Sertifikatlarının Ownerini təyin edirik
# Artıq ADSL modemə gələn müraciətləri
# FreeBSD RADIUS serverimizə
# yönləndiririk.
```

```
radiusd -fx # RADIUS-u debug rejimdə işə salırıq.
```

AP-nin quraşdırılması və qoşulması

Access Point - quraşdırdıqda, sadəcə NAT rejimdə özü DHCP vasitəsilə IP paylayacaq. Qalanı isə istifadəçi adı, şifrə üçün ünvanı RADIUS-a yönləndirməkdir. Məsələn ZyXel üçün qurqəşdırma aşağıdakı şəkildəki kimi olacaq.

The screenshot shows the 'Security' tab of the Wireless Settings interface. It includes sections for Security Settings, Authentication Server, and Rekey Options.

- Security Settings:** Encryption Method is set to WPA2.
- Authentication Server:**
 - Authentication Server IP Address: 10.50.19.4
 - Port Number: 1812
 - Shared Secret: [Redacted]
- Rekey Options:**
 - Reauthentication Time: 3600 Seconds (max. 100 - 3600)
 - Global-Key Update
 - every 3600 Seconds (max. 100 - 3600)
 - every 1000 X1000 Packets (max. 100 - 3600)

Buttons for 'Apply' and 'Reset' are visible at the bottom right.

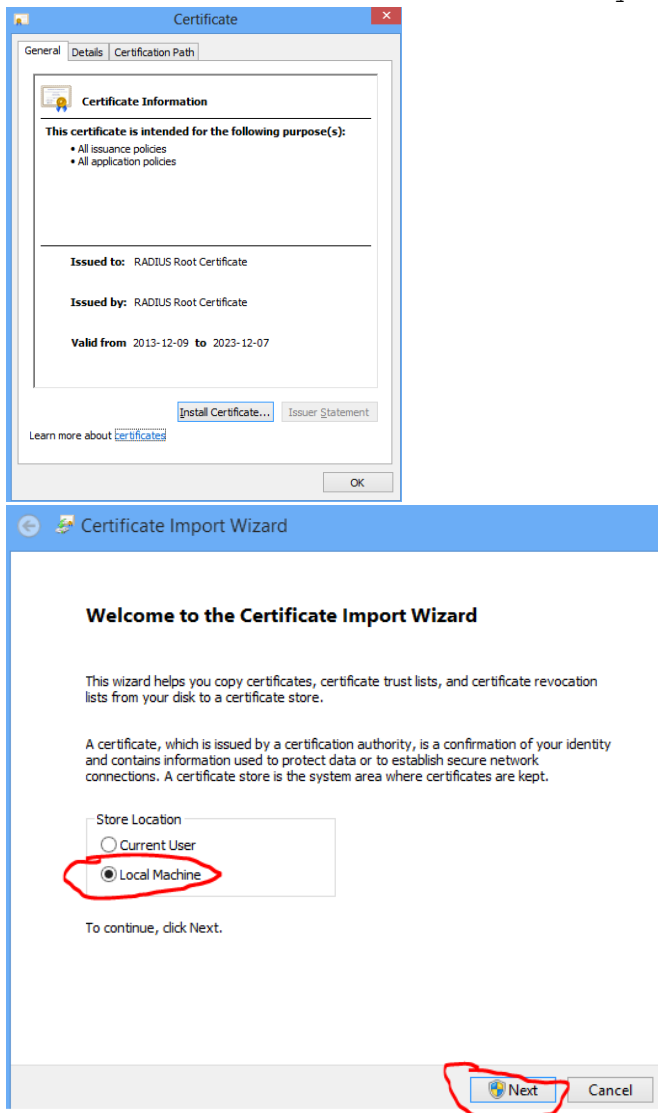
Clientin quraşdırılması və qoşulması.

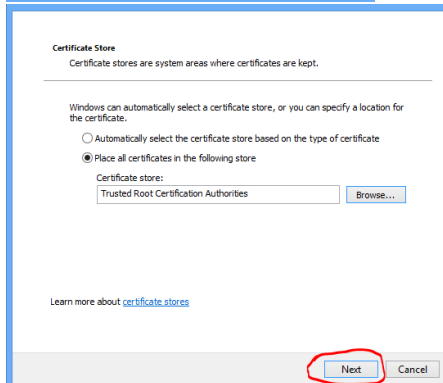
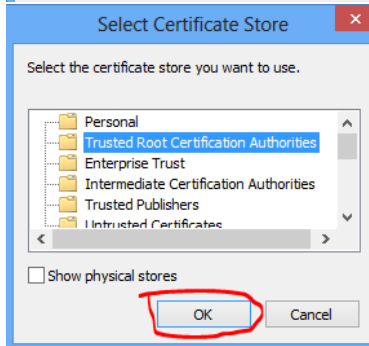
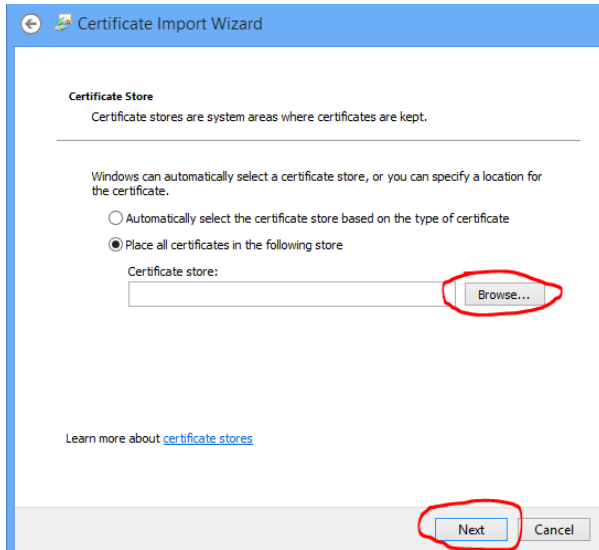
Hər bir clientin quraşdırılması və qoşulması üçün biz ayrıca sertifikat generasiya etməliyik. Bunlardan birini öncə generasiya etmişdik. Client sertifikatlarını '/root/scripts/p12' qovluğundan və root sertifikatı isə '/root/scripts/der' qovluğundan '/mnt' qovluğuna nüsxələyirik. Və WinSCP vasitəsi ilə ordan götürürük. Sonra isə həmin sertifikatı WiFi vermək istədiyimiz istifadəçinin Desktop-una yükləyirik. Sözsüz ki, öncə root sertifikatı və sonra isə P12 genişlənməsində olan istifadəçi sertifikatını yükləmək lazımdır.

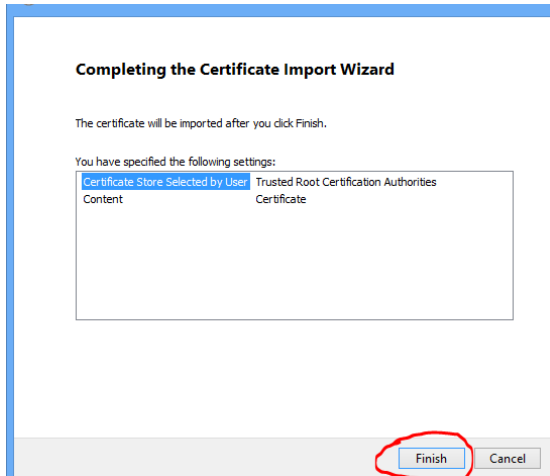
```
root@owncloud:~ # cp /root/scripts/der/root.der /mnt/  
root@owncloud:~ # cp /root/scripts/p12/client.name.local.p12 /mnt/
```

Windows7-də və Windows8-də sertifikatın yüklənməsi və quraşdırılması.

Deyək ki, Windows8 maşını üçün COMMON NAME-də olan adla camal.client.local adlı client sertifikatını RADIUS Root Certificate vasitəsilə **CLIENTPASSWORD** şifresi ilə imzalamışıq. Ona görə öncə dediyimiz kimi, həmin **root** açarı və **camal.client.local.p12** açarını həmin **windows8** maşına upload edirik. Windows8 maşında mütləq öncə root sertifikatı '**Trusted root certificates**' bölməsinə yükləyirik. Aşağıdakı ardıcılıqda göstərilir. **root** sertifikatın üstündə iki dəfə sıxılır və **Install certificate** düyməsinə sıxılır.

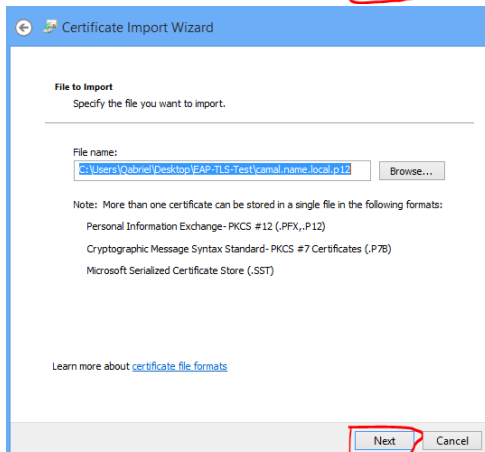
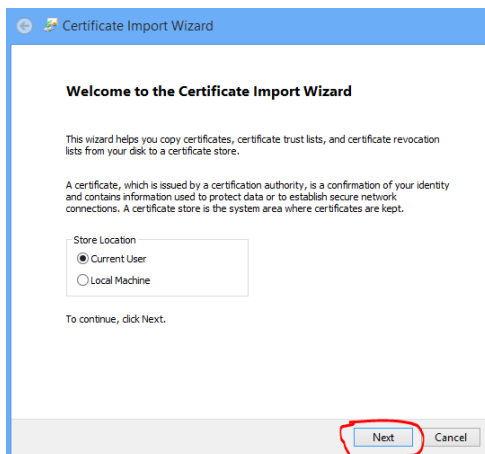

Finish -> OK -> OK

İndi işə Client **client.name.local.p12** sertifikatını yükləyək.

← Certificate Import Wizard

Private key protection
To maintain security, the private key was protected with a password.

Type the password for the private key.

Password:

 Display Password

Import options:
 Enable strong private key protection. You will be prompted every time the private key is used by an application if you enable this option.
 Mark this key as exportable. This will allow you to back up or transport your keys at a later time.
 Include all extended properties.

[Learn more about protecting private keys](#)

← Certificate Import Wizard

Completing the Certificate Import Wizard

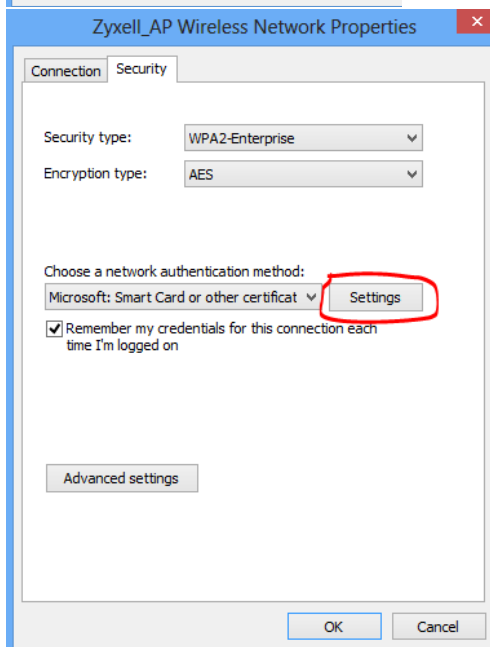
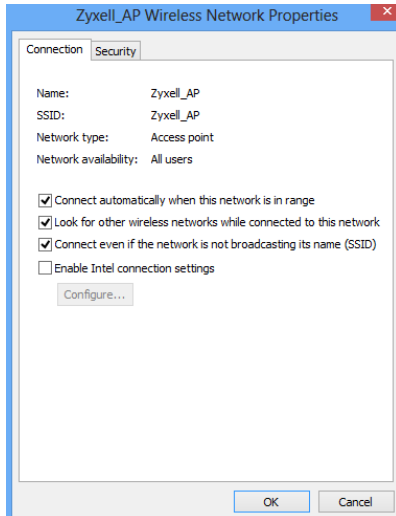
The certificate will be imported after you click Finish.

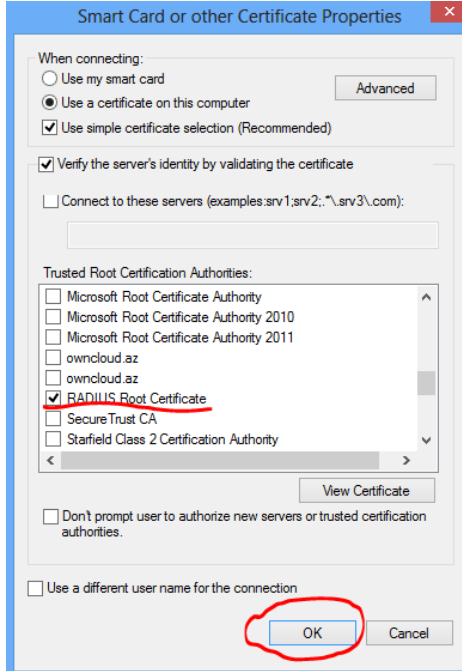
You have specified the following settings:

Certificate Store Selected by User	Personal
Content	PFX
File Name	C:\Users\Qabriel\Desktop\EAP-TLS-Test\camal.name

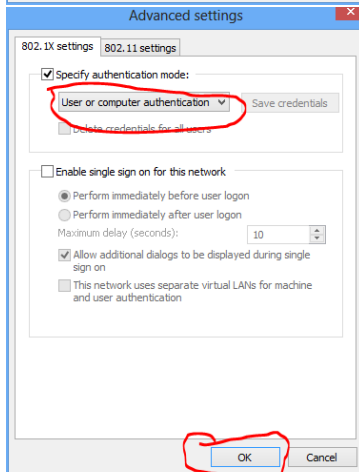
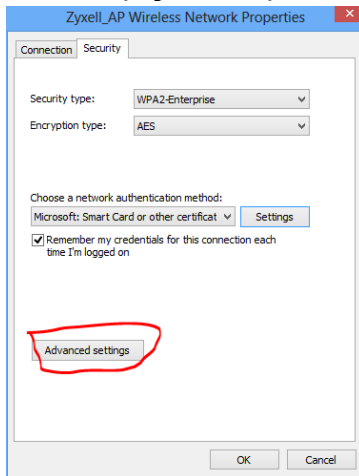
FINISH -> **OK**

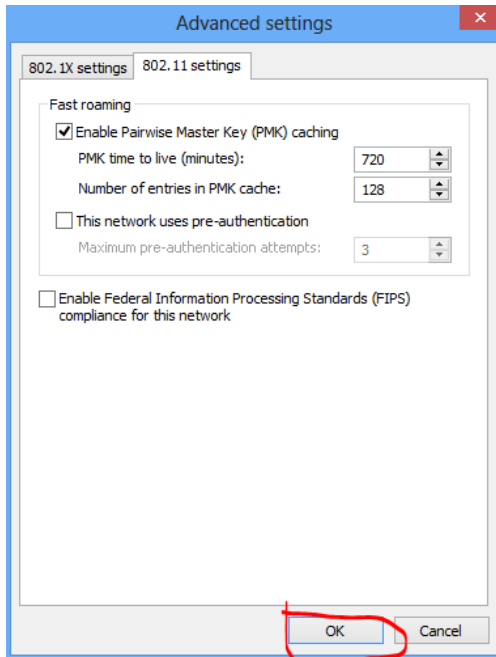
Öncə seçdiyimiz Access Point-in Properties-ni aşağıda formada quraşdırırıq.

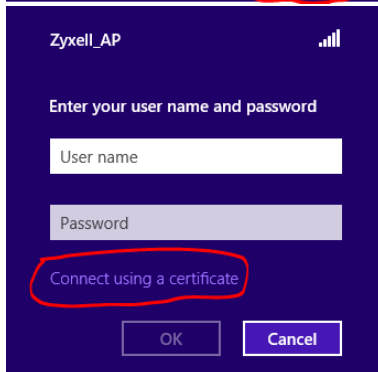
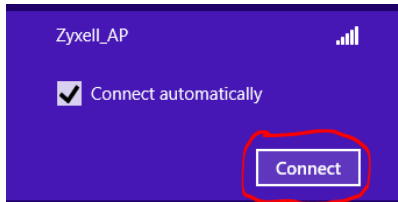
Sonra aşağıdaki şekilden **Advanced Settings** bölümüne geçirik.

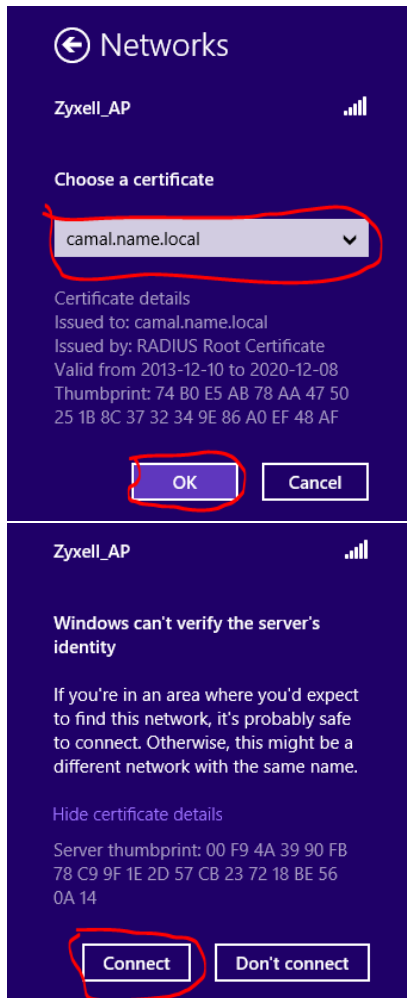

Sonda **OK** -> **OK**

Sonra Windows8 maşından qoşulaq Access Point-imize.

Client sertifikatının revoke edilməsi

Sizdə işdə elə bir məqamlar ola bilər ki, kimsə işdən çıxar və ehtiyac olacaq ki, həmin işçinin sertifikatlarını sıfırlayasınız. Bu ona görədir ki, həmin istifadəçi artıq sizin WiFi şəbəkəsinə ümumiyyətlə daxil ola bilməsin (İşdən azad edilmənin adı prosedurudur)

Öncə açdığınız arxivin içində **CA_revoke.sh** adlı script mövcuddur hansı ki, bu işdə bizə kömək edəcək.

Misal üçün **client.name1.local** adlı istifadəçinin sertifikatını revoke edirik.
 root@owncloud:~ # **echo "01" >> /root/scripts/demoCA/crlnumber**
 root@owncloud:~/scripts # **./CA_revoke.sh client.name.local ROOTPASSWORD**

```
rm: revoke/root-revoked.pem: No such file or directory      # Fikir verməyin
                                                            indi yaradılacaq.
rm: revoke/revoke.crl: No such file or directory           # Fikir verməyin
                                                            indi yaradılacaq.
```

```
Using configuration from /etc/ssl/openssl.cnf
Revoking Certificate 02.
Data Base Updated
```

```
Using configuration from /etc/ssl/openssl.cnf
pem/client.name.local.pem:
/C=AZ/ST=BAKU/L=Narimanov/O=DOMAINinfo/OU=IT/CN=client.name.local/emailAdres
s=admin@gmail.com
error 23 at 0 depth lookup:certificate revoked
```

```
/root/scripts/revoke/ qovluğunda root-revoked.pem adlı fayl yaranacaq. Bu
açarı /usr/local/etc/raddb/certs qovluğuna nüsxələyirik.
root@owncloud:~/scripts # cp /root/scripts/revoke/root-revoked.pem
/usr/local/etc/raddb/certs/
```

`/usr/local/etc/raddb/eap.conf` faylında isə aşağıdakı formada dəyişiklik edirik.

```
tls {
.....
#      CA_file = ${cadir}/root.pem # dəyişirik aşağıdakına

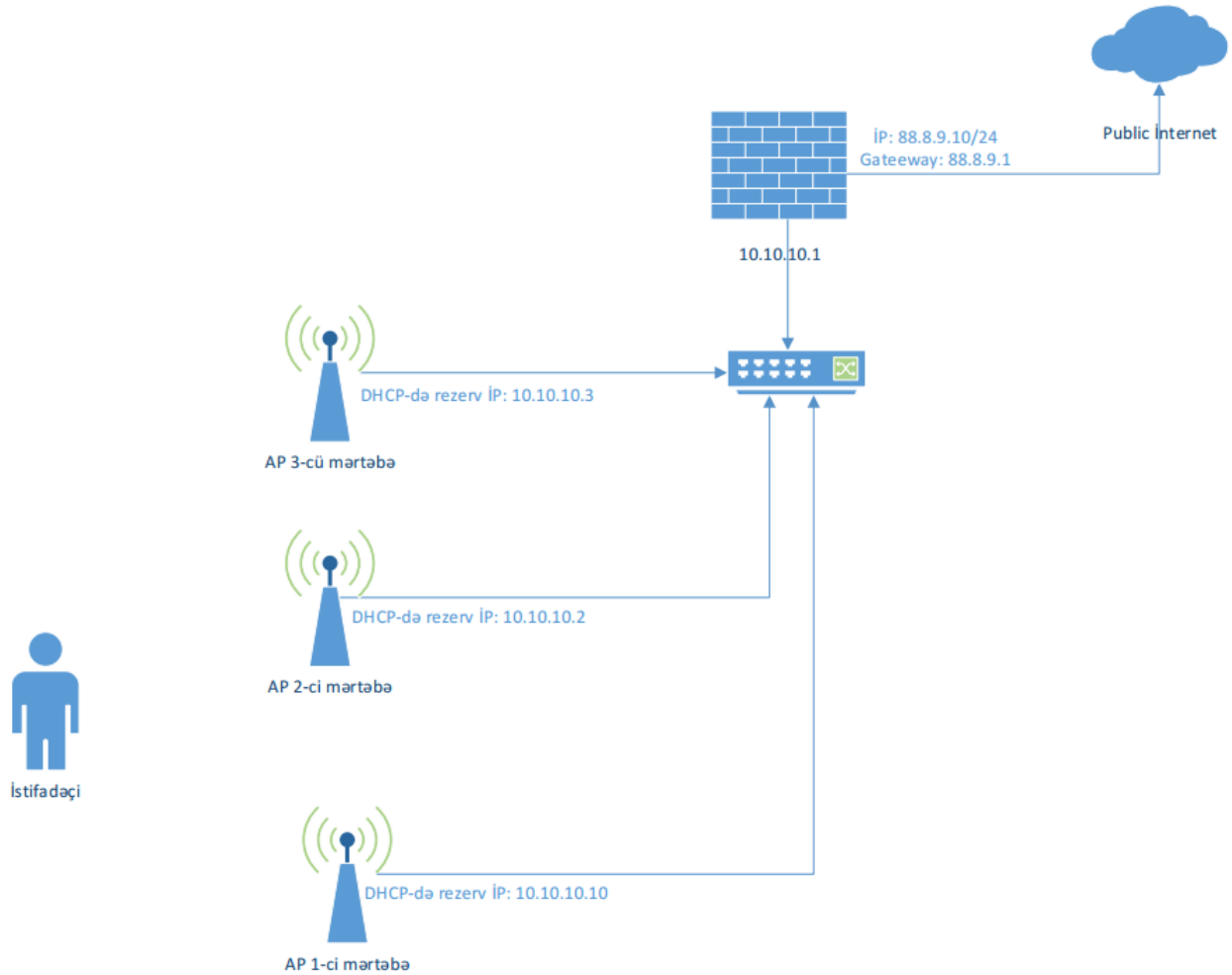
      CA_file = ${cadir}/root-revoked.pem
.....
#### əlavə edirik.
      check_crl = yes
}
```

```
root@owncloud:~/scripts # /usr/local/etc/rc.d/radiusd restart # Sonda
FreeRADIUS-u restart edirik
```

FreeBSD 10.1 x64 WiFi Hotspot

Məqsədimiz FreeBSD server üzərində aeroport-larda və otellərdə olduğu kimi, Captive Portalın qurulmasıdır. Loru dildə desək qonaq wifi-a istifadəçi adı və şifrə daxil etmədən qoşulur amma, internet resurslarından istifadə etməyə çalışdıqda onun veb browserinə istifadəçi adı və şifrənin daxil edilməsi çıxacaq. Əgər daxil edilən istifadəçi adı və şifrəsi doğru olarsa, qonaq internetdən istifadə edə biləcək.

Şəbəkə quruluşu aşağıdakı kimi olacaq:

Nəzərdə tutulur ki, siz artıq FAMP qurmusunuz və artıq Apache PHP stabil işləyir. Apache web serverimiz öncədən sistemdə yaratdığımız **jamal** istifadəçi adı və qrupu adından işləyir (Yeni **httpd.conf** faylında bu direktivlər mövcuddur: **User jamal** və **Group jamal**). Bütün AP-lərdə IP ünvanlar şəkildəki kimi, qurulmuş və DHCP server ilə ROUTER, FreeBSD Serverimizin daxili şəbəkə kartının IP ünvanı göstərilmişdir. Apache-da VirtualHost yaradılmışdır və **wifi.atl.az** domain adında işləyir. **wifi.atl.az** VirtualHost-un PUBLIC_HTML qovluğu **/usr/local/www/wifi/** ünvanıdır və qovluğun uzvluk, qrup yetkisi **jamal** təyin edilib. Eynilə **/usr/local/etc/apache24/httpd.conf** quraşdırma faylında **Listen 80** və **Listen 443** təyin edilmişdir. **/usr/local/domen/wifi.atl.az** virtualhost faylının tərkibi isə aşağıdakı kimidir:

```
<VirtualHost *:80>
```



```
    RewriteEngine on
    RewriteCond %{SERVER_PORT} !^443$
    RewriteRule ^/(.*) https://%{HTTP_HOST}/$1 [NC,R,L]
</VirtualHost>
<VirtualHost *:443>
    SSLEngine on
    SSLCertificateFile /usr/local/etc/apache24/ssl/wifi.pem
    SSLCertificateKeyFile /usr/local/etc/apache24/ssl/wifi.key
    DocumentRoot /usr/local/www/wifi/
<Directory "/usr/local/www/wifi">
    AllowOverride All
    Require all granted
</Directory>
</VirtualHost>
```

php üçün **pear** yükləmək və MySQL-də lazım olan verilənlər bazası ilə istifadəçini yaratmaq gərəkdir.

```
Pear yükləyirik və PHP üçün quraşdırırıq:
# cd `whereis pear | awk '{ print $2 }'` - Port ünvanına daxil oluruq
# make -DBATCH install - Yükləyirik
```

php.ini faylını nüsxələyirik və göstərilən dəyişənləri məzmununda uyğun olaraq dəyişirik:

```
# cp /usr/local/etc/php.ini-production /usr/local/etc/php.ini
```

/usr/local/etc/php.ini faylında aşağıdakı dəyişiklikləri edirik:

```
date.timezone = 'Asia/Baku'
include_path = '.:usr/local/share/pear'
```

MySQL verilənlər bazasını yaradaq, həmin bazaya istifadəçi təyin edək və wifi istifadəçilər üçün cədvəli yaradaq:

```
mysql> CREATE database wifi;
mysql> grant all privileges on wifi.* to wifidbuser@localhost identified by
'wifidbpassword';
mysql> use wifi;
mysql> CREATE TABLE `users` (
  `id` int(10) unsigned NOT NULL auto_increment,
  `username` varchar(50) default NULL,
  `password` varchar(50) default NULL,
  `created` timestamp NOT NULL default CURRENT_TIMESTAMP on update
CURRENT_TIMESTAMP,
  `time_begin` timestamp NOT NULL default '0000-00-00 00:00:00',
  `time_end` timestamp NOT NULL default '0000-00-00 00:00:00',
  `status` tinyint(4) NOT NULL default '0',
  `rule_num` smallint(5) unsigned NOT NULL,
  PRIMARY KEY (`id`),
  KEY `rule_num` (`rule_num`)
) ENGINE=MyISAM AUTO_INCREMENT=6 DEFAULT CHARSET=cp1251 AUTO_INCREMENT=6 ;
```

/etc/rc.conf quraşdırma faylımız aşağıdakı kimi olacaq:

```
hostname="wifinat.atl.az"
ifconfig_em0="inet 88.8.9.10 netmask 255.255.255.0"
ifconfig_em1="inet 10.10.10.1 netmask 255.255.255.0"
defaultrouter="88.8.9.1"
sshd_enable="YES"
dumpdev="NO"
```

Local Disabled Services

```
sendmail_enable="NO"
sendmail_submit_enable="NO"
sendmail_outbound_enable="NO"
sendmail_msp_queue_enable="NO"
sendmail_rebuild_aliases="NO"
syslogd_enable="YES"
syslogd_program="/usr/sbin/syslogd"
syslogd_flags="-ss"
```

Local worked services

```
tcp_drop_synfin="YES"
icmp_drop_redirects="YES"
dhcpd_enable="YES"
dhcpd_ifaces="em1"
dhcpd_conf="/usr/local/etc/dhcpd.conf"
gateway_enable="YES"
natd_enable="YES"
natd_interface="em0"
firewall_enable="YES"
firewall_type="UNKNOWN"
firewall_script="/etc/ipfw.conf"
```

Third Party Services

```
apache24_enable="YES"
mysql_enable="YES"
```

/etc/ipfw.conf faylına firewall quraşdırmalarımızın reboot-dan sonra işləməsi üçün, aşağıdakı sətirləri fayla əlavə edirik (Görünən qaydalarda NAT edilir, istənilən istifadəçinin 80 və 443-cü portlara etdiyi müraciətləri daxili WEB serverimizə yönləndirilir ki, qeydiyyatdan keçsinlər və uğurlu halda 400-dən başlayaraq qayda əlavə ediləcək):

```
ipfw add 00200 divert 8668 ip from any to any via em0
ipfw add 10800 allow ip from any to 85.132.57.58
ipfw add 10900 allow ip from 85.132.57.58 to any
ipfw add 11000 allow ip from any to 85.132.57.59
ipfw add 12000 allow ip from 85.132.57.59 to any
ipfw add 60000 fwd 10.10.10.1,80 tcp from any to any dst-port 80 via em1
ipfw add 60001 fwd 10.10.10.1,443 tcp from any to any dst-port 443 via em1
ipfw add 65000 allow ip from any to any
ipfw add 65535 deny ip from any to any
```

Sistemimizin kernel minimallaşdırılmış və aşağıdakı opsiyalar əlavə edilib kompilyasiya edilmişdir:

```
options          IPDIVERT
options          IPFIREWALL
options          IPFIREWALL_VERBOSE
options          IPFIREWALL_VERBOSE_LIMIT=3
options          DUMMYNET
options          IPFIREWALL_FORWARD
options          IPFIREWALL_NAT
options          LIBALIAS
```

Portlardan DHCP-ni yükləyirik:

```
# cd /usr/ports/net/isc-dhcp42-server/ - Port ünvanına daxil oluruq.
# make config - Tələb edilən modulları seçirik
```

```
##### isc-dhcp42-server-4.2.8_1 #####
#####
x [x] BIND_SYMBOLS Enable BIND internal symbol table
x [ ] IPV6 IPv6 protocol support
x [x] LDAP LDAP protocol support
x [x] LDAP_SSL Support LDAP over SSL/TLS
x [x] PARANOIA Enable support for chroot
#####
#####
< K > <Cancel>
```

```
# make -DBATCH install - Yükləyirik
```

/usr/local/etc/dhcpd.conf quraşdırma faylının tərkibini aşağıdakı şəkllə gətiririk:

```
option domain-name "wifiofis.atl.az";
option domain-name-servers ns1.atl.az, ns2.atl.az;
default-lease-time 3600;
max-lease-time 86400;
ddns-update-style none;
authoritative;
subnet 10.10.10.0 netmask 255.255.255.0 {
    range 10.10.10.26 10.10.10.254;
    option routers 10.10.10.1;
}
# Access Pointləri şəkildəki İP ünvanlara görə rezerv edirik
host Wifi-1f.1 {
    hardware ethernet 04:18:76:8c:9a:a3;
    fixed-address 10.10.10.10;
}
host Wifi-1f.2 {
    hardware ethernet 04:18:66:43:11:11;
    fixed-address 10.10.10.2;
}
host Wifi-1f.3 {
    hardware ethernet 04:18:36:68:a9:9b;
    fixed-address 10.10.10.3;
}
```

DHCP üçün jurnal faylı yaradırıq və Syslog-dan süzgəcdən keçiririk(DHCP arenda jurnallarına **/var/db/dhcpd/dhcpd.leases** faylında baxa bilərsiniz):

```
# touch /var/log/dhcp.log
/etc/syslog.conf faylının sonuna aşağıdakı sətirləri əlavə edirik:
!dhcpd
*.*                               /var/log/dhcp.log
```

DHCP-ni işə salırıq və qulaq asmasını yoxlayırıq:

```
# /usr/local/etc/rc.d/isc-dhcpd start
# sockstat -l|grep dhcp
dhcpd      dhcpd      4695  7  udp4      *:67      *: *
dhcpd      dhcpd      4695  20 udp4      *:8997    *: *
```

Portlardan sudo-nu yükləyirik:

```
# cd `whereis sudo | awk '{ print $2 }'` - Port ünvanına daxil oluruq
# make config - Tələb edilən modulları seçirik
```

```
sudo-1.8.15
[ ] AUDIT          Enable BSM audit support
[ ] DISABLE_AUTH  Do not require authentication by default
[ ] DISABLE_ROOT_SUDO Do not allow root to run sudo
[x] DOCS          Build and/or install documentation
[ ] INSULTS       Enable insults on failures
[ ] LDAP          LDAP protocol support
[x] NLS           Native Language Support
[ ] NOARGS_SHELL  Run a shell if no arguments are given
[ ] OPIE          Enable one-time passwords (no PAM support)
[ ] SSSD          Enable SSSD backend support.
<K>
```

```
# make -DBATCH install - Yükləyirik
```

/usr/local/etc/sudoers faylına aşağıdakı sətiri əlavə edirik(Bu web serverimizin firewall-a yetki alması üçün tələb edilir):

```
jamal ALL=(ALL) NOPASSWD: SETENV: ALL
```

/usr/local/www/wifi/config.php quraşdırma faylının tərkibi aşağıdakı kimi olacaq(istifadəçilərin qeydiyyatı və dayandırılması, İPFW qaydaların əlavə edilməsi/silinməsi vasitəsi ilə yerinə yetirilir):

```
# cat /usr/local/www/wifi/config.php
<?php
```

```
define('DEBUG', true);
```

```
define('conf_DB_HOST', 'localhost'); //Bazanın IP-si
define('conf_DB_USER', 'wifidbuser'); //Bazanın istifadəci adı
define('conf_DB_PASS', 'wifidbpassword'); //Bazanın şifresi
define('conf_DB_NAME', 'wifi'); //Bazanın adı
define('RULE_NUM_MIN', 400);
define('RULE_NUM_MAX', 600);
```

```
define('CLIENTS_IP_BEGIN', '10.10.10.26'); // Müşterilən hansı IP unvandan başlayacaqlar
define('CLIENTS_IP_COUNT', '200');
```

```
define('CLIENTS_TIME', '3600'); // Mushterinin Internet istifade ede bileceyi
zaman (1 saat)

define('RULE_ADD_IP', 'sudo ipfw add %s allow ip from any to %s');
define('RULE_ADD_IP2', 'sudo ipfw add %s allow ip from %s to any');
define('RULE_DEL_IP', 'sudo ipfw del %s');
define('RULE_DEL_IP2', 'sudo ipfw del %s');

/*
    STATUS:
    0 - Qoshulmanin melumati, duzdurse qoshulmusuz, eks halda qayda elave
    edilmedi!
    1 - Artiq qoshulmusunuz
    2 - Istifadeci adi artiq istifade edilmishdir
    3 - Istifadeci dondurulmusdur
*/

$db_link = mysql_connect(conf_DB_HOST, conf_DB_USER, conf_DB_PASS);

if (!$db_link) return cms_errors('Verilenler bazasina qoshulmaq mumkun
olmadi!');

if (!mysql_select_db(conf_DB_NAME, $db_link)) return cms_errors('Verilenler
bazasina qoshulmaq mumkun olmadi!!!');

function cms_errors($text)
{
    if (DEBUG) echo $text;
    return false;
}

function dumpVarX(&$Var, $Var_s = null)
{
    echo "<div align='left' class='debug'>";
    dumpVar($Var, 0, $Var_s);
    echo "<div>";
    return true;
}

function dumpVar(&$Var, $Level = 0, $Var_s = null)
{
    if ($Level > 4)
    {
        echo "<b>...</b> LEVEL > 4<br>\n";
        return;
    }
    $is_ob_ar = false;
    $Type = gettype($Var);
    if (is_array($Var)) {$is_ob_ar = true; $Type =
"Array[".count($Var)."]";}
    if (is_object($Var)) $is_ob_ar = true;
    if ($Level == 0)
    {
```

```

        if ($Var_s) echo "\n<br>\n<b><span
style=\"color:#ff0000\">\".$Var_s.\" = {</span></b>";
        if ($is_ob_ar && count($Var)) echo "<pre>\n";
        else echo "\n<tt>";
        $Level_zero = 0;
    }
    if ($is_ob_ar)
    {
        echo "<span style=\"color:#05a209\">$Type</span>\n";
        for (Reset($Var), $Level++; list($k, $v)=each($Var);)
        {
            if (is_array($v) && $k=="GLOBALS") continue;
            for ($i=0; $i<$Level*3; $i++) echo " ";
            echo "<b>".HtmlSpecialChars($k)."</b> => ";
            dumpVar($v, $Level);
        }
    }
    else
    {
        if (is_string($Var) && strlen($Var)>400)
            echo '('. $Type. ') <span style="color:#35BBFA">strlen
= '.strlen($Var). '</span>'. "\n";
        else echo '('. $Type. ') "<span
style="color:#0000FF">', HtmlSpecialChars($Var), '</span>'". "\n";
    }
    if (isset($Level_zero))
    {
        if ($is_ob_ar && count($Var)) echo "</pre>";
        else echo "</tt>";
        if ($Var_s) echo "<b><span
style=\"color:#ff0000\">}</span></b><br>\n";
    }
    return true;
}

?>

```

İstifadəçilərin qeydiyyatı skripti yeni /usr/local/www/wifi/add.php faylı
aşağıdakı kimi olacaq:

```

# cat /usr/local/www/wifi/add.php
<?php

require_once('config.php');

$user = get_user($_GET['login'], $_GET['pass']);

if ($user)
{
    switch ($user['status'])
    {
        case 0:

```

```

        if (add_rule($user)) echo '<h2>Siz
qoshulmusunuz!</h2>';
                else echo 'Yalnish qayda elave edilmedi!';
                break;
        case 1: echo '<h2>Siz artiq qoshulmusunuz</h2>'; break;
        case 2: echo '<h2>Username artiq istifade edilmishdir</h2>';
break;
        case 2: echo '<h2>Istifadeci adi dondurulmushdur</h2>';
break;
        default: echo 'Error'; break;
    }
} else echo '<h2>istifadeci/shifre yalnishdir!</h2>';

// Qeydiyyat

function get_user($login, $pass)
{
    $user = null;
    if (!$login || !$pass) return null;
    $login = addslashes($login);
    $sql = 'SELECT * FROM users WHERE username="' . $login . '" AND
password="' . $pass . '" LIMIT 1';
    $res = mysql_query($sql);
    if ($res) $user = mysql_fetch_assoc($res);
    return $user;
}

// Qaydanin elave edilmesi

function add_rule($user)
{
    $user_ip = $_SERVER['REMOTE_ADDR'];
    $current_date = time();

    if (!checkip($user_ip)) return false;
    $temp = 0;
    $sql = 'SELECT rule_num FROM users WHERE status=1 ORDER BY rule_num';

    $res = mysql_query($sql);
    if ($res)
    {
        $t = mysql_fetch_array($res);
        if (!$t) $rule_num = RULE_NUM_MIN;
        else {
            while ($temp = mysql_fetch_array($res))
            {
                if (($t[0]+1) < $temp[0]) break;
                $t = $temp;
            }
            if ($t[0] < RULE_NUM_MAX) $rule_num = $t[0]+1; else
return false;
        }
    } else return false;
}

```

```

$command = sprintf(RULE_ADD_IP, $rule_num, $user_ip);
exec($command);

$command2 = sprintf(RULE_ADD_IP2, $rule_num+100, $user_ip);
exec($command2);

$sql = 'UPDATE users SET status=1, time_begin=NOW(),
rule_num='. $rule_num. ' WHERE id='. $user['id'];
mysql_query($sql);

return true;
}

function checkip($ip)
{
    if (!$ip) return false;
    $user_ip = explode('.', $ip);
    $check_ip = explode('.', CLIENTS_IP_BEGIN);
    if (($check_ip[0] != $user_ip[0]) && $check_ip[0] != "") return
false;
    if (($check_ip[1] != $user_ip[1]) && $check_ip[1] != "") return
false;
    if (($check_ip[2] != $user_ip[2]) && $check_ip[2] != "") return
false;
    if (!((($check_ip[3] <= $user_ip[3] && ($check_ip[3] +
CLIENTS_IP_COUNT) >= $user_ip[3])) && $check_ip[3] != "") return false;
    return true;
}
?>

Vaxtın bitməsinə görə istifadəçinin bağlantısı skripti (Yeni
/usr/local/www/wifi/cron.php faylı):
# cat /usr/local/www/wifi/cron.php
<?php

require_once('config.php');

check_users();

function check_users()
{
    $sql = 'SELECT * FROM users WHERE status=1 AND time_begin > 0 AND
(TIME_TO_SEC(TIMEDIFF(NOW(), time_begin)) > '.CLIENTS_TIME.')';
    $res = mysql_query($sql);
    if ($res)
    {
        while ($user = mysql_fetch_assoc($res))
        {
            $command = sprintf(RULE_DEL_IP, $user['rule_num']);
            exec($command);
            $command2 = sprintf(RULE_DEL_IP2,
$user['rule_num']+100);

```



```

        exec($command2);
        $sql = 'UPDATE users SET status=2, time_end=NOW()
WHERE id= '.$user['id'];
        mysql_query($sql);
    }
}
return true;
}
?>

```

Qeyd: Fayllarda olan hərflərin tam Azərbaycan dilində görşənməsini istəsəniz, İnternetdə **"azerbaijan html unicode characters"** başlığı ilə axtarış edib, simvolların kodlarını tapa bilərsiniz. Məsələn:
http://usefulwebtool.com/en/characters_azerbaijani.php

```

İstifadəçi adı və şifrənin daxil edilməsi üçün forma(Yeni index.html faylı):
# cat /usr/local/www/wifi/index.html
<!DOCTYPE html PUBLIC "-//W3C//DTD XHTML 1.0 Strict//EN"
"http://www.w3.org/TR/xhtml1/DTD/xhtml1-strict.dtd">
<html xmlns="http://www.w3.org/1999/xhtml" xml:lang="en" lang="en">
<head>
    <meta http-equiv="Content-Type" content="text/html; charset=UTF-8" />
    <title>Inzibachtiliq</title>
    <link rel="stylesheet" type="text/css" href="admin.css" />

    <!--[if lt IE 7]><link rel="stylesheet" type="text/css" href="style-
ie.css" /><![endif]-->
</head>

<body>

<div class="login">

<div class="form">
<form method="get" action="add.php">
    <p><label>Login:</label><input class="text" name="login" type="text"
size="17"/></p>
    <p><label>Parol:</label><input class="text" name="pass"
type="password" size="16"/></p>
    <p><input class="submit" type="submit" value="Her shey doqrudur!">
</form>
</div>
<div class="rules">
    <h1>Wi-Fi istifadesi qaydasi</h1>
    <ol>
        <li>Qonaqlar ucun WiFi odenishsizdir!</li>
        <li>Resception-a yaxinlashin</li>
        <li>Istifadeci adi ve shifre alib</li>
        <li>WiFi-dan yararlanin</li>
    </ol>

</div>

```

```
</div>
</body>
</html>
```

Admin paneli `/usr/local/www/wifi/admin` qovluğunda olacaq. Təhlükəsizlik üçün həmin qovluğu `htpasswd` ilə qorumanız lazımdır.

`/usr/local/www/wifi/admin/admin.php` faylının tərkibi aşağıdakı kimi olacaq:

```
<!DOCTYPE html PUBLIC "-//W3C//DTD XHTML 1.0 Strict//EN"
"http://www.w3.org/TR/xhtml1/DTD/xhtml1-strict.dtd">
<html>
  <head>
    <title>Inzibatci.paneli</title>
    <link type="text/css" rel="stylesheet" href="style.css">
  </head>
  <body>
    <form method="post" action="admin.php">
      Istifadecilerin sayi: <input type="text" value="" name="num" size=2>
      eded.<br><br>
      <input type="submit" value="Generasiya et">
    </form><hr>

    <?php
      require_once('/usr/local/www/wifi/config.php');
      $n = (int) $_POST['num'];
      if ($n > 10) { echo 'Yaradila bilecek istifadeci sayi heddi
ashilmishdir!<br><br>'; $n=0; }
      function generate_password($number=10)
      {
        $arr = array('1','2','3','4','5','6',
                    '7','8','9','0');
        // Shifre generasiya edirik
        $pass = "";
        for($i = 0; $i < $number; $i++)
        {
          // Massivin tesadufi indeksini hesablayiriq
          $index = rand(0, count($arr) - 1);
          $pass .= $arr[$index];
        }
        return $pass;
      }

      for ($i=0; $i<$n; $i++)
      {
        $login = generate_password(4);
        $pass = generate_password(6);
        $sql = 'INSERT INTO users (username, password, status,
rule_num) VALUES ("apt'.$login.'", "'.$pass.'", 0, 0)';
        $res = mysql_query($sql);
      }
      if ($res) echo 'Sayda istifadeci <b>'.$n.</b> ed. elave
edilmishdir.<br><br>';
```

```

    $sql = 'SELECT * FROM users';
    $res = mysql_query($sql);
    echo '<table
width=\'30%\''><td><b>Ad</b></td><td><b>Shifre</b></td><td><b>Status</b></td><
td><b>Qayda</b></td>';
    while ($data = mysql_fetch_assoc($res))
    {
        echo '<tr>';
        echo '<td>'.$data['username'].'</td>';
        echo '<td>'.$data['password'].'</td>';
        if ($data['status'] == 0) { echo '<td class=\'blue\'>Aktiv
deyil</td>'; }
        if ($data['status'] == 1) { echo '<td
class=\'green\'>Istifade edilir</td>';
        echo '<td>'.$data['rule_num'].'</td>';}
        if ($data['status'] == 2) { echo '<td class=\'reds\'>Istifade
edilmishdir</td>'; }
        if ($data['status'] == 3) { echo
'<td><b>Durdurulmushdur</b></td>'; }
        echo '</tr>';
    }
    echo '</table>';
?>

</body>
</html>

```

`/usr/local/www/wifi/admin/style.css` faylını tərkiibi aşağıdakı kimi olacaq:

```

.reds {color:#f30;}
.blue {color:#0000cc;}
.green {color:#0f0;}

```

`/usr/local/www/wifi` qovluğunda `.htaccess` adlı bir fayl yaradırıq və məzmununa aşağıdakı sətirləri əlavə edirik.

```

AuthUserFile /usr/local/www/wifi/.htpasswd
AuthName "Soft Admin"
AuthType Basic
Require valid-user

```

`/usr/local/www/wifi` ünvanında istifadəçi adı ilə şifrəni yaradırıq.

```

htpasswd -bc .htpasswd admin freebsd

```

- `.htpasswd` faylına `admin` istifadəçi adını `freebsd` şifrəsi ilə yaz
- `-b` - command line-dan istifadəçi adı və şifrəni götür.
- `-c` - göstərilən faylı yarat və ona daxil et(eger varsa silib yeniden yazacaq)

CRON skriptimizin istifadəçi limitlərinin yoxlanılması üçün 1 dəqiqədən bir işə salmaq məqsədilə `/etc/crontab` faylına əlavə edib, daemon-u yenindən işə salırıq:

```
# echo "*/1 * * * * root /usr/local/bin/php
/usr/local/www/wifi/cron.php" >> /etc/crontab
```

```
# /etc/rc.d/cron restart
```

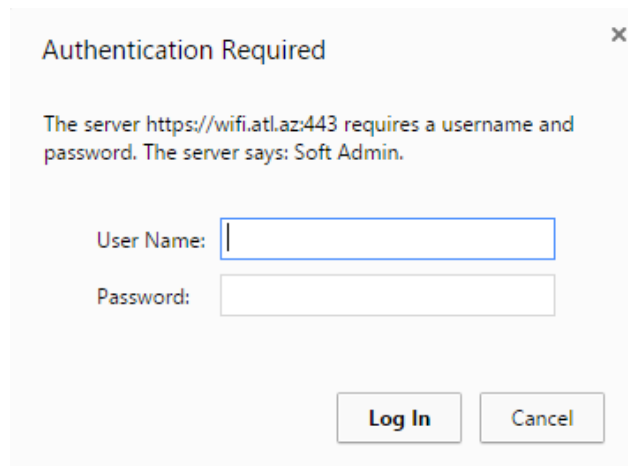
`/usr/local/www/wifi/admin.css` faylının tərkibi aşağıdakı kimi olacaq (Bu fayl arxa fonda olan şəkilləri təyin edir. Şəkillər isə `/usr/local/www/wifi/img/` qovluğundan oxunur. Şəkillər `/usr/local/www/wifi/img/gp.gif` və `/usr/local/www/wifi/img/logo.png` fayllarıdır. Siz bu şəkilləri istədiyinizə dəyişə bilərsiniz):

```
.login {width:800px; height:540px; position:absolute; left:50%; top:50%;
margin:-250px 0 0 -400px; border:dashed 1px #ddd;
background:url(img/logo.png) 30px 30px no-repeat #fff;}
.login .form {margin:120px 0 0 450px;}
.login .form p {position:relative; margin:0 0 30px 0;}
.login .form label {font:normal 18px arial; position:absolute; margin:3px 0 0
0; color:#aaa;}
.login .form input {margin:0 0 0 100px; padding:2px; font:normal 18px arial;}
.login .form input.text {border-right:solid 1px #ccc; border-bottom:solid 1px
#ccc; border-left:solid 1px #888; border-top:solid 1px #888;}
.login .rules {padding:10px 20px; margin:50px 30px;
background:url(img/gp.gif) 420px 20px no-repeat #ecec;}
h1 {margin:10px 0; font:normal 20px tahoma; color:#c00;}
ol {margin:20px 0 0 30px; padding:0;}
ol li {margin:0 0 10px 15px; font: normal 16px arial; }
```

Bütün qovluqda olan yetkilər yeniləyirik ki, yeni fayllara da mənimsədsin:

```
# chown -R jamal:jamal /usr/local/www/wifi/
```

Səhifəyə ilk daxil olduğumuzda istifadəçi adı və şifrə istəniləcək (yaratdığımız `admin` istifadəçi adı və şifrəsini daxil edib **Enter** sıxırıq):

Authentication Required

The server `https://wifi.at.laz:443` requires a username and password. The server says: Soft Admin.

User Name:

Password:

Sonda istifadəçi üçün ilk görünən səhifə belə olacaq:

FREE
WiFi
AVAILABLE HERE

Login:

Parol:

Wi-Fi istifadəsi qaydası

1. Qonaqlar ucun WiFi odenishsizdir!
2. Reseption-a yaxinlashin
3. Istifadəci adi ve shifre alib
4. WiFi-dan yararlanin

OPEN
SOURCE
CLUB

İnzibatçı interfeysi isə aşağıdakı şəkildəki kimi olacaq:

← → ↻

Istifadəcilerin sayı: eded.

Ad	Shifre	Status	Qayda
apt3469	343959	Aktiv deyil	
apt8234	883542	Aktiv deyil	
apt8472	742932	Istifade edilmishdir	
apt5561	484678	Istifade edilmishdir	
apt5407	785028	Istifade edilmishdir	
apt3313	895150	Aktiv deyil	
apt2628	749331	Istifade edilmishdir	
apt3038	541838	Aktiv deyil	
apt6606	885390	Aktiv deyil	
apt2054	818641	Aktiv deyil	
apt6608	441424	Aktiv deyil	
apt2891	369797	Aktiv deyil	
apt7061	432186	Aktiv deyil	
apt1421	165107	Aktiv deyil	
apt4143	269037	Aktiv deyil	

BÖLÜM 5

Daxili və dünya DNS serveri

- DNS məntiqi
- FreeBSD DNS-in Windows Active Directory ilə inteqrasiya edilməsi

Başlığımız DNS-in dünyada işləmə prinsipini, xırda nəzəriyyələrini və ümumiyyətlə DNS serverlərin bir-birləri ilə neçə əlaqəyə girmələrini açıqlayır. Eynilə bu başlıqda FreeBSD serverin DNS BIND-1 ilə Windows Active Directory arasında əlaqə yaradılacaq.

DNS məntiqi

DNS bazasının individual yazılar olur hansı ki, **RR(Resource Records)** adındadır. DNS bazasının individual hissələrinə isə **zone**-lar deyilir. Misal üçün əgər biz 64.223.167.147 IP ünvanlı www.google.com saytını açmaq istəsək, aşağıdakı şəkildə olan ardıcillıq gedəcək.

Şəkildə göstərildiyi kimi, www.google.com saytına girmək istədiyimiz andaca, DNS server sizə onun IP ünvanına yönləndirəcək. Bu adi halda, əgər DNS server işləmədiyi halda, adın əvəzinə IP ünvanın istifadə edilməsinə oxşayır. Bunu aşağıdakı kimi istifadə edə bilərik:

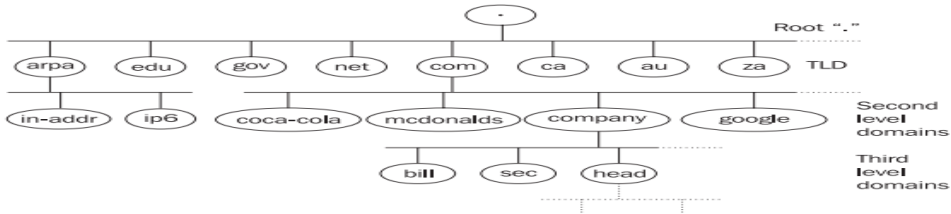
<http://64.233.167.147>

Yada email yollamaq lazımdır.

[izmail@\[64.233.167.147\]](mailto:izmail@[64.233.167.147])

Domain quruluşu **root**, ikinci dərəcəli və sonrakı alt domainlər quruluşunda gedir. Misal üçün bizim **company.com** adlı ikinci dərəcəli domain-miz var. Həmin domainin billing ilə məşğul olan **bill.company.com** adlı alt domain-i və **sec.company.com** adlı təhlükəsizlik departamenti var.

Ad quruluşu ardıcillığı aşağıdakı şəkildəki kimi gedəcək:

DNS sistemdə olan ad quruluşu 3 strukturda gedir

Aşağıdakı listedə bəzi **gTLDs (Generic Top-Level Domain)** səviyyənin domainlərini açıqlayırıq:

- **.org** domain-i kommersiya xarakteri olmayan ictimaiyyət-ə aiddir.
- **.aero** domain-i yalnız dünya aeroportları üçün rezerv edilmişdir.
- **.biz** domain-i biznes xarakterli işlər üçün rezerv edilmişdir.
- **.coop** domain-i kooperativ birləşmələr üçün nəzərdə tutulmuşdur.
- **.int** domain-i isə ölkələr arasında olan razılaşmalar üçün istifadə edilir.
- **.museum** domain-i isə dünya muzeyləri üçün rezerv edilmişdir.
- **.name** domain-i individual xarakterlə rezerv edilmişdir.
- **.pro** domain-i isə məhdudlaşdırılmışdır və yalnız professional xarakterli məqsədlərdə istifadə edilə bilər.

Name Syntax

Domain adı nöqtələrlə ayrılaraq bir neçə hissəyə bölünə bilər. Sadə DNS standartlarına riayət edərək bu ardıcılığı istədiyiniz qədər davam etdirə bilərsiniz (**abc.head.company.com** bir misaldır). Aşağıdakı misal kimi:

string.string.stringstring.

Bütün ad **255** simvoldan çox ola bilməz. Bir subdomain **63** simvoldan çox ola bilməz. Ad hərflərdən, rəqəmlərdən və defis-dən ibarət ola bilər. Defis domain-in əvvəlində və ya axırında ola bilməz. Həmçinin adlarda istifadə ediləcək digər spesifik simvollarla mövcuddur ancaq, siz bu simvolları istifadə etməsəniz daha yaxşı olar çünki, bu simvollar bir çox programlar tərəfindən istifadə edilməyə bilər. Böyük və kiçik simvollar istifadə edilə bilər ancaq, bunu istifadə etmək çox narahat olacaq. DNS bazasının əsasları ilə düşünsək, misal üçün **newyork.com** adı bazada **NewYork.com** və ya **NEWYORK.COM** kimi saxlana bilər.

Beləliklə ad IP ünvanına translyasiya edildikdə, istifadəçi üçün adın böyük və ya kiçik simvollarla daxil edilməsinin fərqi olmur. Ancaq ad bazada böyük və kiçik simvollarla saxlana bilər. Beləliklə əgər biz **DNS** bazasında **NewYork.com** kimi saxlamışıqsa, onda müraciət edilən zaman verilənlər bazası bu adı "**NewYork.com.**" kimi qaytaracaq. Sondakı **.'** nöqtə simvolu adın hissəsini göstərir.

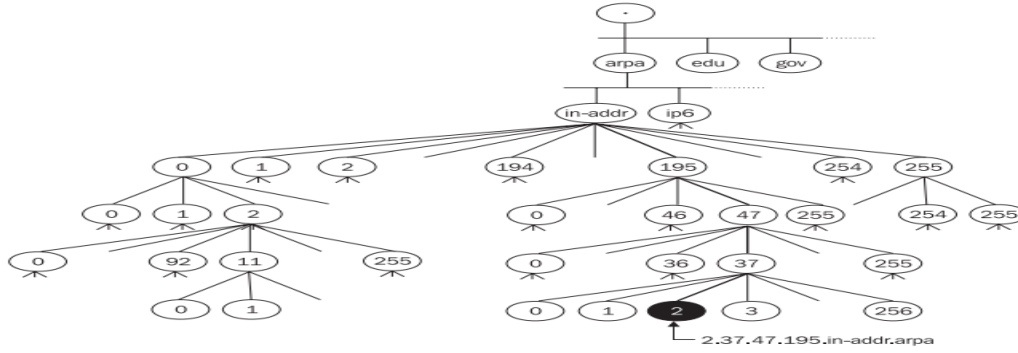
Bəzi hallar ola bilər ki, biz domain-in sağ hissəsini istifadə etmədən istifadə edə bilərik. Bu adətən programçıların programlarında istifadə edilir. Domain adlarının verilənlərində bu vəziyyət xeyli çətinlikdir:

- Demək olar ki, əksər hallarda son nöqtəni yazmamaq olar.
- Adətən domain-in sağ tərəfini o halda yazmamaq olur ki, domain-in ortada olan hissəsinin sonu IETF standartında olan ad ilə bitir. Yeni misal üçün, sizdə **DNS** adı **computer.ru.company.com**-dursa siz bu adın əvəzinə **computer.ru** yazarsınız çünki, hər iki adı son nəticə etibarilə eyni IP ünvanına yönləndirmiş olacaqsınız.

Reverse domain-lər

Bəzi program təminatları olur ki, DNS adını IP ünvanına əsaslanaraq tapmaq istəyirlər. Bu halda isə biz IP ünvanını ada çevirməliyik. Buna reverse dns yazısı deyilir. IP ünvanının ada çevrilməsinə isə **reverse translation** deyilir.

Domain adlarında olduğu kimi, IP ünvanlarında ağac tipli strukturu olur. IP ünvanlara əsaslanaraq yaradılmış domainlər reverse domainlər adlanır. Pseudo domainlər **in-addr.arpa IPv4** üçün və **IP6.arpa** isə **IPv6** üçündür. Bu domainlərin tarixi açıqlanması var hansı ki, **inverse addresses in the Arpanet** mənasını kəsb edir. in-addr.arpa domain-nin altında təyin etdiyinin IP ünvanının rəqəmi olur. Misal üçün **in-addr.arpa** domain-i üçün **0**-dan **255** aralığına qədər subdomainlər. Məsələn əgər bizim **195.47.37.0/24** şəbəkəsi var və bu şəbəkənin subdomain-i **195.in-addr.arpa** olacaq. Və 47.195.in-addr.arpa onun subdomain-dir (Beləliklə sonadək belə gedəcək). Diqqət yetirin ki, burada yazılan SUBDOMAIN-lər, IP ünvanı kimi geriye doğru yazılır. 195.47.37.2 IP ünvanı üçün quruluş aşağıdakı kimi olacaq.

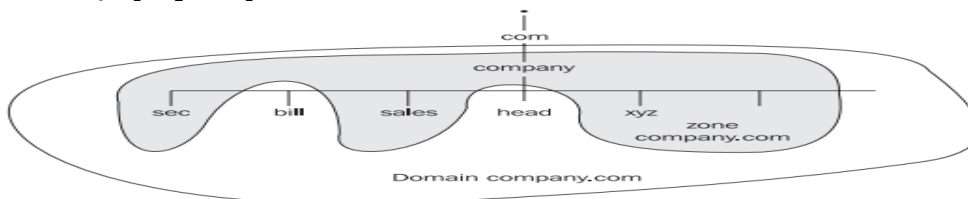
Bütün bu quruluş yalnız IP class **A,B** və ya **C**-də üçün işləyəcək. Bəs sizdə yalnız **C** class-ın özü olsa nə edəcəksiniz? Siz özünüz üçün reverse DNS qaldıra biləcəksinizmi? Bəli qaldıracaqsınız. Baxmayaraq ki, IP ünvan 4 bayt-dan ibarətdir və classic **PTR** subdomain adı 3 ardıcıl rəqəmdən ibarətdir (4-cü rəqəmin özü IP ünvanının əlaməti olacaq). Buna görə də **C class**-ı üçün subdomainlər 4 elementlə yazılır. Misal üçün **195.149.150.16/28** şəbəkəsi üçün biz **16.150.149.194.in-addr.arpa** adını istifadə edəcəyik. Bəs əgər IP ünvan 5 bayt-dan ibarət olsa necə olacaq? Düzdür bu DNS qurulduğu andan etibarən səhv fikirləşdirilmişdir. Ancaq sonra bu səhv praktik olaraq qəbul edildi və RFC standartına əlavə edildi. Biz bunu 7-ci başlıqda daha detallı açıqlayacağıq. Siz IPv6-nın reverse yazılışı haqqında 3-cü bölmədə baxacaqsınız.

Domain 0.0.127.in-addr.arpa

127.0.0.1 IP ünvanının maraqlı komplektasiyası vardır. **127** şəbəkəsi hər bir kompüter üçün **LoopBack** adapter kimi **rezerv** edilmişdir. Ancaq bütün digər IP ünvanlar internetdə birmənəli olurlar. Hər bir Name Server tanınmış domainlər üçün avtoritar olmurlar ancaq, **0.0.127.in-addr.arpa** domain-i üçün avtoritardır (primary name server). Unutmayın hətta adi cache-lənmə serveri bu domain üçün avtoritar olur. Windows 2000 özünü elə aparırdı ki, onda elə deyil ancaq, bu hətta bu onun üçün belə çətin deyil.

Zone

Gəlin **company.com** domain-nin istifadəçisini açıqlayaq. Misal üçün deyək ki, domain müəyyən qrup kompüterlər üçün ərazidir. Məhz bu qrupda olan kompüter adlarının sonu **company.com** ilə bitir. Ancaq **company.com** domain-i çoxlu əraziyə malikdir və özündə 10 ədəd subdomain təşkil edir (**bill.company.com**, **sec.company.com** və **sales.company.com** və.s). Biz bu domain-i özümüzə Name server qaldıraraq, heç kəsdən asılı olmadan administrasiya edə bilərik. Bu domain-in altında istənilən sayda alt domain yarada bilərik. Aşağıdakı şəkildə biz **company.com** domain altında yaratdığımız alt domainlərin siyahısını açıqlayırıq:

Spesifik Zone-lar

Adi klassik zonalar adi domain və ya subdomainlərdən ibarət olur. Həmçinin DNS realizasiyasında Spesifik Zone-lardan da istifadə edilir. Bunlar aşağıdakılardır:

- **Zone stub:** Bu sadece asılı zonadır hansı ki, özündə hansı domain və ya subdomain-in administrasiya edilə bilməsi üçün name server haqqında informasiyanı təşkil edir (Onda zona üçün **NS** yazılar olur).

Ona görə də **Zone Stub**-da bütün zone məlumatları olmur.

- **Zone cache/hint:** Bu zona-da root name serverlər haqqında məlumat olur (Name server start edilən kimi avtorizasiya edilməyən verilənlər yaddaşın içinə oxunur). Ancaq BIND8 və yeni versiyalarda bu zona üçün ad göstəricisi mövcuddur. Köhnə versiyalarda isə name cache zone istifadə edilirdi. Unutmayın **authoritar root name serverler-i noqte '.'** simvolu ilə qeyd edilmişdir.

Reserve edilmiş Domain və Pseudo Domain-lər

Sonra qərara alındı ki, domainlərin digər əraziləri də həmçinin TLD kimi istifadə edilə bilər və bəzi TLD-lər RFC2606-da rezerv edildi.

- Test üçün nəzərdə tutulmuş domainlər
- Sənəd və misalların yaradılması üçün example domain.
- Error statuslarını çağırmaq üçün invalid domain.
- software qayıdışları üçün **localhost** domain-i.

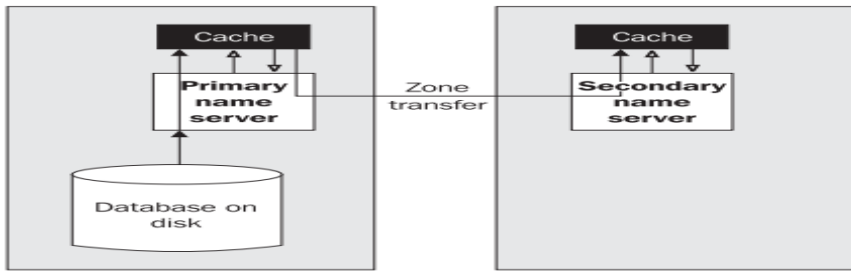
Internetə qoşulmayan hostlarda həmçinin Domain adlarına sahib ola bilərlər. Hətta onlar TCP/IP protokolundan istifadə etməyə bilərlər. Bu halda onlara pseudo domain-lər deyilir. Bunlar böyük əhəmiyyət kəsb edirlər, əsasən də maillər üçün. Bunun sayəsində Mail vasitəsilə digər şəbəkələrə məlumat ötürmək olur və Internetlə pseudo domain sayəsində edilir (Məsələn **DECnet** yada **MS Exchange**). Kompaniya öz daxili şəbəkəsində öncə TCP/IP, sonra isə DECnet protokolu istifadə edə bilər. Misal üçün (Daniel@computer.company.com) istifadəçi Internet vasitəsilə TCP/IP vasitəsilə ünvanlanır. Bəs DECnet protokolu işləyən kompüter olan istifadəçilərdə necə edəcəksiniz? Bunun üçün biz yalançı dnet adlı ünvan əlavə edirik. İstifadəçi Daniel isə daniel@computer.dnet.company.com adını tapmaq üçün DNS-də təyin edilən mail serverin dnet.company.com domain-ə müraciət edəcək. O isə öz növbəsində DECnet protokolu olan Gateway-e yönləndiriləcək (company.com domain özü). Məhz burdada TCP/IP (SMTP) DECNet-e convert edilir.

Müraciətlər (Translyasiyalar)

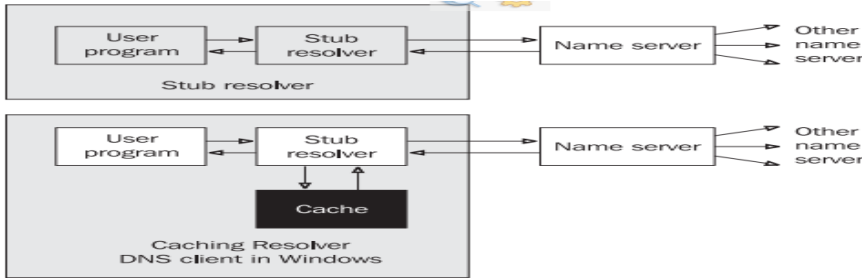
Əksər vacib müraciətlər hostname-i IP ünvanına translyasiya edir. Bu məlumatı həmçinin DNS vasitəsilə əldə etmək olur. Müraciətlər resolver tərəfindən vasitəçilik edir. Resolver isə DNS clientdir və name serveri-i soruşur. DNS bazası bütün dünyada yayımlandığı üçün, yaxın name server-in son cavabı gözləməyə ehtiyacı olmur və o kömək üçün digər serverlərə də həmçinin müraciət yollaya bilər. Name server isə resolver-ə cavab verir və sonra

aldığı cavabı və ya cavabın olmaması haqqında məlumatı ona qaytarır. Bütün mesajlar müraciət və cavablardan ibarət olur.

Name server işə başlayan kimi, zone haqqında məlumatı öz cache yaddaşında axtarır. Primary name server isə datanı daxili diskdən oxuyur, secondary isə edilən müraciət cavabını primary-dən alır və onu öz cache yaddaşına saxlamaqla qənaət edir. Primary və Secondary name serverlərdə saxlanılan informasiyaya avtoritativ data deyilir. Həmçinin name server müəyyən məlumatları öz cache-indən oxuyur hansı ki, bu datalar onun local zonaları haqqında olan məlumatlar deyil və öz daxili diskində saxlanılmır ancaq, izin verir ki, bu verilənlər root name serverlərlə əlaqə saxlaya bilsinlər. Bu dataya qeyri rəsmi verilənlər deyilir. BIND 8,9 versiyasının terminalogiyasında biz onlar haqqında **primary** və **secondary** kimi yox, **master** və **slave** kimi danışıırıq. Aşağıdakı şəkildə göstərildiyi qaydada, **Secondary** server **zone transfer data** müraciəti gələn kimi, **Primary** server bu datanı öz daxili diskindən cache-nə yükləyir ki, **Secondary** serverə ötürə bilsin.

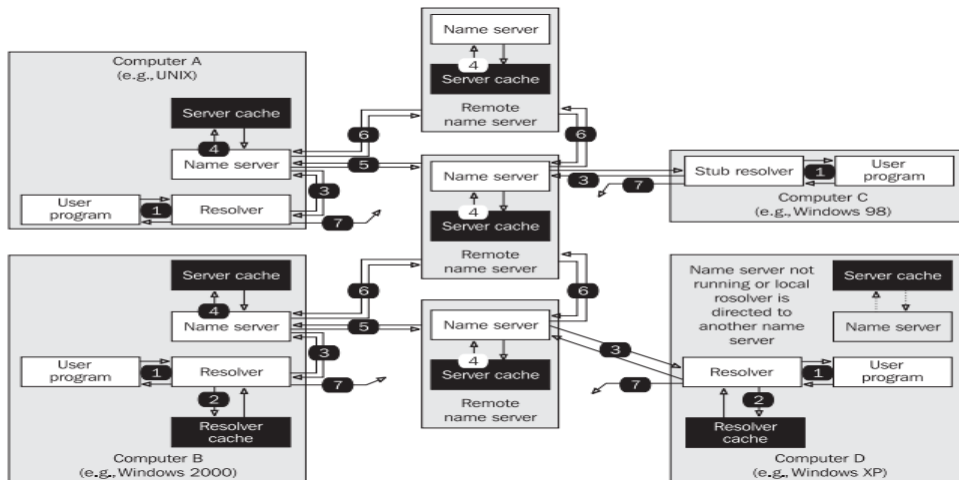

Name serverlər öz cache-lərində pozitiv olan datanı saxlayırlar (bəzi hallarda neqativ olur) ki, onlara gələn real müraciətlərə tez cavab versinlər. Bizim name serverin misalında göstərildiyi kimi bu data digər name serverlərdən alınmışdı və avtoritar deyil. Həmçinin DNS clientlər özlərində öz cache-lərində müəyyən məlumatları saxlayırlar.

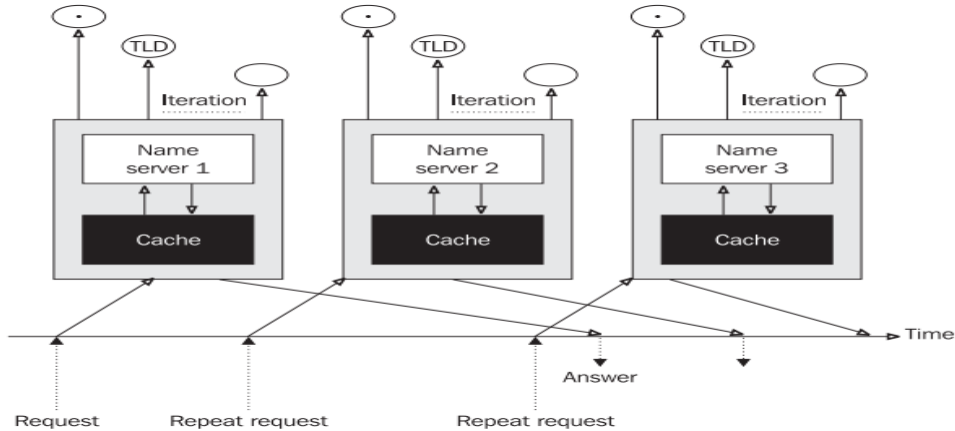
Translyasiya tələbatları istifadəçinin programı tərəfindən tələb edilir. İstifadəçinin programı translyasiya üçün əməliyyat sisteminin komponentindən, yeni resolverindən məlumat alır. Resolver isə translyasiya üçün müraciəti name serverə transfer edir. Kiçik sistemlərdə əksər hallarda ancaq, son resolver olur. Bu hallarda DNS protokolu tərəfindən gələn bütün tələbatları, resolver başqa bir name server işləyən kompüterin üzərinə yönləndirir. **Cache yaddaşı olmayan resolverə stub resolver** deyilir. Windows maşında buna DNS client deyilir. (Son stub resolverin necə DNS client olmamasında özünüzü çaşdırmayın). Bəzi kompüterlər ancaq resolverlərlə işləyirlər (stub yada cacheleme), digərləri isə həm resolver həm də name server kimi işləyirlər. İndiki dövrə çoxlu birləşmə metodları mövcuddur ancaq, prinsip eyni olaraq qalır:

1. İstifadəçi əmri yerinə yetirir sonra isə hostname-i IP ünvanına translyasiya etmək lazım olur.
2. Əgər resolver cache-in üzvüdürsə o nəticəni birbaşa almağa çalışacaq.
3. Əgər cavab resolverin cache-inde(yada stub-da) tapılmadısa, resolverlər müraciəti name serverə yönləndirəcək.
4. Name server cavab üçün öz cache yaddaşına baxacaq.
5. Əgər name server müraciəti öz cache yaddaşında tapa bilmədisə, o kömək üçün digər name serverlərə müraciət edəcək.
6. Name server lazımi nəticə əldə edəndək kifayət qədər çox name serverlərlə əlaqə quracaq. İş baş verəcək müddətdə name server özudə həmçinin avtoritar name server ilə əlaqə qurmağa çalışacaq. Avtoritar name server son filter edilmiş cavabını verəcək(əgər edilən müraciətdə qeyri düzgün ad olarsa mənfəi cavab qayıdacaq)
7. Əgər öncə yazdığımız əməliyyatda, müraciət cavabı tez müddət ərzində qaytarmazsa, müraciət təkrarlanacaq. Əgər resolver quraşdırmasında 1-dən çox name server göstərilibsə o növbəti müraciəti növbəti name serverə yönləndirəcək. Name serverlərin direktoriyası dövr şəklində iş düşür. **Cycle** name serverin konkret müraciəti ilə başlayır hansı ki, öncə göstərilmişdir.

DNS müraciət/cavabların transport üçün həm **TCP** həm də **UDP** protokollarından istifadə edir. O hər iki protocol üçün **53**-cü port-u istifadə edir(port **53/UDP** və **53/TCP**). Müraciətlərin çoxu translyasiya vaxtı UDP protokolunu istifadə edir(Bütün adların IP ünvanına və geriye çevrilməsində). **UDP protokolu** ilə **ötürülən** verilənlərin uzunluğu **512Bayt** ilə **məhdudlaşdırılmışdır**(truncation flagi istifadə edilə bilər hansı ki, qayıdan cavabın **512Bayt**-dan artıq olmayacağını təyin edir və qayıdan cavabın **TCP** ilə olacağı təyin edilir). UDP paketlər 512Bayt ilə limitlənilir onə görə ki, fragmentasiya böyük həcmli IP diagramları üçün nəzərdə tutulur. DNS öz növbəsində UDP fragmentasiyanı məntiqli saymır. **Primary** və **Secondary serverlər** arasında baş verən **transpartirovka** isə **TCP** protokolu vasitəsilə həyata keçirilir. Ümumi müraciətlər(hansı ki, adın IP ünvanına və geriye) **UDP protocol datagramları** vasitəsilə həyata keçirilir. Translyasiyalar client(resolver) tərəfindən name serverlərə translyasiya edilir. Əgər name server nə cavab verəcəyini bilməsə o kömək üçün digər name serverlərə müraciət edəcək. Name serverlər bu müraciətin cavabını öz aralarında qərara alırlar hansı ki, adi halda root

name serverlərdən başlayırlar. Aşağıdakı şəkildə translyasiya üçün cavaba tələbat var:

Internetdə bir qayda var hansı ki, verilənlərin olan bazası ən azı iki (asılı olmayan name serverlər) serverdən ibarət olmalıdır ki, biri çökdükdə digəri işləyə bilsin. Ümumiyyətlə biz ümidləne bilmərik ki, bütün name serverlərə qoşulmaq həmişə mümkün olacaq. Əgər məlumat ötürülməsində TCP protokolu istifadə edilirsə, o halda name serverin qoşulmaq istədiyi serverin özü cavab verməyirsə TCP-nin öz cavablarına əlavə gecikmələr səbəb olacaq. Bu problemin mədəni hell forması UDP protocolundadır. Müraciət datagramı translyasiya üçün ilk serverə göndərilir. Əgər edilən müraciət qısa vaxt intervalı ilə qayıtmazsa, onda datagram digər serverə göndəriləcək həmçinin, yenədə cavab qayıtmazsa digər bir serverə yönləndiriləcək (sonadək belə davam edəcək). Əgər bütün mövcud olan serverlərin heç birindən cavab gəlmərsə, dövr ən əvvələ qayıdacaq və cavab yenidən qayıtmazsa, onda timeout baş verəcək.

Round Robin

Bu texnika serverlər arasında yükün bölüşdürülməsi üçün istifadə edilir. Bu halda bizim DNS serverlərimiz üçün bir neçə PUBLIC IP ünvan tələb ediləcək. Misal üçün vacib olan WEB server ola bilər hansı ki, onun dayanıqlıq üçün bir neçə server tələb edilir. Deyək ki, biz WEB server-i 3 məşində işə salmışıq (Məsələn **www.company.com**). Birincisinin IP ünvanı 195.1.1.1, ikincisinin IP ünvanı 195.1.1.2 və üçüncüsünün IP ünvanı 195.1.1.3-dur. DNS Serverimizdə www.company.com üçün 3 yazı olacaq və onların hər birində ayrı IP ünvan olacaq. Round Robin texnikasında cavab aşağıdakı kimi olacaq:

1. İlk istifadəçi üçün, ilk müraciətdə WEB server üçün qayıdan cavab 195.1.1.1, 195.1.1.2 və 195.1.1.3 cavabını qaytaracaq
2. İkinci istifadəçi üçün olan növbəti müraciətdə WEB serverə aid olan cavab 195.1.1.2, 195.1.1.3 və 195.1.1.1 qayıdacaq
3. Üçüncü istifadəçi üçün olan növbəti müraciətdə WEB Server-ə aid olan cavab 195.1.1.3, 195.1.1.1 və 195.1.1.2 qayıdacaq
4. Bu prosedur ilk müraciətdən başlayaraq sonadək eyni formada davam edəcək.

Resolverlər

Resolver sistemin bir hissəsidir hansı ki, IP ünvan transilyasiyası ilə əlaqəlidir. Resolver clientdir ancaq, o konkret program kimi təyin edilmir. O sadəcə olaraq müəyyən bir kitabxana yığmasından ibarətdir hansı ki, **telnet**, **FTP**, **browser**lər və bəzi programların tətbiqində istifadə edilir. Misal üçün əgər telnet programına kompüterin adını IP ünvana çevirmək lazım olsa, o lazımi kitabxanaya müraciət edəcək. Client isə (bizim halda telnet programıdır) kitabxana funksiyalarını (**gethostbyname**) çağırır hansı ki, müraciəti formulyasiya edir və onları name serverə oturur. Vaxt məhdudiyətlərinə də həmçinin baxmaq lazımdır. Həmçinin ola bilər ki, resolver öz ilk müraciətinin cavabını ala bilmədi ancaq, o ikinci müraciətin cavabını ala bildi (server ilk müraciətin cavabını gözlədiyi halda ola bilər ki, o ikinci müraciətin cavabını başqa bir name serverdən aldı. Bu ona görə olur ki, ilk name server müraciətə daha gec cavab verir). İstifadəçi nöqtəyi nəzərdən buna baxdıqda elə gəlir ki, ilk müraciətə cavab qayıtmadı və ikinci müraciətdə buna cavab qayıtdı. Həmçinin UDP protokolun istifadəsi eyni nəticə verə bilər. Gəlin diqqətli olaq ona görə ki, elə hallar ola bilər ki, UDP protokolu istifadə edilir və şəbəkə yüklü olduğuna görə cavab yolda itmişdir.

UNIX OS tipli serverlərdə resolver-in quraşdırılması

Adətən **UNIX OS** tipli maşınlarda resolver faylı `'/etc/resolv.conf'` faylında olur və iki sətiri təşkil edir. Bu sətirlər aşağıdakılardır (ikinci sətir bir neçə dəfə təkrarlana bilər):

```
domain LOCAL_Domain-in_adi  
nameserver Name_serverinizin_IP_adresi
```

Əgər istifadəçi yazdığı domain-in sonunda nöqtə yazmasada belə, resolver özü həmin domain-in sonuna nöqtə simvolunu əlavə edir və sonra cavabın qayıtması üçün müraciəti name serverə yollayır. Əgər transilyasiya yerinə yetirilmədisə (cavab negative olarsa), resolver cavabı suffix olmadan qaytarmağa çalışacaq. Bəzi resolverlər özündə axtarış əmrini aktiv edirlər. Bu əmr sayəsində bir neçə local domain təyin etmək olar. Name serverlərin IP ünvanları, resolver tərəfindən nameserver əmri ilə təyin edirlər. Məsləhətdir ki, bir neçə nameserver əmri istifadə edəsiniz çünki, name serverlərdən hansısa biri düşəndə digərinə keçid edə bilərsiniz.

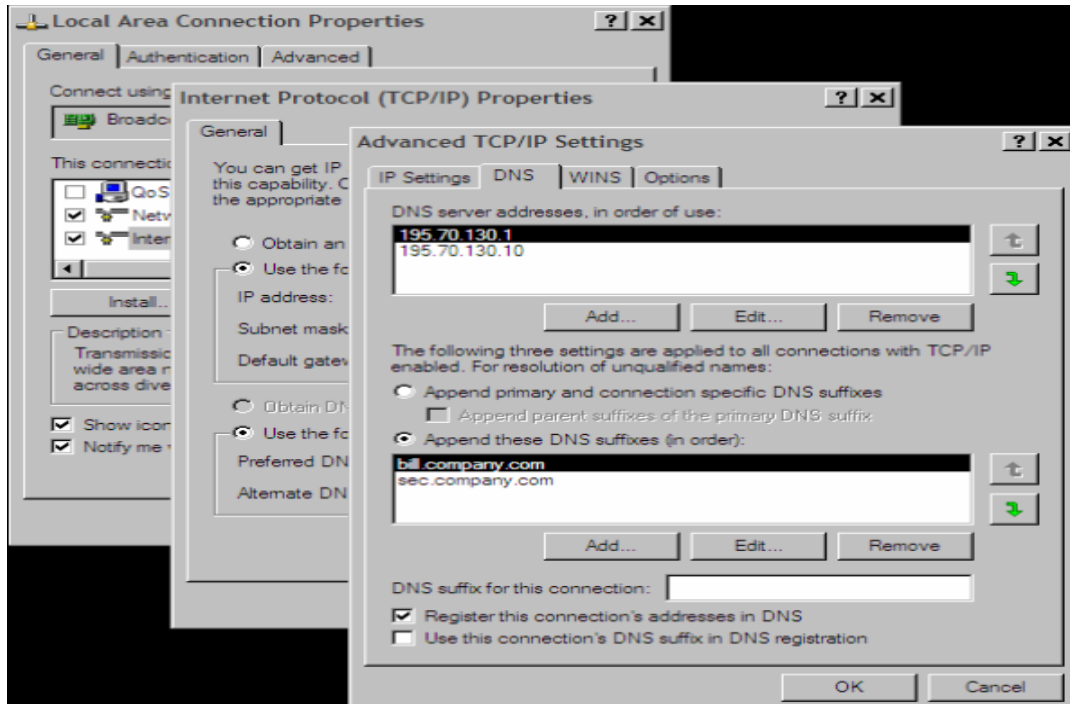
Qeyd: Unutmayın ki, resolver faylında nameserver əmrinin qarşısında həmişə IP ünvan təyin edilməlidir. Domain adı yazmaq qəti şəkildə olmaz.

Əgər siz NameServer və **resolver** maşını elə serverin özünü təyin etmək istəməyiniz, onda **resolv.conf** faylında sadəcə **127.0.0.1** nameserver-ni təyin etməyiniz yetər. Resolverin içində **nameserver**-in sayını limitləmək istəsək isə kernelin parametrini dəyişmək lazımdır. Bu fayl adətən `'/usr/include/resolv.h'` ünvanında olur. Ancaq mümkündür ki, istənilən yeni compu DNS-siz istifadə edəsiniz. Ancaq bu halda lazımi resolv siyahısını **Linux** maşınlarında `'/etc/hosts'` faylında, **Windows** maşınlarında isə `'%System_Root%/System32/Drivers/etc/hosts'` faylında yazmalısınız. Ancaq bu faylda olan təyinatlarla ehtiyatlı olun çünki, siz səhv olaraq real domain adlarını burda qeyd edə bilərsiniz. Həmçinin bütün maşınlar **DNS**-ə müraciət etməzdən öncə ilk olaraq `/etc/hosts` faylına müraciət edirlər.

Windows maşında resolver-in quraşdırılması

Windows maşında siz resolver tərkibini çap etmək üçün `ipconfig /displayDNS` əmrini daxil etməyiniz yetər. Silmək üçün isə `ipconfig /flushDNS` əmrini daxil etməyiniz yetər. Ancaq bu əmrdən sonra `%System Root%/System32/Drivers/etc/hosts` faylında olan tərkibin çıxışında heç bir dəyişiklik olmayacaq. **Windows** maşında cache parametrlərini

HKEY_LOCAL_MACHINE/SYSTEM/CurrentControlSet/Services/Dnscache/Parameters registrində dəyişə bilərsiniz. Misal üçün **NegativeCacheTime** key parametri ilə biz negative cavabların cache-də nə qədər müddət qalacağını təyin edə bilərik.

Windows-un köhnə versiyalarında resolver-in quraşdırılması **UNIX** maşınılardakı kimi idi. Yalnız fərq onda idi ki, config text quraşdırma faylında deyildi. Ancaq yeni versiyalarında dahada yeni imkanlar artırıldı. Misal üçün LAN Manager System(NETBIOS-a əsaslanır). Windows **TCP/IP** protocolunu istifadə elədikdə, resolver adı IP ünvanına translyasiya eləməyə çalışacaq. **LAN Manager** isə Windows-un özünün ad sistemi kimi qurulub. Və bu `%SystemRoot%/System32/Drivers/etc/lmhosts` faylından təyin edilir. Sonra isə **Windows DNS** prinsipinə əsaslanan **WINS(Windows Internet Name Service)** adlı bir database yaratdı.

1. **LAN Manager cache**-i local kompüter-də saxlayır(`nbtstat -c` əmri cache-i list edir). Bu **NETBIOS** protokolun cache-dir. **LMHOSTS** faylında olan `#PRE` sətirləri parameter olaraq kompüter açılarda **cache**-ə yüklənir. Əgər **LMHOSTS** faylında hansısa dəyişiklik edilərsə biz `nbtstat -R` əmri ilə **cache**-i reload edə bilərik.
2. WINS serverlər broadcast vəya LAN ilə multicast-la işləyirlər.
3. lmhosts faylı ilə.
4. Resolver cache-lə.
5. DNS serverlərdə

Həmçinin bəzi programlar ola bilər (Məsələn üçün **ping** programı) hansı ki, Internet-də axtarışa kömək edə bilər.

1. Resolver cache-də (əgər hosts faylının tərkibi içində oxunarsa)
2. DNS serverlərdə
3. WINS Serverlərdə
4. NETBIOS protocol ilə broadcast yada multicast paketi.
5. lmhosts faylı ilə.

Əgər siz **ping** programı vasitəsilə ad müraciət etdikdə və adın təsadüfən səhv yazdığınız halda Ethereal (program haqqında daha da ətraflı <http://www.ethereal.com> saytıdan əldə edə bilərsiniz) programı vasitəsilə NetBIOS-un broadcast edilməsini görə bilərsiniz.

Gəlin indi XP maşınının DNS resolver-ni quraşdıraq.

Orda iki imkan mövcuddur:

1. DNS quraşdırmasını təyin elədikdən sonra translyasiya aşağıdakı hallarda baş verir:
 - Əgər tələb edilən ad nöqtə ilə bitərsə onda, resolver adı suffix təyin etmədən translyasiya eləməyə çalışacaq.
 - Əgər adda nöqtə simvolu olmazsa, o daxil edilən adın sonuna özü nöqtə əlavə edərək resolve etməyə və ya öz Windows domain (hansı ki, Properties-də Computer name-ə görə təyin edilir)-ndə axtarmağa çalışacaq.
 - O çalışacaq ki, daxil edilən adı translyasiya etsin hansı ki, özü nöqtə əlavə edib və adda qoşulma üçün DNS suffix zənciri mövcuddur.
2. DNS suffixlərin əlavə edilməsində translyasiya aşağıdakı qaydada yerinə yetirilir:
 - Əgər tələb edilən adda nöqtə varsa, resolver suffix əlavə etmədən translyasiya eləməyə çalışacaq.
 - O əksər hallarda siyahısına uyğun olan suffixləri əlavə etməyə çalışacaq.

Əgər siz ad daxil etdikdə səhv edərsəniz və mövcud olmayan ad daxil etsəniz, məsələn üçün **xxx**, o halda siz ikinci opsiyanı seçmiş olacaqsınız. Onda resolver ilk olaraq **xxx.bill.company.com** adını çevirməyə etməyə və sonra isə **xxx.sec.company.com** adını çevirməyə eləməyə çalışacaq. Hər iki halda o müraciəti **195.70.130.1 IP** ünvanına yönləndirməyə çalışacaq və əgər siz təyin edilmiş vaxt ərzində cavabı almamışsınızsa, o müraciəti **195.70.130.10 IP** ünvanına təkrar edəcək və timeout baş verməyəndək dövr gedəcək.

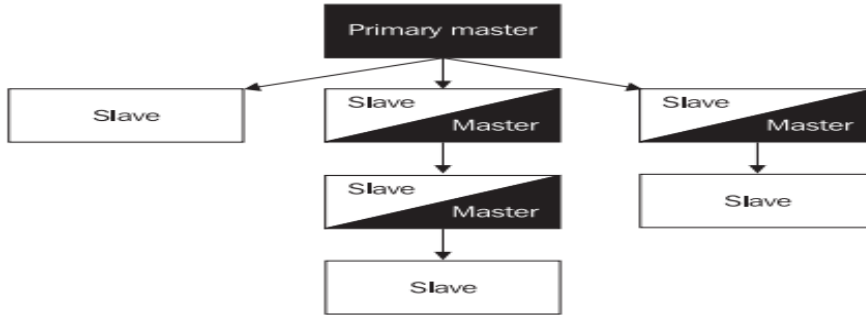
Name Server

Name server özündə kompüter adlarınının IP ünvanlara çevrilməsinin informasiyasını saxlayır (həmçinin IP-nin adı çevrilməsində). Name severlər müəyyən aralıq kompüterlərin hissəsinin adlarını özündə saxlayır. Bu hissəyə zona-lar deyilir (minimum vəziyyətdə o 0.0.127.in-addr.arpa). Domain və ya onun hissələri zone yaradır. Name Server NS tipli yazı ilə təyin edilir. Name server program teminatıdır hansı ki, resolverdən gələn müraciəti başqa bir Name server-ə translyasiya edir. **UNIX** maşınlarında **name server**-in adı **named**

adlanır. Həmçinin **BIND (Berkeley Internet Name Domain)** name server kimi istifadə edilir. Name serverlərin bir neçə tipi var və aşağıdakı kimi olur:

- **Primary name server/primary master zone-a** üçün əsas data mərkəzidir. Bu zone-a üçün avtoritativ serverdir. Bu server zone-a haqqında verilənləri öz daxili diskindən əldə edir. Bu tip serverlərin adları BIND-in versiyasından asılı olur. Ona görə ki, primary server adı BIND4.x-da idi, ancaq BIND8-dən sonrakı versiyalarında Primary Master adını almışdır. Administrator bu server üçün verilənləri əllə yaradır. Primary server SOA yazısında təyin edilən domain üçün avtoritar name server kimi təyin edilməlidir. Hər bir zone üçün ancaq bir belə server mövcud olur.
- **Master name server** zone-a üçün avtoritar serverdir. Master server NS yazılarında olan domain üçün həmişə avtoritar server olur. Master server zone-da təyin edilən asılı (**slave/secondary server**) serverlər üçün datanın mənbəsidir. Bu tip serverlər BIND8 və ya yuxarı versiyalarda işləyir.
- **Secondary name server/slave name server** isə müəyyən vaxt intervalı ilə verilənləri əsas **primary name** serverdən alır. Onların üzərində hansısa dəyişiklik etmək ağılsızlıq olacaq ona görə ki, primary serverdə olan növbəti dəyişiklikdən sonra onlar bura nüsxələnəcək və burda etdiyiniz dəyişiklik silinib yenidən yazılacaq. Belə name server həmçinin təyin edilən zone-lar üçün avtoritar sayılır. Bu tip name server BIND4-də başqa cür adlandırdır ancaq, BIND8-dən yuxarı həm Secondary həm də Slave name server deyilir.
- **Caching-only name server** name server istənilən zone üçün nə Primary nə də Secondary sayılır (avtoritar deyil). Buna baxmayaraq o adı Name Serverin bütün xarakteristikalarını özündə cəmləşdirir. Bütün verilənləri öz cache-ində saxlayır. Bu verilənlərə qeyri rəsmi deyilir. Hər bir server cache-lənmə serveridir ancaq, biz anlayırıq ki, o hansısa bir zone üçün nə Master nə də ki, Slave-dir. (Sözsüz ki, ancaq 0.0.127.inaddr.arpa üçün primary name serverdir ancaq bu sayılmır)
- **Root name server** - root domain üçün avtoritardır (nöqtə üçün). Hər bir root name server Primary-dir hansı ki, özünü digər bütün serverlərdən fərqləndirir.
- **Slave name server** - (BIND4 versiyasının terminidir) Özünə gələn müraciətləri digər serverlərə ötürür ancaq, özü heç bir müraciətə cavab vermir.
- **Stealth name server** - **secret** serverdir. Bu tip Name server heç bir yerdə elan edilmir. Ancaq özlərində quraşdırmalarında statik IP təyin etmiş tərəflər bilir. Avtoritardır. O zone haqqında məlumatı həmin zonanın ötürülməsinə kömək edərək əldə edir. Bu tip serverlər Name serverin local nüsxəsinin saxlanması kimi istifadə edilə bilər.

Master/Slave server sxemi aşağıdakı şəkildə göstərilən kimi olacaq:

Eyni Name server həm Master həm də Slave ola bilər. Məsələn bir zone üçün master və digər zone üçün isə Slave.

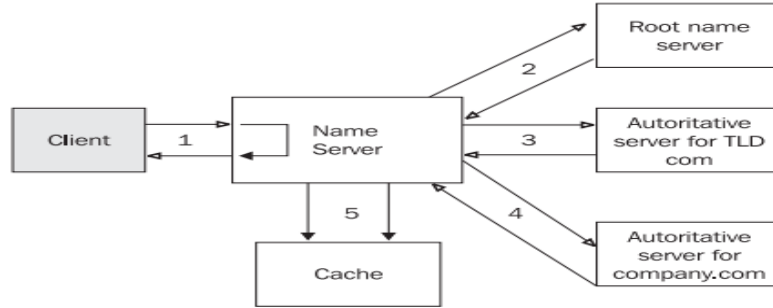
Client tərəfindən baxıldıqda nə **master(primary)** nədəki **slave(secondary)** server arasında heç bir fərq yoxdur. Hər bir önəmli məlumatları özlərində saxlayaraq avtoritar olurlar. Client üçün heç maraqlı olmali deyil ki, hansı server Master-dir və ya hansı Slave. Digər tərəfdən fikirləşsək isə, cəhclənmə serverləri avtoritar deyil və əgər o translyasiya eləmək gücünə malik olmazsa, o tələb edilən zone üçün avtoritar serverə müraciət edəcək.

Bu o deməkdir ki, əgər hostmaster öz Master serverində hansısa verilənlərdə dəyişiklik etdisə(Öz bazasına hansısa bir ad əlavə elədi), onda bütün digər slave serverlərdə olan bazalar avtomatik şəkildə dəyişdiriləcək. Bu onların **SOA(resource record)** yazılarında olan vaxt intervalında təyin edilmiş müddətə əsasən sinxronlaşdırılır(Yeni dəyişiklik hostmaster tərəfindən olan kimi, Secondary serverə getmir). Xəta yalnız o halda ola bilər ki, istifadəçi master serverdə edilən dəyişiklik slave gedib çatmazdan öncə, slave serverə müraciət edə bilər. Cavab düzgün olmayacaq çünki, o zaman hələ slave serverin bazasında olan məlumat köhnə olacaq.

Daha pis o halda olacaq ki, əsas server normal işləyir ancaq, təyin edilmiş zone haqqında heç bir məlumat Secondary serverdə yoxdur ona görə ki, zone ötürülməsi uğursuz olmuşdur. Clientlər öz müraciətlərinə cavabları Master və ya Slave serverdən təsadufi alırlar. Əgər client cavabı Master serverdən alacaqsa, bu düzgün olacaq. Əgər client cavabı Slave serverdə alacaqsa bu səhv cavabdır. Ancaq istifadəçi bilmir ki, bunlardan hansı doğru və hansı səhv cavabdır. Onda istifadəçi deyir: **"Birinci dəfə mən müraciətimə cavab aldım amma, ikinci dəfə yox"**

Avtoritar datalar primary master serverin disklərindən qəbul edilir. Qeyri rəsmi informasiya isə şəbəkədə olan digər Name serverlərdə qəbul edilir. Ancaq bir istisna mövcuddur. Name server root name serverləri tanınmalıdır ki, dəqiq cavab verə bilsin. Ancaq adi halda bu onlar üçün avtoritar olmur ona görə ki, öncəki kimi hər bir name server, root name serverlər haqqında məlumatlı deyillər. Bu cache serverlər BIND4 və BIND8-də Cache/Hint serverlərdə olur.

abc.company.com domain adına **IP** ünvanın alınması prosesinə siz aşağıdakı şəkildə ətraflı formada baxa bilərsiniz:

Ardıcıl olaraq addımları açıqlayaq:

1. Resolver, name serverə gedən tələbləri formulalaşdırır və birmənalı cavab gözləyir. Əgər Name server cavab vermə imkanına malikdirsə, o gözləmədən cavabı yollayacaq. O cavabı öz cache memory-sində axtarır. Avtoritar verilənlər diskin özündən götürülür və həmçinin öncəki ötürmələrdə olan qeyri rəsmi verilənlər. Əgər server cavabı öz cache-ində tapa bilmirsə, o digər serverlərlə əlaqəyə girəcək. Bu həmişə root Name Server ilə başlayır. Əgər Name Server cavabı özündə tapa bilmirsə, o birbaşa root name server ilə əlaqəyə girəcək. Məhz buna görə də hər bir name server, root name serverin IP ünvanlarını bilməlidir. Əgər root name serverə çatmaq mümkün deyilsə (misal üçün əlaqə yalnız localdadırsa), onda bir neçə uğursuz cəhdədən sonra bütün proses məhv olacaq.
2. **root name server** isə öz növbəsində, ona gələn müraciətin cavabını yetki verilmiş **NS** (avtoritar nameserver üçün təyin edilən IP ünvan, **.com zone-sı** üçün) yazılarının üzərində **.com TLD**-sində tapır.
3. Bizim name server isə avtoritar server **.com**-a müraciət edir və ondan **company.com** haqqında məlumat əldə edir və görür ki, onun haqqında NS resource record-a burda yetki verilib. Məhz bu server bütün alt domainləri təyin edə bilər.
4. Bizim Name server təyin edir ki, **company.com** domain-i avtoritardır və bizim müraciətə cavab verir.
5. Serverin vaxtaşırı aldığı informasiya, həmçinin cache-də saxlanılır. Bu tip növbəti müraciət gələrsə, cavab cache-dən qaytarılacaq. Ancaq bu növbəti cavabdır və avtoritar kimi qeydə alınmır.

Name server hətta keçid (abc.company.com-la translyasiya edilən) etdiyi son 5 nöqtənin yolunu belə öz cache-ində saxlayır. Bu yəqin ki, növbəti müraciətlərin gəlişində vaxta qənaət edib onu öz cache-indən oxumaq üçün edilir (həmçinin root name serverlərə də kömək edir). Ancaq sizə cache-də olmayan və TLD-də olan domain adının translyasiyası tələb edilsə, root name serverlərlə əlaqə qurulacaq. Bundan da bizə bəlli olur ki, root name serverlər hər bir halda mütləq şəkildə həmişə PUBLIC şəbəkədə görünməlidir və görünmədiyi halda çox ciddi problemlərə gətirib çıxaracaq.

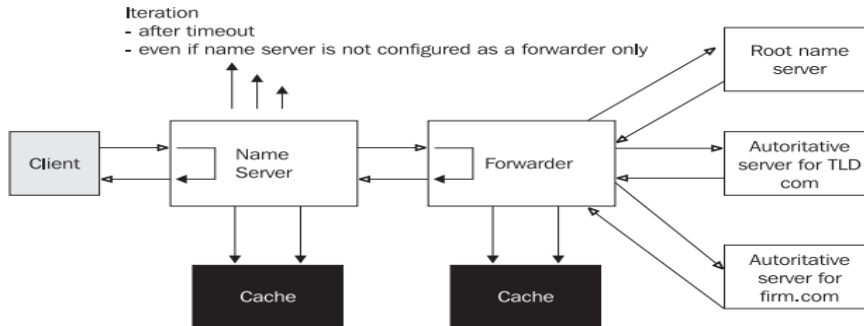
Name serverin tam olan rekursiv cavaba ehtiyacı yoxdur (root Name serverlər və TLD name serverlər). Vacib name serverlərin hətta özünə gələn müraciətlərin rekursiv cavablandırılmasına belə ehtiyac yoxdur. Mütləq vacibdir ki, ona gələn bu tip müraciətlər məhdudlaşdırılsın və yetki kəsilsin. Resolverləri birbaşa bu tip serverlərə yönləndirmək mümkün deyil.

nslookup programı administrator üçün çox vacib utilitlərdən biridir. Həmçinin utilitin istifadəsində də belə öncədən siz recursiya və iterasiyanı söndürməlisiniz ki, heç kəsə artıq müraciət etməyəsınız. Aşağıdaki qaydada:

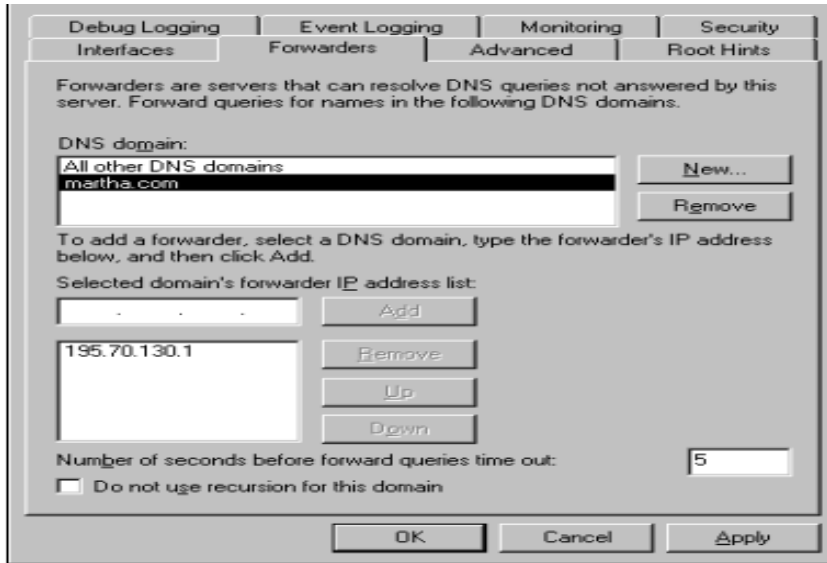
```
# nslookup
set norecurse
set nosearch
```

Forwarder Serverləri

Başqa tip serverdə vardır hansı ki, forwarder server adlanır. Bu serverin xarakteristikası istənilən zone-a üçün Primary və ya Secondary server ilə əlaqə qurmaq deyil, ancaq təyin edir ki, hansı DNS müraciətində translyasiya gəlib. İndiki vaxtadək biz danışdırdıq ki, resolver ona gələn müraciəti name serverə yollayır(client rekursiv müraciət yollayır və cavabı gözləyir) və son cavab gələndə gözləyir. Əgər name server cavab verə bilmirsə, o recursive olmayan müraciətlərə rekursiv cavab yollamağa başlayır. İlk olaraq o root name server ilə əlaqə qurur. root name server resolverə deyir ki, hansı name server bu müraciətə cavab verməlidir. Sonra o məsləhət görülən name serverlə əlaqə yaradır. Bu name server isə internetə çoxlu paketlər yollayır. Əgər sizin şirkətinizdə şəbəkə sürəti azdırsa onda, forwarder name server məntiqini istifadə etməyiniz kifayətdir. Çünki forwarder sadəcə paketləri başqa serverə yollayır və cavab gözləyir. Aşağıda local name server ilə forwarder name server arasında olan əlaqəni göstəririk:

Local Name server müraciətləri forwarder name serverə yollayır. Bu o halda olur ki, local name server gələn müraciətləri rekursiv kimi qeyd edir. Forwarder name server isə öz növbəsində müraciəti local name serverdən alır və bunları qeyri rekursiv müraciətləri kimi Internet üzərindən çıxarır. Bu yalnız bizim name serverə son nəticəni qaytarır. Local name server isə, forwarder name server-dən gələn cavabı son nəticə olaraq gözləyir. Əgər local Name serverdə həmçinin təyin edilən vaxt aralığında cavab verə bilmədisə o root name server ilə əlaqə yaradacaq. Əgər local name serverə root name serverlərlə əlaqə qurmağa izin verilmirsə və yalnız gözləməyə izin verilsə, onda quraşdırmada onun yalnız forwarder server olduğunu göstərməliyik. BIND4.x serverlərində buna Slave server deyilirdi. Forwarder-only(slave) daxili şəbəkədə istifadə edilir(FireWall arxasında) hardakı, root name serverlərlə əlaqə saxlamaq mümkün deyil. Forwarder server isə hər iki variantda cache vəziyyətində işləyir və həmçinin zone-lar üçün həm primary həm də secondary ola bilər. Həmçinin mümkündür ki, Windows 2003 serverin üzərində forwarder server kimi quraşdırmaq olar. Aşağıdaki şəkildə göstərilən kimi:

Sadəcə **Administrative tool**-dan **DNS**-ə daxil olun. DNS serverin üzərində sağ düyməni sıxıb **Properties**-ə daxil olun. Sonra da **Forwarders** düyməsinə sıxın. **New** düyməsinə sıxın və sizə forwarder tərəfindən resolve ediləcək domain adını daxil edin. Siz həmçinin serverlərin forwarder serverdən gələn cavabının gözlənilmə vaxtını belə saniyələrlə təyin edə bilərsiniz. Biz həmçinin slave serverə keçidi Do not use recursion for this domain düyməsinə istifadə edərək edə bilərsiniz.

FreeBSD DNS-in Windows Active Directory ilə inteqrasiya edilməsi

Məqsədimiz Windows Active Directory serverdə olan DNS serverin əvəzinə UNIX DNS serverin istifadə edilməsidir. Hal-hazırda UNIX DNS BIND-i Windows Domain Controller ilə inteqrasiya edəcəyik.

Windows 2008 Server

DC Name - example.com

IP address - 192.168.10.10

Unix DNS Bind9

IP - 192.168.10.100

```
ee /etc/namedb/named.conf           # Aşağıdakı kontenti Faylın daxilinə  
                                     əlavə edirik. Dynamic DNS quraşdırırıq.
```

```
zone "example.com" {  
    type master;  
    check-names ignore;  
    allow-query {any};  
    allow-update {192.168.10.10};  
    file "/etc/namedb/dynamic/example.com.zone";  
};
```

```
zone "10.168.192.in-addr.arpa" {  
    type master;  
    check-names ignore;  
    allow-query {any};  
    allow-update {192.168.10.10};  
    file "/etc/namedb/dynamic/0-168-192.zone";  
};
```

```
// Mütləq Aşağıdakı sətiri şərh edirik, əks halda example.com işləməyəcək.  
//zone "example.com" { type master; file "/etc/namedb/master/empty.db"; };
```

```
ee /etc/namedb/dynamic/example.com.zone           # Faylın daxilinə  
                                                    Aşağıdakı mətni əlavə  
                                                    edirik
```

```
$TTL 86400          ; 1 day  
@      IN      SOA  ns1.example.com. dnsadmin.example.com. (  
                                22          ; serial  
                                604800     ; refresh (1 week)  
                                86400      ; retry (1 day)  
                                2419200    ; expire (4 weeks)  
                                86400      ; minimum (1 day)  
                                )  
@      IN      NS   ns1.example.com.  
ns1    IN      A    192.168.10.100
```

```
ee /etc/namedb/dynamic/0-168-192.zone           # Faylın daxilinə Aşağıdakı  
                                                    mətni əlavə edirik.
```

```
$TTL 86400      ; 1 day
@      IN      SOA  ns1.example.com. dnsadmin.example.com. (
                                4          ; serial
                                604800   ; refresh (1 week)
                                86400    ; retry (1 day)
                                2419200  ; expire (4 weeks)
                                86400    ; minimum (1 day)
                                )
@      IN      NS   ns1.example.com.
```

```
touch /var/log/named.log      # DNS üçün jurnal fayl yaradırıq

ee /etc/syslog.conf          # Faylın sonuna Aşağıdakı mətni əlavə edirik.
!named
*.*                          /var/log/named.log

/etc/rc.d/named restart     # Servisi restart edirik
```

Sonra gedirik Windows 2008 serverə. Unutmayın Windows maşında DC qaldırmazdan öncə, mütləq şəbəkə kartında Primary DNS UNIX IP(192.168.10.100) ünvanını yazın. **Start -> run -> dcpromo** daxil edirik.(Yüklənmə müddətində Mütləq **DNS-dən quşu götürün**)

```
Use advanced mode installation(seçirik) -> Next -> Next -> Create a new
domain in a new forest
-> example.com (FQDN of the forest root domain-ə yazırıq) -> Next ->
EXAMPLE(Domain NetBIOS name yazırıq) -> Next
-> Windows Server 2008 R2(Forest functional level) -> Next -> DNS Server(DNS
server-dən seçimi silirik) -> Next
-> Next -> DC üçün backup pass yazırıq -> Next -> Next
DC ad FQDN olaraq example.com istifadə edirik.
```

```
tail -f /var/log/named.log    # DNS işə düşən müddətdə Online olaraq Loglara
                                baxırıq.
'example.com/IN': adding an RR at '_kerberos._tcp.Default-First-Site-
Name._sites.example.com' SRV
'example.com/IN': adding an RR at '_gc._tcp.example.com' SRV
```

BÖLÜM 6

İnternet Resurslarının paylaşdırılması

- Squid MSLDAP inteqrasiyası
- Squid Cluster-in Domain Controller-də external group-larla inteqrasiya edilməsi.
- Squid-in debug və troubleshoot edilməsi
- Squid başlıqlara görə süzgəc
- Windows yenilənməsi

İstənilən şirkətin daxilində internet resurslarının rəhbərlik tərəfindən təyin edilmiş müəyyən bir siyasəti olur. Bu siyasət fərqli şöbelərə, fərqli quruluşda tətbiq edilir. Həmçinin nəzərə almaq lazımdır ki, resursların hər bir şəxs üçün qeydiyyatı aparılmalıdır. Lazım olarsa, rəhbərlik üçün grafik hesabatın hazırlanması bacarığı da olmalıdır. Bu başlığımız bütün bu funksionallığı açıqlayır.

Squid MSLDAP integrasiyası

Squid3.4 versiya üzərində MSLDAP integrasiyası konfiqi aşağıdakı kimi olacaq:

DC: **domain.lan**

Daxil ola biləcək qruplar **DCADM** OU-sunun içində yerləşir. Məhz buna görə də search filterini OU ucun yazmışam.

DC Admin login: **dcadm**

DC pass: **Dcp123@\$\$**

/usr/local/etc/squid/squid.conf faylımızda autentifikasiya bölümü aşağıdakı kimi olacaq:

```
# TAG: auth_param
auth_param basic program /usr/local/libexec/squid/basic_ldap_auth -R -b
"dc=bvim,dc=gov,dc=lan" -D "CN=DCADM,CN=Users,DC=domain,DC=lan" -w
"Dcp123@$$" -f sAMAccountName=%s -h bvim.gov.lan
auth_param basic children 5
auth_param basic realm Please insert your Windows credentials to navigate
auth_param basic credentialsttl 1 hour
auth_param basic casesensitive off
```

```
external_acl_type ldap_group %LOGIN
/usr/local/libexec/squid/ext_ldap_group_acl -R -b "dc=domain,dc=lan" -D
"CN=DCADM,CN=Users,DC=domain,DC=lan" -w "Dcp123@$$" -f
"(&(objectclass=person)(sAMAccountName=%v)(memberof=cn=%a,OU=Domain
Groups,OU=Domain,DC=domain,DC=lan))" -h domain.lan
```

External qruplar üçün ACL-lərimiz aşağıdakı kimi olacaq:

```
#### Added by Jamal
acl inet_unlimited external ldap_group Proxy_Unlimited
acl inet_limited external ldap_group Proxy_Limited
acl inet_limwyout external ldap_group Proxy_Limited_w_Youtube
acl inet_limwsoc external ldap_group Proxy_Limited_w_Social
acl inet_limwyoumail external ldap_group Proxy_Limited_w_Youtube_Social
acl inet_limwmail external ldap_group Proxy_Limited_w_Mail
acl inet_limwyoumail external ldap_group Proxy_Limited_w_Youtube_Mail
acl inet_liml12 external ldap_group Proxy_Limited_112
```

Qeyd: Unutmayın MSLDAP tərəfdə hər hansısa bir istifadəçinin qrupunu dəyişərsinizsə, ondan sonra mütləq FreeBSD-də **squid -k reconfigure** əmrini daxil etmək lazımdır ki, LDAP-da yenidən axtarış getsin.

Həmçinin unutmayın ki, hətta DC-də olan belə maşınlar internetə giriş üçün öz istifadəçi adlarını və şifrələrini daxil etməlidirlər.

Ümumumiyyətlə squid.conf faylında istifadə etdiyim bütün siyasətə squid qovluğunda baxa bilərsiniz.

Squid Cluster-in Domain Controller-də external group-larla inteqrasiya edilməsi.

Məqsedimiz: Domain-də olan istifadəçilərin internetə girişinin kontrolunu Squid proxy server üzərindən Domain qruplarına görə edilməsidir. Ancaq internetə giriş Domain-də olan konkret seçilmiş qrup istifadəçilərinin müxtəlif yetkiləri ilə olacaq. Yeni bir qrup istifadəçilər müəyyən saytalara baxa və müəyyən şeyləri download edə bilər. Digərləri isə ancaq müəyyən internet səhifələri açma və download edə bilər.

Hər iki maşına aid olan resurslar:

OS: **FreeBSD 9.2 x64**

DC: **domain.lan**

Squid version: **2.7** (Stable)

DC Groups: **inet_full, inet_minimal, inet_mudriyyet**

Users: **full, minimal, mudriyyet, kenarda**

Görünən istifadəçilər uyğun olan qrupların üzvləridir, yeni **full** adlı istifadəçi **inet_full** qrupun, **minimal** adlı istifadəçi **inet_minimal** qrupun, **mudriyyet** adlı istifadəçi **inet_minimal** qrupun üzvüdür və hər biri fərqli yetkiyə malikdir. Ancaq **kenarda** adlı istifadəçi heç bir qrupun üzvü deyil və **Domain Users** qrupunun üzvüdür.

Qeyd: Əgər bu maşınları VmWare-də virtual olaraq istifadə edirsinizsə, sizin CARP ilə bağlı probleminiz çıxacaq. Bunun üçün isə "**FreeBSD_ESXi_CARP**" adlı sənədə müraciət edin və ordakı qaydada quraşdırın ki, hər şey işləsin.

Hər iki maşında **/etc/sysctl.conf** faylına aşağıdakı sətirləri əlavə edirik:

```
security.bsd.see_other_uids=0
kern.corefile="/root/%N.core"
net.inet.tcp.blackhole=2
net.inet.udp.blackhole=1
net.inet.carp.preempt=1
net.inet.carp.allow=1
net.inet.carp.log=1
net.inet.carp.drop_echoed=1
net.inet.tcp.sendspace=65536
net.inet.tcp.recvspace=65536
```

Hər iki maşının kernel-ni aşağıdakı opsiyalarla kompilyasiya edirik:

```
cd /sys/amd64/conf          # Kernel üçün lazımi ünvan daxil oluruq
                             # GENERIC adlı faylın sonuna aşağıdakı sətirləri əlavə
                             # edirik:
device                     carp # Əgər iki ədəd Squid server qursanız ki, Cluster
                             # edərsiniz onda bu modul lazım olacaq.

# IPFW Firewall
options                    IPFWALL
options                    IPFWALL_VERBOSE
```

```
options      IPFWALL_VERBOSE_LIMIT=10
options      IPFWALL_FORWARD
options      IPDIVERT
options      DUMMYNET
options      IPSTEALTH
options      HZ=1000
```

Squid Diskd modulunu CACHE kimi istifadə edəndə aşağıdakı opsiyalar kerneldə olmalıdır ki, o işləsin.

```
options      SYSVMSG
options      MSGMNB=8192      # max # of bytes in a queue
options      MSGMNI=40       # number of message queue identifiers
options      MSGSEG=512      # number of message segments per queue
options      MSGSSZ=64       # size of a message segment
options      MSGTQL=2048     # max messages in system
```

```
cd /usr/src      # Kompilyasiya üçün ünvana daxil oluruq
make buildkernel # Kernel-i kompilyasiya edirik
make installkernel # Kernel-i yükləyirik
```

Hər iki məşində `/etc/rc.conf` faylına aşağıdakı sətirləri əlavə edirik (Hər iki məşində `IP` və `default gateway` artıq quraşdırılmışdır)

```
hostname="squidthird.domain.lan"
ifconfig_em0="inet 10.70.3.150 netmask 255.255.255.0"
defaultrouter="10.70.3.1"
sshd_enable="YES"
```

```
#### Disabled Services ####
# SendMail
sendmail_enable="NO"
sendmail_submit_enable="NO"
sendmail_outbound_enable="NO"
sendmail_msp_queue_enable="NO"
sendmail_rebuild_aliases="NO"
# SysLog
syslogd_enable="YES"
syslogd_program="/usr/sbin/syslogd"
syslogd_flags="-ss"
ipv6_enable="NO"
```

```
#### Local Services ####
tcp_drop_synfin="YES"
icmp_drop_redirects="YES"
gateway_enable="YES"
sshd_enable="YES"
firewall_enable="YES"
firewall_type="UNKNOWN"
firewall_script="/etc/ipfw.conf"
```

```
# CARP Cluster IP üçün
cloned_interfaces="carp0"
ifkonfiq_carp0="up 10.70.3.222/24 vhid 1 pass VeryStr0ngp@$w0rd"

#### Third party Services ####
atop_enable="YES" # Monitoring üçün
atop_keepdays="30"
atop_interval="5"
mysql_enable="YES" # Hər hal üçün
apache22_enable="YES" # Journallar üçün
apache22ssl_enable="YES" # Journallar üçün
samba_enable="YES" # DC-ə qoşulmaq üçün
winbindd_enable="YES" # DC-ə qoşulmaq üçün
kerberos5_server_enable="YES" # DC istifadəçi və qrupların UID və
# GID vermək üçün

kadmind5_server_enable="YES"
squid_enable="YES"
nrpe2_enable="YES" # NAGIOS monitoring stansiyası üçün
cdpd_enable="YES" # CDP ilə Cisco-nun görməsi üçün
```

Hər iki maşında /etc/ipfw.conf faylı aşağıdakı kimi olacaq:

```
ipfw add 11000 deny ip from any to any ipoptions rr
ipfw add 11100 deny ip from any to any ipoptions ts
ipfw add 11200 deny ip from any to any ipoptions lsrr
ipfw add 11300 deny ip from any to any ipoptions ssrr
ipfw add 11400 deny tcp from any to any tcpflags syn,fin
ipfw add 11500 deny tcp from any to any tcpflags syn,rst
ipfw add 11600 reject tcp from any to any tcpflags syn,fin,ack,psh,rst,urg
ipfw add 65000 allow ip from any to any
```

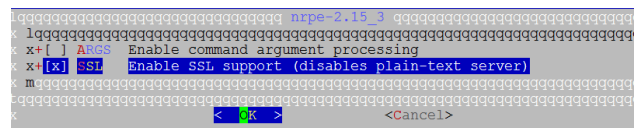
İndi isə Hər iki maşına lazımi paketləri yükləyək:

```
cd /usr/ports/sysutils/atop # port ünvanına daxil oluruq
make install # Yükləyirik
```

/etc/crontab faylına aşağıdakı sətiri əlavə edirik:

```
# ATOP
0 0 * * * root /usr/local/etc/rc.d/atop
rotate >/dev/null
```

```
cd /usr/ports/net-mgmt/nrpe # NRPE-nin portuna daxil oluruq
make config # lazımi modulları aşağıdakı kimi
# seçirik.
```



```
make install # Yükləyirik
```



```
cd /usr/ports/lang/php53-extensions/ # PHP-nin genişlənmələrini Yükləyirik
make config                          # Lazımı modulları seçirik
```

```

php53-extensions-1.6
bc style precision math functions
BZ2 bzip2 library support
CALENDAR calendar conversion support
CTYPE ctype functions
CURL CURL support
DBA dba support
DOM DOM support
EXIF EXIF support
FILEINFO fileinfo support
FILTER input filter support
FTP FTP support
GD GD library support
GETTEXT gettext library support
GMP GNU MP support
HASH HASH Message Digest Framework
ICONV iconv support
IMAP IMAP support
INTERBASE Interbase 6 database support (Firebird)
JSON JavaScript Object Serialization support
LDAP OpenLDAP support
MBSTRING multibyte string support
MCRYPT Encryption support
MSSQL MS-SQL database support
MYSQL MySQL database support
MYSQLI MySQLi database support
ODBC ODBC support
OPENSSL OpenSSL support
PCNTL pcntl support (CLI only)
PDF PDFlib support (implies GD)
PDO PHP Data Objects Interface (PDO)
PDO_MYSQL PDO MySQL driver
PDO_PGSQL PDO PostgreSQL driver
PDO_SQLITE PDO sqlite driver
PGSQL PostgreSQL database support
PHAR phar support
POSIX POSIX-like functions
Pspell pspell support
READLINE readline support (CLI only)
RECODE recode support
SESSION session support
SHMOP shmop support
SIMPLEXML simplexml support
SNMP SNMP support

SOAP SOAP support
SOCKETS sockets support
SQLITE sqlite support
SQLITE3 sqlite3 support
SYBASE_CT sybase database support
SYSVMSG system V message support
SYSVSEM system V semaphore support
SYSVSHM system V shared memory support
TIDY TIDY support
TOKENIZER tokenizer support
WDDX WDDX support (implies XML)
XML XML support
XMLREADER XMLReader support
XMLRPC XMLRPC-EPI support
XMLWRITER XMLWriter support
XSL XSL support (implies DOM)
ZIP ZIP support
ZLIB ZLIB support

```

```
make install # Yükləyirik
```

Konfiqlərimiz üçün ünvanı təyin edirik eynilə
/usr/local/etc/apache22/httpd.conf faylında Listen 443 sətiri artırmağı unutmayın.

```
echo "Include /usr/local/domen/*" >> /usr/local/etc/apache22/httpd.conf
```

```
mkdir /usr/local/domen/ # Vhost-lar üçün qovluq yaradırıq.
```

Jurnallarımız üçün Vhost yaradırıq(sertifikatlarla):

```
cat /usr/local/domen/squidcluster.domain.lan
<VirtualHost *:80>
    RewriteEngine on
    RewriteCond %{SERVER_PORT} !^443$
    RewriteRule ^/(.*) https://%{HTTP_HOST}/$1 [NC,R,L]
</VirtualHost>
```

```

<VirtualHost *:443>
    SSLEngine on
    SSLCertificateFile /usr/local/etc/apache22/ssl/squid.pem
    SSLCertificateKeyFile /usr/local/etc/apache22/ssl/squid.key
    DocumentRoot /usr/local/www/lightsquid/
<Directory "/usr/local/www/lightsquid">
    AddHandler cgi-script .cgi
    AllowOverride None
    order allow,deny
    Allow from all
    Options FollowSymLinks ExecCGI
    DirectoryIndex index.cgi
    AuthName "Lightsquid Admin Panel"
    AuthType Basic
    AuthUserFile /etc/htpasswd
    require valid-user
</Directory>
</VirtualHost>

mkdir /usr/local/etc/apache22/ssl/ # Sertifikatlar üçün qovluq yaradırıq

cd /usr/local/etc/apache22/ssl/ # Ünvana daxil oluruq ki, sertifikatı
                                orda yaradaq.

# Sertifikatı generasiya edirik
openssl req -new -x509 -days 365 -nodes -out squid.pem -keyout squid.key
Generating a 1024 bit RSA private key
.....+++++
.....+++++
writing new private key to 'squid.key'
-----
You are about to be asked to enter information that will be incorporated
into your certificate request.
What you are about to enter is what is called a Distinguished Name or a DN.
There are quite a few fields but you can leave some blank
For some fields there will be a default value,
If you enter '.', the field will be left blank.
-----
Country Name (2 letter code) [AU]:AZ
State or Province Name (full name) [Some-State]:BAKU
Locality Name (eg, city) []:Yasamal
Organization Name (eg, company) [Internet Widgits Pty Ltd]:FHN
Organizational Unit Name (eg, section) []:Statistika
Common Name (e.g. server FQDN or YOUR name) []:squidcluster.domain.lan
Email Address []:anar.aghayev@fhn.gov.az

Lazımı ünvanlara lazımı yetkiləri verək.
chown -R www:www /usr/local/etc/apache22/ssl/
chmod -R 600 /usr/local/etc/apache22/ssl/
chown -R www:www /usr/local/domen/

```

```

mkdir /usr/local/www/lightsquid/ # Squid jurnalların generasiya
                                  edilməsi üçün istifadə ediləcək
                                  ünvan

cd /usr/ports/www/lightsquid/ # Port ünvanına daxil oluruq
make config # Lazımi modulları seçirik

```



```

make install # Yükləyirik

chown -R www:www /usr/local/www/ # Lightsquid qovluğunu da www
                                  istifadəçi və qrupun üzvü edirik

/usr/local/etc/lightsquid/lightsquid.cfg faylında global konfiqləri aşağıdakı
hala gətiririk(log ünvanını squidın konfiq faylına uyğun olaraq dəyişin)
$cfghpath = "/usr/local/etc/lightsquid";
$tplpath = "/usr/local/www/lightsquid/tpl";
$langpath = "/usr/local/share/lightsquid/lang";
$reportpath = "/usr/local/www/lightsquid/report";
$logpath = "/var/squid/logs";
$ip2namepath = "/usr/local/libexec/lightsquid";
$debug = 0;
$debug2 = 0;
$squidlogtype = 0;
$ip2name="squidauth";
$timereport = 1;
$lang = "ru-koi8";
$templatename = "base";
$showgroupblink = 0;
$userealname = 0;

/usr/local/www/lightsquid/report # Lightsquid üçün report qovluq
                                  yaradıırıq
/usr/local/www/lightsquid/check-setup.pl # Scripti işə salaraq LightSQUID-in
                                  konfiq faylının işləməsini test
                                  edirik.

ee /etc/crontab # İndi işə istifadəçilərin hesabatını açıqlayaq.
                Məsləhətdir ki,hesabatı Hər yarım saatdan bir edəsiniz və
                biz onu CRON-a əlavə eləmişik.
*/30 * * * * root /usr/local/www/lightsquid/lightparser.pl

root@squidthird:/ # htpasswd -c /etc/htpasswd admin # Admin şifrəsini
                                                         yaradıırıq

New password:
Re-type new password:
Adding password for user admin

/usr/local/etc/rc.d/apache22 restart # Sonda WEB serveri restart edirik

```



```
cd /usr/ports/databases/mysql55-server/ # MySQL bazanı Yükləyirik
make config # Lazımı modulları seçirik
```

```
mysql55-server-5.5.38
-----
* [X] MYSQL_SUPPORT MySQL protocol support
* [ ] ENHANCED Replace mutexes with spinlocks
-----
<K> <K> <Cancel>
```

```
make install # Yükləyirik
```

```
cd /usr/ports/net/samba36 # SAMBA36 port ünvanına daxil
                           oluruq
```

```
make config # Lazımı modulları seçirik
```

```
samba36-3.6.24
-----
* [X] ADS_SUPPORT Active Directory support
* [X] AIO_SUPPORT Asynchronous IO support
* [ ] AVahi Zeroconf support via Avahi
* [ ] CUPS CUPS printing system support
* [ ] DNSUPDATE Dynamic DNS update (require ADS)
* [ ] EXP_MODULES Experimental modules
* [ ] FAN_SUPPORT File Alteration Monitor
* [ ] IPFS IPFS protocol support
* [X] LDAP LDAP protocol support
* [ ] MAX_DEBUG Maximum debugging
* [ ] PAM_SMBPASS PAM authentication vs passdb backends
* [X] POFS System-wide POFS library
* [X] PTHREADPOOL Pthread pool
* [X] QUOTAS Disk quota support
* [ ] SMBTORTURE smbtoriture
* [X] SWAT SWAT WebGUI
* [X] SYMLINK Symlink logging support
* [ ] UTMP UTMP accounting support
* [X] WINBIND Winbind support
-----
<K> <K> <Cancel>
```

```
make install # Yükləyirik
```

```
cat /usr/local/etc/smb.conf # Serverin quraşdırma faylı
                             aşağıdakı kimi olacaq
```

```
[global]
workgroup = DOMAIN
server string = Squidprimary Samba
security = ADS
realm = DOMAIN.LAN
password server = domain.lan
netbios name = squidprimary
load printers = no
domain master = no
local master = no
preferred master = no
interfaces = em0
bind interfaces only = yes
idmap backend = tdb
idmap uid = 10000-20000
idmap gid = 10000-20000
idmap konfiq DOMAIN:backend = rid
idmap konfiq DOMAIN:range = 10000-99999
winbind separator = +
winbind enum users = yes
winbind enum groups = yes
winbind use default domain = yes
winbind nested groups = yes
winbind refresh tickets = yes
template homedir = /home/%D/%U
template shell = /bin/sh
client use spnego = yes
```

```

client ntlmv2 auth = yes
encrypt passwords = yes
restrict anonymous = 2
log level          = 10
log file           = /var/log/samba/%m.%U.log
max log size       = 50000

mkdir /var/log/samba/           # Journallar üçün qovluq yaradıırıq
mkdir /usr/local/etc/samba      # SAMBA konfiqlər üçün qovluq yaradıırıq
mkdir /var/db/samba            # Samba bazası üçün qovluq yaradıırıq

cat /usr/src/crypto/heimdal/krb5.conf # Kerberos quraşdırma faylını
                                     aşağıdakı kimi edirik

[libdefaults]
    default_realm = DOMAIN.LAN
    clockskew = 300
    v4_instance_resolve = false
    v4_name_convert = {
        host = {
            rcmd = host
            ftp = ftp
        }
        plain = {
            something = something-else
        }
    }

[realms]
    DOMAIN.LAN = {
        kdc = DOMAIN.LAN
        admin_server = DOMAIN.LAN
        kpasswd_server = DOMAIN.LAN
    }

[domain_realm]
    .domain.lan = DOMAIN.LAN

reboot                               # reboot edirik

ntpdate domain.lan                  # DC-mizdən vaxtı alırıq
kinit -p jamaladm                    # Admin account ilə DC-yə login oluruq
jamaladm@DOMAIN.LAN's Password:

klist                                 # DC-dən aldığımız ticket-ə baxırıq
Credentials cache: FILE:/tmp/krb5cc_0
Principal: jamaladm@DOMAIN.LAN

    Issued          Expires          Principal
Jul 19 18:31:50    Jul 20 04:31:50    krbtgt/DOMAIN.LAN@DOMAIN.LAN

```

```

cat /etc/nsswitch.conf                # Faylı aşağıdakı şəklə getiririk
group: files winbind
group_compat: nis
hosts: files dns
networks: files
passwd: files winbind
passwd_compat: nis
shells: files
services: compat
services_compat: nis
protocols: files
rpc: files

net join -U jamaladm                 # Artıq admin account ilə DC-ə üzv olduq
Enter jamaladm's password:
Using short domain name -- DOMAIN
Joined 'SQUIDTHIRD' to dns domain 'domain.lan'

net ads testjoin                     # Qoşulmanı test edirik
Join is OK

/usr/local/etc/rc.d/samba restart    # Samba-nı restart edirik ki, WinBind işə
                                      düşsün

wbinfo -u                            # Domain istifadəçilərini list edirik
wbinfo -g                            # Domain qruplarını list edirik

getent passwd                        # DC userlərin UID-nə baxırıq
getent group                          # DC userlərin GID-nə baxırıq

cd /usr/ports/www/squid              # Squid27 port ünvanına daxil oluruq
make config                          # Lazımi modulları seçirik

```



```

make install                          # Yükləyirik
chmod -R 750 /var/db/samba/winbindd_privileged/ # Squid üçün SAMBA
                                                    qovluğuna yetki veririk

```

```
chown -R root:squid /var/db/samba/winbindd_privileged/ # Samba qovluğuna
                                                         squid qrupunu
                                                         mənimsədirik
```

/usr/local/etc/squid/squid.conf faylında əsas konfiqlərimizi açıqlayaq(log, cache konfiqlərini istədiyiniz qovluğa təyin ede bilərsiniz, Hər hal üçün **squid.conf** faylı ayrıca hazır olacaq).

```
# TAG: auth_param
auth_param ntlm program /usr/local/bin/ntlm_auth --helper-protocol=squid-2.5-
ntlmssp --domain=DOMAIN.LAN
auth_param ntlm children 250
auth_param ntlm keep_alive on
```

```
auth_param basic program /usr/local/bin/ntlm_auth --helper-protocol=squid-
2.5-basic --domain=DOMAIN.LAN
auth_param basic children 250
auth_param basic realm Squid proxy-caching web server
auth_param basic credentialsttl 2 hours
auth_param basic casesensitive off
```

```
external_acl_type nt_group ttl=60 negative_ttl=60 grace=90 children=10 %LOGIN
/usr/local/libexec/squid/wbinfo_group.pl
```

```
# TAG: acl bölümündə MIME type-lar üçün ACL təyin edirik
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/octet-stream
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/x-shockwave-flash$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/octet-stream$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/x-tar$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/zip$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/x-gtar$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/x-tar$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^audio/mpeg$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^audio/x-aiff$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^audio/x-wav$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^audio/mp3$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^video/mpeg$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^video/quicktime$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^video/x-msvideo$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^video/x-sgi-movie$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^video/vnd.mpegurl$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^audio/x-realaudio$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^audio/x-pn-realaudio$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/x-rar-compressed
```

```
#### Added by Jamal
```

```
acl inet_full external nt_group inet_full
acl inet_minimal external nt_group inet_minimal
#### Birinci ACL DC istifadəçilərinin seçilmiş qrupunu təyin edir ####
#### İkinci isə bu istifadəçiləri həftənin bütün günləri bütün vaxtlarda
təyin edir ####
acl inet_mudriyyet external nt_group inet_mudriyyet
acl inet_mudriyyet_time time MTWTFAS 00:00-23:59
```

```
#### Birinci ACL DC istifadəçilərini təyin edir
#acl inet_mudriyyet proxy_auth
"/usr/local/etc/squid/db/inet_mudriyyet.dcusers"

#### faylda olan root domain-nə giriş qadağandır ####
acl deny_rootdomain dstdom_regex "/usr/local/etc/squid/db/deny_rootdomain"
#### faylda olan terminlər qadağandır ####
acl terminler url_regex -i "/usr/local/etc/squid/db/terminler"
#### faylda olan genişlənmələrdə download etmək qadağandır ####
acl down_deny url_regex "/usr/local/etc/squid/db/down_deny"

# TAG: http_access - Bu bölümdə isə http_access deny all-dan öncə
aşağıdakıları əlavə edirik
http_access allow localnet inet_mudriyyet !terminler !down_deny
http_access allow all inet_mudriyyet !terminler !down_deny
http_access allow localnet inet_minimal !deny_rootdomain !terminler
!down_deny
http_access allow all inet_minimal !deny_rootdomain !terminler !down_deny
http_access allow localnet inet_full
http_access allow all inet_full
http_access deny all

# TAG: http_reply_access - Eynilə reply üçün
http_reply_access allow localnet inet_mudriyyet !terminler !down_deny
http_reply_access allow all inet_mudriyyet !terminler !down_deny
http_reply_access allow localnet inet_minimal !deny_rootdomain !terminler
!down_deny
http_reply_access allow all inet_minimal !deny_rootdomain !terminler
!down_deny
http_reply_access allow localnet inet_full
http_reply_access allow all inet_full
http_reply_access deny all

/usr/local/etc/squid/squid.conf faylı aşağıdakı kimi olacaq:
cat /usr/local/etc/squid/squid.conf | grep -v '^$' | grep -v "#"
auth_param ntlm program /usr/local/bin/ntlm_auth --helper-protocol=squid-2.5-
ntlmssp --domain=DOMAIN.LAN
auth_param ntlm children 250
auth_param ntlm keep_alive on
auth_param basic program /usr/local/bin/ntlm_auth --helper-protocol=squid-
2.5-basic --domain=DOMAIN.LAN
auth_param basic children 250
auth_param basic realm Squid proxy-caching web server
auth_param basic credentialsttl 2 hours
auth_param basic casesensitive off
external_acl_type nt_group ttl=60 negative_ttl=60 grace=90 children=10 %LOGIN
/usr/local/libexec/squid/wbinfo_group.pl
acl all src all
acl manager proto cache_object
```

```

acl localhost src 127.0.0.1/32
acl to_localhost dst 127.0.0.0/8 0.0.0.0/32
acl SSL_ports port 443
acl CONNECT method CONNECT
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/octet-stream
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/x-shockwave-flash$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/octet-stream$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/x-tar$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/zip$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/x-gtar$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/x-tar$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^audio/mpeg$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^audio/x-aiff$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^audio/x-wav$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^audio/mp3$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^video/mpeg$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^video/quicktime$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^video/x-msvideo$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^video/x-sgi-movie$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^video/vnd.mpegurl$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^audio/x-realaudio$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^audio/x-pn-realaudio$
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/x-rar-compressed
acl inet_full external nt_group inet_full
acl inet_minimal external nt_group inet_minimal
acl inet_mudriyyet external nt_group inet_mudriyyet
acl inet_mudriyyet_time time MTWHFAS 00:00-23:59
acl deny_rootdomain dstdom_regex "/usr/local/etc/squid/db/deny_rootdomain"
acl terminler url_regex -i "/usr/local/etc/squid/db/terminler"
acl down_deny url_regex "/usr/local/etc/squid/db/down_deny"
http_access allow manager localhost
http_access deny manager
http_access deny !Safe_ports
http_access deny CONNECT !SSL_ports
http_access allow localnet inet_mudriyyet !terminler !down_deny
http_access allow all inet_mudriyyet !terminler !down_deny
http_access allow localnet inet_minimal !deny_rootdomain !terminler
!down_deny
http_access allow all inet_minimal !deny_rootdomain !terminler !down_deny
http_access allow localnet inet_full
http_access allow all inet_full
http_access deny all
http_reply_access allow localnet inet_mudriyyet !terminler !down_deny
http_reply_access allow all inet_mudriyyet !terminler !down_deny
http_reply_access allow localnet inet_minimal !deny_rootdomain !terminler
!down_deny
http_reply_access allow all inet_minimal !deny_rootdomain !terminler
!down_deny
http_reply_access allow localnet inet_full
http_reply_access allow all inet_full
http_reply_access deny all
icp_access allow localnet
icp_access deny all

```

```

http_port 3128
hierarchy_stoplist cgi-bin ?
cache_mem 256 MB
cache_dir diskd /var/squid/cache 5000 16 512 Q1=72 Q2=64
access_log /var/squid/logs/access.log squid
cache_log /var/squid/logs/cache.log
cache_store_log /var/squid/logs/store.log
mime_table /usr/local/etc/squid/mime.conf
netdb_filename /var/squid/logs/netdb.state
diskd_program /usr/local/libexec/squid/diskd-daemon
unlinkd_program /usr/local/libexec/squid/unlinkd
refresh_pattern ^ftp:          1440    20%    10080
refresh_pattern ^gopher:      1440    0%     1440
refresh_pattern -i (/cgi-bin/|\?) 0     0%     0
refresh_pattern .              0      20%    4320
acl shoutcast rep_header X-HTTP09-First-Line ^ICY.[0-9]
upgrade_http0.9 deny shoutcast
acl apache rep_header Server ^Apache
broken_vary_encoding allow apache
cache_effective_user squid
cache_effective_group squid
delay_pools 3
delay_class 1 2
delay_access 1 allow inet_mudriyyet
delay_access 1 deny all
delay_parameters 1 1048576/1048576 1048576/1048576
error_directory /usr/local/etc/squid/errors/Azerbaijani
cache_dns_program /usr/local/libexec/squid/dnsserver
dns_children 100
hosts_file /etc/hosts
forwarded_for off
coredump_dir /var/squid/cache

```

Yetki təyin etmək üçün lazım olan qovluq və lazımi faylları yaradıb içini dolduraq.

```

mkdir /usr/local/etc/squid/db
root@squidthird:/var/log/samba # cat /usr/local/etc/squid/db/deny_rootdomain
\.am$
\.ru$
\.org$
root@squidthird:/var/log/samba # cat /usr/local/etc/squid/db/terminler
sex
porn
pron
durty
gay
root@squidthird:/var/log/samba # cat /usr/local/etc/squid/db/down_deny
.[Tt][Oo][Rr][Rr][Ee][Nn][Tt]$
.[Aa][Vv][Ii]$
.[Jj][Pp][Ee][Gg]$
.[Zz][Ii][Pp]$
.[Mm][Pp]3$

```

```
. [Ee] [Xx] [Ee] $
```

```
chown -R squid:squid /usr/local/etc/squid/      # Squid qovluğunu squid user  
                                                və qrup üzvü edirik  
  
chown -R squid:squid /var/squid/              # Cache və logları squid user  
                                                və qrup üzvü edirik  
  
squid -z                                       # Cache generasiya edirik  
  
/usr/local/etc/rc.d/squid start                # Squid-i işə salırıq
```

Bütün istifadəçilərlə test edirik və uğurlu nəticə əldə edəndə logları analiz edirik.

Squid-in debug və troubleshoot edilməsi

Squid NTLM Group ACL-lər yazılarda əksər hallarda aşağıdakı səhvlər baş verir:

1. Squid DC-yə qoşula bilmir.
2. Squid istifadəçini qrupdan ala bilmir
3. Squid DC ayırıcısını əlavə edə bilmir.

Misal üçün aşağıdakı jurnalı göstərə bilərik:

```
failed to call wbcSidToGid: WBC_ERR_WINBIND_NOT_AVAILABLE
Could not convert sid S-1-5-21-3786744645-3232078785-4224732712-4109 to gid
failed to call wbcGetGroups: WBC_ERR_WINBIND_NOT_AVAILABLE
Could not get groups for user fizuli.ahmedov
could not obtain winbind interface details: WBC_ERR_WINBIND_NOT_AVAILABLE
could not obtain winbind separator!
failed to call wbcLookupName: WBC_ERR_WINBIND_NOT_AVAILABLE
Could not lookup name Internet_Medium_Access
```

```
tail -f /var/log/samba/log.wb-DomainName # Həmçinin Samba-da olan jurnalları
araşdırmaq
```

Hal-hazırda işləyən `/usr/local/etc/smb.conf` faylının məzmunu aşağıdakı kimidir:

```
[global]
    workgroup = DOMAIN
    realm = DOMAIN.LAN
    security = ADS
    encrypt passwords = true
    dns proxy = no
    socket options = TCP_NODELAY
    domain master = no
    local master = no
    preferred master = no
    os level = 0
    domain logons = no

# Mütləq bu sətiri təyin edin əks halda heç nə işləməyəcək çünki digər
trust_domainlər arasında
# Timeout baş verir və siz problemin harda olduğunu anlaya bilmirsiniz.
    allow trusted domains = no
    load printers = no
    show add printer wizard = no
    printcap name = /dev/null
    disable spoolss = yes
    idmap config * : range = 10000 - 40000
    idmap config * : backend = tdb
    winbind enum groups = yes
    winbind enum users = yes
    winbind use default domain = yes
    template shell = /bin/bash
    winbind refresh tickets = yes
```

```
log level = 3
log file = /var/log/samba/%m.%U.log
max log size = 50000
```

```
wbinfo -n internet_full_access      # Bu qrupun sid-ni axtarırlıq və nəticə
                                     aşağıdakı kimi olacaq
S-1-5-21-3786744645-3232078785-4224732712-4108 SID_DOM_GROUP (2)
```

```
wbinfo -Y S-1-5-21-3786744645-3232078785-4224732712-4108 # Həmçinin SID-i
                                                                GID-e convert edəndə
                                                                10002 aşağıdakı nəticə
                                                                olmalıdır
```

Əgər bu cavab **Could not convert sid to gid** çıxarsa, demək winbind DC-dən cavab ala bilmir.

```
wbinfo -G 10002                    # GID-dən SID-ə qayıdaq
S-1-5-21-3786744645-3232078785-4224732712-4108
```

```
wbinfo -s S-1-5-21-3786744645-3232078785-4224732712-4110 #SID-i qrupname-ə
                                                                qaytaraq
DOMAIN+internet_low_access 2
```

```
wbinfo -S S-1-5-21-3786744645-3232078785-4224732712-2200 # User SID-i UNIX
                                                                ID-ə convert
                                                                edirik
11949
```

```
getent passwd | grep 11949        # UID ilə bazamızda axtarış edirik
parviz.mammadov:*:11949:10006:Parviz
Mammadov:/home/DOMAIN/parviz.mammadov:/sbin/nologin
```

```
wbinfo -U 11949                    # UNIX ID-ni Windows SID-ə yenidən convert edirik
S-1-5-21-3786744645-3232078785-4224732712-2200
```

```
testparm                            # Once Samba-nı test edək.
Load smb config files from /usr/local/etc/smb.conf
Loaded services file OK.
Server role: ROLE_DOMAIN_MEMBER
Press enter to see a dump of your service definitions
```

```
/etc/rc.conf-umuzda bu movzu üçün aşağıdakı sətirlər mevcuddur:
samba_enable="YES"
winbindd_enable="YES"
kerberos5_server_enable="YES"
squid_enable="YES"
```

Hal-hazırda işləyən **/etc/krb5.conf** quraşdırma faylımız aşağıdakı kimidir (Qeyd: Nəzərə alın ki, siz default_realm-da təyin etdiyiniz DC adı böyük

hərflərlə yazıldığına görə də, siz kinit-lə login olanda DC adını böyük hərflə yazmalısınız):

```
[libdefaults]
    default_realm = DOMAIN.LAN
    kdc_timesync = 1
    ccache_type = 4
    forwardable = true
    proxiable = true
    v4_instance_resolve = false
    v4_name_convert = {
        host = {
            rcmd = host
            ftp = ftp
        }
        plain = {
            something = something-else
        }
    }
    fcc-mit-ticketflags = true

[realms]
    DOMAIN.LAN = {
        kdc = dc01
        kdc = dc02
        admin_server = dc01
        default_domain = DOMAIN.LAN
    }

[domain_realm]
    .domain.lan = DOMAIN.LAN
    domain.lan = DOMAIN.LAN

[login]
    krb4_convert = false
    krb4_get_tickets = false
```

Lazımı yetkiləri verək ki, **squid wbinfo_group.pl** scripti öz istifadəçi adı və şifrəsi ilə çağıra bilsin:

```
chown -R squid:squid /var/squid/
chown -R squid:squid /usr/local/libexec/squid/
chown -R squid:squid /usr/local/etc/squid/
```

Bu ona görədir ki, squid öz konfiqində squid istifadəçi və qrup adından işləməsini aşağıdakı kimi deyib:

```
cache_effective_user squid
cache_effective_group squid
```

```
/usr/local/etc/rc.d/squid stop          # Squid-i dayandırırıq
/usr/local/etc/rc.d/samba stop          # Sambani dayandırırıq (Həmçinin
winbind dayanır)
```

Squid-in WinBind-ə qoşula bilməsi üçün lazımı yetkiləri veririk:

```

chown -R root:squid /var/db/samba/winbindd_privileged/
chmod -R 750 /var/db/samba/winbindd_privileged/

ntpdate domain.lan           # DC-mizdən ən son və düzgün tarixi alırıq

net cache flush             # Samba şəbəkə cache-ni təmizləyirik

kdestroy                    # Aldığımız açarı silirik

kinit -p jamaladm           # DC-dən yeni açar alırıq
Credentials cache: FILE:/tmp/krb5cc_0
Principal: SQUIDPRIMARY$@DOMAIN.LAN

    Issued                Expires                Principal
Oct 31 16:00:00 Nov 1 02:00:00 krbtgt/DOMAIN.LAN@DOMAIN.LAN

kinit --renewable jamaladm@DOMAIN.LAN # Yuxarıda qeyd etdiyim kimi,
DC böyük hərflərlə yazılır
çünki, /etc/krb5.conf
quraşdırma faylında
default_realm-da DC böyük
hərflərlə qeyd edilmişdir.

kinit -renewable           # açarın şifresiz yenilənə bilməsinə yetki veririk

kinit -renew              # Bu əmrlə yeniləyirik
kinit -R                  # Yada bu əmrlə yeniləyirik

rm -rf /var/db/samba/*.tdb # ID xəritələnməsi faylını silirik

net ads join -U jamaladm@domain.lan # DC-mizə yenidən login oluruq

# Aşağıdakı əmri birbaşa şifrə daxil edilmədən script-də istifadə etmək olar
net ads join -W domain.lan -I 10.70.3.2 -U Jamaladm%DC@c0untp#$

net groupmap list         # Qrup-ların xəritələnməsinə baxırıq
Administrators (S-1-5-32-544) -> internet_low_access
Users (S-1-5-32-545) -> BUILTIN\users

net ads lookup           # Domain controller quruluşuna baxaq
Information for Domain Controller: 10.70.3.3

Response Type: LOGON_SAM_LOGON_RESPONSE_EX
GUID: 271fef32-c64e-4d10-a8ae-cd8aedf8993b
Flags:
    Is a PDC:                no
    Is a GC of the forest:   yes
    Is an LDAP server:      yes
    Supports DS:            yes
    Is running a KDC:       yes
    Is running time services: yes

```

```

Is the closest DC:                yes
Is writable:                      yes
Has a hardware clock:             no
Is a non-domain NC serviced by LDAP server: no
Is NT6 DC that has some secrets:  no
Is NT6 DC that has all secrets:   yes

Forest:                            domain.lan
Domain:                            domain.lan
Domain Controller:                 dc02.domain.lan
Pre-Win2k Domain:                 DOMAIN
Pre-Win2k Hostname:               DC02
Server Site Name :                 Main
Client Site Name :                 Main
NT Version: 5
LMNT Token: ffff
LM20 Token: ffff

```

```

net ads info                    # DC haqqında məlumat alırıq
LDAP server: 10.70.3.3
LDAP server name: dc02.domain.lan
Realm: DOMAIN.LAN
Bind Path: dc=DOMAIN,dc=LAN
LDAP port: 389
Server time: Sat, 08 Nov 2014 19:18:52 AZT
KDC server: 10.70.3.3
Server time offset: 3

```

```

net sam createbuildinggroup administrators # Bu əmrlə BuiltIn qrupları
                                              yarada bilərsiniz. Ancaq sizə
                                              lazım deyil çünki groupmap-də
                                              bütün qruplar görsənir.

/usr/local/etc/rc.d/samba start           # Sambanı işə salırıq
/usr/local/etc/rc.d/samba restart         # WinBind serisi yoxlamaq
                                              üçün sambanı yenidən işə
                                              salırıq

```

Squid-in işə salmazdan və **/var/squid/logs/cache.log**-u analiz etməzdən önce aşağıdakı yoxlanışları bir daha edirik:

```

klist                          # açarımıza yenidən baxırıq
Credentials cache: FILE:/tmp/krb5cc_0
Principal: jamaladm@DOMAIN.LAN

```

Issued	Expires	Principal
Oct 31 18:17:55	Nov 1 04:17:55	krbtgt/DOMAIN.LAN@DOMAIN.LAN
Oct 31 18:19:40	Nov 1 04:17:55	ldap/dc02.domain.lan@DOMAIN.LAN
Oct 31 18:19:49	Nov 1 04:17:55	ldap/dc01.domain.lan@DOMAIN.LAN

```
wbinfo -u # DC-i istifadəçilərə baxırıq
javad.javadov
khumar.kazimova
aydin.jafarov
rofat.guliyev
dilara.ahmadova
anvar.bagiyev
zenfira.huseynova
jamil.zeynalov
nijat.shukurov
simuzar.huseynova

wbinfo -t # RPC çağırışı yoxlayırıq
checking the trust secret for domain DOMAIN via RPC calls succeeded

wbinfo -p # WinBind-i ping edirik
Ping to winbindd succeeded

wbinfo -P # NetLogon DC qoşulmasını yoxlayırıq
checking the NETLOGON dc connection succeeded

wbinfo -g # DC-i qruplarına baxırıq
cspersistentchatadministrator
cshelpdesk
csviewonlyadministrator
csserveradministrator
csarchivingadministrator
cslocationadministrator

getent passwd # DC istifadəçilərini UNIX formatında alırıq
rubaba.baghirova:*:10021:10000:Rubaba
Baghirova:/home/DOMAIN/rubaba.baghirova:/bin/sh
ramiz.asilbayli:*:10022:10000:Ramiz
Asilbayli:/home/DOMAIN/ramiz.asilbayli:/bin/sh
mansura.zeynalova:*:10023:10000:Mansura
Zeynalova:/home/DOMAIN/mansura.zeynalova:/bin/sh
gazanfar.bagirov:*:10024:10000:Gazanfar
Bagirov:/home/DOMAIN/gazanfar.bagirov:/bin/sh
ayda.ibrahimkhalilov:*:10025:10000:Ayda
Ibrahimkhalilova:/home/DOMAIN/ayda.ibrahimkhalilov:/bin/sh
ariz.verdiyev:*:10026:10000:Ariz Verdiyev:/home/DOMAIN/ariz.verdiyev:/bin/sh
lachin.babayev:*:10027:10000:Lachin
Babayev:/home/DOMAIN/lachin.babayev:/bin/sh

getent group # DC qruplarını UNIX formatda alırıq
enterprise admins:x:10006:dcadm
enterprise read-only domain controllers:x:10014
rtccomponentuniversalservices:x:10044:lync01$
```

```
id full # full adlı istifadəçi üçün UNIX ID-ni
        belə alırıq
uid=11476(full) gid=10006(domain users) groups=10006(domain
users),10030(inet_full),10007(internet_full_access),10029(tacacsadmin),10028(
openvpnma)
```

DC-de olan qrupların SID-ə convert edilməsinə baxaq:

```
wbinfo -n Internet_Full_Access
S-1-5-21-3786744645-3232078785-4224732712-4108 SID_DOM_GROUP (2)
```

```
wbinfo -n Internet_Low_Access
S-1-5-21-3786744645-3232078785-4224732712-4110 SID_DOM_GROUP (2)
```

```
wbinfo -n Internet_Medium_Access
S-1-5-21-3786744645-3232078785-4224732712-4109 SID_DOM_GROUP (2)
```

Hemçinin SID-dən GID-ə convert edilməsinə baxaq:

```
wbinfo -Y S-1-5-21-3786744645-3232078785-4224732712-4108
10075
```

```
wbinfo -Y S-1-5-21-3786744645-3232078785-4224732712-4110
10077
```

```
wbinfo -Y S-1-5-21-3786744645-3232078785-4224732712-4109
10076
```

Hemçinin `/usr/local/etc/squid/squid.conf` quraşdırma faylında müraciət header-in həcmi aşağıdakı kimi biraz artırırıq:

```
request_header_max_size 35 KB
```

```
/usr/local/etc/rc.d/squid start # Sonda Squid Daemon-u işə salırıq
```

```
tail -f /var/squid/logs/cache.log # Online-da jurnalları araşdırırıq ki,
bir daha belə səhv olmasın
```

Debug Rejimde full istifadəçisi ilə **Internet_Full_Access** qrupunda qeydiyyatdan keçməyə çalışsaq.

```
echo "full Internet_Full_Access" | /usr/local/libexec/squid/wbinfo_group.pl -
d
```

Debugging mode ON.

Got full Internet_Full_Access from squid

User: -full-

Group: -Internet_Full_Access-

SID: -S-1-5-21-3786744645-3232078785-4224732712-4108-

GID: -10003-

Sending OK to squid

OK

Əgər istifadəçidən sonra DC adını yazsaq səhv çap edilir:

```
echo "full@domain.lan Internet_Full_Access" |
/usr/local/libexec/squid/wbinfo_group.pl -d
Debugging mode ON.
Got full@domain.lan Internet_Full_Access from squid
User: -full@domain.lan-
Group: -Internet_Full_Access-
SID: -S-1-5-21-3786744645-3232078785-4224732712-4108-
GID: -10003-
failed to call wbcGetGroups: WBC_ERR_DOMAIN_NOT_FOUND
Could not get groups for user full@domain.lan
Sending ERR to squid
ERR
```

```
perl /usr/local/libexec/squid/wbinfo_group.pl # full user ilə
internet_full_access qrupunu
test edək

full internet_full_access
```

NTLM ilə yoxlayırıq:

```
/usr/local/bin/ntlm_auth --username=full
password:
NT_STATUS_OK: Success (0x0)
```

```
wbinfo -a full%A123456789a # Yenə də full istifadəçisi və
A123456789a şifrəsi ilə qoşulduq (uğurlu
nəticə)

plaintext password authentication succeeded
challenge/response password authentication succeeded
```

```
wbinfo -a full@domain.lan%A123456789a # Eyni ilə ancaq DC ilə
plaintext password authentication failed
Could not authenticate user full@domain.lan%A123456789a with plaintext
password
challenge/response password authentication failed
error code was NT_STATUS_NO_SUCH_USER (0xc0000064)
error message was: No such user
Could not authenticate user full@domain.lan with challenge/response
```

```
wbinfo --allocate-uid # ID yerləşməsinə test edə bilərik
```

Həmçinin Samba-nın jurnal faylında olan domain-imizə aid olan WinBind jurnalını analiz edirik. Ancaq jurnalları həmişə result-a görə araşdırmaq lazımdır. Aşağıdakı kimi:

```
tail -f /var/log/samba/log.wb-DOMAIN
type : *
```



```

        type                : SID_NAME_USER (1)
domain                : *
        domain                : *
            domain            : 'DOMAIN'
name                  : *
        name                  : *
            name              : 'elnur.alizade'
result                : NT_STATUS_OK

```

Həmçinin əgər siz DC-də olan istifadəçilərdən hansısa birinin yerini dəyişsəniz, yeni yetkisini artırmaq və ya azaltmaq istəyənsiz bu vaxt alacaq. Bu ona görədir ki, istifadəçi Sambada olan **winbind cache time** müddətinə baxacaq:

```

cat /usr/local/etc/smb.conf | grep cache           # Məndə olan vaxt 15 dəq ya
                                                    da 900 saniyədir
        winbind cache time = 900

```

Bu problemi həll etmək üçün isə istifadəçini CLI-dan əlimizlə qeydiyyatdan keçiririk:

```

wbinfo --authenticate=full%A123456789a           # full istifadəçisini
                                                    A123456789a şifrə ilə
                                                    tez login edirik ki,
                                                    tez qrupu dəyişsin.

```

Biraz external ACL **nt_group** strukturunu açıqlayaraq:

```

external_acl_type nt_group ttl=120 negative_ttl=120 grace=90 children=500
%LOGIN /usr/local/libexec/squid/wbinfo_group.pl

```

ttl=n (**Time-To-Live** yaşama vaxtı) Kənar ACL-in emalı nəticələrinin saniyələrlə olan saxlanma müddətidir (Susmaya görə **3600** saniyədir yeni **1 saat**).

negative_ttl=n TTL Kənar ACL-in neqativ nəticələrinin saxlanılması üçün saniyələrlə olan müddətdir (Susmaya görə TTL-in mənası ilə eyni olur yeni **3600** saniyə)

grace=n TTL-in faizlərlə gözləmə müddətidir hansı ki, cache verilənlərinin yenilənməsi, yeni cavabın gözlənməsinə ehtiyacı olmadan inisializasiya edilməlidir (Susmaya görə **0-dir** gözləmə period yoxdur).

Bütün bu yazdıqlarımdan sonra siz serveri reboot və ya **samba daemon**-u restart etsəniz belə, hər halda **getent passwd** və **getent group** əmrinin nəticəsini uğurla almalısınız.

Squid başlıqlara görə süzgeç

Əgər siz Squid-də genişlənmələrə görə nəyisə download etmək üçün bağlasanız bu heç də o demək deyil ki, onları yenə də download etmək olmaz. Çünki, adi halda istifadəçilər download-da http_request edir. Hal-hazırda əksər saytlar download üçün ünvanı müraciətdən sonra verir yeni http_reply-da bu halda sizə genişlənmələr kömək edə bilməyəcəklər. Sizə yalnız fayl tiplərinin başlıqları kömək edə bilər. Yeni MIME-Types. Ümumiyyətlə Squid-in ev qovluğunda yeni, `"/usr/local/etc/squid/"`-də artıq `mime.conf` adlı fayl mövcud olur və onun içində bütün başlıqlar aydın şəkildə yazılmışdır.

Biz sadəcə `"/usr/local/etc/squid/squid.conf"` faylında bizim mime cədvəlimizin hansı fayldan oxuduğunu elan edəcəyik və özümüə uyğun olan MIME ACL-ni yaradacağıq.

```
# Bu '_sams_52732c3181187' Müəyyən bir ACL-dir və  
"/usr/local/etc/squid/52732c3181187.sams" faylında autentifikasiyadan keçən  
istifadəçilərin listini saxlayır.
```

```
acl _sams_52732c3181187 proxy_auth "/usr/local/etc/squid/52732c3181187.sams"  
acl _sams_52732c3181187_time time MTWTFAS 00:00-23:59  
# deny_time ACL isə artıq lazım olan MIME-type-ları təyin edir.  
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/octet-stream  
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/x-shockwave-flash$  
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/octet-stream$  
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/x-tar$  
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/zip$  
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/x-gtar$  
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/x-tar$  
acl deny_mime rep_mime_type -i ^audio/mpeg$  
acl deny_mime rep_mime_type -i ^audio/x-aiff$  
acl deny_mime rep_mime_type -i ^audio/x-wav$  
acl deny_mime rep_mime_type -i ^audio/mp3$  
acl deny_mime rep_mime_type -i ^video/mpeg$  
acl deny_mime rep_mime_type -i ^video/quicktime$  
acl deny_mime rep_mime_type -i ^video/x-msvideo$  
acl deny_mime rep_mime_type -i ^video/x-sgi-movie$  
acl deny_mime rep_mime_type -i ^video/vnd.mpegurl$  
acl deny_mime rep_mime_type -i ^audio/x-realaudio$  
acl deny_mime rep_mime_type -i ^audio/x-pn-realaudio$  
acl deny_mime rep_mime_type -i ^application/x-rar-compressed
```

```
# Artıq aşağıdakı qaydada yazırıq ki, bu ACL-də _sams_52732c3181187 olan  
istifadəçilərə
```

```
# deny_mime MIME type-ları qadağandır.
```

```
# TAG: http_reply_access
```

```
http_reply_access deny deny_mime _sams_52732c3181187
```

```
# TAG: mime_table
```

```
mime_table /usr/local/etc/squid/mime.conf
```

```
# Mime cədvəlini elan edirik
```

Windows yenilənməsi

Domain-də olan istifadəçilər Squid üzərindən Windows və Windows Antivirus Essentials Update etdikdə çoxlu problemlər çıxır. Bunları aradan qaldırmaq üçün aşağıdakıları etməyiniz yetərlidir.

```
acl windowsupdate dstdomain windowsupdate.microsoft.com
acl windowsupdate dstdomain .update.microsoft.com
acl windowsupdate dstdomain download.windowsupdate.com
acl windowsupdate dstdomain redir.metaservices.microsoft.com
acl windowsupdate dstdomain images.metaservices.microsoft.com
acl windowsupdate dstdomain c.microsoft.com
acl windowsupdate dstdomain www.download.windowsupdate.com
acl windowsupdate dstdomain wustat.windows.com
acl windowsupdate dstdomain crl.microsoft.com
acl windowsupdate dstdomain sls.microsoft.com
acl windowsupdate dstdomain productactivation.one.microsoft.com
acl windowsupdate dstdomain ntservicepack.microsoft.com
acl windowsupdate dstdomain officel5client.microsoft.com
acl windowsupdate dstdomain login.microsoftonline.com
acl CONNECT method CONNECT
acl wuCONNECT dstdomain www.update.microsoft.com
acl wuCONNECT dstdomain sls.microsoft.com
```

```
# və əsas istifadəçi ACL-lərindən sonra aşağıdakı ACL-lər yazmağınız
yetərlidir.
# hansı ki, deyirik CONNECT metodu ilə wuCONNECT ACL-ində olan LINK-lərə,
bütün localnet ACL-də olan IP
# adreslərlə qoşulmaya izin veririk
http_access allow CONNECT wuCONNECT localnet
http_access allow windowsupdate localnet
```

```
##### RFC-nin təsdiqlədiyi LOCAL IP ünvanların aralığı hansı ki, localnet
ACL-indədir
acl localnet src 10.0.0.0/8 # RFC1918 possible internal network
acl localnet src 172.16.0.0/12 # RFC1918 possible internal network
acl localnet src 192.168.0.0/16 # RFC1918 possible internal network
```

BÖLÜM 7

Daxili resursların şifrələnmiş kanalla idarə edilməsi

- FreeBSD OpenVPN
- FreeBSD serverdə OpenVPN Active Directory ilə inteqrasiyası
- Ubuntu serverdə OpenVPN Active Directory ilə inteqrasiyası
- Ubuntu serverdə OpenVPN FreeRADIUS AD inteqrasiyası

Hər bir şirkətin müəyyən zamandan sonra daxili informasiya resurslarına girişi üçün tələb yarana bilər. Çünki, hər hansı bir istifadəçinin çox təcili işi çıxa bilər və eyni anda da işə gəlmək imkanı olmaya bilər. Həmçinin qeyri iş vaxtlarında və ya şənbə, bazar günlərində hansısa işin təcili görülməsi tələbi yarana bilər. Bu hallarda şirkətə qoşulmaq tələbi yaranacaq.

Başlığımızda OpenVPN vasitəsilə istifadəçilərin uzaqdan qoşulması üçün VPN Server quraşdırırıq. VPN serverimizi həm Active Directory, həm də FreeRADIUS-la inteqrasiya edəcəyik. FreeRADIUS server isə öz növbəsində Active Directory ilə inteqrasiya edilmişdir.

FreeBSD OpenVPN

İstənilən şirkətin daxilində olan informasiya resurslarına xidmət tələb edilir. Bu xidməti isə şirkətin İT və Proqramlaşdırma şöbələri edir. İş prosesində həm proqramlaşdırma və həm də İT işçilərindən tələb edilə bilər ki, qeyri iş vaxtları və şənbə, bazar günləri hansısa iş yerinə yetirilməlidir. Artıq hər kəs öz evindən işə hansısa vasitə ilə qoşulmaq məcburiyyətində qalır çünki, əks halda işə gəlməli olacaqlar. Bu halda bizim köməyimizə açıq qaynaqlı OpenVPN çatdırcaq. Bu proqram təminatı təhlükəsizlik baxımından da mükəmməldir və istənilən client əməliyyat sistemi üçün proqrama sahibdir. Başlığımızda FreeBSD server üzərində OpenVPN qurulması açıqlanacaq.

İlk işimiz serverimizi Router rejimində işə salmaqdır çünki, OpenVPN-in virtual şəbəkəsi yönləndirilmə tələb edir.

Sistemin yenidən yüklənməsindən sonra işləməsi üçün aşağıdakı əmri yerinə yetiririk:

```
# echo 'gateway_enable="YES"' >> /etc/rc.conf
```

Hal-hazırkı senasda yerinə yetirmək üçün aşağıdakı əmri yerinə yetiririk:

```
# sysctl -w net.inet.ip.forwarding=1
```

OpenVPN-i portlardan yükləyək.

```
cd /usr/ports/security/openvpn # Port ünvanına daxil oluruq.
make config # Lazımi modulları seçirik.
```

```
----- openvpn-2.3.2 -----
: [x] EASYRSA  Install security/easy-rsa RSA helper package
: [x] PKCS11   Use security/pkcs11-helper
: [x] P11_SAVE Interactive passwords may be read from a file
: ----- SSL protocol support -----
: (*) OPENSSL SSL/TLS support via OpenSSL
: [ ] POLARSSL SSL/TLS support via PolarSSL
: -----
: < OK >      <Cancel>
```

```
make install # Yükləyirik
```

Qeyd: FreeBSD serverimizdə kernel-in **tap** və **tun** tipli alətlərin dəstəklənməsi üçün `/sys/amd64/conf/GENERIC` faylında **"Pseudo devices"** bölümündə **"device tap"** və **"device tun"** fərqli sətirlərdə əlavə edib kerneli yenidən kompilyasiya etmək lazımdır. OpenVPN-in versiyası 2.3.32-dir.

Sözsüz ki, gələcək üçün OpenVPN-in OpenSSL sertifikatlarını daha rahat idarə etmək üçün `ssl-admin` portunu da yükləmək lazımdır.

Port ünvanına daxil oluruq:

```
root@siteA:~ # cd /usr/ports/security/ssl-admin/
root@siteA:/usr/ports/security/ssl-admin # make install # Yukleyirik
```

PKİ infrastruktur üçün `easy-rsa`-ni portlardan yükləyirik:

```
# cd /usr/ports/security/easy-rsa
# make -DBATCH install
```

Easy-RSA tələb elədiyi üçün BASH yükləyirik:

```
# pkg install bash
```

Public və Private açarların qurulması

Client/Server VPN yaratmadan öncə biz PUBLIC açar (**PKI**) infrastrukturunu yaratmalıyıq. PKI özünə Certificate Authority, Private açarları və certificates (Public açarları) həm client və həm də server üçün daxil edir. Həmçinin biz Diffie-Hellman parametrli açar generasiya etməliyik ki, gizliliyi ideal forward edə bilək.

PKI yaratmaq üçün biz OpenVPN tərəfindən yaradılmış **easy-rsa** scriptlərindən istifadə etməliyik.

İşə başlayaq

PKI tam inandığımız bir serverdə olmalıdır. O həmçinin elə OpenVPN serverin özündə də ola bilər ancaq, təhlükəsizlik tələblərinə görə o tamam ayrı bir server üzərində olmalıdır. Əsas tələblərdən biri odur ki, **CA (Certificate Authority)** açarı tamam başqa yerdə saxlayaq, misal üçün external storage hansı ki, yalnız tələb ediləndə istifadə edilsin. Digər əsas tələb odur ki, CA private açarı tamam şəbəkədən ayrılmış bir serverdə saxlamaq lazımdır.

Bu resepti FreeBSD9.2 x64 maşında istifadə etmişəm. Linux və Windows maşında da eyni əmrlərlə istifadə edə bilərsiniz. Ancaq easy-rsa scriptlərin işlənməsi üçün BASH tələb edilir ona görə də maşınınıza öncədən baş-ı yükləməyi unutmayın. (easy-rsa portlarda **/usr/ports/security/easy-rsa** ünvanında yerləşir)

Necə edək

1. PKI üçün qovluqları yaradın və easy-rsa scriptlərini həmin qovluğa nüsxələyin:

```
root@siteA:~ # mkdir -m 700 -p /usr/local/etc/openvpn/scripts/keys
```

```
root@siteA:~ # cd /usr/local/etc/openvpn/scripts
root@siteA:~ # cp -R /usr/local/share/easy-rsa/*.
```

2. Bu əmrlərin root istifadəçi adından işə salınmasına gerek yoxdur.
3. Sonra biz **vars** faylını yaradaq. Faylı yaradın və aşağıdakıları içinə əlavə edin.

```
export EASY_RSA=/usr/local/etc/openvpn/scripts
export OPENSSL="openssl"
export KEY_CONFIG=`$EASY_RSA/whichopensslcnf $EASY_RSA`
export KEY_DIR="$EASY_RSA/keys"
export PKCS11_MODULE_PATH="dummy"
export PKCS11_PIN="dummy"
export KEY_SIZE=2048
export CA_EXPIRE=3285
export KEY_EXPIRE=1000
export KEY_COUNTRY="NL"
export KEY_PROVINCE=
export KEY_CITY=
```

```
export KEY_ORG="Scripts"
export KEY_EMAIL="openvpn-ca@scripts.example.com"
```

Qeyd: **PKCS11_MODULE_PATH** ve **PKCS11_PIN** verilənləri o halda tələb edilir

ki, siz SmartCard istifadə etməirsiniz. Susmaya görə olan **KEY_SIZE** 2048 bitdir və bu uzunluq növbəti 2-3 il üçün təhlükəsizdir. Həmçinin geniş uzunluqlu **4096**-bitlik açar mümkündür ancaq şifrələnmə böyük olduğuna görə performance aşağı düşəcək. Biz 4096 bitlik CA private açar yaradacağıq ona görə ki, burada performance heç nəyə gerek deyil. Həmçinin dəyişənlər var ki, sizin təşkilata(**KEY_ORG**, **KEY_EMAIL**) xasdır. Bu quraşdırmaların açığlanması birazdan daha detallı şəkildə danışacağıq.

4. 4096 bitlik modul istifadə edərək **vars** faylı yerinə yetirək, CA private açar **ca** sertifikat generasiya edək. CA sertifikat üçün çətin şifrə seçin. Bundan sonra hər dəfə script işə düşdükdən sonra həmin şifrə daxil edin:

```
root@siteA:~ # cd /usr/local/etc/openvpn/scripts/

root@siteA:~ # bash # BASH-a keçirik.
[root@siteA]# source ./vars
[root@siteA]# ./clean-all
[root@siteA]# KEY_SIZE=4096 ./build-ca --pass
```

```
[root@siteA /usr/local/etc/openvpn/cookbook]# KEY_SIZE=4096 ./build-ca --pass
Generating a 4096 bit RSA private key
.....++
.....
writing new private key to 'ca.key'
Enter PEM pass phrase:
Verifying - Enter PEM pass phrase:
-----
You are about to be asked to enter information that will be incorporated
into your certificate request.
What you are about to enter is what is called a Distinguished Name or a DN.
There are quite a few fields but you can leave some blank
For some fields there will be a default value,
If you enter '.', the field will be left blank.
-----
Country Name (2 letter code) [NL]:
State or Province Name (full name) []:
Locality Name (eg, city) []:
Organization Name (eg, company) [Cookbook]:
Organizational Unit Name (eg, section) []:
Common Name (eg, your name or your server's hostname) [Cookbook CA]:
Name []:
Email Address [openvpn-ca@atl.az]:
```

5. Sonra biz server sertifikatını generasiya edəcəyik. Script daxil edilməsini istəyəndə şifrəni daxil edib enter-i sıxın. Script **ca.key** şifrəsini istəyəndə isə CA sertifikatı üçün şifrəni daxil edin. Sonda isə script soruşacaq **[y,n]** siz **y** edin.

```
[root@siteA /usr/local/etc/openvpn/scripts]# ./build-key-server openvpnserver
Generating a 2048 bit RSA private key
.....+++
```

```
.....+++
writing new private key to 'openvpnserver.key'
-----
You are about to be asked to enter information that will be incorporated
into your certificate request.
What you are about to enter is what is called a Distinguished Name or a DN.
There are quite a few fields but you can leave some blank
For some fields there will be a default value,
If you enter '.', the field will be left blank.
-----
```

```
Country Name (2 letter code) [NL]:
State or Province Name (full name) []:
Locality Name (eg, city) []:
Organization Name (eg, company) [Scripts]:
Organizational Unit Name (eg, section) []:
Common Name (eg, your name or your server's hostname) [openvpnserver]:
Name []:
Email Address [openvpn-ca@domain.az]:
```

```
Please enter the following 'extra' attributes
to be sent with your certificate request
A challenge password []:
An optional company name []:
Using configuration from /usr/local/etc/openvpn/scripts/openssl-0.9.8.cnf
Enter pass phrase for /usr/local/etc/openvpn/scripts/keys/ca.key:
Check that the request matches the signature
Signature ok
The Subject's Distinguished Name is as follows
countryName      :PRINTABLE:'NL'
organizationName :PRINTABLE:'Scripts'
commonName       :PRINTABLE:'openvpnserver'
emailAddress     :IA5STRING:'openvpn-ca@domain.az'
Certificate is to be certified until Oct  9 19:15:14 2016 GMT (1000 days)
Sign the certificate? [y/n]:y
```

```
1 out of 1 certificate requests certified, commit? [y/n]y
Write out database with 1 new entries
Data Base Updated
```

6. Client üçün ilk sertifikat **build-key** ilə yaradılır. Bu client sertifikatının yaradılması üçün çox sürətli metodikadır ancaq, bu halda clientin private key faylına şifrə təyin etmək olmur.

```
[root@siteA /usr/local/etc/openvpn/scripts]# ./build-key openvpnclient1
```



```

Generating a 2048 bit RSA private key
.....+++
.....+++
writing new private key to 'openvpnclient1.key'
-----
You are about to be asked to enter information that will be incorporated
into your certificate request.
What you are about to enter is what is called a Distinguished Name or a DN.
There are quite a few fields but you can leave some blank
For some fields there will be a default value,
If you enter '.', the field will be left blank.
-----
Country Name (2 letter code) [NL]:
State or Province Name (full name) []:
Locality Name (eg, city) []:
Organization Name (eg, company) [Cookbook]:
Organizational Unit Name (eg, section) []:
Common Name (eg, your name or your server's hostname) [openvpnclient1]:
Name []:
Email Address [openvpn-ca@atl.az]:

Please enter the following 'extra' attributes
to be sent with your certificate request
A challenge password []:
An optional company name []:
Using configuration from /usr/local/etc/openvpn/cookbook/openssl-0.9.8.cnf
Enter pass phrase for /usr/local/etc/openvpn/cookbook/keys/ca.key:
Check that the request matches the signature
Signature ok
The Subject's Distinguished Name is as follows
countryName          :PRINTABLE:'NL'
organizationName     :PRINTABLE:'Cookbook'
commonName           :PRINTABLE:'openvpnclient1'
emailAddress         :IASSTRING:'openvpn-ca@atl.az'
Certificate is to be certified until Oct 12 04:07:55 2016 GMT (1000 days)
Sign the certificate? [y/n]:y

1 out of 1 certificate requests certified, commit? [y/n]y
Write out database with 1 new entries
Data Base Updated

```

7. İkinci client sertifikatı şifre ile generasiya edilmişdir. Çətin şifre seçin(Yalnız CA sertifikat-da seçdiyiniz şifrədən fərqli olmalıdır!). Aydınliq üçün çıxış qısa göstərilmişdir:

```

[root@siteA ]# ./build-key-pass openvpnclient2
Using configuration from /usr/local/etc/openvpn/scripts/openssl-0.9.8.cnf
Enter pass phrase for /usr/local/etc/openvpn/scripts/keys/ca.key:
Check that the request matches the signature
Signature ok
The Subject's Distinguished Name is as follows
countryName          :PRINTABLE:'NL'
organizationName     :PRINTABLE:'Scripts'
commonName           :PRINTABLE:'openvpnclient2'
emailAddress         :IA5STRING:'openvpn-ca@domain.az'
Certificate is to be certified until Oct 10 05:08:03 2016 GMT (1000
days)
Sign the certificate? [y/n]:y

1 out of 1 certificate requests certified, commit? [y/n]y
Write out database with 1 new entries
Data Base Updated

```

8. Sonra isə server üçün Diffie-Hellman parametrlı fayl qurun:

```
[root@siteA /usr/local/etc/openvpn/scripts]# ./build-dh
```

9. Ardınca **tls-auth** key faylı:

```
[root@siteA /usr/local/etc/openvpn/scripts]# openvpn --genkey --secret
keys/ta.key
```

Bütün bu gördüyümüz işlərdən sonra **/usr/local/etc/openvpn/scripts/keys** qovluğunda aşağıdakı fayllar yaranacaq:

ca.crt - Əsas CA sertifikat, bu fayl həm client və həm də serverə lazımdır
dh2048.pem - Diffie Hellman açarı, bu fayl yalnız serverə lazımdır

Qeyd: Əgər bu açar yaranmazsa, sadəcə **/usr/local/etc/openvpn/keys** ünvanında **./build-dh** əmrini daxil etməyiniz yetər ki, **dh2048.pem** açarı yaransın.

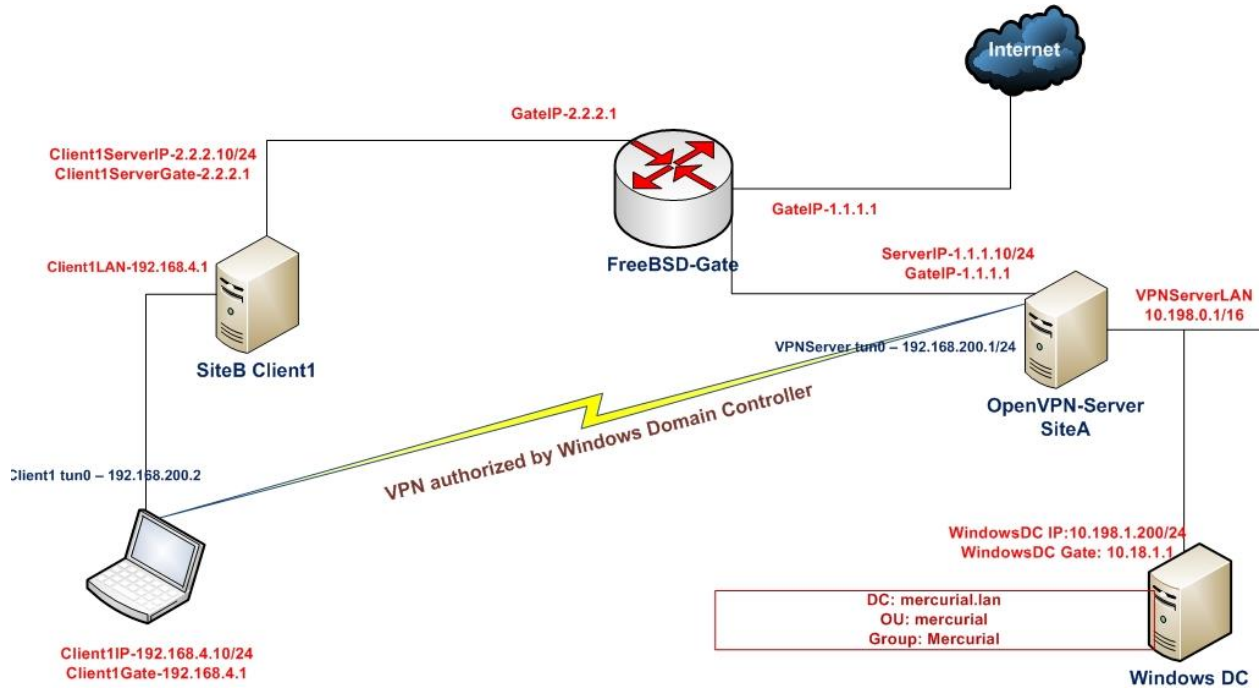
openvpnserver.crt - Serverin sertifikatı, yalnız server üçündür
openvpnserver.key - Serverin açarı, yalnız server üçündür (gizli fayl)
openvpnclient1.crt - Clientin sertifikatı, yalnız client üçündür
openvpnclient1.key - Clientin açarı, yalnız client üçündür (gizli fayl)
ta.key - TLS-açar, həm client və həm də serverə lazımdır

Uyğun olaraq serverdə **ca.crt**, **dh2048.pem**, **openvpnserver.crt**, **openvpnserver.key**, **ta.key** faylları və ilk client-də isə **ca.crt**, **dh2048.pem**, **openvpnclient1.crt**, **openvpnclient1.key**, **ta.key** faylları olmalıdır.

FreeBSD serverdə OpenVPN Active Directory ilə inteqrasiyası

Bu başlıqda biz OpenVPN-i Windows Domain Controller ilə inteqrasiya edəcəyik. Ancaq hər bir halda client və server arasında olan yol generasiya elədiyimiz CA açarıyla yoxlanacaq və openvpnserver açarı ilə şifrelənəcək.

Aşağıdakı şəbəkə quruluşundan istifadə edəcəyik:

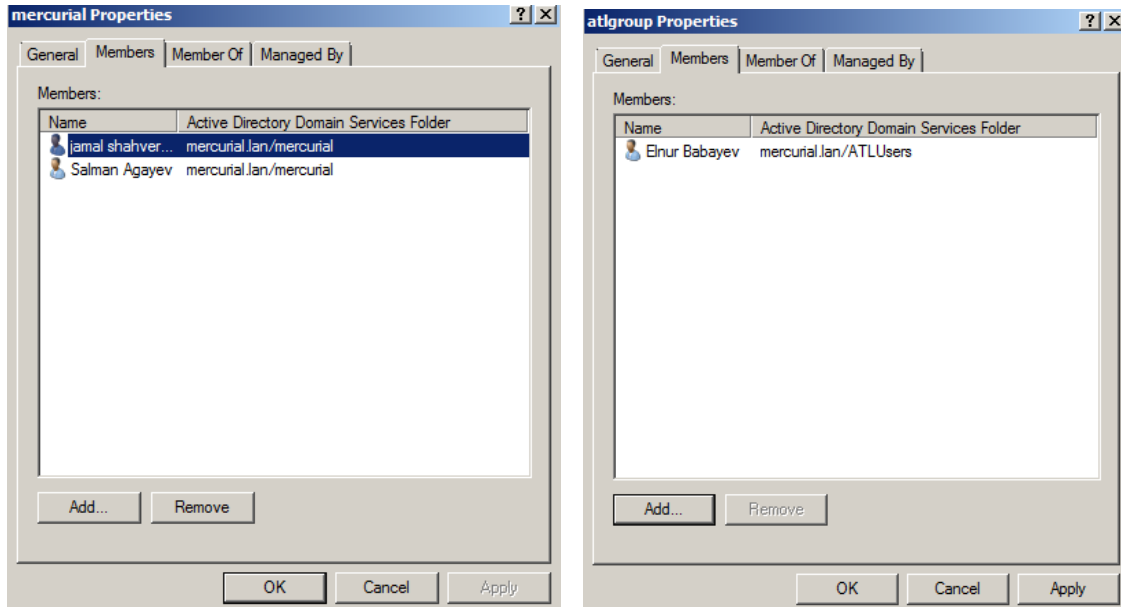

Bu misalımızda 2-ci başlıqda generasiya elədiyimiz CA və server sertifikatlarını həm server və həm də client üçün istifadə edəcəyik. Server maşını FreeBSD9.2 x64 OpenVPN2.3-də olacaq. Client maşını isə Windows7 x64 OpenVPN2.3-də olacaq. Həmçinin OpenVPN serverimizin local şəbəkəsinə qoşulmuş Windows 2008 server Domain Controller olacaq.

Domain Controller aşağıdakı verilənlərdən ibarətdir:

```
DC: mercurial.lan
OU: mercurial
Group: mercurial
Test user: jamal
```

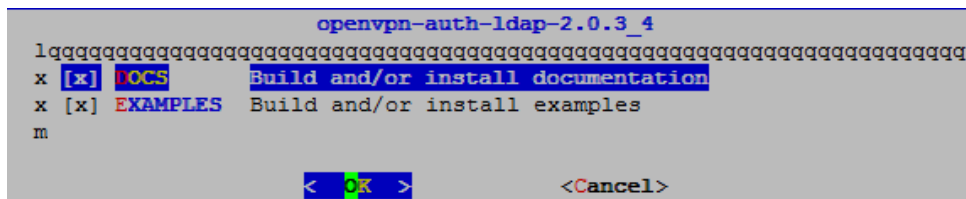
Domain controller maşında `mercurial` adlı qrupun içində `jamal` adlı istifadəçi mövcuddur ki, testlərimizi edə bilək. Həmçinin adı `Users` qrupunun içində `elnur` adlı istifadəçi mövcuddur ki, giriş edə bilməyən istifadəçi kimi onunla test edək.

1. Öncə server maşınımıza lazımi paketləri yükləyək:

```
root@siteA:/usr/local/etc/openvpn # cd /usr/ports/security/openvpn-auth-ldap/
```

```
root@siteA:/usr/ports/security/openvpn-auth-ldap # make config #  
Lazımi modulları seçirik
```



```
root@siteA:/usr/ports/security/openvpn-auth-ldap # make -DBATCH install  
# Yükləyirik
```

2. Auth-LDAP paketi serverə yükləndikdən sonra o `/usr/local/lib/openvpn-auth-ldap.so` ünvanına öz pluginini əlavə edir. Biz məhz bu plugini AD-yə qoşulmaq üçün istifadə edəcəyik. `/usr/local/etc/openvpn/ad-auth.conf` adlı server konfig faylını yaradaq və içinə aşağıdakı sətirləri əlavə edək:

```
plugin /usr/local/lib/openvpn-auth-ldap.so  
"/usr/local/etc/openvpn/openvpn-auth-ldap.conf"  
proto udp  
port 1194  
dev tun  
server 192.168.200.0 255.255.255.0  
  
ca /usr/local/etc/openvpn/ca.crt  
cert /usr/local/etc/openvpn/openvpnsrvr.crt
```

```
key /usr/local/etc/openvpn/openvpnsrver.key
client-cert-not-required
dh /usr/local/etc/openvpn/dh2048.pem
tls-auth /usr/local/etc/openvpn/ta.key 0
```

```
persist-key
persist-tun
keepalive 10 60
```

```
push "route 10.198.0.0 255.255.0.0"
topology subnet
```

```
user nobody
group nobody
```

```
daemon
log-append /var/log/openvpn.log
verb 5
```

Domain Controller-ə qoşulmaq üçün `/usr/local/etc/openvpn/openvpn-auth-ldap.conf` konfig faylının məzmunu aşağıdakı kimi olacaq:

```
<LDAP>
    URL                ldap://10.198.1.200
    BindDN              Administrator@mercurial.lan
    Password            B123456789b
    Timeout             15
</LDAP>
<Authorization>
    BaseDN              "DC=mercurial,DC=lan"
    SearchFilter        "(&(sAMAccountName=%u)(memberOf=CN=mercurial,OU=mercurial,DC=mercurial,DC=lan))"
</Authorization>
```

Həmçinin unutmayın ki, OpenVPN server-də `/usr/local/etc/openvpn/openvpn-auth-ldap.conf` faylın içində olan Domain adının resolve edilməsi üçün `/etc/resolve.conf` faylına aşağıdakı sətir əlavə edilmişdir.

```
nameserver 10.198.1.200
```

- OpenVPN serveri işə salaq:

```
root@siteA:/usr/local/etc/openvpn # openvpn --config ad-auth.conf
```
- İndi isə Windows7 maşında client konfigurasiyasını yaradaq. `C:\Program Files\OpenVPN\config` ünvanında `ad-udp-client.ovpn` adlı fayl yaradaq və içine aşağıdakı məzmunu əlavə edək:

```
client
```

```
auth-user-pass
```

```
proto udp
```

```
remote openvpnserver.example.com
```

```
port 1194
```

```
dev tun
```

```
nobind
```

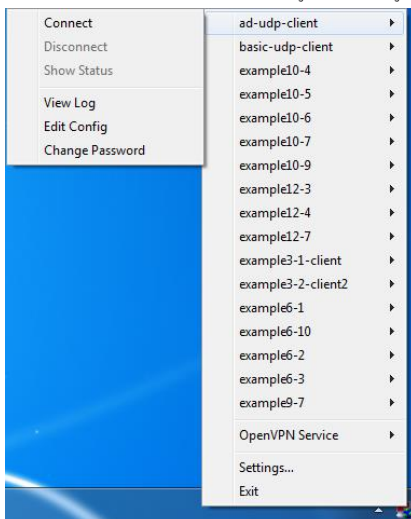
```
ca "c:/program files/openvpn/config/ca.crt"
```

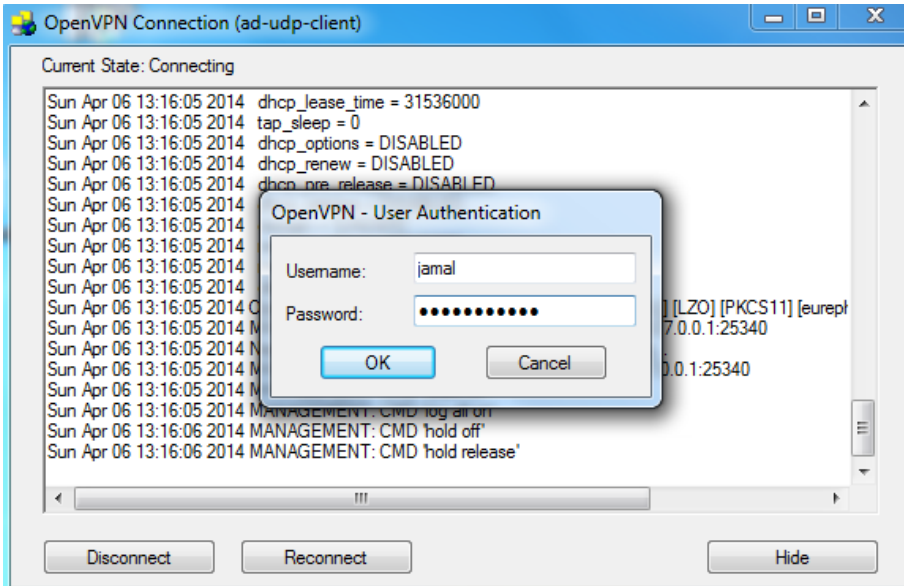
```
tls-auth "c:/program files/openvpn/config/ta.key" 1
```

```
ns-cert-type server
```

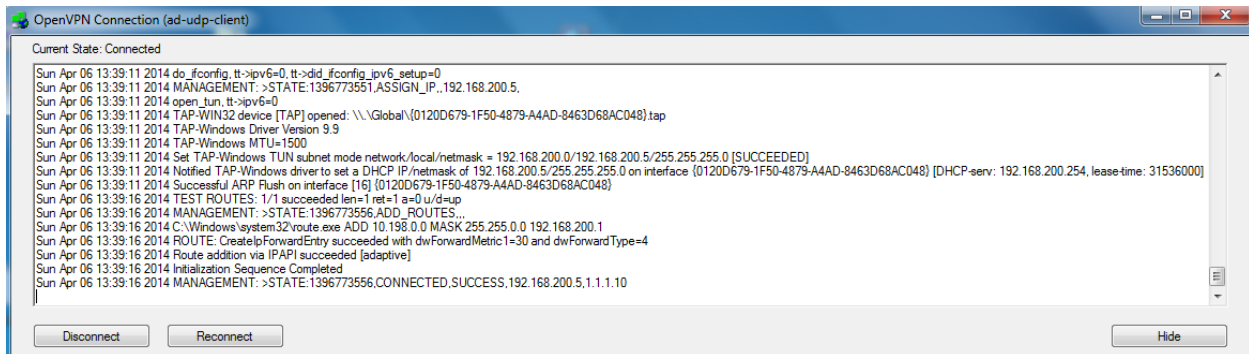
```
verb 5
```

5. Windows7 Client maşını işə salaq:

Client maşının statusunda aşağıdaki şəkil çap edilməlidir:

6. Server maşında `/var/log/openvpn.log` log faylına baxıb aşağıdaki sətirləri görməliyik:

```
Sun Apr 6 13:17:43 2014 us=626543 2.2.2.10:53829 PLUGIN_CALL: POST  
/usr/local/lib/openvpn-auth-ldap.so/PLUGIN_AUTH_USER_PASS_VERIFY status=0
```

```
Sun Apr 6 13:17:43 2014 us=626715 2.2.2.10:53829 TLS: Username/Password  
authentication succeeded for username 'jamal'
```

```
Sun Apr 6 13:17:43 2014 us=627135 2.2.2.10:53829 Data Channel Encrypt:  
Cipher 'BF-CBC' initialized with 128 bit key
```

```
Sun Apr 6 13:17:43 2014 us=627163 2.2.2.10:53829 Data Channel Encrypt: Using  
160 bit message hash 'SHA1' for HMAC authentication
```

```
Sun Apr 6 13:17:43 2014 us=627235 2.2.2.10:53829 Data Channel Decrypt:  
Cipher 'BF-CBC' initialized with 128 bit key
```

Sun Apr 6 13:17:43 2014 us=627282 2.2.2.10:53829 Data Channel Decrypt: Using 160 bit message hash 'SHA1' for HMAC authentication

Qeyd: Nəzərə alın ki, OpenVPN server ilk dəfə işə düşəndə, yolun şifrələnməsindən sonra yalnız ilk client ilk dəfə qoşulanda, qoşulmaya bilər. Ancaq bundan sonra bütün qoşulmalarda həm birinci client və həm də digər clientlər problemsiz qoşulma edəcək.

Əgər OpenVPN serveri startup-a əlavə etmək istəsəniz, sadəcə aşağıdakı sətirləri `/etc/rc.conf` faylına əlavə etməyiniz yetər:

```
openvpn_enable="YES"
openvpn_if="tun"
openvpn_configfile="/usr/local/etc/openvpn/ad-auth.conf "
openvpn_dir="/usr/local/etc/openvpn"
```

Ubuntu serverdə OpenVPN Active Directory ilə inteqrasiyası

Ubuntu 14.04 server üzərində OpenVPN yükləyib quraşdıraraq ki, VPN-ə qoşulduqda istifadə edilən istifadəçi bazasını Domain controller-dən götürək. İstifadə edilən OS-lar:

```
Windows 2012 Server R2 - DC
Windows 8.1 x64 - Client maşını
Ubuntu 14.04 x64 - OpenVPN
```

Öncə istifadə etdiyimiz Domain Controller-in verilənlərini açıqlayaq

Domain Controller: **domain.lan**

DC RO User: **DCADM**

DC RO PASS: **DcP@\$\$f0rd**

DC VPN Group: **OpenVPNFAUsers** - Tam yetkisi olan VPN istifadəçiləri (Bütün şəbəkəyə routing olacaq)

Windows 8.1 client quraşdırma faylı aşağıdakı kimi olacaq (faylınızın adı **domain-ad-auth.ovpn**). Faylın genişlənməsi mütləq **.ovpn** olmalıdır:

client


```
auth-user-pass
auth-nocache
reneg-sec 86400
proto tcp
remote ovpndc.domain.az
port 1194
dev tun
nobind
```

```
key-direction 1
```

```
ns-cert-type server
```

```
# OpenVPN serverdə yaradılan ca.crt
<ca>
-----BEGIN CERTIFICATE-----
MIIGxDCCBKyGAwIBAgIJALsV/eQc/V5+MA0GCSqGSIb3DQEBBQUAMIGcMQswCQYD
VQQGEwJBWjENMAsGA1UECBMEQkFLVTEUMBIGAlUEBxMLWVuaVlhc2FtYWwxFDAS
BgNVBAoTC0FUTEluZm9UZWN0MQswCQYDVQQLLEwJJVDEXMBUGAlUEAxMOQVRMSW5m
b1RlY2ggQ0ExLDAqBgkqhkiG9w0BCQEHWphbWFFsLnNoYWh2ZXJkaXl1dkBhdGx0
ZWN0LmF6MB4XDTE0MDYwODE3NDUzOFoXDTIzMDYwNjE3NDUzOFowZGZwZCzAJBgNV
BAYTAkFAMQ0wCwYDVQQIEwRCQUtVMRQwEgYDVQQHEwtZlZlZW5pWWFzYW1hbDEUMBIG
AlUEChMLQVRMSW5mb1RlY2ggCzAJBgNVBAsTAklUMRcwFQYDVQDEw5BVEExJmZv
VGVjaCBDQTEsMCoGCSqGSIb3DQEJARYdamFtYWwuc2hhaHZlcmRpeWV2QGf0bHRL
Y2guYXowggIiMA0GCSqGSIb3DQEBAQUAA4ICDwAwggIKAoICAQC0kYn6jZf/R1eA
Xs1YH/g36sIQJcxJBmcbXh/atZTy7W8r1XsCw05+RU70aXrFQUEbed0lnjYiKfri
CutMpT5c7iy6fgfMMoPaIqk8q17qydk8HvqQoac3kjo9wMD7XWlDYiLFk1FxQjEW
BIqI2z6vh9/9ka54s6WNRgzT+7+EZqSuwCfC6Dm/0qxp4AvEjapwjaURJ6yEuQYe
Odh5ydTsIcuenNbzkuFZR505iNcaBQZ2fUVpQvueTCCsHkPt1BGU3TqWIYTUVZ1
O4wPQoOyXC9YUvWaYWSLTDMDvCvGFYfc5C3++nijtfWpO8LLDZgiwC7ScYj+Boo
SZ9dkEpIYdb03KBnn+LC03STVukpwTr+vyKjPITceuelHXDwvXi7wgtopwQhQ+3j
sDCvB+Wg2Bt5zBPC43WTeLANOGZFQn1f1kyBNXlBmltm0kl3k75skkj9TXHjrm44
+aVdx1PjkQ86e6/A04wCUOBNf4a0OQ8r6PWCfPkqatDn6hCh6ChAYYuqAR5W3eRs
p2D31AWGEH1Blf/+397E66f3ByHvPGQ5n1AQ3wI7q+tLH+qPsoFUKcyfEbctUvG
D0+9jPhvxAQwc4hBhn+TXRXPkaaaI89iiaJoiF1//R8kqs8t3yxpxjEy0hs2nrx
tboZl9lc02fj8e2HvhbMs9v+j6oVTQIDAQABO4IBBTCCAQEWhQYDVR0OBBYEFiCi
KzboRhxacra8qkU+xvRM4df7MIHRBgNVHSMGckwgcaAFiCiKzboRhxacra8qkU+
xvRM4df7oYGipIGfMIGcMQswCQYDVQOGEwJBWjENMAsGA1UECBMEQkFLVTEUMBIG
AlUEBxMLWVuaVlhc2FtYWwxFDASBgNVBAoTC0FUTEluZm9UZWN0MQswCQYDVQQL
EwJJVDEXMBUGAlUEAxMOQVRMSW5mb1RlY2ggQ0ExLDAqBgkqhkiG9w0BCQEHWph
bWFFsLnNoYWh2ZXJkaXl1dkBhdGx0ZWN0LmF6ggkAuxX95Bz9Xn4wDAYDVR0TBAUw
AwEB/zANBgkqhkiG9w0BAQUFAAOCAgEAT+K70oaUfXDEFsFmBTrppvbcGqoVsaE1
5NjMh206D5KwTERhKbP7id20sdt6Ygq1PQWW3I3thVQ0L686rhbZ/cR6Vzj41cFI
EqCt4uqZrkoMcvPq82POnvrzKCauxv5kmZJhWQTB3WXMo0A4KnQqW6/HVzSmbQgC
QR6CqNTt1Z21a1RIQR1CmqRankKC4yQBKbzDwBlXLHvjITdyhJLHXZxBedXurMX
Uh7AsHOTxbHy4nbyB+Zz1nO37wza6FBeunIqJ/I5eKDCn1lyGELjDsEvrSUcbRRg
IenV9/D9LP4y2KghMkiuDn7vhY3IifCjxQg3JWIa5BdQ/lU1Accsxi0/nyQtZF7
5NadlwoS0jEe2H6bwxhngcItQyiC34HghNKUF16eYLlMEzGkP7UNLwQN32b3Iia
q9+HTP6TQoci43AoaA3NFaUjuKC3zHykesNS8QqOH7MVB4L38/piaGD/K8CsiZH+
QhkICaJ7hx/Cfp3VUIKr9yxtAnC5QNbxr9QVCC+mwi/sH9laThPlm1Xd2tKdoZa
My/K6o5fZnZSpzOeFa9j6bRgF2tpbG3jxiWT00F9xUv5EtXZdfies5BRHa1FYGK4
yvVIA/ZJBSB/6CT8mnMjGJcn85CcRggOrOc7lQNmgFKw/YopPYyAKzjgileKtNm3
```

```
pmPKIhXPdvc=  
-----END CERTIFICATE-----  
</ca>
```

```
# OpenVPN serverdə yaradılan TA açarı  
<tls-auth>  
-----BEGIN OpenVPN Static key V1-----  
7148f7b12478b04aee1445e18bb96509  
b7f8d3c62d20ffb59241a13b714e951d  
6e14ef9254097803e76b75e051866287  
2cb6db296bbb2a7322b4d641d235b6e3  
6426f086ecb6d0650ed61285a5e2a78b  
f0f7b2352193c12cbff21ccc82054d00  
a00a13d304d7d1365e955eeb30aece8f  
15ca06b1c2f504de1ce03f9e955d17f6  
a70db5635fd3d3f9e914dc090a3f3d59  
71db3e9955adf3797c50c50bbe0cbc4b  
1aa8d3f363de18474eaeb0b7116edaba  
00325fa6fd15da57ad10f9e81cf8d7f2  
f1c16d95af55071365cefd8513c906af  
e830c0c83f01eea30add98f734fd6011  
f5c89c1822d516e0a0c3452c869a5940  
929a37e3e064f307b17b8fbe8acb73c3  
-----END OpenVPN Static key V1-----  
</tls-auth>
```

```
# Jurnalları detallı görmək istəsək aşağıdakı sətirdən şərhini silirik  
#verb 3
```

Qeyd: İşimizin topologiyasını, Domain Controller-də qrup yaradılması və ora istifadəçinin əlavə edilməsini, OpenVPN client proqramının istifadəsi qaydasını siz **OpenVPN-nin Active Directory ilə inteqrasiya edilməsi** başlığından oxuya bilərsiniz.

Ubuntu maşınımız yükləndikdən sonra onu yeniləyirik və lazımı paketləri yükləyirik:

```
apt-get update # Reposları yeniləyirik  
apt-get dist-upgrade # Kernel və mövcud paketləri yeniləyirik  
  
# OpenVPN, OpenSSL, LDAP, və hər hal üçün RADIUS üçün inteqrasiya paketləri  
yükləyirik  
apt-get install openvpn easy-rsa openvpn-auth-ldap openvpn-auth-radius  
openvpn-auth-radius-dbg  
apt-get install freeradius freeradius-common freeradius-dbg freeradius-utils  
freeradius-ldap  
  
# LDAP utilitlərini yükləyirik  
apt-get install ldap-utils
```

```
cd /etc/openvpn          # OpenVPN quraşdırma qovluğuna daxil olub, aşağıdakı
                        kimi konfig faylını yaradırıq
cat openvpn.conf        # Konfig faylımız aşağıdakı kimi olacaq
plugin /usr/lib/openvpn/openvpn-auth-ldap.so "/etc/openvpn/openvpn-auth-
ldap.conf"
proto tcp
port 1194
dev tun
server 192.168.200.0 255.255.255.0

# Açarlarının generasiya edilməsi qaydasını FreeBSD OpenVPN başlığından oxuya
bilərsiniz.
ca /etc/openvpn/keys/keys/ca.crt
cert /etc/openvpn/keys/keys/openvpnsrvr.crt
client-cert-not-required
key /etc/openvpn/keys/keys/openvpnsrvr.key
dh /etc/openvpn/keys/keys/dh2048.pem
tls-auth /etc/openvpn/keys/keys/ta.key 0

reneg-sec 86400
persist-key
persist-tun
keepalive 10 60

# Client-lərimizin hər birinə ayrı quraşdırma yazmaq istəsək aşağıdakı
sətirlərdən şərhli silirik.
#client-to-client
#client-config-dir /usr/local/etc/openvpn/ccd
push "route 10.50.2.0 255.255.255.0"
push "route 10.50.3.0 255.255.255.0"
push "route 10.50.12.0 255.255.255.0"
push "route 10.50.14.0 255.255.255.0"
push "route 10.50.17.0 255.255.255.0"
push "route 10.50.19.0 255.255.255.0"
push "route 192.168.10.0 255.255.255.0"
push "dhcp-option DNS 10.50.3.2"
push "dhcp-option DNS 10.50.3.3"
topology subnet

user root
group root

log-append /var/log/openvpn.log

Active Directory-ə qoşulmaq üçün LDAP quraşdırma faylımız isə aşağıdakı kimi
olacaq:
cat /etc/openvpn/openvpn-auth-ldap.conf          # LDAP qoşulmamız üçün
                                                quraşdırma faylımız aşağıdakı
                                                kimidir

<LDAP>
URL          ldap://domain.lan
BindDN       "CN=DCADM,CN=Users,DC=domain,DC=lan"
```

```

Password      "DcP@$$f0rd"
Timeout       15
TLSEnable     no
FollowReferrals no
</LDAP>

<Authorization>
  BaseDN      "DC=domain,DC=lan"
  SearchFilter "( (&(sAMAccountName=%u)) )"
  RequireGroup true
  <Group>
    BaseDN      "DC=domain,DC=lan"
    SearchFilter "(cn=OpenVpnFAUsers)"
    MemberAttribute "member"
  </Group>
</Authorization>

```

Ubuntu maşınımızda şəbəkə və routing quraşdırması aşağıdakı kimi olacaq:

```

cat /etc/network/interfaces          # Şəbəkə konfigurasiya faylı
auto lo
iface lo inet loopback

auto eth0
iface eth0 inet static
    address 99.97.96.131
    netmask 255.255.255.240
    network 99.97.96.128
    broadcast 99.97.96.143
    gateway 99.97.96.129
    # dns-* options are implemented by the resolvconf package, if
    installed
    dns-nameservers 10.90.3.2 10.90.3.3
    dns-search domain.az

auto eth1
iface eth1 inet static
    address 10.90.3.40
    netmask 255.255.255.0
    network 10.90.3.0
    broadcast 10.90.3.255
# Lazımi route-larımız
up route add -net 10.90.2.0/24 gw 10.90.3.1
up route add -net 10.90.12.0/24 gw 10.90.3.1
up route add -net 10.90.14.0/24 gw 10.90.3.1
up route add -net 10.90.17.0/24 gw 10.90.3.1
up route add -net 10.90.19.0/24 gw 10.90.3.1
up route add -net 192.168.10.0/24 gw 10.90.3.1

```

Qeyd: Unutmayın ki, yazdığınız routing eynilə şəbəkənizdə olan Router-in

üzərindən geriyyə qayıtmalıdır. Yəni sizin virtual VPN şəbəkəninizin hamı tərəfindən görünməsi üçün router-nizdə aşağıdakına uyğun olan bir routing mütləq əlavə etməlisiniz (Yeni virtual 192.168.200.0/24 şəbəkəsini görmək üçün 10.90.3.40 IP-sindən keçmək lazımdır):

```
ip route 192.168.200.0 255.255.255.0 10.90.3.40
```

Həmçinin Ubuntu maşınıınızı Routing rejimə salmalısınız. Bunu aşağıdakı kimi edəcəyik:

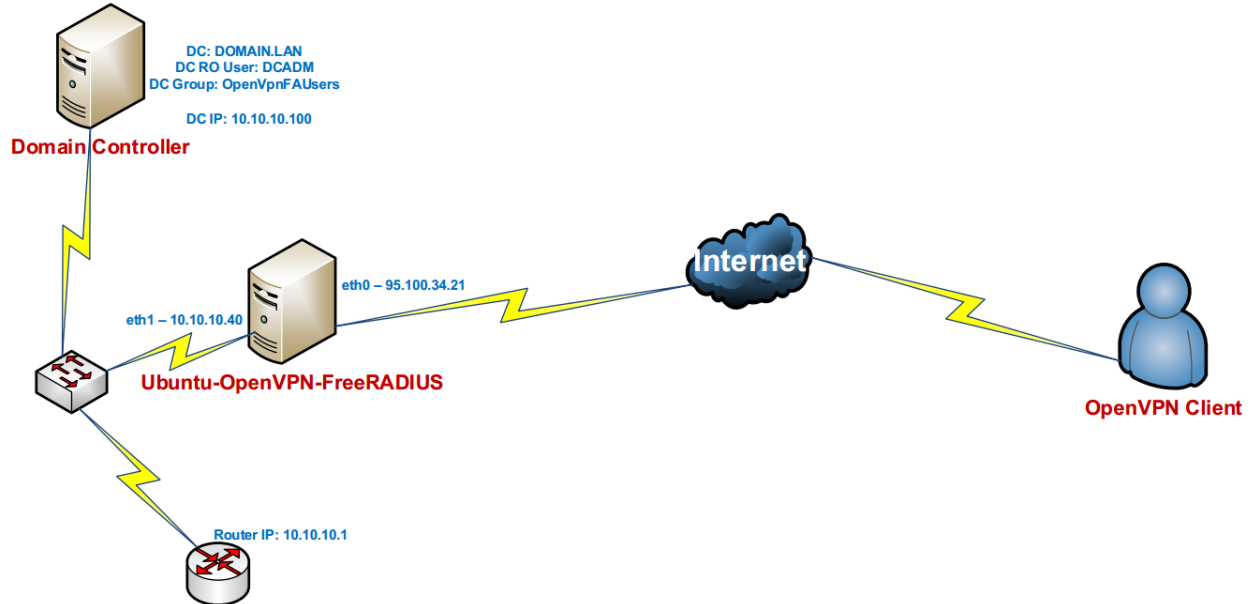
```
sysctl -w net.ipv4.ip_forward=1 # CLI-dan işə salırıq
```

reboot-dan sonra işləməsi üçün **/etc/sysctl.conf** faylında aşağıda sətirin qarşısından şərh silirik:

```
net.ipv4.ip_forward=1
```

Ubuntu serverdə OpenVPN FreeRADIUS AD inteqrasiyası

Məqsədimiz Ubuntu 14.04 OS üzərində OpenVPN server qaldırmaq və onu FreeRADIUS ilə inteqrasiya etməkdir. Sonra isə FreeRADIUS serveri Active Directory ilə inteqrasiya edib, seçilmiş MS LDAP qrupdan istifadəçilərə yetki verməkdir. Şəbəkə strukturu aşağıdakı şəkildəki kimi olacaq:

Istifadə edilən OS-lar:

Windows 2012 Server R2 - DC
Windows 8.1 x64 - Client maşını
Ubuntu 14.04 x64 - OpenVPN

Öncə istifadə etdiyimiz Domain Controller-in verilənlərini açıqlayaq

Domain Controller: **domain.lan**

DC RO User: **DCADM**

DC RO PASS: **DcP@\$\$f0rD0m**

DC VPN Group: **OpenVPNFAUsers** - Tam yetkisi olan VPN istifadəçiləri (Bütün şəbəkəyə routing olacaq)

Windows 8.1 client quraşdırma faylı aşağıdakı kimi olacaq (faylımızın adı **domain-ad-auth.ovpn**). Faylın genişlənməsi mütləq **.ovpn** olmalıdır:

```
client
auth-user-pass
auth-nocache
proto tcp
remote ovpndc.domain.az
port 1194
dev tun
nobind
```

```
key-direction 1
```

```
ns-cert-type server
```

```
# OpenVPN serverdə yaradılan ca.crt
<ca>
-----BEGIN CERTIFICATE-----
MIIGxDCCBKygAwIBAgIJALsV/eQc/V5+MA0GCSqGSIb3DQEBBQUAMIGcMQswCQYD
VQQGEwJBWjENMAsGA1UECBMEQkFLVTEUMBIGAlUEBxMLWVuaVlhc2FtYWwxFDAS
BgNVBAoTC0FUTEluZm9UZWNOMQswCQYDVQQLewJJVDEXMBUGAlUEAxMOQVRMSW5m
b1RlY2ggQ0ExLDAqBgkqhkiG9w0BCQEWHWphbWFsLnNoYWh2ZXJkaXl1dkBhdGx0
ZWNOLmF6M4XDTE0MDYwODE3NDUzOFoXDTIzMDYwNjE3NDUzOFowgZwxZzAJBGNV
BAYTAKFaMQ0wCwYDVQQIEwRCQUtVMRQwEgYDVQQHEwtZzW5pWWFzYWIhbDEUMBIG
AlUEChMLQVRMSW5mb1RlY2gxZzAJBGNVBAsTAKlUMRcwFQYDVQQDEw5BVEExJmZv
VGVjaCBDQTEsMCoGCSqGSIb3DQEJARYdamFtYWwuc2hhaHZlcmRpeWV2QGF0bHRl
Y2guYXowggIiMA0GCSqGSIb3DQEBAQUAA4ICDwAwggIKAoICAQC0kYn6jzf/R1eA
Xs1YH/g36sIQJcXJBmcbXh/atZTy7W8r1XsCw05+RU70aXrFQUEbed0lnjYiKfri
CutMpT5c7iY6fgfMMoPaIqk8q17qydk8HvqQoac3kjo9wMD7XWlDYiLFk1FzXjEW
BIqI2z6vh9/9ka54s6WNRgzT+7+EZqSuwCfC6Dm/0qxp4AvEjapwjaURJ6yEuQYe
Odh5ydTsIcuenNBzkuFZRx505iNcaBQZ2fUVpQvueTCCsHkPt1BGU3TqWIYTUVZl
O4wPQoOyXC9YUvWaYWSLTDMDvCvGFYfc5C3++nijtfWp08LLDZgiwC7ScYj+Boo
SZ9dkEpIYdb03KBnn+LC03STVukpwTr+vyKjPITceuelHXDwvXi7wgtopwQhQ+3j
sDCvB+Wg2Bt5zBPC43WTELANOGZFQN1f1kyBNXlBmltm0kl3k75skkj9TXHjrm44
+aVdxlPjkQ86e6/A04wCUOBNf4a00Q8r6PWCfPkqatDn6hCh6ChAYYuqAR5W3eRs
p2D31AWGEH1Blf/+397E66f3ByHvPGQ5n1AQ3wI7q+tLH+qPsoFUKcyfEbctuYvG
D0+9jPhvxAQwc4hBhn+TXRXPKaaaI89iiaJoiF1//R8kqs8t3yxpxjEy0hs2nrx
tboZl9lc02fj8e2HvhbMs9v+j6oVTQIDAQAB04IBBTCCAQEWHQYDVRO0BBYEFICI
KzboRhxacra8qkU+xvRM4df7MIHRBgNVHSMegckwgcaAFICIKzboRhxacra8qkU+
xvRM4df7oYGipIGfMIGcMQswCQYDVQGEwJBWjENMAsGA1UECBMEQkFLVTEUMBIG
AlUEBxMLWVuaVlhc2FtYWwxFDASBgNVBAoTC0FUTEluZm9UZWNOMQswCQYDVQQL
EwJJVDEXMBUGAlUEAxMOQVRMSW5mb1RlY2ggQ0ExLDAqBgkqhkiG9w0BCQEWHWph
bWFsLnNoYWh2ZXJkaXl1dkBhdGx0ZWNOLmF6ggkAuxX95Bz9Xn4wDAYDVR0TBAUw
AwEB/zANBgkqhkiG9w0BAQUFAAOCAgEAT+K70oaUfXDEfSfMbtRppvbcGqoVsaE1
5NjMh206D5KwTERhKbP7id20sdt6Ygq1PQWW3I3thVQ0L686rhbZ/cR6Vzj41cFI
EqCt4uqZrkoMcvPq82P0nvrzKCauxv5kmZJhWQTB3WXM0A4KnQqW6/HVzSmbQgC
QR6CqNTt1Z21a1RIQR1CmqRankKC4yQBKbzDwBlXLHvjITdyhJLHXZxBcdXurMX
Uh7AsHOTxbHy4nbyB+Zz1nO37wza6FBeunIqJ/I5eKDCn1lyGELjDsEvrSUcbRRg
IenV9/D9LP4y2KghMkiuDn7vhY3IifCjxQg3JWIa5BdQ/1U1Accsxi0/nyQtzF7
5NadlwoSOjEe2H6bwxhngcItQyic34HghNKUF16eYLlMEzGkP7UNLwQN32b3IiA
q9+HTP6TQoci43AoaA3NFaUjuKC3zHykesNS8QqOH7MVB4L38/piaGD/K8CsiZH+
QhkICaJJ7hx/Cfp3VUIKr9yxtAnC5QNbXr9QVCC+mwi/sH9laThPlm1Xd2tKdoZa
My/K6o5fZnZSpzOeFa9j6bRgF2tpbG3jxiWT00F9xUv5EtXZdfies5BRHa1FYGK4
yvVIA/ZJBSB/6CT8mnMjGJcn85CcRggOrOc7lQNmgFKw/YopPYyAKzjgi1EKtNm3
pmPKIhXPdvc=
-----END CERTIFICATE-----
</ca>
```

```
# OpenVPN serverdə yaradılan TA açarı
<tls-auth>
-----BEGIN OpenVPN Static key V1-----
7148f7b12478b04aee1445e18bb96509
b7f8d3c62d20ffb59241a13b714e951d
6e14ef9254097803e76b75e051866287
2cb6db296bbb2a7322b4d641d235b6e3
6426f086ecb6d0650ed61285a5e2a78b
```

```
f0f7b2352193c12cbff21ccc82054d00
a00a13d304d7d1365e955eeb30aece8f
15ca06b1c2f504de1ce03f9e955d17f6
a70db5635fd3d3fce914dc090a3f3d59
71db3e9955adf3797c50c50bbe0cbc4b
1aa8d3f363de18474eaeb0b7116edaba
00325fa6fd15da57ad10f9e81cf8d7f2
f1c16d95af55071365cefd8513c906af
e830c0c83f01eea30add98f734fd6011
f5c89c1822d516e0a0c3452c869a5940
929a37e3e064f307b17b8fbe8acb73c3
-----END OpenVPN Static key V1-----
</tls-auth>
```

```
# Journalları detallı görmək istəsək aşağıdaki sətirdən şərhi silirik
#verb 3
```

Qeyd: Domain Controller-də grup yaradılması və ora istifadəçinin əlavə edilməsini, OpenVPN client proqramının istifadəsi qaydasını siz **OpenVPN-nin Active Directory ilə inteqrasiya edilməsi** başlığından oxuya bilərsiniz. Topologiya eynidir sadəcə, orda OpenVPN maşında FreeBSD-dir burda isə Ubuntu.

Ubuntu maşınımız yükləndikdən sonra onu yeniləyirik və lazımı paketləri yükləyirik:

```
apt-get update # Reposları yeniləyirik
apt-get dist-upgrade # Kernel və mövcud paketləri yeniləyirik
```

OpenVPN, OpenSSL, LDAP, və hər hal üçün RADIUS üçün inteqrasiya paketləri yükləyirik:

```
apt-get install openvpn easy-rsa openvpn-auth-radius openvpn-auth-radius-dbg
```

FreeRADIUS-u da yükləyirik ki, eyni maşında RADIUS quraşdıraq:

```
apt-get install freeradius freeradius-common freeradius-dbg freeradius-utils
freeradius-ldap
```

LDAP utilitlərini yükləyirik

```
apt-get install ldap-utils
```

```
cd /etc/openvpn # OpenVPN quraşdırma qovluğuna daxil olub, aşağıdaki
kimi konfig faylını yaradıriq
```

```
cat openvpn.conf # Konfig faylımız aşağıdaki kimi olacaq
plugin /usr/lib/openvpn/radiusplugin.so /etc/openvpn/radiusplugin.cnf
proto tcp
port 1194
dev tun
server 192.168.200.0 255.255.255.0
```



```
# Açarlarınının generasiya edilməsi qaydasını FreeBSD OpenVPN başlığından oxuya bilərsiniz.
```

```
ca /etc/openvpn/keys/keys/ca.crt
cert /etc/openvpn/keys/keys/openvpnserver.crt
client-cert-not-required
key /etc/openvpn/keys/keys/openvpnserver.key
dh /etc/openvpn/keys/keys/dh2048.pem
tls-auth /etc/openvpn/keys/keys/ta.key 0
```

```
persist-key
persist-tun
keepalive 10 60
```

```
# Client-lərimizin hər birinə ayrı quraşdırma yazmaq istəsək aşağıdakı sətirlərdən şərh silirik.
```

```
#client-to-client
#client-config-dir /usr/local/etc/openvpn/ccd
push "route 10.99.2.0 255.255.255.0"
push "route 10.99.3.0 255.255.255.0"
push "route 10.99.12.0 255.255.255.0"
push "route 10.99.14.0 255.255.255.0"
push "route 10.99.17.0 255.255.255.0"
push "route 10.99.19.0 255.255.255.0"
push "route 192.168.10.0 255.255.255.0"
push "dhcp-option DNS 10.99.3.2"
push "dhcp-option DNS 10.99.3.3"
topology subnet
```

```
user root
group root
```

```
log-append /var/log/openvpn.log
```

OpenVPN ilə FreeRADIUS-u birləşdirən quraşdırma faylı isə aşağıdakı kimi olacaq:

```
cat /etc/openvpn/radiusplugin.cnf # RADIUS-a qoşulan quraşdırma faylı
NAS-Identifier=OpenVpn
Service-Type=5
Framed-Protocol=1
NAS-Port-Type=5
NAS-IP-Address=127.0.0.1
OpenVPNConfig=/etc/openvpn/openvpn.conf # OpenVPN quraşdırma faylı
overwriteccfiles=true
server
{
    acctport=1813 # RADIUS accounting portu
    authport=1812 # RADIUS autentifikasiya portu
    name=127.0.0.1 # RADIUS IP
    retry=1
    wait=1
    sharedsecret=freebsd # FreeRADIUS ilə OpenVPN arasında istifadə edilən açar
```

```
}
```

İndi isə keçək FreeRADIUS-un quraşdırmasına:

OpenVPN client-i qoşulmaq üçün FreeRADIUS-un clientlər siyahısına əlavə edirik(Quraşdırma faylı aşağıdakı kimi olacaq):

```
cat /etc/freeradius/clients.conf          # Clientlər quraşdırma faylı
client localhost {
    ipaddr = 127.0.0.1                    # OpenVPN server
    secret = freebd                       # OpenVPN pass
    require_message_authenticator = no
    shortname = localhost
    nastype = other
}
```

FreeRADIUS-un öz quraşdırma faylı aşağıdakı kimi olacaq:

```
cat /etc/freeradius/radiusd.conf        # FreeRADIUS quraşdırma faylı
prefix = /usr
exec_prefix = /usr
sysconfdir = /etc
localstatedir = /var
sbindir = ${exec_prefix}/sbin
logdir = /var/log/freeradius
raddbdir = /etc/freeradius
radacctdir = ${logdir}/radacct
name = freeradius
confdir = ${raddbdir}
run_dir = ${localstatedir}/run/${name}
db_dir = ${raddbdir}
libdir = /usr/lib/freeradius
pidfile = ${run_dir}/${name}.pid
user = freerad
group = freerad
max_request_time = 30
cleanup_delay = 5
max_requests = 1024
listen {
    type = auth
    ipaddr = 127.0.0.1
    port = 1812
}
listen {
    ipaddr = 127.0.0.1
    port = 1813
    type = acct
}
hostname_lookups = no
```

```
allow_core_dumps = no
regular_expressions      = yes
extended_expressions    = yes
log {
    destination = files
    file = ${logdir}/radius.log
    syslog_facility = daemon
    stripped_names = no
    auth = no
    auth_badpass = no
    auth_goodpass = no
}
checkrad = ${sbindir}/checkrad
security {
    max_attributes = 200
    reject_delay = 1
    status_server = yes
}
proxy_requests = no
$INCLUDE proxy.conf
$INCLUDE clients.conf
thread pool {
    start_servers = 5
    max_servers = 32
    min_spare_servers = 3
    max_spare_servers = 10
    max_requests_per_server = 0
}
modules {
    $INCLUDE ${confdir}/modules/
    $INCLUDE eap.conf
}
instantiate {
    exec
    expr
    expiration
    logintime
}
$INCLUDE policy.conf
$INCLUDE sites-enabled/
```

FreeRADIUS ilə OpenVPN arasında olan qoşulmanın düzgünlüyünü test etmək üçün isə **/etc/freeradius/users** faylına aşağıdakı sətiri əlavə etmək lazımdır (Test üçün Vasif adlı istifadəçi freebsd şifrəsi ilə):

```
"vasif" Cleartext-Password := "freebsd"
```

```
/etc/init.d/openvpn restart          # OpenVPN serveri restart edirik
/etc/init.d/freeradius restart       # OpenVPN serveri restart edirik
```

```
freeradius -fX      # FreeRADIUS-u debug etmək üçün bu əmrəndən istifadə edirik
```

Windows 8.1 client-dən OpenVPN serverə qoşulub uğurlu nəticə əldə etməlisiniz. Əgər uğurlu nəticə olmasa debug edilir. Əgər hər şey uğurlu olsa keçirik RADIUS-un MS LDAP-la inteqrasiya edilməsinə.

OpenVPN-in istifadəçilərinin AD-dən yoxlanılması üçün FreeRADIUS serveri MS LDAP ilə inteqrasiya etmək lazımdır. Bunun üçün aşağıdakıları edirik:

```
cat /etc/freeradius/sites-enabled/default # Susmaya görə olan
                                           Virtual RADIUS-u
                                           quraşdırırıq

authorize {
    files
    ldap # Avtorizasiya LDAP-dan
    if (LDAP-Group == "OpenVpnFAUsers") { # OpenVpnFAUsers DC
                                           qrupundan əlverişli hər
                                           şey OK-dir.

                                           ok
    }
    else {
        reject # Eks halda bağlayırıq
    }
}

authenticate {
    Auth-Type LDAP {
        ldap # Həmçinin autentifikasiya ldap qrupundan alacaq
    }
}

preacct {
    preprocess
    acct_unique
    suffix
    files
}

accounting {
    detail
    unix
    radutmp
    exec
    attr_filter.accounting_response
}

session {
}

post-auth {
    exec
}

pre-proxy {
}

post-proxy {
}
```

LDAP modulunu quraşdırırıq ki, müraciət edən istifadəçilərin təyin edilməsi üçün, Domain Controller-ə qoşulub filter edə bilsin.

```
cat /etc/freeradius/modules/ldap # LDAP modulunun quraşdırması
# aşağıdakı kimi olacaq
```

```
ldap {
    server = "domain.lan"
    identity = "CN=DCADM,CN=Users,DC=domain,DC=lan"
    password = "DcP@$$f0rD0m"
    basedn = "DC=domain,DC=lan"
    filter = "(sAMAccountName=%{%{Stripped-User-Name}:-%{User-Name}})"
    ldap_connections_number = 5
    timeout = 4
    timelimit = 3
    net_timeout = 1
    tls {
        start_tls = no
    }
    dictionary_mapping = ${confdir}/ldap.attrmap
    edir_account_policy_check = no
    groupname_attribute = "cn"
    groupmembership_filter =
"(|(&(objectClass=GroupOfNames) (member=%{control:Ldap-
UserDn})) (&(objectClass=GroupOfUniqueNames) (uniquemember=%{control:Ldap-
UserDn})))"
    groupmembership_attribute = "memberOf"
    compare_check_items = no
    do_xlat = yes
    access_attr_used_for_allow = yes
    chase_referrals = yes
    rebind = yes
    set_auth_type = yes
    ldap_debug = 0
    keepalive {
        idle = 60
        probes = 3
        interval = 3
    }
}
}
```

```
freeradius -fX # Debug rejimdə loglarında uğurlu nəticə
# olaraq seçdiyim aşağıdakı logların
# oxşarlarını sizdə mütləq görməlisiniz.
```

```
[ldap] performing user authorization for jamal
[ldap] expand: %{Stripped-User-Name} ->
[ldap] ... expanding second conditional
[ldap] expand: %{User-Name} -> jamal
[ldap] expand: (sAMAccountName=%{%{Stripped-User-Name}:-%{User-Name}}) ->
(sAMAccountName=jamal)
[ldap] expand: DC=domain,DC=lan -> DC=domain,DC=lan
[ldap] ldap_get_conn: Checking Id: 0
[ldap] ldap_get_conn: Got Id: 0
```

```

[ldap] attempting LDAP reconnection
[ldap] (re)connect to domain.lan:389, authentication 0
[ldap] bind as CN=DCADM,CN=Users,DC=domain,DC=lan/DcP@$$f0rD0m to
domain.lan:389
[ldap] waiting for bind result ...
[ldap] Bind was successful

[ldap] Setting Auth-Type = LDAP
[ldap] user jamal authorized to use remote access
  [ldap] ldap_release_conn: Release Id: 0
++[ldap] returns ok
++? if (LDAP-Group == "OpenVpnFAUsers")
  [ldap] Entering ldap_groupcmp()
    expand: DC=domain,DC=lan -> DC=domain,DC=lan
    expand: (|(&(objectClass=GroupOfNames) (member=%{control:Ldap-
UserDn})) (&(objectClass=GroupOfUniqueNames) (uniquemember=%{control:Ldap-
UserDn}))) -> (|(&(objectClass=GroupOfNames) (member=CN\3dJamal
Shahverdiyev\2cOU\3dDOMAINTech
Users\2cOU\3dDOMAINTech\2cDC\3ddomain\2cDC\3dlan)) (&(objectClass=GroupOfUniqu
eNames) (uniquemember=CN\3dJamal Shahverdiyev\2cOU\3dDOMAINTech
Users\2cOU\3dDOMAINTech\2cDC\3ddomain\2cDC\3dlan)))
  [ldap] ldap_get_conn: Checking Id: 0
  [ldap] ldap_get_conn: Got Id: 0
  [ldap] performing search in DC=domain,DC=lan, with filter
(&(cn=OpenVpnFAUsers) (|(&(objectClass=GroupOfNames) (member=CN\3dJamal
Shahverdiyev\2cOU\3dDOMAINTech
Users\2cOU\3dDOMAINTech\2cDC\3ddomain\2cDC\3dlan)) (&(objectClass=GroupOfUniqu
eNames) (uniquemember=CN\3dJamal Shahverdiyev\2cOU\3dDOMAINTech
Users\2cOU\3dDOMAINTech\2cDC\3ddomain\2cDC\3dlan))))

  [ldap] performing search in CN=Jamal Shahverdiyev,OU=DOMAINTech
Users,OU=DOMAINTech,DC=domain,DC=lan, with filter (objectclass=*)
  [ldap] performing search in CN=OpenVpnFAUsers,OU=DOMAINTech
Groups,OU=DOMAINTech,DC=domain,DC=lan, with filter (cn=OpenVpnFAUsers)
rlm_ldap::ldap_groupcmp: User found in group OpenVpnFAUsers
  [ldap] ldap_release_conn: Release Id: 0
? Evaluating (LDAP-Group == "OpenVpnFAUsers") -> TRUE
++? if (LDAP-Group == "OpenVpnFAUsers") -> TRUE
++- entering if (LDAP-Group == "OpenVpnFAUsers") {...}
+++[ok] returns ok

[ldap] user jamal authenticated succesfully
++[ldap] returns ok

```

Qeyd: Unutmayın ki, **/etc/freeradius/users** faylında heç bir istifadəçi qeyd edilməyib və fayl tamamilə boşdur.

```
/etc/init.d/freeradius start # Sonda FreeRADIUS-u start edirik
```

BÖLÜM 8

Elektron poçt infrastrukturunun qurulması

- FreeBSD Postfix Postfixadmin integrasiya edilməsi
- FreeBSD Postfix Dovecot ilə AD integrasiyası

Hər bir şirkətin daxili poçt infrastrukturunu olmalıdır, çünki müasir dövrdə bu qaçılmaz bir seçim və məcbur tələbdir. Daxili poçt infrastrukturunu vasitəsilə şirkətin özünü bəyan edən domain suffiksi ilə digər bütün dövlət qurumları və kompaniyalara rəsmi məktublar yollanır və həmin suffikslə də məktublar qəbul edilir. Siz bu mail sisteminin qurulması üçün hər hansı bir pullu proqram təminatı ala bilərsiniz, ya da açıq qaynağı olan postfix-i qura bilərsiniz. Bu başlıqda Postfix-i Postfixadmin web interfeyslə quracağıq. Həmçinin postfix dovecot birləşməsi Active Directory ilə integrasiya ediləcək.

FreeBSD Postfix Postfixadmin integrasiya edilməsi

Məqsədimiz FreeBSD əməliyyat sistemi üzərində OpenSource mail serverin qurulmasıdır. Mail server tam funksionallıqla həm spandan qorunmalı və həm də istifadə komfortuna sahib olmalıdır. Mail serverimiz **saas.az** domain adı üzərində qurulmuşdur. Postfix proqram təminatı SMTP və SMTPS xidmətlərinə cavabdehdir. Dovecot isə POP3, POP3S, İMAP və İMAPS xidmətlərinə cavabdehdir. Mail serverin WEB browser vasitəsilə idarə edilməsi üçün, Postfixadmin və istifadəçi bazasının saxlanılması üçün MySQL verilənlər bazası yaradılacaq. MaiaMailGuard isə hər bir istifadəçi tərəfindən qurula biləcək və təhsil alma qabiliyyətinə sahib olan spam filterdir.

DNS-də olan olan zone faylımızın quraşdırma sətirləri aşağıdakı kimi olacaq:

```
$TTL 172800      ; 2 days
saas.az.        IN      SOA      ns1.saas.az. root.saas.az. (
                  2015092315      ; Serial
                  86400           ; Refresh
                  7200            ; Retry
                  604800          ; Expire
                  172800          ; Minimum TTL
                )

; DNS Servers
                IN      NS      ns1.saas.az.
                IN      NS      ns2.saas.az.

; MX Records
                IN      MX 10    mail.saas.az.
                IN      A        155.123.145.97

; SRV
_jabber._tcp.jabber.saas.az. IN SRV  0      0      5269  jabber.saas.az.
_sip._tls.saas.az.          IN SRV  0      0      442   access.saas.az.
_sipfederationtls._tcp.saas.az. IN SRV  0 0    5061  access.saas.az.
_xmpp-client._tcp.jabber.saas.az. IN SRV  0 0    5222  jabber.saas.az.
_xmpp-server._tcp.jabber.saas.az. IN SRV  0 0    5269  jabber.saas.az.

; Machine Names
;localhost      IN      A        127.0.0.1
cloud           IN      A        155.123.145.97
conference.jabber IN    A        155.123.145.97
elearn         IN      A        155.123.145.97
fs             IN      A        155.123.145.97
fssip         IN      A        155.123.145.97
fscurl        IN      A        155.123.145.97
fussip        IN      A        155.123.145.97
jabber        IN      A        155.123.145.97
gts           IN      A        155.123.145.97
imap          IN      A        155.123.145.97
imaps        IN      A        155.123.145.97
lists        IN      A        155.123.145.97
maia         IN      A        155.123.145.97
```



```

mail          IN      A      155.123.145.97
mailman       IN      A      155.123.145.97
madmin        IN      A      155.123.145.97
mpanel        IN      A      155.123.145.97
moodle        IN      A      155.123.145.97
ns1           IN      A      85.132.57.58
ns2           IN      A      85.132.57.59
om            IN      A      155.123.145.97
pop3          IN      A      155.123.145.97
pop3s         IN      A      155.123.145.97
rainloop      IN      A      155.123.145.97
smpp          IN      A      155.123.145.97
smtp          IN      A      155.123.145.97
snort         IN      A      155.123.145.97
sip           IN      A      155.123.145.97
sqmail        IN      A      155.123.145.97
bbb           IN      A      155.123.145.97
openvpn       IN      A      155.123.145.97
; Aliases
www           IN      CNAME  @

```

portsnap fetch extract update - Sistemimizin portlarını yeniləyirik

Nəzərdə tutulur ki, **FAMP** artıq qurulmuş və hazır vəziyyətdədir.

Yalnız MySQL-i qurduqda, **/etc/my.cnf** faylında aşağıdakı dəyişiklikləri uyğun olaraq etmək lazımdır:

```

[mysqld]
...
max_allowed_packet = 10M      - RoundCubde-da mail attachment tələb edəcək
...
innodb_data_home_dir = /var/db/mysql/
innodb_data_file_path = ibdata1:10M:autoextend
innodb_log_group_home_dir = /var/db/mysql/
...
innodb_buffer_pool_size = 16M
innodb_additional_mem_pool_size = 2M
...
innodb_log_file_size = 5M
innodb_log_buffer_size = 8M
innodb_flush_log_at_trx_commit = 1
innodb_lock_wait_timeout = 50

```

```

mysql -uroot -p - MySQL konsola daxil oluruq
mysql> CREATE DATABASE postfix; - Postfix adlı baza yaradırıq
mysql> GRANT ALL PRIVILEGES ON postfix.* TO postfix@localhost IDENTIFIED BY
'postfixdbpass'; - Postfix adlı bazaya istifadəçi adı və
                    şifrə yaradırıq

```



```
cp /usr/local/share/examples/dovecot/dovecot.conf /usr/local/etc/dovecot.conf
- Quraşdırma faylını
nüsxələyirik
```

```
cp /usr/local/share/examples/dovecot/dovecot-sql.conf /usr/local/etc/dovecot-
sql.conf
- Bazaya qoşulmaq üçün
quraşdırma faylını
nüsxələyirik
```

```
mkdir /etc/ssl/dovecot - Dovecot sertifikat faylları üçün qovluq
yaradırıq
```

```
cd /etc/ssl/dovecot - Dovecot-un SSL qovluğu faylına daxil oluruq
```

```
openssl req -new -x509 -nodes -out cert.pem -keyout key.pem -days 365
- Sertifikat generasiya edirik
```

Generating a 1024 bit RSA private key

.....++++++

.++++++

writing new private key to 'key.pem'

You are about to be asked to enter information that will be incorporated into your certificate request.

What you are about to enter is what is called a Distinguished Name or a DN.

There are quite a few fields but you can leave some blank

For some fields there will be a default value,

If you enter '.', the field will be left blank.

Country Name (2 letter code) [AU]:**AZ**

State or Province Name (full name) [Some-State]:**Baku**

Locality Name (eg, city) []:**Khatai**

Organization Name (eg, company) [Internet Widgits Pty Ltd]:**OpSO**

Organizational Unit Name (eg, section) []:**IT**

Common Name (e.g. server FQDN or YOUR name) []:**mail.saas.az**

Email Address []:**jamal.shahverdiyev@saas.az**

/usr/local/etc/dovecot.conf quraşdırma faylını aşağıdakı şəkllə gətiririk:

```
protocols = imap imaps pop3 pop3s
```

```
disable_plaintext_auth = no
```

```
ssl_cert_file = /etc/ssl/dovecot/cert.pem
```

```
ssl_key_file = /etc/ssl/dovecot/key.pem
```

```
login_greeting = ISP Mail Server Ready.
```

```
log_path = /var/log/dovecot.log
```

```
mail_debug = yes
```

```
verbose_ssl = yes
```

```
mail_location = maildir:/usr/local/virtual/%d/%n
```

```
first_valid_uid = 125
```

```
last_valid_uid = 125
```

```
first_valid_gid = 125
```

```
last_valid_gid = 125
```

```
protocol imap {
    mail_plugins = quota imap_quota
}
protocol pop3 {
    mail_plugins = quota
}
protocol lda {
    postmaster_address = postmaster@saas.az
}
auth default {
    mechanisms = plain login
    passdb sql {
        args = /usr/local/etc/dovecot-sql.conf
    }
    userdb sql {
        args = /usr/local/etc/dovecot-sql.conf
    }
    socket listen {
        client {
            path = /var/spool/postfix/private/auth
            mode = 0660
            user = postfix
            group = postfix
        }
    }
}
```

`/usr/local/etc/dovecot-sql.conf` - Dovecot üçün SQL faylı yaradıb içinə aşağıdakı məzmunu əlavə edirik:

```
driver = mysql
connect = host=localhost dbname=postfix user=postfix password=postfixdbpass
default_pass_scheme = MD5
password_query = SELECT password FROM mailbox WHERE username = '%u'
user_query = SELECT maildir, 125 AS uid, 125 AS gid,
CONCAT('maildir:storage=', FLOOR( quota / 1024 ) ) AS quota FROM mailbox
WHERE username = '%u' AND active = '1'
```

Postfix-i yükləyək və quraşdıraq.

```
cd /usr/ports/mail/postfix - Port ünvanına daxil oluruq
make config - Lazımi modulları seçirik
```

```

##### postfix-2.11.4,1 #####
l#####
x+[X] BDB Berkeley DB (uses WITH_BDB_VER)
x+[ ] CDB CDB maps lookups
x+[X] DOCS Build and/or install documentation
x+[ ] INST_BASE Install into /usr and /etc/postfix
x+[ ] LDAP_SASL OpenLDAP client-to-server SASL auth
x+[ ] LMDB LMDB maps
x+[X] MYSQL MySQL maps (uses WITH_MYSQL_VER)
x+[ ] NIS NIS maps lookups
x+[X] OPENLDAP OpenLDAP maps (uses WITH_OPENLDAP_VER)
x+[X] PCRE Perl Compatible Regular Expressions
x+[ ] PGSQL PostgreSQL maps (uses DEFAULT_PGSQL_VER)
x+[X] SASL2 Cyrus SASL2 (Simple Auth. and Sec. Layer)
x+[X] SPF SPF support (via libspf2 1.2.x)
x+[ ] SQLITE SQLite maps
x+[X] TEST SMTP/LMTP test server and generator
x+[X] TLS SSL and TLS support
x+[X] VDA VDA (Virtual Delivery Agent 32Bit)
x##### Dovecot SASL authentication methods #####
x+(*) DOVECOT Dovecot 1.x SASL authentication method
x+( ) DOVECOT2 Dovecot 2.x SASL authentication method
x##### Kerberos network authentication protocol type #####
x+( ) SASLKR5 If your SASL req. Kerberos, select this
x+( ) SASLKM5 If your SASL req. MIT Kerberos, select this
#####
< OK > <Cancel>

```

make install - Yükləyirik

Yüklənmədə sonda çıxan suala aşağıdakı kimi **y** cavabı veririk:

Would you like to activate Postfix in /etc/mail/mailer.conf [n]? **y**

/etc/rc.conf faylına aşağıdakı sətirləri əlavə edib sistemi yenidən yükləyirik ki, SendMAIL-i dayandıraq və SysLOG yalnız daxilə qulaq assın.

```

#### Disable SendMail ####
sendmail_enable="NONE"
sendmail_submit_enable="NO"
sendmail_outbound_enable="NO"
sendmail_msp_queue_enable="NO"
sendmail_cert_create="NO"
sendmail_rebuild_aliases="NO"
syslogd_enable="YES"
syslogd_program="/usr/sbin/syslogd"
syslogd_flags="-ss"

```

Ya da ki, sistemi yenidən yüklənmə etmədən aşağıdakı əmrlərlə sendmail-i dayandıra bilərsiniz:

```

# sh
# for i in `ps auxww|grep sendmail|awk '{print $2}'`;do kill $i;done && exit

```

/etc/periodic.conf faylı yaradıb içinə aşağıdakı sətirləri əlavə edirik:

```

daily_clean_hoststat_enable="NO"
daily_status_mail_rejects_enable="NO"
daily_status_include_submit_mailq="NO"
daily_submit_queuerun="NO"

```

```

mkdir -p /etc/ssl/postfix - Postfix sertifikat faylları üçün qovluq
                                yaradırıq
cd /etc/ssl/postfix - Qovluğa daxil oluruq

```

SMTP üçün SSL sertifikatı yaradırıq:

```

# openssl req -new -x509 -nodes -out smtpd.pem -keyout smtpd.pem -days 3650
Generating a 1024 bit RSA private key

```

```
..... ++++++++
writing new private key to 'smtpd.pem'
```

```
-----
You are about to be asked to enter information that will be incorporated
into your certificate request.
What you are about to enter is what is called a Distinguished Name or a DN.
There are quite a few fields but you can leave some blank
For some fields there will be a default value,
If you enter '.', the field will be left blank.
-----
```

```
Country Name (2 letter code) [AU]:AZ
State or Province Name (full name) [Some-State]:Baku
Locality Name (eg, city) []:Khatai
Organization Name (eg, company) [Internet Widgits Pty Ltd]:OpSO
Organizational Unit Name (eg, section) []:IT
Common Name (e.g. server FQDN or YOUR name) []:mail.saas.az
Email Address []:jamal.shahverdiyev@saas.az
```

```
chmod 640 /etc/ssl/postfix/smtpd.pem      - Sertifikat faylına minimal
                                           yetkiləri veririk
chgrp -R postfix /etc/ssl/postfix      - Sertifikat qrupunu postfix təyin edirik
```

`/usr/local/etc/postfix/main.cf` quraşdırma faylının məzmunu aşağıdakı kimi olacaq:

```
alias_maps = hash:/etc/aliases
alias_database = hash:/etc/aliases
message_size_limit = 10000000
soft_bounce = no
broken_sasl_auth_clients = yes
inet_protocols = ipv4
smtpd_sender_restrictions = permit_sasl_authenticated, permit_mynetworks
smtpd_recipient_restrictions =
    permit_mynetworks,
    permit_sasl_authenticated,
    reject_non_fqdn_sender,
    reject_non_fqdn_recipient,
    reject_unauth_destination,
    reject_unauth_pipelining,
    reject_invalid_hostname,

smtpd_sasl_auth_enable = yes
smtpd_sasl_authenticated_header = yes
smtpd_sasl_local_domain = $myhostname
smtpd_sasl_security_options = noanonymous
smtpd_sasl_type = dovecot
smtpd_sasl_path = private/auth
smtp_use_tls = yes
smtpd_use_tls = yes
smtpd_tls_note_starttls_offer = yes
smtpd_tls_key_file = /etc/ssl/postfix/smtpd.pem
smtpd_tls_cert_file = /etc/ssl/postfix/smtpd.pem
```

```
smtpd_tls_CAfile = /etc/ssl/postfix/smtpd.pem
smtpd_tls_loglevel = 0
smtpd_tls_received_header = yes
smtpd_tls_session_cache_timeout = 3600s
content_filter=smtp-amavis:[127.0.0.1]:10024
queue_directory = /var/spool/postfix
tls_random_source = dev:/dev/urandom
transport_maps = hash:/usr/local/etc/postfix/transport
vacation_destination_recipient_limit = 1
mailman_destination_recipient_limit = 1
virtual_alias_maps = mysql:/usr/local/etc/postfix/mysql_virtual_alias_maps.cf
virtual_gid_maps = static:125
virtual_mailbox_base = /usr/local/virtual
virtual_mailbox_domains =
mysql:/usr/local/etc/postfix/mysql_virtual_domains_maps.cf
virtual_mailbox_limit = 5120000
virtual_mailbox_maps =
mysql:/usr/local/etc/postfix/mysql_virtual_mailbox_maps.cf
virtual_minimum_uid = 125
virtual_transport = virtual
virtual_uid_maps = static:125
virtual_mailbox_limit_maps =
mysql:/usr/local/etc/postfix/mysql_virtual_mailbox_limit_maps.cf
proxy_read_maps = $local_recipient_maps $mydestination $virtual_alias_maps
    $virtual_alias_domains $virtual_mailbox_maps $virtual_mailbox_domains
    $relay_recipient_maps $relay_domains $canonical_maps $sender_canonical_maps
    $recipient_canonical_maps $relocated_maps $transport_maps $mynetworks
    $virtual_mailbox_limit_maps
virtual_mailbox_limit_override = yes
virtual_maildir_limit_message = UZR isteyrik, bu istifadeci ucun teyin
edilmish disk mehdidiyyeti oz heddine catmishdir. Xahish olunur birazdan
yoxlayasiniz.
virtual_overquota_bounce = yes
relay_domains = mysql:/usr/local/etc/postfix/mysql_relay_domains_maps.cf
lists.saas.az
```

`/usr/local/etc/postfix/master.cf` faylında SMTPS bölümünü aşağıdaki şəkllə getirib yadda saxlayaraq çıxırıq:

```
smtps      inet      n       -       n       -       -       smtpd
  -o smtpd_tls_wrappermode=yes
  -o smtpd_sasl_auth_enable=yes
  -o smtpd_client_restrictions=permit_sasl_authenticated,reject
```

`/usr/local/etc/postfix/mysql_virtual_alias_maps.cf` faylı yaradaq və məzmununa aşağıdaki sintaksisə uyğun olaraq, yaratdığımız postfix bazası ilə istifadəçi verilənlərini daxil edək:

```
user = postfix
password = postfixdbpass
hosts = localhost
dbname = postfix
query = SELECT goto FROM alias WHERE address='%s' AND active = '1'
```

`/usr/local/etc/postfix/mysql_virtual_domains_maps.cf` faylı yaradaq və məzmununa aşağıdakı sintaksisə uyğun olaraq, yaratdığımız postfix bazası ilə istifadəçi verilənlərini daxil edək:

```
user = postfix
password = postfixdbpass
hosts = localhost
dbname = postfix
query = SELECT domain FROM domain WHERE domain='%s' and backupmx = '0' and
active = '1'
```

`/usr/local/etc/postfix/mysql_virtual_mailbox_maps.cf` faylı yaradaq və məzmununa aşağıdakı sintaksisə uyğun olaraq, yaratdığımız postfix bazası ilə istifadəçi verilənlərini daxil edək:

```
user = postfix
password = postfixdbpass
hosts = localhost
dbname = postfix
query = SELECT maildir FROM mailbox WHERE username='%s' AND active = '1'
```

`/usr/local/etc/postfix/mysql_virtual_mailbox_limit_maps.cf` faylı yaradaq və məzmununa aşağıdakı sintaksisə uyğun olaraq, yaratdığımız postfix bazası ilə istifadəçi verilənlərini daxil edək:

```
user = postfix
password = postfixdbpass
hosts = localhost
dbname = postfix
query = SELECT quota FROM mailbox WHERE username='%s'
```

`/usr/local/etc/postfix/mysql_relay_domains_maps.cf` faylı yaradaq və məzmununa aşağıdakı sintaksisə uyğun olaraq, yaratdığımız postfix bazası ilə istifadəçi verilənlərini daxil edək:

```
user = postfix
password = postfixdbpass
hosts = localhost
dbname = postfix
query = SELECT domain FROM domain WHERE domain='%s' and backupmx = '1'
```

Şifrələr olan fayllarda təhlükəsizliyi təmin edirik:

```
chmod 640 /usr/local/etc/postfix/mysql_*
chgrp postfix /usr/local/etc/postfix/mysql_*
```

Transport uyğunluğu üçün bazanı yeniləyirik:

```
touch /usr/local/etc/postfix/transport
postmap /usr/local/etc/postfix/transport
```


`/etc/aliases` faylında dəyişiklik edərək sonuna aşağıdakı sətiri əlavə edək ki, root istifadəçisinə gələn sistem mesajlarının göndərilə bilməsi üçün düzgün email ünvanı yazaq.

```
root: admin@saas.az
```

```
/usr/bin/newaliases - aliases.db faylı bu əmrə yaradırıq
```

`/usr/local/etc/postfix/master.cf` faylının ümumi məzmunu aşağıdakı kimi olacaq (Bu məzmun yükləmə prosedurumuzla yavaş-yavaş doldurulacaq):

```
vacation unix - n n - - pipe
  flags=DRhu user=vacation argv=/var/spool/vacation/vacation.pl
smtp inet n - n - - smtpd
smtps inet n - n - - smtpd
  -o smtpd_tls_wrappermode=yes
  -o smtpd_sasl_auth_enable=yes
  -o smtpd_client_restrictions=permit_sasl_authenticated,reject
pickup unix n - n 60 1 pickup
cleanup unix n - n - 0 cleanup
qmgr unix n - n 300 1 qmgr
tlsmgr unix - - n 1000? 1 tlsmgr
rewrite unix - - n - - trivial-rewrite
bounce unix - - n - 0 bounce
defer unix - - n - 0 bounce
trace unix - - n - 0 bounce
verify unix - - n - 1 verify
flush unix n - n 1000? 0 flush
proxymap unix - - n - - proxymap
proxywrite unix - - n - 1 proxymap
smtp unix - - n - - smtp
relay unix - - n - - smtp
showq unix n - n - - showq
error unix - - n - - error
retry unix - - n - - error
discard unix - - n - - discard
local unix - n n - - local
virtual unix - n n - - virtual
lmtpl unix - - n - - lmtpl
anvil unix - - n - 1 anvil
scache unix - - n - 1 scache
mailman unix - n n - - pipe
  flags=FR user=mailman:mailman argv=/usr/local/mailman/postfix-to-mailman.py
  ${nexthop} ${user}
smtp-amavis unix - - n - 2 smtp
  -o smtp_data_done_timeout=2400
  -o smtp_send_xforward_command=yes
  -o disable_dns_lookups=yes
  -o max_use=20
127.0.0.1:10025 inet n - n - - smtpd
  -o content_filter=
  -o local_recipient_maps=
  -o relay_recipient_maps=
```



```
mysql> GRANT ALL PRIVILEGES ON postfix.* TO postfix@localhost IDENTIFIED BY
'postfixdbpass';           - Postfix adlı bazaya istifadəçi adı və
                             şifrə yaradırıq
mysql> FLUSH PRIVILEGES;   - Yetkiləri sıfırlayırıq
```

PostfixAdmin fayllarına lazımi yetkiləri təyin edərək müdafiə edirik:

```
cd /usr/local/www/postfixadmin
find . -type f -exec chmod 640 {} \;
find . -type d -exec chmod 750 {} \;
```

/usr/local/www/postfixadmin/config.inc.php faylında dəyişiklik edərək aşağıdakı şəkllə gətiririk:

```
<?php
$CONF['configured'] = true;
// Aşağıdakı göstərilən MD5-də olan şifrə postfixadminin web vasitəsilə ilk
// inzibatçı hesabın əlavə edilməsi zamanı əldə ediləcək və sonra
// burda qeyd ediləcək.
$CONF['setup_password'] =
'bb6fe8e8ff6a155c0edb1d7b9f437315:f87d8d3325386a8ee91fb75fe26a30de3dcb7106';
$CONF['postfix_admin_path'] = dirname(__FILE__);
$CONF['default_language'] = 'en';
$CONF['database_type'] = 'mysql';
$CONF['database_host'] = 'localhost';
$CONF['database_user'] = 'postfix';
$CONF['database_password'] = 'postfixdbpass';
$CONF['database_name'] = 'postfix';
$CONF['database_prefix'] = '';
$CONF['database_tables'] = array (
    'admin' => 'admin',
    'alias' => 'alias',
    'alias_domain' => 'alias_domain',
    'config' => 'config',
    'domain' => 'domain',
    'domain_admins' => 'domain_admins',
    'fetchmail' => 'fetchmail',
    'log' => 'log',
    'mailbox' => 'mailbox',
    'vacation' => 'vacation',
    'vacation_notification' => 'vacation_notification',
    'quota' => 'quota',
    'quota2' => 'quota2',
);
$CONF['admin_email'] = 'postmaster@saas.az';
$CONF['smtp_server'] = 'mail.saas.az';
$CONF['smtp_port'] = '25';
$CONF['encrypt'] = 'md5crypt';
$CONF['authlib_default_flavor'] = 'md5raw';
$CONF['dovecotpw'] = "/usr/sbin/dovecotpw";
$CONF['min_password_length'] = 8;
$CONF['generate_password'] = 'YES';
$CONF['show_password'] = 'YES';
```

```
$CONF['page_size'] = '100';
$CONF['default_aliases'] = array (
    'abuse' => 'abuse@saas.az',
    'hostmaster' => 'hostmaster@saas.az',
    'postmaster' => 'postmaster@saas.az',
    'webmaster' => 'webmaster@saas.az'
);
$CONF['domain_path'] = 'YES';
$CONF['domain_in_mailbox'] = 'NO';
$CONF['maildir_name_hook'] = 'NO';
$CONF['aliases'] = '100';
$CONF['mailboxes'] = '500';
$CONF['maxquota'] = '3000';
$CONF['quota'] = 'YES';
$CONF['quota_multiplier'] = '1024000';
$CONF['transport'] = 'NO';
$CONF['transport_options'] = array (
    'virtual',
    'local',
    'relay'
);
$CONF['transport_default'] = 'virtual';
$CONF['vacation'] = 'YES';
$CONF['vacation_domain'] = 'autoreply.saas.az';
$CONF['vacation_control'] = 'YES';
$CONF['vacation_control_admin'] = 'YES';
$CONF['alias_control'] = 'YES';
$CONF['alias_control_admin'] = 'NO';
$CONF['special_alias_control'] = 'NO';
$CONF['alias_goto_limit'] = '0';
$CONF['alias_domain'] = 'YES';
$CONF['backup'] = 'YES';
$CONF['sendmail'] = 'YES';
$CONF['logging'] = 'YES';
$CONF['fetchmail'] = 'YES';
$CONF['fetchmail_extra_options'] = 'NO';
$CONF['show_header_text'] = 'NO';
$CONF['header_text'] = ':: Postfix Admin ::';
$CONF['show_footer_text'] = 'YES';
$CONF['welcome_text'] = <<<EOM
Salam,
Yeni hesabiniza xosh gelmishsiniz.
EOM;
$CONF['emailcheck_resolve_domain']= 'YES';
$CONF['show_status']= 'YES';
$CONF['show_status_key']= 'NO';
$CONF['show_status_text']= '&nbsp;&nbsp;&nbsp;';
$CONF['show_undeliverable']= 'NO';
$CONF['show_undeliverable_color']= 'tomato';
$CONF['show_undeliverable_exceptions']=
array("unixmail.domain.ext","exchangeserver.domain.ext","gmail.com");
$CONF['show_popimap']= 'NO';
$CONF['show_popimap_color']= 'darkgrey';
```

```
$CONF['show_custom_domains']= array("subdomain.domain.ext","domain2.ext");
$CONF['show_custom_colors']= array("lightgreen","lightblue");
$CONF['recipient_delimiter'] = "";
$CONF['create_mailbox_subdirs_prefix']= '';
$CONF['used_quotas'] = 'NO';
$CONF['new_quota_table'] = 'NO';
$CONF['theme_logo'] = 'images/logo-default.png';
$CONF['theme_css'] = 'css/default.css';
$CONF['xmlrpc_enabled'] = true;
if (file_exists(dirname(__FILE__) . '/config.local.php')) {
    include(dirname(__FILE__) . '/config.local.php');
}
```

Vacation adlı istifadəçi və qrup yaradaq:

```
pw groupadd vacation
pw useradd vacation -c Virtual\ Vacation -d /nonexistent -g vacation -s
/sbin/nologin
```

Vacation qovluğu yaradaraq lazımi scripti ora nüsxələyək və ardınca yetkiləri qovluğa təyin edək. Həmçinin vacation üçün **log** və **debug** faylları yaradıb lazımi yetkiləri təyin edək:

```
mkdir /var/spool/vacation
cp /usr/local/www/postfixadmin/VIRTUAL_VACATION/vacation.pl
/var/spool/vacation/
chown -R vacation:vacation /var/spool/vacation/
chmod 700 /var/spool/vacation/
chmod 750 /var/spool/vacation/vacation.pl
touch /var/log/vacation.log /var/log/vacation-debug.log
chown vacation:vacation /var/log/vacation*
```

`/var/spool/vacation/vacation.pl` scriptində aşağıdakı sətirlərdə uyğun olaraq dəyişiklik edirik:

```
our $db_type = 'mysql';
our $db_host = 'localhost';
our $db_username = 'postfix';
our $db_password = 'postfixdbpass';
our $db_name = 'postfix';
our $vacation_domain = 'autoreply.saas.az';
our $smtp_server = 'localhost';
our $smtp_server_port = 25;
our $logfile = "/var/log/vacation.log";
our $debugfile = "/var/log/vacation-debug.log";
our $syslog = 1;
```

`/usr/local/etc/postfix/master.cf` faylının əvvəlinə vacation filter əlavə edirik:

```
vacation unix - n n - - pipe
    flags=DRhu user=vacation argv=/var/spool/vacation/vacation.pl
```

`/usr/local/etc/postfix/main.cf` faylına aşağıdakı sətirləri əlavə etməyi unutmayın (Ancaq biz öncədən postfix qurulmasında bu sətirləri nəzərə almışdıq)

```
transport_maps = hash:/usr/local/etc/postfix/transport
vacation_destination_recipient_limit = 1
```

Transport faylına lazımı sətirimizi əlavə edirik:

```
echo 'autoreply.saas.az vacation:' >> /usr/local/etc/postfix/transport
```

```
postmap /usr/local/etc/postfix/transport - Postfix üçün transport bazası
                                         yaradırıq
```

`/usr/local/domen/mail.saas.az` faylına aşağıdakı sətirləri əlavə edirik:

```
<VirtualHost *:80>
    ServerAdmin jamal.shahverdiyev@saas.az
    ServerName mail.saas.az
    AcceptPathInfo On
    DocumentRoot /usr/local/www/postfixadmin/
<Directory "/usr/local/www/postfixadmin">
    AllowOverride All
    Require all granted
</Directory>
    ErrorLog /var/log/httpd/mail-error.log
    CustomLog /var/log/httpd/mail-access.log combined
</VirtualHost>
```

```
mkdir /var/log/httpd/ - Jurnallar üçün qovluq və fayllar yaradırıq
touch /var/log/httpd/mail-error.log /var/log/httpd/mail-access.log
```

```
chown -R www:www /usr/local/www/postfixadmin/ - PostfixAdmin qovluğunun
                                                yetkilərini apache üçün təyin
                                                edirik
```

```
apachectl configtest - Apache quraşdırmalarını yoxlayırıq
apachectl graceful - Apache httpd daemonu yenidən işə salırıq
```

Lazım olan proqramları işə salırıq:

```
/usr/local/etc/rc.d/mysql-server start
/usr/local/etc/rc.d/dovecot start
/usr/local/etc/rc.d/postfix start
```

Səhvlər üçün `/var/log/messages` və `/var/log/maillog` fayllarını araşdırın.

Postfixadmin inzibatçısı təyin edək və test edək:

<http://mail.saas.az/setup.php> linkinə daxil oluruq və şəkildəki kimi **hash** şifrəni generasiya edirik:

Postfix Admin Setup Checker

Running software:

- PHP version 5.4.40
- Apache/2.4.12 (FreeBSD) OpenSSL/1.0.1j-freebsd PHP/5.4.40

Checking for dependencies:

- Magic Quotes: Disabled - OK
- Depends on: presence config.inc.php - OK
- Checking \$CONF['configured'] - OK
- Depends on: MySQL 3.23, 4.0 - OK
- Depends on: MySQL 4.1 - OK (change the database_type to 'mysql' in config.inc.php!!)
- Testing database connection - OK - mysql://postfix:xxxxx@localhost/postfix
- Depends on: session - OK
- Depends on: pcre - OK
- Depends on: multibyte string - OK
- Depends on: IMAP functions - OK

Everything seems fine... attempting to create/update database structure

Updating database:

```
- old version: 0; target version: 740
updating to version 1 (MySQL)... done
updating to version 2 (MySQL)... done
updating to version 3 (MySQL)... done
updating to version 4 (MySQL)... done
updating to version 5 (MySQL)... done
updating to version 79 (MySQL)... done
updating to version 81 (MySQL)... done
updating to version 90 (all databases)... done
updating to version 169 (MySQL)... done
updating to version 318 (MySQL)... done
updating to version 344 (MySQL)... done
updating to version 373 (MySQL)... done
updating to version 438 (MySQL)... done
updating to version 439 (MySQL)... done
updating to version 473 (MySQL)... done
updating to version 479 (MySQL)... done
updating to version 483 (MySQL)... done
updating to version 495 (MySQL)... done
updating to version 504 (MySQL)... done
updating to version 655 (all databases)... done
updating to version 729 (all databases)... done
```

Change setup password

Setup password	<input style="width: 90%; border: 1px solid #ccc;" type="password" value="....."/>
Setup password (again)	<input style="width: 90%; border: 1px solid #ccc;" type="password" value="....."/>
<input style="border: 1px solid #ccc;" type="button" value="Generate password hash"/>	

Since version 2.3 there is no requirement to delete setup.php!
Check the config.inc.php file for any other settings that you might need to change!

Sonra isə aşağıdakı şəkildəki kimi, generasiya edilmiş hash şifrəsini `/usr/local/www/postfixadmin/config.inc.php` faylının `$CONF['setup_password']` sətirində təyin edirik və inzibatçı əlavə edərək ona şifrə təyin edirik.

Postfix Admin Setup Checker

Running software:

- PHP version 5.4.40
- Apache/2.4.12 (FreeBSD) OpenSSL/1.0.1j-freebsd PHP/5.4.40

Checking for dependencies:

- Magic Quotes: Disabled - OK
- Depends on: presence config.inc.php - OK
- Checking \$CONF['configured'] - OK
- Depends on: MySQL 3.23, 4.0 - OK
- Depends on: MySQL 4.1 - OK (change the database_type to 'mysqli' in config.inc.php!!)
- Testing database connection - OK - mysql://postfix:xxxxx@localhost/postfix
- Depends on: session - OK
- Depends on: pcre - OK
- Depends on: multibyte string - OK
- Depends on: IMAP functions - OK

Everything seems fine... attempting to create/update database structure

Database is up to date

If you want to use the password you entered as setup password, edit config.inc.php and set
`$CONF['setup_password'] = 'bb6fe8e8ff6a155c0edb1d7b9f437315:f87d8d3325386a8ee91fb75fe26a30de3dcb7106';`

Create superadmin account		
Setup password	<input type="password" value="....."/>	Lost password?
Admin:	<input type="text" value="jamal.shahverdiyev@saas.az"/>	Email address
Password:	<input type="password" value="....."/>	
Password (again):	<input type="password" value="....."/>	
<input type="button" value="Add Admin"/>		

Since version 2.3 there is no requirement to delete setup.php!
 Check the config.inc.php file for any other settings that you might need to change!

Nəticədə aşağıdakı şəkili əldə edirik və `/usr/local/www/postfixadmin/setup.php` faylını serverimizdən başqa bir ünvanə köçürürük.

Admin has been added!
 (jamal.shahverdiyev@saas.az)

Create superadmin account

Artıq aşağıdaki şəkildəki kimi, mail serverimizin inzibatçı interfeysinə <http://mail.saas.az> linki ilə daxil oluruq:

mail.saas.az/login.php

Mail admins login here to administer your domain.

Login (email):

Password:

English

Login

Users click here to login to the user section.

Ardınca isə **Domain List** -> **New Domain** düyməsini sıxıb, şəkildəki kimi yeni domain əlavə edirik və **Add Domain** düyməsinə sıxırıq:

Admin List	Domain List	Virtual List	Fetch Email	Send Email	Password	Backup	View Log	Logout
------------	-------------	--------------	-------------	------------	----------	--------	----------	--------

Add a new domain

Domain:

Description:

Aliases: -1 = disable | 0 = unlimited

Mailboxes: -1 = disable | 0 = unlimited

Max Quota: MB -1 = disable | 0 = unlimited

Add default mail aliases:

Mail server is backup MX:

Add Domain

Postfix Admin 2.3.7 | Logged in as jamal.shahverdiyev@saas.az | Check for update

Sonra **Virtual List** -> **Add Mailbox** düyməsinə sıxıb, istifadəçi verilənlərini daxil edirik və **Add Mailbox** düyməsinə sıxırıq (Hələki mail istifadəçiye getməyəcək çünki smtp-amavis hazır deyil):

Admin List	Domain List	Virtual List	Fetch Email	Send Email	Password	Backup	View Log	Logout
------------	-------------	--------------	-------------	------------	----------	--------	----------	--------

Create a new mailbox for your domain.

Username: @ saas.az

Password: Password for POP3/IMAP

Password (again):

Name: Full name

Quota: MB

Active:

Send Welcome mail:

Add Mailbox

Postfix Admin 2.3.7 | Logged in as jamal.shahverdiyev@saas.az | Check for update

25-ci portumuza **telnet** ataraq test edək:

```
# telnet localhost 25
Trying 127.0.0.1...
Connected to localhost.
Escape character is '^]'.
220 raos.localdomain ESMTP Postfix
EHLO saas.az
250-raos.localdomain
250-PIPELINING
250-SIZE 10000000
250-VERFY
250-ETRN
250-STARTTLS
250-AUTH PLAIN LOGIN
250-AUTH=PLAIN LOGIN
250-ENHANCEDSTATUSCODES
250-8BITMIME
250 DSN
STARTTLS
220 2.0.0 Ready to start TLS
quit
quit
```

465-ci portumuza telnet ataraq test edirik(Siz bu qoşulmada fərqli heç bir nəticə əldə etməyəcəksiniz çünki, iş üçün SSL şifrələnmə tələb edilir və siz bunu indi istifadə etmirsiniz. Əgər qoşulma varsa, bu artıq uğurlu nəticədir və novbəti yoxlanışları SMTP SSL vasitəsilə edəcəyik):

```
telnet localhost 465
Trying 127.0.0.1...
Connected to localhost.
Escape character is '^]'.
quit
quit
```

telnet vasitəsilə **110**-cu porta qoşulaq:

```
telnet localhost 110
Trying 127.0.0.1...
Connected to localhost.
Escape character is '^]'.
+OK SAAS mail serveri hazirdir.
user namaz.bayramli@saas.az
+OK
pass freebsd
+OK Logged in.
quit
+OK Logging out.
Connection closed by foreign host.
```

vacation.pl scripti üçün bəzi portları yükləyirik (Yüklədikdə, opsiyalarda **MAIL-SENDER**-i seçməyi unutmayın):

```
cd /usr/ports/mail/p5-MIME-EncWords
make install clean
```

```
cd /usr/ports/mail/p5-Email-Valid
make install clean
```

```
cd /usr/ports/mail/p5-Mail-Sender
make install clean
```

```
cd /usr/ports/devel/p5-Log-Log4perl
make install clean
```

```
cd /usr/ports/devel/p5-Log-Dispatch
make config - Lazımi modullar seçirik
```

```

qqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq p5-Log-Dispatch-2.44 qqqqqqq
lqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq
x [x] APACHELOG      Apache::Log support
x [x] DOCS           Build and/or install documentation
x [ ] MAILSEND       Mail::Send support
x [x] MAILSENDER     Mail::Sender support
x [x] MAILSENDMAIL   Mail::Sendmail support
x [ ] MIMELITE       MIME::Lite support
mqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq
qqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq
< OK > <Cancel>

```

```
make install clean
```

/etc/hosts faylına aşağıdakı sətiri əlavə edirik:
127.0.0.1 autoreply.saas.az

Vacation haqqında daha da ətraflı **/usr/local/www/postfixadmin/VIRTUAL_VACATION/INSTALL.TXT** faylından oxuya bilərsiniz.

SpamAssassin-i yuklemesi ve qurulmasi

SpamAssassin - Spamlə mübarizə aparmaq üçün elan program təminatıdır. Ancaq Spamd-nidə tərifləyirlər. Spamassassin haqqında ətraflı oxumaq istəsəniz, məlumatı <http://spamassassin.apache.org/> linkindən əldə edə bilərsiniz.

```
cd /usr/ports/mail/spamassassin/ - Port ünvanına daxil oluruq
make config - Lazımi modulları seçirik
```

```

qqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq spamassassin-3.4.1 qqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq
lqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq
x+[x] AS_ROOT Run spamd as root (recommended)
x+[x] SSL Build spamd/spamc with SSL support
x+[x] UPDATE_AND_COMPILE Download and compile rulesets (recommended)
xqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq Optional user-config/bayes database backends qqqqqqqqqqqqqqqqqq
x+[x] MYSQL MySQL database support
x+[ ] PGSQL PostgreSQL database support
xqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq Optional SpamAssassin plugins qqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq
x+[ ] DCC DCC digest list support (mail/dcc-dccd)
x+[x] DKIM Verify DKIM records (mail/p5-Mail-DKIM)
x+[ ] PYZOR Pyzor digest list support (mail/pyzor)
x+[x] RAZOR Vipul's Razor digest list support (mail/razor-agent)
x+[x] RELAY_COUNTRY Location-based scoring (net/p5-Geo-IP)
x+[x] SPF_QUERY Verify SPF records (mail/p5-Mail-SPF)
xqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq
x+( ) GNUPG_NONE Do not use GnuPG
x+(*) GNUPG GnuPG 1 (security/gnupg1)
x+( ) GNUPG2 GnuPG 2 (security/gnupg)
mqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq
qqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq
< OK > <Cancel>
make install - Yükləyirik

```

Sonda çıxan suala Yes cavabı veririk
config:no rules were found! Do you need to run 'sa-update'? **Y**

vScan adlı istifadəçi yaradırıq

```

pw groupadd vscan
pw useradd -n vscan -c Amavisd\ User -d /var/amavisd -g vscan -m
passwd vscan

```

/usr/local/etc/mail/spamassassin/local.cf adlı fayl yaradırıq və məzmununa aşağıdakı sətirləri əlavə edirik:

```

use_bayes 1
    bayes_store_module Mail::SpamAssassin::BayesStore::MySQL
    bayes_sql_dsn DBI:mysql:maia
    bayes_sql_username vscan
    bayes_sql_password freebsd
    auto_whitelist_factory Mail::SpamAssassin::SQLBasedAddrList
    userawl_dsn DBI:mysql:maia
    userawl_sql_username vscan
    userawl_sql_password freebsd
    user_razor2 1
    razor_timeout 10
    bayes_auto_expire 0
    internal_networks 192.168.1.0/24
    trusted_networks 192.168.1/24

```

Həmçinin /usr/local/etc/mail/spamassassin/v310.pre faylında razor2 aktiv edildiyinə görə, aşağıdakı sətirləri də /usr/local/etc/mail/spamassassin/local.cf faylına əlavə edirik:

```

user_razor2 1
razor_timeout 10

```

RAZOR hesablarını quraşdırırıq

```
su - vscan
razor-admin -discover
razor-admin -create
razor-admin -register -l -user=postmaster@saas.az -pass=freebsd
Register successful. Identity stored in /var/amavisd/.razor/identity-
postmaster@saas.az
exit
```

Qeyd: Yuxarıda təyin etdiyiniz istifadəçinin email yeşiyi tez-tez yoxlanılmalıdır çünki, razor2 sapmalar haqqında təyinat və hesabatları bu ünvana yollayacaq.

```
/var/amavisd/.razor/razor-agent.log jurnal faylında gördüyümüz işlərin nəticəsini yoxlayırıq:
May 03 09:48:33.572996 admin[62561]: [ 2] [bootup] Logging initiated
LogDebugLevel=3 to file:/var/amavisd/.razor/razor-agent.log
May 03 09:48:33.573571 admin[62561]: [ 2] Razor-Agents v2.84 starting razor-
admin -register -l -user=postmaster@saas.az -pass=freebsd
May 03 09:48:34.002369 admin[62561]: [ 3] Attempting to register.
May 03 09:48:34.437572 admin[62561]: [ 3] Register successful. Identity
stored in /var/amavisd/.razor/identity-postmaster@saas.az
```

FuzzyOCR-in yüklənməsi

FuzzyOCR - alətdir hansı ki, şəkillərdə Spam-ı təyin edə bilər. Çox əla işləyən alətdir. Haqqında ətraflı oxumaq istəsəniz <http://fuzzyocr.own-hero.net/> linkinə müraciət edə bilərsiniz.

```
cd /usr/ports/mail/p5-FuzzyOcr-devel - Port ünvanına daxil oluruq
```

```
make config - Lazımı modulları seçirik
```

```
##### p5-FuzzyOcr-devel-3.6.0_6 q
#####
x+[x] DOCS Build and/or install documentation
x+[x] EXAMPLES Build and/or install examples
#####
#####
##### < OK > <Cancel>
```

```
make install - Yükləyirik
```

Sonra FuzzyOCR nüsxə fayllarını spamassassin qovluğuna nüsxələyirik:

```
cp /usr/local/share/examples/FuzzyOcr/FuzzyOcr.*
```

```
/usr/local/etc/mail/spamassassin
```

Clam AntiVirus-un yüklənməsi

Clam AntiVirus - havayı antivirus program təminatıdır hansı ki, əla işləyir. Ancaq siz MaiaMailguard işləməsi üçün digər antiviruslardan da istifadə edə

bilərsiniz. Clamd haqqında ətraflı oxumaq istəsəniz, <http://www.clamav.net/index.html> linkinə müraciət edə bilərsiniz.

```
cd /usr/ports/security/clamav      - Port ünvanına daxil oluruq
make config                        - Lazımi modulları seçirik
```

```

##### clamav-0.98.6 #####
l#####
x+[x] ARC          Enable arch archives support
x+[x] ARJ          Enable arj archives support
x+[x] DMG_XAR     Enable DMG and XAR archives support
x+[x] DOCS        Build and/or install documentation
x+[ ] EXPERIMENTAL Build experimental code
x+[ ] ICONV       Encoding conversion support via iconv
x+[ ] IPV6        IPv6 protocol support
x+[ ] LDAP        LDAP protocol support
x+[x] LHA         Enable lha archives support
x+[x] LLVM        Enable JIT Bytecode compiler (bundled LLVM)
x+[ ] MILTER      Compile the milter interface
x+[ ] STDERR      Print logs to stderr instead of stdout
x+[ ] TESTS       Run compile-time tests (req. python)
x+[x] UNRAR       Enable rar archives support
x+[x] UNZOO       Enable zoo archives support
m#####
#####
< OK >          <Cancel>

```

```
make allinstall clean CLAMAVUSER=vscan CLAMAVGROUP=vscan - vscan
                                                              istifadəçi adı və
                                                              qrupundan
                                                              kompilyasiya
                                                              edirik
```

/etc/make.conf faylına yüklənmə parametrlərini əlavə edirik. Bu gələcəkdə programın portlardan yenilənməsi zamanı çıxacaq problemin qarşısını alacaq:

```
echo 'CLAMAVUSER=vscan' >> /etc/make.conf
echo 'CLAMAVGROUP=vscan' >> /etc/make.conf
```

ClamAV-i sistemin StartUP-na əlavə edirik.

```
echo 'clamav_freshclam_enable="YES"' >> /etc/rc.conf
echo 'clamav_clamd_enable="YES"' >> /etc/rc.conf
```

Lazımi jurnal faylları yaradırıq:

```
touch /var/log/clamav/freshclam.log
touch /var/log/clamav/clamd.log
touch /var/log/clamav/razor-agent.log
chown -R vscan:vscan /var/run/clamav/

chown -R vscan:vscan /var/log/clamav/
chown -R vscan:vscan /var/db/clamav/
```

- Prosesin işə salınması üçün qovluğun yetkisini vscan edirik

- ClamAV yenilənmə bazalarını da vscan istifadəçi və qrupun üzvü edirik

freshclam - Əmri işə salırıq ki, /var/db/clamav/ ünvanına ən yeni *.cvd yada *.cld bazalarını endirib gündəmdə saxlasın(Nəticə aşağıdakı kimi olmalıdır).

```
ClamAV update process started at Sun May 3 10:52:03 2015
WARNING: Your ClamAV installation is OUTDATED!
WARNING: Local version: 0.98.6 Recommended version: 0.98.7
```

```
DON'T PANIC! Read http://www.clamav.net/support/faq
Downloading main.cvd [100%]
main.cvd updated (version: 55, sigs: 2424225, f-level: 60, builder: neo)
Downloading daily.cvd [100%]
daily.cvd updated (version: 20409, sigs: 1381309, f-level: 63, builder: neo)
Downloading bytecode.cvd [100%]
bytecode.cvd updated (version: 254, sigs: 45, f-level: 63, builder: anvilleg)
Database updated (3805579 signatures) from database.clamav.net (IP:
195.228.75.149)
```

FreshClam və ClamAV proqramlarını işə salaq.

```
/usr/local/etc/rc.d/clamav-clamd start - ClamD-ni işə salırıq
```

```
sockstat -l|grep vscan - İşə düşməsinə yoxlayırıq
```

```
vscan    clamd      24282 4  stream /var/run/clamav/clamd.sock
```

```
/usr/local/etc/rc.d/clamav-freshclam start - FreshClam-i işə salırıq
```

```
ps waux | grep freshclam | grep -v grep - İşə düşməsinə yoxlayırıq
```

```
vscan  24312  0.0  0.4  60020  15264  -  Is   11:02AM    0:04.54
```

```
/usr/local/bin/freshclam --daemon -p /var/run/clamav/freshclam.pid
```

PEAR-in yüklənməsi

PEAR - PHP-də genişlənmələrin saxlanılması üçün əlavə kimi tərcümə edilir.

Əgər siz WEB proqram təminatları ilə çox işləyirsinizsə, PEAR istifadəsi işinizi çox asanlaşdıracaq. Haqqında ətraflı oxumaq üçün <http://pear.php.net/> linkinə müraciət edə bilərsiniz.

```
cd /usr/ports/devel/pear - Port ünvanına daxil oluruq
```

```
make install - Yükləyirik
```

/usr/local/etc/php.ini faylında aşağıdakı sətiri uyğun olaraq dəyişirik:

```
; UNIX: "/path1:/path2"
```

```
include_path = ".:usr/local/share/pear"
```

```
; Windows: "\path1;\path2"
```

```
;include_path = ".;c:\php\includes"
```

```
chown -R www:www /usr/local/share/pear/ - kodları www istifadəçi adı və
```

```
qrupuna mənimsədirik
```

HTMLPurifier-i yükləyirik:

```
pear channel-discover htmlpurifier.org - Yeni yüklənmə kanalı əlavə edirik
```

```
Adding Channel "htmlpurifier.org" succeeded
```

```
Discovery of channel "htmlpurifier.org" succeeded
```

```
pear install hp/HTMLPurifier - HTMLPrufier-i yükləyirik
downloading HTMLPurifier-4.6.0.tgz ...
Starting to download HTMLPurifier-4.6.0.tgz (239,621 bytes)
.....done: 239,621 bytes
install ok: channel://htmlpurifier.org/HTMLPurifier-4.6.0
```

Maia-Mailguard yüklənməsi

MaiaMailguard - Spam və antivirus filterləri üçün əla havayı alətdir. O imkan verir ki, spam və antivirus filter üçün şəxsi quraşdırmaları təyin edəsiniz. Inzibatçının işini çox rahatlaşdırır. Haqqında <http://www.maiamailguard.com/> linkindən oxuya bilərsiniz.

```
cd /usr/ports/security/maia/ - Port unvanına daxil oluruq
make config - Lazımi modulları seçirik
```

```

maia-1.0.4
lzop support with archivers/lzop
x [ ] ALTERMIME Use AlterMime
x [x] APACHE Use Apache web server
x [x] ARC ARC support with archivers/arc
x [x] ARJ ARJ support with archivers/arj
x [x] BDB Use BerkeleyDB
x [x] CAB CAB support with archivers/cabextract
x [x] CLAMAV Use ClamAV anti-virus
x [x] CRYPT Encryption support
x [x] DKIM SpamAssassin DKIM plugin
x [x] DOCS Build and/or install documentation
x [x] DOMAINKEYS SpamAssassin DomainKey plugin
x [x] DOVECOT Use Dovecot 1.x IMAP/POP3
x [ ] DOVECOT2 Use Dovecot 2.x IMAP/POP3
x [x] FILE Use newer file(1) utility from ports
x [x] FREEZE FREEZE support with archivers/freeze
x [x] FUZZYOCR Use FuzzyOcr
x [x] IPCOUNTRY SpamAssassin IP Country plugin
x [x] LHA LHA support with archivers/lha
x [ ] LIGHTTPD Use LightTPD web server
x [ ] LZOP LZOP support with archivers/lzop
x [x] MYSQL Use MySQL database
x [ ] MYSQLSERVER Install MySQL Server
x [ ] NOMARCH ARC support with archivers/nomarch
x [x] P7ZIP P7ZIP support with archivers/p7zip
x [x] PFA Use Postfixadmin
x [ ] PGSQL Use PostgreSQL database
x [ ] PGSQLSERVER Install PostgreSQL Server
x [x] POSTFIX Use Postfix MTA
x [x] RAR RAR support with archivers/rar
x [x] RPM RPM support with archivers/rpm2cpio
x [x] SPAMASSASSIN Use SpamAssassin
x [x] SPF SpamAssassin SPF plugin
x [x] TNEF Add external tnef decoder
x [x] UNARJ ARJ support with archivers/unarj
x [x] UNZOO ZOO support with archivers/unzoo
x [ ] WEBHOST PHP, PEAR, etc... for Maia web interface
x [x] ZOO ZOO support with archivers/zoo
<OK> <Cancel>

```

```
make install - Yükləyirik
```

```
mysql -uroot -p
mysql> CREATE DATABASE maia;
mysql> GRANT ALL PRIVILEGES ON maia.* TO vscan@localhost IDENTIFIED BY
'maiashifresi';
mysql> FLUSH PRIVILEGES;
```

```
cd /usr/local/share/doc/maia - Maia qovluğuna daxil oluruq
```



```
mysql -u root -p maia < maia-mysql.sql - Maia bazasının MySQL sxemini yaradırıq
```

`/usr/local/etc/maia/maia.conf` quraşdırma faylını aşağıdakı qaydada dəyişdiririk (verilənlər bazasını, maia scriptlərini, spamassassin `local.cf` scriptini və qaydalarını, PHP maia scriptlər üçün URL-i təyin edirik)

```
$dsn = 'DBI:mysql:maia:localhost:3306';
$username = 'vscan';
$password = 'maiashifresi';
$script_dir = '/usr/local/share/maia/scripts';
$sa_learn = '/usr/local/bin/sa-learn';
$address_rewriting_type = 0;
$routing_domain = '';
$auth_method = 'sql';
$preserve_case = 0;
$local_cf_dir = '/usr/local/etc/mail/spamassassin';
$system_rules_dir = '/var/db/spamassassin';
$user_rules_dir = '/var/maiad/.spamassassin';
$pid_dir = '/var/run/maia/';
$log_level = 8;
$pq_log_level = 'info';
$log_dir = '/var/log/maia';
$workers = 10;
$key_file = undef;
$default_max_size = 256*1024;
$learning_options = 1;
$autolearn_ham_threshold = undef;
$autolearn_spam_threshold = undef;
$autoreport_spam_threshold = undef;
$report_options = 1 + 2 + 4 + 8;
$mail_types = 1 + 2 + 4 + 8 + 16;
$base_url = 'http://mail.saas.az';
$template_dir = '/usr/local/etc/maia/templates/';
%sort = (
    'ham'    => "score DESC",
    'spam'   => "score ASC",
    'virus'  => "received_date DESC",
    'attachment' => "received_date DESC",
    'header' => "received_date DESC",
);
$titles = { 'spam'      => "Spam Quarantine",
            'virus'    => "Virus Quarantine",
            'attachment' => "Banned File Attachments",
            'header'   => "Invalid Email Headers",
            'ham'      => "Delivered Email"
};
@report_order = ('spam', 'ham', 'virus', 'attachment', 'header');
```

/usr/local/etc/maia/maid.conf quraşdırma faylını da eynilə lazımı qaydada düzəldirik(Faylda olan domain adı, MySQL quraşdırmaları, özünüə uyğun olaraq dəyişməyi unutmayın):

```
use strict;
$max_servers = 2;
$daemon_user = 'vscan';
$daemon_group = 'vscan';
$MYHOME = '/var/maid';
$daemon_chroot_dir = undef;
$X_HEADER_TAG = 'X-Virus-Scanned';
$X_HEADER_LINE = "Maia Mailguard 1.0.4";
$mydomain = 'saas.az';
$myhostname = 'mail.saas.az';
$inet_socket_bind = '127.0.0.1';
$inet_socket_port = 10024;
@inet_acl = qw( 127.0.0.1 );
$forward_method = 'smtp:[127.0.0.1]:10025';
$log_level = 5;
$DO_SYSLOG = 1;
$SYSLOG_LEVEL = 'mail.debug';
$LOGFILE = "/var/log/maia/maid.log";
@lookup_sql_dsn = ( ['DBI:mysql:maia:localhost:3306', 'vscan',
'maiashifresi' ] );
$enable_db = 1;
$enable_global_cache = 1;
$path = '/usr/local/sbin:/usr/local/bin:/usr/sbin:/sbin:/usr/bin:/bin';
$file = '/usr/bin/file';
$gzip = 'gzip';
$bzip2 = 'bzip2';
$lzop = 'lzop';
$rpm2cpio = ['rpm2cpio.pl', 'rpm2cpio'];
$cabextract = 'cabextract';
$uncompress = ['uncompress', 'gzip -d', 'zcat'];
$unfreeze = ['unfreeze', 'freeze -d', 'melt', 'fcats'];
$sarc = ['nomarch', 'arc'];
$unarj = ['arj', 'unarj'];
#$unrar = ['rar', 'unrar'];
$zoo = 'zoo';
$lha = 'lha';
$cpio = ['gcpio', 'cpio'];
$ar = 'ar';
$dspam = 'dspam';
$pax = 'pax';
$ripole = 'ripole';

$MAXLEVELS = 14;
$MAXFILES = 1500;
$MIN_EXPANSION_QUOTA = 100*1024;
$MAX_EXPANSION_QUOTA = 300*1024*1024;
$defang_virus = 1;
$defang_banned = 1;
$sa_spam_subject_tag = '***SPAM*** ';
$sa_mail_body_size_limit = 512*1024;
```

```

$sa_local_tests_only = 0;
$sa_timeout = 60;
$banned_filename_re = new_RE(
  qr'\.[^./]*\.(exe|vbs|pif|scr|bat|cmd|com|cpl|dll)\.?$'i,
  qr'^application/x-msdownload$'i,
  qr'^application/x-msdos-program$'i,
  qr'^application/hta$'i,
  qr'^message/partial$'i, qr'^message/external-body$'i,
  qr'\.(ade|adp|app|bas|bat|chm|cmd|com|cpl|crt|exe|fxp|hlp|hta|inf|ins|isp|
    js|jse|lnk|mda|mdb|mde|mdw|mdt|mdz|msc|msi|msp|mst|ops|pcd|pif|prg|
    reg|scr|sct|shb|shs|vb|vbe|vbs|wsc|wsf|wsh)$'ix,
  qr'^\.(exe-ms)$',
  qr'^\.(exe|lha|cab|dll)$',
);
@av_scanners = (
['ClamAV-clamd',
  \&ask_daemon, ["CONTSCAN {} \n", "/var/run/clamav/clamd.ctl"],
  qr/\bOK$/m, qr/\bFOUND$/m,
  qr/^.*?: (?!Infected Archive)(.*) FOUND$/m ],
);
@av_scanners_backup = (
['ClamAV-clamscan', 'clamscan',
  "--stdout --no-summary -r --tempdir=$TEMPBASE {}",
  [0], qr/.*\sFOUND$/m, qr/^.*?: (?!Infected Archive)(.*) FOUND$/m ],
);
@viruses_that_fake_sender_maps = (new_RE(
  [qr'\bEICAR\b'i => 0],
  [qr/.* / => 1],
));
@keep_decoded_original_maps = (new_RE(
  qr'^MAIL-UNDECIPHERABLE$',
  qr'^(\ASCII(?! cpio)|text|uencoded|xxencoded|binhex)'i,
));
@non_malware_viruses_maps = (new_RE(
  qr'^(\Email|E-Mail)\.(Ecard|Faketube|FreeGame|PornTeaser)',
  qr'^(\Email|E-Mail)\.(Hoax|Phishing)\.',
  qr'^(\HTML|Heuristics)\.Phishing\.',
  qr'^Sanesecurity\.Junk\.',
  qr'^Sanesecurity\.Jurlbl\.',
  qr'^Sanesecurity\.Jurlbl\.Auto\.',
  qr'^Sanesecurity\.Lott\.',
  qr'^Sanesecurity\.(Auction|Casino|Doc|Phishing)\.',
  qr'^Sanesecurity\.(PhishingTestSig|TestSig_Type3_Bdy|TestSig_Type4_Bdy|TestSi
g_Type4_Hdr)',
  qr'^Sanesecurity\.(Casino|Cred|Dipl|Hdr|Img|Img0|Job|Loan|Porn|Scam|Scam4|Sca
mL|Spam|Spam4|SpamL|Stk)\.',
  qr'^Sanesecurity\.TestSig',
  qr'^Sanesecurity\.Spam\.',

```

```

qr'^Sanesecurity\.SpamAttach\.','
qr'^Sanesecurity\.SpamImg\.','
qr'^Sanesecurity\.Spear\.','
qr'^Sanesecurity\.SpearL\.','
qr'^MSRBL-Images\.[0-5,S]-','
qr'^MSRBL-Images.Test-','
qr'^MSRBL-SPAM\.','
qr'^Email\.Spam\d+-SecuriteInfo\.com',
qr'^Doppelstern\.Attachment\.','
qr'^winnow\.(phish|scam)\.','
));
1;

```

Maia üçün scriptləri lazımı ünvana nüsxələyirik:

```

mkdir -p /var/amavisd/maia/
cp -R /usr/local/share/maia/* /var/amavisd/maia/
chown -R vscan:vscan /var/amavisd/maia/

```

/var/amavisd/maia/scripts/configtest.pl scriptini işə salırıq və aşağıdakı nəticəni əldə edirik (Çatışmayan paketləri əlimizlə yükləyirik):

Application/Module	Version	Status
Perl	: 5.18.4	: OK
file(1)	: 5.19	: OK
Archive::Tar	: 1.90	: OK
Archive::Zip	: 1.46	: OK
BerkeleyDB	: 0.55	: OK
Compress::Zlib	: 2.06	: OK
Convert::TNEF	: 0.18	: OK
Convert::UULib	: 1.4	: OK
Crypt::OpenSSL::RSA	: 0.28	: OK
Data::UUID	: 1.220	: OK
DB_File	: 1.827	: OK
DBD::mysql	: 4.031	: OK
DBD::Pg	: N/A	: NOT INSTALLED (required if you use PostgreSQL as your Maia Mailguard database)
DBI	: 1.633	: OK
Digest::MD5	: 2.52	: OK
Digest::SHA	: 5.8402	: OK
Digest::SHA1	: 2.13	: OK
Encode::Detect	: 1.01	: OK
File::Spec	: 3.40	: OK
forks	: 0.36	: OK
HTML::Parser	: 3.71	: OK
HTTP::Date	: 6.02	: OK
IO::Stringy	: 2.111	: OK
IO::Socket::INET6	: 2.72	: OK
IO::Zlib	: 1.10	: OK
IP::Country::Fast	: 604.001	: OK
libdb	: 5.3	: OK


```

;;;;;;;;;;;;;;;;;;;;;;;;;
; Paths and Directories ;
;;;;;;;;;;;;;;;;;;;;;;;;;

; UNIX: "/path1:/path2"
include_path = "../usr/local/share/pear:/usr/local/share/smarty"

chown -R www:www /usr/local/www/maia/      - Maia qovluğuna apache üçün yetki
                                              veririk

```

/usr/local/www/maia/config.php PHP quraşdırma faylında aşağıdakı dəyişiklikləri edirik (Faylda Maia və Postfix üçün yaratdığımız bazaların qoşulma quraşdırmalarını düzəldirik):

```

<?php
    $loglevel = PEAR_LOG_DEBUG;
    $debug_popup = false;
    $debuglevel = PEAR_LOG_DEBUG;
    $default_display_language = "en";
    date_default_timezone_set("Asia/Baku");
    $html_charset = "UTF-8";
    $default_session_timeout = 15;
    $maia_sql_dsn = "mysql://vscan:maiashifresi@tcp(localhost:3306)/maia";
    $purifier_cache = null;
    $protection = array( 'off'      => array
('Y','Y','Y','Y','Y','Y','Y','Y','Y','N','N','N','N','N','N','999','999','999'),
                        'low'     => array
('N','Y','Y','Y','N','Y','Y','Y','N','N','N','N','N','N','999','999','999'),
                        'medium'  => array
('N','N','Y','Y','N','N','Y','Y','N','N','N','N','N','Y','5','999','999'),
                        'high'    => array
('N','N','N','N','N','N','N','N','N','N','N','N','N','N','N','1','5','5')
    );
    $chart_font = '';
    $address_rewriting_type = 4;
    $routing_domain = "";
    $auth_method = "sql";
    $auth_pop3_host = "localhost";
    $auth_pop3_port = 110;
    $auth_imap_host = "localhost";
    $auth_imap_port = 143;
    $auth_ldap_server = "hostname";
    $auth_ldap_password = "password";
    $auth_ldap_use_tls = "false";
    $auth_ldap_version = 2;
    $auth_ldap_query =
"(|(mailLocalAddress=%USER%) (mailLocalAddress=%USER%@domain.tld))";
    $auth_ldap_bind_dn = "cn=company, dc=domain, dc=tld";
    $auth_ldap_base_dn = "dc=domain, dc=tld";
    $auth_ldap_attribute = "mailroutingaddress";
    $auth_ldap_opt_referrals = 1;
    $auth_exchange_nt_domain = "NTDomain";
    $auth_exchange_only_one_domain = False;

```

```
$auth_exchange_params =  
"{hostname:port/imap/norsh/notls/%%NTDOMAIN%%/%%USER%%}INBOX";  
$auth_sql_dsn =  
"mysql://postfix:postfixdbpass@tcp(localhost:3306)/postfix";  
$auth_sql_table = "mailbox";  
$auth_sql_username_column = "username";  
$auth_sql_password_column = "password";  
$auth_sql_email_column = "username";  
$auth_sql_password_type = "crypt";  
$auth_external = "/bin/true";  
?>
```

/usr/local/domen/maia.saas.az virtual maia hostu yaradıriq və məzmununa aşağıdakı sətirləri əlavə edirik:

```
<VirtualHost *:80>  
    ServerAdmin jamal.shahverdiyev@saas.az  
    ServerName maia.saas.az  
    AcceptPathInfo On  
    DocumentRoot /usr/local/www/maia/  
<Directory "/usr/local/www/maia">  
    AllowOverride All  
    Require all granted  
</Directory>  
    ErrorLog /var/log/httpd/maia-error.log  
    CustomLog /var/log/httpd/maia-access.log combined  
</VirtualHost>
```

```
touch /var/log/httpd/maia-error.log /var/log/httpd/maia-access.log - Maia  
                                                                    üçün web  
                                                                    jurnal  
                                                                    faylları  
                                                                    yaradıriq
```

```
/usr/local/etc/rc.d/apache24 restart - Apache24-ü yenidən işə salırıq
```

<http://maia.saas.az/admin/configtest.php> linkinə müraciət edərək maia üçün tələb edilən bütün paketlərin siyahısını çap edirik(aşağıdakı şəkildəki kimi):

Maia Mailguard Configuration Tester	
File Permissions	OK
PHP	OK 5.4.40
register_globals	OK
Smarty Template Engine	OK Found Smarty at: /lib/Smarty/Smarty.class.php
WDDX Support	OK WDDX support available
MultiByte String Support	OK MultiByte String support available
crypt() Support	FAILED crypt() not available. Use "pecl install crypt"
iconv function	OK iconv support available
MySQL Support	OK MySQL support available
PostgreSQL Support	SKIPPED PostgreSQL support not available
Database Support	OK Database support is ok
PEAR	OK 1.9.4
PEAR-Mail_Mime	FAILED Not installed. This PHP extension is required to decode MIME-structured e-mail. Use pear install Mail_Mime to install this.
PEAR-MDB2	FAILED Not installed. This PHP extension is required in order to provide database abstraction. Use pear install MDB2 to install this.
PEAR-MDB2*mysql	FAILED Not installed. This PHP extension is required in order to provide database abstraction. Use pear install MDB2*mysql to install this.
Database Version	OK No minimum specified yet. Installed
PEAR-Pager	FAILED Not installed. This PHP extension is required in order to paginate the list of mail items in the quarantines and the ham cache. Use pear install Pager to install this.
PEAR-Net_Socket	FAILED Not installed. This PHP extension is required for Net_Smtp to send mail when rescuing email
PEAR-Net_Smtp	FAILED Not installed. This PHP extension is required to send mail when rescuing email
PEAR-Auth_SASL	FAILED Not installed. This module is required by PEAR-Net_Smtp in order to support the DIGEST-MD5 and CRAM-MD5 SMTP authentication methods.
PEAR-Net_IMAP	SKIPPED Not installed. This PHP extension is required to authenticate maia against IMAP.
PEAR-Net_POP3	SKIPPED Not installed. This PHP extension is required to authenticate maia against POP3.
PEAR-Log	FAILED Needed for debugging and logging. Use pear install Log to install this PHP extension.
PEAR-Image_Color	SKIPPED Not installed. Optional package, required only if you wish to enable the graphical chart features.
PEAR-Image_Canvas	SKIPPED Not installed. Optional package, required only if you wish to enable the graphical chart features.
PEAR-Image_Graph	SKIPPED Not installed. Optional package, required only if you wish to enable the graphical chart features.
PEAR-Numbers_Roman	SKIPPED Not installed. Optional package, required only if you wish to enable the graphical chart features.
PEAR-Numbers_Words	SKIPPED Not installed. Optional package, required only if you wish to enable the graphical chart features.
HTMLPurifier	OK 4.6.1
HTMLPurifier cache	SKIPPED (OPTIONAL) purifier_cache is not set in maia_config.php. Maia will work without it, but the message viewer might be a little faster if you set it to a directory that is writable by the web server.
IMAP library	OK 2007
LDAP library	OK
BC math library	FAILED Not installed. This PHP extension is required in order to decode certain types of URLs. See this page for more information about recompiling PHP with the --enable-bcmath flag.
gd graphics library	OK bundled 2.1.0 compatible

Başlayırıq bütün çatışmayan paketləri yükləməyə:

```
cd /usr/ports/mail/pear-Mail_Mime
make install
```

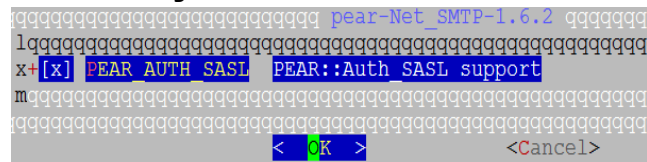
```
cd /usr/ports/mail/pear-Mail_mimeDecode
make install
```

```
cd /usr/ports/databases/pear-DB
make install
```

```
cd /usr/ports/devel/pear-Pager
make install
```

```
cd /usr/ports/net/pear-Net_Socket
make install
```

```
cd /usr/ports/net/pear-Net_Smtp
make config
```



```
make install
```

```
cd /usr/ports/sysutils/pear-Log
make config
```



```
pear-Log-1.12.8
PEAR_DB PEAR::DB support
PEAR_MAIL PEAR::Mail support
PEAR_MDB2 PEAR::MDB2 support
PEAR_SQLITE
```

make install

cd /usr/ports/databases/pear-MDB2

make install

cd /usr/ports/databases/pear-MDB2_Driver_mysql

make install

cd /usr/ports/security/scrypt

make config

```
scrypt-1.1.6
SSE2 Use SSE2-optimized code
```

make install

pecl install scrypt - Script-i PHP vasitəsilə yükləyirik.
echo "extension=scrypt.so" >> /usr/local/etc/php/extensions.ini

- PHP genişlənmə əlinə əlavə edirik

cd /usr/ports/math/php5-bcmath

make install

cd /usr/ports/mail/pear-Net_IMAP

make install

cd /usr/ports/net/pear-Net_POP3

make install

cd /usr/ports/graphics/pear-Image_Color

make install

cd /usr/ports/graphics/pear-Image_Canvas

make install

cd /usr/ports/graphics/pear-Image_Graph

make install

cd /usr/ports/textproc/pear-Numbers_Roman

make install

cd /usr/ports/textproc/pear-Numbers_Words

make install

```
/usr/local/etc/rc.d/apache24 restart
```

- Sonda Web serverimizi yenidən işə salırıq və aşağıdakı şəkildəki nəticəni test edib əldə edirik.

← → C | maia.opensource.az/admin/configtest.php

Maia Mailguard Configuration Tester

File Permissions	OK
PHP	OK 5.3.29
register_globals	OK
Smarty Template Engine	OK Found Smarty in /lib/Smarty/Smarty.class.php
WDDX Support	OK WDDX support available
Multibyte String Support	OK Multibyte String support available
script() Support	OK script() support available
iconv function	OK iconv support available
MySQL Support	OK MySQL support available
PostgreSQL Support	SKIPPED PostgreSQL support not available
Database Support	OK Database support is ok
PEAR	OK 1.9.4
PEAR-Mail_Mime	OK 1.8.9
PEAR-Mail_mimeDecode	OK 1.2.5
PEAR-MDB2	OK 2.4.1 MDB2.php installed as /usr/local/share/pear/MDB2.php
PEAR-MDB2_mysql	OK Pear-MDB2/mysql installed
Database Version	OK No minimum specified yet. Installed: 2.5.42-log
PEAR-Page	OK 2.4.9
PEAR-Net_Socket	OK 1.0.14
PEAR-Net_SMTP	OK 1.6.2
PEAR-Auth_SASL	OK 1.0.6
PEAR-Net_IMAP	OK 1.1.3
PEAR-Net_POP3	OK 1.1.8
PEAR-Log	OK 1.12.3
PEAR-Image_Color	OK 1.0.4
PEAR-Image_Canvas	OK 0.3.2
PEAR-Image_Graph	OK 0.8.0
PEAR-Numbers_Roman	OK 1.0.2
PEAR-Numbers_Words	OK 0.10.4
HTMLPurifier	OK 4.6.0
HTMLPurifier cache	SKIPPED (OPTIONAL) purifier_cache is not set in maia_config.php. Mail will work without it, but the message viewer might be a little faster if you set it to a directory that is writable by the web server.
IMAP library	OK 2007
LDAP library	OK
BC math library	OK
gd graphics library	OK bundled (2.1.0 compatible)

pear-Net_IMAP modulunu patch edirik:

```
cd /usr/local/share/pear/
fetch http://www.purplehat.org/downloads/postfix_guide/Pie.php.diff
Pie.php.diff                               100% of 482 B 4245 kBps
00m00s
patch -p0 < Pie.php.diff
```

/usr/local/etc/amavisd.conf üçün quraşdırma faylının məzmunu aşağıdakı kimi olacaq:

```
use strict;
$max_servers = 2;
$daemon_user = 'vscan';
$daemon_group = 'vscan';
$mydomain = 'saas.az';
$TEMPBASE = "$MYHOME/tmp";
$ENV{TMPDIR} = $TEMPBASE;
$QUARANTINEDIR = '/var/virusmails';
$log_level = 5;
$log_recip_tmpl = undef;
$do_syslog = 1;
$syslog_facility = 'mail';
$enable_db = 1;
$nanny_details_level = 2;
$enable_dkim_verification = 1;
$enable_dkim_signing = 1;
```

```

@local_domains_maps = ( [".$mydomain"] );
@mynetworks = qw( 127.0.0.0/8 [::1] [FE80::]/10 [FEC0::]/10
                  10.0.0.0/8 172.16.0.0/12 192.168.0.0/16 );
$unix_socketname = "$MYHOME/amavisd.sock";
$inet_socket_port = 10025;
$policy_bank{'MYNETS'} = {
    originating => 1,
    os_fingerprint_method => undef,
};
$interface_policy{'10026'} = 'ORIGINATING';
$policy_bank{'ORIGINATING'} = {
    originating => 1,
    allow_disclaimers => 1,
    virus_admin_maps => ["virusalert@$mydomain"],
    spam_admin_maps => ["virusalert@$mydomain"],
    warnbadhsender => 1,
    forward_method => 'smtp:[127.0.0.1]:10027',
    smtpd_discard_ehlo_keywords => ['8BITMIME'],
    bypass_banned_checks_maps => [1],
    terminate_dsn_on_notify_success => 0,
};
$interface_policy{'SOCK'} = 'AM.PDP-SOCK';
$policy_bank{'AM.PDP-SOCK'} = {
    protocol => 'AM.PDP',
    auth_required_release => 0,
};
$sa_tag_level_deflt = 2.0;
$sa_tag2_level_deflt = 6.2;
$sa_kill_level_deflt = 6.9;
$sa_dsn_cutoff_level = 10;
$sa_crediblefrom_dsn_cutoff_level = 18;
$penpals_bonus_score = 8;
$penpals_threshold_high = $sa_kill_level_deflt;
$bounce_killer_score = 100;
$sa_mail_body_size_limit = 256*1024;
$sa_local_tests_only = 0;
@lookup_sql_dsn = ( ['DBI:mysql:maia:localhost', 'vscan', 'maiashifresi'] );
$virus_admin = "virusalert@$mydomain"; # notifications recip.
$mailfrom_notify_admin = "virusalert@$mydomain";
$mailfrom_notify_recip = "virusalert@$mydomain";
$mailfrom_notify_spamadmin = "spam.police@$mydomain";
$mailfrom_to_quarantine = '';
@addr_extension_virus_maps = ('virus');
@addr_extension_banned_maps = ('banned');
@addr_extension_spam_maps = ('spam');
@addr_extension_bad_header_maps = ('badh');
$path = '/usr/local/sbin:/usr/local/bin:/usr/sbin:/sbin:/usr/bin:/bin';
$MAXLEVELS = 14;
$MAXFILES = 3000;
$MIN_EXPANSION_QUOTA = 100*1024;
$MAX_EXPANSION_QUOTA = 500*1024*1024;
$sa_spam_subject_tag = '***Spam*** ';
$defang_virus = 1;

```

```

$defang_banned = 1;
$defang_by_ccat{CC_BADH.",3"} = 1;
$defang_by_ccat{CC_BADH.",5"} = 1;
$defang_by_ccat{CC_BADH.",6"} = 1;
$myhostname = 'mail.saas.az';
@keep_decoded_original_maps = (new_RE(
  qr'^MAIL$',
  qr'^MAIL-UNDECIPHERABLE$',
  qr'^(ASCII(?! cpio)|text|uencoded|xxencoded|binhex)'i,
));
$banned_filename_re = new_RE(
  qr'^\.(exe-ms|dll)$',
  [ qr'^\.(rpm|cpio|tar)$'          => 0 ],
  qr'\.(pif|scr)$'i,
  qr'^application/x-msdownload$',
  qr'^application/x-msdos-program$',
  qr'^application/hta$',
  qr'^(?!cid:).*\.[^./]*[A-Za-
z][^./]*\.\s*(exe|vbs|pif|scr|bat|cmd|com|cpl|dll)[.\s]*$',
  qr'\.(exe|vbs|pif|scr|cpl)$'i,
);
@score_sender_maps = ({
  '.' => [
    new_RE( # regexp-type lookup table, just happens to be all soft-blacklist
      [qr'^(bulkmail|offers|cheapbenefits|earnmoney|foryou)@'i          => 5.0],
      [qr'^(greatcasino|investments|lose_weight_today|market\.alert)@'i=> 5.0],
      [qr'^(money2you|MyGreenCard|new\.tld\.registry|opt-out|opt-in)@'i=> 5.0],
      [qr'^(optin|saveonlsmoking2002k|specialoffer|specialoffers)@'i  => 5.0],
      [qr'^(stockalert|stopsnoring|wantsome|workathome|yesitsfree)@'i  => 5.0],
      [qr'^(your_friend|greatoffers)@'i                               => 5.0],
      [qr'^(inkjetplanet|marketopt|MakeMoney)\d*@'i                  => 5.0],
    ),
    {
      'nobody@cert.org'          => -3.0,
      'cert-advisory@us-cert.gov' => -3.0,
      'owner-alert@iss.net'      => -3.0,
      'slashdot@slashdot.org'   => -3.0,
      'securityfocus.com'      => -3.0,
      'ntbugtraq@listserv.ntbugtraq.com' => -3.0,
      'security-alerts@linuxsecurity.com' => -3.0,
      'mailman-announce-admin@python.org' => -3.0,
      'amavis-user-admin@lists.sourceforge.net' => -3.0,
      'amavis-user-bounces@lists.sourceforge.net' => -3.0,
      'spamassassin.apache.org' => -3.0,
      'notification-return@lists.sophos.com' => -3.0,
      'owner-postfix-users@postfix.org' => -3.0,
      'owner-postfix-announce@postfix.org' => -3.0,
      'owner-sendmail-announce@lists.sendmail.org' => -3.0,
      'sendmail-announce-request@lists.sendmail.org' => -3.0,
      'donotreply@sendmail.org' => -3.0,
      'ca+envelope@sendmail.org' => -3.0,
      'noreply@freshmeat.net' => -3.0,
      'owner-technews@postel.acm.org' => -3.0,
    }
  ]
});

```

```

'ietf-123-owner@loki.ietf.org'           => -3.0,
'cvs-commits-list-admin@gnome.org'       => -3.0,
'rt-users-admin@lists.fsck.com'         => -3.0,
'clp-request@comp.nus.edu.sg'          => -3.0,
'surveys-errors@lists.nua.ie'          => -3.0,
'emailnews@genomeweb.com'              => -5.0,
'yahoo-dev-null@yahoo-inc.com'         => -3.0,
'returns.groups.yahoo.com'             => -3.0,
'clusternews@linuxnetworx.com'         => -3.0,
lc('lvs-users-admin@LinuxVirtualServer.org') => -3.0,
lc('owner-textbreakingnews@CNNIMAIL12.CNN.COM') => -5.0,
'sender@example.net'                   => 3.0,
'.example.net'                          => 1.0,
},
],
});
@decoders = (
['mail', \&do_mime_decode],
['F', \&do_uncompress, ['unfreeze', 'freeze -d', 'melt', 'fcats'] ],
['Z', \&do_uncompress, ['uncompress', 'gzip -d', 'zcat'] ],
['gz', \&do_uncompress, 'gzip -d'],
['gz', \&do_gunzip],
['bz2', \&do_uncompress, 'bzip2 -d'],
['xz', \&do_uncompress,
['xzdec', 'xz -dc', 'unxz -c', 'xzcat'] ],
['lzma', \&do_uncompress,
['lzmdec', 'xz -dc --format=lzma',
'lzma -dc', 'unlzma -c', 'lzcat', 'lzmdec'] ],
['lrz', \&do_uncompress,
['lrzip -q -k -d -o -', 'lrzcat -q -k'] ],
['lzo', \&do_uncompress, 'lzop -d'],
['lz4', \&do_uncompress, ['lz4c -d'] ],
['rpm', \&do_uncompress, ['rpm2cpio.pl', 'rpm2cpio'] ],
[['cpio', 'tar'], \&do_pax_cpio, ['pax', 'gcpio', 'cpio'] ],
['deb', \&do_ar, 'ar'],
['rar', \&do_unrar, ['unrar', 'rar'] ],
['arj', \&do_unarj, ['unarj', 'arj'] ],
['arc', \&do_arc, ['nomarch', 'arc'] ],
['zoo', \&do_zoo, ['zoo', 'unzoo'] ],
['doc', \&do_ole, 'ripole'],
['cab', \&do_cabextract, 'cabextract'],
['tnef', \&do_tnef_ext, 'tnef'],
['tnef', \&do_tnef],
[['zip', 'kmz'], \&do_7zip, ['7za', '7z'] ],
[['zip', 'kmz'], \&do_unzip],
['7z', \&do_7zip, ['7zr', '7za', '7z'] ],
[[qw(gz bz2 Z tar)],
\&do_7zip, ['7za', '7z'] ],
[[qw(xz lzma jar cpio arj rar swf lha iso cab deb rpm)],
\&do_7zip, '7z' ],
['exe', \&do_executable, ['unrar', 'rar'], 'lha', ['unarj', 'arj'] ],
);
@av_scanners = (

```

```

['ClamAV-clamd',
 \&ask_daemon, ["CONTSCAN {} \n", "/var/run/clamav/clamd.sock.sock"],
 qr/\bOK$/m, qr/\bFOUND$/m,
 qr/^. *?: (?!Infected Archive) (.*) FOUND$/m ],
['KasperskyLab AVP - aveclient',
 ['/usr/local/kav/bin/aveclient', '/usr/local/share/kav/bin/aveclient',
 '/opt/kav/5.5/kav4mailservers/bin/aveclient', 'aveclient'],
 '-p /var/run/aveserver -s {}/*',
 [0,3,6,8], qr/\b(INFECTED|SUSPICION|SUSPICIOUS)\b/m,
 qr/(? :INFECTED|WARNING|SUSPICION|SUSPICIOUS) (.+)/m,
],
['KasperskyLab AntiViral Toolkit Pro (AVP)', ['avp'],
 '-* -P -B -Y -O- {}', [0,3,6,8], [2,4],
 qr/infected: (.+)/m,
 sub {chdir('/opt/AVP')} or die "Can't chdir to AVP: $!",
 sub {chdir($TEMPBASE)} or die "Can't chdir back to $TEMPBASE $!",
],
['KasperskyLab AVPDaemonClient',
 [ '/opt/AVP/kavdaemon', 'kavdaemon',
 '/opt/AVP/AvpDaemonClient', 'AvpDaemonClient',
 '/opt/AVP/AvpTeamDream', 'AvpTeamDream',
 '/opt/AVP/avpdc', 'avpdc' ],
 "-f=$TEMPBASE {}", [0,8], [3,4,5,6], qr/infected: ([^\r\n]+)/m ],
['CentralCommand Vexira (new) vascan',
 ['vascan', '/usr/lib/Vexira/vascan'],
 "-a s --timeout=60 --temp=$TEMPBASE -y $QUARANTINEDIR ".
 "--log=/var/log/vascan.log {}",
 [0,3], [1,2,5],
 qr/(?x)^\s* (? :virus|iworm|macro|mutant|sequence|trojan) \ found: \ (
 [^\]\s']+ ) \ \.\.\.\ /m ],
['Avira AntiVir', ['antivir', 'vexira'],
 '--allfiles -noboot -nombr -rs -s -z {}', [0], qr/ALERT:|VIRUS:/m,
 qr/(?x)^\s* (? : ALERT: \s* (? : \[ | [^']* ' ) |
 (?i) VIRUS: \ .*? \ virus \ '?' ( [^\]\s']+ ) )/m ],
['Avira AntiVir', ['avscan'],
 '-s --batch --alert-action=none {}', [0,4], qr/(? :ALERT|FUND) :/m,
 qr/(? :ALERT|FUND) : (? :.* <<< )?(.+)?( ? : ; |$)/m ],
['Command AntiVirus for Linux', 'csav',
 '-all -archive -packed {}', [50], [51,52,53],
 qr/Infection: (.+)/m ],
['Symantec CarrierScan via Symantec CommandLineScanner',
 'cscmdline', '-a scan -i 1 -v -s 127.0.0.1:7777 {}',
 qr/^Files Infected:\s+0$/m, qr/^Infected\b/m,
 qr/^(? :Info|Virus Name) : \s+(.+)/m ],
['Symantec AntiVirus Scan Engine',
 'savsecls', '-server 127.0.0.1:7777 -mode scanrepair -details -verbose
 {}',
 [0], qr/^Infected\b/m,
 qr/^(? :Info|Virus Name) : \s+(.+)/m ],
['F-Secure Linux Security',
 ['/opt/f-secure/fsav/bin/fsav', 'fsav'],
 '--virus-action1=report --archive=yes --auto=yes '.
 '--list=no --nomimeerr {}', [0], [3,4,6,8],

```

```

qr/(? :infection|Infected|Suspected|Riskware): (.+)/m ],
['CAI InoculateIT', 'inocucmd', # retired product
 '-sec -nex {}', [0], [100],
qr/was infected by virus (.+)/m ],
['CAI eTrust Antivirus', 'etrust-wrapper',
 '-arc -nex -spm h {}', [0], [101],
qr/is infected by virus: (.+)/m ],
['MkS_Vir for Linux (beta)', ['mks32', 'mks'],
 '-s {}/*', [0], [1,2],
qr/--[ \t]*(.+)/m ],
['MkS_Vir daemon', 'mksscan',
 '-s -q {}', [0], [1..7],
qr/^... (\S+)/m ],
['ESET Software ESETS Command Line Interface',
 ['/usr/bin/esets_cli', 'esets_cli'],
 '--subdir {}', [0], [1,2,3],
qr/:s*action="(?!accepted)[^"]*" \n.*:s*virus="([^\"]*)"/m ],
['ESET NOD32 for Linux File servers',
 ['/opt/eset/nod32/sbin/nod32', 'nod32'],
 '--files -z --mail --sfx --rtp --adware --unsafe --pattern --heur '.
 '-w -a --action=1 -b {}',
 [0], [1,10], qr/^object=.*, virus="(.*?)"/m ],
['Norman Virus Control v5 / Linux', 'nvcc',
 '-c -l:0 -s -u -temp:$TEMPBASE {}', [0,10,11], [1,2,14],
qr/(?i).* virus in .* -> \'(.+)\'/m ],
['Panda CommandLineSecure 9 for Linux',
 ['/opt/pavcl/usr/bin/pavcl', 'pavcl'],
 '-auto -aex -heu -cmp -nbr -nor -nos -eng -nob {}',
qr/Number of files infected[ .]*: 0+(?!\d)/m,
qr/Number of files infected[ .]*: 0*[1-9]/m,
qr/Found virus :s*(\S+)/m ],
['NAI McAfee AntiVirus (uvscan)', 'uvscan',
 '--secure -rv --mime --summary --noboot - {}', [0], [13],
qr/(?x) Found (? :
 \ the\ (.+)\ (? :virus|trojan) |
 \ (? :virus|trojan)\ or\ variant\ ([^ ]+) |
 :\ (.+)\ NOT\ a\ virus)/m,
],
['VirusBuster', ['vbuster', 'vbengcl'],
 "{} -ss -i '*' -log=$MYHOME/vbuster.log", [0], [1],
qr/: '(.)' - Virus/m ],
['CyberSoft VFind', 'vfind',
 '--vexit {}/*', [0], [23], qr/##==>>> VIRUS ID: CVDL (.+)/m,
],
['avast! Antivirus', ['/usr/bin/avastcmd', 'avastcmd'],
 '-a -i -n -t=A {}', [0], [1], qr/\binfected by:s+([^\t\n\[\]]+)/m ],
['Ikarus AntiVirus for Linux', 'ikarus',
 '{}', [0], [40], qr/Signature (.+) found/m ],
['BitDefender', 'bdscan',
 '--action=ignore --no-list {}', qr/^Infected files\s*:\s*0+(?!\d)/m,
qr/^(?:Infected files|Identified viruses|Suspect files)\s*:\s*0*[1-9]/m,
qr/(? :suspected|infected)\s*:\s*(.*) (? :\033|$)/m ],
['BitDefender', 'bdc',

```

```

    '--arc --mail {}', qr/^Infected files *:0+(?!\\d)/m,
    qr/(?::Infected files|Identified viruses|Suspect files) *:0*[1-9]/m,
    qr/(?::suspected|infected): (.*) (?:\\033|$)/m ],
['ArcaVir for Linux', ['arcacmd', 'arcacmd.static'],
 '-v 1 -summary 0 -s {}', [0], [1,2],
 qr/(?::VIR|WIR):[ \\t]*(.+)/m ],
);
@av_scanners_backup = (
['ClamAV-clamscan', 'clamscan',
 "--stdout --no-summary -r --tempdir=$TEMPBASE {}",
 [0], qr/.*\\sFOUND$/m, qr/^.*?: (?!Infected Archive) (.*) FOUND$/m ],
['F-PROT Antivirus for UNIX', ['fpscan'],
 '--report --mount --adware {}',
 [0,8,64], [1,2,3, 4+1,4+2,4+3, 8+1,8+2,8+3, 12+1,12+2,12+3],
 qr/^\\[Found\\s+[^\\]]*\\]\\s+<([^ \\t(>)*)/m ],
['FRISK F-Prot Antivirus', ['f-prot', 'f-prot.sh'],
 '-dumb -archive -packed {}', [0,8], [3,6],
 qr/(?::Infection:|security risk named) (.+)|\\s+contains\\s+(.+)$/m ],
['Trend Micro FileScanner', ['/etc/iscan/vscan', 'vscan'],
 '-za -a {}', [0], qr/Found virus/m, qr/Found virus (.+) in/m ],
['drweb - DrWeb Antivirus',
 ['/usr/local/drweb/drweb', '/opt/drweb/drweb', 'drweb'],
 '-path={} -al -go -ot -cn -upn -ok-',
 [0,32], [1,9,33], qr' infected (?::with|by) (?:: virus)? (.*)$'m ],
['Kaspersky Antivirus v5.5',
 ['/opt/kaspersky/kav4fs/bin/kav4fs-kavscanner',
 '/opt/kav/5.5/kav4unix/bin/kavscanner',
 '/opt/kav/5.5/kav4mailservers/bin/kavscanner', 'kavscanner'],
 '-i0 -xn -xp -mn -R -ePASBME {}/*', [0,10,15], [5,20,21,25],
 qr/(?::INFECTED|WARNING|SUSPICION|SUSPICIOUS) (.*)/m,
 ],
['Sophos Anti Virus (savscan)',
 ['/opt/sophos-av/bin/savscan', 'savscan'],
 '-nb -f -all -rec -ss -sc -archive -cab -mime -oe -tnef '.
 '--no-reset-atime {}',
 [0,2], qr/Virus .*? found/m,
 qr/^>>> Virus(?:: fragment)? '?(.*)'? found/m,
 ],
);
1;

```

echo 'maid_enable="YES"' >> /etc/rc.conf - Sistem StartUP-a əlavə edirik.

maid debug-sa - Debug rejimdə daemon- işə salırıq. Uğurlu nəticə aşağıdakı sətirləri çap etməlidir. Sonra dayandırmaq üçün **Ctrl+C** istifadə etmək lazımdır.

```

May  3 22:35:53 mail.saas.az /usr/local/sbin/maid[80885]: SpamControl: done
May  3 22:35:53 mail.saas.az /usr/local/sbin/maid[80892]: TIMING [total 4
ms] - bdb-open: 4 (100%), rundown: 0 (0%)

```



```
May 3 22:35:53 mail.saas.az /usr/local/sbin/maid[80893]: TIMING [total 5
ms] - bdb-open: 5 (100%), rundown: 0 (0%)
```

```
/usr/local/etc/rc.d/maid start - Daemon-u işə Salırıq
```

```
ps waux | grep maia - MaiaD daemonun proseslərdə olmasını axtarıırıq
vscan 81069 22.0 3.1 262572 131108 - Ss 10:39PM 0:02.45 maid (master) (perl)
vscan 81074 22.0 3.1 263956 131412 - S 10:39PM 0:00.01 maid (virgin child) (perl)
vscan 81075 22.0 3.1 263956 131432 - S 10:39PM 0:00.01 maid (virgin child) (perl)
```

```
/usr/local/etc/postfix/main.cf faylına aşağıdakı sətiri əlavə edirik (Ancaq
biz postfix yüklənməsində artıq əlavə etmişdik):
```

```
content_filter = smtp-amavis:[127.0.0.1]:10024
```

```
/usr/local/etc/postfix/master.cf faylının sonuna aşağıdakı sətirləri əlavə
edirik:
```

```
smtp-amavis unix - - n - 2 smtp
  -o smtp_data_done_timeout=2400
  -o smtp_send_xforward_command=yes
  -o disable_dns_lookups=yes
  -o max_use=20
127.0.0.1:10025 inet n - n - - smtpd
  -o content_filter=
  -o local_recipient_maps=
  -o relay_recipient_maps=
  -o smtpd_restriction_classes=
  -o smtpd_delay_reject=no
  -o smtpd_client_restrictions=permit_mynetworks,reject
  -o smtpd_helo_restrictions=
  -o smtpd_sender_restrictions=
  -o smtpd_recipient_restrictions=permit_mynetworks,reject
  -o mynetworks_style=host
  -o mynetworks=127.0.0.0/8
  -o strict_rfc821_envelopes=yes
  -o smtpd_error_sleep_time=0
  -o smtpd_soft_error_limit=1001
  -o smtpd_hard_error_limit=1000
  -o smtpd_client_connection_count_limit=0
  -o smtpd_client_connection_rate_limit=0
  -o
receive_override_options=no_header_body_checks,no_unknown_recipient_checks,no
_address_mappings
```

```
crontab -u vscan -e - vscan istifadəçisi üçün aşağıdakı cron-ları əlavə
edirik
```

```
#Maia bazasında saxlanılması üçün yeni qaydaların yüklənməsi.
```

```
30 4 * * * /var/amavisd/maia/scripts/load-sa-rules.pl > /dev/null
```

```
#SpamAssassin qatarı.
```

```
0 * * * * /var/amavisd/maia/scripts/process-quarantine.pl --learn --report >
/dev/null
```

```
#Hər saatin işə düşməsində olan statusların snapshotunun götürülməsi.
0 * * * * /var/amavisd/maia/scripts/stats-snapshot.pl > /dev/null

#Təsdiqlənməyən məktublarnın silinməsi.
0 23 * * * /var/amavisd/maia/scripts/expire-quarantine-cache.pl > /dev/null

#Karantin xəbərdarlığının yollanılması.
0 15 * * * /var/amavisd/maia/scripts/send-quarantine-reminders.pl > /dev/null

#İcmallarnın karantinini göstərmək.
0 15 * * * /var/amavisd/maia/scripts/send-quarantine-digests.pl > /dev/null

#Pik olmayan saatlardaq bayesian auto-expiry çağırılması.
25 2 * * * /usr/local/bin/sa-learn --sync --force-expire > /dev/null
```

<http://maia.saas.az/login.php?super=register> linkinə daxil oluruq ki, MAIA üçün super inzibatçını əlavə edək. Nəzərinizdə saxlayın ki, əlavə etmək istədiyiniz istifadəçi mütləq öncədə postfixadmin tərəfindən əlavə edilmiş mövcud istifadəçi olmalıdır. Bizim misalda namaz.bayramli@saas.az öncədən əlavə edildiyinə görə, onu **maia.saas.az**-in inzibatçısı əlavə edirik:

maia.saas.az/login.php?super=register

Maia Mailguard 1.0.4

A Virus and Spam Management Solution for Email

Login

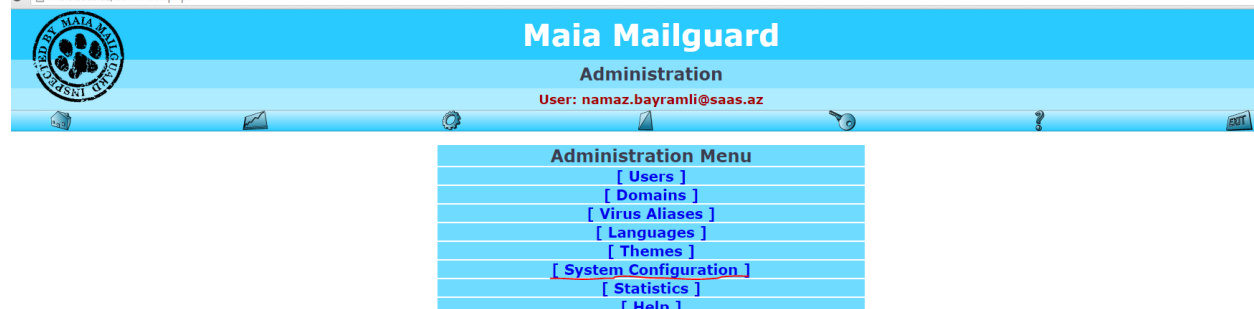
Username:

Password:

Login

Giriş etdikdən sonra, yuxarıda olan **Admin** (açar simvoluna sıxırılıq) -> **System Configuration**

maia.saas.az/admindex.php?


```
cp /usr/local/www/roundcube/config/config.inc.php.sample
/usr/local/www/roundcube/config/config.inc.php
```

/usr/local/www/roundcube/config/config.inc.php faylında olan sətirləri roundcube bazasına və istifadəçisi ilə şifrəsinə uyğun olaraq quraşdırırıq:

```
<?php
$config = array();
$config['db_dsnw'] = 'mysql://roundcube:roundcubedbpass@localhost/roundcube';
$config['default_host'] = 'localhost';
$config['smtp_server'] = 'localhost';
$config['smtp_port'] = 25;
$config['smtp_user'] = '';
$config['smtp_pass'] = '';
$config['support_url'] = '';
$config['product_name'] = 'OpenSource Webmail';
$config['des_key'] = 'rcmail-!24ByteDESkey*Str';
$config['plugins'] = array(
    'archive',
    'zipdownload',
);
$config['skin'] = 'larry';
```

/usr/local/www/roundcube/config/defaults.inc.php faylı aşağıdakı kimi olacaq (Vacib quraşdırmalar qırmızı rənglə seçilmişdir):

```
<?php
$config = array();
$config['db_dsnw'] = 'mysql://roundcube:roundcubedbpass@localhost/roundcube';
$config['db_dsnr'] = '';
$config['db_dsnw_noread'] = false;
$config['db_persistent'] = false;
$config['db_prefix'] = '';
$config['db_table_dsn'] = array(
);
$config['db_max_allowed_packet'] = null;
$config['debug_level'] = 4;
$config['log_driver'] = 'file';
$config['log_date_format'] = 'd-M-Y H:i:s O';
$config['log_session_id'] = 8;
$config['syslog_id'] = 'roundcube';
$config['syslog_facility'] = LOG_USER;
$config['per_user_logging'] = false;
$config['smtp_log'] = true;
$config['log_logins'] = false;
$config['log_session'] = false;
$config['sql_debug'] = false;
$config['imap_debug'] = false;
$config['ldap_debug'] = false;
$config['smtp_debug'] = false;
$config['default_host'] = 'localhost';
$config['default_port'] = 143;
$config['imap_auth_type'] = null;
```

```
$config['imap_conn_options'] = null;
$config['imap_timeout'] = 0;
$config['imap_auth_cid'] = null;
$config['imap_auth_pw'] = null;
$config['imap_delimiter'] = null;
$config['imap_ns_personal'] = null;
$config['imap_ns_other'] = null;
$config['imap_ns_shared'] = null;
$config['imap_force_caps'] = false;
$config['imap_force_lsub'] = false;
$config['imap_force_ns'] = false;
$config['imap_disabled_caps'] = array();
$config['imap_log_session'] = false;
$config['imap_cache'] = null;
$config['messages_cache'] = false;
$config['imap_cache_ttl'] = '10d';
$config['messages_cache_ttl'] = '10d';
$config['messages_cache_threshold'] = 50;
$config['smtp_server'] = '';
$config['smtp_port'] = 25;
$config['smtp_user'] = '';
$config['smtp_pass'] = '';
$config['smtp_auth_type'] = '';
$config['smtp_auth_cid'] = null;
$config['smtp_auth_pw'] = null;
$config['smtp_helo_host'] = '';
$config['smtp_timeout'] = 0;
$config['smtp_conn_options'] = null;
$config['ldap_cache'] = 'db';
$config['ldap_cache_ttl'] = '10m';
$config['enable_installer'] = false;
$config['dont_override'] = array();
$config['disabled_actions'] = array();
$config['advanced_prefs'] = array();
$config['support_url'] = '';
$config['skin_logo'] = null;
$config['auto_create_user'] = true;
$config['user_aliases'] = false;
$config['log_dir'] = RCUBE_INSTALL_PATH . 'logs/';
$config['temp_dir'] = RCUBE_INSTALL_PATH . 'temp/';
$config['temp_dir_ttl'] = '48h';
$config['force_https'] = false;
$config['use_https'] = false;
$config['login_autocomplete'] = 0;
$config['login_lc'] = 2;
$config['skin_include_php'] = false;
$config['display_version'] = false;
$config['session_lifetime'] = 10;
$config['session_domain'] = '';
$config['session_name'] = null;
$config['session_auth_name'] = null;
$config['session_path'] = null;
$config['session_storage'] = 'db';
```

```
$config['memcache_hosts'] = null;
$config['memcache_pconnect'] = true;
$config['memcache_timeout'] = 1;
$config['memcache_retry_interval'] = 15;
$config['ip_check'] = false;
$config['proxy_whitelist'] = array();
$config['referrer_check'] = false;
$config['x_frame_options'] = 'sameorigin';
$config['des_key'] = 'rcmail-!24ByteDESkey*Str';
$config['username_domain'] = '';
$config['username_domain_forced'] = false;
$config['mail_domain'] = '';
$config['password_charset'] = 'ISO-8859-1';
$config['sendmail_delay'] = 0;
$config['max_recipients'] = 0;
$config['max_group_members'] = 0;
$config['product_name'] = 'Roundcube Webmail';
$config['useragent'] = 'OpenSource Webmail';
$config['include_host_config'] = false;
$config['generic_message_footer'] = '';
$config['generic_message_footer_html'] = '';
$config['http_received_header'] = false;
$config['http_received_header_encrypt'] = false;
$config['mail_header_delimiter'] = NULL;
$config['line_length'] = 72;
$config['send_format_flowed'] = true;
$config['mdn_use_from'] = false;
$config['identities_level'] = 0;
$config['identity_image_size'] = 64;
$config['client_mimetypes'] = null; # null == default
$config['mime_magic'] = null;
$config['mime_types'] = null;
$config['im_identify_path'] = null;
$config['im_convert_path'] = null;
$config['image_thumbnail_size'] = 240;
$config['contact_photo_size'] = 160;
$config['email_dns_check'] = false;
$config['no_save_sent_messages'] = false;
$config['use_secure_urls'] = false;
$config['assets_path'] = '';
$config['assets_dir'] = '';
$config['plugins'] = array();
$config['message_sort_col'] = '';
$config['message_sort_order'] = 'DESC';
$config['list_cols'] = array('subject', 'status', 'fromto', 'date', 'size',
'flag', 'attachment');
$config['language'] = null;
$config['date_format'] = 'Y-m-d';
$config['date_formats'] = array('Y-m-d', 'Y/m/d', 'Y.m.d', 'd-m-Y', 'd/m/Y',
'd.m.Y', 'j.n.Y');
$config['time_format'] = 'H:i';
$config['time_formats'] = array('G:i', 'H:i', 'g:i a', 'h:i A');
$config['date_short'] = 'D H:i';
```

```
$config['date_long'] = 'Y-m-d H:i';
$config['drafts_mbox'] = 'Drafts';
$config['junk_mbox'] = 'Junk';
$config['sent_mbox'] = 'Sent';
$config['trash_mbox'] = 'Trash';
$config['create_default_folders'] = false;
$config['protect_default_folders'] = true;
$config['show_real_foldernames'] = false;
$config['quota_zero_as_unlimited'] = false;
$config['enable_spellcheck'] = true;
$config['spellcheck_dictionary'] = false;
$config['spellcheck_engine'] = 'googie';
$config['spellcheck_uri'] = '';
$config['spellcheck_languages'] = NULL;
$config['spellcheck_ignore_caps'] = false;
$config['spellcheck_ignore_nums'] = false;
$config['spellcheck_ignore_syms'] = false;
$config['recipients_separator'] = ',';
$config['sig_max_lines'] = 15;
$config['max_pagesize'] = 200;
$config['min_refresh_interval'] = 60;
$config['upload_progress'] = false;
$config['undo_timeout'] = 0;
$config['compose_responses_static'] = array(
);
$config['address_book_type'] = 'sql';
$config['ldap_public'] = array();
$config['autocomplete_addressbooks'] = array('sql');
$config['autocomplete_min_length'] = 1;
$config['autocomplete_threads'] = 0;
$config['autocomplete_max'] = 15;
$config['address_template'] = '{street}<br/>{locality}
{zipcode}<br/>{country} {region}';
$config['addressbook_search_mode'] = 0;
$config['contact_search_name'] = '{name} <{email}>';
$config['default_charset'] = 'ISO-8859-1';
$config['skin'] = 'larry';
$config['standard_windows'] = false;
$config['mail_pagesize'] = 50;
$config['addressbook_pagesize'] = 50;
$config['addressbook_sort_col'] = 'surname';
$config['addressbook_name_listing'] = 0;
$config['timezone'] = 'auto';
$config['prefer_html'] = true;
$config['show_images'] = 0;
$config['message_extwin'] = false;
$config['compose_extwin'] = false;
$config['htmleditor'] = 0;
$config['compose_save_localstorage'] = true;
$config['prettydate'] = true;
$config['draft_autosave'] = 300;
$config['preview_pane'] = false;
$config['preview_pane_mark_read'] = 0;
```

```
$config['logout_purge'] = false;
$config['logout_expunge'] = false;
$config['inline_images'] = true;
$config['mime_param_folding'] = 1;
$config['skip_deleted'] = false;
$config['read_when_deleted'] = true;
$config['flag_for_deletion'] = false;
$config['refresh_interval'] = 60;
$config['check_all_folders'] = false;
$config['display_next'] = true;
$config['default_list_mode'] = 'list';
$config['autoexpand_threads'] = 0;
$config['reply_mode'] = 0;
$config['strip_existing_sig'] = true;
$config['show_sig'] = 1;
$config['force_7bit'] = false;
$config['search_mods'] = null;
$config['addressbook_search_mods'] = null;
$config['delete_always'] = false;
$config['delete_junk'] = false;
$config['mdn_requests'] = 0;
$config['mdn_default'] = 0;
$config['dsn_default'] = 0;
$config['reply_same_folder'] = false;
$config['forward_attachment'] = false;
$config['default_addressbook'] = null;
$config['spellcheck_before_send'] = false;
$config['autocomplete_single'] = false;
$config['default_font'] = 'Verdana';
$config['default_font_size'] = '10pt';
$config['message_show_email'] = false;
$config['reply_all_mode'] = 0;
```

```
chown -R www:www /usr/local/www/roundcube/
```

- Roundcube-un lazımı istifadəçi və qrup adından işə düşməsi üçün yetkilər təyin edirik

```
chmod 600 /usr/local/www/roundcube/config/*
```

- Bütün roundcube quraşdırma fayllarını təhlükəsiz edirik

/usr/local/domen/mpanel.saas.az virtual host faylına aşağıdakı sətirləri əlavə edirik ki, roundcube panel işləsin:

```
<VirtualHost *:80>
    ServerAdmin jamal.shahverdiyev@saas.az
    ServerName mpanel.saas.az
    AcceptPathInfo On
    DocumentRoot /usr/local/www/roundcube/
<Directory "/usr/local/www/roundcube">
    AllowOverride All
    Require all granted
</Directory>
```

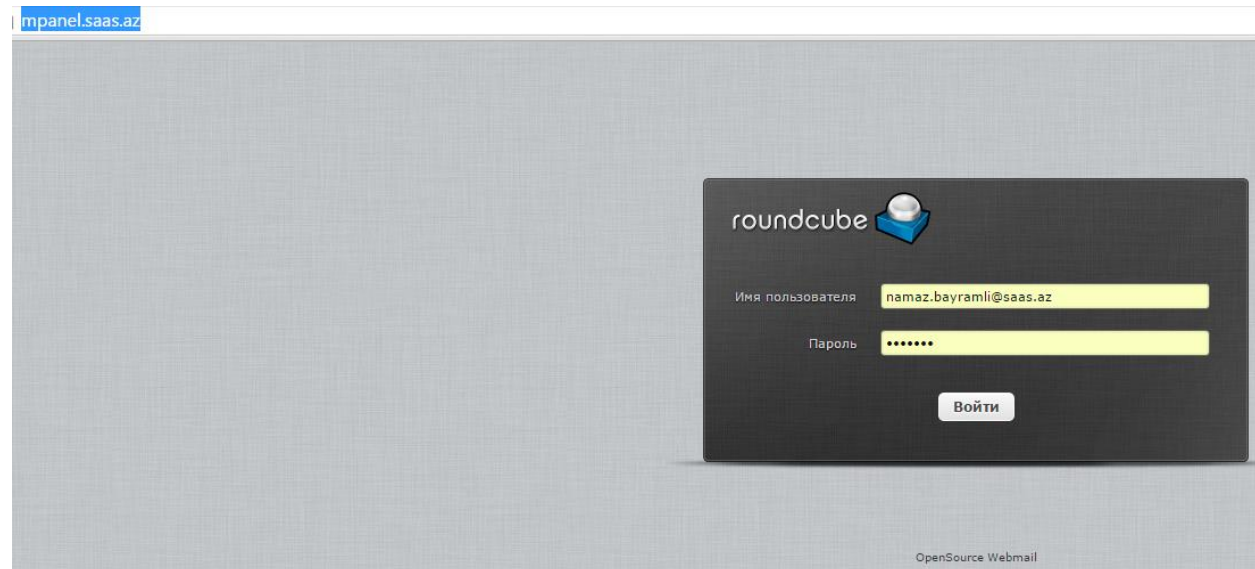


```
ErrorLog /var/log/httpd/mpanel-error.log
CustomLog /var/log/httpd/mpanel-access.log combined
</VirtualHost>
```

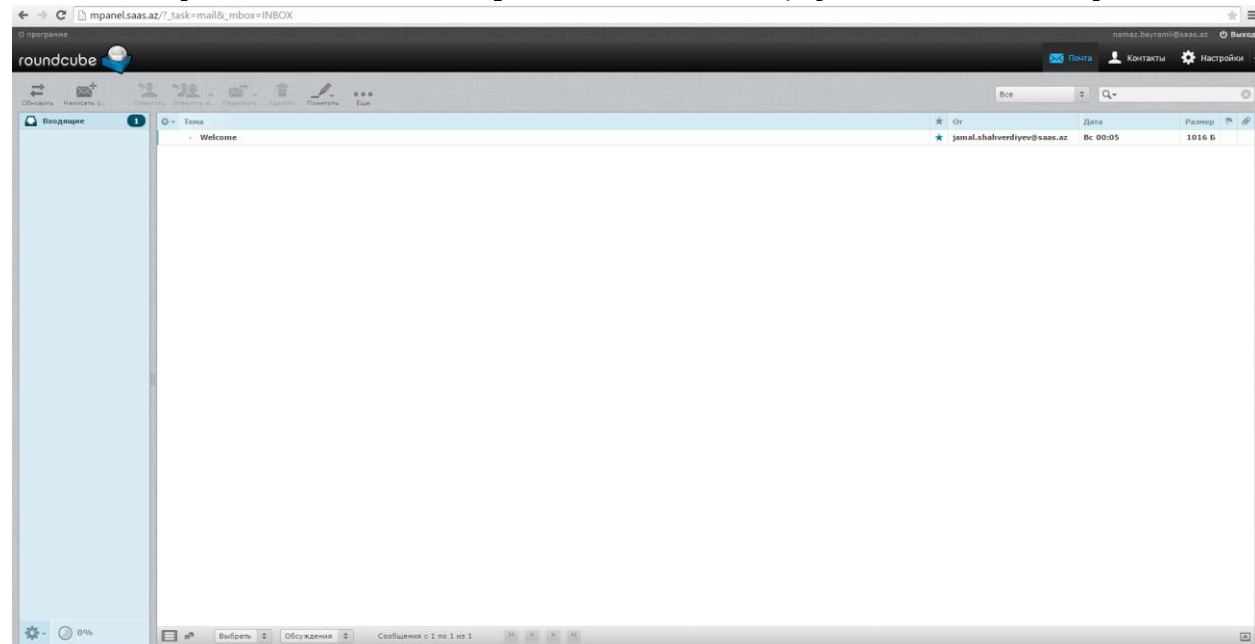
```
touch /var/log/httpd/mpanel-error.log /var/log/httpd/mpanel-access.log -
                                                    Jurnal fayllarını
                                                    yaradıırıq
```

```
apachectl graceful - Apache-a restart əmri daxil edirik
```

<http://mpanel.saas.az/> linkinə müraciət edirik və aşağıdakı şəkildəki nəticəni əldə edirik:

Daxil olduqdan sonra əldə etdiyimiz son nəticə aşağıdakı kimi olacaq:

Qeyd: Əgər problem yaranarsa jurnallar `/usr/local/www/roundcube/logs/` qovluğunda yığılacaq.

SquirrelMail-in yüklənməsi və quraşdırılması

SquirrelMail - active inkişaf etdirilir. Böyük pluginlərə sahibdir. Rəsmi saytından <http://www.squirrelmail.org/> dahada ətraflı məlumat əldə edə bilərsiniz.

```
cd /usr/ports/mail/squirrelmail           - Port ünvanına daxil oluruq
make config                             - Lazımi modulları seçirik
```

```

qqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq squirrelmail-20150324 qqqqqqqqqqqqqqqqqqq
lqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq
x [ ] DATABASE PEAR database support (must also install a driver)
x [x] DOCS      Build and/or install documentation
x [x] LDAP     LDAP protocol support
mqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq
qqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq
<OK> <Cancel>

```

```
make install                             - Yükləyirik
```

`/usr/local/domen/sqmail.saas.az` faylına aşağıdakı sətirləri əlavə edirik ki, `sqmail.saas.az` adlı virtual host işləyə bilsin:

```

<VirtualHost *:80>
    ServerAdmin jamal.shahverdiyev@saas.az
    ServerName sqmail.saas.az
    AcceptPathInfo On
    DocumentRoot /usr/local/www/squirrelmail/
<Directory "/usr/local/www/squirrelmail/">
    AllowOverride All
    Require all granted
</Directory>
    ErrorLog /var/log/httpd/squirrelmail-error.log
    CustomLog /var/log/httpd/squirrelmail-access.log combined
</VirtualHost>

```

Jurnal fayllarını yaradırıq:

```
touch /var/log/httpd/squirrelmail-error.log /var/log/httpd/squirrelmail-  
access.log
```

```
chown -R www:www /usr/local/www/squirrelmail/   - SquirrelMail-in ev
                                                    qovluğunu apache üçün təyin
                                                    edirik ki, webdən işlədə
                                                    bilək.
```

```
apachectl graceful           - WEB serveri yenidən işə salırıq
```

`/usr/local/etc/php.ini` faylında aşağıdakı sətirləri uyğun olaraq, düzəldirik:

```
file_uploads = On
short_open_tag = On
```

```
cd /usr/local/www/squirrelmail && ./configure
```

- SquirrelMail-i quraşdırırıq. Aşağıdakı səhifə açılacaq. Uyğun olaraq rəqəmlər və simvollarla keçid edərək. Quraşdırmaq lazımdır. Ancaq hər quraşdırmadan sonra **S (Save data)** düyməsinə sıxmağı unutmayın.

```
SquirrelMail Configuration : Read: config.php
Config version 1.4.0; SquirrelMail version 1.4.23 [SVN]
```

```
-----
Main Menu --
```

1. Organization Preferences
 2. Server Settings
 3. Folder Defaults
 4. General Options
 5. Themes
 6. Address Books
 7. Message of the Day (MOTD)
 8. Plugins
 9. Database
 10. Languages
- D. Set pre-defined settings for specific IMAP servers
- C Turn color on
S Save data
Q Quit

1-i sıxırıq və aşağıdakı şəkildəki kimi quraşdırırıq:

```
SquirrelMail Configuration : Read: config.php
Config version 1.4.0; SquirrelMail version 1.4.23 [SVN]
-----
Organization Preferences
1. Organization Name      : SaaS
2. Organization Logo     : ../images/sm_logo.png
3. Org. Logo Width/Height : (308/111)
4. Organization Title    : OpenSource Mail Server
5. Signout Page          :
6. Top Frame             : _top
7. Provider link         : http://sqmail.saas.az
8. Provider name         : OpenSource

R Return to Main Menu
C Turn color on
S Save data
Q Quit

Command >> █
```

Sonra **R** düyməsini sıxaraq əsas menyuya daxil oluruq və **2** düyməsini sıxıb aşağıdakı şəkildəki kimi IMAPS-i quraşdırırıq(**Server software** bölümündə **dovecot** seçməyi unutmayın):

```
SquirrelMail Configuration : Read: config.php
Config version 1.4.0; SquirrelMail version 1.4.23 [SVN]
-----
Server Settings

General
-----
1. Domain                : saas.az
2. Invert Time            : false
3. Sendmail or SMTP      : SMTP

A. Update IMAP Settings  : localhost:993 (dovecot)
B. Update SMTP Settings  : localhost:25

R Return to Main Menu
C Turn color on
S Save data
Q Quit

Command >> █
```

Sonra **R** düyməsini sıxıb əsas menyuya qayıdırırıq və **3** düyməsini sıxıb quraşdırırıq(Quraşdırma aşağıdakı şəkildəki kimi olmalıdır. **S** ilə yadda saxlamağı unutmayın):

```
SquirrelMail Configuration : Read: config.php
Config version 1.4.0; SquirrelMail version 1.4.23 [SVN]
-----
Folder Defaults
1. Default Folder Prefix      : /
2. Show Folder Prefix Option  : false
3. Trash Folder               : Trash
4. Sent Folder                : Sent
5. Drafts Folder              : Drafts
6. By default, move to trash  : true
7. By default, save sent messages : true
8. By default, folders are draft : true
9. Show Special Folders Color : true
10. Show Special Folders Color : true
11. Auto Expunge of IMAP     : true
12. Default Subst of IMAP    : true
13. Show 'Contain Subst' Option : false
14. Default Unseen Notify    : 2
15. Default Unseen Type      : 1
16. Auto Create Special Folders : true
17. Folder Delete Bypasses Trash : false
18. Enable /Disable Folder Exp. : false

R Return to Main Menu
C Turn color on
S Save data
Q Quit

Command >> █
```

Sonra **8** düyməsi ilə pluginləri seçib aşağıdakı kimi, quraşdırırıq(**S** ilə yadda saxlayıb, **Q** düyməsini sıxaraq çıxırıq):

```
SquirrelMail Configuration : Read: config.php
Config version 1.4.0; SquirrelMail version 1.4.23 [SVN]
-----
Plugins

Installed Plugins
1. administrator
2. calendar
3. filters
4. mail_fetch
5. message_details
6. squirrelspell
7. translate
8. newmail

Available Plugins:
9. bug_report
10. delete_move_next
11. demo
12. fortune
13. info
14. listcommands
15. sent_subfolders
16. spamcop
17. test

R Return to Main Menu
C Turn color on
S Save data
Q Quit

Command >> █
```

Test üçün <http://sqmail.saas.az/src/configtest.php> linkinə müraciət edirik və aşağıdakı nəticəni əldə etməliyik(**Login now** düyməsinə sıxırıq):

← → C sqmail.saas.az/src/configtest.php

SquirrelMail configtest

This script will try to check some aspects of your SquirrelMail configuration and point you to errors wherever it can find them. You need to go run `conf.pl` in the `config/` directory first before you run this script.

SquirrelMail version: 1.4.23 [SVN]
 Config file version: 1.4.0
 Config file last modified: 04 May 2015 21:28:00

Checking PHP configuration...
 PHP version 5.4.40 OK.
 Running as www(80) / www(80)
 display_errors:
 error_reporting: 22527
 variables_order: GPC.
 PHP extensions OK. Dynamic loading is disabled.

Checking paths...
 Data dir OK.
 Attachment dir OK.
 Plugins are not enabled in config.
 Themes OK.
 Default language OK.
 Base URL detected as: http://sqmail.saas.az/ (location base autodetected)

Checking outgoing mail service...
 SMTP server OK (20 rads.localdomain SMTP postfix)

Checking IMAP service...
 IMAP server ready (* OK [CAPABILITY IMAP4rev1 LITERAL+ SASL-IR LOGIN-REFERRALS ID ENABLE AUTH=PLAIN AUTH=LOGIN] SASL mail serveri hazirdir.)
 Capabilities: * CAPABILITY IMAP4rev1 LITERAL+ SASL-IR LOGIN-REFERRALS ID ENABLE SORT SORT=DISPLAY THREAD=REFERENCES THREAD=REFS MULTIAPPEND UNSELECT IDLE CHILDREN NAMESPACE UIDPLUS LIST-EXTENDED I18NLEVEL=1 CONDSTORE QRESYNC ESEARCH ESORT SEARCHRES WITHIN CONTEXT=SEARCH LIST-STATUS QUOTA AUTH=PLAIN AUTH=LOGIN
 Checking internationalization (i18n) settings...
 gettext - Gettext functions are available. On some systems you must have appropriate system locales compiled.
 mbstring - Mbstring functions are available.
 recode - Recode functions are unavailable.
 iconv - Iconv functions are available.
 timezone - Webmail users can change their time zone settings.

Checking database functions...
 not using database functionality.

Congratulations, your SquirrelMail setup looks fine to me!

[Login now](#)

Açılan pəncərədə istifadəçi adı və şifrəni daxil edirik:

sqmail.saas.az/src/login.php

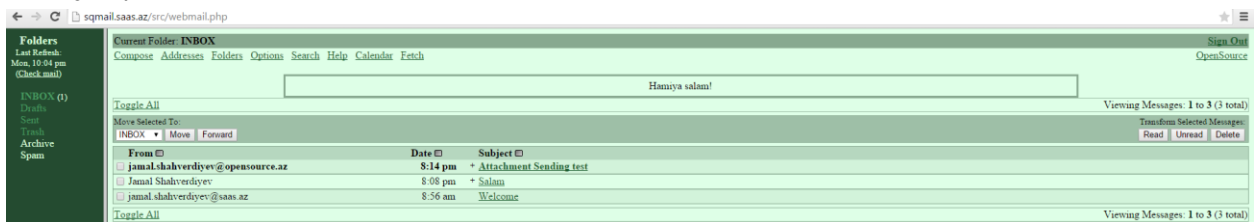
SquirrelMail
 webmail for nuts

SquirrelMail version 1.4.23 [SVN]
 By the SquirrelMail Project Team

SaaS Login

Name:
 Password:

Sonda əldə etdiyimiz səhifə dəyişdirilmiş tema **Forest** ilədir və aşağıdakı kimidir:

sqmail.saas.az/src/webmail.php

Folders
 Last Refresh: Mon, 10:04 pm (Check mail)

Current Folder: INBOX
 Compose Addresses Folders Options Search Help Calendar Fetch

Hamiya salam!

Toggle All
 Viewing Messages: 1 to 3 (3 total)

Move Selected To:
 INBOX | Move Forward Transform Selected Messages: Read Unread Delete

From	Date	Subject
jamal.shahverdiyev@opensource.az	8:14 pm	Attachment Sending test
Jamal Shahverdiyev	8:08 pm	Salam
jamal.shahverdiyev@saas.az	8:56 am	Welcome

Toggle All
 Viewing Messages: 1 to 3 (3 total)

Qeyd: Ancaq siz eynilə **Horde** və **Rainloop**-dan da istifadə edə bilərsiniz.

Mailman yüklənməsi və quraşdırılması

Mailman – məktublارın göndərilməsi üçün istifadə edilən və dəstəklənən çox gözəl alətdir. Əgər siz göndərilmə serveri yaratmaq istəyirsinizsə, bu aləti seçməyiniz düzgün qərardır. Ətraflı məlumatı rəsmi saytıdan <http://www.gnu.org/software/mailman/index.html> əldə edə bilərsiniz. Mövcud misalımızda 2.1.20-ci versiyadan istifadə edilmişdir.

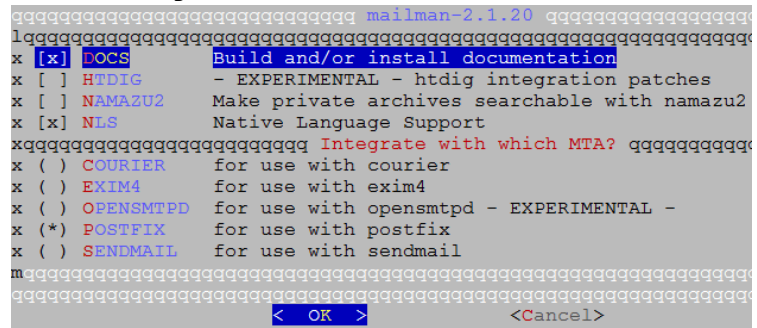
İlk işimiz apache WEB serverimizin **py** genişlənməli kodların işə sala bilməsi üçün CGI-i aktive etməkdir. Bunun üçün **/usr/local/etc/apache24/httpd.conf** quraşdırma faylında aşağıdakı sətirlərin qarşısından şərhli silirik:

```
<IfModule mpm_prefork_module>
    LoadModule cgi_module libexec/apache24/mod_cgi.so
</IfModule>
```

```
AddHandler cgi-script .cgi
```

```
/usr/local/etc/rc.d/apache24 restart - WEB Serverimizi yenidən işə salırıq ki, dəyişikliklər aktivləşsin
```

```
cd /usr/ports/mail/mailman - Port ünvanına daxil oluruq
make config - Lazımi modulları seçirik
```


The screenshot shows the configuration menu for mailman-2.1.20. It lists various options with their default states and descriptions:

- [x] **DOCS** Build and/or install documentation
- [] **HTDIG** - EXPERIMENTAL - htdig integration patches
- [] **NAMAZU2** Make private archives searchable with namazu2
- [x] **NLS** Native Language Support
- Integrate with which MTA?
- [] **COURIER** for use with courier
- [] **EXIM4** for use with exim4
- [] **OPENSMTPD** for use with opensmtpd - EXPERIMENTAL -
- [*] **POSTFIX** for use with postfix
- [] **SENDMAIL** for use with sendmail

At the bottom, there are buttons for < OK > and < Cancel >.

```
make install - Yükləyirik
```

```
echo 'mailman_enable="YES"' >> /etc/rc.conf - StartUP-a əlavə edirik
```

Postfix-To-Mailman scriptini əldə edək:

```
cd /usr/local/mailman - Mailman qovluğuna daxil oluruq
fetch http://www.gurulabs.com/downloads/postfix-to-mailman-2.1.py - Scripti endiririk
mv postfix-to-mailman-2.1.py postfix-to-mailman.py - Scriptin adını dəyişirik
chmod 750 postfix-to-mailman.py - Lazımi yetki təyin edirik
chown mailman:mailman postfix-to-mailman.py - Fayl hüquqlarını dəyişirik
```

```
which python2.7 - Python binary faylının ünvanını tapırıq
```

/usr/local/mailman/postfix-to-mailman.py faylda aşağıdakı sətirlərdə dəyişiklik edirik:

```
#!/usr/local/bin/python2.7
...
MailmanHome = "/usr/local/mailman";
MailmanOwner = "postmaster@saas.az";
```

/usr/local/etc/postfix/main.cf faylında aşağıdakı qırmızı rənglə qeyd edilmiş ünvanları dəyişiklik edirik:

```
...  
relay_domains = mysql:/usr/local/etc/postfix/mysql_relay_domains_maps.cf  
lists.saas.az
```

```
...  
transport_maps = hash:/usr/local/etc/postfix/transport  
vacation_destination_recipient_limit = 1  
mailman_destination_recipient_limit = 1
```

`/usr/local/etc/postfix/transport` faylına ötürücünü əlavə edirik:
`echo 'lists.saas.az mailman:' >> /usr/local/etc/postfix/transport`

`/usr/local/etc/postfix/master.cf` faylıının sonuna aşağıdakı sətirləri əlavə edirik:

```
mailman  unix  -      n      n      -      -      pipe  
  flags=FR user=mailman:mailman argv=/usr/local/mailman/postfix-to-mailman.py  
  ${nexthop} ${user}
```

`postmap /usr/local/etc/postfix/transport` - Transport faylıının bazasını yeniləyirik

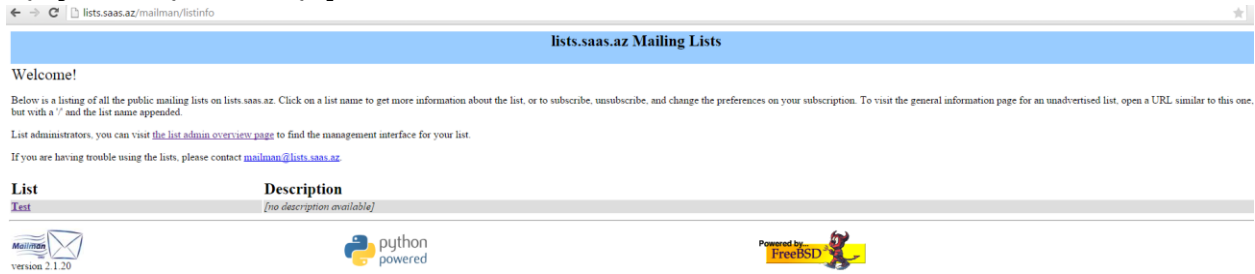
`/usr/local/etc/rc.d/postfix restart` - Postfix daemonu yenidən işə salırıq

`/usr/local/domen/lists.saas.az` adlı `lists.saas.az` saytı üçün virtual host yaradırıq və məzmununa aşağıdakı sətirləri əlavə edirik:

```
<Virtualhost *:80>  
  ServerAdmin webmaster@saas.az  
  DocumentRoot "/usr/local/mailman"  
  ServerName lists.saas.az  
  ServerAlias lists.saas.az  
  ScriptAlias /cgi-bin/ "/usr/local/mailman/cgi-bin/"  
  ScriptAlias /mailman/ "/usr/local/mailman/cgi-bin/"  
  Alias /pipermail "/usr/local/mailman/archives/public"  
  Alias /icons "/usr/local/mailman/icons"  
<Directory "/usr/local/mailman">  
  AllowOverride All  
  Options FollowSymlinks ExecCGI  
  Require all granted  
</Directory>  
  ErrorLog /var/log/httpd/mailman-error.log  
  CustomLog /var/log/httpd/mailman-access.log combined  
</Virtualhost>
```

`apachectl graceful` - WEB serverimizi yenidən işə salırıq ki, dəyişikliklərimiz aktivləşsin.

Sonra <http://lists.saas.az/mailman/listinfo> linkinə müraciət edirik və aşağıdakı şəkildə çap edilən səhifəni əldə edirik:

Sistemimiz üçün şifrə təyin edirik:

```
cd /usr/local/mailman          - MailMan ünvanına daxil oluruq
bin/mmsitepass                - Şifrə qeyd əmrini daxil edirik
```

New site password: **shifre**

Again to confirm password: **shifre_tekrar**

Password changed.

Yeni siyahı yaradıırıq:

```
bin/newlist                    - Yeni siyahı generasiya edirik
```

Enter the name of the list: **mailman**

Enter the email of the person running the list: **namaz.bayramli@saas.az**

Initial mailman password: **list_shifresi**

Hit enter to notify mailman owner...

Enter sıxırıq ki, MailMan sahibinə xəbərdarlıq yollansın.

Mailman quraşdırma faylına siyahını əlavə edirik:

```
echo "add_virtualhost('lists.saas.az','lists.saas.az')" >>
/usr/local/mailman/Mailman/mm_cfg.py
```

```
/usr/local/etc/rc.d/mailman start - Mailman-i işə salırıq. İşə salma
müddətində səhvləri özü düzəldib, daemon-
un yenidən işə salınması haqqında sizə
məlumat verəcək.
```

Test üçün <http://lists.saas.az/mailman/listinfo> linkinə daxil oluruq. Açılan səhifədə **the list admin overview page** linkinə sıxırıq və sonra **create a new mailing list** sıxırıq ki, yeni istifadəçilər siyahısı yaradaq. Aşağıdakı qaydada siyahı əlavə edirik:

← → C lists.saas.az/mailman/create

Create a lists.saas.az Mailing List

You can create a new mailing list by entering the relevant information into the form below. The name of the mailing list will be used as the primary address for posting messages to the list, so it should be lowercased. You will not be able to change this once the list is created.

You also need to enter the email address of the initial list owner. Once the list is created, the list owner will be given notification, along with the initial list password. The list owner will then be able to modify the password and add or remove additional list owners.

If you want Mailman to automatically generate the initial list admin password, click on 'Yes' in the autogenerate field below, and leave the initial list password fields empty.

You must have the proper authorization to create new mailing lists. Each site should have a *list creator's* password, which you can enter in the field at the bottom. Note that the site administrator's password can also be used for authentication.

List Identity

Name of list:	test
Initial list owner address:	hamaz.bayrami@saas.az
Auto-generate initial list password?	☒ No ☐ Yes
Initial list password:
Confirm initial password:

List creator's (authentication) password:

[Create List](#) [Clear Form](#)

Vacibdir

ANY ünvanlaması siyahısını **lists.saas.az** üçün kənar serverlərdən gələn istənilən müraciət qəbul edəcək. Əgər bu spamer hücumu olsa, onun qarşısını almaq mümkün olmayacaq. Ona görə də biz hər bir ünvanlandırıcı siyahısı üçün ayrı xəritələnmə siyahısı hazırlamalıyıq.

Bütün ünvanlandırıcı siyahısını tapırıq:

```
cd /usr/local/mailman
bin/genaliases
```

/usr/local/etc/postfix/relay_recipients faylı yaradaq və öncəki əmrədən əldə etdiyimiz nəticəni tamlıqla bu fayla aşağıdakı sintaksislə əlavə edək. Hər bir ünvanın sonunda "OK" olmalıdır. Digər sözlə desək bizim users@lists.saas.az adlı yayımlanma siyahımız mövcuddur.

```
users@lists.saas.az OK
users-admin@lists.saas.az OK
users-bounces@lists.saas.az OK
users-confirm@lists.saas.az OK
users-join@lists.saas.az OK
users-leave@lists.saas.az OK
users-owner@lists.saas.az OK
users-request@lists.saas.az OK
users-subscribe@lists.saas.az OK
users-unsubscribe@lists.saas.az OK
```

```
postmap /usr/local/etc/postfix/relay_recipients - Postfix üçün
xəritələnmə faylı
yaradıırıq
```

Qeyd: Siz hər yeni domain üçün yuxarıda edilən ardıcılığı təkrarlamalısınız, əks halda postfix məktub ünvanlarını qəbul etməyəcək. Sözsüz ki, bütün ünvanları bir faylda qeyd etmək olar ancaq, hər dəfə **postmap** əmrindən istifadə etməyi unutmayın. Həmçinin Postfix-də olan '**relay_recipients**' direktivində hər edilən dəyişiklikdən sonra, postfix daemon-a restart etməyi unutmayın.

`/usr/local/etc/postfix/main.cf` faylında aşağıdaki dəyişikliyi edin:

```
...  
relay_recipient_maps = hash:/usr/local/etc/postfix/relay_recipients  
...
```

postfix reload - Postfix quraşdırmalarını yenidən oxuyuruq

<http://lists.saas.az/mailman/listinfo> linkinə daxil olun. Yeni yaradılmış siyahısının adının yeni **Test**-in üstünə sıxın. "**Subscribing to listname**" bölümündə olan çatışmazlığı doldurun və göndərin düyməsinə sıxın. Ekelectron məktubunuzu yoxlayan və məktubu təsdiqləyin. listname@lists.domain.tld ünvanına məktub yollayın. Əgər hər şey düzgün qurulubsa, məktub gedəcək və bütün mümkün ola biləcək səhvlər `/var/log/maillog` ünvanına yığılacaq. Əgər səhvlər yoxdursa onda, <http://lists.saas.az/pipermail/listname> linkini yoxlayın ki, göndərilmiş məktuba baxaq. Həmçinin serverinizdə olan normal istifadəçiyə mailman@domain.tld adlı alias yaratmağı unutmayın əks, halda `/var/log/maillog` faylında səhvləri görə bilərsiniz.

Yeni göndərilmənin yaradılması üçün ardıcillıq aşağıdakı kimi olacaq:

Mailman siyahımıza yenisi olan `lists2.domain2.tld` əlavə edək:

```
cd /usr/local/mailman  
bin/newlist -u lists.domain2.tld -e lists.domain2.tld listname  
Mailman quraşdırma faylına yeni siyahı əlavə edirik:  
echo "add_virtualhost('lists.domain2.tld', 'lists.domain2.tld')" >>  
/usr/local/mailman/Mailman/mm_cfg.py
```

`/usr/local/etc/postfix/main.cf` faylımızda `relay_domains` bölümünü aşağıdakı şəkllə gətiririk:

```
...  
relay_domains = mysql:/usr/local/etc/postfix/mysql_relay_domains_maps.cf  
lists.saas.az lists.domain2.tld  
...
```

Postfixin transport faylına yenisini əlavə edirik:

```
echo 'lists.domain2.tld mailman:' >> /usr/local/etc/postfix/transport
```

postmap /usr/local/etc/postfix/transport - Transport xəritələnməsini yeniləyirik

postfix reload - Postfix-i yenidən işə salırıq

`/usr/local/domen/lists.domain.tld` faylına aşağıdakı sətirləri əlavə edirik:

```
<Virtualhost *:80>  
ServerAdmin webmaster@domain2.tld  
DocumentRoot "/usr/local/mailman"  
ServerName lists.domain2.tld  
ServerAlias lists.domain2.tld
```

```

ScriptAlias /cgi-bin/ "/usr/local/mailman/cgi-bin/"
ScriptAlias /mailman/ "/usr/local/mailman/cgi-bin/"
Alias /pipermail "/usr/local/mailman/archives/public"
Alias /icons "/usr/local/mailman/icons"
<Directory "/usr/local/mailman">
    AllowOverride All
    Options FollowSymlinks ExecCGI
    Require all granted
</Directory>
    ErrorLog /var/log/httpd/domain2-error.log
    CustomLog /var/log/httpd/domain2-access.log combined
</Virtualhost>

```

```

/usr/local/etc/rc.d/apache24 restart - sonda apache24 web server yenidən işə salırıq

```

Nəticədə <http://lists.domain2.tld/mailman/listinfo> səhifəsini yoxlayırıq.

Mailgraph yüklənməsi və quraşdırılması

Mailgraph - Sizin poçt serverdən statistikanın əldə edilməsi üçün əla CGI scriptdir. Haqqında daha ətraflı <http://mailgraph.schweikert.ch/> rəsmi linkindən oxuya bilərsiniz.

RRDTool-u yükləyək:

```

cd /usr/ports/databases/rrdtool - Port ünvanına daxil oluruq
make config - Susmaya görə olan modulları seçirik

```

```

rrdtool-1.4.8_7
lpg
x+[ ] DEJAVU Use DejaVu fonts (requires X11)
x+[x] DOCS Build and/or install documentation
x+[x] EXAMPLES Build and/or install examples
x+[x] GRAPH Enable the rrdtool graph command (needs cairo)
x+[ ] JSON Support of json export
x+[x] MMAP Use mmap in rrd_update
x+[x] NLS Native Language Support
x+[x] PERL_MODULE Build PERL module
x+[ ] PYTHON_MODULE Build PYTHON bindings
x+[ ] RUBY_MODULE Build RUBY bindings
mq
< OK > <Cancel>

```

```

make install - Yükləyirik

```

Mailgraph-i patch edirik:

```

cd /usr/ports/mail/mailgraph
make extract
fetch http://www.purplehat.org/downloads/postfix_guide/mailgraph-1.14-
postfix.diff
patch -p0 < mailgraph-1.14-postfix.diff
make all install clean

```

mailgraph-1.14-postfix.diff faylının məzmunu aşağıdakı kimi olacaq:

```
--- files/mailgraph.in.orig      Tue Sep 18 16:25:41 2007
+++ files/mailgraph.in          Tue Sep 18 16:25:19 2007
@@ -27,7 +27,7 @@
 : ${mailgraph_enable="NO"}
 : ${mailgraph_pidfile="%%DATADIR%%/mailgraph.pid"}
 : ${mailgraph_flags="--logfile /var/log/maillog --daemon-rrd=%%DATADIR%% --
ignore-localhost --daemon --daemon-pid=${mailgraph_pidfile}"}
-: ${mailgraph_user="%%MAILGRAPH_USER%%"}
+# : ${mailgraph_user="%%MAILGRAPH_USER%%"}
 : ${mailgraph_chdir="%%DATADIR%%"}
```

```
load_rc_config $name
--- work/mailgraph-1.14/mailgraph.pl.orig      Tue Sep 18 16:26:18 2007
+++ work/mailgraph-1.14/mailgraph.pl          Tue Sep 18 16:27:30 2007
@@ -575,7 +575,10 @@
     if($prog =~ /^postfix\/(.*)/) {
         my $prog = $1;
         if($prog eq 'smtp') {
-             if($text =~ /\bstatus=sent\b/) {
+             if($text =~ /VIRUS/) {
                 event($time, 'virus');
             }
+             elsif($text =~ /\bstatus=sent\b/) {
                 return if $opt{'ignore-localhost'} and
                     $text =~
/\brelay=[^\s\[\]]*\[[127\.0\.0\.1\]]/;
                 if(defined $opt{'ignore-host-re'}) {
```

chown -R root:www /var/log/maillog - Faylı web server tərəfindən oxunulabilən edirik ki, mailgraph daemon işə düşsün.

echo 'mailgraph_enable="YES"' >> /etc/rc.conf - StartUP-a əlavə edirik

/usr/local/etc/rc.d/mailgraph start - İşə salırıq

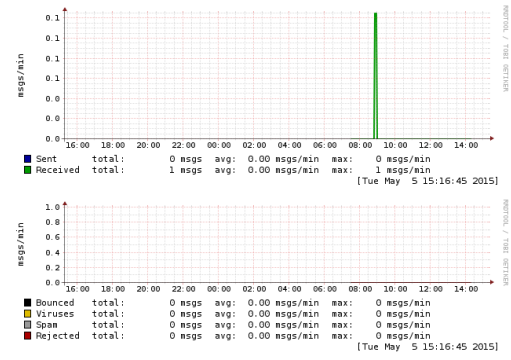
CGI script və CSS scriptləri lazımı ünvanlara nüsxələyirik:

```
cp /usr/local/www/cgi-bin/mailgraph.cgi /usr/local/www/apache24/cgi-bin/
cp -Rp /usr/local/www/data/mailgraph/ /usr/local/www/apache24/data/
```

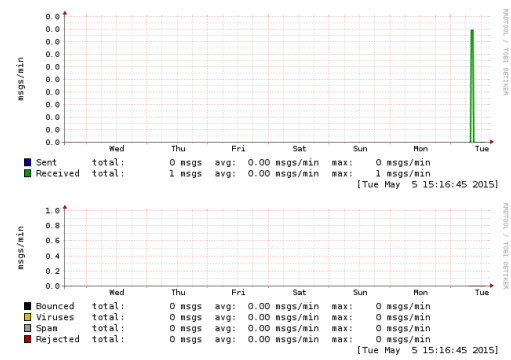
Nəticədə WEB səhifəmizdən açdıqda, aşağıdakı nəticəni əldə etmiş olacağıq:

94.20.81.149/cgi-bin/mailgraph.cgi#G0

Last Day

Last Week

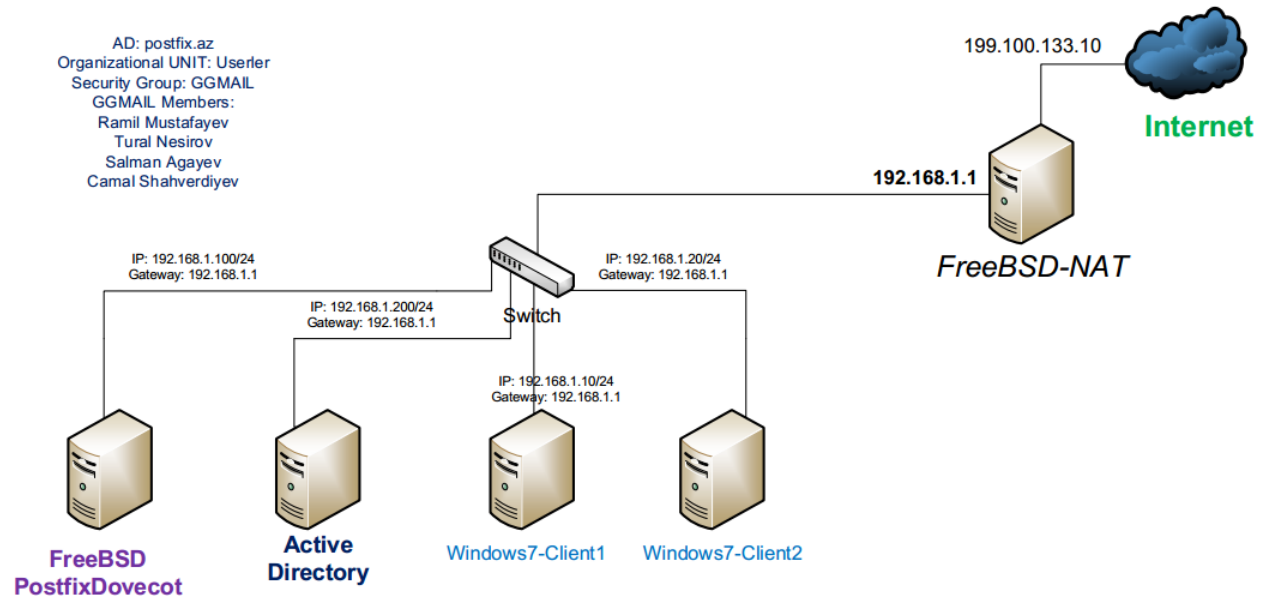
FreeBSD Postfix Dovecot ilə AD integrasiyası

Məqsədimiz FreeBSD əməliyyat sisteminin üzərində olan Postfix(SMTP/S) və Dovecot(POP/S, IMAP/S)-i Active Directory-nin MSLDAP istifadəçi bazası ilə integrasiya etməkdir. Bunu ona görə edirik ki, şirkətin daxilində olan istifadəçi adı və şifrə fərqli bazalarda olmasın. İstifadəçi fərqli servislərdən yararlanmaq üçün bir neçə şifrə yadında saxladıqda onu bezdirəcək və bu da narahatçılığa gətirib çıxaracaq. Bu texnologiyaya Single Sign On deyilir.

Tələb edilən Server Təminatları.

FreeBSD: 9.1 AMD64 (Postfix Server - 192.168.1.100)	- 1 ədəd
Windows Server 2008 R2 x64 (Active Directory - 192.168.1.200)	- 1 ədəd
Windows7 32 (MS Outlook 2007 Client - 192.168.1.10 ve 20)	- 2 ədəd

Bu serverlərdən əlavə 1 ədəd-də **FreeBSD-NAT** server vardır hansı ki, yuxarıda göstərilən avadanlıqları NAT ilə İnternete çıxarır ki, testlərimizi edə bilək. Şəbəkə quruluşu şəkildəki kimidir:

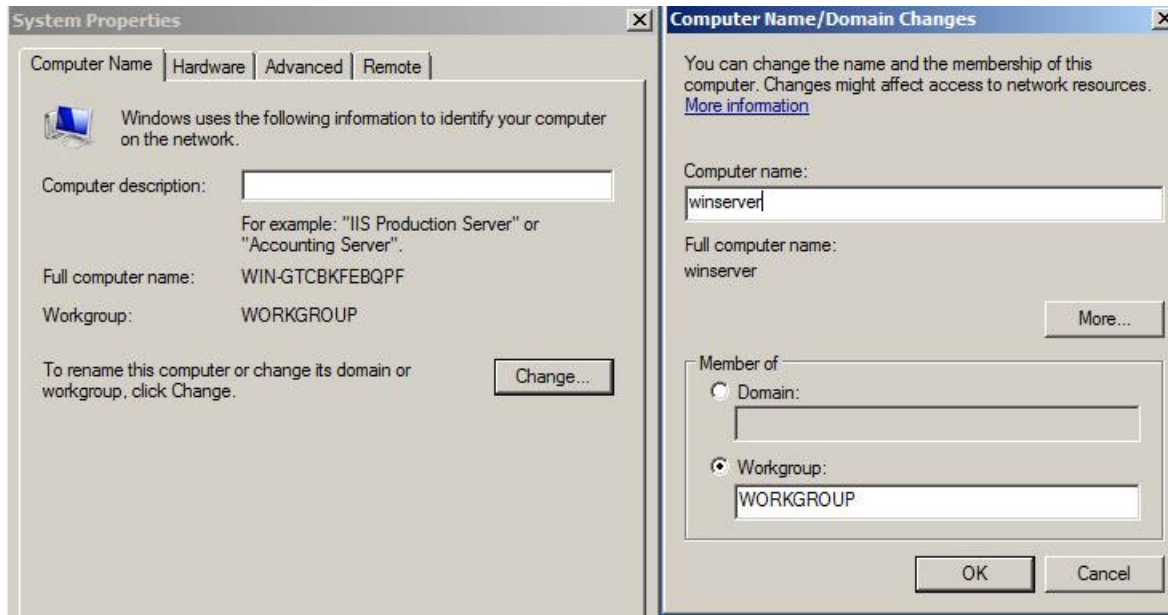

Virtual Maşınlarımız Vmware Workstation-un **VmNet3** şəbəkəsində işləyir həmçinin **VmNet3** eynilə bizim **LoopBACK** şəbəkə kartımız ilə **Bridge** edilmişdir.

Windows 2008 serverdə bütün görəcəyimiz işlərdən yüklənmə bitən kimi **Computer Name**-i dəyişmək lazımdır. Biz 'winserver' istifadə edəcəyik.

Start -> Computer -> Right Click -> Properties -> Change settings -> Change (Computer Name Tab-ında) -> Adı yazırıq -> Ok -> OK -> Close -> Restart now

GGEMA

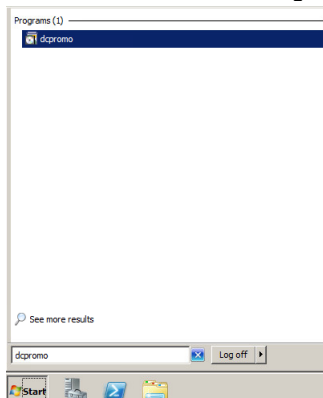

Həmçinin FireWall-ı söndürməyi unutmayın

Sonrakı işimiz **Windows 2008 Serverdə Domain Controller** qaldırıb tələb edilən **Unit,Group** və istifadəçiləri əlavə etməkdir. Həmçinin yeni Group-u yeni Unit-ə əlavə edib, sonra ardınca da yeni istifadəçiləri həmin Group-a əlavə edirik.

Qeyd: Unutmayın ki, **sAMAccountName** istifadəçinin Domain-ə girişi zamanı istifadə edəcəyi Atributdur. **mail** isə FreeBSD mail serverin LDAP-dan istifadəçilər haqqında məlumat aldıqda istifadəçi email unvanını göstərən atributdur və bunun üçündə mail atributunu həmişə doldurmaq lazımdır. Həmçinin unutmayın ki, istifadəçi yaratdıqda o müəyyən bir standartda uyğun olaraq yaradılmalıdır. Bizim halda **sAMAccountName: username.surname** kimi göstərilməlidir.

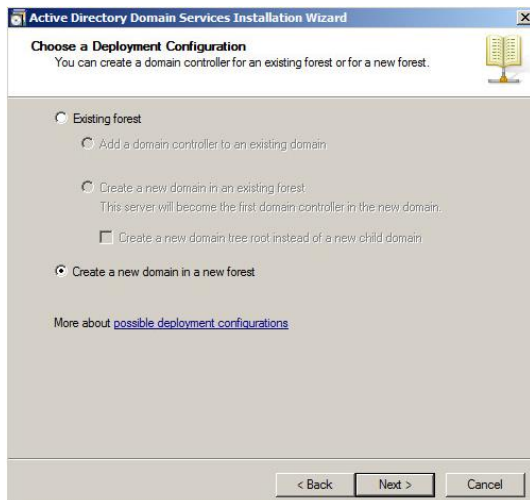
Start -> Run -> dcpromo # Əmri daxil edib Domain Controlleri quraşdıraraq.

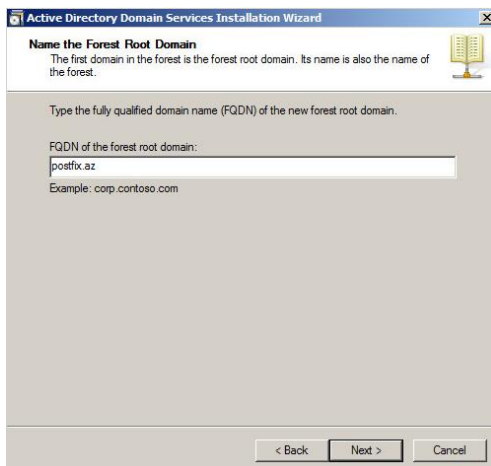
Şekildə göstərildiyi kimi **"Use advanced Mode installation"** seçirik və iki dəfə **"Next"** düyməsinə sıxırıq.

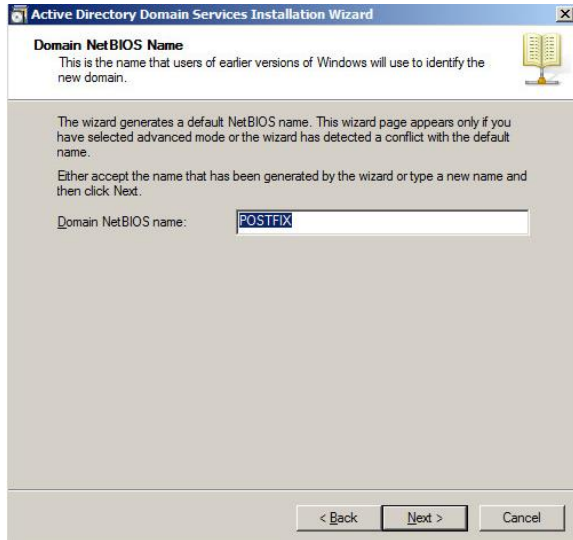
Və 'Create new Domain in the forest' seçib 'Next' edirik.

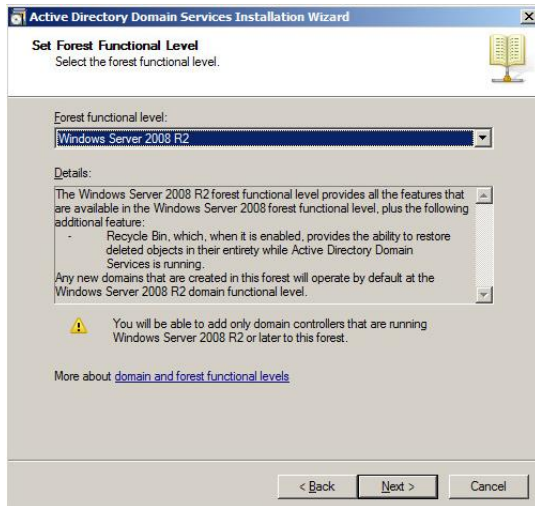
FQDN-də gördüyümüz kimi 'postfix.az' yazıb "NEXT" düyməsinə sıxırıq. Ancaq siz istənilən ad verə bilərsiniz. Bu sizin Domain Controller adıdır.

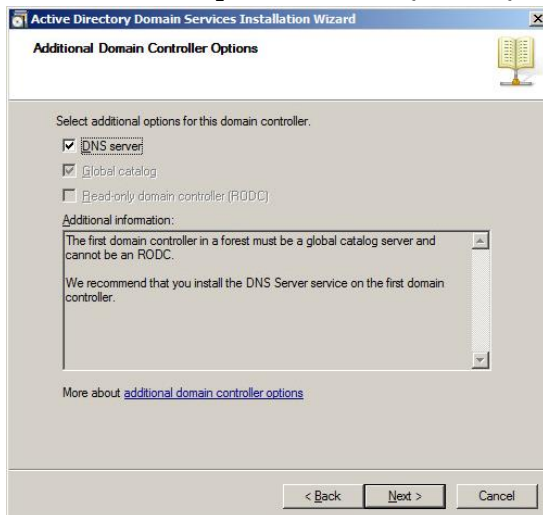
NetBIOS adı olduğu kimi saxlayıb "NEXT" düyməsinə sıxırıq.

Forest functionality Level-i yalnız serverimizin öz Release olan "Windows 2008 server R2" seçirik və "NEXT"

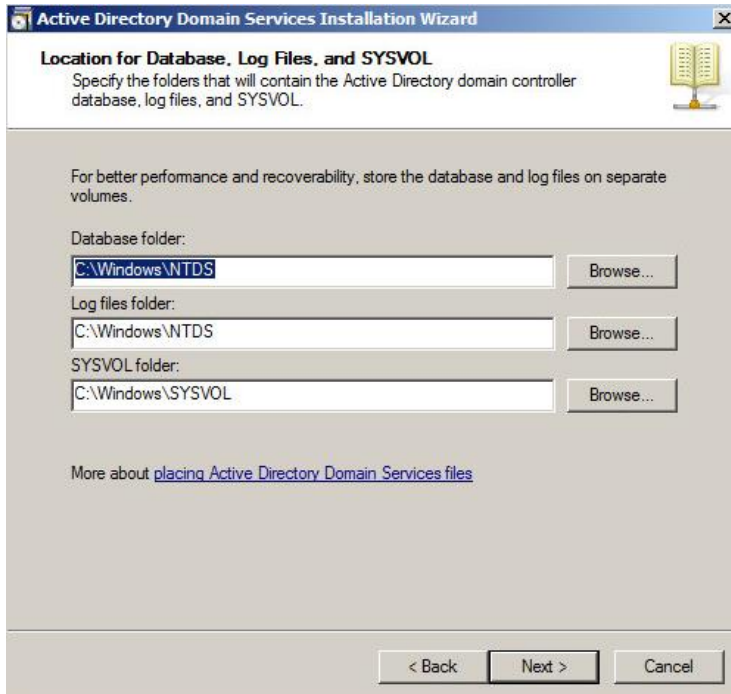
DNS serverin yüklənməsi üçün seçib, "Next" düyməsinə sıxırıq.

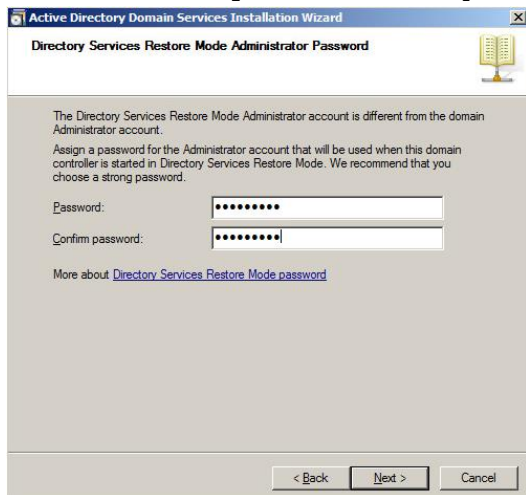
Çıxan mesajla fikir vermədən **"Yes"** düyməsinə sıxırıq.

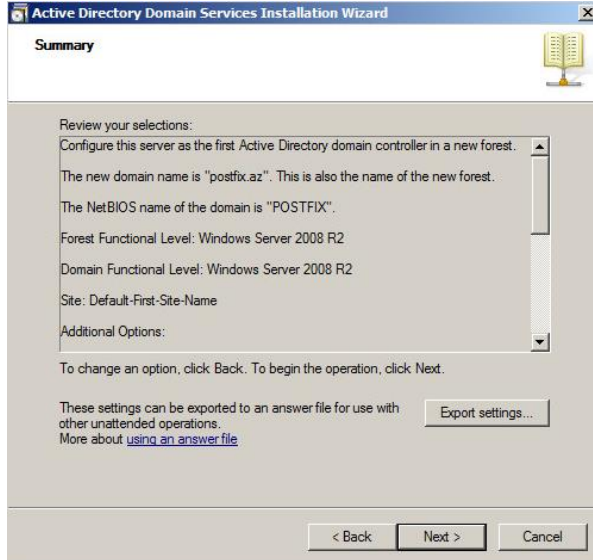
Baza, Log və **SysVol** ünvanının heç birinin ünvanını dəyişmədən **"Next"** istifadə edirik.

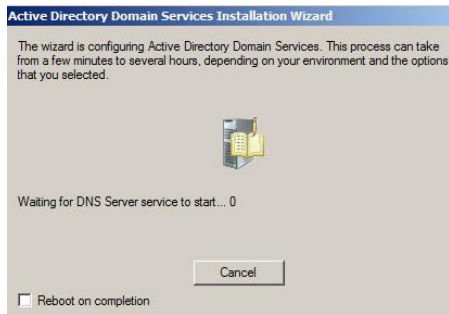
Admin şifrəsini itirildikdə **LDAP**-ı bərpa etmək üçün şifrəni iki dəfə daxil edib **"Next"** düyməsinə sıxırıq.

Sonda ümumi quraşdırmalarımızı nəzərdən keçirib **"Next"** düyməsinə sıxırıq.

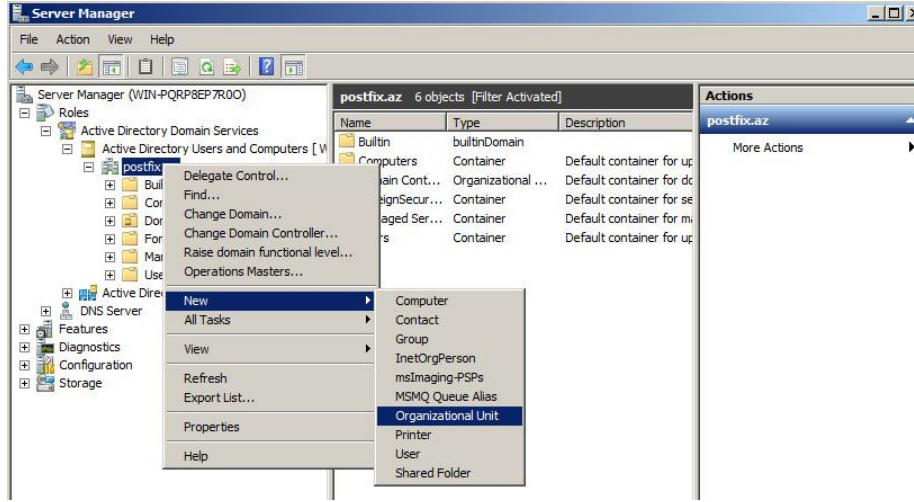
LDAP və DNS qurulmağa başlayır.

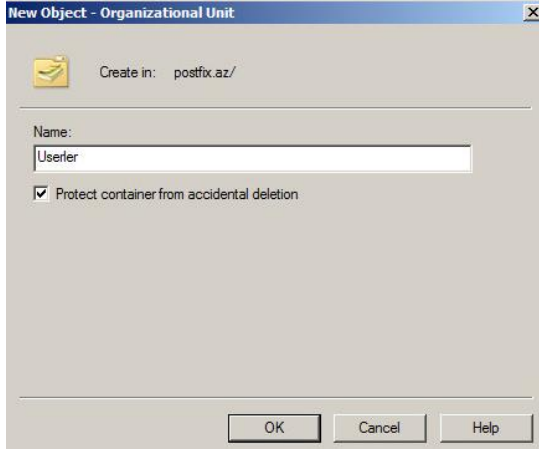
Sonda **Finish** və "Restart now" düyməsini sıxırıq.

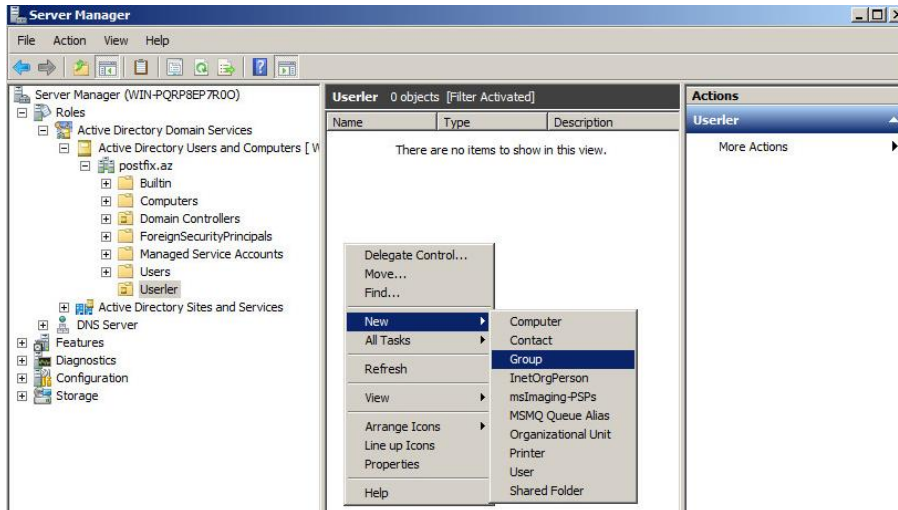
Yaratdığımız **AD**-nin içində yeni **Organizational UNIT** yaradaq.

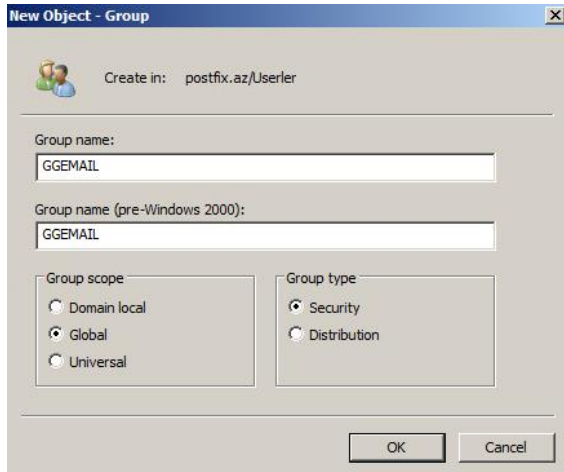
Adını **"Userler"** təyin edib **"OK"** düyməsinə sıxırıq.

Yeni **"Group"** əlavə edək.

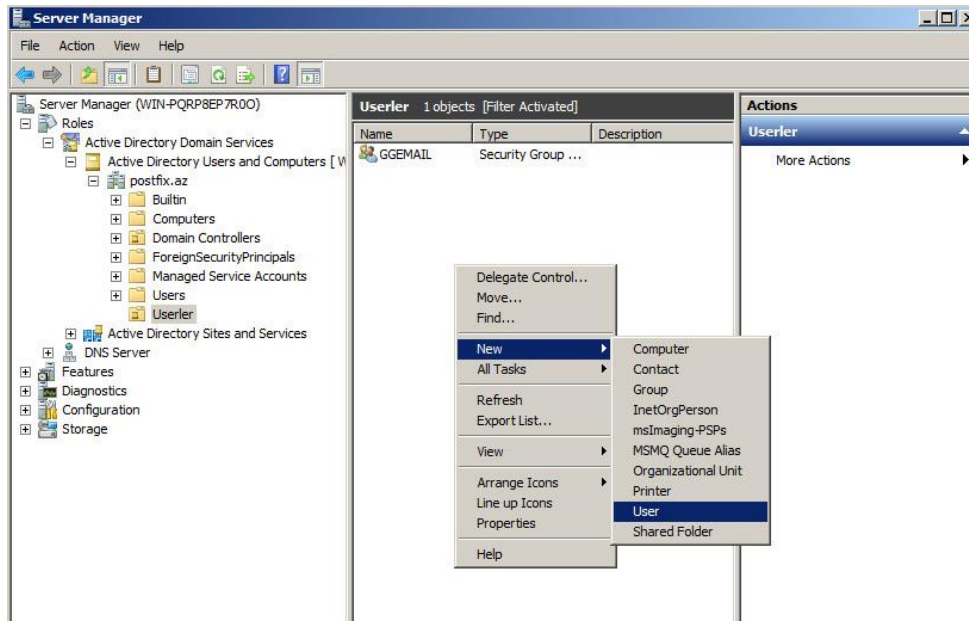
"GGEMAIL" adlı **"Global Security Gorup"** yaradaq və **"OK"** düyməsinə sıxaq.

Təyin elədiyimiz müəyyən standartda əsasən istifadəçiləri əlavə edək və həmin istifadəçiləri "GGEMAIL" qrupuna əlavə edək. Əlavə edəcəyimiz istifadəçilər aşağıdakılar olacaq.

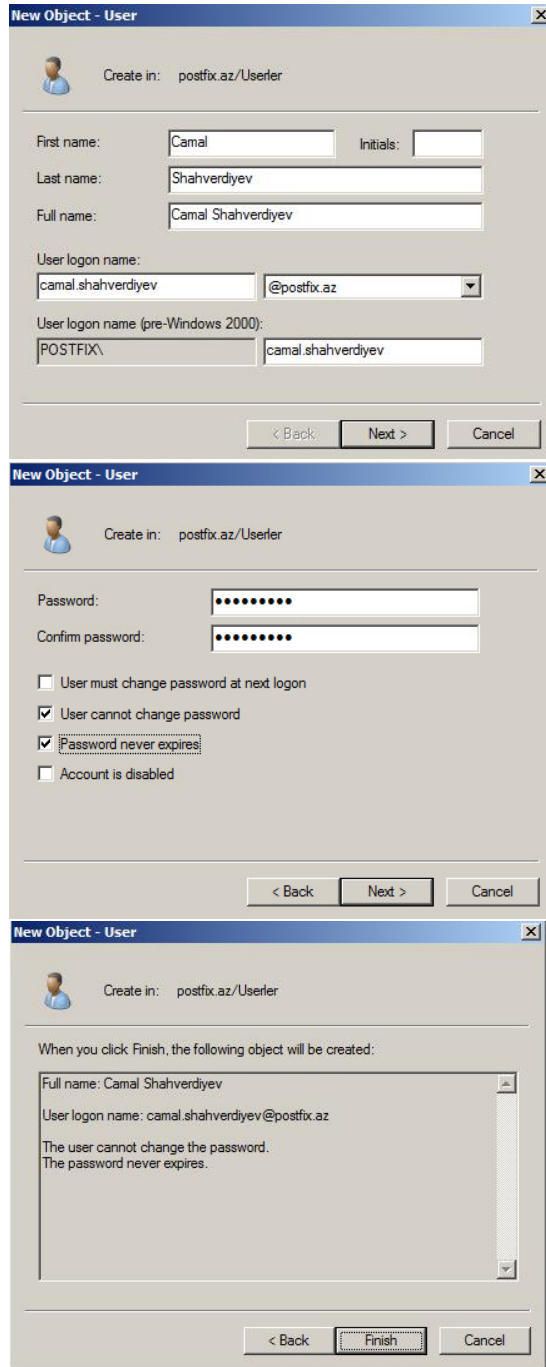
1. **Kamil Babayev**
2. **Salman Ağayev**
3. **Ramil Mustafayev**
4. **Tural Nesirov**
5. **Namaz Bayramli**
6. **Mail Postmaster** (postmaster@postfix.az - mail bildiriş üçün Mail Admin istifadəçi)
7. **Camal Shahverdiyev** (Domain, Enterprise Admin, Administrators qruplarının üzvü)

İlk olaraq 'Camal Shahverdiyev' istifadəçisini yaradaq.

Aşağıdakı şəkildəki standartda uyğun olaraq bütün xanaları doldurub istifadəçiləri yaradırıq. Sadəcə hal-hazırda bizim misalda "Camal

"**Shahverdiyev**" istifadəçisini **Admin** kimi yaradırıq və **Admin** qruplarına əlavə edirik.

New Object - User

Create in: postfix.az/Userler

First name: Camal Initials:

Last name: Shahverdiyev

Full name: Camal Shahverdiyev

User logon name: camal.shahverdiyev @postfix.az

User logon name (pre-Windows 2000): POSTFIX\ camal.shahverdiyev

< Back Next > Cancel

New Object - User

Create in: postfix.az/Userler

Password:

Confirm password:

User must change password at next logon

User cannot change password

Password never expires

Account is disabled

< Back Next > Cancel

New Object - User

Create in: postfix.az/Userler

When you click Finish, the following object will be created:

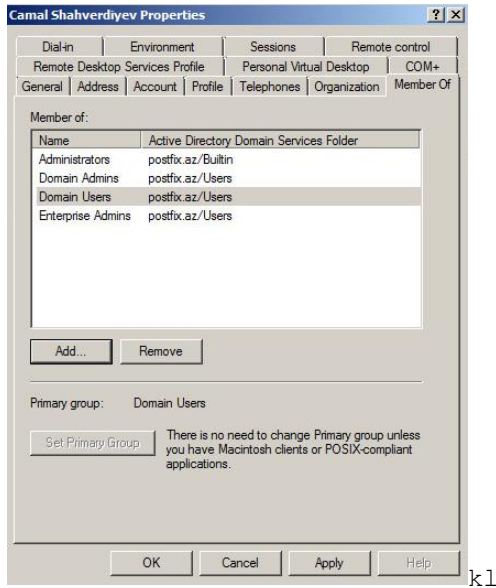
Full name: Camal Shahverdiyev

User logon name: camal.shahverdiyev@postfix.az

The user cannot change the password.
The password never expires.

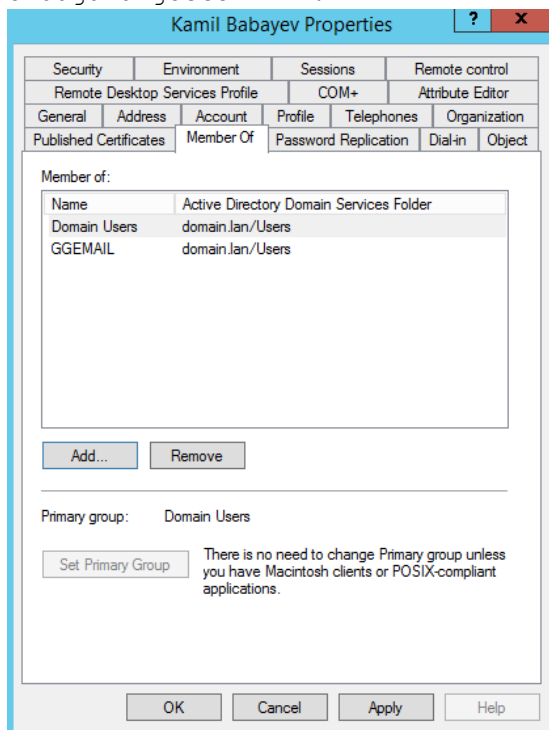
< Back Finish Cancel

'camal.shahverdiyev' istifadəçisini "Domain Admins", "Enterprise Admins", "Administrators", "Domain Users", "Group Policy Creator Owners", "GGEMAIL" və "Scheme Admins" qruplarına əlavə edək. Əlavə etmək üçün isə gördüyünüz **Add** düyməsindən istifadə edirsiniz.

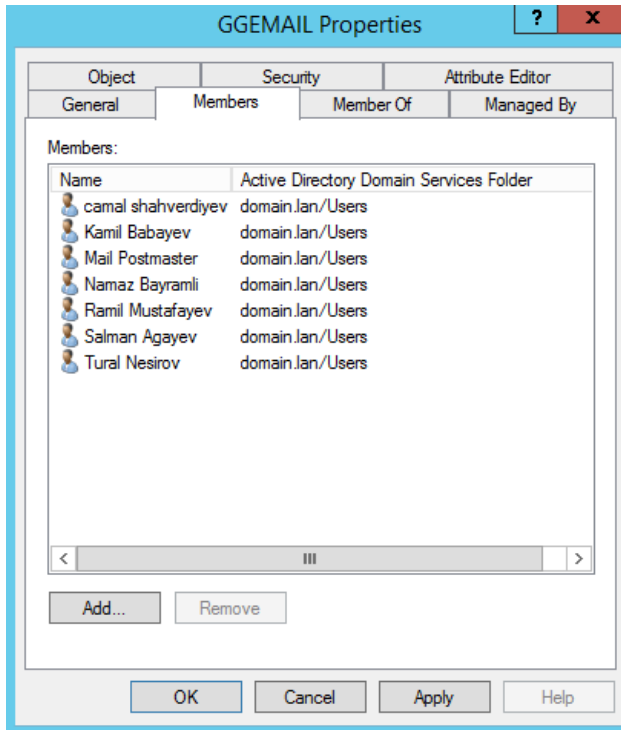

kl

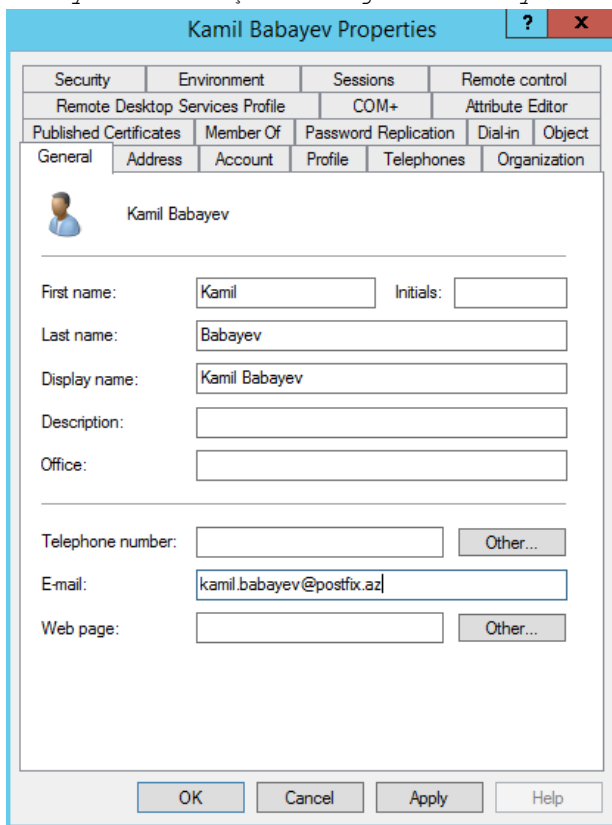
Digər istifadəçilər isə **"Domain Users"** və **"GGEMAIL"** qrupunun üzvü olmalıdır. Məhz **"GGEMAIL"** qrupu üzvlərinin email yeşikləri postfix-də yaradılacaq. Aşağıda sadəcə **'Kamil Babayev'** adlı istifadəçinin hansı qrupların üzvlüyündə olduğunu göstəririk.

"GGEMAIL" qrupunun üzvlərini aşağıdakı şəkildə çap edirik.

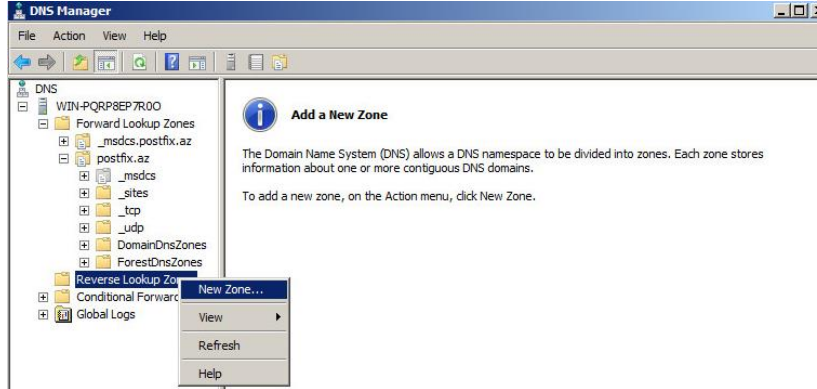
Unutmayın ki, istifadəçinin **Properties**-ində onun **email**-ı haqqında məlumat yazılmasa istifadəçilər **LDAP**-dan onun email-ı haqqında məlumat əldə etməyəcəklər. Şəkildə göstərildiyi kimi.

AD olan maşınımızda **FreeBSD -Postfix** maşın üçün **DNS**-də ad əlavə edək. (**A** və **MX** yazıları olacaq və **192.168.1.100** IP ünvanına yönəldiləcək)

Start -> Run -> DNS -> Enter

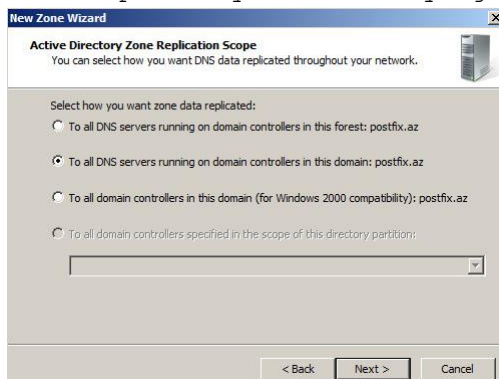
Siz **A** yazısı üçün **PTR**-i yaratmaq istədikdə **xəta** çıxacaq ona görə ki, əsas **AD** adının **postfix.az**-ın özünün revers zonası hazırlanmayıb. Ona görə siz öncə onu yaratmalısınız

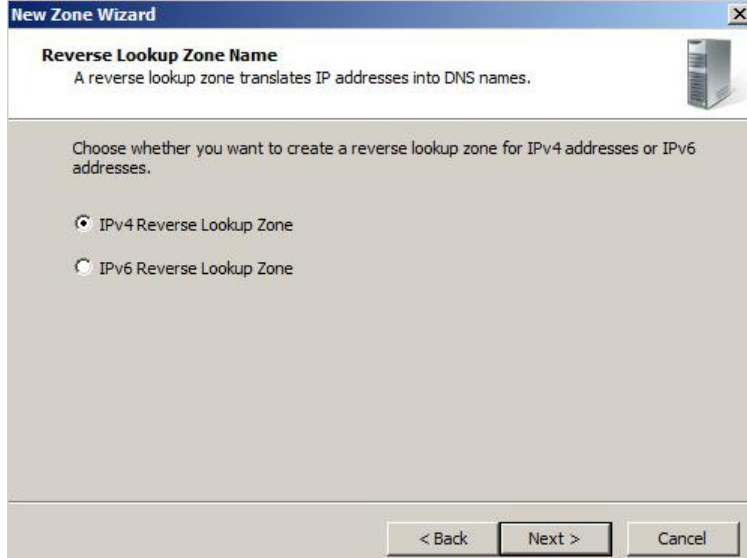
Next düyməsini sıxaraq "**Primary Zone**" seçirik və yenə də "**Next**" düyməsini sıxırıq.

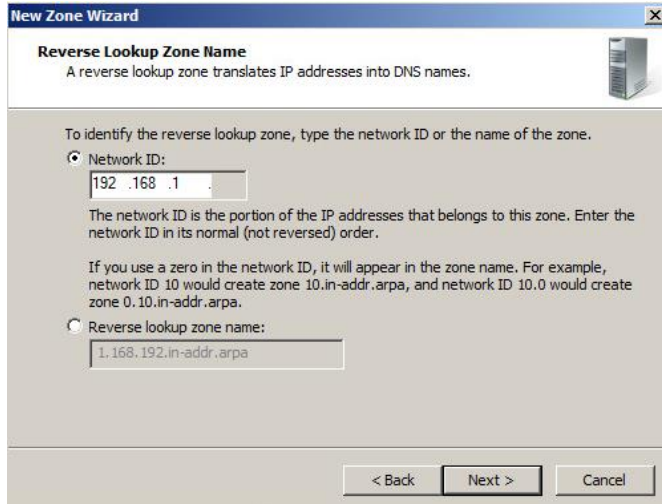
Data replicasiyasını susmaya görə saxlayıb "**Next**" düyməsini sıxırıq.

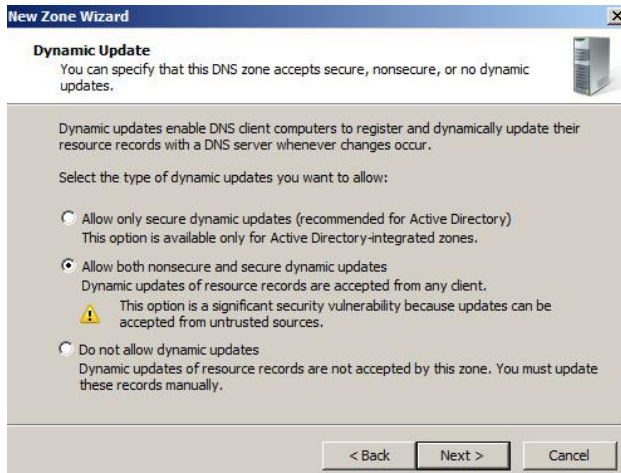
IPv4 LookUP zona seçirik və **Next** düyməsini sıxırıq.

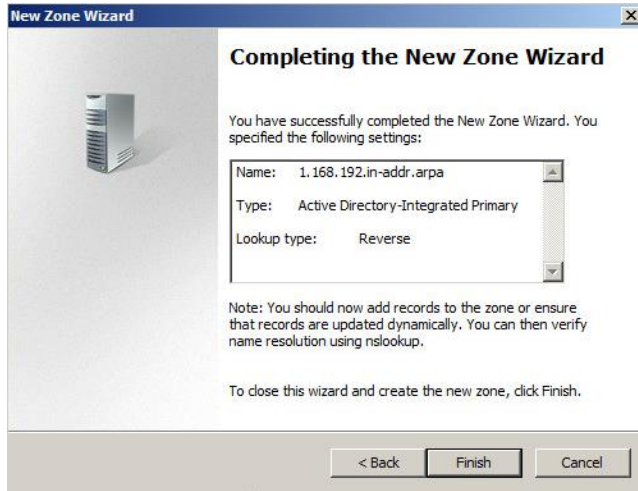
192.168.1 şəbəkəsi üçün **Revers Zona** təyin edirik və **Next**.

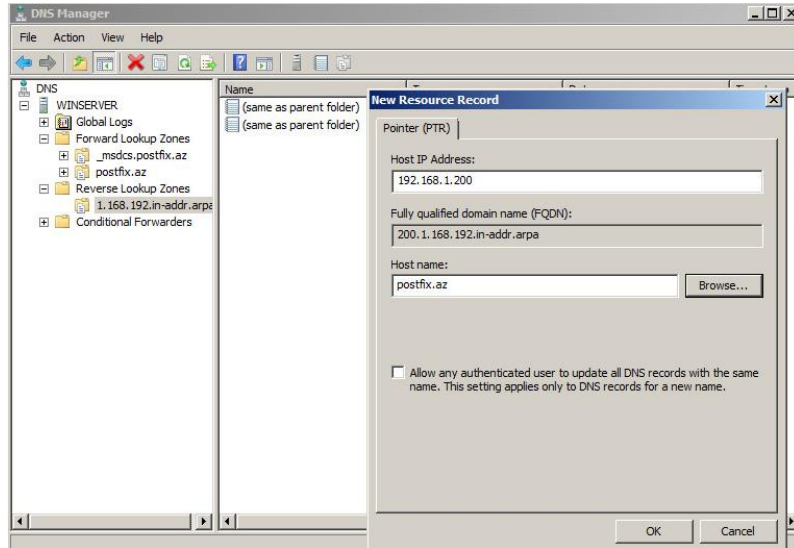
Hər kəsin **DNS**-dən Update dartmasına izin veririk və **Next** düyməsinə sıxırırıq.

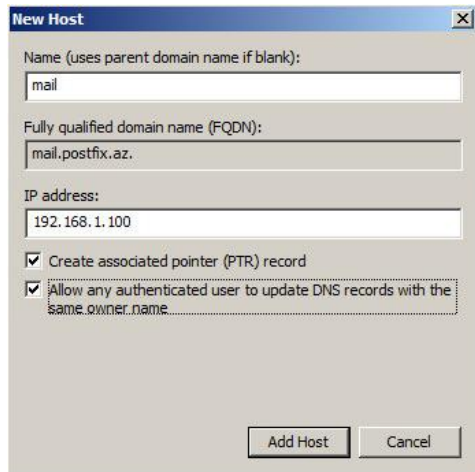
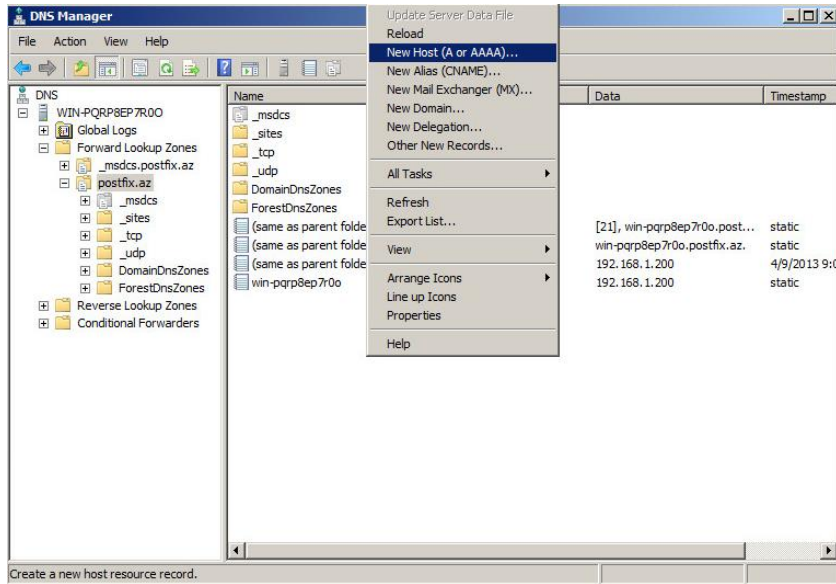
Sonda **Finish** düyməsinə sıxırıq.

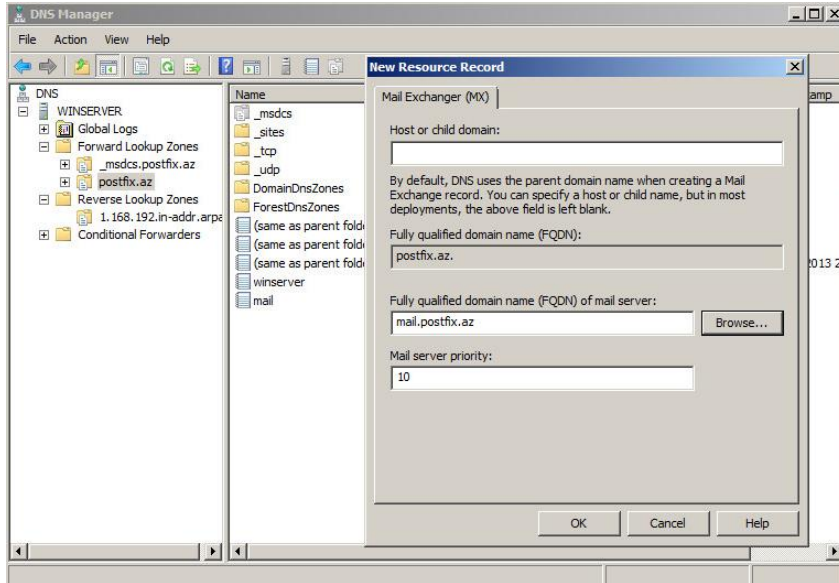
Öncə **Windows AD** maşının özü üçün **PTR** yaradırıq və eyni **Domain** adı (Yəni: **postfix.az**) veririk.Ardınca **OK** düyməsinə sıxırıq.

Sonra **FreeBSD** maşınımız üçün '**mail.postfix.az**' adını **192.168.1.100** IP ünvanına **A** yazısı kimi əlavə edək.

Nəhayət sonda isə **mail.postfix.az A** yazısını eynilə **MX** kimi qeyd edirik və **OK**.

Windows **Domain Controller**imizdə **DNS** quraşdırmaları bitdikdən sonra serverin özü üçün **Şəbəkə** kartında **DNS** kimi ilk **IP** ünvanı özünü yazırıq yeni **192.168.1.200**. Eynilə də bütün digər maşınlardada **DNS** kimi Windows **AD**-nin **DNS**-ni istifadə etməliyik.

Windows7 clientləri isə **Computer name** dəyişib "win7-1" və "win7-2" etdikdən sonra "**POSTFIX**" netbios adı ilə **Domain**-ə qoşuruq. Unutmayın ki, **Windows7** clientləri **Domain**-ə qoşduqda **Domain admin** istifadəçisi kimi 'camal.shahverdiyev' istifadə edirik (Sonda Sistemə Local istifadəçi yox, **Domain** İstifadəçisi kimi daxil olmağı unutmayın). Həmdə **Microsoft Outlook 2007**-ni yükləyirik ki, testlərimizi edə bilək.

Artıq FreeBSD maşınımızda **Postfix** və **Dovecot** birləşməsinin qurmasının vaxtı gəlib çatdı. (**FreeBSD x64 9.1** - **IP: 192.168.1.100**)

```
portsnap fetch extract update # Öncə portlarımızı yeniləyirik. (Sonda reboot edirik.)
```

```
cat /etc/rc.conf # Faylın Sonuna aşağıdakı sətirləri əlavə edərək lazımsız servisləri söndürürük. (Bunlardan sonra mütləq reboot elə)
```

```
#### Disabled Services
sendmail_enable="NO"
sendmail_submit_enable="NO"
sendmail_outbound_enable="NO"
sendmail_msp_queue_enable="NO"
sendmail_rebuild_aliases="NO"
syslogd_enable="YES"
syslogd_program="/usr/sbin/syslogd"
syslogd_flags="-ss"
```

```
# cat /etc/periodic.conf # Periodik işlərimizdə aşağıdakıları söndürürük.
```

```

daily_clean_hoststat_enable="NO"
daily_status_mail_rejects_enable="NO"
daily_status_include_submit_mailq="NO"
daily_submit_queuerun="NO

# pw group add vmail -g 1000                                # Sistemə Mail üçün 'vmail' adlı
                                                            # qrup əlavə edirik.
# pw user add vmail -u 1000 -g 1000 -d /dev/null -s /sbin/nologin # vmail
                                                            # istifadəçini yaradıb vmail qrupuna
                                                            # əlavə edirik.

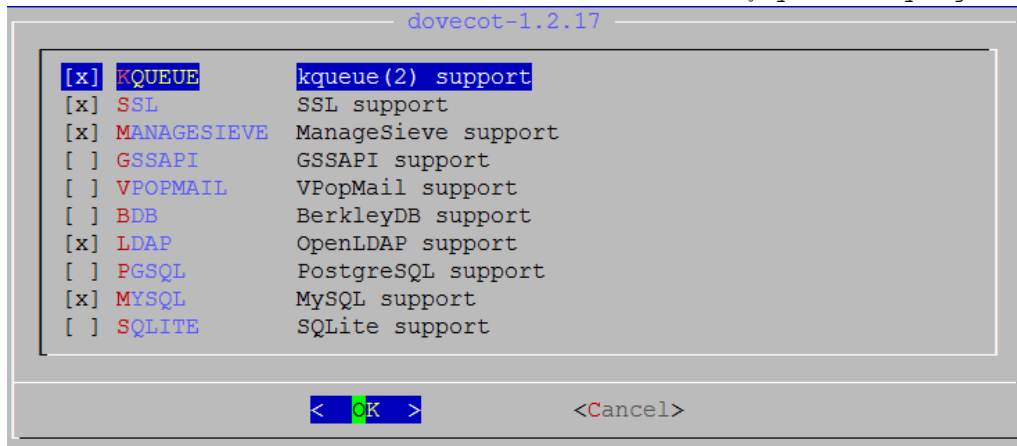
# mkdir /var/virtual                                       # İstifadəçilərin Mail-ləri
                                                            # yarananda, bu qovluqda yaranacaq.

# chown -R vmail:vmail /var/virtual                       # Bu qovluğu vmail user və qrupun
                                                            # üzvü edirik.

# chmod -R 700 /var/virtual                                # vmail istifadəçilərinə bu qovluq
                                                            # üçün tam yetki veririk.

# cd /usr/ports/mail/dovecot                               # POP/S və IMAP/S istifadə edə
                                                            # bilməyimiz üçün dovecot-1.2.17-ni
                                                            # yükləyirik.
# make config                                              # Aşağıdakı şəkildə olan modulları
                                                            # seçirik. Qalan depends-lərdə isə
                                                            # IPv6 və SQLITE seçmirik və başqa
                                                            # hər şeyi susmaya görə seçirik

```



```

# make install clean                                       # Yükləyirik.

# cd /usr/ports/mail/dovecot-sieve                        # Bu paket gələn Mail Spam ilə
                                                            # təyin edilərsə email yeşiyinə
                                                            # düşməzdən əvvəl onun filteri ilə
                                                            # məşğul olacaq.
# make install clean                                       # Yükləyirik.

# echo `dovecot_enable="YES"` >> /etc/rc.conf            # Dovecot-u Startup-a
                                                            # əlavə edirik ki,
                                                            # reboot-dan sonra
                                                            # işləsin.

```

```

Dovecot-un IMAP/S və POP/S üçün sertifikatlarını hazırlayaq.
#mkdir /etc/ssl/dovecot          # Sertifikatlar üçün qovluq yaradaq
#cd /etc/ssl/dovecot            # Qovluğa daxil olaq
#openssl req -new -x509 -nodes -out cert.pem -keyout key.pem -days 365 #
                                                                    Sertifikatımızı
                                                                    yaradaq.
                                                                    Verilənləri
                                                                    aşağıdakı formada
                                                                    əlavə edirik.

Country Name (2 letter code) [AU]:AZ
State or Province Name (full name) [Some-State]:Baki
Locality Name (eg, city) []:Yasamal
Organization Name (eg, company) [Internet Widgits Pty Ltd]:Azersu
Organizational Unit Name (eg, section) []:IT
Common Name (e.g. server FQDN or YOUR name) []:mail.postfix.az
Email Address []:postmaster@postfix.az

# cat /usr/local/etc/dovecot.conf          # Dovecot Config
                                                                    faylınızın tərkibi belə
                                                                    olmalıdır.

protocols = imap imaps pop3 pop3s
disable_plaintext_auth = no
log_path = /var/log/dovecot.log          # Jurnal faylınızın ünvanı
info_log_path = /var/log/dovecot.log     # Info jurnal faylınızın ünvanı
auth_debug = yes
auth_debug_passwords = yes
auth_verbose = yes
ssl = yes
ssl_cert_file = /etc/ssl/dovecot/cert.pem
ssl_key_file = /etc/ssl/dovecot/key.pem
login_greeting = Camal's Mail Server Ready.
mail_location = maildir:/var/virtual/%n/Maildir
mail_uid = vmail
mail_gid = vmail
mail_privileged_group = mail
first_valid_uid = 1000
last_valid_uid = 1000
first_valid_gid = 1000
last_valid_gid = 1000
valid_chroot_dirs = /var/virtual
maildir_copy_with_hardlinks = yes
protocol imap {
    mail_plugins = quota imap_quota
    mail_plugin_dir = /usr/local/lib/dovecot/imap
    imap_client_workarounds = delay-newmail netscape-eoh tb-extra-mailbox-sep
}
protocol pop3 {
    pop3_uidl_format = %08Xu%08Xv
    mail_plugins = quota
    mail_plugin_dir = /usr/local/lib/dovecot/pop3
    pop3_client_workarounds = outlook-no-nuls oe-ns-eoh

```

```
}
protocol lda {
    debug = yes
#   mail_plugins = cmusieve quota
    mail_plugins = sieve quota
    mail_plugin_dir = /usr/local/lib/dovecot/lda
    postmaster_address = postmaster@postfix.az
    sendmail_path = /usr/sbin/sendmail
    auth_socket_path = /var/run/dovecot/auth-master
    log_path = /var/log/dovecot-lda.log
    info_log_path = /var/log/dovecot-lda.log
    global_script_path = /usr/local/etc/dovecot/dovecot.sieve
    sieve_global_path = /usr/local/etc/dovecot/dovecot.sieve
}
auth_username_format = %Lu
auth default {
    mechanisms = plain login
    passdb ldap {
        args = /usr/local/etc/dovecot-ldap.conf
    }
    userdb ldap {
        args = /usr/local/etc/dovecot-ldap.conf
    }
    user = root
    socket listen {
        master {
            path = /var/run/dovecot/auth-master
            mode = 0600
            user = vmail
            group = vmail
        }
        client {
            path = /var/run/dovecot/auth-client
            mode = 0660
            user = postfix
            group = postfix
        }
    }
}
dict {
}
plugin {
    quota_rule = *:storage=102400
    quota = maildir
    quota_warning = storage=85%% /usr/local/bin/quota-warning.sh 85%
        # İstifadəçiyə çıxacaq Quota warning
    sieve = /usr/local/etc/dovecot/dovecot.sieve
}

# touch /var/log/dovecot.log /var/log/dovecot-lda.log # Jurnal fayllarımızı
# yaradırıq.
```



```
# chown vmail /var/log/dovecot*
```

```
# Jurnal fayllarımızın  
sahibini 'vmail' adlı  
istifadəçini təyin  
edirik.
```

Aşağıdakı əmrlə siz LDAP-ı test edə bilərsiniz.

```
# Əmri daxil etdikdən sonra camal.shahverdiyev istifadəçisi üçün parol  
yığmanız yetər  
ldapsearch -x -b "dc=postfix,dc=az" -D "camal.shahverdiyev@postfix.az" -h  
postfix.az -W
```

Sieve Scripti SpamAssasindən Spam kimi alınan məktubları istifadəçilərin **INBOX.Spam** qovluğuna ötürəcək. Script globaldır və bütün istifadəçilər üçün istifadə ediləcək.

```
#mkdir /usr/local/etc/dovecot # Dovecot Sieve Scripti üçün qovluq  
yaradaq.
```

```
#touch /usr/local/etc/dovecot/dovecot.sieve # 'dovecot.sieve' script faylını  
yaradaq.
```

```
#chown -R vmail /usr/local/etc/dovecot # Yaratdığımız qovluq 'vmail'  
istifadəçisinin üzvü edək.
```

```
# cat dovecot.sieve # Faylın məzmununa aşağıdakı  
sətirləri əlavə edirik.
```

```
#####  
#  
require ["fileinto"];  
if header :contains "X-Spam-Level" "*****" {  
    discard;  
    stop;  
}  
elsif  
header :contains "X-Spam-Status" "Yes" {  
    fileinto "INBOX.Spam";  
    stop;  
}  
#  
#####
```

Bütün istifadəçilərin email yeşikləri 20MB(20480) həcmində olacaq. Əgər bu həcm 85%-ə çatsa həmin istifadəçilərə email yollanacaq. Siz bunu özünüze uyğun olaraq quraşdırma bilərsiniz. İndi isə gəlin onun scriptini hazırlayaq.

```
# touch /usr/local/bin/quota-warning.sh # İstifadəçi üçün  
Warning Scriptimizi  
yaradaq.
```

```
# chown vmail /usr/local/bin/quota-warning.sh # Scripti 'vmail'  
istifadəçinin üzvü  
edirik.
```

```
# cat /usr/local/bin/quota-warning.sh
```

```
# Scriptimizin tərkibi  
aşağıdakı kimi olacaq.
```

```
#####
```

```
#!/bin/sh
```

```
PERCENT=$1
```

```
FROM=" postmaster@postfix.az"
```

```
qwf="/tmp/quota.warning.$$"
```

```
echo "From: $FROM
```

```
To: $USER
```

```
To: postmaster@postfix.az
```

```
Subject: Sizin e-mail yeşiyiniz $PERCENT% istifadə edilir.
```

```
Content-Type: text/plain; charset="UTF-8"
```

```
Xəbərdarlıq: Sizin e-mail yeşiyiniz $PERCENT% istifadə edilir." >> $qwf
```

```
cat $qwf | /usr/sbin/sendmail -f $FROM "$USER"
```

```
rm -f $qwf
```

```
exit 0
```

```
#####
```

Dovecot LDAP-1 quraşdırmaq.

```
# cat /usr/local/etc/dovecot-ldap.conf
```

```
# Faylımızın tərkibi  
aşağıdakı kimi olacaq.
```

```
#####
```

```
debug_level = 0
```

```
hosts = 192.168.1.200:3268
```

```
# Domain Controllerin IP və LDAP
```

```
portu(alternative portu)
```

```
base = dc=postfix,dc=az
```

```
ldap_version = 3
```

```
scope = subtree
```

```
deref = searching
```

```
dn = CN=Camal Shahverdiyev,OU=Userler,DC=postfix,DC=az
```

```
dnpass = Zuzubala
```

```
auth_bind = yes
```

```
user_filter =
```

```
(&(ObjectClass=person)(sAMAccountName=%u)(memberOf=CN=GGEMAIL,OU=Userler,DC=p  
ostfix,DC=az))
```

```
pass_filter =
```

```
(&(ObjectClass=person)(sAMAccountName=%u)(memberOf=CN=GGEMAIL,OU=Userler,DC=p  
ostfix,DC=az))
```

```
#####
```

Qeyd: Unutmayın Dovecot-u start etmək istəyəndə o hələki qalxmıyacaq çünki,

sistemdə **'postfix'** adlı istifadəçi və qrup yoxdur. Ona görə də öncə onu yükləmək və sonra işə salmaq lazımdır.

Postfix-in yüklənməsi. O bizim MTA(Mail Transfer Agent) rolunda işləyəcək.

```
# cd /usr/ports/mail/postfix # Postfix default olaraq portlarda
                              2.9.5 idi. Lazımı modulları seçək.
# make config # lazımı modulları seçirik.
                              Dependslərin hamısında SQLITE və
                              IPv6-dan başqa hər şeyi seçirik.
```

```
postfix-2.9.5,1
[ ] BDB Berkeley DB (uses WITH_BDB_VER)
[ ] CDB CDB maps lookups
[ ] INST_BASE Install into /usr and /etc/postfix
[ ] LDAP_SASL OpenLDAP client-to-server SASL auth
[x] MYSQL MySQL maps (uses WITH_MYSQL_VER)
[ ] NIS NIS maps lookups
[x] OPENLDAP OpenLDAP maps (uses WITH_OPENLDAP_VER)
[x] PCRE Perl Compatible Regular Expressions
[ ] PGSQL PostgreSQL maps (uses DEFAULT_PGSQL_VER)
[x] SASL2 Cyrus SASLv2 (Simple Auth. and Sec. Layer)
[ ] SPF SPF support (via libspf2 1.2.x)
[ ] SQLITE SQLite maps
[x] TEST SMTP/LMTP test server and generator
[x] TLS SSL and TLS support
[x] VDA VDA (Virtual Delivery Agent 32Bit)
-----
(*) DOVECOT Dovecot 1.x SASL authentication method
(*) DOVECOT2 Dovecot 2.x SASL authentication method
-----
(*) SASLKR5 Kerberos network authentication protocol type
(*) SASLKRMIT If your SASL req. MIT Kerberos5, select this
-----
< OK > <Cancel>
```

```
# make install # Yukleyirik.
```

```
Would you like to activate Postfix in /etc/mail/mailler.conf [n]? y
# Suala 'yes' cavabı veririk.
```

```
# cat /etc/passwd | grep postfix # Postfix adlı istifadəçi
postfix:*:125:125:Postfix Mail System:/var/spool/postfix:/usr/sbin/nologin
yaranmasını yoxlayırıq.
```

```
# cat /etc/group | grep postfix # Postfix adlı qrup
postfix:*:125:
yaranmasını yoxlayırıq.
```

```
# /usr/local/etc/rc.d/dovecot start # Dovecot-u işə salırıq.
# cat /var/log/dovecot.log # Jurnal faylında işləməsini
yoxlayırıq. Aşağıdakı
sətirlər oxşar sətirlər
olmalıdır.
```

```
Apr 10 12:11:10 dovecot: Info: Dovecot v1.2.17 starting up
Apr 10 12:11:11 auth(default): Info: new auth connection: pid=29668
Apr 10 12:11:11 auth(default): Info: new auth connection: pid=29669
Apr 10 12:11:11 auth(default): Info: new auth connection: pid=29671
Apr 10 12:11:11 auth(default): Info: new auth connection: pid=29672
Apr 10 12:11:11 auth(default): Info: new auth connection: pid=29670
Apr 10 12:11:11 auth(default): Info: new auth connection: pid=29673
```

Dovecot-u test edək.

```
# telnet localhost 143 # IMAP Serverimizin portuna qoşuluruq.
Trying 127.0.0.1...
Connected to localhost.
Escape character is '^'.
* OK [CAPABILITY IMAP4rev1 LITERAL+ SASL-IR LOGIN-REFERRALS ID ENABLE
STARTTLS AUTH=PLAIN AUTH=LOGIN] C
amal's Mail Server Ready.
a login camal.shahverdiyev Zuzubala # camal.shahverdiyev istifadəçisi və
Zuzubala şifrəsi ilə qoşuluruq
a OK [CAPABILITY IMAP4rev1 LITERAL+ SASL-IR LOGIN-REFERRALS ID ENABLE SORT
SORT=DISPLAY THREAD=REFERENC
ES THREAD=REFS MULTIAPPEND UNSELECT IDLE CHILDREN NAMESPACE UIDPLUS LIST-
EXTENDED I18NLEVEL=1 CONDSTORE
QRESYNC ESEARCH ESORT SEARCHRES WITHIN CONTEXT=SEARCH LIST-STATUS QUOTA]
Logged in
a EXAMINE INBOX # INBOX qovluğumuzu yoxlayırıq
* FLAGS (\Answered \Flagged \Deleted \Seen \Draft)
* OK [PERMANENTFLAGS ()] Read-only mailbox.
* 0 EXISTS
* 0 RECENT
* OK [UIDVALIDITY 1365578088] UIDs valid
* OK [UIDNEXT 1] Predicted next UID
* OK [HIGHESTMODSEQ 1] Highest
a OK [READ-ONLY] Select completed.
a LOGOUT # Və çıxırıq.
* BYE Logging out
a OK Logout completed.
Connection closed by foreign host.

# ls -la /var/virtual/ # İstifadəçinin qovluq yaranmasına baxırıq.
drwx----- 3 vmail vmail 512 Apr 10 12:14 camal.shahverdiyev/
```

İndi isə Postfix üçün SSL /TLS sertifikatlarını yaradaq

```
# mkdir /etc/ssl/postfix # Postfix üçün sertifikat qovluğunu yaradaq
# cd /etc/ssl/postfix # İçinə daxil olaq
# openssl req -new -x509 -nodes -out smtpd.pem -keyout smtpd.pem -days 3650
# 10 illik sertifikat yaradaq
Country Name (2 letter code) [AU]:AZ
State or Province Name (full name) [Some-State]:Baku
Locality Name (eg, city) []:Yasamal
Organization Name (eg, company) [Internet Widgits Pty Ltd]:Azersu
Organizational Unit Name (eg, section) []:IT
Common Name (e.g. server FQDN or YOUR name) []:mail.postfix.az
Email Address []:postmaster@postfix.az

# chmod 640 /etc/ssl/postfix/smtpd.pem # Yetkini azaldaq
# chgrp -R postfix /etc/ssl/postfix # Qovluğun qrup üzvlüyünü
'postfix'-ə verək.
```

```
# cd /usr/local/etc/postfix/ # Postfix-in qovluğuna daxil olaq.

# cat /usr/local/etc/postfix/main.cf # Quraşdırma faylının tərkibini
aşağıdakı kimi edirik.

#####
## Global config
queue_directory = /var/spool/postfix
command_directory = /usr/local/sbin
daemon_directory = /usr/local/libexec/postfix
mail_owner = postfix
myhostname = mail.postfix.az
mydomain = postfix.az
myorigin = $mydomain
mydestination = $myhostname, localhost.$mydomain, localhost
unknown_local_recipient_reject_code = 550
mynetworks_style = host
smtpd_banner = $myhostname ESMTP $mail_name ($mail_version)
debug_peer_level = 3
debugger_command =
    PATH=/bin:/usr/bin:/usr/local/bin:/usr/X11R6/bin
    xxd $daemon_directory/$process_name $process_id & sleep 5
sendmail_path = /usr/local/sbin/sendmail
newaliases_path = /usr/local/bin/newaliases
mailq_path = /usr/local/bin/mailq
setgid_group = maildrop
html_directory = no
manpage_directory = /usr/local/man
sample_directory = /usr/local/etc/postfix
readme_directory = no

## Antivirus Filter edilməsi (Aşağıdaki setirin Kommentarını Amavis-new yüklənib
quraşdırandan sonra silmək lazımdır)
#content_filter=smtp-amavis:[localhost]:10024

## SASL-in quraşdırılması
broken_sasl_auth_clients = yes
smtpd_sender_restrictions = permit_sasl_authenticated, permit_mynetworks
smtpd_recipient_restrictions =
    permit_mynetworks,
    permit_sasl_authenticated,
    reject_non_fqdn_hostname,
    reject_non_fqdn_sender,
    reject_non_fqdn_recipient,
    reject_unauth_destination,
    reject_unauth_pipelining,
    reject_invalid_hostname,
    reject_rbl_client list.dsbl.org,
    reject_rbl_client bl.spamcop.net,
    reject_rbl_client sbl-xbl.spamhaus.org
smtpd_sasl_auth_enable = yes
smtpd_sasl_authenticated_header = yes
smtpd_sasl_local_domain = $myhostname
smtpd_sasl_security_options = noanonymous
```

```

smtpd_sasl_type = dovecot
smtpd_sasl_path = /var/run/dovecot/auth-client

## TLS/SSL-in quraşdırılması
smtp_use_tls = yes
smtpd_use_tls = yes
smtp_tls_note_starttls_offer = yes
smtpd_tls_key_file = /etc/ssl/postfix/smtpd.pem
smtpd_tls_cert_file = /etc/ssl/postfix/smtpd.pem
smtpd_tls_CAfile = /etc/ssl/postfix/smtpd.pem
smtpd_tls_loglevel = 0
smtpd_tls_received_header = yes
smtpd_tls_session_cache_timeout = 3600s
tls_random_source = dev:/dev/urandom

## LDAP/AD-nin quraşdırılması
home_mailbox = Maildir/
virtual_mailbox_base = /var/virtual
virtual_uid_maps = static:1000
virtual_gid_maps = static:1000
smtpd_recipient_restrictions = permit_mynetworks, reject_unauth_destination
alias_maps = hash:/etc/aliases
command_directory = /usr/local/sbin
daemon_directory = /usr/local/libexec/postfix
virtual_mailbox_domains = POSTFIX.AZ
virtual_mailbox_maps = ldap:ldapvirtual
ldapvirtual_server_host = ldap://192.168.1.200:3268
ldapvirtual_search_base = dc=postfix,dc=az
ldapvirtual_bind = yes
ldapvirtual_bind_dn = POSTFIX\camal.shahverdiyev
ldapvirtual_bind_pw = Zuzubala
ldapvirtual_query_filter = (sAMAccountName=%u)
ldapvirtual_result_attribute = sAMAccountName
ldapvirtual_version = 3
ldapvirtual_chase_referrals = yes
ldapvirtual_result_format=%s/Maildir/

## Dovecot LDA Agent Delivery
virtual_transport= dovecot
dovecot_destination_recipient_limit=1
#####

Postfix-in master.cf faylında lazımi dəyişiklikləri edək.
# cat /usr/local/etc/postfix/master.cf # master.cf faylında
# SMTPS-i aşağıdaki
# formada quraşdırırıq

smtps inet n - n - - smtpd
# -o syslog_name=postfix/smtps
# -o smtpd_tls_wrappermode=yes
# -o smtpd_sasl_auth_enable=yes
# -o smtpd_client_restrictions=permit_sasl_authenticated,reject
# -o milter_macro_daemon_name=ORIGINATING

```

Və `'/usr/local/etc/postfix/master.cf'` faylının sonuna aşağıdakı sətirləri əlavə edək. Unutmayın ki, bu sətirdən sonra Postfix-i yalnız SpmapAssassin yüklənib quraşdırıldıqdan sonra start edib test edə bilərsiniz.

```
dovecot unix - n n - - pipe
    flags=DRhu user=vmail:vmail argv=/usr/local/bin/spamc -u ${user} -e
/usr/local/libexec/dovecot/deliver -d ${user}
```

Postfix-in alias bazasını yaradaq.

```
# mv /etc/aliases /etc/aliases.OFF
# ln -s /usr/local/etc/postfix/aliases /etc/aliases
# touch /usr/local/etc/postfix/aliases
# postalias /usr/local/etc/postfix/aliases
```

Domain Controller istifadəçiləriniz üçün şifrə generasiya etmək üçün aşağıdakı sintaksisdən istifadə edə bilərsiniz.

```
# printf '\0Userler\0camal.shahverdiyev' | mmencode
```

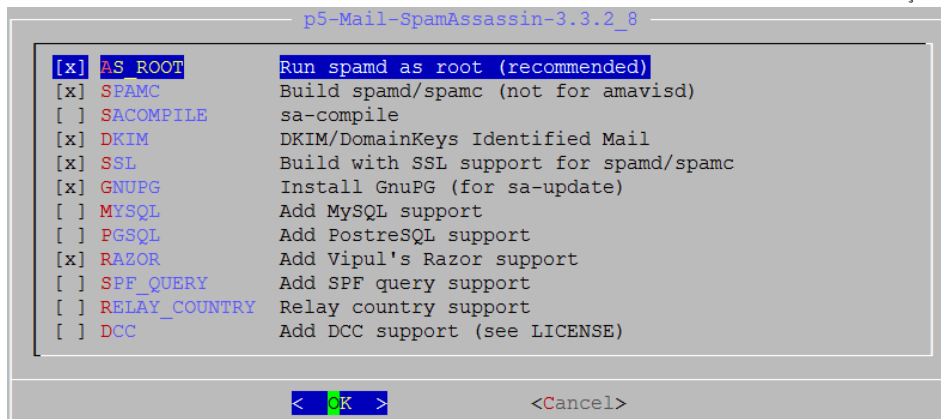
AntiSpam quraşdıraraq.

```
# cd /usr/ports/mail/p5-Mail-SpamAssassin
```

Hal-hazırda 3.3.2-ci versiya istifadə edilir.

```
# make config
```

Şəkildəki Depends-ləri seçirik. IPv6 və SQLITE-dan başqa bütün modulları susmaya görə seçirik.


```
# make install clean
```

Yükləyirik.

```
Do you wish to run sa-update to fetch new rules [N]? Y
```

Suala Yes cavabı veririk.

SpamAssassin-i startupa əlavə edirik.

```
# echo 'spamd_enable="YES"' >> /etc/rc.conf
# echo 'spamd_flags="-u spamd -H /var/spool/spamd"' >> /etc/rc.conf
# cd /usr/local/etc/mail/spamassassin # local.cf faylını quraşdıraraq.
```

```
# cat local.cf # Faylın tərkibi aşağıdakı kimidir.

rewrite_header Subject *****SPAM*****
use_bayes 1
ifplugin Mail::SpamAssassin::Plugin::Shortcircuit
```

```
# /usr/local/etc/rc.d/sa-spamd start # SpamAssassin-i işə salırıq.

# echo 'postfix_enable="YES"' >> /etc/rc.conf # Postfix servisi Startup-a əlavə edirik.

# /usr/local/etc/rc.d/postfix start # Postfix-i işə salırıq.
```

Postfix-i test edək.

```
# telnet localhost 25 # Postfix-in portuna qoşulaq. Tünd qara simvollar əmrlərdir.
```

```
Trying 127.0.0.1...
Connected to localhost.
Escape character is '^]'.
220 mail.postfix.az ESMTP Postfix (2.9.5)
helo localhost
250 mail.postfix.az
mail from: camal.shahverdiyev@postfix.az # İstifadəçidən
250 2.1.0 Ok
rcpt to: kamil.babayev@postfix.az # İstifadəçiyə göndəririk
250 2.1.5 Ok
Data
354 End data with <CR><LF>.<CR><LF>
Salam Necesen kamil? # Mesaj
.
250 2.0.0 Ok: queued as D3230112A85
quit
221 2.0.0 Bye
Connection closed by foreign host.
```

Və Mail yeşikləri olan qovluğa baxırıq ki, **kamil.babayev** adlı istifadəçi üçün yeşik yaranıb.

```
# ll /var/virtual/ # Kamil üçün yeşik yaranıb.
drwx----- 3 vmail vmail 512 Apr 10 12:14 camal.shahverdiyev/
drwx----- 3 vmail vmail 512 Apr 10 13:35 kamil.babayev/
```

SpamAssassin-i test edək.

Aşağıdaki sətiri hansısa istifadəçi adından kiməsə yollayın.

```
XJS*C4JDBQADN1.NSBN3*2IDNEN*GTUBE-STANDARD-ANTI-UBE-TEST-EMAIL*C.34X
```

Əgər siz düzgün quraşdırmısınızsa onda `"/var/log/maillog"` və `"/var/log/dovecot-lda.log"` fayllarında bunun sübutlarını görə bilərsiniz.

```
# cat /var/log/maillog | grep "identified spam"
```



```
Apr 10 14:09:30 postfix-ldap spamd[733]: spamd: identified spam (1002.0/5.0)
for camal.shahverdiyev:58 in 32.8 seconds, 468 bytes.
```

```
# cat /var/log/dovecot-lda.log | grep "marked message to be discarded"
Apr 10 14:09:30 deliver(camal.shahverdiyev): Info: sieve:
msgid=<20130410090847.7F30F112AA2@mail.postfix.az>: marked message to be
discarded if not explicitly delivered (discard action)
```

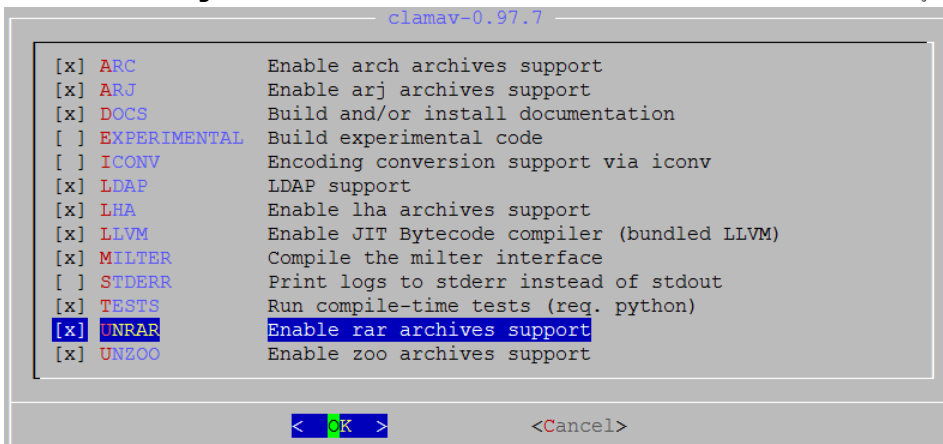
Əgər istəməyiniz ki, SPAM istifadəçisinin **INBOX.spam** qovluğuna yığılsın və aydın görünsün onda, `"/usr/local/etc/dovecot/dovecot.sieve"` faylında aşağıdakı dəyişikliyi eləmək lazımdır.

```
require ["fileinto"];
if header :contains "X-Spam-Status" "Yes" {
    fileinto "INBOX.Spam";
    stop;
}
```

Antivirus-u quraşdırmaq.

Clamav və Amavisd-New Mail-in virus filtrasiyasından cavabdehdir.

```
# cd /usr/ports/security/clamav # Clamavi yükləyirik(0.97.7 versiyası)
# make config # Lazımi modulları seçirik.
```



```
# make install clean # Yükləyirik.
```

```
# cd /usr/ports/security/amavisd-new # amavisd-new paketini
# make config # Aşağıdakı modulları seçirik.
```

```

amavisd-new-2.8.0_2,1
[ ] IPV6          Support IPv6
[x] BDB           Use BerkeleyDB for nanny/cache/snmp
[ ] SNMP         Install amavisd snmp subagent
[ ] SQLITE       Use SQLite for lookups
[x] MYSQL        Use MySQL for lookups/logging/quarantine
[ ] PGSQL        Use PostgreSQL for lookups/logging/quarantine
[x] LDAP         Use LDAP for lookups
[ ] SASL         Use SASL authentication
[x] SPAMASSASSIN Use mail/p5-Mail-SpamAssassin
[ ] POF          Passive operating system fingerprinting
[ ] ALTERMIME    Use AlterMime for defanging/disclaimers
[x] FILE         Use newer file(1) utility from ports
[x] RAR          RAR support with archivers/rar
[x] UNRAR        RAR support with archivers/unrar
[x] ARJ          ARJ support with archivers/arj
[ ] UNARJ        ARJ support with archivers/unarj
[x] LHA          LHA support with archivers/lha
[x] ARC          ARC support with archivers/arc
[ ] NOMARCH      ARC support with archivers/nomarch
[x] CAB          CAB support with archivers/cabextract
[x] RPM          RPM support with archivers/rpm2cpio
[x] ZOO          ZOO support with archivers/zoo
[ ] UNZOO        ZOO support with archivers/unzoo
[x] LZOP         LZOP support with archivers/lzop
[x] FREEZE       FREEZE support with archivers/freeze
[x] P7ZIP        P7ZIP support with archivers/p7zip
[x] MSWORD       Ms Word support with textproc/ripole
[ ] TNEF         Add external tnef decoder converters/tnef
  
```

```
# make install clean # Yükləyirik.
```

```
# cat /usr/local/etc/clamd.conf # CLAMD quraşdırma faylına yalnız aşağıdakı sətirləri əlavə edirik.
```

```

LogFile /var/log/clamav/clamd.log
LogFileMaxSize 2M
LogTime yes
PidFile /var/run/clamav/clamd.pid
DatabaseDirectory /var/db/clamav
LocalSocket /var/run/clamav/clamd.sock.sock
FixStaleSocket yes
User clamav
AllowSupplementaryGroups yes
ScanMail yes
  
```

```
# cat /usr/local/etc/freshclam.conf # FreshClam quraşdırma faylına yalnız aşağıdakı sətirləri əlavə edirik.
```

```

DatabaseDirectory /var/db/clamav
UpdateLogFile /var/log/clamav/freshclam.log
LogFileMaxSize 2M
LogTime yes
PidFile /var/run/clamav/freshclam.pid
DatabaseOwner clamav
AllowSupplementaryGroups yes
DatabaseMirror database.clamav.net
  
```

NotifyClamd /usr/local/etc/clamd.conf

ee /usr/local/etc/amavisd.conf

```
$max_servers = 2;
$daemon_user = 'vscan';
$daemon_group = 'vscan';
$mydomain = 'postfix.az';
$MYHOME = '/var/amavis';
$TEMPBASE = "$MYHOME/tmp";
$ENV{TMPDIR} = $TEMPBASE;
$QUARANTINEDIR = '/var/virusmails';
$log_level = 5;
$log_recip_tmpl = undef;
$do_syslog = 1;
$syslog_facility = 'mail';
$enable_db = 1;
$nanny_details_level = 2;
$enable_dkim_verification = 1;
$enable_dkim_signing = 1;
@local_domains_maps = ( [ ".$mydomain" ] );
```

...

```
['ClamAV-clamd',
 \&ask_daemon, ["CONTSCAN {} \n", "/var/run/clamav/clamd.sock"],
 qr/\bOK$/m, qr/\bFOUND$/m,
 qr/^.*?: (?!Infected Archive)(.*) FOUND$/m ],
```

...

```
['ClamAV-clamscan', 'clamscan',
 "--stdout --no-summary -r --tempdir=$TEMPBASE {}",
 [0], qr/.*\sFOUND$/m, qr/^.*?: (?!Infected Archive)(.*) FOUND$/m ],
```

touch /var/log/clamav/clamd.log

Lazımi jurnal faylları yaradırıq.

touch /var/log/clamav/freshclam.log

Lazımi jurnal faylları yaradırıq.

chown -R vscan:clamav /var/log/clamav/

Jurnal faylımız üçün vscan istifadəçi və clamav qrupu üzvlüyü veririk

chmod -R 770 /var/log/clamav/

Jurnal faylımız üçün vscan istifadəçi və clamav qrupu üçün yetki veririk

chown -R vscan:clamav /var/db/clamav/

Clamav bazasını vscan istifadəçi və clamav qrupunun üzvü edirik.

Faylda yalnız aşağıdakı sətirləri uyğun olaraq öz ünvanlarına dəyişirik və qalan sətirləri susmaya görə saxlayırıq.

```
# chmod -R 770 /var/db/clamav/ # Clamav bazasına vsca
n istifadəçi və clamav qrupu üçün yetki veririk.

# chown -R vsca
n:clamav /var/amavis/ # Amavis qovluğunu vsca
n istifadəçi və clamav qrupunun üzvü edirik.

# chown -R vsca
n:clamav /var/run/clamav/ # Eyni işi PID faylları üçün edirik.

# chmod -R 770 /var/run/clamav/ # Eyni işi PID faylları üçün edirik.
```

Antivirusumuzu Startup-a əlavə edirik.

```
# echo 'clamav_clamd_enable="YES"' >> /etc/rc.conf # Clamd Startup
# echo 'clamav_freshclam_enable="YES"' >> /etc/rc.conf # FreshClam
Startup

# echo 'amavisd_enable="YES"' >> /etc/rc.conf # Amavisd-New Startup

# /usr/local/etc/rc.d/clamav-freshclam start # Öncə FreshClam-ı
start edirik.
```

Clamavda bug olduğuna görə aşağıdakı addımları əlimizlə **'sock.sock'** faylı üçün edirik. ☺

```
# touch /var/run/clamav/clamd.sock.sock
# chown -R vsca
n:clamav /var/run/clamav/
# chmod -R 770 /var/run/clamav/

# freshclam # Antivirus Bazamızı yeniləyirik.
# /usr/local/etc/rc.d/clamav-clamd start # ClamD-ni işə salırıq.
# /usr/local/etc/rc.d/amavisd start # AmavisD-ni işə salırıq.
```

Sonda işə inteqrasiyanı bitirmək üçün **'/usr/local/etc/postfix/main.cf'** və **'/usr/local/etc/postfix/master.cf'** faylının sonlarına lazımi sətirləri əlavə etmək lazımdır.

```
# ee /usr/local/etc/postfix/main.cf # Faylın içində content_filter
sətirin qarşısından şərh silirik.

## Antivirus Filter edilməsi
content_filter=smtp-amavis:[localhost]:10024

# cat /usr/local/etc/postfix/master.cf # Faylın sonuna aşağıdakı sətirləri
əlavə edirik.

# Amavis listen
smtp-amavis unix - - n - 2 smtp
-o smtp_data_done_timeout=1200
-o smtp_send_xforward_command=yes
```

```
-o disable_dns_lookups=yes

127.0.0.1:10025 inet n - n - - smtpd
-o content_filter=
-o local_recipient_maps=
-o relay_recipient_maps=
-o smtpd_restriction_classes=
-o smtpd_delay_reject=no
-o smtpd_client_restrictions=permit_mynetworks,reject
-o smtpd_helo_restrictions=
-o smtpd_sender_restrictions=
-o smtpd_recipient_restrictions=permit_mynetworks,reject
-o mynetworks_style=host
-o mynetworks=127.0.0.0/8
-o strict_rfc821_envelopes=yes
-o smtpd_error_sleep_time=0
-o smtpd_soft_error_limit=1001
-o smtpd_hard_error_limit=1000
-o smtpd_client_connection_count_limit=0
-o smtpd_client_connection_rate_limit=0
-o
receive_override_options=no_header_body_checks,no_unknown_recipient_checks

# /usr/local/etc/rc.d/postfix restart      # Və sonda Postfix-i yenidən işə
                                           salırıq.
```

Test üçün aşağıdakı sətirdə olan tərkibi əlavə edərək email yollayın və nəticəyə baxın. Email virus kimi `/var/log/maillog` faylında qeydə alınacaqdır.

```
X50!P%@AP[4\PZX54(P^)7CC)7}$EICAR-STANDARD-ANTIVIRUS-TEST-FILE!$H+H*
```

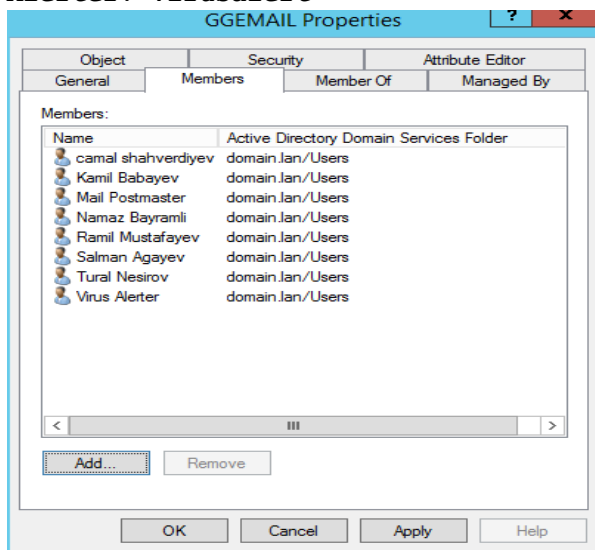
```
# telnet localhost 25      # Tünd qara simvollar əmrlərdir.
Trying 127.0.0.1...
Connected to localhost.
Escape character is '^]'.
220 mail.postfix.az ESMTP Postfix (2.9.5)
helo localhost
250 mail.postfix.az
mail from: kamil.babayev@postfix.az
250 2.1.0 Ok
rcpt to: camal.shahverdiyev@postfix.az
250 2.1.5 Ok
Data
354 End data with <CR><LF>.<CR><LF>
X50!P%@AP[4\PZX54(P^)7CC)7}$EICAR-STANDARD-ANTIVIRUS-TEST-FILE!$H+H*

.
250 2.0.0 Ok: queued as ADA33112C72
quit
221 2.0.0 Bye
Connection closed by foreign host.
```

Aşağıdaki setirleri log faylında gormelisiniz.

```
Apr 10 16:08:07 postfix-ldap amavis[28607]: (28607-01) Blocked INFECTED
(Eicar-Test-Signature) {DiscardedInternal,Quarantined}, MYNETS LOCAL
[127.0.0.1]:25791 [127.0.0.1] <kamil.babayev@postfix.az> ->
<camal.shahverdiyev@postfix.az>, quarantine: virus-9XJQSiKlfnh, Queue-ID:
ADA33112C72, Message-ID: <20130410110753.ADA33112C72@mail.postfix.az>,
mail_id: 9XJQSiKlfnh, Hits: -, size: 394, 360 ms
```

Əgər siz jurnallara tam diqqətlə baxsanız görəcəksiniz ki, virus mənşəli emailər '**virusalert@postfix.az**' istifadəçisinə dovecot tərəfindən yönləndirilir. Bunun üçün siz AD-də həmin istifadəçini yaradıb '**GGEMAIL**' qrupuna əlavə eləməlisiniz. Beləliklə sonda AD-mizdə test üçün GGEMAIL qrupunda aşağıda şəkildə göstərilən istifadəçilər olacaq. Bunlardan mütləq olanlar. **Admin: camal.shahverdiyev, Mail Postmaster: postmaster** və **Virus Alerter: virusalert**


```
# ll /var/virusmails/ # Bu ünvanda isə həmin virusları görə bilərsiniz.
-rw-r----- 1 vscan vscan 1028 Apr 10 16:08 virus-9XJQSiKlfnh
-rw-r----- 1 vscan vscan 1028 Apr 10 16:16 virus-Bamtri8mxBRp
```

İndi isə Maillərimizə WEB-dən yetki alağ.

Bunun üçün öncə **Apache, PHP5** və **MySQL**-ı yükləmək lazımdır. Çünki biz həm **SquirrelMail** həm də **RoundCube** istifadə edəcəyik.

```
# cd /usr/ports/www/apache22 # apache22-nin portuna daxil oluruq.
# make config # Susmaya görə olan modulları daxil edirik.(Bütün dependslərdə IPv6-dan başqa)

# make install clean # Yükləyirik.

# echo 'apache22_enable="YES"' >> /etc/rc.conf # Startup-a əlavə edirik.

# cd /usr/ports/lang/php53 # PHP5.3-ü yükləyirik(5.3.23 versiyası)
# make config # Aşağıdakı modulları seçirik.
```

```

php53-5.3.23
[ ] AP2FILTER Use Apache 2.x filter interface (experimental)
[x] APACHE Build Apache module
[x] CGI Build CGI version
[x] CLI Build CLI version
[ ] DEBUG Install debug symbols
[ ] FPM Build FPM version (experimental)
[ ] IPV6 IPV6 protocol support
[x] LINKTHR Link thread lib (for threaded extensions)
[ ] MAILHEAD mail header patch
[ ] MULTIBYTE zend multibyte support
[x] SUHOSIN Suhosin protection system
< OK > <Cancel>

```

```
# make install clean # Yükləyirik. Bütün Dependslərdə IPv6-dan
# başqa hər şey susmaya görə
```

```
# ee /usr/local/etc/apache22/httpd.conf # Aşağıdaki sətirləri faylın sonuna
# əlavə edirik.
```

```
AddType application/x-httpd-php .php
AddType application/x-httpd-php-source .phps
```

```
DirectoryIndex index.html index.php # index.php-ni bu sətirin qarşısına
# yazırıq.
```

```
# cd /usr/ports/lang/php53-extensions/ # PHP53 üçün lazım olan
# genişlənmələr yükləməliyik.
# make config # Aşağıdaki modulları
# seçirik(SQLITE və IPV6-dan başqa)
```

```

php53-extensions-1.6
[x] BCMATH bc style precision math functions
[ ] BZ2 bzip2 library support
[ ] CALENDAR calendar conversion support
[x] CTYPE ctype functions
[ ] CURL CURL support
[ ] DBA dba support
[x] DOM DOM support
[x] EXIF EXIF support
[x] FILEINFO fileinfo support
[x] FILTER input filter support
[ ] FTP FTP support
[x] GD GD library support
[x] GETTEXT gettext library support
[ ] GMP GNU MP support
[x] HASH HASH Message Digest Framework
[x] ICONV iconv support
[ ] IMAP IMAP support
[ ] INTERBASE Interbase 6 database support (Firebird)
[x] JSON JavaScript Object Serialization support
[x] LDAP OpenLDAP support
[x] MBSTRING multibyte string support
[x] MCRYPT Encryption support
[ ] MSSQL MS-SQL database support
[x] MYSQL MySQL database support
[x] MYSQLI MySQLi database support
[ ] ODBC ODBC support
[x] OPENSSSL OpenSSL support
[ ] PCNTL pcntl support (CLI only)
[ ] PDF PDFlib support (implies GD)
[x] PDO PHP Data Objects Interface (PDO)
[ ] PDO_MYSQL PDO MySQL driver
[ ] PDO_PGSQL PDO PostgreSQL driver
[x] PDO_SQLITE PDO sqlite driver
[ ] PGSQL PostgreSQL database support
[x] PHAR phar support
[x] POSIX POSIX-like functions
[ ] PSpell pspell support
[ ] READLINE readline support (CLI only)
[ ] RECODE recode support
[x] SESSION session support
[ ] SHMOP shmop support
v (+) 67%
< OK > <Cancel>

```

```
[x] SIMPLEXML  simplexml support
[ ] SNMP      SNMP support
[ ] SOAP      SOAP support
[x] SOCKETS   sockets support
[ ] SQLITE    sqlite support
[ ] SQLITE3   sqlite3 support
[ ] SYBASE_CT sybase database support
[ ] SYSVMSG   System V message support
[ ] SYSVSEM   System V semaphore support
[ ] SYSVSHM   System V shared memory support
[ ] TIDY      TIDY support
[x] TOKENIZER tokenizer support
[ ] WDDX      WDDX support (implies XML)
[x] XML       XML support
[x] XMLREADER XMLReader support
[ ] XMLRPC    XMLRPC-EPI support
[x] XMLWRITER XMLWriter support
[ ] XSL       XSL support (Implies DOM)
[ ] ZIP       ZIP support
[ ] ZLIB      ZLIB support
```

```
# make install clean # Yükləyirik.
```

WEBMail-in qurulması.

Biz həm **SquirrelMail** həm də **Roundcube**-un qurulmasını edəcəyik. Ancaq birinci **SquirrelMail**-dən başlayaq.

```
# cd /usr/ports/mail/squirrelmail # SquirrelMail-i portlardan yükləyək.
# make config # Lazımı modulları seçək.
```

```
squirrelmail-1.4.22_3
[ ] DATABASE PEAR database support (must also intall a driver)
[x] LDAP      LDAP support
< OK > <Cancel>
```

```
# make install clean # Yükləyirik.
```

```
# ee /usr/local/etc/apache22/Includes/squirrelmail.conf # SquirrelMail-in
# WEB-dən açılması üçün onun quraşdırmasını apache-a əlavə edək. Faylın tərkibi aşağıdakı sətirlərdən ibarət olacaq.
```

```
Alias /squirrelmail/ "/usr/local/www/squirrelmail/"
<Directory "/usr/local/www/squirrelmail">
    AllowOverride None
    Options None
    Order allow,deny
    Allow from all
</Directory>
```

```
# cd /usr/local/www/squirrelmail/ # SquirrelMail-in quraşdırılması üçün qovluğa daxil oluruq
# ./configure # Scripti işə salırıq və Menyü açılır
```


1. Seçirik Opsiya: "2. **Server Settings**"
2. Seçirik Opsiya: "1. **Domain**" # Domain adını veririk (Bizim halda: postfix.az və Enter)
3. Seçirik Opsiya: "A. **Update IMAP Settings**" və "5. **IMAP Port**" sonra isə 993-ü daxil edirik və Enter.
4. Seçirik Opsiya: "7. **Secure IMAP (TLS)**" və "Enable TLS (y/n) [n]: y" edib Enter sıxırıq.
5. Seçirik Opsiya: "8. **Server software**" və "dovecot" sözünü daxil edib Enter sıxırıq.
6. Seçirik Opsiya: "R **Return to Main Menu**" sıxıb əsas menyuya qayıdırıq.
7. Seçirik Opsiya: "10. **Languages**" və "2. **Default Charset**"-i utf-8 yazıb ENTER sıxırıq.
8. Seçirik Opsiya: "S **Save data**" və iki dəfə ENTER sıxırıq. "Q **Quit**" çıxırıq.

SquirrelMail-in Quota Pluginini yükləyək.

```
# cd /usr/ports/mail/squirrelmail-check_quota-plugin/ # Port-una daxil olaq.
# make install clean # Yükləyək.
# cd /usr/local/www/squirrelmail/plugins/check_quota # Config qovluğuna
# cp config.sample.php config.php # daxil olaq ki,
# ee config.php # quraşdırmaq.
# Sample faylını
# quraşdırma faylına
# nüsxələyək.
# Faylın içində
# aşağıdakı sətirlərə
# uyğun dəyişiklikləri
# edin.

$settings['quota_type'] = 1;
$settings['graph_type'] = 1;
$settings['info_above_folders_list'] = 0;
$settings['show_intro_texts'] = 1;
$settings['details_above_graph'] = 0;
```

AutoSubscribe Pluginin yüklənməsi.

Bu Plugin bütün istifadəçilər üçün Spam qovluğunun yaradılmasına cavabdehdir. O həmçinin 'Maildir' qovluğunuda yeniləyir.

```
# cd /usr/local/www/squirrelmail/plugins # Ünvana daxil
# oluruq ki, plugin
# yükləyək.
# autosubscribe-
# 1.1-1.4.2.tar.gz
# adlı modulu
```

internetdən bu qovluğa endirin.

```
# tar -zxvf autosubscribe-1.1-1.4.2.tar.gz          # tar.gz faylı
                                                    # plugins qovluğuna
                                                    # açırıq.

# cd autosubscribe                                # Açdığımız
                                                    # qovluğa daxil
                                                    # oluruq.

# cp config_sample.php config.php                # Sample faylını config
                                                    # faylına nüsxələyək.

# ee config.php                                  # config faylında aşağıdaki iki
                                                    # sətiri uyğun olaraq dəyişin.

$autosubscribe_folders='INBOX.Spam';
$autosubscribe_special_folders='INBOX.Spams';

TimeOut Plugin-in yüklənməsi
# cd /usr/ports/mail/squirrelmail-timeout_user-plugin  # Port-una daxil
                                                    # oluruq.
# make install clean                                # Yükləyirik.

İşə salmaq üçün isə '/usr/local/www/squirrelmail' qovluğuna daxil olub
'configure' scriptini işə salmaq lazımdır.
# cd /usr/local/www/squirrelmail          # SquirrelMail qovluğuna daxil oluruq.
# ./configure                            # Scripti işə salırıq.
1. Seçirik: "8. Plugins"
2. Plugini yükləmək üçün sadəcə onun rəqəminə sıxmaq yəter. Və istədiyiniz
Pluginləri seçə bilərsiniz.
3. Seçirik: "compatibility", "check_quota", "timeout_user", "autosubscribe",
"calendar", "administrator"
4. Seçirik: "S   Save data" sonra Enter və "Q   Quit"

# echo "192.168.1.100 `hostname`" >> /etc/hosts      # Apache-i aldadaq ki,
                                                    # tez işə düşsün.

# /usr/local/etc/rc.d/apache22 restart              # Sonda apache-i işə salaq.

Sonda isə aşağıdaki linkə daxil olaraq SquirrelMail-mizi test edirik.
http://mail.postfix.az/squirrelmail/src/configtest.php
Əgər sizdə Date/TimeZone səhvi və aşağıdaki şəkildə olan səhv çıxsasa
ERROR: You have enabled any one of magic_quotes_runtime, magic_quotes_gpc or magic_quotes_sybase in your PHP configuration. We
recommend all those settings to be off. SquirrelMail may work with them on, but when experiencing stray backslashes in your mail or other strange behaviour, it
may be advisable to turn them off.
Onu aşağıdaki qaydada düzəldə bilərsiniz.
# cd /usr/local/etc/          # PHP inisializasiya üçün qovluğuna daxil oluruq
# cp php.ini-production php.ini      # Inisializasiya faylını copy edək.

# ee php.ini                    # PHP-nin inisializasiya faylını aşağıdaki sətirlərə
                                # uyğun olaraq dəyişin
short_open_tag = On
```

```
date.timezone = "Asia/Baku"
```

```
# apachectl graceful # Apache-i reload edək və yenədə Browserdən test edək. Aşağıdakı şəkilə uyğun bir şəkil çap edilməlidir. Yeni nəticə uğurludur.
```

SquirrelMail configtest

This script will try to check some aspects of your SquirrelMail configuration and point you to errors wherever it can find them. You need to go run `conf.pl` in the `config/` directory first before you run this script.

```
SquirrelMail version: 1.4.22
Config file version: 1.4.0
Config file last modified: 11 April 2013 04:26:44

Checking PHP configuration...
PHP version 5.3.23 OK
Running as www(80) / www(80)
display_errors:
error_reporting: 22527
variables_order OK: GPCS
PHP extensions OK. Dynamic loading is disabled.

Checking paths...
Data dir OK
Attachment dir OK
Plugins OK
Themes OK
Default language OK
Base URL detected as: http://mail.postfix.az/squirrelmail/src (location base autodetected)
Checking outgoing mail service...
SMTP server OK (via mail.postfix.az EXMT Postfix (1.9.3))
Checking IMAP service...
IMAP server ready ( - or (CAPABILITY IMAP4rev1 LITERAL+ SASL-IR LOGIN-REFERRALS ID ENABLE AUTH=PLAIN AUTH=SOCKS) Camal's Mail Server Ready )
Capabilities: * CAPABILITY IMAP4rev1 LITERAL+ SASL-IR LOGIN-REFERRALS ID ENABLE SORT SORT=DISPLAY THREAD=REFERENCES THREAD=REFS MULTIAPPEND UNSELECT IDLE CHILDREN NAMESPACE UIDPLUS LIST-EXTENDED I18NLEVEL=1
CONDITIONAL MOVE MOVE=SEARCH SORT SEARCHES WITHIN CONTEXT=SEARCH LIST=STATUS QUOTA AUTH=PLAIN AUTH=LOGIN
Checking internationalization (i18n) settings...
gettext - Gettext functions are available. On some systems you must have appropriate system locales compiled.
mbstring - Mbstring functions are available.
recode - Recode functions are unavailable.
iconv - Iconv functions are available.
timezone - Webmail users can change their time zone settings.
Checking database functions...
not using database functionality.

Congratulations, your SquirrelMail setup looks fine to me!
```

Sonda isə aşağıdakı linkə daxil olub AD-də yaradılan istifadəçi və şifrə ilə daxil oluruq.

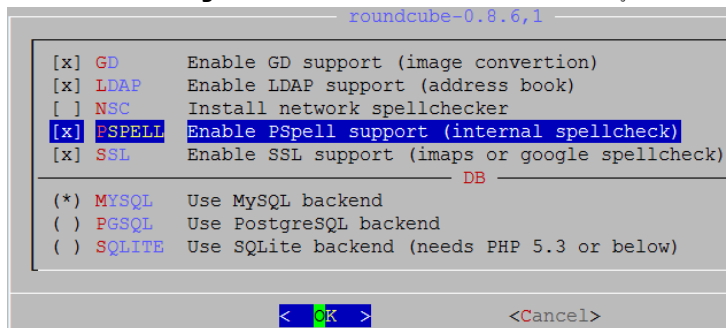
<http://mail.postfix.az/squirrelmail/>

WEBMail RoundCube

```
# cd `whereis roundcube | awk '{ print $2 }'` # RoundCube-un Portuna daxil oluruq.
```

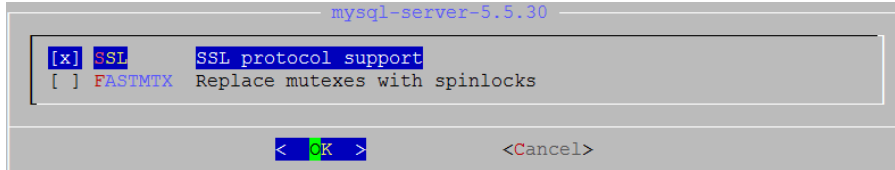
```
# make config # Şəkildə göstərilən modulları seçirik.
```



```
# make install clean # Yükləyirik.
```

RoundCube-un işləməsi üçün biz ona MySQL baza, istifadəçi adı və şifrə yaratmalıyıq. Bunun üçün isə MySQL-i yükləmək lazımdır.

```
# cd /usr/ports/databases/mysql55-server/      # Portuna daxil oluruq.
# make config                                  # Yalnız SSL modulu seçirik.
```



```
# make install clean                          # Yükləyirik.

# echo 'mysql_enable="YES"' >> /etc/rc.conf    # MySQL-i Startup-a əlavə
                                                # edirik.
# /usr/local/etc/rc.d/mysql-server start      # İşə salırıq.

# /usr/local/bin/mysql_secure_installation    # MySQL-i quraşdırmaq.
Enter current password for root (enter for none):
Set root password? [Y/n] Y                   # Yes deyirik.
New password:                                # Yeni şifrəni yazırıq.
Re-enter new password:                       # Yeni şifrəni təkrar
                                                # yazırıq.
Remove anonymous users? [Y/n] Y              # Yes deyirik
Disallow root login remotely? [Y/n] Y       # Yes deyirik
Remove test database and access to it? [Y/n] Y # Yes deyirik
Reload privilege tables now? [Y/n] Y        # Yes deyirik

# mysql -u root -p                            # MySQL-ə daxil oluruq.
mysql> CREATE DATABASE roundcubemail;        # RoundCube üçün baza
                                                # yaradıırıq.

Query OK, 1 row affected (0.00 sec)

# Həmin baza üçün istifadəçi adı və şifrə yaradıırıq.
mysql> GRANT ALL PRIVILEGES ON roundcubemail.* TO roundcube@localhost
IDENTIFIED BY 'freebd';
Query OK, 0 rows affected (0.00 sec)

# chown -R www:www /usr/local/www/roundcube/  # RoundCube fayllarına Apache
                                                # üçün yetki veririk.

# Apache üçün yeni quraşdırma faylları ünvanı yaradıırıq.
# echo "Include /usr/local/domen/*" >> /usr/local/etc/apache22/httpd.conf

# mkdir -p /usr/local/domen/                  # Yetki verdiyimiz qovluğu yaradıırıq.
# chown -R www:www /usr/local/domen          # Apache üçün həmin qovluğa yetki
                                                # veririk.

# mv /usr/local/www/roundcube/.htaccess /root/homefold-htaccess # Mütləq
                                                # bunu
                                                # edirik. Əks
                                                # halda WEB
                                                # ilə yetki
                                                # ala
```

bilməyəcəks
iniz

Həmçinin qeyd etmək istəyirəm ki, roundcube-dan çıxan error mesajları siz `'/var/log/httpd-error.log'` faylından əldə edə bilərsiniz.

```
# ee /usr/local/domen/mail.postfix.az # Yeni VirtualHost yaradıb içine aşağıdakı  
#                                     tərkibi əlavə edirik
```

```
<VirtualHost *>  
    ServerName mail.postfix.az  
    ServerAlias www.mail.postfix.az  
    DocumentRoot "/usr/local/www/roundcube"  
<Directory "/usr/local/www/roundcube">  
    Options All  
    Options FollowSymLinks  
    AllowOverride AuthConfig  
    Order allow,deny  
    Allow from all  
</Directory>  
</VirtualHost>
```

```
# apachectl graceful # Apache-ı reload edirik.  
# apachectl -t       # Apache-ı test edirik.  
# httpd -S           # VirtualHost-u Test edirik
```

Sonra WEB ilə aşağıdakı linkə daxil olaq ki, RoundCube-un tələbatlarını yoxlayaq. Ancaq quraşdırmalarımız bitdikdən sonra mütləq `'/usr/local/www/roundcube/installer/'` qovluğunu ya silin yada yerini dəyişin. <http://mail.postfix.az/installer>

Aşağıdakı şəkilə uyğun formada bir şəkil çap ediləcək. Və **'Next'** düyməsini sıxırıq.

Checking PHP version

Version: **OK** (PHP 5.3.23 detected)

Checking PHP extensions

The following modules/extensions are *required* to run Roundcube:

PCRE: **OK**
DOM: **OK**
Session: **OK**
XML: **OK**
JSON: **OK**

The next couple of extensions are *optional* and recommended to get the best performance:

FileInfo: **OK**
Libiconv: **OK**
Multibyte: **OK**
OpenSSL: **OK**
Mcrypt: **OK**
Intl: **OK**
Exif: **OK**

Checking available databases

Check which of the supported extensions are installed. At least one of them is required.

MySQL: **OK**
MySQLi: **OK**
PostgreSQL: **NOT AVAILABLE** (Not installed)
SQLite (v2): **NOT AVAILABLE** (Not installed)

Check for required 3rd party libs

This also checks if the include path is set correctly.

PEAR: **OK**
MDB2: **OK**
Net_SMTP: **OK**
Net_IDNA2: **OK**
Mail_mime: **OK**

Checking php.ini/.htaccess settings

The following settings are *required* to run Roundcube:

file_uploads: **OK**
session.auto_start: **OK**
zend.ze1_compatibility_mode: **OK**
mbstring.func_overload: **OK**
magic_quotes_runtime: **OK**
magic_quotes_sybase: **OK**
date.timezone: **OK**

The following settings are *optional* and recommended:

allow_url_fopen: **OK**

[NEXT](#)

Quraşdırma faylları `'/usr/local/www/roundcube/config'` qovluğuna nüsxələdikdən sonra aşağıdakı sətiri uyğun olaraq `'main.inc.php'` faylında dəyişin.

```
$rcmail_config['support_url'] = 'http://mail.postfix.az';
```

MySQL-i Roundcube WEB ilə quraşdıraraq.

Database setup

db_dsnw

Database settings for read/write operations:

MySQL	Database type
localhost	Database server (omit for sqlite)
roundcubemail	Database name (use absolute path and filename for sqlite)
roundcube	Database user name (needs write permissions)(omit for sqlite)
.....	Database password (omit for sqlite)

Imap-i quraşdıraraq.

IMAP Settings

default_host
The IMAP host(s) chosen to perform the log-in

 Leave blank to show a textbox at login. To use SSL/IMAPS connection, type ssl://hostname

default_port

 TCP port used for IMAP connections

username_domain

 Automatically add this domain to user names for login
 Only for IMAP servers that require full e-mail addresses for login

CLI-dan **IMAPS**-in test edilməsi üçün aşağıdakı əmrdən istifadə edə bilərsiniz.
openssl s_client -connect localhost:993 # Bu əmrlə **SSL** ilə **Dovecot**-un Port-una qoşuluruq.

SMTP-ni quraşdıraraq.

SMTP Settings

smtp_server

 Use this host for sending mails
 To use SSL connection, set ssl://smtp.host.com. If left blank, the PHP mail() function is used

smtp_port

 SMTP port (default is 25; 465 for SSL; 587 for submission)

smtp_user/smtp_pass

 SMTP username and password (if required)
 Use the current IMAP username and password for SMTP authentication

smtp_log
 Log sent messages in {log_dir}/sendmail or to syslog.

Ekran opsiyalarından aşağıdakılarda dəyişiklik edirik. Və **"Create Config"** düyməsinə sıxırıq.

Display settings & user prefs

language *

 The default locale setting. This also defines the language of the login screen.
 Leave it empty to auto-detect the user agent language.
 Enter a [RFC1766](#) formatted language name. Examples: en_US, de_DE, de_CH, fr_FR, pt_BR

skin *

 Name of interface skin (folder in /skins)

mail_pageize *

 Show up to X items in the mail messages list view.

addressbook_pageize *

 Show up to X items in the contacts list view.

prefer_html *
 Prefer displaying HTML messages

preview_pane *
 If preview pane is enabled

htmleditor *
 Compose HTML formatted messages

draft_autosave *
 Save compose message every

Sonra şəkildəki göstərilən `'main.inc.php'` və `'db.inc.php'` kimi faylları yükləyib `'/usr/local/www/roundcube/config'` qovluğuna yerləşdirmək lazımdır.

Copy or download the following configurations and save them in two files (names above the text box) within the `/usr/local/www/roundcube/config` directory. Make sure that there are no characters outside the `<?php ?>` brackets when saving the files.

```
chown -R www:www roundcube/           # Apache istifadəçisinə Roundcube qovluğu
                                         üçün yetki veririk. Ardınca da "Continue"
                                         düyməsinə sıxmaq lazımdır.
```

SMTP və IMAP test etdikdə aşağıdakı nəticəni verməlidir sizə.

Test SMTP config

Server: ssl://localhost
Port: 465

User:

Password:

Trying to send email...

SMTP send: **OK**

Sender:

Recipient:

Test IMAP config

Server:

Port: 993

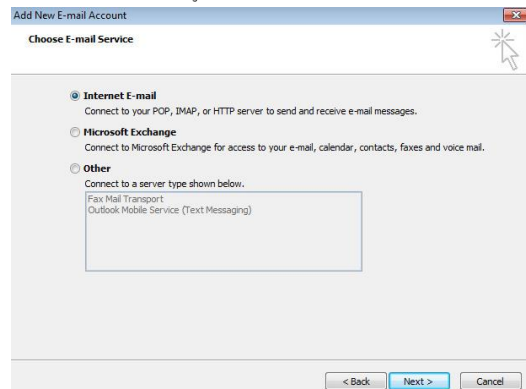
Username:

Password:

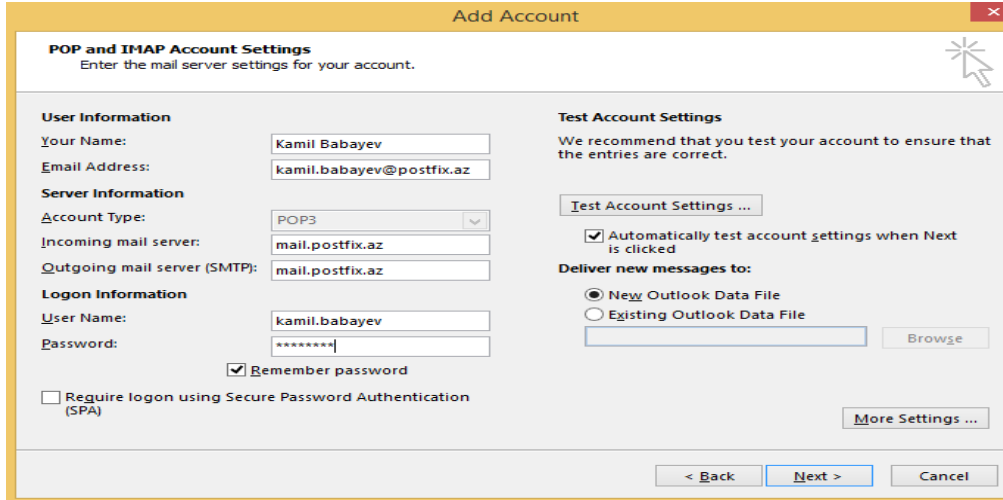
İndi isə İki Client arasında Outlook quraşdıraq.

Client-in biri **kamil.babayev** digəri isə **ramil.mustafayev** olacaq.

Hal-Hazırda **Kamil Babayev** üçün POP quraşdıracağıq. Şəkildə görüldüyü kimi POP/IMAP seçib **Next** edirik.

İndi isə **POP/Imap, Login** və **Şifrə** quraşdırmalarımızı edək və ardınca **'More Settings'** düyməsini sıxaq.

POP and IMAP Account Settings
Enter the mail server settings for your account.

User Information
Your Name: Kamil Babayev
Email Address: kamil.babayev@postfix.az

Server Information
Account Type: POP3
Incoming mail server: mail.postfix.az
Outgoing mail server (SMTP): mail.postfix.az

Logon Information
User Name: kamil.babayev
Password: *****
 Remember password
 Require logon using Secure Password Authentication (SPA)

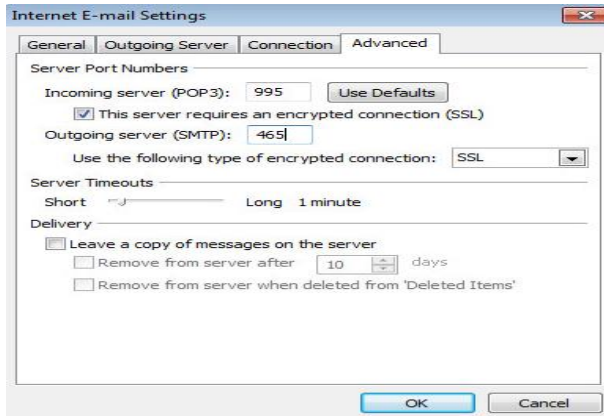
Test Account Settings
We recommend that you test your account to ensure that the entries are correct.
Test Account Settings ...
 Automatically test account settings when Next is clicked

Deliver new messages to:
 New Outlook Data File
 Existing Outlook Data File
Browse

More Settings ...

< Back Next > Cancel

Sonra isə "Advanced" bölümündə POP3-də 'This server requires an encrypted connection (SSL)' düyməsinə quş qoyuruq və SMTP-də isə 465-ci port yazıb SSL seçirik.

Internet E-mail Settings

General | Outgoing Server | Connection | Advanced

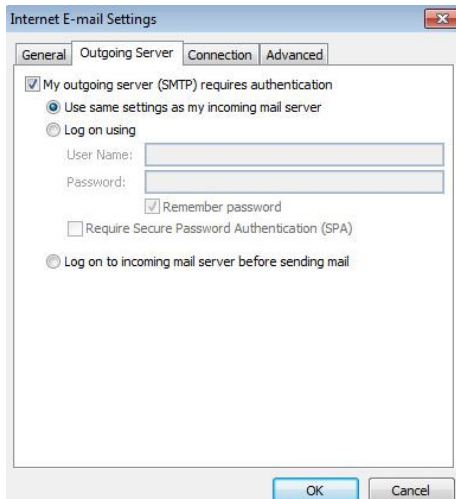
Server Port Numbers
Incoming server (POP3): 995 Use Defaults
 This server requires an encrypted connection (SSL)
Outgoing server (SMTP): 465
Use the following type of encrypted connection: SSL

Server Timeouts
Short Long 1 minute

Delivery
 Leave a copy of messages on the server
 Remove from server after 10 days
 Remove from server when deleted from 'Deleted Items'

OK Cancel

Və 'Outgoing Server' bölümündə isə 'My outgoing server (SMTP) requires authentication' seçirik.

Internet E-mail Settings

General | Outgoing Server | Connection | Advanced

My outgoing server (SMTP) requires authentication
 Use same settings as my incoming mail server
 Log on using
User Name:
Password:
 Remember password
 Require Secure Password Authentication (SPA)
 Log on to incoming mail server before sending mail

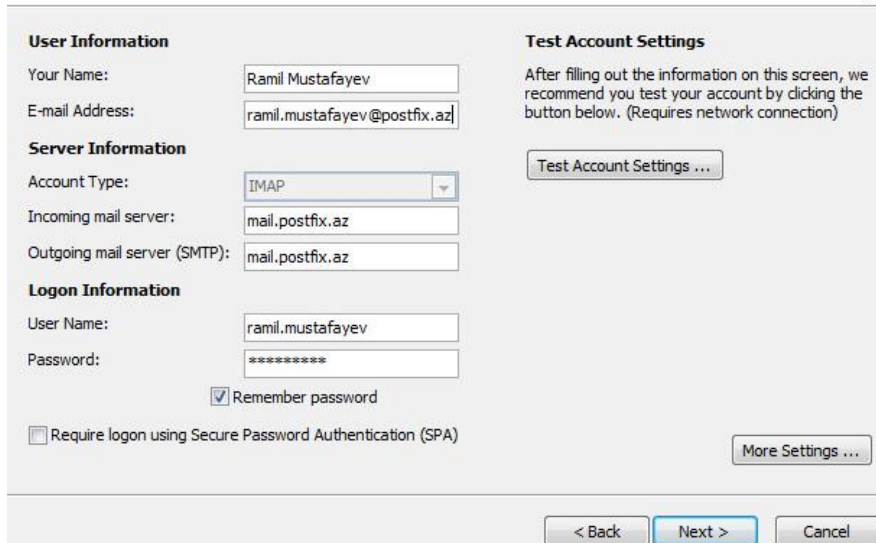
OK Cancel

Sonra "Ok", "Next" və "Finish". Email yeşiyi istifadəçi adına yaradılmasını təklif edəndə şəkildəki kimi qəbul edib 'OK' düyməsini sıxırıq.

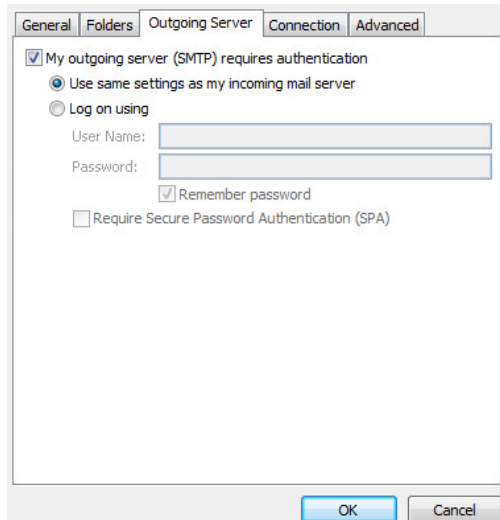
İndi isə Digər clientlə **ramil.mustafayev** istifadəçisinin email clientini **IMAPS/SMTPS** üçün quraşdıraraq. **kamil** istifadəçisində etdiyimiz kimi eyni qaydada olacaq. Ancaq burda protocol **POP** yox **IMAP** seçiləcək.

Internet E-mail Settings

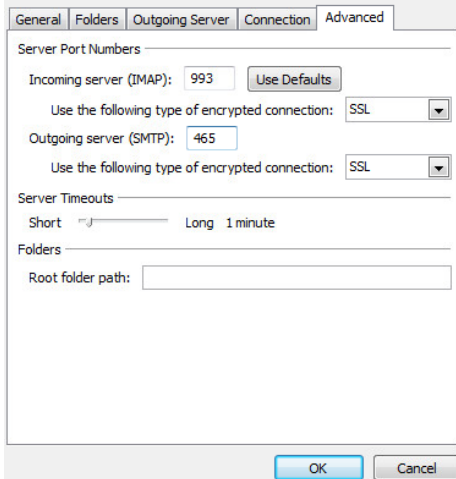
Each of these settings are required to get your e-mail account working.

Eyni qaydada olaraq "More Settings" ardınca "Outgoing Server" və "My outgoing server (SMTP) requires authentication" seçirik.

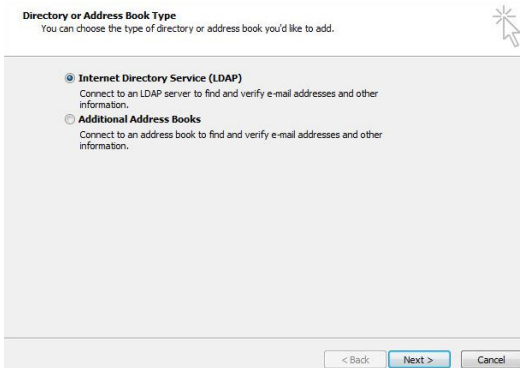

Sonra da "Advanced"-ə keçib **IMAP/SSL** seçirik və **SMTP/SSL** seçib portu **465** edirik və "OK" sıxırıq.

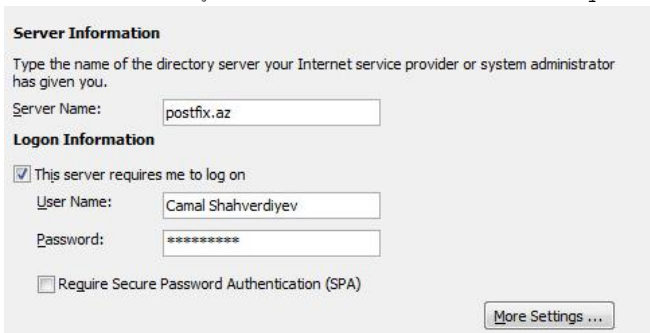

"Next" və "Finish". Çıxan istifadəçi adı inisializasiyasına **OK** cavabı veririk. Test üçün fayl attach edərək mail yollayın. Həmçinin WEB ilə.

İstifadəçinin LDAP bazasından istifadəçi listlərini əldə eləmək istəsəniz aşağıdakı qaydanı hər bir istifadəçidə eləsəniz yetər. Microsoft Outlook 2007 Client-də **Tools -> Account Settings -> Address Books -> new** və ardıcillıq aşağıdakı qaydada edəcəksiniz. Şəkildə görüldüyü kimi. Next düyməsini sıxın.

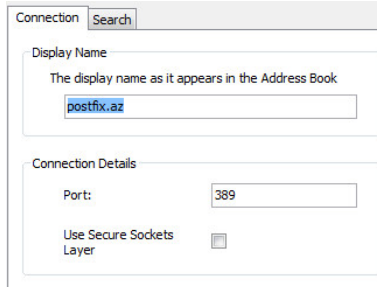

Atributları şəkildəki kimi doldururuq.

Server Name: **postfix.az** (This server requires me to log on - seçirik)
 User Name: **Camal Shahverdiyev**
 Password: *********

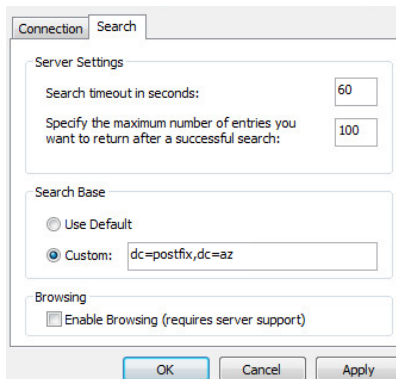
Sonra **'More Settings'** düyməsini sıxırıq. "**Connection**" bölümündə isə aşağıdakı quraşdırmaları edirik.

Display name: **postfix.az**

Port: **389**

Və sonda **'Search'** bölümünə keçib şəkildəki quraşdırmaları edirik. Və **OK** -> **Finish** düyməsini sıxırıq.

Custom: **dc=postfix,dc=az**

Ctrl+Shift+B -> **Tools** -> **Options** Köhnə **Contacts**-i seçib **remove** düyməsini sıxsaz və "**Show this address list first: postfix.az**" seçsəz axtarış üçün daha rahat olar. İstifadəçinin **Contacts Address Book**-da **postfix.az** seçməyi unutmayın. Sonra **kamil** istifadəçisini axtarış edin və nəticəni görecəksiniz. Unutmayın **LDAP** quraşdırmalarını **Admin yox** hər istifadəçinin **öz adından** eləsəniz də **işləyəcək**.

BÖLÜM 9

Linux üçün disk və şəbəkə dayanıqlığı

- **Linux BOND**
- **Linux FCoE**
- **Multipath disklərin işlək vəziyyətdə genişləndirilməsi**

İstənilən Linux və Unix əməliyyat sistemlərinin üstündə şəbəkə kartının birləşdirilməsi imkanı mövcuddur. Tələb, mövcud serverin 1 Gigabitlik şəbəkə kartının keçirilmə qabiliyyəti təb gətirmədikdə yaranır. Bu tələbin qarşılığında bond deyilən program təminatı var hansı ki, Cisco-nun channel-group-na uyğun metodu ilə öz daxili şəbəkə kartlarını virtual strukturda düzür. Bu başlıqda bondu açıqlayırıq. Eyni zamanda da artıq fiber-channel qoşulmaları ethernet üzərindən daha təkmilləşdirdiyinə görə, ethernet üzərindən fiber-channel trafikinin ötürülməsi üçün şəbəkə kartında lazımı quraşdırmaların edilməsi açıqlanacaq. Şirkətinizin işlək bir sisteminin üzərində belə bir tələb yarana bilər ki, FC vasitəsilə paylaşılmış disklər yenidən formatlanmadan artırılmış hissəsi istifadəyə verilsin. Bu halda siz diski `umount` edə bilməyəcəksiniz və məcburi `extend` edib formatlayacaqsınız. Başlığımız bunun haqqında da danışır.

Linux BOND

Bonding nədir və bu necə işləyir

Bonding portun trunk edilməsi ilə eyni şeydir. Bonding terminini məhz ona görə istifadə edirik ki, bir neçə şəbəkə kartını 1 nöqtəyə cəmləşdiririk.

Bonding sizə izin verir ki, çoxlu portları 1 qrup daxilində əlaqələndirəsiniz hansı ki, şəbəkə genişliyini effektiv şəkildə birləşdirir. Bonding həmçinin sizə şərait yaradır ki, multi-gigabitlik kanallar yaradaraq trafikinizi geniş şəbəkə axını üzərindən ötürə bilərsiniz. Məsəl üçün siz 3 ədəd megabitlik portlarınızı 1 ədəd 3 megabitlik trunk portun üzərindən birləşdirə bilərsiniz. Bu 3 megabit sürətin ekvivalenti olacaq.

Harda bonding-i istifadə etməliyəm?

Siz istənilən dayanıqlı linklər, səhvə davamiyyət yada yükün bölüşdürülməsi üçün bunu istifadə edə bilərsiniz. Bu yüksək davamiyyətli şəbəkə segmentinin əldə edilməsi üçün ən yaxşı yoldur. Bonding-i əksər hallarda 802.1q VLAN dəstəklənməsində istifadə edirlər (həmçinin sizin şəbəkə avadanlığı da 802.1q protokolun istifadə edilməsini dəstəkləməlidir)

Bonding-in hansı tipləri mövcuddur

mode=1 (active-backup)

Active-backup siyasəti: Yalnız bond tabeçiliyində olan şəbəkə kartlarından biri aktiv vəziyyətdə olur. Digər interfeyslərdən biri yalnız və yalnız o halda aktiv vəziyyətdə gəlir ki, aktiv olan interfeys-də səhv baş verir yada hansısa səbəbdən deaktiv vəziyyətə keçir. Bond-un MAC ünvanı çöl tərəfdə yalnız bir şəbəkə kartı üzərində görünür ki, şəbəkə Swith-ini çaşdırmasın. Bu rejim səhvə davamlı şəraiti yaradır.

mode=2 (balance-xor)

XOR siyasəti: Qayıdışa əsaslanır [(source MAC ünvan, destination MAC ünvan ilə XOR-laşdırılır) ikinci dərəcəli şəbəkə kartlarını sayğaca salır. Bu mənəbdə olan hər bir MAC ünvan üçün, asılılığında olan eyni slave-i seçir. Bu rejim yükə davamiyyət və səhvə davamlılıq üçün şərait yaradır.

mode=3 (broadcast)

Broadcast siyasəti: Asılılığında olan bütün şəbəkə kartları üzərindən hər şeyi ötürür. Bu rejim səhvə davamlılıq üçündür.

mode=4 (802.3ad)

IEEE 802.3ad Dynamic link aggregation. Ümumi qrup yaradır hansı ki, bunda öz növbəsində eyni sürət və duplex quraşdırmalarını yayımlayır. Bütün asılılığında olan slave-ləri bir aktiv birləşdiricidə utilizasiya edir hansı ki 802.3ad spesifikasiyasında bu haqda ətraflı yazılır.

- Planlı tələblər:

- **Ethtool** aləti ilə siz sürət və duplex haqqında, hər bir şəbəkə kartı haqqında ətraflı məlumat əldə edə bilərsiniz.
- Switch IEEE 802.3ad Dynamic Linc aggregation-u dəstəkləməlidir. Əksər Switchlər bəzi tip quraşdırmalarda hər bir hal üçün 802.3ad rejiminin aktivləşdirilməsini tələb edir.

mode=5 (balance-tlb)

Adaptive transmit load balancing: Kanal bonding-i hansı ki, heç bir switch dəstəklənməsinə ehtiyacı yoxdur. Çıxış trafiki hal-hazırkı yükləmənin içində hər bir slave üçün yayımlanır (Sürətdən asılı olaraq hesablanır). Gələn trafik isə hal-hazırkı slave-dən daxil olur. Əgər daxil olan trafikin slave-ində problem olarsa, digər slave adapter düşən slave-in MAC ünvanını özünə götürür.

- Plan: Baza driverlərində slave-lərin sürətinin hesablanması üçün **ethtool** istifadə edilir

mode=6 (balance-alb)

Adaptive load balancing: IPv4 trafiki üçün balance-tlb və load-balancing-i özündə cəmləşdirir və heç bir switch dəstəklənməsinə ehtiyacı yoxdur. Qayıdış yük bölünməsi ARP razılaşması ilə həll edilir. Bond driver-i local sistemdən gələn ARP cavabları çıxışda tutur və mənbənin MAC ünvanını silib öz bond Slave-ində olan adapterlərin birinin MAC ünvanını yazır ki, fərqli ünvanlar server üçün fərqli avadanlıq ünvanı istifadə etsin.

CentOS6.5-də bunun quraşdırması aşağıdakı kimi olur.

Deyək ki, iki ədəd şəbəkə kartımız var **eth0** və **eth1**. Bu şəbəkə kartlarını **bond0** adında birləşdiririk.

```
[root@bimn1 network-scripts]# cat ifcfg-bond0 # Bond0-u yaradıırıq
DEVICE=bond0
IPADDR=10.40.7.50
NETMASK=255.255.255.0
GATEWAY=10.40.7.1
ONBOOT=yes
BOOTPROTO=static
BONDING_OPTS="mode=1 miimon=100 primary=eth0" # Bond üçün model-i seçirik,
yeni active-backup
USERCTL=no

[root@bimn1 network-scripts]# cat ifcfg-eth0 # eth0-i bond0-a əlavə edirik
DEVICE="eth0"
BOOTPROTO="static"
ONBOOT="yes"
TYPE="Ethernet"
MASTER=bond0
SLAVE=yes
USERCTL=no

[root@bimn1 network-scripts]# cat ifcfg-eth1 # eth1-i bond0-a əlavə edirik
DEVICE="eth1"
```

```
BOOTPROTO="static"  
ONBOOT="yes"  
TYPE="Ethernet"  
MASTER="bond0"  
SLAVE=yes  
USERCTL=no
```

```
[root@bimn1 ~]# cat /proc/net/bonding/bond0      # Bond0 statusuna baxırıq  
Ethernet Channel Bonding Driver: v3.7.1 (April 27, 2011)
```

```
Bonding Mode: load balancing (round-robin)  
MII Status: up  
MII Polling Interval (ms): 0  
Up Delay (ms): 0  
Down Delay (ms): 0
```

```
Slave Interface: eth0  
MII Status: up  
Speed: 1000 Mbps  
Duplex: full  
Link Failure Count: 0  
Permanent HW addr: 84:8f:69:50:a8:ae  
Slave queue ID: 0
```

```
Slave Interface: eth1  
MII Status: up  
Speed: 1000 Mbps  
Duplex: full  
Link Failure Count: 0  
Permanent HW addr: 84:8f:69:50:a8:b0  
Slave queue ID: 0
```


Linux FCoE

FCoE - Fibre Channel Over Ethernet yeni şəbəkə texnologiyasıdır hansı ki, Fibre Channel çərçivələrini Ethernet şəbəkəsi üzərindən enkapsulyasiya edir. Bu 10 Gigabit Ethernet (və daha da çox) şəbəkəsi üzərindən Fibre Channel protokolun istifadə edilməsinə şərait yaradır.

Öncə RHEL-in rəsmi 6.5-ci versiya diskini serverimizə mount edirik.

```
mkdir /media/CentOS/ # Bu ünvan Mount edəcəyimiz RHEL DVD  
diski üçündür.
```

```
mount /dev/sr0 /media/CentOS/ # DVD diski öncə yaratdığımız qovluğa  
mount edirik.
```

Sonra `/etc/yum.repos.d/CentOS-Media.repo` adlı fayl yaradıb içinə aşağıdakı kontenti əlavə edirik:

```
[c5-media]  
name=CentOS- $\$$ releasever - Media  
baseurl=file:///media/CentOS/  
    file:///media/cdrom/  
    file:///media/cdrecorder/  
gpgcheck=0  
enabled=1  
gpgkey=file:///etc/pki/rpm-gpg/RPM-GPG-KEY-beta
```

```
yum update # Reposları yeniləyirik.  
yum install fcoe-utils.x86_64 fcoe-target-utils.noarch # Lazımı  
paketləri yükləyirik.
```

```
cd /etc/fcoe/ # FCoE ünvanına daxil oluruq
```

```
[root@hp_proliant fcoe]# ethtool eth2 # FC adapterimizi tapırıq  
Settings for eth2:
```

```
Supported ports: [ FIBRE ]  
Supported link modes: 1000baseT/Full  
                      10000baseT/Full  
Supported pause frame use: Symmetric Receive-only  
Supports auto-negotiation: Yes  
Advertised link modes: 1000baseT/Full  
                      10000baseT/Full  
Advertised pause frame use: Symmetric Receive-only  
Advertised auto-negotiation: Yes  
Link partner advertised link modes: 1000baseT/Full  
                                    10000baseT/Full  
Link partner advertised pause frame use: Symmetric  
Link partner advertised auto-negotiation: Yes  
Speed: 8000Mb/s  
Duplex: Full  
Port: FIBRE  
PHYAD: 1  
Transceiver: internal
```

```
Auto-negotiation: on
Supports Wake-on: g
Wake-on: g
Current message level: 0x00000000 (0)
```

```
Link detected: yes
```

```
[root@hp_proliant fcoe]# ethtool eth3 # İkinci FCoE kartı tapırığ
Settings for eth3:
```

```
Supported ports: [ FIBRE ]
Supported link modes:   1000baseT/Full
                       10000baseT/Full
Supported pause frame use: Symmetric Receive-only
Supports auto-negotiation: Yes
Advertised link modes:  1000baseT/Full
                       10000baseT/Full
Advertised pause frame use: Symmetric Receive-only
Advertised auto-negotiation: Yes
Link partner advertised link modes:  1000baseT/Full
                                       10000baseT/Full
Link partner advertised pause frame use: Symmetric
Link partner advertised auto-negotiation: Yes
Speed: 8000Mb/s
Duplex: Full
Port: FIBRE
PHYAD: 1
Transceiver: internal
Auto-negotiation: on
Supports Wake-on: g
Wake-on: g
Current message level: 0x00000000 (0)
```

```
Link detected: yes
```

```
[root@hp_proliant fcoe]# cp cfg-ethx cfg-eth2 # eth2 şəbəkə kartı üçün FCoE
quraşdırmasını nüsxələyirik
```

```
[root@hp_proliant fcoe]# cp cfg-ethx cfg-eth3 # eth3 şəbəkə kartı üçün FCoE
quraşdırmasını nüsxələyirik
```

Sonra həm `/etc/fcoe/cfg-eth2` quraşdırma faylında və həm də `/etc/fcoe/cfg-eth3` quraşdırma faylında `DCB_REQUIRED="no"` edirik (Aşağıdakı şəkildəki kimi):

```
## Type:          yes/no
## Default:      no
# Enable/Disable FCoE service at the Ethernet port
# Normally set to "yes"
FCOE_ENABLE="yes"

## Type:          yes/no
## Default:      no
# Indicate if DCB service is required at the Ethernet port
# Normally set to "yes"
DCB_REQUIRED="no"

## Type:          yes/no
## Default:      no
# Indicate if VLAN discovery should be handled by fcoemon
# Normally set to "yes"
AUTO_VLAN="yes"

## Type:          fabric/vn2vn
## Default:      fabric
# Indicate the mode of the FCoE operation, either fabric or vn2vn
# Normally set to "fabric"
MODE="fabric"

## Type:          yes/no
## Default:      no
# Indicate whether to run a FIP responder for VLAN discovery in vn2vn mode
#FIP_RESP="yes"
```

Qeyd: Əgər siz DCB(Data Center Bridging - QoS üçün istifadə edilir)-i FCoE NetCard-larda aktivləşdirmək istəyirsinizsə, onda hər bir FCoE card-ın quraşdırılmasında faylında(Misal üçün: `/etc/fcoe/cfg-eth2`) **DCB_REQUIRED="yes"** etmək lazımdır və aşağıdakı əmrlə aktivləşdirmək lazımdır:

```
dcbtool sc eth2 dcb on
dcbtool sc eth2 app:fcoe e:1
```

Ardıncada `/etc/fcoe/config` config faylında **SUPPORTED_DRIVERS** dəyişənini **"fcoe bnx2fc"** edirik(Aşağıdakı şəkildəki kimi):

```
[root@hp_proliant fcoe]# service lldpad start           # lldpad-i start edirik
Starting lldpad:                                         [ OK ]
```

```
[root@hp_proliant fcoe]# service fcoe start           # fcoe-ni start edirik
Starting FCoE initiator service:                         [ OK ]
```

```
[root@hp_proliant fcoe]# fcoeadm -i                  # FCoE kartlara baxırıq
```

```
Description:      NetXtreme II BCM57810 10 Gigabit Ethernet
Revision:         10
Manufacturer:     Broadcom Corporation
Serial Number:    9CB6549A5270
Driver:           bnx2x 1.710.10
Number of Ports:  1
```

```
Symbolic Name:    bnx2fc (Broadcom BCM57810) v2.4.2e over eth3
OS Device Name:   host2
Node Name:        0x50060B0000C26613
Port Name:        0x50060B0000C26612
FabricName:       0x10000027F8DBEC63
Speed:            Unknown
Supported Speed:  1 Gbit, 10 Gbit
MaxFrameSize:    2048
FC-ID (Port ID): 0x010203
State:            Online
```

```
Symbolic Name:    bnx2fc (Broadcom BCM57810) v2.4.2e over eth2
```

```

OS Device Name:      host3
Node Name:           0x50060B0000C26611
Port Name:           0x50060B0000C26610
FabricName:          0x10000027F8DBF943
Speed:               Unknown
Supported Speed:     1 Gbit, 10 Gbit
MaxFrameSize:        2048
FC-ID (Port ID):    0x010203
State:                Online
  
```

```

[root@hp_proliant fcoe]# cat /proc/partitions # Partitionları yoxlayırıq
major minor #blocks name
 8         0 292935982 sda
 8         1   512000 sda1
 8         2 292422656 sda2
253        0  52428800 dm-0
253        1  29290496 dm-1
253        2 210702336 dm-2
 8        16  10485760 sdb
 8        32  10485760 sdc
253        3  10485760 dm-3
 8        48  10485760 sdd
 8        64  10485760 sde
  
```

Hər iki daemon, yeni **lldpad** və **fcoe**-ni startup-a əlavə edirik:

```

[root@hp_proliant fcoe]# chkconfig lldpad on
[root@hp_proliant fcoe]# chkconfig fcoe on
  
```

Öncədən Multipath-i Linux maşınımıza yükləyirik.

```

[root@hp_proliant fcoe]# yum install device-mapper-multipath.x86_64 device-
mapper-multipath-libs.x86_64 -y
  
```

Multipath ünvanların tapılmasını işə salırıq

```

[root@hp_proliant fcoe]# mpathconf --enable
[root@hp_proliant fcoe]# mpathconf --find_multipaths y
  
```

Multipath daemon-u işə salırıq

```

[root@hp_proliant fcoe]# /etc/init.d/multipathd start
[root@hp_proliant fcoe]# chkconfig multipathd on # Startup-a əlavə edirik
[root@hp_proliant fcoe]# multipath -ll # Multipath-da diskimizə baxırıq.
mpathb (360002ac0000000000000000300009a26) dm-3 3PARdata,VV
size=10G features='0' hwhandler='0' wp=rw
`-+- policy='round-robin 0' prio=1 status=active
  |- 2:0:0:0 sdb 8:16 active ready running
  |- 2:0:1:0 sdc 8:32 active ready running
  |- 3:0:0:0 sdd 8:48 active ready running
  `-- 3:0:1:0 sde 8:64 active ready running
  
```

Firewall və Selinux-u sondürürük

```

[root@hp_proliant fcoe]# chkconfig --level 0123456 iptables off
[root@hp_proliant fcoe]# chkconfig --level 0123456 ip6tables off
  
```

`/etc/selinux/config` faylında **SELINUX=disabled** edirik.

```
[root@hp_proliant fcoe]# reboot # Hər hal üçün sonda reboot edirik
```

Troubleshoot üçün bəzi əmrləri sınaqdan keçirək

```
[root@hp_proliant fcoe]# yum -y install lsscsi.x86_64 # Lazımı paketi  
yükləyirik
```

```
[root@rac ~]# lsscsi | grep disk # Diskləri yoxlayırıq
[0:0:0:0] disk HP LOGICAL VOLUME 5.22 /dev/sda
[1:0:0:0] disk 3PARdata VV 3123 /dev/sdb
[1:0:1:0] disk 3PARdata VV 3123 /dev/sdc
[2:0:0:0] disk 3PARdata VV 3123 /dev/sdd
[2:0:1:0] disk 3PARdata VV 3123 /dev/sde
```

FCoE ilə gələn disklərimizə baxırıq

```
[root@rac ~]# fcoeadm -t
Interface: eth3
Roles: FCP Target
Node Name: 0x2FF70002AC009A26
Port Name: 0x20120002AC009A26
Target ID: 0
MaxFrameSize: 2048
OS Device Name: rport-1:0-3
FC-ID (Port ID): 0x010400
State: Online
```

LUN ID	Device Name	Capacity	Block Size	Description
0	/dev/sdb	10.00 GiB	512	3PARdata VV (rev 3123)

```
Interface: eth3
Roles: FCP Target
Node Name: 0x2FF70002AC009A26
Port Name: 0x21120002AC009A26
Target ID: 1
MaxFrameSize: 2048
OS Device Name: rport-1:0-6
FC-ID (Port ID): 0x010500
State: Online
```

LUN ID	Device Name	Capacity	Block Size	Description
0	/dev/sdc	10.00 GiB	512	3PARdata VV (rev 3123)

```
Interface: eth3
Roles: FCP Target
Node Name: 0x500143801603302F
```

```
Port Name:          0x5001438016033030
Target ID:          2
MaxFrameSize:      2048
OS Device Name:    rport-1:0-7
FC-ID (Port ID):  0x010600
State:              Online
```

```
Interface:          eth2
Roles:              FCP Target
Node Name:          0x2FF70002AC009A26
Port Name:          0x21110002AC009A26
Target ID:          0
MaxFrameSize:      2048
OS Device Name:    rport-2:0-4
FC-ID (Port ID):  0x010500
State:              Online
```

LUN ID	Device Name	Capacity	Block Size	Description
0	/dev/sdd	10.00 GiB	512	3PARdata VV (rev 3123)

```
Interface:          eth2
Roles:              FCP Target
Node Name:          0x2FF70002AC009A26
Port Name:          0x20110002AC009A26
Target ID:          1
MaxFrameSize:      2048
OS Device Name:    rport-2:0-6
FC-ID (Port ID):  0x010400
State:              Online
```

LUN ID	Device Name	Capacity	Block Size	Description
0	/dev/sde	10.00 GiB	512	3PARdata VV (rev 3123)

```
Interface:          eth2
Roles:              FCP Target
Node Name:          0x500143801603302C
Port Name:          0x500143801603302D
Target ID:          2
MaxFrameSize:      2048
OS Device Name:    rport-2:0-7
FC-ID (Port ID):  0x010600
State:              Online
```

```
LUN-larımıza baxaq:
[root@rac ~]# fcoeadm -l
Interface:          eth3
```

Roles: FCP Target
Node Name: 0x2FF70002AC009A26
Port Name: 0x20120002AC009A26
Target ID: 0
MaxFrameSize: 2048
OS Device Name: rport-1:0-3
FC-ID (Port ID): 0x010400
State: Online

LUN #0 Information:

OS Device Name: **/dev/sdb**
Description: **3PARdata VV (rev 3123)**
Ethernet Port FCID: 0x010218
Target FCID: 0x010400
Target ID: 0
LUN ID: 0
Capacity: 10.00 GiB
Capacity in Blocks: 20971520
Block Size: 512 bytes
Status: Attached

Interface: **eth3**
Roles: FCP Target
Node Name: 0x2FF70002AC009A26
Port Name: 0x21120002AC009A26
Target ID: 1
MaxFrameSize: 2048
OS Device Name: rport-1:0-6
FC-ID (Port ID): 0x010500
State: Online

LUN #0 Information:

OS Device Name: **/dev/sdc**
Description: **3PARdata VV (rev 3123)**
Ethernet Port FCID: 0x010218
Target FCID: 0x010500
Target ID: 1
LUN ID: 0
Capacity: 10.00 GiB
Capacity in Blocks: 20971520
Block Size: 512 bytes
Status: Attached

Interface: **eth3**
Roles: FCP Target
Node Name: 0x500143801603302F
Port Name: 0x5001438016033030
Target ID: 2
MaxFrameSize: 2048
OS Device Name: rport-1:0-7
FC-ID (Port ID): 0x010600
State: Online

Interface: **eth2**
Roles: FCP Target
Node Name: 0x2FF70002AC009A26
Port Name: 0x21110002AC009A26
Target ID: 0
MaxFrameSize: 2048
OS Device Name: rport-2:0-4
FC-ID (Port ID): 0x010500
State: Online

LUN #0 Information:
OS Device Name: **/dev/sdd**
Description: **3PARdata VV (rev 3123)**
Ethernet Port FCID: 0x010218
Target FCID: 0x010500
Target ID: 0
LUN ID: 0
Capacity: 10.00 GiB
Capacity in Blocks: 20971520
Block Size: 512 bytes
Status: Attached

Interface: **eth2**
Roles: FCP Target
Node Name: 0x2FF70002AC009A26
Port Name: 0x20110002AC009A26
Target ID: 1
MaxFrameSize: 2048
OS Device Name: rport-2:0-6
FC-ID (Port ID): 0x010400
State: Online

LUN #0 Information:
OS Device Name: **/dev/sde**
Description: **3PARdata VV (rev 3123)**
Ethernet Port FCID: 0x010218
Target FCID: 0x010400
Target ID: 1
LUN ID: 0
Capacity: 10.00 GiB
Capacity in Blocks: 20971520
Block Size: 512 bytes
Status: Attached

Interface: **eth2**
Roles: FCP Target
Node Name: 0x500143801603302C
Port Name: 0x500143801603302D
Target ID: 2
MaxFrameSize: 2048
OS Device Name: rport-2:0-7
FC-ID (Port ID): 0x010600
State: Online

FCoE kartımızda statistikalara baxaq:

```
[root@rac ~]# fcoeadm -s eth2
eth2      interval: 1                               Err  Inv  IvTx Link Cntl Input
Input      Output      Output
Seconds TxFrames  TxBytes      RxFrames  RxBytes      Frms CRC   Byte Fail Reqs
Requests MBytes      Requests  MBytes
-----
0          1387        125068       2552      2417480      0   0    0   0   7   1125
2          0          0             0         0             0   0    0   0   7   1125
1          1387        125068       2552      2417480      0   0    0   0   7   1125
2          0          0             0         0             0   0    0   0   7   1125
```

FCoE ilə ping edək:

```
[root@rac ~]# fcping -c3 -h eth3 -F 0x010218
Maximum ECHO data allowed by the Fabric (0xfffffd) : 2108 bytes.
Maximum ECHO data allowed by the Source (0x010218) : 2044 bytes.
Maximum ECHO data allowed by the Target (0x010218) : 32 bytes.
Maximum ECHO data requested from user input (-s) : 32 (default 32) bytes.
Actual FC ELS ECHO data size used : 32 bytes.
Actual FC ELS ECHO payload size used : 36 bytes (including 4 bytes ECHO
command).
Sending FC ELS ECHO from 0x10218 (fc_host1) to 0x10218:
echo      1 accepted                0.225 ms
echo      2 accepted                0.222 ms
echo      3 accepted                0.225 ms
3 frames sent, 3 received 0 errors, 0.000% loss, avg. rt time 0.224 ms
```

-c - Göndəriləcək ping sayı (Bizim halda 3 ədəd)
-h - hansı FCoE kartımızın üzərindən
-F - **FC-ID** (Bunu **fcoeadm -i** əmri ilə əldə edə bilərsiniz.)

FCoE-nin digər maşınlara paylaşılması.

Siz FCoE-ni özünüz istifadə etdiyiniz kimi, başqa maşınlara da paylaşa bilərsiniz.

```
yum install fcoe-target-utils      # Öncə lazımı paketi yükləyirik.
service fcoe-target start         # Servisi işə salırıq

chkconfig fcoe-target on          # Servisi startup-a əlavə edirik.

targetcli                          # Əmri daxil edirik ki, quraşdırma faylımızı yaradaq
```

Avadanlığın təyinatı aşağıdakı kimi olur:

```
backstores/block create example1 /dev/sda4
```

example1 adlı **/dev/sda4** diskini yaradırıq.

Digər avadanlığı təyin edirik:

```
backstores/fileio create example2 /srv/example2.img 100M # 100M-baytlıq
img faylını
example2 adla
paylaşırıq

tcm_fc/ create 00:11:22:33:44:55:66:77 # FCoE interfeysde FCoE target
yaradıırıq
cd tcm_fc/00:11:22:33:44:55:66:77 # target instansin xəritələnməsi
luns/ create /backstores/fileio/example2

acls/ create 00:99:88:77:66:55:44:33 # FCoE initiator-a yetkini veririk.
```

Multipath disklerin işlək vəziyyətdə genişləndirilməsi

Multipath I/O – bir neçə marşrutdan istifadə etmək, məlumatlar saxlanılan şəbəkə üzvlərinin qoşulması texnologiyasıdır. Məsələn, bir SCSI-disk iki SCSI-kontrollərə birləşdirilmiş ola bilər. Kontrollerlərdən biri, sıradan çıxdığı halda əməliyyat sistemi diske giriş üçün digərindən istifadə edəcək. Bu arxitektura sistemin səhvə davamlılığını artırır və yüklənmənin bölüşdürülməsinə şərait yaradır.

Unutmayın ki, işə başlamazdan əvvəl avadanlıq inzibatçısı həmin diskini öz Management serverində öncədən artırmalıdır.

Serverimizdə olan Fibre Channel linklər üçün axtarış edirik:

```
echo "- - -" > /sys/class/scsi_host/host0/scan  
echo "- - -" > /sys/class/scsi_host/host1/scan
```

Yuxarıdan əmrlə eyni işi görür sadəcə, burda dövr bütün işi avtomatlaşdırır:

```
for host in `ls /sys/class/fc_host`; do  
    echo "- - -" > /sys/class/scsi_host/${HOST}/scan  
done
```

Genişləndiriləcək diskimizi tapırıq. Genişləndiriləcək diskimiz `'/dev/mapper/mpathg'` adındadır. Ancaq onun böyüməsindən öncə, bizə gələn kanallar üzərində olan disklərin həcmi **resize** etməliyik və sonra da **MPATH** diski **resize** etməliyik

```
fdisk -l | grep Disk | grep -v identifier
```

```
Disk /dev/sdf: 1610.6 GB, 1610612736000 bytes  
Disk /dev/sdg: 1610.6 GB, 1610612736000 bytes  
Disk /dev/mapper/mpathg: 1610.6 GB, 1610612736000 bytes  
Disk /dev/sdh: 1610.6 GB, 1610612736000 bytes  
Disk /dev/sdi: 1610.6 GB, 1610612736000 bytes
```

MPath diskimizin həcminə baxırıq və bir yerdə qeyd edirik ki, sonra dəyişmiş həcmi görə bilək.

```
blockdev --getsz /dev/mapper/mpathg
```

Disklərimizin Optika ilə gələn kanallarını yenidən scan edirik

```
echo 1 > /sys/block/sdf/device/rescan  
echo 1 > /sys/block/sdg/device/rescan  
echo 1 > /sys/block/sdh/device/rescan  
echo 1 > /sys/block/sdi/device/rescan
```

Yenidən disklərimizə baxıb görürük ki, fiziki disklərdə həcm artıb, ancaq Mpath diskində həcm köhnə olaraq qalır.

```
fdisk -l | grep Disk | grep -v identifier
```

```
Disk /dev/sdf: 1825.4 GB, 1825361100800 bytes  
Disk /dev/sdg: 1825.4 GB, 1825361100800 bytes  
Disk /dev/mapper/mpathg: 1610.6 GB, 1610612736000 bytes  
Disk /dev/sdh: 1825.4 GB, 1825361100800 bytes  
Disk /dev/sdi: 1825.4 GB, 1825361100800 bytes
```

Multipath diskin özünü **resize** edib **reconfigure** edirik, sonra da menyudan **exit** əmri ilə çıxırıq.

```
multipathd -k 'resize map /dev/mapper/mpathg'  
multipathd> reconfigure  
ok
```

Yenidən Disklərimiz-də axtarış edib **mpathg** diskinin həcminə göz yetirib görürük ki, həcm artıq **1825.4Gb**-dır.

```
fdisk -l | grep Disk | grep -v identifier | grep mpathg  
Disk /dev/mapper/mpathg: 1825.4 GB, 1825361100800 bytes
```

Əməliyyat sistemə **mpathg** diskində olan partition **table**-ın dəyişməsi haqqında məlumat ötürürük.

```
partprobe /dev/mapper/mpathg
```

Physical Volume-mu resize edirik.

```
pvresize /dev/mapper/mpathg
```

Artırılan həcmdən **232GB** həcmi **vg-1TB** Volume group-unda olan **u02** LVOL-una artırırıq. Nəticədə aşağıdakı jurnallarda görünən formada olmalıdır
lvextend -L +300G /dev/vg-1TB/u01 /dev/mapper/mpathg

```
Extending logical volume u01 to 1.07 TiB
```

```
Logical volume u01 successfully resized
```

Sonda mövcud olan fayl sistemə toxunmadan yeni yaranan həcmə fayl sistemi artırırıq.

```
resize2fs -p /dev/vg-1TB/u01
```

BÖLÜM 10

Korporativ şəbəkədə yazışma sistemi

- OpenFire XMPP serverin qurulması
- OpenFIRE ilə Active Directory inteqrasiyası

Hər bir korporativ şəbəkənin daxili yazışma sistemi olmalıdır. Bu yazışma sistemi istifadəçiləri həmin şəbəkə daxilində məlumat ötürülmələrində təhlükəsiz edir, şirkətin özünü təhlükəsiz edir və istifadəçilərin arasında danışıqları jurnallayır. Şirkət daxilində olan daxili yazışma sistemi domain controllerlə inteqrasiya qabiliyyətinə malik olmalıdır ki, istifadəçilər hər bir program təminatı üçün, fərqli istifadəçi adı və şifrə daxil etməsinlər. Başlığımızda bunların hamısı müzakirə ediləcək.

OpenFire XMPP serverin qurulması

OpenFire - JAVA da yazılmış Jabber/XMPP serverdir. İkili lisenziya altında işləyir. Həm pulsuz proqram təminatıdır və həm də rəsmi dəstəyi mövcuddur. İdarəetmə üçün WEB panelə sahibdir, 9090 (http) və 9091 (https) portlar üzərindən işləyir. Pluginləri (genişlənmələr), SSL/TLS dəstəkləyir, JDBC vasitəsilə verilənlər bazasına qoşula bilir (Oracle, MSSQL, PostgreSQL, DB2, Sybase ASE, MySQL və ya daxili verilənlər bazası HSQLDB), LDAP-a qoşula və qruplara görə süzgəcdən keçirə bilir, digər mənbələrə əsaslanaraq istifadəçi qeydiyyatını aparmaq və fərqli dillərin dəstəklənməsi imkanına sahibdir. İdarə edilməsinin əksər hissəsi WEB interfeys vasitəsilə edilir. Rəsmi saytı <http://www.igniterealtime.org/> .

Aşağıdakı funksionallıqları mövcuddur:

- WEB ilə idarəetmə
- Çoxlu pluginlərə sahibdir
- SSL/TLS dəstəkləyir
- Mesajların saxlanması və istifadəçi detalları üçün, verilənlər bazaları ilə işləmə qabiliyyəti
- LDAP ilə əlaqə
- İstifadəçilərin kənar verilənlər vasitəsilə qeydiyyatdan keçirilmə imkanı
- Qeyri asılı platforma, təmiz JAVA
- Spark ilə tam inteqrasiya edilə bilər

Dəstəklənən klient proqramları:

- **Miranda IM**
- **QIP Infium**
- **Spark**
- **Trillian Pro**
- **Gaim**
- **Pandion**
- **Psi**
- **Exodus**
- **Pidgin**
- **Kopete**
- **Jitsi**

DNS serverinizdə aşağıdakılara uyğun olaraq SRV yazıları əlavə edin:

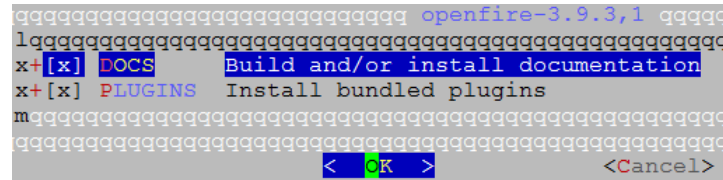
```
openfire                IN A    94.20.81.149
_jabber._tcp.jabber.opensource.az.    IN SRV 0 0 5269
    jabber.opensource.az.
_xmpp-client._tcp.jabber.opensource.az.    IN SRV 0 0 5222
    jabber.opensource.az.
_xmpp-server._tcp.jabber.opensource.az.    IN SRV 0 0 5269
    jabber.opensource.az.
```

MySQL serverimizdə öncədən verilənlər bazası yaradaq ki, sonrakı quraşdırmalarımızda bizdən tələb ediləndə hazır olaq:

```
mysql -uroot -p
mysql> CREATE DATABASE openfire;
mysql> GRANT ALL PRIVILEGES ON openfire.* TO openfire@localhost IDENTIFIED BY
'openfiredbpass';
mysql> FLUSH PRIVILEGES;
```

Yükləməyə başlamazdan öncə mütləq portları yeniləmək lazımdır.

```
cd /usr/ports/net-im/openfire - Port ünvanına daxil oluruq
make config - Lazımi modulları seçirik
```

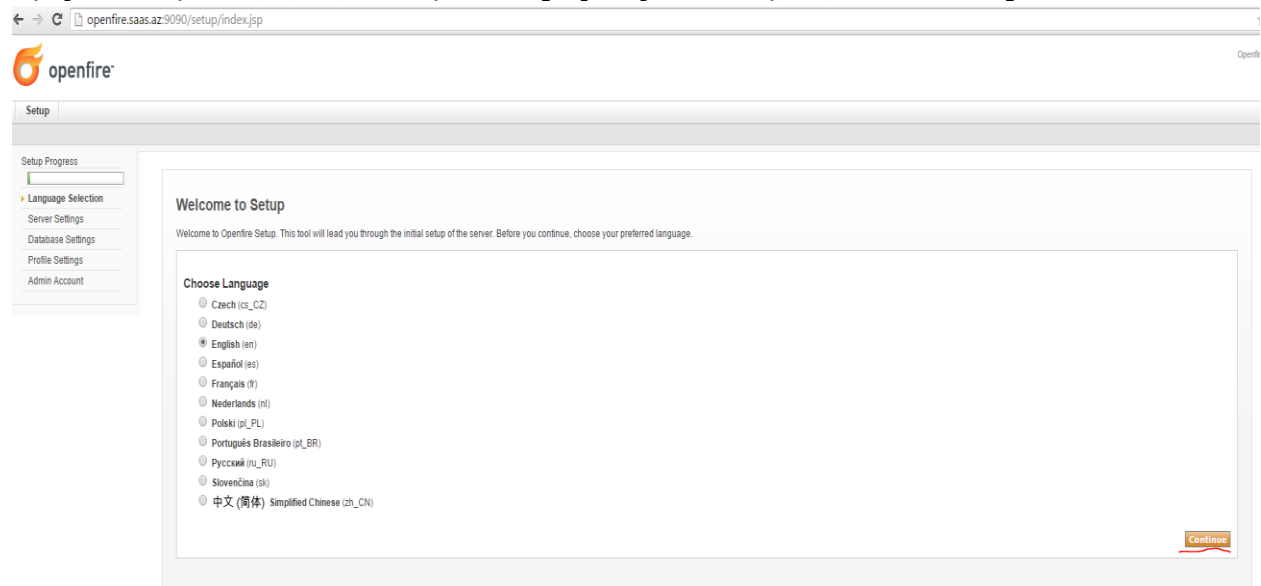


```
make install - Yükləyirik
```

```
echo 'openfire_enable="YES"' >> /etc/rc.conf - OpenFire-ı StartUP-a əlavə edirik
/usr/local/etc/rc.d/openfire start - İşə salırıq
```

```
sockstat -l | grep openfire - İşə düşməsinə yoxlayırıq
openfire java 56187 26 tcp4 *:9090 **
openfire java 56187 29 stream (not connected)
```

Ardınca <http://openfire.opensource.az:9090> səhifəsinə daxil oluruq və aşağıdakı şəkili əldə etmiş olacağıq (English seçib **Continue** düyməsinə sıxın):

Göstərilən linkdə domain adı seçirik və **Continue** düyməsinə sıxırıq:

Setup

Setup Progress

- ✓ Language Selection
- Server Settings
- Database Settings
- Profile Settings
- Admin Account

Server Settings

Below are host settings for this server. Note: the suggested value for the domain is based on the network settings of this machine.

Domain:

Admin Console Port:

Secure Admin Console Port:

Property Encryption via:

- Blowfish
- AES

Property Encryption Key:

[Continue](#)

Ardınca kənar baza seçmək üçün **Standart Database Connection** seçirik və **Continue** düyməsinə sıxırırıq:

Setup

Setup Progress

- ✓ Language Selection
- ✓ Server Settings
- Database Settings
- Profile Settings
- Admin Account

Database Settings

Choose how you would like to connect to the Openfire database.

- Standard Database Connection
Use an external database with the built-in connection pool.
- Embedded Database
Use an embedded database, powered by HSQLDB. This option requires no external database configuration and is an easy way to get up and running quickly. However, it does not offer the same level of performance as an external database.

[Continue](#)

Sonra verilənlər bazası **MySQL** seçirik, Database URL:
jdbc:mysql://localhost:3306/openfire?rewriteBatchedStatements=true
sintaksislə yazırıq və şəkildə göstərildiyi qaydada, openfire üçün MySQL
istifadəçi adı və şifrəsini daxil edib **Continue** düyməsinə sıxırırıq:

Setup

Setup Progress

- Language Selection
- Server Settings
- Database Settings
- Profile Settings
- Admin Account

Database Settings - Standard Connection

Specify a JDBC driver and connection properties to connect to your database. If you need more information about this process please see the database documentation distributed with Openfire.

Note: Database scripts for most popular databases are included in the server distribution at [Openfire_HOME]/resources/database.

Database Driver Presets: **MySQL**

JDBC Driver Class:

Database URL:

Username:

Password:

Minimum Connections:

Maximum Connections:

Connection Timeout: Days

Növbəti şəkildə **Default** seçib **Continue** düyməsinə sıxırıq:

openfire

Setup

Setup Progress

- Language Selection
- Server Settings
- Database Settings
- Profile Settings
- Admin Account

Profile Settings

Choose the user and group system to use with the server.

- Default**
Store users and groups in the server database. This is the best option for simple deployments.
- Directory Server (LDAP)**
Integrate with a directory server such as Active Directory or OpenLDAP using the LDAP protocol. Users and groups are stored in the directory and treated as read-only.
- Clearspace Integration**
Integrate with an existing Clearspace installation. Users and groups will be pulled directly from Clearspace. Clearspace will also be used for authenticating users. Please be aware that Clearspace 2.0 or higher is required.

[Continue](#)

Açılan səhifədə, **admin** adlı hesab üçün email ünvanı və şifrəni iki dəfə daxil edib, (**admin** adlı istifadəçi adı və təyin etdiyimiz şifrə ilə gələcəkdə sistemimizdə daxil olacağıq. **admin** adı şərtidir) continue düyməsinə sıxırıq:

Setup

Setup Progress

- ✓ Language Selection
- ✓ Server Settings
- ✓ Database Settings
- ✓ Profile Settings
- ▶ Admin Account

Administrator Account

Enter settings for the system administrator account (username of "admin") below. It is important to choose a setup your admin account (not for first time users).

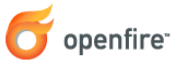
Admin Email Address:
A valid email address for the admin account.

New Password:

Confirm Password:

Sonda açılan səhifə aşağıdakı kimi olacaq və **Login to the admin console** düyməsinə sıxıb sistemimizə daxil oluruq:

← → C openfire.saas.az:9090/setup/setup-finished.jsp

Setup

Setup Progress

- ✓ Language Selection
- ✓ Server Settings
- ✓ Database Settings
- ✓ Profile Settings
- ✓ Admin Account

Setup Complete!

This installation of Openfire is now complete. To continue:

[Login to the admin console](#)

admin istifadəçi adı və biraz öncə yazdığımız şifrəni qeyd edərək sistemimizə daxil oluruq:

openfire.saas.az:9090/login.jsp

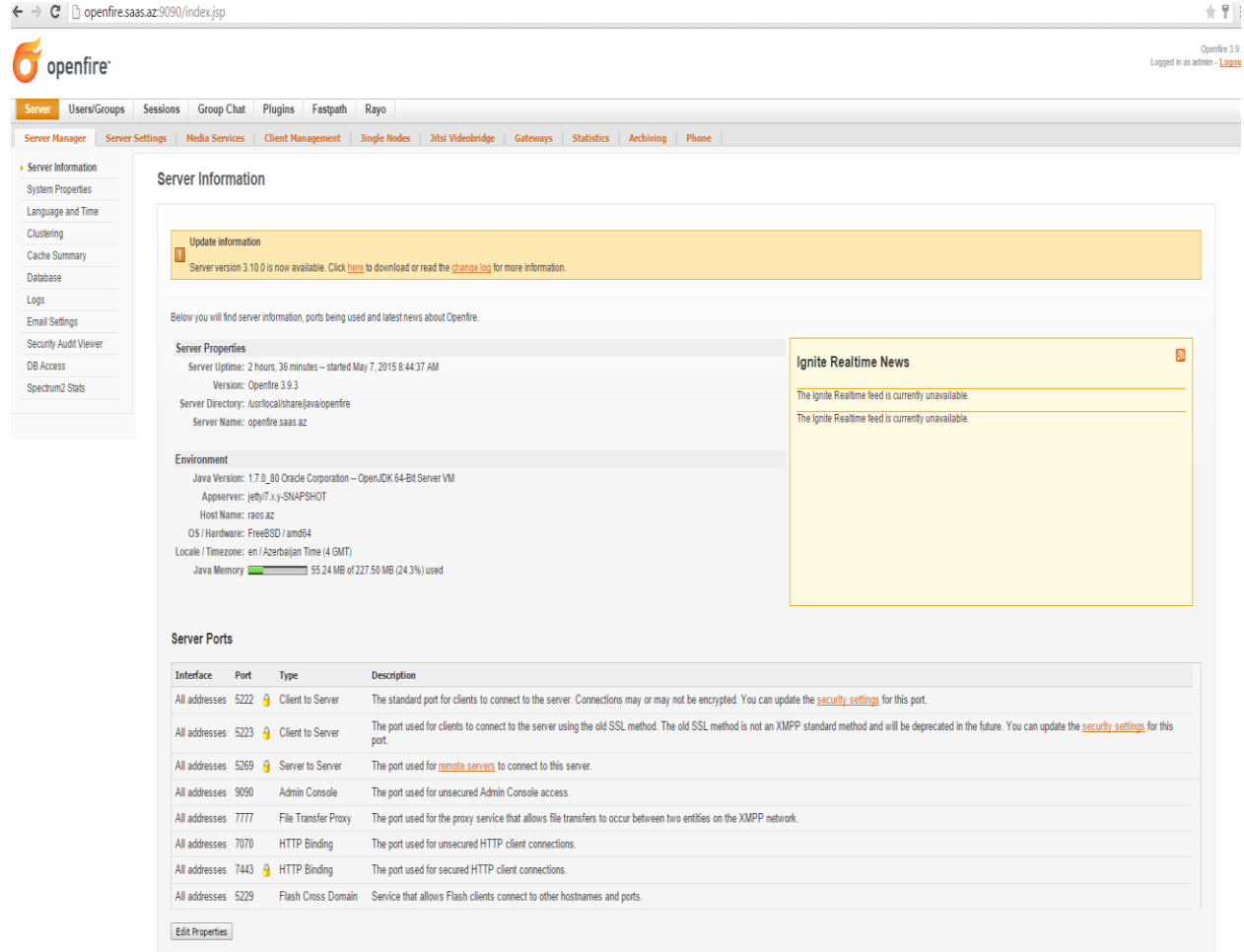
 Administration Console

Login

username password

Openfire, Version: 3.9.3

Sonda açılan pəncərəyə aşağıdakı kimi olacaq:

The screenshot shows the Openfire 3.9.3 web interface. The browser address bar shows 'openfire.saas.az:9090/index.jsp'. The page title is 'Server Information'. The interface includes a navigation menu on the left with options like 'Server Information', 'System Properties', 'Language and Time', 'Clustering', 'Cache Summary', 'Database', 'Logs', 'Email Settings', 'Security Audit Viewer', 'DB Access', and 'Spectrum2 Stats'. The main content area is titled 'Server Information' and contains several sections:

- Update information:** A yellow banner indicating that server version 3.10.0 is now available, with links to download or read the change log.
- Server Properties:**
 - Server Uptime: 2 hours, 36 minutes – started May 7, 2015 8:44:37 AM
 - Version: Openfire 3.9.3
 - Server Directory: /usr/local/share/java/openfire
 - Server Name: openfire.saas.az
- Environment:**
 - Java Version: 1.7.0_80 Oracle Corporation – OpenJDK 64-Bit Server VM
 - Appserver: jeth7.x.y-SNAPSHOT
 - Host Name: raos.az
 - OS / Hardware: FreeBSD / amd64
 - Locale / Timezone: en / Azerbaijan Time (4 GMT)
 - Java Memory: 55.24 MB of 227.50 MB (24.3%) used
- Server Ports:** A table listing various ports and their descriptions.

Interface	Port	Type	Description
All addresses	5222	Client to Server	The standard port for clients to connect to the server. Connections may or may not be encrypted. You can update the security settings for this port.
All addresses	5223	Client to Server	The port used for clients to connect to the server using the old SSL method. The old SSL method is not an XMPP standard method and will be deprecated in the future. You can update the security settings for this port.
All addresses	5269	Server to Server	The port used for remote servers to connect to this server.
All addresses	9090	Admin Console	The port used for unsecured Admin Console access.
All addresses	7777	File Transfer Proxy	The port used for the proxy service that allows file transfers to occur between two entities on the XMPP network.
All addresses	7070	HTTP Binding	The port used for unsecured HTTP client connections.
All addresses	7443	HTTP Binding	The port used for secured HTTP client connections.
All addresses	5229	Flash Cross Domain	Service that allows Flash clients connect to other hostnames and ports.

Aşağıdakı şablonda göstərildiyi kimi, bir neçə istifadəçi yaradaq:

Server **Users/Groups** Sessions Group Chat Plugins Fastpath Rayo

Users **Groups** Import & Export

User Summary
▶ **Create New User**
User Search
Just married
MotD Properties
Registration Properties
Advanced User Search
Users Creation

Create User

Use the form below to create a new user.

Create New User

Username: *
Name:
Email:
Password: *
Confirm Password: *
Is Administrator? (Grants admin access to Openfire)

* Required fields

Sonra qrup əlavə edirik:

Server **Users/Groups** Sessions Group Chat Plugins Fastpath Rayo

Users **Groups** Import & Export

Group Summary
▶ **Create New Group**

Create Group

Use the form below to create your new group. Once you've created the group you will proceed to another screen where you can add members and set up group contact list.

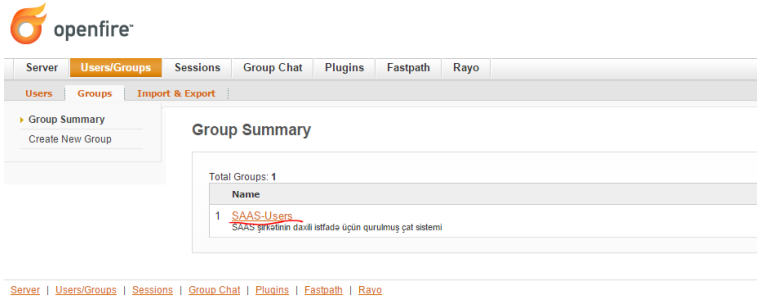
Create New Group

Group Name: *
Description:

* Required fields

[Server](#) | [Users/Groups](#) | [Sessions](#) | [Group Chat](#) | [Plugins](#) | [Fastpath](#) | [Rayo](#)

Sonra həmin qrupa daxil olaraq yaratdığımız istifadəçiləri həmin qrupa əlavə edirik:

openfire

Server | **Users/Groups** | Sessions | Group Chat | Plugins | Fastpath | Rayo

Users | **Groups** | Import & Export

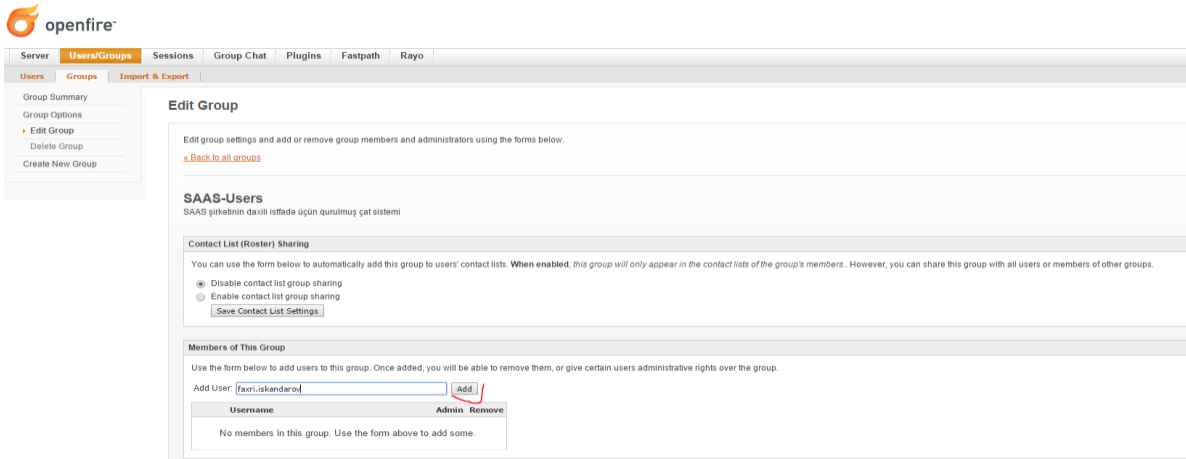
Group Summary
Create New Group

Group Summary

Total Groups: 1

Name
1 SAAS-Users SAAS giribinin daxili istifada üçün qurulmuş çat sistemi

Server | Users/Groups | Sessions | Group Chat | Plugins | Fastpath | Rayo

openfire

Server | **Users/Groups** | Sessions | Group Chat | Plugins | Fastpath | Rayo

Users | **Groups** | Import & Export

Group Summary
Group Options
Edit Group
Delete Group
Create New Group

Edit Group

Edit group settings and add or remove group members and administrators using the forms below.

[Back to all groups](#)

SAAS-Users

SAAS giribinin daxili istifada üçün qurulmuş çat sistemi

Contact List (Roster) Sharing

You can use the form below to automatically add this group to users' contact lists. **When enabled, this group will only appear in the contact lists of the group's members.** However, you can share this group with all users or members of other groups.

Disable contact list group sharing
 Enable contact list group sharing
[Save Contact List Settings](#)

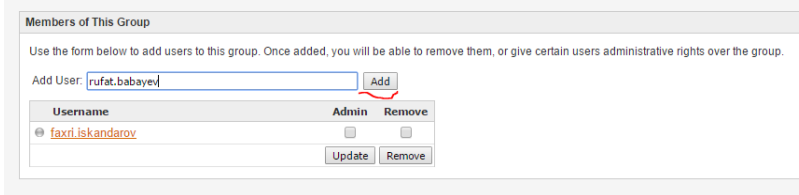
Members of This Group

Use the form below to add users to this group. Once added, you will be able to remove them, or give certain users administrative rights over the group.

Add User: [Add](#)

Username	Admin	Remove
faxri.iskandarov	☐	☐

No members in this group. Use the form above to add some.

Members of This Group

Use the form below to add users to this group. Once added, you will be able to remove them, or give certain users administrative rights over the group.

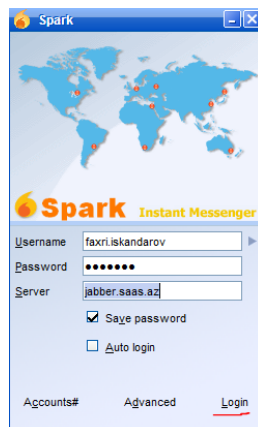
Add User: [Add](#)

Username	Admin	Remove
faxri.iskandarov	☐	☐

[Update](#) [Remove](#)

İndi isə clientin quraşdırılmasına baxaq. Bunun üçün öncə Spark client programını göstərilən linkdən http://www.igniterealtime.org/downloads/download-landing.jsp?file=spark/spark_2_7_0.exe dərindiririk və yükləyirik.

Aşağıdakı şəkildə uyğun şəkildə **faxri.iskandarov** adlı istifadəçini quraşdırırıq:

Sonra Monitoring service pluginin yüklənməsini yoxlayırıq:

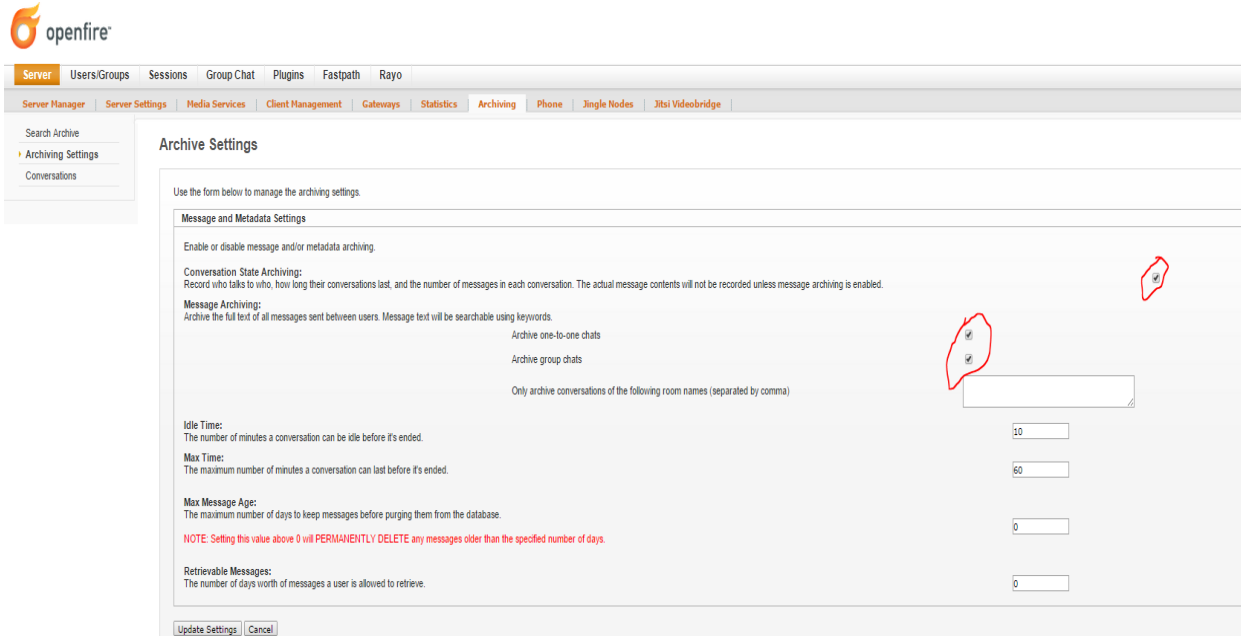
Plugins

Plugins add new functionality to the server. The list of plugins currently installed is below. To download new plugins, please visit the [Available Plugins](#) page.

Plugins	Description	Version	Author	Restart	Delete
Broadcast	Broadcasts messages to users.	1.9.0	Jive Software		
Client Control	Controls clients allowed to connect and available features	1.2.0	Jive Software		
Content Filter	Scans message packets for defined patterns	1.7.0	Conor Hayes		
DB Access	Provides administrators with a simple direct access interface to their Openfire DB.	1.1.0	Daniel Henninger		
Debugger Plugin	Prints XML traffic to the stdout (raw and interpreted XML)	1.3.0	Jive Software		
Email Listener	Listens for emails and sends alerts to specific users.	1.1.0	Jive Software		
Fastpath Service	Support for managed queued chat requests, such as a support team might use.	4.3.1	Jive Software		
GoJara	ProtoXEP-xxxx: Remote Roster Management support	2.1.5	Holger Bergunde / Daniel Henninger / Axel-F. Brand		
Hazelcast Clustering Plugin	Clustering support for Openfire, powered by Hazelcast.	1.2.1	Tom Evans		
Jingle Nodes Plugin	Provides support for Jingle Nodes	0.1.0	Jingle Nodes (Rodrigo Martins)		
Version 0.1.1 Available (Change Log) Update					
Jitsi Video Bridge	Integrates Jitsi Video Bridge into Openfire.	1.3.0	jitsi.org and igniterealtime.org		
Just married	Allows admins to rename or copy users	1.1.0	Holger Bergunde		
Kraken IM Gateway	Provides gateway connectivity to the other public instant messaging networks	1.2.0	Daniel Henninger		
Load Statistic	Logs load statistics to a file	1.2.0	Jive Software		
Monitoring Service	Monitors conversations and statistics of the server.	1.4.2	Jive Software		
MoTD (Message of the Day)	Allows admins to have a message sent to users each time they log in.	1.1.0	Ryan Graham		
Packet Filter	Rules to enforce ethical communication	3.2.0	Nate Putnam		
Presence Service	Exposes presence information through HTTP.	1.6.0	Jive Software		
Rayo Plugin	Provides support for XEP-0327	0.0.2	Ignite Realtime Community		
Registration	Performs various actions whenever a new user account is created.	1.6.0	Ryan Graham		
SIP Phone Plugin	Provides support for SIP account management	1.1.0	Ignite Realtime		
STUN server plugin	Adds STUN functionality to Openfire	1.1.0	Ignite Realtime		
Search	Provides support for Jabber Search (XEP-0055)	1.6.0	Ryan Graham		
Subscription	Automatically accepts or rejects subscription requests	1.3.0	Ryan Graham		
User Creation	Creates users and populates rosters.	1.2.0	Jive Software		
User Import Export	Enables import and export of user data	2.4.0	Ryan Graham		
User Service	Allows administration of users via HTTP requests.	1.4.3	Justin Hunt		

Upload Plugin
Plugin files (.jar) can be uploaded directly by using the form below.
 No file chosen

Ardınca **Server -> Archiving -> Archiving Settings** bölümünə daxil oluruq və daxili yazışmaların loqlanmasını aktivləşdiririk (Aşağıdakı şəkildəki kimi):

openfire

Server | Users/Groups | Sessions | Group Chat | Plugins | Fastpath | Rayo

Server Manager | Server Settings | Media Services | Client Management | Gateways | Statistics | **Archiving** | Phone | Jingle Nodes | Jitsi Videobridge

Search Archive
Archiving Settings
Conversations

Archive Settings

Use the form below to manage the archiving settings.

Message and Metadata Settings

Enable or disable message and/or metadata archiving.

Conversation State Archiving:
Record who talks to who, how long their conversations last, and the number of messages in each conversation. The actual message contents will not be recorded unless message archiving is enabled.

Message Archiving:
Archive the full text of all messages sent between users. Message text will be searchable using keywords.

Archive one-to-one chats

Archive group chats

Only archive conversations of the following room names (separated by comma)

Idle Time:
The number of minutes a conversation can be idle before it's ended.

Max Time:
The maximum number of minutes a conversation can last before it's ended.

Max Message Age:
The maximum number of days to keep messages before purging them from the database.

NOTE: Setting this value above 0 will PERMANENTLY DELETE any messages older than the specified number of days.

Retrievable Messages:
The number of days worth of messages a user is allowed to retrieve.

Hətta siz Online web vasitəsilə danışıqlar apara bilərsiniz. Bunun üçün <http://openfire.opensource.az:7070/jitsi/apps/ofmeet> linkinə daxil etmənin yetər. Bu kanal şifrələnmiş olmayacaq. Şifrələnmiş kanal üçün isə

<http://openfire.opensource.az:7443/jitsi/apps/ofmeet> linkinə daxil olmaq lazımdır.

Qeyd: Yükləmədən susmaya görə əgər siz Jitsi client proqramdan istifadə edirsinizsə, o halda OpenFire tərəfdə hər bir müştəri üçün ayrıca SIP nömrə yaratmağa ehtiyac yoxdur. Çünki Jitsi client proqramı vasitəsilə XMPP üzərindən görüntü, səs, data ötürmək və həm də ekranı paylaşmaq olur. Ancaq Jitsi client proqramı <https://jitsi.org/Main/Download> ünvanından endirilir, yüklənir və XMPP protokolu istifadə edilərək quraşdırılır. Aşağıda jitsi proqramın qurulması göstəriləcək.

Ümumiyyətlə pluginlər **Server** tab-ın altında quraşdırılır. Həmçinin **Server** -> **Jitsi Videobridge** bölümünə daxil oluruq və aşağıdakı şəkildəki kimi, jitsi keçidə istifadəçi adı ilə şifrə təyin edirik və eynilə telefon quraşdırırıq:
Jitsi Videobridge Settings Page

OfMeet Configuration	
☒ Disable IPv6 - Do not use IPv6 for webrtc	
☐ Enable IPv6 - Enable webrtc to use IPv6	
☒ Disable Nicknames - Do not prompt user to provide a nickname	
☐ Enable Nicknames - Prompt user to enter a nickname	
ICE Servers	<input type="text"/>
Video Resolution	<input type="text" value="720"/>
Media Configuration	
Min port used for media	<input type="text" value="50000"/>
Max port used for media	<input type="text" value="60000"/>
Security	
Username for web applications	<input type="text" value="admin"/>
Password for web applications	<input type="password" value="*****"/>
Recordings	
☐ Disabled - Audio and Video Recording disabled	
☒ Enabled - Audio and Video Recording enabled	
SIP Registration	
Username	<input type="text" value="1014"/>
Password	<input type="password" value="*****"/>
Registration Server	<input type="text" value="fs.opensource.az"/>
Outbound Proxy	<input type="text"/>
Save Settings	
<input type="button" value="Save"/> Changes to any of these parameters requires a restart of Openfire.	

Siz həmçinin **Sessions** -> **Tools** -> **Send Message** bölümündən hər kəsə xəbərdarlıq yollaya bilərsiniz. Aşağıdakı şəkildə bu göstərilir:

Server	Users/Groups	Sessions	Group Chat	Plugins	Asterisk-IM	Fastpath	Rayo
--------	--------------	-----------------	------------	---------	-------------	----------	------

Active Sessions **Tools**

- ▶ **Send Message**
- Gateway Registration Overview

Send Administrative Message

Use the form below to send an administrative message to all users.

To: All Online Users

Message:

Əgər hər bir istifadəçi üçün SIP nömrə təyin etmək istəsək, öncədən serverə XMPP istifadəçilər əlavə edilir və ardınca **Server -> Phone -> Add new Phone Mapping** bölməsinə daxil olub SIP istifadəçiləri əlavə edirik (SIP server ilə XMPP olan serverin özündədir). Misal üçün mövcud **namaz.bayramli** adlı XMPP istifadəçisi üçün SIP nömrə yaradırıq.

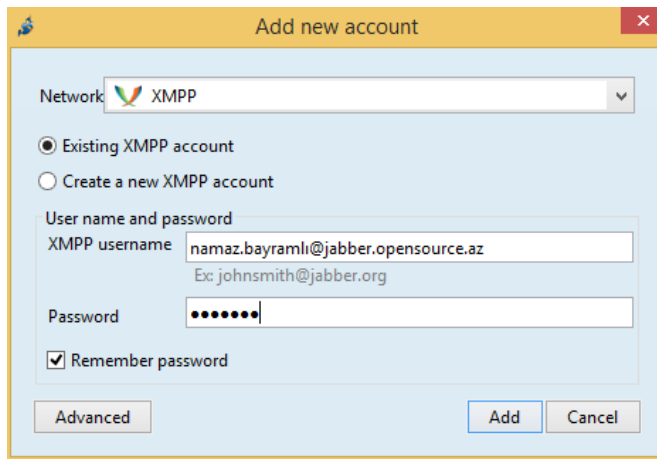
Create SIP Phone Mapping

Create or update a phone mapping using the form below.

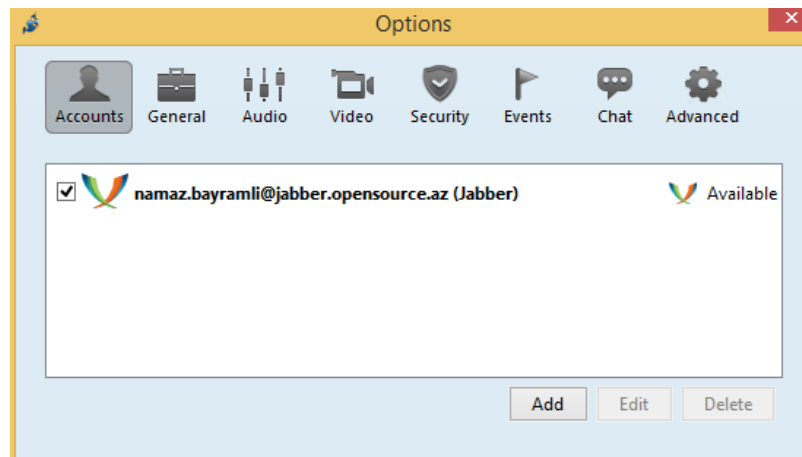
XMPP username :	<input style="width: 90%;" type="text" value="namaz.bayramli"/>
SIP username :	<input style="width: 90%;" type="text" value="1018"/>
Authorization Username :	<input style="width: 90%;" type="text" value="1018"/>
Display Phone Number :	<input style="width: 90%;" type="text" value="1018"/>
Password :	<input style="width: 90%;" type="password" value="*****"/>
Server :	<input style="width: 90%;" type="text" value="fs.opensource.az"/>
Outbound Proxy :	<input style="width: 90%;" type="text"/>
Voice Mail Number :	<input style="width: 90%;" type="text" value="1018"/>

Sonra Windows maşınımıza Jitsi XMPP/SIP klient proqramını endiririk və aşağıdakı kimi quraşdırırıq (Rəsmi saytı: <https://jitsi.org/Main/Download> :

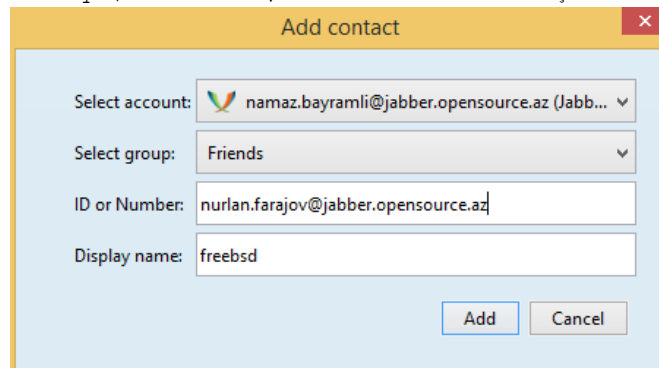
File -> Add new account -> XMPP -> XMPP Username - Password -> Add

Nəticədə aşağıdakı kimi istifadəçinin həm XMPP hesabı və həm də SIP hesabı olacaq:

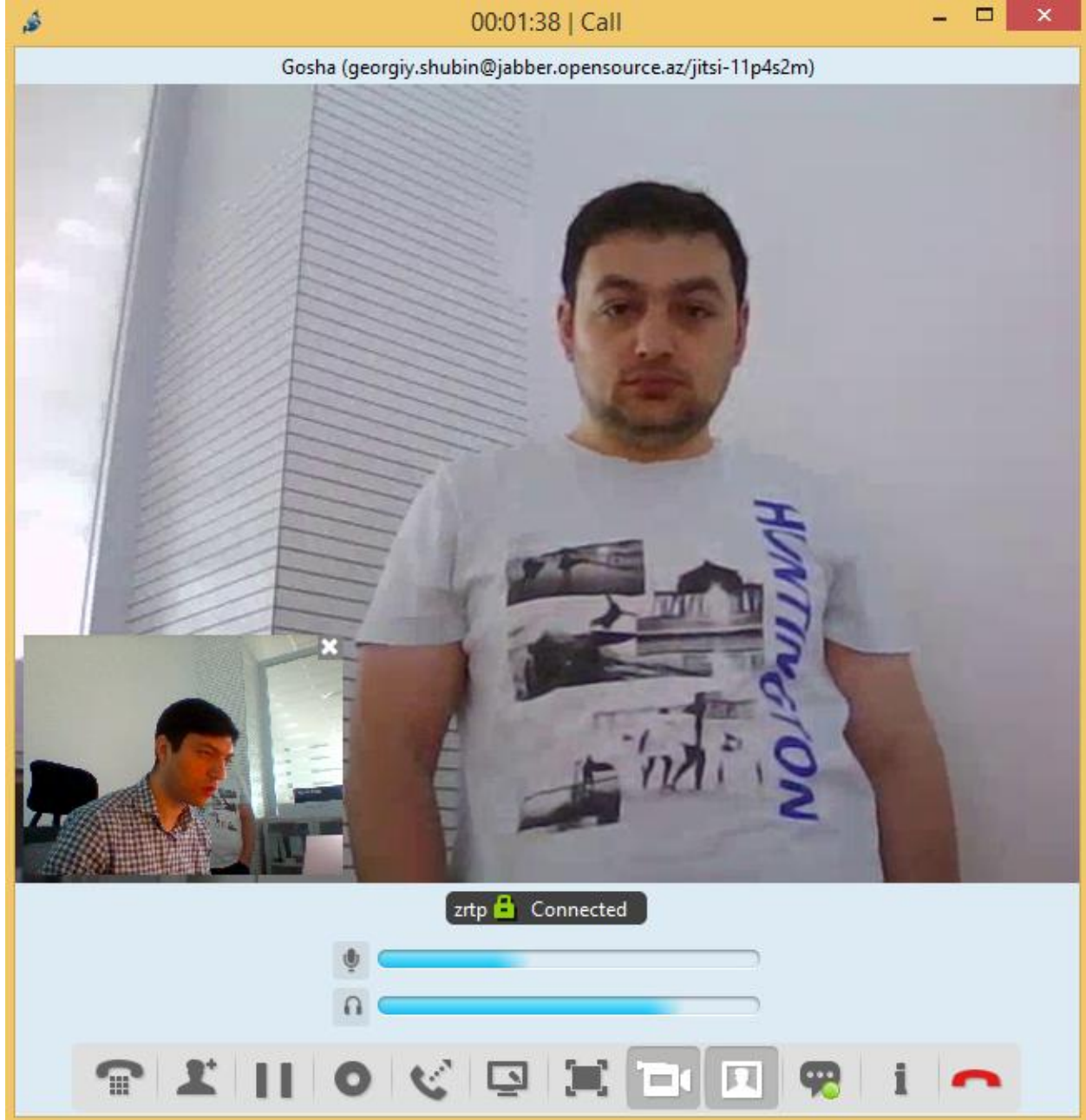

Sonra **File -> Add contact** və şəkildəki kimi verilənləri əlavə edib, **Add** düyməsinə sıxırıq (Sözsüz ki, bu adda istifadəçi öncədən mövcud idi):

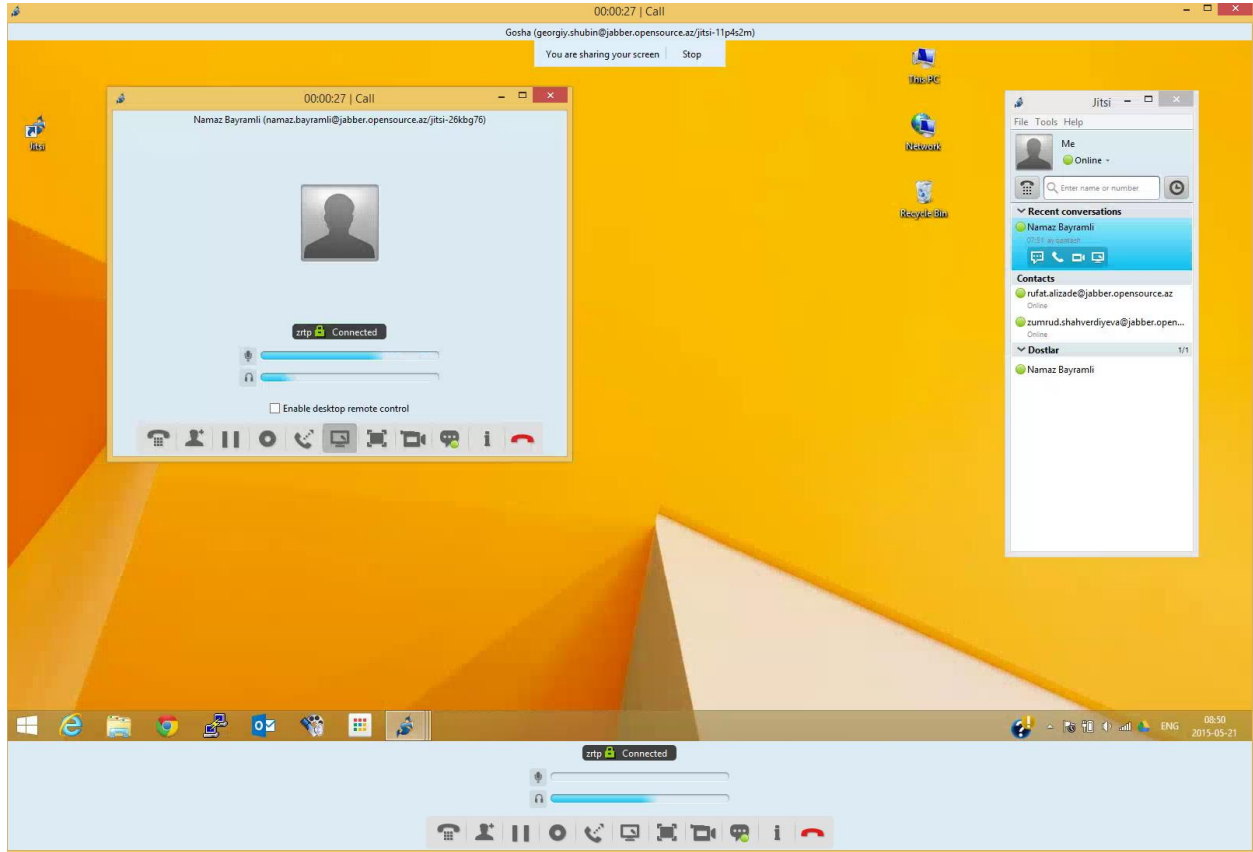

Yuxarıda göstərilən quraşdırmanı nurlan.farajov@jabber.opensource.az istifadəçisi üçün edirik və həmin istifadəçi siyahısına eynilə namaz.bayramli@jabber.opensource.az istifadəçisini əlavə edirik.

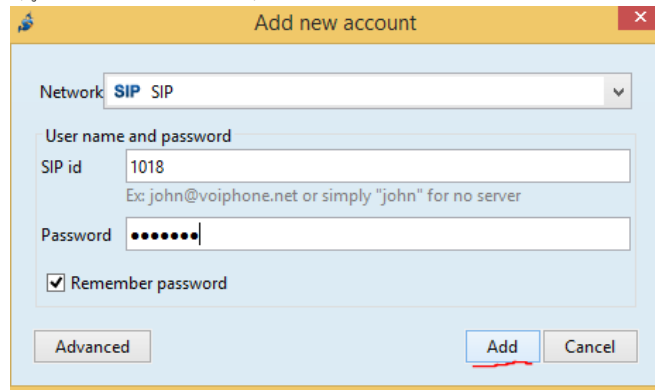
Nəticədə görüntü ilə bir maşından digərinə zəng edək və sonra ekranı paylaşaq (Aşağıdakı görüntü video ilə danışığ):

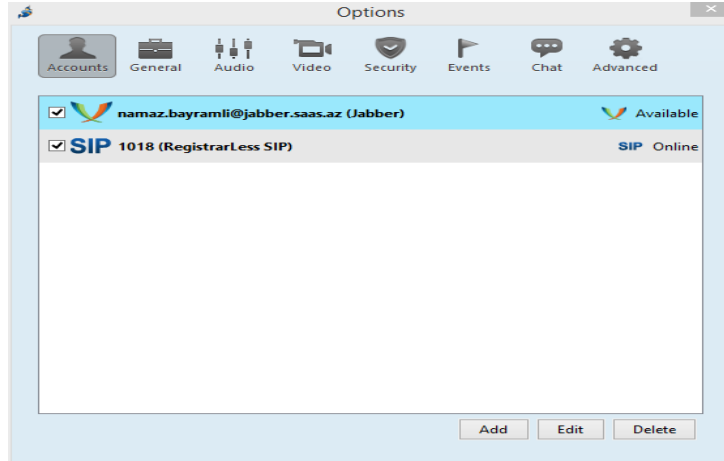
Bu işə ekranın yayımlanmasıdır:

Əgər SIP quraşdırma ilə birgə etsəniz aşağıdakı misal uyğun olacaq. Ancaq burada domain adı opensource.az istifadə edilir. Sonra yenidən yenədə **Tools -> Options -> Add -> SIP** (Network-da seçilir) və **SIP** istifadəçi adı ilə şifrə daxil edilir (Şəkildəki kimi):

Neticədə aşığıdakı kimi istifadəçinin həm XMPP hesabı və həmdə SIP hesabı olacaq:

OpenFIRE ilə Active Directory inteqrasiyası

OpenFIRE - Əvvəllər Wildfire server və Jive Messenger kimi məşhur olan XMPP(Extendible Messaging and Presence Protocol - mövcud olma haqqında məlumat və genişlənə bilən məlumat mübadiləsi protokolu. Əvvəllər jabber protocol kimi tanınırdı. Java-da yazılmışdır, serverdir.

İdarəetmə üçün WEB interfeysə sahibdir. İnzibatçılar istənilən yerdən qoşula və rahat şəkildə istifadəçiləri silə, yarada və konfrans zallarına qoşa bilərlər.

Bu bölmədə biz FreeBSD 10.1 maşına OpenFIRE 3.10.2-nin PostgreSQL verilənlər bazası istifadə edərək yüklənməsinə baxacağıq. Həmçinin istifadəçi bazası müəssisəmizə aid olan Domain Controller-də olacaq. Yüklənmə və quraşdırmaya başlamazdan öncə nəzərdə tutulur ki, FreeBSD maşınənzda artıq portlar və paketlər yüklənmiş və hazır vəziyyətdədir.

OpenFIRE-ı portlardan yükləyirik:

```
root@dolibarr:~ # cd /usr/ports/net-im/openfire
root@dolibarr:/usr/ports/net-im/openfire # make config
|-----|
| openfire-3.10.2,1 |
|-----|
| l-----l |
| x [x] DOCS      Build and/or install documentation |
| x [x] PLUGINS   Install bundled plugins            |
|-----|
| m-----m |
|-----|
| < OK >      <Cancel> |
|-----|

root@dolibarr:/usr/ports/net-im/openfire # make -DBATCH install
```

PostgreSQL verilənlər bazasını yükləyirik:

```
root@frfs:~ # cd /usr/ports/databases/postgresql94-server/
root@frfs:/usr/ports/databases/postgresql94-server # make config
|-----|
| postgresql94-server-9.4.4_1 |
|-----|
| l-----l |
| x+ [ ] DEBUG           Builds with debugging symbols |
| x+ [ ] DTRACE          Build with DTrace probes |
| x+ [ ] GSSAPI           Build with GSSAPI support |
| x+ [ ] ICU              Use ICU for unicode collation |
| x+ [x] INTDATE         Builds with 64-bit date/time type |
| x+ [ ] LDAP            Build with LDAP authentication support |
| x+ [x] NLS              Use internationalized messages |
| x+ [ ] OPTIMIZED_CFLAG Builds with compiler optimizations ( |
| x+ [ ] PAM              Build with PAM support |
| x+ [x] SSL              Build with OpenSSL support |
| x+ [x] TZDATA          Use internal timezone database |
| x-----x Build with kerberos provider support |
| x+ ( ) MIT_KRB5        Build with MIT kerberos support |
| x+ ( ) HEIMDAL_KRB5    Builds with Heimdal kerberos |
|-----|
| m-----m |
|-----|
| < OK >      <Cancel> |
|-----|

root@frfs:/usr/ports/databases/postgresql94-server # make -DBATCH install
```

OpenFIRE və PostgreSQL-i StartUP-a əlavə edirik(Yəni /etc/rc.conf faylına):

```
root@frfs:~ # echo 'postgresql_enable="YES"' >> /etc/rc.conf
root@frfs:~ # echo 'openfire_enable="YES"' >> /etc/rc.conf
```

PostgreSQL inisializasiyasını işə salırıq:

```
root@frfs:~ # /usr/local/etc/rc.d/postgresql initdb
```

/usr/local/pgsql/data/postgresql.conf faylında aşağıdakı sətirin qarşısından şərhi silirik:

```
listen_addresses = 'localhost'
```

```
/usr/local/pgsql/data/pg_hba.conf faylında host all all 127.0.0.1/32 trust
sətirini dəyişib aşağıdakı kimi edirik:
host all all 127.0.0.1/32 md5
```

```
PostgreSQL və OpenFIRE servislərini işə salırıq:
root@frfs:~ # /usr/local/etc/rc.d/postgresql start
root@frfs:~ # /usr/local/etc/rc.d/openfire start
```

```
Artıq postgresql istifadəçisi üçün şifrə təyin edirik:
root@frfs:~ # passwd postgresql
Changing local password for postgresql
New Password: postgresql_şifrəsi
Retype New Password: postgresql_şifrəsi_təkrar
```

postgresql istifadəçi adı ilə daxil oluruq, openfire üçün istifadəçi və bu istifadəçinin qoşulması üçün verilənlər bazası yaradırıq:

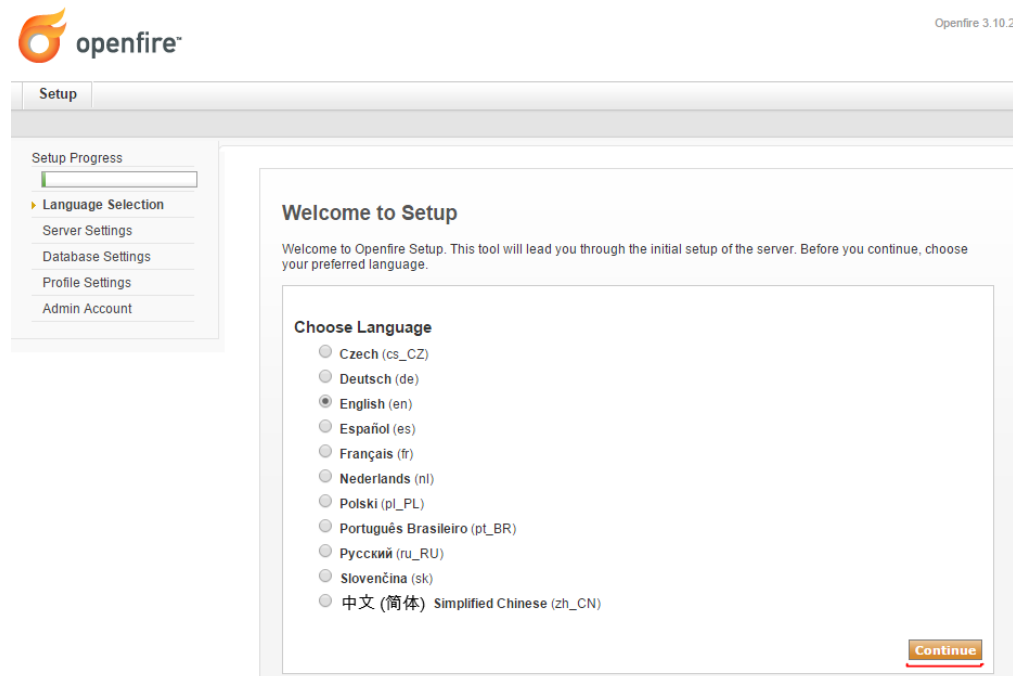
```
root@frfs:~ # su postgresql
$ createuser -sdrP openfire
Enter password for new role: şifrə
Enter it again: təkrar_şifrə

$ createdb openfire --owner=openfire
```

```
Konsoldan çıxırıq:
$ exit
```

```
PostgreSQL servisini yenidən işə salırıq:
root@frfs:~ # service postgresql restart
```

Hazırdır! Artıq istənilən Desktop maşındakı hansısa web browserdə <http://server IP:9090/> ünvanına daxil olsanız aşağıdakı səhifəni görəəcəksiniz (English seçib Continue düyməsinə sıxırıq):

Openfire 3.10.2

Setup

Setup Progress

Language Selection

Server Settings

Database Settings

Profile Settings

Admin Account

Welcome to Setup

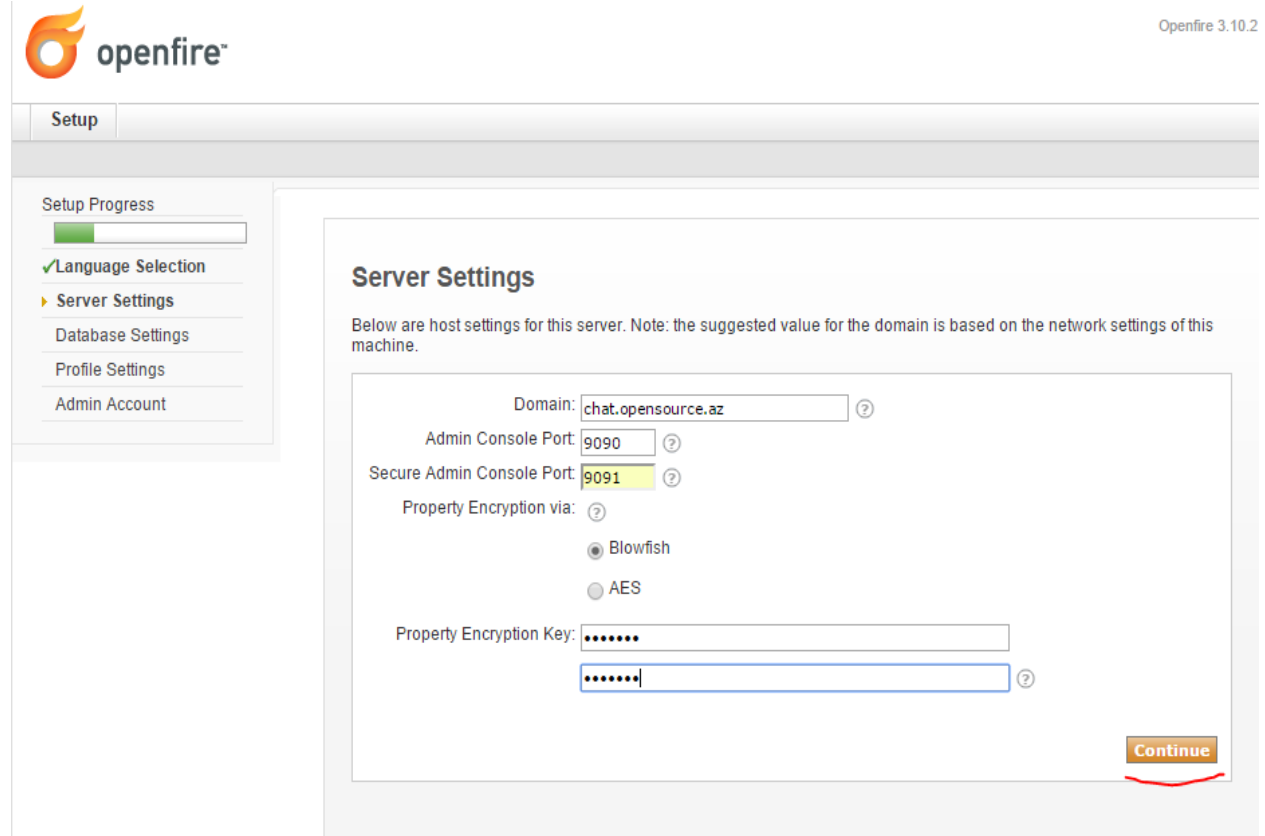
Welcome to Openfire Setup. This tool will lead you through the initial setup of the server. Before you continue, choose your preferred language.

Choose Language

- Czech (cs_CZ)
- Deutsch (de)
- English (en)
- Español (es)
- Français (fr)
- Nederlands (nl)
- Polski (pl_PL)
- Português Brasileiro (pt_BR)
- Русский (ru_RU)
- Slovenčina (sk)
- 中文 (简体) Simplified Chinese (zh_CN)

Continue

Açılan pəncərədə domain adı olaraq **chat.opensource.az** yazırıq və şifrələnəcək kanal üçün açara şifrə təyin edib, **Continue** düyməsinə sıxırıq:

Openfire 3.10.2

Setup

Setup Progress

- Language Selection
- Server Settings
- Database Settings
- Profile Settings
- Admin Account

Server Settings

Below are host settings for this server. Note: the suggested value for the domain is based on the network settings of this machine.

Domain: chat.opensource.az

Admin Console Port: 9090

Secure Admin Console Port: 9091

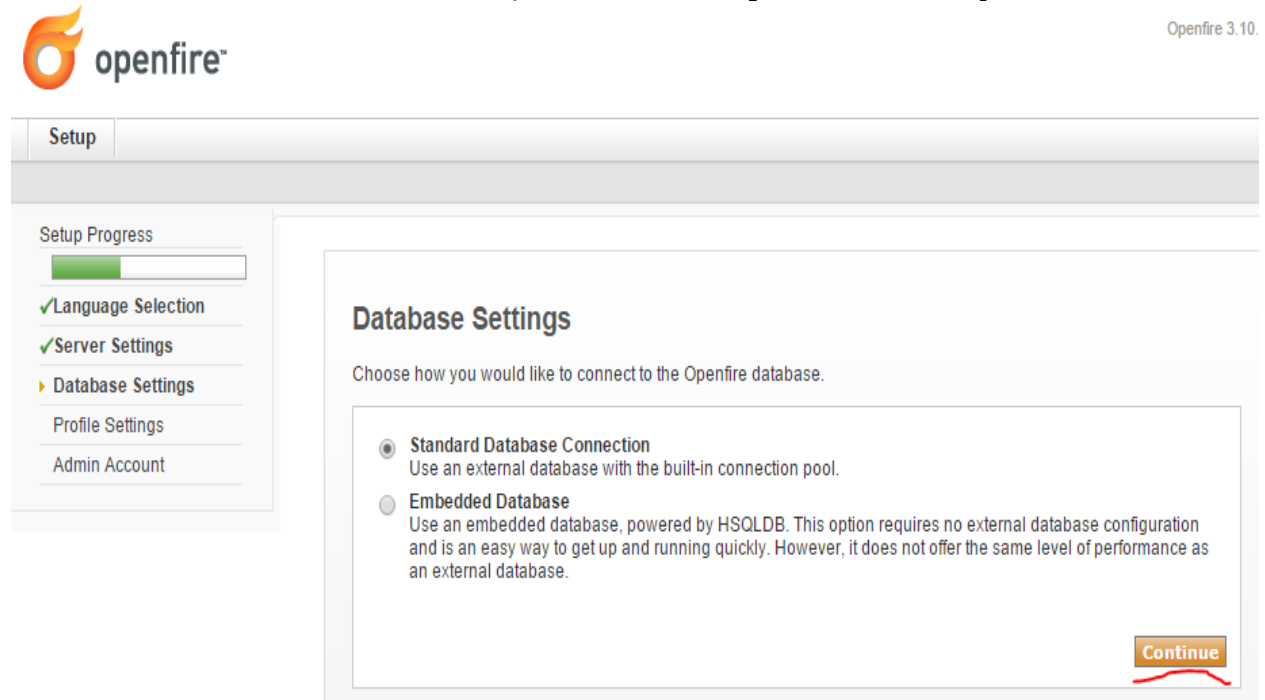
Property Encryption via:

- Blowfish
- AES

Property Encryption Key:

Continue

Standart Database Connection seçib **Continue** düyməsinə sıxırıq:

Openfire 3.10.

Setup

Setup Progress

- Language Selection
- Server Settings
- Database Settings
- Profile Settings
- Admin Account

Database Settings

Choose how you would like to connect to the Openfire database.

- Standard Database Connection**
Use an external database with the built-in connection pool.
- Embedded Database
Use an embedded database, powered by HSQLDB. This option requires no external database configuration and is an easy way to get up and running quickly. However, it does not offer the same level of performance as an external database.

Continue

Verilənlər bazasına qoşulması üçün, database tipi PostgreSQL, qoşulacaq IP ünvan, verilənlər bazasının adı, istifadəçi adı və şifrəni yazıb, **Continue** düyməsinə sıxırıq:

Setup Progress

Language Selection

Server Settings

Database Settings

Profile Settings

Admin Account

Database Settings - Standard Connection

Specify a JDBC driver and connection properties to connect to your database. If you need more information about this process please see the database documentation distributed with Openfire.

Note: Database scripts for most popular databases are included in the server distribution at [Openfire_HOME]/resources/database.

Database Driver Presets: PostgreSQL

JDBC Driver Class: org.postgresql.Driver

Database URL: jdbc:postgresql://localhost:5432/openfire

Username: openfire

Password:

Minimum Connections: 5

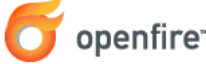
Maximum Connections: 25

Connection Timeout: 1.0 Days

Note, it might take between 30-60 seconds to connect to your database.

Continue

İstifadəçi bazası olaraq LDAP (Yəni Active Directory) seçib, **Continue** düyməsinə sıxırıq:

Openfire 3.10.2

Setup

Setup Progress

Language Selection

Server Settings

Database Settings

Profile Settings

Admin Account

Profile Settings

Choose the user and group system to use with the server.

- Default**
Store users and groups in the server database. This is the best option for simple deployments.
- Directory Server (LDAP)**
Integrate with a directory server such as Active Directory or OpenLDAP using the LDAP protocol. Users and groups are stored in the directory and treated as read-only.
- Clearspace Integration**
Integrate with an existing Clearspace installation. Users and groups will be pulled directly from Clearspace. Clearspace will also be used for authenticating users. Please be aware that Clearspace 2.0 or higher is required.

Continue

Active Directory-ə qoşulmaq üçün domain.lan-a aid olan **Distinguished Name** və Administrator istifadəçisi üçün Distinguished Name ilə şifrəsini yazırıq. Unutmayın ki, LDAP port **3268** yazırıq və **Test Settings** düyməsini sıxırıq:
 DC adı: **domain.lan**
 Filter edilən qrup adı: **CN=openfireUsers,OU=OpSO Groups,DC=domain,DC=lan**
 Domain Administrator: **CN=Administrator,CN=Users,DC=domain,DC=lan**

Setup

Setup Progress

- ✓ Language Selection
- ✓ Server Settings
- ✓ Database Settings
- ▶ Profile Settings
- Admin Account

Profile Settings: Connection Settings

1. Connection Settings
2. User Mapping
3. Group Mapping

Step 1 of 3: Connection Settings

Configure connection settings for your LDAP directory below. All fields are required; if you need additional information about a field, hover your mouse over the corresponding help icon.

LDAP Server

Server Type: ?

Host: ? Port: ?

Base DN: ?

Authentication:

Administrator DN: ?

Password: ?

▼ Advanced Settings

		Yes	No
Use Connection Pool:	Connection Pooling. Default is "Yes"	☒	☐
Use SSL:	Enable SSL connections to your LDAP server, default port is usually 636	☐	☒
Enable Debug:	Write trace information about LDAP connections to System.out	☐	☒
Follow Referrals:	Automatically follow LDAP referrals when found	☐	☒
Deference Aliases:	Automatically deference LDAP aliases when found	☒	☐
???	setup.ldap.server.enclose_dns???	☒	☐

Uğurlu nəticə aşağıdakı şəkildəki kimi olacaq:

Test: Connection Settings ✖ Close

Status: Success!

A connection was successfully established to the LDAP server using the settings above. Close this test panel and continue to the next step.

Status: Success! olduqdan sonra **Save & Continue** düyməsinə sıxırıq:

Profile Settings: User Mapping

1. Connection Settings 2. **User Mapping** 3. Group Mapping

Step 2 of 3: User Mapping
Configure how the server finds and loads users from your LDAP directory. If you need additional information about a field, hover your mouse over the corresponding help icon.

User Mapping
Username Field: ⓘ
Advanced Settings

User Profiles (vCard)
Use the form below to specify the LDAP fields that match the profile fields. Fields that are left empty will not be mapped. Values enclosed in {} will be replaced with actual LDAP content.
 Store avatar in database if not provided by LDAP

Profile Field	Value
Name	{cn}
Email	{mail}
Full Name	{displayName}
Nickname	
Birthday	
Photo/Avatar	{jpegPhoto}
Home	
- Street Address	{homePostalAddress}
- City	
- State/Province	
- Postal Code	{homeZip}
- Country	{co}
- Phone Number	{homePhone}
- Mobile Number	{mobile}
- Fax	
- Pager	
Business	
- Street Address	{streetAddress}
- City	{c}
- State/Province	{st}
- Postal Code	{postalCode}
- Country	{co}
- Job Title	{title}
- Department	{department}
- Phone Number	{telephoneNumber}
- Mobile Number	{mobile}
- Fax	{facsimileTelephoneNumber}
- Pager	{pager}

Test Settings **Save & Continue**

Qrupa görə filter edilməsi üçün Advanced Settings-in altında Group Filter bölümündə aşağıdakı sintaksisi yazırıq ki, yalnız DC-mizə aid olan **openfireUsers** qrupunun üzvləri serverimizə giriş edə bilsinlər (**Test Settings** düyməsini sıxıb, sınaqdan keçiririk):

(memberOf=CN=openfireUsers,OU=OpSO Groups,DC=domain,DC=lan)

Profile Settings: Group Mapping

1. Connection Settings 2. User Mapping 3. **Group Mapping**

Step 3 of 3: Group Mapping
Configure how the server finds and loads groups from your LDAP directory. If you need additional information about a field, hover your mouse over the corresponding help icon.

Group Mapping
Group Field: ⓘ
Member Field: ⓘ
Description Field: ⓘ
Advanced Settings

Posix Mode: Yes No ⓘ
Group Filter: ⓘ

Test Settings **Save & Continue**

Əgər aşağıdakı kimi siyahı çap edilə demək ki, qrupla birləşmə uğurla alınmışdır və içində olan istifadəçiləri aşağıdakı şəkildəki kimi görə bilərsiniz:

Test: Group Mapping Close

A small list of groups is selected for you to review. When you are finished close this window.

Name	Description	Members
odoo1		0
reduser1 redlast		0

Save & Continue düyməsinə sıxaraq davam edirik. OpenFire üçün iznibatçı olacaq LDAP-da mövcud olan bir və ya bir neçə istifadəçi adını daxil edirik:

Setup

Setup Progress

- ✓ Language Selection
- ✓ Server Settings
- ✓ Database Settings
- ✓ Profile Settings
- ▶ Admin Account

Administrator Account

Choose one or more users from your LDAP directory to be administrators by entering their usernames.

Add Administrator:

Açılacaq şəkildə **Administrator** LDAP istifadəçi hesabı üçün **test** düyməsini sıxıb sınaqdan keçiririk:

Administrator Account

Choose one or more users from your LDAP directory to be administrators by entering their usernames.

Add Administrator:

Administrator	Test	Remove
administrator	<input type="button" value="Test"/>	<input type="button" value="Remove"/>

İstifadəçi şifrəsini daxil edib **test** düyməsinə sıxırıq:

Test: Administrator Settings

Administrator: administrator

Password:

Uğurlu nəticə aşağıdakı kimidir:

Test: Administrator Settings

Status: Authentication Successful!

Specified username and password are valid. Close this test panel to continue.

Ardınca **Continue** düyməsini sıxıb davam edirik.

Artıq yüklənmə bitmişdir və bəhrəli nəticəni aşağıdakı kimi alıb, **Login to the admin console** düyməsini sıxmalısınız.

Setup

Setup Progress

- ✓ Language Selection
- ✓ Server Settings
- ✓ Database Settings
- ✓ Profile Settings
- ✓ Admin Account

Setup Complete!

This installation of Openfire is now complete. To continue:

Login to the admin console

Qeyd etdiyimiz Domain admini **Administrator** istifadəçi hesabı adı və şifrəsini daxil edib **login** düyməsinə sıxırıq.

Administration Console

Login

Openfire, Version: 3.10.2

Sınaq üçün **Users/Groups** -> **Users** bölümünə daxil olsaz, **User Summary** altında DC-nizdə olan istifadəçiləri görə biləcəksiniz:

Openfire
Logged in as administrator -

Server
Users/Groups
Sessions
Group Chat
Plugins
Fastpath
Meetings
Rayo

Users
Groups
Import & Export

- ▶ User Summary
- Create New User
- User Search
- Just married
- MoD Properties
- Registration Properties
- Advanced User Search
- Users Creation

User Summary

Total Users: 8 – Sorted by Username – Users per page: 100 ▼

Online	Username	Name	Groups	Created	Last Logout
1	administrator ★	Administrator	None	Oct 1, 2015	
2	guest	Guest	None	Oct 1, 2015	
3	kibigt	kibigt	None	Oct 1, 2015	
4	odoo1	odoo1	None	Oct 1, 2015	
5	opso3	OPSO	None	Oct 1, 2015	
6	pc015	PC01	None	Oct 1, 2015	
7	reduser1	reduser1 redast	None	Oct 1, 2015	
8	reduser2	reduser2 Redast2	None	Oct 1, 2015	

Sınaqların edilə bilməsi üçün **"OpenFire XMPP serverin qurulması"** bölümündə yazıldığı kimi, hər hansısa bir XMPP client vasitəsilə serverimizə qoşuluruq. Şəxsi təcrübəmə əsaslanaraq deyə bilərəm ki, ən funksionalı Jitsi-dir. Sadəcə DC-də olan iki istifadəçi ilə fərqli Desktop-lardan qoşulub sınaqlarınızı etməz kifayətdir.

BÖLÜM 11

Bütün həllər üçün WEB serverlər

- CentOS OCI8 PHP5-FPM nGinx
- nGinx yüksək dayanıqlı reverse proxy
- Apache Tomcat8 yüklənməsi və quraşdırılması
- Apache ANT yüklənməsi və quraşdırılması
- Apache Maven yüklənməsi və quraşdırılması
- CentOS PDO_OCI inteqrasiyası
- Oracle JDK8-in yüklənməsi və quraşdırılması
- Ubuntu 14.04 x64 tomcat7 Java8 yüklənməsi və quraşdırılması
- Ubuntu Tomcat serverdə http və https portların dəyişdirilməsi

Bu başlıqda demək olar ki gündəmdə istifadə olunan bütün web serverlərdən danışacağıq. Adətən tələb, PHP işləyən serverin üstündə ORACLE verilənlər bazasına qoşulmasına yaranır çünki, əksər veb proqramlar php-də yazılır və şirkət bazası oracle-da olur. Həmçinin java proqramçıların öz yazdıqları kodları müəyyən bir veb application serverdə işlədə bilmələrinə ehtiyacları var. Java üçün tomcat server gündəmdə istifadə edilənlərdəndir. Eynilə proqramçıların kod anbarı üçün **ant** və **maven** haqqında danışılacaq. Tomcat serverdə standart portların istifadəsinin quraşdırılması açıqlanacaq.

CentOS OCİ8 PHP5-FPM nGinx

Məqsədimiz CentOS serverin üzərində nGinx WEB server, PHP-FPM və Oracle Client yükləyib quraşdırmaqdır. Lakin, PHP-nin oracle-a qoşulması üçün OCI(Oracle Call Interface) tələb edilir. Bu başlıqda PHP üzərində OCİ-ın quraşdırılması göstərilir.

Lazımı reposları endirək və quraşdıraq.

```
rpm --import https://fedoraproject.org/static/0608B895.txt
rpm -ivh http://dl.fedoraproject.org/pub/epel/6/x86_64/epel-release-6-8.noarch.rpm
rpm --import http://rpms.famillecollet.com/RPM-GPG-KEY-remi
rpm -ivh http://rpms.famillecollet.com/enterprise/remi-release-6.rpm
```

```
yum install yum-priorities
```

```
vi /etc/yum.repos.d/epel.repo # "priority="-ni 10 edirik.
[epel]
name=Extra Packages for Enterprise Linux 6 - $basearch
#baseurl=http://download.fedoraproject.org/pub/epel/6/$basearch
mirrorlist=https://mirrors.fedoraproject.org/metalink?repo=epel-6&arch=$basearch
failovermethod=priority
enabled=1
priority=10
gpgcheck=1
gpgkey=file:///etc/pki/rpm-gpg/RPM-GPG-KEY-EPEL-6
[...]
```

```
vi /etc/yum.repos.d/remi.repo # Sonra "remi" sreposunda "enabled=1" edirik
[remi]
name=Les RPM de remi pour Enterprise Linux $releasever - $basearch
#baseurl=http://rpms.famillecollet.com/enterprise/$releasever/remi/$basearch/
mirrorlist=http://rpms.famillecollet.com/enterprise/$releasever/remi/mirror
enabled=1
priority=10
gpgcheck=1
gpgkey=file:///etc/pki/rpm-gpg/RPM-GPG-KEY-remi
failovermethod=priority
```

```
[remi-test]
name=Les RPM de remi en test pour Enterprise Linux $releasever - $basearch
#baseurl=http://rpms.famillecollet.com/enterprise/$releasever/test/$basearch/
mirrorlist=http://rpms.famillecollet.com/enterprise/$releasever/test/mirror
enabled=0
gpgcheck=1
gpgkey=file:///etc/pki/rpm-gpg/RPM-GPG-KEY-remi
```

```
yum install nginx # nGinx Paketini yükləyirik
```

```
chkconfig --levels 235 nginx on      # nGinx-i startup-a əlavə edirik.
/etc/init.d/nginx start              # Servisi Start edirik.

# PHP və modullarını yükləyirik.
yum -y install php-cli.x86_64 php.x86_64 php-common.x86_64 php-fpm.x86_64
php-devel.x86_64 php-odbc.x86_64 php-pear.noarch php-pecl-apc.x86_64 php-
pecl-apc-devel.x86_64

# '/etc/php.ini' faylın icində aşağıdakı sətirləri quraşdırırıq. Düzgün vaxtı
siz "cat /etc/sysconfig/clock" bu fayldan götürə bilərsiniz.
cgi.fix_pathinfo=0
date.timezone = "Europe/Berlin"

# PHP-FPM-i startup-a əlavə edib işə salırıq
chkconfig --levels 235 php-fpm on      # StartUP-a əlavə edirik.
/etc/init.d/php-fpm start              # Start edirik.

vi /etc/nginx/nginx.conf # Faylın icində aşağıdakı dəyişiklikləri edirik.
worker_processes 4;
keepalive_timeout 2;

vi /etc/nginx/conf.d/default.conf # Faylı aşağıdakı kimi config edirik.
server {
    listen      80;
    server_name _;
    autoindex on;
    #charset koi8-r;
    #access_log logs/host.access.log main;
    location / {
        root    /usr/share/nginx/html;
        index  index.php index.html index.htm;
    }
    error_page 404                /404.html;
    location = /404.html {
        root    /usr/share/nginx/html;
    }
    error_page 500 502 503 504    /50x.html;
    location = /50x.html {
        root    /usr/share/nginx/html;
    }
    location ~ /\.php$ {
        root    /usr/share/nginx/html;
        try_files $uri =404;
        fastcgi_pass 127.0.0.1:9000; # Bu Port-da PHP-FPM qulaq asır
        fastcgi_index index.php;
        fastcgi_param SCRIPT_FILENAME $document_root$fastcgi_script_name;
        include    fastcgi_params;
    }
    location ~ /\.ht {
        deny all;
    }
}
```

```

/etc/init.d/nginx reload          # Servisi reload edirik

vi /usr/share/nginx/html/info.php # Test üçün php script yaradıb aşağıdakı
məzmunu əlavə edirik.

<?php
    phpinfo();
?>

http://server_ip/test.php       # Test edirik.

## Gecikmələrin olmaması üçün biz PHP-FPM-i UNIX Socket faylında qulaq asdıra
bilərik.
vi /etc/php-fpm.d/www.conf      # Faylda aşağıdakı dəyişiklikləri edirik.
;listen = 127.0.0.1:9000
listen = /tmp/php5-fpm.sock
listen.owner = nginx
listen.group = nginx
user = nginx
group = nginx

/etc/init.d/php-fpm reload      # PHP-FPM-i reload edirik.

# Eyniylə nGinx-in icində-də dəyişikliyi etməliyik
vi /etc/nginx/conf.d/default.conf # Faylda 9000-ci port əvəzinə Unix Socket
yazırıq.

location ~ /\.php$ {
    root          /usr/share/nginx/html;
    try_files $uri =404;
    fastcgi_pass  unix:/tmp/php5-fpm.sock;
    fastcgi_index index.php;
    fastcgi_param SCRIPT_FILENAME $document_root$fastcgi_script_name;
    include       fastcgi_params;
}

/etc/init.d/nginx reload          # Servisi reload edirik.

http://www.oracle.com/technetwork/topics/linuxx86-64soft-092277.html ->
Ünvandan OracleInstanceClient-i dartırıq.

rpm -ivh oracle-instantclient11.2-basic-11.2.0.3.0-1.x86_64.rpm # Paketi
yükləyirik
rpm -ivh oracle-instantclient11.2-devel-11.2.0.3.0-1.x86_64.rpm # Paketi
yükləyirik

'/usr/lib/oracle/11.2/client64/' - ORACLE_HOME bu ünvanı yüklənir.

pecl install oci8                # oci8 modulunu yükləyirik. 'autodetect'
seçirik ki, özü oci8 ünvanını tapsın.
Əgər, tapmasa ünvan

```



```
'/usr/lib/oracle/11.2/client64/bin'  
ünvanı yazın.
```

```
vi /etc/php.ini # Faylda oci8 genişlənməsini aktivləşdiririk.  
extension=oci8.so
```

```
vi /root/.bash_profile # Fayla aşağıdakı sətirləri əlavə edirik.  
export LD_LIBRARY_PATH=/usr/lib/oracle/11.2/client64/lib
```

```
/etc/init.d/nginx reload # Servisi reload edirik.
```

Test üçün /usr/share/nginx/html ünvanında index.php faylı yaradıb içine aşağıdakı məzmunu əlavə edirik.

```
<?php  
// put real credentials  
$conn = oci_connect('test', 'test', 'localhost/SMPP');  
if (!$conn) {  
    $e = oci_error();  
    trigger_error(htmlentities($e['message'], ENT_QUOTES), E_USER_ERROR);  
}else{  
    echo 'Success';  
    oci_close($conn);  
}  
?>
```

Qeyd: Ancaq /etc/hosts faylına maşınınızın adını IP ünvan ilə əlavə etməyi və 127.0.0.1 üçün localhost adının əlavə edilməsini unutmayın. Əks halda işləməyəcək. Aşağıdakı qaydada:

```
cat /etc/hosts  
127.0.0.1 localhost localhost.localdomain localhost4  
localhost4.localdomain4  
10.70.3.221 smapp.lan smapp
```

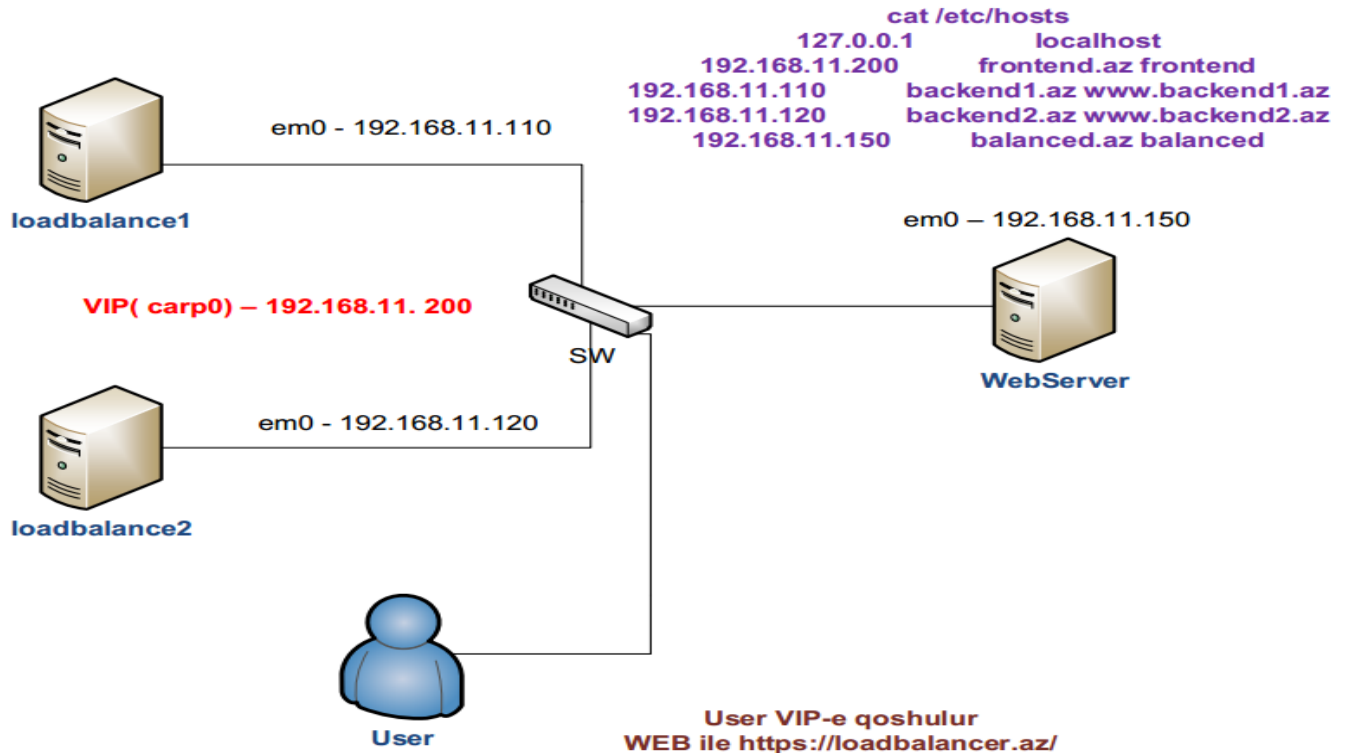
Sonda nginx və php-fpm servislərini yenidən işə salırıq.

```
/etc/init.d/nginx restart  
/etc/init.d/php-fpm restart
```

nGinx yüksek dayanıqlı reverse proxy

Məqsədımız müəyyən bir WEB xidmətinin dayanıqlı işləməsidir. Yeni həm yükün paylaşılması və həm də yüksək dayanıqlıq tələbi yaranarsa, siz bu sənədə müraciət etməlisiniz. Şəkildə görüldüyü kimi, işlək vəziyyətdə olan bir Apache web serverimiz var. Tələb bu web serverin dayanıqlılığını təmin etməkdən ibarətdir. Serverin öz sayı bizi maraqlandırmalı deyil çünki, bizə həmin serverin Virtual IP ünvanı da verilə bilər və siz də elə təsəvvür etsəniz yaxşı olar. Hal-hazırda bu dayanıqlılığı nGinx vasitəsilə edəcəyik.

Şəbəkə quruluşu aşağıdakı şəkildəki kimidir:

Loadbalance1 maşınının qurulması

em0 - 192.168.11.110

Redundancy üçün Virtual carp aləti yaradaq və ona IP mənimsədik.
Aşağıdakı sətirləri `/etc/rc.conf` faylına əlavə edirik.

```
cloned_interfaces="carp0"
ifconfig_carp0="vhid 1 advskew 0 pass VeRySeCrEtPaSsWoRd 192.168.11.200/24"
```

hosts faylı loadbalance1 maşınında aşağıdakı kimi olacaqdır.

```
cat /etc/hosts
127.0.0.1 localhost
192.168.11.200 frontend.az frontend
192.168.11.110 backend1.az www.backend1.az
192.168.11.120 backend2.az www.backend2.az
192.168.11.150 balanced.az balanced
```

balanced.az - Daxildə olan WEB serverin adı
loadbalancer.az - İstifadəçi öz WEB browserində bu adla Loadbalancer-ə müraciət edəcək.

```
cd /usr/ports/www/nginx          # nGinx-i yükləyək  
make config                      # Lazımı modulları seçək
```

```
[x] HTTP          Enable HTTP module  
[x] HTTP_CACHE    Enable http_cache module  
[x] HTTP_REALIP   Enable http_realip module  
[x] HTTP_REWRITE  Enable http_rewrite module  
[x] HTTP_SSL      Enable http_ssl module  
[x] HTTP_STATUS   Enable http_stub_status module  
[x] WWW           Enable html sample files  
[x] SYSLOG_SUPPORT 3rd party syslog support  
[x] TCP_PROXY     3rd party tcp_proxy module
```

```
make -DBATCH install           # Yükləyək
```

SSL Sertifikatları yaradaq.

```
cd /usr/local/etc/nginx        # nGinx sertifikatları yaradaq  
mkdir ssl                     # SSL üçün qovluq yaradaq  
cd ssl/                       # Qovluğa daxil olaq
```

```
openssl genrsa -des3 -out loadbalance.in.key 1024 # Gizli açarı yaradaq.
```

```
root@backend1:/usr/local/etc/nginx/ssl # openssl genrsa -des3 -out loadbalance.in.key 1024  
Generating RSA private key, 1024 bit long modulus  
.....+++++  
.....+++++  
e is 65537 (0x10001)  
Enter pass phrase for loadbalance.in.key:  
Verifying - Enter pass phrase for loadbalance.in.key:
```

Certificate Signing Request yaradırıq

```
openssl req -new -key loadbalance.in.key -out loadbalance.in.csr
```

```
root@backend1:/usr/local/etc/nginx/ssl # openssl req -new -key loadbalance.in.key -out loadbalance.in.csr  
Enter pass phrase for loadbalance.in.key:  
You are about to be asked to enter information that will be incorporated  
into your certificate request.  
What you are about to enter is what is called a Distinguished Name or a DN.  
There are quite a few fields but you can leave some blank  
For some fields there will be a default value,  
If you enter '.', the field will be left blank.  
-----  
Country Name (2 letter code) [AU]:AZ  
State or Province Name (full name) [Some-State]:Baku  
Locality Name (eg, city) []:Garadag  
Organization Name (eg, company) [Internet Widgits Pty Ltd]:ATLtech  
Organizational Unit Name (eg, section) []:IT  
Common Name (e.g. server FQDN or YOUR name) []:loadbalance.az  
Email Address []:gabriel@mail.ru  
  
Please enter the following 'extra' attributes  
to be sent with your certificate request  
A challenge password []:  
An optional company name []:
```

Açarı backup edək və şifrəni silək

```
cp loadbalance.in.key loadbalance.in.key.bak  
openssl rsa -in loadbalance.in.key.bak -out loadbalance.in.key
```

Açarı imzalayaq.

```
openssl x509 -req -days 365 -in loadbalance.in.csr -signkey  
loadbalance.in.key -out loadbalance.in.crt
```

```
root@backend1:/usr/local/etc/nginx/ssl # openssl x509 -req -days 365 -in loadbal  
ance.in.csr -signkey loadbalance.in.key -out loadbalance.in.crt  
Signature ok  
subject=/C=AZ/ST=Baku/L=Garadag/O=ATLtech/OU=IT/CN=loadbalance.az/emailAddress=q  
abriel@mail.ru  
Getting Private key
```

nGinx quraşdırma faylını aşağıdakı kimi edək. (Bu fayl hər iki maşında loadbalance1 və loadbalance2-də eyni olmalıdır)
192.168.11.200 - Virtual IP ünvanıdır hansı ki, istifadəçilər DNS ilə ad aldıqdan sonra bu IP ünvanına yönləndiriləcəklər.

`cat /usr/local/etc/nginx/nginx.conf` # Quraşdırma faylı aşağıdakı kimi olacaq.

```
worker_processes 1;  
events {  
    worker_connections 1024;  
}  
  
http {  
    include mime.types;  
    default_type application/octet-stream;  
  
    sendfile on;  
    keepalive_timeout 65;  
  
    server {  
        listen 192.168.11.200:443;  
        ssl on;  
        server_name loadbalancer.az;  
  
        access_log /var/log/nginx/ssl-access.log;  
        error_log /var/log/nginx/ssl-error.log;  
  
        ssl_certificate /usr/local/etc/nginx/ssl/loadbalance.in.crt;  
        ssl_certificate_key /usr/local/etc/nginx/ssl/loadbalance.in.key;  
  
        ssl_protocols SSLv3 TLSv1 TLSv1.1 TLSv1.2;  
        ssl_ciphers RC4:HIGH:!aNULL:!MD5;  
        ssl_prefer_server_ciphers on;  
        keepalive_timeout 60;  
        ssl_session_cache shared:SSL:10m;  
        ssl_session_timeout 10m;  
  
        location / {  
            proxy_pass http://balanced.az;
```

```

        proxy_next_upstream error timeout invalid_header http_500
http_502 http_503 http_504;

```

```

        proxy_set_header    Accept-Encoding    "";
        proxy_set_header    Host                $host;
        proxy_set_header    X-Real-IP          $remote_addr;
        proxy_set_header    X-Forwarded-For
$proxy_add_x_forwarded_for;

```

```

        proxy_set_header    X-Forwarded-Proto $scheme;
        add_header           Front-End-Https  on;

```

```

        proxy_redirect      off;

```

```

    }
}
}

```

```

mkdir /var/log/nginx/           # Jurnal üçün qovluq yaradaq
touch /var/log/nginx/ssl-access.log # access jurnal faylını yaradaq
touch /var/log/nginx/ssl-error.log # error üçün jurnal faylını yaradaq

```

```

/usr/local/etc/rc.d/nginx start # nGinx-i işə salırıq.

```

```

nginx -t                        # Quraşdırmalarımızın düzgünlüyünü test
                                edək(nəticə aşağıdakı kimi olmalıdır)
nginx: the configuration file /usr/local/etc/nginx/nginx.conf syntax is ok
nginx: configuration file /usr/local/etc/nginx/nginx.conf test is successful

```

```

nginx -s reload                 # nGinx-i reload edirik.

```

nginx.conf faylını ikinci serverə nüsxələyək.

```

scp /usr/local/etc/nginx/nginx.conf root@192.168.11.120:/usr/local/etc/nginx/

```

loadbalance1 mashından loadbalance2 maşınında SSL sertifikatlar üçün qovluq yaradaq və onları ora nüsxələyək.

```

ssh root@192.168.11.120 'mkdir /usr/local/etc/nginx/ssl' # Qovluğu yaradıırıq

```

```

scp /usr/local/etc/nginx/ssl/* root@192.168.11.120:/usr/local/etc/nginx/ssl/

```

```

root@backend1:/root # scp /usr/local/etc/nginx/ssl/* root@192.168.11.120:/usr/local/etc/nginx/ssl/
Password:
loadbalance.in.crt      100% 936    0.9KB/s   00:00
loadbalance.in.csr     100% 692    0.7KB/s   00:00
loadbalance.in.key     100% 887    0.9KB/s   00:00
loadbalance.in.key.bak 100% 963    0.9KB/s   00:00

```

loadbalancer2 maşınıni quraşdırırıq.

em0 - 192.168.11.120/24

hosts faylı loadbalancel maşınında aşağıdakı kimi olacaqdır.

```
cat /etc/hosts
127.0.0.1          localhost
192.168.11.200    frontend.az frontend
192.168.11.110    backend1.az www.backend1.az
192.168.11.120    backend2.az www.backend2.az
192.168.11.150    balanced.az balanced
```

Aşağıdakı sətirləri `'/etc/rc.conf'` faylına əlavə edirik.

```
cloned_interfaces="carp0"
ifconfig_carp0="vhid 1 advskew 1 pass VeRySeCrEtPaSsWoRd 192.168.11.200/24"
```

```
cd /usr/ports/www/nginx          # nGinx-i yükləyək
make config                       # Lazımı modulları seçək
```

[x] HTTP	Enable HTTP module
[x] HTTP_CACHE	Enable http_cache module
[x] HTTP_REALIP	Enable http_realip module
[x] HTTP_REWRITE	Enable http_rewrite module
[x] HTTP_SSL	Enable http_ssl module
[x] HTTP_STATUS	Enable http_stub_status module
[x] WWW	Enable html sample files
[x] SYSLOG_SUPPORT	3rd party syslog support
[x] TCP_PROXY	3rd party tcp_proxy module

```
make -DBATCH install             # Yükləyək
```

nGinx üçün jurnal qovluğu və faylları yaradaq

```
mkdir /var/log/nginx/           # Jurnal üçün qovluq yaradaq
touch /var/log/nginx/ssl-access.log # access jurnal faylıni yaradaq
touch /var/log/nginx/ssl-error.log # error üçün jurnal faylıni yaradaq
```

```
/usr/local/etc/rc.d/nginx start # nGinx-i işə salırıq.
```

```
nginx -t                         # Configimizin düzgünlüyünü test
                                # edək(nəticə aşağıdakı kimi olmalıdır)
nginx: the configuration file /usr/local/etc/nginx/nginx.conf syntax is ok
nginx: configuration file /usr/local/etc/nginx/nginx.conf test is successful
```

```
nginx -s reload                 # nGinx-i reload edirik.
```

Client maşından WEB Serveri sertifikat ilə test etmək üçün aşağıdakı əmləri yazmağınız yetər.

```
openssl s_client -connect loadbalancer.az:443
```

balanced.az maşında işə adi apache22 WEB server qaldırılmışdır və 192.168.11.150 IP ünvanında işləyir.

```
em0 - 192.168.11.150          # backend WEB Server IP

pkg_add -r apache22          # apache22-ni yükləyirik

echo `apache22_enable="YES"` >> /etc/rc.conf    # apache22-ni startup-a əlavə
                                                edirik

/usr/local/etc/rc.d/apache22 start              # Daemon-u işə salırıq
```

index.html faylını aşağıdakı kimi düzəldirik.

```
echo "<html><center><h1>This is redundant site!</h1></center></html>" >
/usr/local/www/apache22/data/index.html
```

Sonda Client-in birindən <https://loadbalancer.az/> ünvanında daxil olub F5-i sıxaraq sınaqdan keçirin. Eyni zamanda **192.168.11.110** IP ünvanlı serveri söndürün. Hər şey miqrasiya ediləcək **192.168.11.120** IP ünvanlı serverin üstünə.

Apache Tomcat8 yüklənməsi və quraşdırılması

Apache tomcat - açıq kodlu web serverdir hansı ki, Java Servlet və JavaServer səhifələri texnologiyaları üçündür. Java WEB-də yazılmış kodlar bu web server vasitəsilə işə dsalınır. Demək olarki, Tomcat web server dünyada ən vacib sayılan və Javada yazılmış web kodlarını öz üzərində daşıyır.

Rəsmi saytıdan ən son sıxılmış versiyasını endiririk:

```
wget http://mirrors.advancedhosters.com/apache/tomcat/tomcat-8/v8.0.23/bin/apache-tomcat-8.0.23.zip
```

Endirdiyimiz zip faylı açırıq:

```
unzip apache-tomcat-8.0.23.zip
```

Açdığımız qovluğu `/opt/tomcat` ünvanına köçürürük:

```
mv apache-tomcat-8.0.23 /opt/tomcat
```

Tomcat mühit dəyişənlərini elan etmək üçün `/etc/profile.d/tomcat.sh` faylı yaradıırıq və məzmununa aşağıdakı dəyişənləri əlavə edirik:

```
#!/bin/bash
CATALINA_HOME=/opt/tomcat
PATH=$CATALINA_HOME/bin:$PATH
export PATH CATALINA_HOME
export CLASSPATH=.
```

Yaratdığımız faylı yerinə yetirən edirik:

```
chmod +x /etc/profile.d/tomcat.sh
```

Mövcud seansımızda dəyişənləri aşağıdakı əmrlə işə salırıq:

```
source /etc/profile.d/tomcat.sh
```

Artıq biz tomcat-ı işə sala bilərik. Ancaq işə salmazdan öncə aşağıdakı scriptləri yerinə yetirən edirik:

```
# chmod +x $CATALINA_HOME/bin/startup.sh
# chmod +x $CATALINA_HOME/bin/shutdown.sh
# chmod +x $CATALINA_HOME/bin/catalina.sh
```

Aşağıdakı əmrlə tomcat işə salırıq:

```
# cd $CATALINA_HOME/bin
# ./startup.sh
Using CATALINA_BASE:   /opt/tomcat
Using CATALINA_HOME:   /opt/tomcat
Using CATALINA_TMPDIR: /opt/tomcat/temp
Using JRE_HOME:        /usr
Using CLASSPATH:       /opt/tomcat/bin/bootstrap.jar:/opt/tomcat/bin/tomcat-juli.jar
Tomcat started.
```

İşə düşdükdən sonra, tomcat8 serverimiz 8080-ci porta qulaq asacaq. Serverinizə <http://IP Address:8080> qoşulub yoxlayın və aşağıdakı şəkildə olan nəticəni əldə etməlisiniz:

Apache Tomcat/8.0.23

If you're seeing this, you've successfully installed Tomcat. Congratulations!

Recommended Reading:

[Security Considerations HOW-TO](#)

[Manager Application HOW-TO](#)

[Clustering/Session Replication HOW-TO](#)

Server Status

Manager App

Host Manager

Developer Quick Start

[Tomcat Setup](#)

[First Web Application](#)

[Realms & AAA](#)

[JDBC DataSources](#)

[Examples](#)

[Servlet Specifications](#)

[Tomcat Versions](#)

Managing Tomcat

For security, access to the [manager webapp](#) is restricted. Users are defined in:

```
$CATALINA_HOME/conf/tomcat-users.xml
```

In Tomcat 8.0 access to the manager application is split between different users.

[Read more...](#)

[Release Notes](#)

[Changelog](#)

[Migration Guide](#)

[Security Notices](#)

Documentation

[Tomcat 8.0 Documentation](#)

[Tomcat 8.0 Configuration](#)

[Tomcat Wiki](#)

Find additional important configuration information in:

```
$CATALINA_HOME/RUNNING.txt
```

Developers may be interested in:

[Tomcat 8.0 Bug Database](#)

[Tomcat 8.0 JavaDocs](#)

[Tomcat 8.0 SVN Repository](#)

Getting Help

[FAQ and Mailing Lists](#)

The following mailing lists are available:

[tomcat-announce](#)

Important announcements, releases, security vulnerability notifications. (Low volume).

[tomcat-users](#)

User support and discussion

[taqlibs-user](#)

User support and discussion for [Apache Taqlibs](#)

[tomcat-dev](#)

Development mailing list, including commit messages

Other Downloads

[Tomcat Connectors](#)

[Tomcat Native](#)

[Taqlibs](#)

[Deployer](#)

Other Documentation

[Tomcat Connectors](#)

[mod_jk Documentation](#)

[Tomcat Native](#)

[Deployer](#)

Get Involved

[Overview](#)

[SVN Repositories](#)

[Mailing Lists](#)

[Wiki](#)

Miscellaneous

[Contact](#)

[Legal](#)

[Sponsorship](#)

[Thanks](#)

Apache Software Foundation

[Who We Are](#)

[Heritage](#)

[Apache Home](#)

[Resources](#)

Copyright ©1999-2015 Apache Software Foundation. All Rights Reserved

Serveri dayandırmaq üçün işə aşağıdakı əmrdən istifadə etmək lazımdır:

```
# cd $CATALINA_HOME/bin
```

```
# ./shutdown.sh
```

Tomcat-ın system yenidən yüklənməsindən sonra avtomatik işə düşməsi üçün `/etc/init.d/tomcat` adlı script yaradırıq və məzmununa aşağıdakı sətirləri əlavə edirik (JAVA_HOME dəyişəninin ünvanını `OracleJDK8.docx` sənədi ilə Java 8-ci versiyanın yüklənməsindən əldə edə bilərsiniz):

```
#!/bin/sh
```

```
# chkconfig: 2345 80 20
```

```
# Description: Tomcat Start/Shutdown script
```

```
export JAVA_HOME=/usr/java/jdk1.8.0_45
```

```
case $1 in
```

```
start)
cd /opt/tomcat/bin/
./startup.sh
;;
stop)
cd /opt/tomcat/bin/
./shutdown.sh
;;
restart)
cd /opt/tomcat/bin/
./shutdown.sh
cd /opt/tomcat/bin/
./startup.sh
;;
esac
exit 0
```

Startup scriptimizi yerinə yetirilən edirik:

```
# chmod+x /etc/init.d/tomcat
```

Yaratdığımız tomcat scriptini daemon siyahısına əlavə edirik:

```
# chkconfig --add tomcat
```

Tomcat-i işə salırıq:

```
# service tomcat start
```

```
Using CATALINA_BASE: /opt/tomcat
```

```
Using CATALINA_HOME: /opt/tomcat
```

```
Using CATALINA_TMPDIR: /opt/tomcat/temp
```

```
Using JRE_HOME: /usr/java/jdk1.8.0_45
```

```
Using CLASSPATH: /opt/tomcat/bin/bootstrap.jar:/opt/tomcat/bin/tomcat-
juli.jar
```

```
Tomcat started.
```

Tomcat daemon-u system yenidən yüklənməsinə əlavə edirik:

```
# chkconfig tomcat on
```

Tomcat manager role-unuyaratmaq üçün `$CATALINA_HOME/conf/tomcat-users.xml` faylına aşağıdakı sətirləri, `<tomcat-users> ... </tomcat-users>` direktivləri arasına əlavə edib yaddasaxlayaraq cixırıq:

```
<role rolename="manager-gui"/>
```

```
<role rolename="manager-script"/>
```

```
<role rolename="manager-jmx"/>
```

```
<role rolename="manager-status"/>
```

```
<role rolename="admin-gui"/>
```

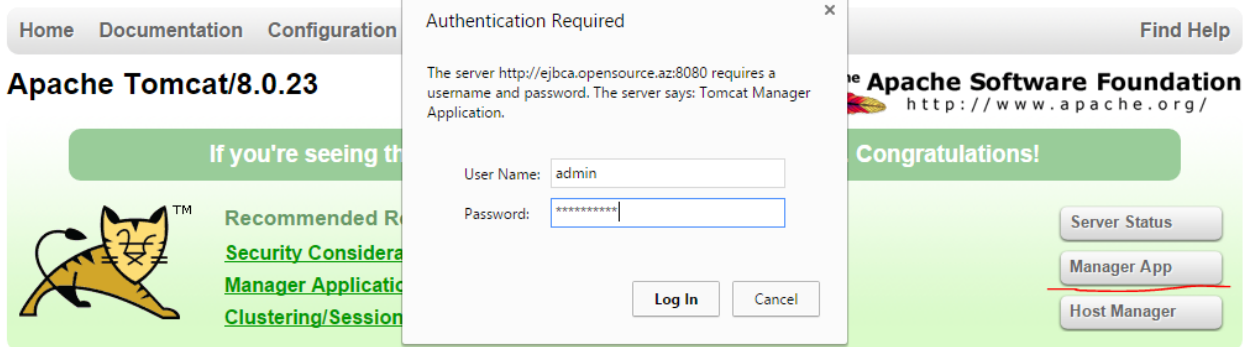
```
<role rolename="admin-script"/>
```

```
<user username="admin" password="t0mc@tp@$@" roles="manager-gui,manager-
script,manager-jmx,manager-status,admin-gui,admin-script"/>
```

Sonda tomcat daemonu yenidən işə salırıq:

```
# service tomcat restart
```

Sonda tomcat web serverimizə eb browser vasitəsilə daxil oluruq və aşağıdakı şəkildəki kimi, istifadəçi adı və şifrəni daxil edirik:

Developer Quick Start

[Tomcat Setup](#)
[First Web Application](#)
[Realms & AAA](#)
[JDBC DataSources](#)
[Examples](#)
[Servlet Specifications](#)
[Tomcat Versions](#)

Managing Tomcat

For security, access to the [manager webapp](#) is restricted. Users are defined in:

```
$CATALINA_HOME/conf/tomcat-users.xml
```

In Tomcat 8.0 access to the manager application is split between different users. [Read more...](#)

[Release Notes](#)
[Changelog](#)
[Migration Guide](#)
[Security Notices](#)

Documentation

[Tomcat 8.0 Documentation](#)
[Tomcat 8.0 Configuration](#)
[Tomcat Wiki](#)

Find additional important configuration information in:

```
$CATALINA_HOME/RUNNING.txt
```

Developers may be interested in:

[Tomcat 8.0 Bug Database](#)
[Tomcat 8.0 JavaDocs](#)
[Tomcat 8.0 SVN Repository](#)

Getting Help

[FAQ and Mailing Lists](#)

The following mailing lists are available:

[tomcat-announce](#)

Important announcements, releases, security vulnerability notifications. (Low volume).

[tomcat-users](#)

User support and discussion

[taglibs-user](#)

User support and discussion for [Apache Taglibs](#)

[tomcat-dev](#)

Development mailing list, including commit messages

[Other Downloads](#)
[Tomcat Connectors](#)
[Tomcat Native](#)
[Taglibs](#)
[Deployer](#)
[Other Documentation](#)
[Tomcat Connectors](#)
[mod_jk Documentation](#)
[Tomcat Native](#)
[Deployer](#)
[Get Involved](#)
[Overview](#)
[SVN Repositories](#)
[Mailing Lists](#)
[Wiki](#)
[Miscellaneous](#)
[Contact](#)
[Legal](#)
[Sponsorship](#)
[Thanks](#)
[Apache Software Foundation](#)
[Who We Are](#)
[Heritage](#)
[Apache Home](#)
[Resources](#)

Copyright ©1999-2015 Apache Software Foundation. All Rights Reserved

Uğurlu nəticə aşağıdakı şəkildəki kimi olmalıdır:

Tomcat Web Application Manager

Message: OK

Manager

List Applications HTML Manager Help Manager Help Server Status

Applications

Path	Version	Display Name	Running	Sessions	Commands
/	None specified	Welcome to Tomcat	true	0	Start Stop Reload Undeploy Expire sessions with idle > 30 minutes
/docs	None specified	Tomcat Documentation	true	0	Start Stop Reload Undeploy Expire sessions with idle > 30 minutes
/examples	None specified	Servlet and JSP Examples	true	0	Start Stop Reload Undeploy Expire sessions with idle > 30 minutes
/host-manager	None specified	Tomcat Host Manager Application	true	0	Start Stop Reload Undeploy Expire sessions with idle > 30 minutes
/manager	None specified	Tomcat Manager Application	true	1	Start Stop Reload Undeploy Expire sessions with idle > 30 minutes

Deploy

Deploy directory or WAR file located on server

Context Path (required):

XML Configuration file URL:

WAR or Directory URL:

WAR file to deploy

Select WAR file to upload No file chosen

Apache ANT yüklənməsi və quraşdırılması

Java əmrlər sətiri üçün Apache ANT kitabxana və alətdir hansı ki, bir-birindən asılı olan genişlənmə nöqtələrinin yığılmada fayllarında yığılmada prosesini idarə edir. ANT-ın istifadə edilməsinin əsas səbəbi, Java proqramlarının yığılmasıdır. ANT çoxlu sayda daxili imkanlara malikdir ki, kompilyasiyaya şərait yaradır, test edir və java proqramlarını işə salır. Həmçinin ANT vasitəsilə qeyri java proqramlarını da kompilyasiya etmək mümkündür. Misal üçün C və C++ proqramlar üçün. <http://www.us.apache.org/dist/ant/binaries/> səhifəsindən son versiyanı əldə edə bilərsiniz.

Apache ANT üçün ən yeni versiyanı internetdən endiririk:

```
wget http://mirror.sdunix.com/apache//ant/binaries/apache-ant-1.9.4-bin.zip
```

yada

```
wget http://mirror.sdunix.com/apache/ant/binaries/apache-ant-1.9.5-bin.zip
```

Endirdiyimiz zip faylı açırıq:

```
unzip apache-ant-1.9.5-bin.zip
```

Açılan qovluğu /opt qovluğun altına ant adı ilə köçürürük:

```
mv apache-ant-1.9.5/ /opt/ant
```

/opt/ant/bin/ant binar faylı sistem binar faylları üçün link edirik:

```
ln -s /opt/ant/bin/ant /usr/bin/ant
```

ant mühit dəyişənləri üçün /etc/profile.d/ant.sh scripti yaradıırıq və məzmununa aşağıdakı sətirləri əlavə edirik:

```
#!/bin/bash
ANT_HOME=/opt/ant
PATH=$ANT_HOME/bin:$PATH
export PATH ANT_HOME
export CLASSPATH=.
```

Faylı yerinə yetirən edirik:

```
chmod +x /etc/profile.d/ant.sh
```

Apache Ant tools.jar faylını tələb edir və "ant -version" əmrini daxil etdikdə həmin səhvi çap edəcək. Bunu aşmaq üçün isə aşağıdakı əmrlə java-devel programını yükləmək lazımdır:

```
yum -y install `yum search java|grep java-1.7.0-openjdk-devel.$(uname -p) | awk '{ print $1 }'`
```

İşə salırıq ki, sessiyamızda aktiv olsun:

```
source /etc/profile.d/ant.sh
```

Sonra sistemi yenidən yükləyib antın versiyasına aşağıdakı əmrlə baxırıq:

```
# ant -version
```

```
Apache Ant(TM) version 1.9.4 compiled on April 29 2014
```

Sistemdə olan əmrlər ünvanlarına baxırıq:

```
# echo $ANT_HOME
```

```
/opt/ant
```

```
# echo $PATH
```

```
/usr/lib64/qt-
```

```
3.3/bin:/opt/ant/bin:/usr/local/sbin:/usr/local/bin:/sbin:/bin:/usr/sbin:/usr
```

```
/bin:/root/bin
```

Apache Maven yüklənməsi və quraşdırılması

Apache MAVEN - proyektlərin idarə edilməsi və asan başa düşülməsi üçün istifadə edilən alətdir. Proyekt obyekt modelinə əsaslanır (PoM). Maven proyektləri yığa, hesabatları hazırlaya və mərkəzi inofrmasiya hissəsindən sənədləşmə işini görə bilir. Maven-i internetdən endiririk:

```
wget http://www.interior-dsgn.com/apache/maven/maven-3/3.3.3/binaries/apache-maven-3.3.3-bin.zip
```

Endirdiyimiz zip faylı açırıq:

```
unzip apache-maven-3.3.3-bin.zip
```

Açılan kontenti /opt/maven ünvanına köçürürük:

```
mv apache-maven-3.3.3 /opt/maven
```

Maven binar qovluğu üçün symlink yaradırıq:

```
ln -s /opt/maven/bin/mvn /usr/bin/mvn
```

Maven üçün mühit dəyişənləri yaradırıq. Bunun üçün /etc/profile.d/maven.sh scripti yaradırıq və məzmununa aşağıdakı sətirləri əlavə edirik:

```
#!/bin/bash
MAVEN_HOME=/opt/maven
PATH=$MAVEN_HOME/bin:$PATH
export PATH MAVEN_HOME
export CLASSPATH=.
```

Scripti yerinə yetirən edirik:

```
chmod +x /etc/profile.d/maven.sh
```

CLI-dan dəyişənləri işə salmaq üçün aşağıdakı əmri daxil edirik (Ancaq hər halda işləməsindən əmin olmaq üçün sistemi yenidən yükləyirik):

```
source /etc/profile.d/maven.sh
```

Maven versiyasına baxırıq:

```
# mvn -version
Apache Maven 3.3.3 (7994120775791599e205a5524ec3e0dfe41d4a06; 2015-04-22T16:57:37+05:00)
Maven home: /opt/maven
Java version: 1.7.0_79, vendor: Oracle Corporation
Java home: /usr/lib/jvm/java-1.7.0-openjdk-1.7.0.79.x86_64/jre
Default locale: en_US, platform encoding: UTF-8
OS name: "linux", version: "2.6.32-504.16.2.el6.x86_64", arch: "amd64",
family: "unix"
```

Maven mühit dəyişənlərini yoxlayırıq:

```
# echo $MAVEN_HOME
/opt/maven
# echo $PATH
/usr/lib64/qt-3.3/bin:/opt/maven/bin:/opt/ant/bin:/usr/local/sbin:/usr/local/bin:/sbin:/bin:/usr/sbin:/usr/bin:/root/bin
```

CentOS PDO_OCI integrasiyası

Nəzərdə tutulur ki, artıq **CentOS PHP5-FPM nGinx** başlığında olan bütün işlər görülüb artıq. PHP Data Objects (PDO) - PHP üçün genişlənmədir və bir çox proqramçılar tərəfindən PDO istifadə edilir. Buna görə də siz PDO-nun OCI ilə integrasiya edilməsi tələbi ilə qarşılaşa bilərsiniz. Bu başlıq PDO OCI integrasiyasını açıqlayır.

Proqramlaşdırma üçün tələb edilən bütün paketləri yükləyirik:

```
# yum install php-pear php-devel zlib zlib-devel bc libaio glibc
# yum groupinstall "Development Tools"
```

Oracle client ünvanını link edək ki, 32 bitlik kimi görünsün:

```
# ln -s /usr/include/oracle/11.2/client64 /usr/include/oracle/11.2/client
# ln -s /usr/lib/oracle/11.2/client64 /usr/lib/oracle/11.2/client
```

`/etc/profile.d/oracle.sh` adlı fayl yaradıb içinə aşağıdakı sətiri əlavə edirik (Bu sətir Oracle kitabxanaları yerləşən ünvanın dəyişənini təyin edir. Siz bu ünvanı "`CentOS-nGinx-phppm-oci8.docx`" sənədində görə bilərsiniz):

```
#!/bin/bash
export ORACLE_HOME=/usr/lib/oracle/11.2/client64
export LD_LIBRARY_PATH=$ORACLE_HOME/lib
export C_INCLUDE_PATH=/usr/include/oracle/11.2/client64
export NLS_LANG=AMERICAN_AMERICA.AL32UTF8
```

Qeyd: `NLS_LANG` dəyişənin dəqiq mənasını `phpinfo()` funksiyası ilə axtarıb tapa bilərsiniz.

Faylı tez işə salaq ki, dəyişənimiz işə düşsün:

```
# source /etc/profile.d/oracle.sh
```

PDO OCI

Perl istifadə edərək PDO_OCI-ni endirək:

```
# mkdir /root/pdooci ; cd /root/pdooci
# perl download PDO_OCI
# tar -xvf PDO_OCI-1.0.tgz
# cd PDO_OCI-1.0
```

`PDO_OCI-1.0` qovluğunun içində `config.m4` adlı faylda dəyişiklik edirik və təqribən 10-cu sətirdən sonra uyğun ardıcılıqda gedən digər sətirlərin əvvəlinə aşağıdakı sətirləri əlavə edirik (Diqqətlə fikir verin 11.2 bizim Oracle Clientin versiyası olduğuna görə burda da 11.2 istifadə edirik):

```
elif test -f $PDO_OCI_DIR/lib/libclntsh.$SHLIB_SUFFIX_NAME.11.2; then
    PDO_OCI_VERSION=11.2
```

Həmçinin aşağıdakı sətirlərə uyğun olan ərazini tapıb **10.2**-dən sonra əlavə edirik (təqribən 101-ci sətirə yaxın olan bir ərazidir) və uyğun ardıcılıqda aşağıdakı iki sətiri əlavə edirik (Versiya **11.2**-dir):

```
11.2)
    PHP_ADD_LIBRARY(clntsh, 1, PDO_OCI_SHARED_LIBADD)
;;
```


Genişlənməni kompilyasiya edək və yükləyək:

```
# phpize
# ./configure --with-pdo-oci=instantclient,/usr,11.2
Ardınca pdo_oci.c faylında aşağıdakı sətirləri dəyişib:
/* {{{ pdo_oci_functions[] */
function_entry pdo_oci_functions[] = {
    {NULL, NULL, NULL}
};
/* }}} */
```

Bu formaya gətiririk:

```
/* {{{ pdo_oci_functions[] */
zend_function_entry pdo_oci_functions[] = {
    {NULL, NULL, NULL}
};
/* }}} */
```

Sonra /root/pdooci/PDO_OCI-1.0/oci_statement.c faylında **oci_blob_write** və **oci_blob_read** funksiyalarının içində olan aşağıdakı şərti dəyişərək!:

```
if (r != OCI_SUCCESS) {
    return (size_t)-1;
}
```

Əvəz edirik buna:

```
if ((r != OCI_SUCCESS) && (r != OCI_NEED_DATA)) {
    return (size_t)-1;
}
```

Qeyd: Bu sizin php kodlarınızda oracle verilənlər bazasından blob datanın əldə edilməsində düzgün simvol kodirovkasının seçilməsinə kömək olacaq. Həmin sətir **oci:dbname=HOST/TNS_NAME;charset=AL32UTF8** şəklində olmalıdır.

```
# make          - Kompilyasiya edirik
# make install  - Yükləyirik
# make test     - Əmri işə salaraq yoxlayırıq(mənim halımda /etc/php.ini
                 faylında disable_functions-da proc_open funksiyası bağlı
                 idi və ona görə aşağıdakı səhvi çap elədi)
```

```
+-----+
|                                     |
|                                     ! ERROR !                               |
| The test-suite requires that proc_open() is available.                   |
| Please check if you disabled it in php.ini.                                 |
+-----+
```

php.ini faylından **proc_open**-i **disable_functions**-dan sildikdən sonra yenidən əmri işə salırıq və aşağıdakı nəticəni əldə etmiş oluruq:

```
# make test
Build complete.
Don't forget to run 'make test'.
```

```
=====
PHP          : /usr/bin/php
CWD          : /root/pdooci/PDO_OCI-1.0
Extra dirs   :
```

VALGRIND : Not used

=====

TIME START 2015-07-28 09:04:48

=====

No tests were run.

```
# make install          - Yükləyirik
Installing shared extensions: /usr/lib64/php/modules/
```

Sonra `/etc/php.d/pdo_oci.ini` faylı yaradıb içinə aşağıdakı sətiri əlavə edirik:

```
extension=pdo_oci.so
```

Uğurlu yüklənməsini aşağıdakı əmrlə yoxlayırıq (Oxşar sətirləri görməliyik):

```
# php -i | grep oci
/etc/php.d/pdo_oci.ini,
PDO drivers => mysql, oci, odbc, sqlite
```

OCI8

pear istifadə edərək, OCI8-i endirək.

```
# pear download pecl/oci8
# tar -xvf oci8-1.4.9.tgz
# cd oci8-1.4.9
```

Genişlənməni kompilyasiya edək və yükləyək:

```
# phpize
# ./configure --with-
oci8=shared,instantclient,/usr/lib/oracle/11.2/client64/lib
# make
# make install
```

Genişlənməni işə salmaq üçün, `/etc/php.d/oci8.ini` faylına aşağıdakı sətiri əlavə edirik:

```
extension=oci8.so
```

Uğurla yüklənməsini yoxlayaq:

```
# php -i | grep oci8
```

Aşağıdakı sətirlərə oxşar bir sətir əldə etməlisiniz:

```
/etc/php.d/oci8.ini,
oci8
oci8.connection_class => no value => no value
oci8.default_prefetch => 100 => 100
oci8.events => Off => Off
oci8.max_persistent => -1 => -1
oci8.old_oci_close_semantics => Off => Off
oci8.persistent_timeout => -1 => -1
oci8.ping_interval => 60 => 60
oci8.privileged_connect => Off => Off
oci8.statement_cache_size => 20 => 20
```

Oracle JDK8-in yüklənməsi və quraşdırılması

Oracle-ın Java proqramçılar üçün xüsusi alətlər toplusu olan bir yığılması mövcuddur. Əksər proqramçılar bunu istifadə edir. Bu başlıq Oracle Java Development Kit-in quraşdırılmasını açıqlayır. Sistemin paketlərini reposlardan yeniləyirik:

```
yum update -y
```

Sistemimizdə yüklənmiş olan JDK versiyalarını çap edirik:

```
# rpm -qa | grep -E '^open[jre|jdk]|j[re|dk]'  
perl-Object-Accessor-0.34-136.el6_6.1.x86_64  
libbasicobjects-0.1.1-11.el6.x86_64  
java-1.7.0-openjdk-devel-1.7.0.79-2.5.5.3.el6_6.x86_64  
java-1.7.0-openjdk-1.7.0.79-2.5.5.3.el6_6.x86_64  
openjpeg-libs-1.3-10.el6_5.x86_64  
eject-2.1.5-17.el6.x86_64  
java-1.6.0-openjdk-1.6.0.35-1.13.7.1.el6_6.x86_64
```

Java versiyasına baxırıq:

```
# java -version  
java version "1.7.0_79"  
OpenJDK Runtime Environment (rhel-2.5.5.3.el6_6-x86_64 u79-b14)  
OpenJDK 64-Bit Server VM (build 24.79-b02, mixed mode)
```

Öncədən sistemə yüklənmiş olan 1.6 və 1.7-ci versiyanı silmək üçün aşağıdakı əmrədən istifadə etmək lazımdır:

```
# yum remove java-1.6.0-openjdk  
# yum remove java-1.7.0-openjdk
```

Oracle rəsmi saytıdan

<http://www.oracle.com/technetwork/java/javase/downloads/jdk8-downloads-2133151.html> ən son 8-ci versiyanı endirib serverimizə WinSCP vasitəsilə yükləyirik.

Endirdiyimiz RPM paketi serverə yükləyirik:

```
# rpm -ivh jdk-8u45-linux-x64.rpm  
Preparing... #####  
[100%]  
 1:jdk1.8.0_45 #####  
[100%]  
Unpacking JAR files...  
  rt.jar...  
  jsse.jar...  
  charsets.jar...  
  tools.jar...  
  localedata.jar...  
  jfxrt.jar...  
  plugin.jar...  
  javaws.jar...  
  deploy.jar...
```

Yüklənmiş java versiyasına baxırıq:

```
# java -version
java version "1.8.0_45"
Java(TM) SE Runtime Environment (build 1.8.0_45-b14)
Java HotSpot(TM) 64-Bit Server VM (build 25.45-b02, mixed mode)
```

Java mühit dəyişənlərinin işləməsi üçün `/etc/profile.d/java.sh` faylı yaradırıq və məzmununa aşağıdakı sətirləri əlavə edirik:

```
#!/bin/bash
JAVA_HOME=/usr/java/jdk1.8.0_25/
PATH=$JAVA_HOME/bin:$PATH
export PATH JAVA_HOME
export CLASSPATH=.
```

Yaratdığımız faylı yerinə yetirən edirik:

```
# chmod +x /etc/profile.d/java.sh
```

Mühit dəyişənlərini işə salmaq üçün scripti seansımızda işə salırıq:

```
# source /etc/profile.d/java.sh
```

Əgər siz köhnə versiyaları silməseydiniz nə baş verərdi?

Əgər siz sistemdə olan köhnə versiyaları öncədən silməsəniz, onda siz sisteminizdə java ilə işləyəcək proqramların hansı java versiyası üzərindən işləməsini bildirməlisiniz. Susmaya görə **JDK1.8.x** paketi

`/usr/java/jdk1.8.0_25/` ünvanına yüklənəcək. Sisteminizə Javanın hansı ünvanından işə düşməsini bildirmək üçün səliqə ilə aşağıdakı ardıcılıqla addımları yerinə yetirmək lazımdır:

```
alternatives --install /usr/bin/java java /usr/java/jdk1.8.0_25/jre/bin/java 20000
alternatives --install /usr/bin/jar jar /usr/java/jdk1.8.0_25/bin/jar 20000
alternatives --install /usr/bin/javac javac /usr/java/jdk1.8.0_25/bin/javac 20000
alternatives --install /usr/bin/javaws javaws
/usr/java/jdk1.8.0_25/jre/bin/javaws 20000
alternatives --set java /usr/java/jdk1.8.0_25/jre/bin/java
alternatives --set jar /usr/java/jdk1.8.0_25/bin/jar
alternatives --set javac /usr/java/jdk1.8.0_25/bin/javac
alternatives --set javaws /usr/java/jdk1.8.0_25/jre/bin/javaws
```

Bitdi və alternative-ləri yoxlayırıq:

```
# ls -lA /etc/alternatives/
lrwxrwxrwx. 1 root root 29 May 31 19:29 jar -> /usr/java/jdk1.8.0_45/bin/jar
lrwxrwxrwx. 1 root root 34 May 31 19:29 java ->
/usr/java/jdk1.8.0_45/jre/bin/java
lrwxrwxrwx. 1 root root 31 May 31 19:29 javac ->
/usr/java/jdk1.8.0_45/bin/javac
lrwxrwxrwx. 1 root root 32 May 31 19:29 javaws ->
/usr/java/jdk1.8.0_45/bin/javaws
```

Nəticədə Java versiyasına baxırıq:

```
# java -version
java version "1.8.0_45"
Java(TM) SE Runtime Environment (build 1.8.0_45-b14)
Java HotSpot(TM) 64-Bit Server VM (build 25.45-b02, mixed mode)
```

Ubuntu 14.04 x64 tomcat7 Java8 yüklənməsi və quraşdırılması

Məqsədimiz Ubuntu-un öz repositorylərində olan oracle java yükləyicisinin yüklənməsidir.

```
apt-get update                # reposları yeniləyirik
apt-get dist-upgrade          # paketləri ən son versiyaya yeniləyirik

apt-get install tomcat7       # Tomcat7-ni yükləyirik
apt-get install tomcat7-docs tomcat7-admin tomcat7-examples # Tomcat
                                                                    sənədləri və misallarını yükləyirik

vi /etc/tomcat7/tomcat-users.xml    # Tomcat web management-ə
                                                                    istifadəçi əlavə edirik

<tomcat-users>
  <user username="admin" password="freebsd" roles="manager-gui,admin-gui"/>
</tomcat-users>

add-apt-repository ppa:webupd8team/java # Oracle reposu əlavə edirik
apt-get update                          # Reposları yeniləyirik
apt-get install oracle-java8-installer  # Java8-i yükləyirik
apt-get install oracle-java8-set-default # Java8-i susmaya görə elan edirik
```

Ubuntu Tomcat serverdə http və https portlarının dəyişdirilməsi

Məqsədımız Tomcat serverin ən-ənəvi 80 və 443-cü portda qulaq asmasının quraşdırılmasıdır.

```
apt-get update                # Reposları yeniləyirik
apt-get dist-upgrade          # Sistemdə olan paketləri və kerneli
                              yeniləyirik

apt-get install `apt-cache search tomcat7 | awk '{ print $1 }'` # Tomcat7 və
                                                                    ona aid olan
                                                                    digər paketlərin
                                                                    hamısını
                                                                    yükləyirik
```

`/usr/share/tomcat7/bin/catalina.sh` faylında `JAVA_OPTS` dəyişəninə `-Djava.net.preferIPv4Stack` əlavə edirik. Aşağıdakı kimi:

```
JAVA_OPTS="-Djava.net.preferIPv4Stack"
```

`/etc/tomcat7/tomcat-users.xml` faylında `<tomcat-users>` seksiyasının daxilinə aşağıdakı sətirə uyğun olaraq istifadəçi, şifrə və yazımı yetki veriririk(aşağıdakı kimi):

```
<tomcat-users>
  <user username="admin" password="freebsd" roles="tomcat,manager-
script,manager-gui"/>
</tomcat-users>
```

Tomcat7 susmaya görə http üçün 8080-ci portda və https üçün 8443-cü portda qulaq asır. Ancaq bunu dəyişib **80** və **443** etmək olar.

Bunun üçün aşağıdakıları edirik:

`/etc/sysctl.conf` faylına aşağıdakı sətiri əlavə edirik:

```
net.ipv6.conf.all.disable_ipv6=1
```

```
sysctl net.ipv6.conf.all.disable_ipv6=1          # CLI-dan işə salırıq
```

`/etc/default/tomcat7` faylında `AUTHBIND` sətirini aşağıdakı kimi edirik:

```
AUTHBIND=yes
```

Sonra AuthBind üçün lazımı portların fayllarını və yetkilərini verirək ki, portumuz qulaq asa bilsin:

```
touch /etc/authbind/byport/80
touch /etc/authbind/byport/443
chmod 0755 /etc/authbind/byport/80
chmod 0755 /etc/authbind/byport/443
chown tomcat7:tomcat7 /etc/authbind/byport/80
chown tomcat7:tomcat7 /etc/authbind/byport/443
```

`/etc/tomcat7/server.xml` faylında da 8080,8443-cü portları aşağıdakı kimi dəyişib 80,443 edirik:

```
<Connector port="80" protocol="HTTP/1.1"
    connectionTimeout="20000"
    URIEncoding="UTF-8"
    redirectPort="443" />
```

Bu sətir HTTPS üçün JKS istifadə biz onu aşağıdakı config edəcəyik.

```
<Connector port="443" protocol="HTTP/1.1" SSLEnabled="true"
    maxThreads="150" scheme="https" secure="true"
    clientAuth="false" sslProtocol="TLS"
    keystoreFile="/etc/tomcat7/srccodes.jks"
    keystoreType="JKS"
    keystorePass="javapass"
    keyPass="javapass" />
```

İndi isə tomcat7 https üçün **keystore** və Self Signed Certificate yaradaq. Bunun üçün `/etc/tomcat7` ünvanına daxil oluruq (JKS and Cert pass: **javapass**):

```
cd /etc/tomcat7
```

```
keytool -genkey -alias srccodes -keyalg RSA -keystore srccodes.jks
```

```
Enter keystore password: javapass
```

```
Re-enter new password: javapass
```

```
What is your first and last name?
```

```
[Unknown]: Jamal Shahverdiyev
```

```
What is the name of your organizational unit?
```

```
[Unknown]: Statistika
```

```
What is the name of your organization?
```

```
[Unknown]: DOMAIN
```

```
What is the name of your City or Locality?
```

```
[Unknown]: Yasamal
```

```
What is the name of your State or Province?
```

```
[Unknown]: Baku
```

```
What is the two-letter country code for this unit?
```

```
[Unknown]: AZ
```

```
Is CN=Jamal Shahverdiyev, OU=Statistika, O=DOMAIN, L=Yasamal, ST=Baku, C=AZ correct?
```

```
[no]: yes
```

```
Enter key password for <srccodes>
```

```
(RETURN if same as keystore password):
```

Beləliklə `/etc/tomcat7/server.xml` faylında göstərilən

keystoreFile="/etc/tomcat7/srccodes.jks" fayl ünvanı və şifrəni dəqiq təyin etməyi unutmayın.

BÖLÜM 12

Proqramçıların effektiv iş mühitləri

- Mercurial Active Directory ilə inteqrasiyası
- GitLAB Active Directory inteqrasiyası

Əgər şirkətinizin daxili proqramlaşdırma şöbəsi varsa və proqramçıların bir neçəsi eyni zamanda eyni layihə üzərində işləyirsə, müəyyən mübahisələr yarana bilər. Məsələ ondan ibarətdir ki, proqramçılardan biri hansısa kodu dəyişdikdə, bir neçə vaxtdan sonra onun kimin tərəfindən dəyişildiyi və əvvəlki vəziyyəti haqqında olan məlumatı tapmaq əsl problemə çevrilir. Bu tip problemlərin aradan qaldırılması üçün mərkəzi sistemlər olur və kodlar həmin mərkəzdə qalır. Hər bir şəxs öz hesabı ilə daxil olub fərqi qeyd edir və fərqi kimin tərəfindən dəyişildiyi görünür. Bu başlıqda uyğun sistemlərin qurulması haqqında danışılacaq.

Mercurial Active Directory ilə inteqrasiyası

Mercurial - Eynilə HG, çox böyük kod repositoriyalarla effektiv işləmək, versiyaların idarə edilməsi üçün yaradılan çox platformalı paylaşılmış sistemdir. Konsol proqramıdır. Proqramçılar üçün tələb edilir.

Nəzərdə tutulur ki, Domain controller artıq qurulub və aşağıdakı verilənlərlə yaradılmışdır.

FreeBSD9.2 x64(10.10.10.210 - VmNet4)

FreeBSD maşında DNS resolver kimi Active Directory istifadə edilir.

```
cat /etc/resolv.conf
nameserver 10.10.10.200
```

DC: **mercurial.lan** (10.10.10.200 - Vmnet4)

OU: **mercurial**

Group: **mercurial**

2 ədəd istifadəçimiz var: **jamal** və **salman** (İstifadəçilər **mercurial** organization unit-indədirlər və **mercurial** qrupunun üzvüdürlər).

İstifadəçiləri mercurial qrupunun üzvü ona görə edirik ki, apache22 yalnız bu qrupun üzvlərinə mercurial səhifəsinə girişə izin verəcək.

portsnap fetch extract update

İlk öncə portları

yeniləyək.

reboot

sistemi restart edirik ki, portlar bazası yenilənsin

root@mercuri:~ # **cd /usr/ports/www/apache22**

Apache22-nin port ünvanına daxil oluruq.

root@mercuri:/usr/ports/www/apache22 # **make config**

Lazımi modulları seçirik.

```

apache22-2.2.26
[ ] AUTH_BASIC          mod_auth_basic
[ ] AUTH_DIGEST        mod_auth_digest
[ ] AUTHN_ALIAS         mod_authn_alias
[ ] AUTHN_ANON          mod_authn_anon
[ ] AUTHN_DBM           mod_authn_dbm
[ ] AUTHN_DEFAULT       mod_authn_default
[ ] AUTHN_FILE          mod_authn_file
[ ] AUTHZ_DBM           mod_authz_dbm
[ ] AUTHZ_DEFAULT       mod_authz_default
[ ] AUTHZ_GROUPFILE     mod_authz_groupfile
[ ] AUTHZ_HOST          mod_authz_host
[ ] AUTHZ_OWNER         mod_authz_owner
[ ] AUTHZ_USER          mod_authz_user
[ ] AUTHZ_LDAP          mod_authz_ldap
[ ] LEMP               connection pooling, result caching
[ ] DBD                Manages SQL database connections
[ ] CACHE              mod_cache
[ ] DISK_CACHE         mod_disk_cache
[ ] FILE_CACHE         mod_file_cache
[ ] MEM_CACHE          mod_mem_cache
[ ] DAV                mod_dav
[ ] DAV_FS             mod_dav_fs
[ ] DAV_LOCK           mod_dav_lock
[ ] ACTIONS            mod_actions
[ ] ALIAS              mod_alias
[ ] ASIS               mod_asis
[ ] AUTOINDEX          mod_autoindex
[ ] CERN_META          mod_cern_meta
[ ] CGI                mod_cgi
[ ] CGID               mod_cgid
[ ] CHARSET_LITE      mod_charset_lite
[ ] DEFLATE            mod_deflate
[ ] DIR                mod_dir
[ ] DUMPPIO            mod_dumpio
[ ] ENV                mod_env
[ ] EXPIRES            mod_expires
[ ] HEADERS            mod_headers
[ ] IMAGEMAP           mod_imagemap
[ ] INCLUDE            mod_include
[ ] INFO               mod_info
[ ] LOG_CONFIG         mod_log_config

```

```

[x] LOGIO          mod_logio
[x] MIME           mod_mime
[x] MIME_MAGIC    mod_mime_magic
[x] NEGOTIATION   mod_negotiation
[x] REWRITE       mod_rewrite
[x] SETENVIF      mod_setenvif
[x] SPELLING      mod_spelling
[x] STATUS        mod_status
[x] UNIQUE_ID     mod_unique_id
[x] USERDIR       mod_userdir
[x] USERTRACK     mod_usertrack
[x] VHOST_ALIAS   mod_vhost_alias
[x] FILTER        mod_filter
[ ] SUBSTITUTE    mod_substitute
[x] VERSION       mod_version
[x] SSL           mod_ssl
[ ] SUEXEC        mod_suexec
[ ] SUEXEC_BSRCLIMIT suEXEC climits based on login class
[ ] SUEXEC_USERDIR suEXEC UserDir support
[x] REQTIMEOUT    mod_reqtimeout
[ ] PROXY         mod_proxy
[ ] IPV4_MAPPED   Allow IPv6 socket to handle IPv4
[ ] BUCKETEER     mod_bucketeer
[ ] CASE_FILTER   mod_case_filter
[ ] CASE_FILTER_IN mod_case_filter_in
[ ] EXT_FILTER     mod_ext_filter
[ ] LOG_FORENSIC  mod_log_forensic
[ ] OPTIONAL_HOOK_EXPORT mod_optional_hook_export
[ ] OPTIONAL_HOOK_IMPORT mod_optional_hook_import
[ ] OPTIONAL_FN_IMPORT mod_optional_fn_import
[ ] OPTIONAL_FN_EXPORT mod_optional_fn_export
----- mod_proxy
[ ] PROXY_AJP     mod_proxy_ajp
[ ] PROXY_BALANCER mod_proxy_balancer
[ ] PROXY_CONNECT mod_proxy_connect
[ ] PROXY_FTP     mod_proxy_ftp
[ ] PROXY_HTTP    mod_proxy_http
[ ] PROXY_SCGI    mod_proxy_scgi
100%
  
```

```
root@mercuri:/usr/ports/www/apache22 # make install # yükləyirik
```

Yüklənmə prosedurunda həmçinin **apr1** modulunda seçirik.

```

apr-1.4.8.1.5.3
[x] THREADS      Threading support
[ ] IPV6         IPv6 protocol support
[x] DEVRANDOM     Use /dev/random or compatible
----- APU -----
[x] BDB          Berkeley DB support
[x] GDBM         GNU dbm library support
[x] LDAP         LDAP support
[ ] MYSQL        MySQL database support
[ ] NDBM         NDBM support
[ ] PGSQL        PostgreSQL database support
[ ] SQLITE       SQLite database support
[ ] FREETDS      FreeTDS library support
----- CRYPTO -----
(*) SSL          OpenSSL crypto driver
() NSS           NSS crypto driver
  
```

Mercurial-i hazırlayaq

```
root@mercuri:/ # cd /usr/ports/devel/mercurial && make install clean #
                                                         Mercurial-1
                                                         yükləyək
```

```
root@mercuri:/ # cd /usr/ports/devel/py-mercurialserver && make install clean
                                                         # Lazımi componentləri yükləyirik
```

```
root@mercuri:/ # cd /usr/ports/www/mod_wsgi3 && make install clean #
                                                         wsgi işləməsi
                                                         üçün apache modul
```

Qovluq yaradaq hansı ki, mercurialın quraşdırma faylları saxlanılacaq.

```
root@mercuri:/ # mkdir /usr/local/www/hg
```

```
root@mercuri:/ # cp /usr/local/share/mercurial/www/hgweb.wsgi
/usr/local/www/hg/
```

hgweb.cgi-ın quraşdırmalarını redakte edirik.

```
ee /usr/local/www/hg/hgweb.wsgi
config = "/usr/local/www/hg/hgweb.config" # Config fayl üçün yolu dəyişirik.
```

```
ee /usr/local/www/hg/hgweb.config # hgweb.config faylının tərkibini
aşağıdakı kimi edirik.
```

```
[web]
allow_push = *
push_ssl = false
```

```
[trusted]
users = *
```

```
[collections]
/usr/local/www/hg/repos = /usr/local/www/hg/repos
```

```
mkdir /usr/local/www/hg/repos # Repos üçün qovluq yaradıırıq
```

```
chown -R www:www /usr/local/www/hg # Lazımı yetkiləri veririk
```

Apache-i quraşdırırıq.

```
echo 'apache22_enable="YES"' >> /etc/rc.conf # Startup-a əlavə edirik
echo "Include /usr/local/domen/*" >> /usr/local/etc/apache22/httpd.conf
# Yeni Include əlavə edirik.
root@mercuri:/ # mkdir /usr/local/domen/ # Include üçün qovluq
yaradıırıq.
```

```
root@mercuri:/ # cat /usr/local/domen/mercuri.az # Virtual mercuri.az
domain
contenti aşağıdakı kimi
edirik
```

```
<VirtualHost *>
    ServerName mercuri.az
    ServerAlias www.mercuri.az
    DocumentRoot /usr/local/www/hg
    ErrorLog /var/log/mercuri-error.log
    CustomLog /var/log/mercuri-access.log common
    WSGIScriptAlias / /usr/local/www/hg/hgweb.wsgi
<Directory "/usr/local/www/hg">
    AllowOverride None
    order allow,deny
    Allow from all
</Directory>
<Location />
    AuthType Basic
    AuthBasicProvider ldap
    AuthBasicAuthoritative off
```

```
AuthName "ENTER YOUR AD LOGIN & PASSWD"

AuthLDAPURL
"ldap://mercurial.lan:389/DC=mercurial,DC=lan?sAMAccountName?sub?(objectClass
=*)"
AuthLDAPBindDN "administrator@mercurial.lan"
AuthLDAPBindPassword "Zumrud123"
Require ldap-group cn=mercurial,ou=mercurial,dc=mercurial,dc=lan
</Location>
<FilesMatch "\.(cgi|shtml|phtml|php)$">
    SSLOptions +StdEnvVars
</FilesMatch>
</VirtualHost>
```

```
touch /var/log/mercuri-error.log /var/log/mercuri-access.log # Lazımı jurnal
faylları yaradırıq.
```

```
root@mercuri:/ # chown -R www:www /usr/local/domen/ # Lazımı yetkiləri
veririk.
```

Sonda `/usr/local/etc/openldap/ldap.conf` faylında aşağıdakı sətiri əlavə edirik və `apache22`-ni işə salırıq.

```
echo "REFERRALS off" >> /usr/local/etc/openldap/ldap.conf
```

```
root@mercuri:/ # /usr/local/etc/rc.d/apache22 start # Apache-ı işə salırıq.
```

Sonda eyni şəbəkədə olan client-də `c:\windows\system32\drivers\etc\hosts` faylına aşağıdakı sətiri əlavə edib browserdə `mercuri.az` domain-i `jamal` adlı istifadəçi ilə test etməyiniz yetər.

Debug etmək üçün isə `/usr/local/etc/apache22/httpd.conf` faylının içinə `LogLevel debug` əlavə edib daemonu restart etdikdən sonra `/var/log/mercuri-error.log` faylını araşdırmanız lazımdır.

GitLAB Active Directory inteqrasiyası

Məqsədimiz proqramçılar üçün Ubuntu 14.04 x64 OS üzərində source code-ların yerləşməsi və sinxronizasiyası üçün server qurmaqdır. Bu WEB serverdir və idarəetməsi çox asandır. Proqramçılar öz mənbə kodlarını bu serverə git client ilə sinxronizasiya edir. Code-lar diff və checksum-a görə yoxlanış edilir. WEB portalda qrup yaradılır və bu qrupa proqramistlər təyin edilir. Eyni code-da edilən dəyişikliklərin yalnız dəyişmiş hissəsi sinxronizasiya edilir və jurnallanır. Bir sözlə proqramçılar üçün can dərmanıdır ☺.

GitLab - Web bazalı wiki və hadisələrin izlənməsi imkanı ilə olan Git repository idarəedicisidir. Proqram Ukrainalı Dmitriy Zaporozhets tərəfindən Ruby-də yazılmışdır.

Qurulmasına başlayaq. Öncədən aşağıdakı verilənləri nəzərə alaq:

DC: **DOMAIN.LAN**

port: **636**

bind_dn: '**CN=DCADM,CN=Users,DC=domain,DC=lan**'

password: '**DC_PASSWORD**'

user_filter: '**(memberOf=CN=GITUsers,OU=DOMAINTech
Groups,OU=DOMAINTech,DC=domain,DC=lan)**'

Ubuntu 14.04 x64 üçün virtual mühitdə 2 CPU 2 Core, 4GB DDR və 200GB HDD ayrılmışdır.

1. Paketlər və asılılıqlar

```
apt-get update           # Sistem yükləndikdən sonra apt reposları yeniləyirik
apt-get dist-upgrade    # Sistem yükləndikdən sonra sistem paketləri və
                        # kerneli yeniləyirik
```

Sənədə diqqətlə baxın və mütləq **sudo** olan yerlərdə, yüklənməli **root** adından etməyin.

```
sudo apt-get install -y vim           # VIM-i yükləyirik
sudo update-alternatives --set editor /usr/bin/vim.basic # VIM-i susmaya
                                                                görə olan fayl
                                                                editor təyin
                                                                edirik
```

```
# Ruby və Ruby GEMS genişlənmələri üçün tələb edilən paketləri yükləyək.
sudo apt-get install -y build-essential zlib1g-dev libyaml-dev libssl-dev
libgdbm-dev libreadline-dev libncurses5-dev libffi-dev curl openssh-server
redis-server checkinstall libxml2-dev libxslt-dev libcurl4-openssl-dev
libcxx-dev logrotate python-docutils pkg-config cmake libkrb5-dev
```

```
sudo apt-get install -y git-core           # GIT-i yükləyirik
git --version                             # GIT versiyasına baxırıq, mütləq 1.7.12 yuxarı və 2.0.0
aralığında olmalıdır
```

```
git version 1.9.1
```

Yox Əgər siz yenə də kəhnelmiş GIT-i silib yenidən source code-lardan yüklənməsini istəseniz, onda aşağıdakı addimlarla önce giti silirik və code-lardan yükləyirik.

```
sudo apt-get remove git-core # Öncə yüklənmiş GIT-core-u silirik
```

Tələb edilən asılılıq paketlərini yükləyirik.

```
sudo apt-get install -y libcurl4-openssl-dev libexpat1-dev gettext libz-dev  
libssl-dev build-essential
```

```
cd /tmp # Qaynaq kodu yükləyib kompilyasiya etmək üçün /tmp qovluğuna  
daxil oluruq
```

Qaynaq kodu dərəcələndiririk və açırıq

```
curl -L --progress https://www.kernel.org/pub/software/scm/git/git-  
2.1.2.tar.gz | tar xz
```

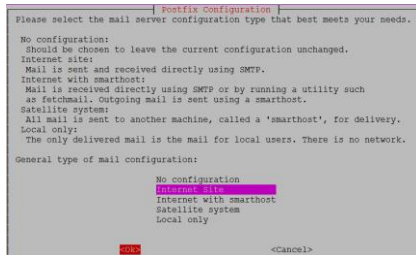
```
cd git-2.1.2/ # GIT code-ların qovluğuna daxil oluruq  
./configure # Kompilyasiya üçün quraşdırırıq  
make prefix=/usr/local all # mənsəb ünvanı olaraq /usr/local təyin edilir
```

```
sudo make prefix=/usr/local install # /usr/local/bin ünvanına  
yüklənilir GIT
```

Qeyd: 5-ci hissədə olan quraşdırmalarımızda **config/gitlab.yml** config faylında git başlığını **bin_path** üçün aşağıdakı kimi etməyi unutmayın:

```
git:  
  bin_path: /usr/local/bin/git
```

```
sudo apt-get install -y postfix # mail server yükləyirik ki, mail  
yollaya bilək. Aşağıdakı kimi  
quraşdırırıq. Internet site seçirik  
və domain adını daxil edirik
```


2. Ruby-ni yükləmək

GitLab Shell OpenSSH ilə çağırılır və mövcud olan versiya manager-in SSH ilə ötürüb qəbul edilməsinin qarşısını almaq olur. Versiya managerləri dəstək edilmir və buna görə məsləhət görülür ki, mütləq ruby istifadə edəsiniz. Əgər köhnə ruby varsa onu silirik.

```
sudo apt-get remove ruby1.8 # köhnə ruby-ni silirik
```

```
mkdir /tmp/ruby && cd /tmp/ruby # Ruby-ni dərəcələndirib kompilyasiya etmək üçün  
qovluq yaradıırıq və içinə daxil oluruq
```

Dərəcələndiririk və yerləşdiyimiz qovluqda açırıq

```
curl -L --progress http://cache.ruby-lang.org/pub/ruby/2.1/ruby-2.1.5.tar.gz  
| tar xz
```

```
cd ruby-2.1.5/           # Açdığımız qovluğa daxil oluruq  
./configure --disable-install-rdoc # Compilyasiya üçün quraşdırırıq  
make                    # Kompilyasiya edirik  
sudo make install       # yükləyirik  
  
sudo gem install bundler --no-ri --no-rdoc # Bundler GEM-i yükləyək
```

3. Sistem istifadəçiləri

```
sudo adduser --disabled-login --gecos 'GitLab' git # GitLab üçün git adlı  
istifadəçi yaradaq
```

4. Verilənlər bazası

GitLAB özü baza olaraq PostgreSQL məsləhət görür. Genişlənmələrin istifadə edilməsi üçün isə PostgreSQL9.1 tələb edilir. PostgreSQL yükləyək, baza və istifadəçi yaradaq.

```
sudo apt-get install -y postgresql postgresql-client libpq-dev # Baza üçün  
paketləri  
yükləyək
```

```
sudo -u postgres psql -d templatel # PostgreSQL-le daxil oluruq  
templatel=# CREATE USER git CREATEDB; # git adlı baza istifadəçisi  
yaradıırıq (templatel=#  
console prompt-dur və o əmr  
kimi daxil edilə bilməz)
```

```
templatel=# CREATE DATABASE gitlabhq_production OWNER git; # Gitlab  
production  
bazası  
yaradılır  
və bu baza  
üçün tam  
yetki  
verilir
```

```
templatel=# \q # Bazadan çıxırıq
```

```
sudo -u git -H psql -d gitlabhq_production # Yeni bazaya yeni istifadəçi  
ilə qoşulmağa çalışırıq
```

```
gitlabhq_production=> \q # Baza sessiyasından çıxırıq
```

5. Redis

```
sudo apt-get install redis-server # Redis serverin paketini yükləyirik
```



```
sudo cp /etc/redis/redis.conf /etc/redis/redis.conf.orig # Redis-i
socket-
lərin
istifadə
edilməsi
u n izin
veririk

# Redis-in TCP-d  qulaq asmasını dayandırmaq u n portunu 0-ir t yin edirik.
sed 's/^port .*/port 0/' /etc/redis/redis.conf.orig | sudo tee
/etc/redis/redis.conf

# Susmaya g r  olan Debian/Ubuntu u n Redis socket-i i e salırıq
echo 'unixsocket /var/run/redis/redis.sock' | sudo tee -a
/etc/redis/redis.conf

# Redis qrup-da olan h r k s u n socket-  yetki veririk
echo 'unixsocketperm 770' | sudo tee -a /etc/redis/redis.conf

# Socket-in yerl şm si u n qovluq yaradaq, lazımı istifad ci v  qrupa
m nims dib, yetkini ver k
sudo mkdir /var/run/redis
sudo chown redis:redis /var/run/redis
sudo chmod 755 /var/run/redis/

#  g r  z nd  socket saxlayan qovluq varsa, saxla
if [ -d /etc/tmpfiles.d ]; then
    echo 'd /var/run/redis 0755 redis redis 10d -' | sudo tee -a
    /etc/tmpfiles.d/redis.conf
fi

sudo service redis-server restart # redis.conf-da olan d yi iklikl ri
servisi restart ed r k i e salaq

sudo usermod -aG redis git # git useri redis qrupa  lav  ed k

6. GitLab(y kl y k ve config ed k)
cd /home/git # GitLab-ı git istifad cisinin ev qovluęuna y kl y c yik.
Buna g r  d  bu qovluęa daxil oluruq

Source code-u clone edirik
# GitLsb reposu Clone ed k
sudo -u git -H git clone https://gitlab.com/gitlab-org/gitlab-ce.git -b 7-6-
stable gitlab

Config edək
cd /home/git/gitlab # GitLab yüklənməsi qovluęuna gedək
sudo -u git -H cp config/gitlab.yml.example config/gitlab.yml # nüsxə
faylından 1 nüsxə
```

Çıxarılıq

```
sudo -u git -H editor config/gitlab.yml

gitlab:
  host: git.domain.lan
  port: 443
  https: true
  email_from: jamal.shahverdiev@gmail.com

# Quraşdırma faylının
# əvvəlində quraşdırmaları
# aşağıdakı kimi edirik. Nəzərə
# alaq ki, HTTPS üçün nginx-i
# birazdan quraşdıracağıq.

# Əmin olaq ki, log/ və tmp/ qovluqlarına yazmaq yetkisi var
sudo chown -R git log/
sudo chown -R git tmp/
sudo chmod -R u+rwX,go-w log/
sudo chmod -R u+rwX tmp/

# Satellite üçün qovluq yaradaq və yetki verək.
sudo -u git -H mkdir /home/git/gitlab-satellites
sudo chmod u+rwX,g=rx,o-rwx /home/git/gitlab-satellites

# Əmin olaq ki, tmp/pids/ və tmp/sockets/ qovluqlarına GitLab yazma yetkisinə
# sahibdir.
sudo chmod -R u+rwX tmp/pids/
sudo chmod -R u+rwX tmp/sockets/

# Əmin olaq ki, public/uploads/ qovluğuna GitLab yazmaq yetkisinə sahibdir
sudo chmod -R u+rwX public/uploads

sudo -u git -H cp config/unicorn.rb.example config/unicorn.rb # Unicorn
# nüsxə faylını
# nüsxələyək

nproc # CPU-da olan core-ların sayını tapırıq
4

# Əgər siz çox böyük yük bölgüsü edirsinizsə, cluster mode-u aktivləşdirin
# Əgər sizdə RAM 4GB-dir, onda worker_processes-in sayını sizdə olan CORE-
# ların sayına bərabər edin
sudo -u git -H editor config/unicorn.rb

# Rack attack quraşdırma faylını nüsxələyək
sudo -u git -H cp config/initializers/rack_attack.rb.example
config/initializers/rack_attack.rb

# Git global konfigləri git istifadəçi üçün quraşdırmaq, web üzərindən
# dəyişiklik edəndə lazım olur,
# user.email-i gitlab.yml faylında təyin etdiyiniz kimi edin.
sudo -u git -H git config --global user.name "GitLab"
sudo -u git -H git config --global user.email "jamal.shahverdiyev@gmail.com"
```

```
sudo -u git -H git config --global core.autocrlf input
```

```
# Redis qoşulmasını quraşdıraraq
```

```
sudo -u git -H cp config/resque.yml.example config/resque.yml
```

```
# Əgər siz Debian/Ubuntu-da susmaya görə olan socket istifadə etmirsinizsə,  
ünvanı aşağıdakı faylda dəyişə bilərsiniz.
```

Vacib qeyd: Əmin olun ki, **gitlab.yml** və **unicorn.rb** configləri eyni edilib.

GitLab DB configlərini edək

```
# Yalnız PostgreSQL üçün quraşdırma faylı nüsxələyək
```

```
sudo -u git cp config/database.yml.postgresql config/database.yml
```

```
# PostgreSQL və MySQL üçün aşağıdakı quraşdırma faylında lazımı  
dəyişiklikləri etmək lazımdır:
```

```
# config/database.yml faylında istifadəçi_adı/şifrə quraşdırmaq lazımdır.
```

```
# Biz yalnız 1-ci hissədə etdiyimiz baza, istifadəçi və şifrəni eynilə burada  
da təyin etməliyik.
```

```
# Əgər siz şifrə dəyişmişsinizsə onu password: sətirinin qarşısına  
yazmalısınız və şifrə
```

```
# tək dirnaqların '' daxilində yazıla bilər
```

```
sudo -u git -H editor config/database.yml
```

```
# PostgreSQL və MySQL üçün:
```

```
# config/database.yml faylını git istifadəçi üçün oxunan edirik.
```

```
sudo -u git -H chmod o-rwx config/database.yml
```

GEMS-i yükləyirik

Qeyd: Bundler 1.5.2 üçün siz **bundle install -jN** əmrindən istifadə edə bilərsiniz (**N** - CPU-da olan core-ların sayıdır. Core-ların sayını isə **nproc** əmri ilə yoxlaya bilərsiniz). Bu işi **60%** daha sürətli edir. Ancaq əmin olun ki, sizin bundler **1.5.2**-dən yuxarı versiyadır. Siz bunu **bundle -v** əmri ilə yoxlaya bilərsiniz.

```
bundle -v # Mənim halımda aşağıdakı versiya idi
```

```
Bundler version 1.7.9
```

```
# PostgreSQL üçün (nəzərə alın ki, opsiya deyir ki, MySQL-siz yüklə)
```

```
sudo -u git -H bundle install --deployment --without development test mysql  
aws
```

GitLab Shell-i yükləyək

```
GitLab Shell spesifik GitLab-ın özü üçün yazılmış program təminatıdır hansı  
ki, SSH-a yetki və repository idarəetməsi üçün istifadə edilir.
```

```
# gitlab-shell yüklənməsi üçün aşağıdakı əmri daxil edirik (əgər `redis  
ünvanı` dəyişmişsinizsə
```

```
# burda da dəyişmək lazımdır). Əmri tam bir sətirdə yazmaq lazımdır
```

```
sudo -u git -H bundle exec rake gitlab:shell:install[v2.4.0]  
REDIS_URL=unix:/var/run/redis/redis.sock RAILS_ENV=production
```

```
# Susmaya görə gitlab-shell konfigi sizin əsas Gitlab konfigurinizdən  
generasiya edilib.  
# siz GitLab-shell konfigurinizə aşağıdakı əmrlə baxa və ya dəyişə bilərsiniz.  
sudo -u git -H editor /home/git/gitlab-shell/config.yml # Əmrin nəticəsi  
aşağıdakı kimidir  
user: git  
gitlab_url: https://git.domain.lan/  
http_settings:  
  self_signed_cert: true  
repos_path: "/home/git/repositories/"  
auth_file: "/home/git/.ssh/authorized_keys"  
redis:  
  bin: "/usr/bin/redis-cli"  
  namespace: resque:gitlab  
  socket: "/var/run/redis/redis.sock"  
log_level: INFO  
audit_usernames: false
```

Bazanı inisializasiya edək və geniş imkanları aktivləşdirək

```
sudo -u git -H bundle exec rake gitlab:setup RAILS_ENV=production
```

```
# Baza cədvəllərinin yaranması üçün yes daxil edin və ENTER düyməsini sıxın  
# Sonda aşağıdakı sətirləri görəcəksiniz:  
Administrator account created:
```

```
login.....root  
password.....5iveL!fe
```

Qeyd: Siz Administrator şifrəsini **GITLAB_ROOT_PASSWORD** mühit dəyişəni ilə dəyişə bilərsiniz. Həmçinin WEB üzərindən etmək mümkündür.

```
sudo -u git -H bundle exec rake gitlab:setup RAILS_ENV=production  
GITLAB_ROOT_PASSWORD=newpassword
```

Init scripti yükləyək

```
sudo cp lib/support/init.d/gitlab /etc/init.d/gitlab # Init skripti  
startup skriptlər  
yerləşən ünvana  
nüsxələyək
```

```
# Əgər siz susmaya görə olan qovluqdan kənara yükləmişinizsə onda aşağıdakı  
fərqli ünvandan
```

```
# lazımi ünvana nüsxələmək lazımdır. Bizim halda susmaya görədir  
sudo cp lib/support/init.d/gitlab.default.example /etc/default/gitlab
```

Və əgər siz GitLab-ı susmaya görə olandan fərqli istifadəçi ilə və fərqli qovluğa yüklənmişinizsə onda, **/etc/default/gitlab** faylında bu dəyişiklikləri etmək lazımdır. Nəzərə alın ki, **/etc/init.d/gitlab** faylında dəyişiklik etmək olmaz çünki, yenilənmədə bu fayl özü yenilənir.

```
sudo update-rc.d gitlab defaults 21          # GitLab-ı startup-a əlavə edirik
```

LogRotasiyasını işə salırıq

```
sudo cp lib/support/logrotate/gitlab /etc/logrotate.d/gitlab # Lograte  
nüsxələyirik
```

Programın statusunu yoxlayırıq

Yoxlayaq görək GitLab və onun mühiti düzgün işləyirmi:

```
sudo -u git -H bundle exec rake gitlab:env:info RAILS_ENV=production
```

Aktivləri kompilyasiya edək

```
sudo -u git -H bundle exec rake assets:precompile RAILS_ENV=production
```

GitLab servisini işə salaq

```
sudo service gitlab start
```

Yada

```
sudo /etc/init.d/gitlab restart
```

7. nGinx yüklənməsi və quraşdırılması

Rəsmi olaraq nGinx web server GitLab tərəfindən dəstəklənir. Əgər siz nGinx web server yox başqasını istifadə etmək istəsəniz onda GitLab portalından məsləhətlər alın.

Yuklenme

```
sudo apt-get install -y nginx
```

Site quraşdırılması

```
#Nüsxə sayt konfigini düzgün ünvana nüsxə və link edək(HTTP üçün gitlab HTTPS  
üçün isə gitlab-ssl)
```

```
# Http üçün
```

```
sudo cp lib/support/nginx/gitlab /etc/nginx/sites-available/gitlab
```

```
sudo ln -s /etc/nginx/sites-available/gitlab /etc/nginx/sites-enabled/gitlab
```

```
# HTTPS üçün isə aşağıdakı kimi edirik:
```

```
sudo cp lib/support/nginx/gitlab-ssl /etc/nginx/sites-available/gitlab-ssl
```

```
sudo ln -s /etc/nginx/sites-available/gitlab-ssl /etc/nginx/sites-  
enabled/gitlab-ssl
```

```
# öz quruluşumuza əsasən öz konfig faylınızda dəyişiklik edək:
sudo editor /etc/nginx/sites-available/gitlab    # HTTP üçün bu fayl
sudo editor /etc/nginx/sites-available/gitlab-ssl    # Mənim halımda HTTPS
                                                    olduğu üçün bu fayl
```

Əsas quraşdırma sətirləri aşağıdakılardır hansı ki, düzgün quraşdırılmalıdır ki, DNS-də bu host üçün əlavə etdiyiniz **A** yazısı düzgün resolve edə biləsiniz.

```
upstream gitlab {
    server unix:/home/git/gitlab/tmp/sockets/gitlab.socket fail_timeout=0;
}
server {
    listen 10.50.3.206:80;
    server_name git.domain.lan;
    server_tokens off;
    return 301 https://$server_name$request_uri;
    access_log /var/log/nginx/gitlab_access.log;
    error_log /var/log/nginx/gitlab_error.log;
}
server {
    listen 10.50.3.206:443 ssl;
    server_name git.domain.lan;
    server_tokens off; root /home/git/gitlab/public;
    client_max_body_size 20m;
    ssl on;
# Sertifikatları aşağıdakı yaradacaq
ssl_certificate /etc/nginx/ssl/gitlab.crt;
ssl_certificate_key /etc/nginx/ssl/gitlab.key;
    ssl_ciphers "ECDHE-RSA-AES256-GCM-SHA384:ECDHE-RSA-AES128-GCM-SHA256:DHE-
RSA-AES256-GCM-SHA384:DHE-RSA-AES128-GCM-SHA256:ECDHE-RSA-AES256-
SHA384:ECDHE-RSA-AES128-SHA256:ECDHE-RSA-AES256-SHA:ECDHE-RSA-AES128-SHA:DHE-
RSA-AES256-SHA256:DHE-RSA-AES128-SHA256:DHE-RSA-AES256-SHA:DHE-RSA-AES128-
SHA:ECDHE-RSA-DES-CBC3-SHA:EDH-RSA-DES-CBC3-SHA:AES256-GCM-SHA384:AES128-GCM-
SHA256:AES256-SHA256:AES128-SHA256:AES256-SHA:AES128-SHA:DES-CBC3-
SHA:HIGH:!aNULL:!eNULL:!EXPORT:!DES:!MD5:!PSK:!RC4";
    ssl_protocols TLSv1 TLSv1.1 TLSv1.2;
    ssl_prefer_server_ciphers on;
    ssl_session_cache shared:SSL:10m;
    ssl_session_timeout 5m;
    access_log /var/log/nginx/gitlab_access.log;
    error_log /var/log/nginx/gitlab_error.log;
    location / {
        try_files $uri $uri/index.html $uri.html @gitlab;
    }
    location @gitlab {
        gzip off;
        proxy_read_timeout 300;
        proxy_connect_timeout 300;
        proxy_redirect off;
        proxy_set_header Host $http_host;
        proxy_set_header X-Real-IP $remote_addr;
        proxy_set_header X-Forwarded-Ssl on;
        proxy_set_header X-Forwarded-For $proxy_add_x_forwarded_for;
```

```
    proxy_set_header    X-Forwarded-Proto    $scheme;
    proxy_set_header    X-Frame-Options      SAMEORIGIN;
    proxy_pass http://gitlab;
}
location ~ ^/(assets)/ {
    root /home/git/gitlab/public;
    gzip_static on;
    expires max;
    add_header Cache-Control public;
}
error_page 502 /502.html;
}
```

Sertifikatları düzgün ünvanda yaratdıqdan sonra, aşağıdakı əmr ilə nGinx-in statusunu

yoxlayırıq. Görünən cavab qayıtmalıdır

```
sudo nginx -t
```

```
nginx: the configuration file /etc/nginx/nginx.conf syntax is ok
```

```
nginx: configuration file /etc/nginx/nginx.conf test is successful
```

nGinx-in servisini restart edirik

```
sudo service nginx restart
```

HTTPS üçün sertifikatlarımızı yaradaq.

Bunun üçün aşağıdakı addımları dəqiq etmək lazımdır.

1. **gitlab.yml** faylında
 - a. **port-u 443** etmək lazımdır
 - b. 1-ci seksiyada **https-i true** etmək lazımdır
2. **config.yml** faylında
 - a. **gitlab_url** opsiyasını **https** üçün təyin etmək lazımdır (**https://git.domain.lan**)
 - b. Sertifikatların istifadəsinə **ca_file** və **ca_path** təyin etmək olar
3. nGinx-in quraşdırma faylında **gitlab** faylı əvəzinə **gitlab-ssl** istifadə etmək lazımdır
 - a. Serverin **FQDN**-ni düzgün yazın
 - b. **ssl_certificate** və **ssl_certificate_key** ünvanlarını dəqiq yazın
 - c. Config-ə dəqiq baxın və digər təhlükəsizlik quraşdırmalarını edin

Özümüz tərəfimizdən generasiya edilən və imzalanan sertifikat üçün isə aşağıdakı addımları edirik:

1. Self-Signed SSL sertifikatını generasiya edək:

```
sudo mkdir -p /etc/nginx/ssl/
```

```
cd /etc/nginx/ssl/
```

```
sudo openssl req -newkey rsa:2048 -x509 -nodes -days 3560 -out gitlab.crt -keyout gitlab.key
```

Country Name (2 letter code) [AU]:**AZ**

State or Province Name (full name) [Some-State]:**Baku**

Locality Name (eg, city) []:**YeniYasamal**

Organization Name (eg, company) [Internet Widgits Pty Ltd]:**DOMAIN**

Organizational Unit Name (eg, section) []:**IT**

Common Name (e.g. server FQDN or YOUR name) []:**git.domain.lan**

Email Address []:**jamal.shahverdiyev@domain.az**

```
sudo chmod o-r gitlab.key
```

2. gitlab-shell-ində istifadə etdiyimiz **config.yml** faylında **self_signed_cert** opsiyasını **true** edin.

Program statusunu yenidən yoxlayaq

Bütün quraşdırmalarımızın qaydada olmasını yoxlamaq üçün aşağıdakı əmri yenidən daxil edirik:

```
cd /home/git/gitlab  
sudo -u git -H bundle exec rake gitlab:check RAILS_ENV=production
```

Nəticə səhsiz, yaşıl və aşağıdakı kimi olmalıdır:

```
Redis version >= 2.0.0? ... yes  
Ruby version >= 2.0.0 ? ... yes (2.1.5)  
Your git bin path is "/usr/bin/git"  
Git version >= 1.7.10 ? ... yes (1.9.1)
```

Checking GitLab ... Finished

Qeyd: **SANITIZE=true** mühit dəyişənin təyinatı ilə siz **gitlab:check** əmrinin çıxışında projektlər haqqında çıxışın nəticəsinin çap edilməsinin qarşısını almış olacaqsınız.

<https://git.domain.lan> ünvanına aşağıdakı istifadəçi adı, şifrə ilə daxil olun və şifrəni dəyişin.

```
login: root  
pass: r00tpass
```


Sign in

Remember me [Forgot your password?](#)

Sonra **Sign in** düyməsini sıxırıq və aşağıdakı şəkildəki kimi şifrəni dəyişirik.
Setup new password

Please set a new password before proceeding.
After a successful password update you will be redirected to login screen.

Current password

Password

Password confirmation

Siz servisləri aşağıdakı əmrlər ilə **restart** və ya **stop, start** edə bilərsiniz.
sudo service gitlab restart
[sudo] password for jamal:
Shutting down both Unicorn and Sidekiq.
GitLab is not running.
Starting both the GitLab Unicorn and Sidekiq.
The GitLab Unicorn web server with pid 28862 is running.
The GitLab Sidekiq job dispatcher with pid 28904 is running.
GitLab and all its components are up and running.

Redis qoşulmasını istəyimizə görə dəyişə bilərik:

Əgər siz Redis-ə fərqli host və port ilə qoşulmaq istəsəniz onda **config/resque.yml** quraşdırma faylında dəyişiklik etməlisiniz.

```
# nüsxə  
production: redis://redis.example.tld:6379
```

Əgər siz redis-ə "unix:" socket ilə qoşulmaq istəsəniz onda **config/resque.yml** faylında aşağıdakı quraşdırmanı etməlisiniz.

```
# nüsxə  
production: unix:/path/to/redis/socket
```

Fərqli SSH qoshulması

Əgər siz SSH-ın qulaq asdığı portu dəyişmişsinizsə, onda siz GitLab istifadəçisinin SSH konfigurini dəyişməlisiniz.

`/home/git/.ssh/config` faylına aşağıdakı sətirləri əlavə etməlisiniz

```
host localhost          # hostname
  user git              # remote git istifadəçi adı
  port 2222            # SSH port rəqəmi
  hostname 127.0.0.1; # Server adı yada IP
```

Həmçinin siz düzgün configləri `ssh_user`, `ssh_host`, `admin_uri` opsiyaları üçün `config/gitlab.yml` faylında dəyişməlisiniz.

MSLDAP autentifikasiya

Əgər biz GitLAB-ı öz müəssisəmizə aid olan domain controller ilə inteqrasiya etmək istəsək, onda `config/gitlab.yml` faylında düzgün dəyişiklikləri etməliyik ki, DC-yə qoşulub istifadəçiləri yoxlanış edə bilək.

```
cd /home/git/gitlab          # Konfig qovluğuna daxil oluruq
sudo -u git editor config/gitlab.yml # Konfig faylımızın LDAP başlığında
                                     lazımi dəyişiklikləri aşağıdakı
                                     kimi edirik.
```

```
ldap:
  enabled: true
  servers:
    main:
      label: 'LDAP'
      host: 'domain.lan'
      port: 636
      uid: 'sAMAccountName'
      method: 'ssl' # "tls" or "ssl" or "plain"
      bind_dn: 'CN=DCADM,CN=Users,DC=domain,DC=lan'
      password: 'DC_PASSWORD'
      active_directory: true
      allow_username_or_email_login: false
      base: 'DC=domain,DC=lan'
      user_filter: '(memberOf=CN=GITUsers,OU=DOMAINTech
Groups,OU=DOMAINTech,DC=domain,DC=lan)'
```

```
sudo /etc/init.d/gitlab restart # Gitlab servisi yenidən işə salırıq
```

```
# LDAP konfigurimizi yoxlayırıq və istifadəçiləri görməliyik artıq
sudo -u git -H bundle exec rake gitlab:ldap:check RAILS_ENV=production
Checking LDAP ...
```

LDAP users with access to your GitLab server (only showing the first 100 results)

```
Server: ldapmain
DN: CN=Eldaniz Ibrahimov,OU=DOMAINTech Users,OU=DOMAINTech,DC=domain,DC=lan
sAMAccountName: eldaniz
DN: CN=Jamal Shahverdiyev,OU=DOMAINTech Users,OU=DOMAINTech,DC=domain,DC=lan
sAMAccountName: jamal
DN: CN=Sukur Rzayev,OU=DOMAINTech Users,OU=DOMAINTech,DC=domain,DC=lan
sAMAccountName: SukurR
DN: CN=Musaqil Musabeyli,OU=DOMAINTech Users,OU=DOMAINTech,DC=domain,DC=lan
sAMAccountName: MusaqilM
DN: CN=Hidayat Soltanzade,OU=DOMAINTech Users,OU=DOMAINTech,DC=domain,DC=lan
sAMAccountName: HidayatS
DN: CN=Alakbar Velizade,OU=DOMAINTech Users,OU=DOMAINTech,DC=domain,DC=lan
sAMAccountName: AlakbarV
DN: CN=Rufat Babakishiyev,OU=DOMAINTech Users,OU=DOMAINTech,DC=domain,DC=lan
sAMAccountName: RufatBa
DN: CN=Javid Ismayilzade,OU=DOMAINTech Users,OU=DOMAINTech,DC=domain,DC=lan
sAMAccountName: JavidI
DN: CN=Yunis Babayev,OU=DOMAINTech Users,OU=DOMAINTech,DC=domain,DC=lan
sAMAccountName: YunisB
DN: CN=Rovshan Baghirov,OU=DOMAINTech Users,OU=DOMAINTech,DC=domain,DC=lan
sAMAccountName: RovshanB
```

Checking LDAP ... Finished

Sonra yenidən <https://git.domain.lan> ünvanına daxil oluruq və DC istifadəçisi ilə şəkildə göstərilən kimi daxil oluruq.

GitLab Community Edition

You need to sign in before continuing.

Open source software to collaborate on code

Manage git repositories with fine grained access controls that keep your code secure. Perform code reviews and enhance collaboration with merge requests. Each project can also have an issue tracker and a wiki.

Sign in

LDAP

Standard

jamal

.....|

LDAP Sign in

Did not receive confirmation email? [Send again](#)

[Explore](#) [Documentation](#) [About GitLab](#)

Artıq programçılar desktoplarından istənilən git client vasitəsilə öz mənbə codelarını bizim qurduğumuz serverə sinxronizasiya edə bilərlər.

Sonda bir daha qeyd edim ki, 1-ci başlıqda qeyd edilmiş, **/home/git/gitlab/config/gitlab.yml** faylında **bin_path** opsiyası üçün **git(/usr/local/bin/git)** binar faylının düzgün ünvanını təyin etməyi unutmayın.

BÖLÜM 13

İnternet üzərindən canlı iclaslar

- OpenMeetings qurulması və istifadəsi
- BigBlueButton qurulması və istifadə edilməsi

Böyük müəssisələrin tələbləri yarana bilər ki, şirkətlərinin və ya filiallarının arasında danışmaq onlayn şəkildə olsun. Bunun üçün onlayn iclaslar keçirmək imkanına sahib olan spesifik avadanlıqlar və bahalı proqram təminatları mövcuddur. Yalnız bu başlığımızda açıq qaynaqlı proqramların vasitəsilə bütün pullu distributivlərin bacardıqları eyni funksionallığı və hətta artığının qurulmasından danışacağıq.

OpenMeetings qurulması və istifadəsi

Məqsədimiz WEB üzərindən onlayn şəkildə şəxslərin bir-biri ilə kamera və səs ilə iclas keçirməsi, yaza bilməsi, ekranın yayımlanması, ekranın video/audio yazılması və DOC/PDF sənədin birgə baxılması imkanlarına malik olan bir sistemin qurulmasıdır.

Öncədən qeyd edim ki, testlərinizdə surprizlərlə qarşılaşmayasınız. Windows7/8/8.1, Ubuntu Desktop 14.04 və MacOS-da problemsiz hər şey işlədi. Ancaq windows XP-de işləmir. Bundan başqa flash-da işlədiyi üçün Windows-da IE browserdə tamamilə problem olmadı. Amma hər hal üçün bütün testlərinizi fərqli browserlərdə etsəniz düzgün nəticə əldə etmiş olacaqsınız.

OpenMeetings - Bu proqram təminatı prezentasiyaların edilməsi, onlayn təhsil, web konfrans, ümumi şəkil lövhəsi və sənədlərin redaktə edilməsi funksionallığına sahibdir. Bu başlığımızda quracağıq.

İşə başlayaq.

```
portsnap fetch extract update # Öncə portları yeniləyək
```

OpenMeetings istifadə edəcəyi üçün sendmail-i söndürürük və postfix-i yükləyib işə salırıq:

```
cd /usr/ports/mail/postfix # Port ünvanına daxil oluruq
make config # Lazımı modulları seçirik
```

```

postfix-2.11.1_1
-----
x+ [ ] BDB Berkeley DB (uses WITH_BDB_VER)
x+ [ ] CDB CDB maps lookups
x+[X] DOCS Build and/or install documentation
x+ [ ] INST_BASE Install into /usr and /etc/postfix
x+ [ ] LDAP_SASL OpenLDAP client-to-server SASL auth
x+ [ ] LMDB LMDB maps
x+ [ ] MYSQL MySQL maps (uses WITH_MYSQL_VER)
x+ [ ] NIS NIS maps lookups
x+ [ ] OPENLDAP OpenLDAP maps (uses WITH_OPENLDAP_VER)
x+[X] PCRE Perl Compatible Regular Expressions
x+ [ ] PGSQL PostgreSQL maps (uses DEFAULT_PGSQL_VER)
x+ [ ] SASL2 Cyrus SASL2 (Simple Auth. and Sec. Layer)
x+ [ ] SPF SPF support (via libspf2 1.2.x)
x+ [ ] SQLITE SQLite maps
x+ [ ] TEST SMTP/LMTP test server and generator
x+ [ ] TLS SSL and TLS support
x+ [ ] VDA VDA (Virtual Delivery Agent 32Bit)
-----
x+ [ ] Dovecot SASL authentication methods
x+ ( ) DOVECOT1 Dovecot 1.x SASL authentication method
x+ ( ) DOVECOT2 Dovecot 2.x SASL authentication method
-----
x+ [ ] Kerberos network authentication protocol type
-----
x+ ( ) SASLRRB5 If your SASL req. Kerberos5, select this
x+ ( ) SASLRMIT If your SASL req. MIT Kerberos5, select s
-----
< OK > <Cancel>

```

```
make install # Yükləyirik
```

SIP dəstəklənməsi üçün Asterisk-i öncədən yükləyirik.

```
cd /usr/ports/net/asterisk # Port ünvanına daxil oluruq
make config # Lazımı modulları seçirik
```

```

qqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq asterisk18-1.8.32.1_2 qqqqqqqqq
lqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq
x [x] CURL          Data transfer support via cURL
x [x] DAHDI         DAHDI support
x [x] EXCHANGE     Exchange calendar support
x [x] FREETDS     FreeTDS library support
x [x] GSM          GSM codec support
x [x] H323         H.323 codec support
x [x] JABBER       Jabber communications protocol support
x [x] LDAP         LDAP protocol support
x [x] LUA          Lua scripting language support
x [x] MYSQL        MySQL database support
x [x] NEWG711     New G711 Codec
x [x] ODBC         ODBC database backend
x [x] OOH323      ooh323 support
x [ ] PGSQL       PostgreSQL database support
x [x] RADIUS       RADIUS protocol support
x [x] SNMP        SNMP network protocol support
x [ ] SPANDSP     SpanDSP faxing support
x [ ] SQLITE      SQLite database support
x [x] SRTP        SecureRTP support
x [x] VORBIS      Ogg Vorbis audio codec support
mqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq
qqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq
< OK > <Cancel>

```

make install # Yükləyirik

OpenMeetings BASH ilə işlədiyinə görə bash-ı serverimizə yükləyirik:
cd /usr/ports/shells/bash # Port ünvanına daxil oluruq
make config # Lazımı modulları susmaya görə seçirik
make install # yükləyirik(/usr/local/bin/bash binar faylı yaranacaq)

Ofis programların və ImageMagick-ın işləməsi üçün cairo tələb edilir. Ona görə də onu X11 dəstəklənməsi ilə yükləyirik.

cd /usr/ports/graphics/cairo # Port ünvanına daxil oluruq
make config # Şəkildə görünən modulları seçirik

```

lqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq cairo-1.12.18,2 qqqqqqqqqqq
x lqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq
x x+[x] GLIE       Enable GObject Functions Feature
x x+[ ] OPENGL     2D/3D rendering support via OpenGL
x x+[x] X11        X11 (graphics) support
x x+[x] XCB        Enable XCB (X C-language Binding) Support
x mqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq
tqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq
x < OK > <Cancel>

```

make install # Yükləyirik

Şəkillərlə işləyə bilmək üçün ImageMagick yükləmək lazımdır.
cd /usr/ports/graphics/ImageMagick # Port ünvanına daxil oluruq
make config # Lazımı modulları seçirik

```

ImageMagick-6.9.0.0_1,1
bzip2 compression support
x+[x] BZIP2
x+[ ] DJVU      DJVU format support (needs THREADS)
x+[x] DOCS      Build and/or install documentation
x+[x] FFTW      Discrete Fourier Transform support
x+[x] FONTCONFIG X11 font configuration support
x+[x] FPX       FlashPix image format support
x+[x] FREETYPE  TrueType font rendering support
x+[ ] GRAPHVIZ  Graphviz graph drawing support
x+[ ] GSLIB     libgs (Postscript SHLIB) support
x+[x] JBIG      JBIG image format support
x+[x] JPEG      JPEG image format support
x+[x] JPEG2000  OpenJPEG 2000 support via openjpeg
x+[x] LCMS2     Little CMS 2.x support
x+[x] LQR       Liquid Rescale support
x+[x] LZMA      LZMA compression support
x+[x] MODULES   Modules support
x+[ ] OPENEXR   HDR image format support via OpenEXR
x+[ ] OPENMP    Parallel processing support via OpenMP
x+[ ] PANGO     Pango rendering library support
x+[x] PDF       PDF document support
x+[x] PERL      Perl scripting language support
x+[x] PNG       PNG image format support
x+[ ] SIMD      Use CPU-specific optimizations
x+[x] SVG       SVG vector image format support
x+[ ] TESTS     Run bundled self-tests after build
x+[x] THREADS   Threading support
x+[x] TIFF      TIFF image format support
x+[x] WEBP      WebP image format support
x+[x] WMF       Windows Metafile image format support
x+[x] X11       X11 (graphics) support
Half supported options (see help dialog)
x+[x] 16BIT_PIXEL 16bit pixel support
x+[ ] HDRIT      High dynamic range images support

```

make -DBATCH install

Yükləyirik

OpenMeetings-i startup-a əlavə etmək üçün expect lazım olacaq. Bunun üçün onu yükləyirik.

cd /usr/ports/lang/expect

Port ünvanına daxil oluruq

make install

Yükləyirik

PFD sənədlərin import edilə bilməsi üçün swftools-u yükləyirik.

cd /usr/ports/graphics/swftools

Port ünvanına daxil oluruq

make config

lazımı modulları seçirik

```

swftools-0.9.2_5
PDF document support

```

make install

Yükləyirik

.doc, .docx, .odp, .xls, .xlsx, .ppt, .pptx tipli sənədlərin import edilə bilməsi üçün libreoffice-i yükləyirik.

cd /usr/ports/editors/libreoffice

Port ünvanına daxil oluruq

make config

Lazımı modulları seçirik(Hər şey susmaya görə olmalıdır, əks halda

yüklənməyəcək)

```

libreoffice-4.3.5
-----
x [x] CUPS      CUPS printing system support
x [ ] DEBUG    Build with debugging support
x [ ] Gnome    GNOME desktop environment support
x [x] GTK2     GTK+ 2 GUI toolkit support
x [ ] GTK3     GTK+ 3 GUI toolkit support
x [ ] JAVA     Add Java support (XML filters, macros)
x [ ] KDE4     KDE 4 desktop environment support
x [ ] MMEDIA   Enable multimedia backend for impress
x [ ] PSQL     Build with PostgreSQL-SDBC driver
x [ ] SDK      Build with SDK
x [ ] SYSTRAY  Enable systemtray quickstarter
x [ ] TEST     Run all regression tests
x [ ] VERBOSE  Increase build verbosity
x [ ] WEBDAV   Enable webdav protocol
-----
<OK> <Cancel>

```

make -DBATCH install

Yükləyirik(yüklənmə həddən artıq çox vaxt alacaq)

Yüklənmə müddətində **ffmpeg** menyusu açılacaq ki, seçim edək. Orda mütləq **LAME** və **FDK_AAC** seçirik. Əgər yüklənmə müddəti çıxmasa, mütləq özünüz **/usr/ports/multimedia/ffmpeg** port ünvanına daxil olub əlinizlə seçib yükləyin.

```

ffmpeg-2.3.5_4,1
-----
x x [ ] AACPLUS  AAC support via libaacplus
x x [ ] ALSA     ALSA audio architecture support
x x [ ] AMR_NB   AMR Narrow Band audio support (opencore)
x x [ ] AMR_WB   AMR Wide Band audio support (opencore)
x x [ ] ASS     Subtitles rendering via libass
x x [ ] CDIO    Audio CD grabbing with libcdio
x x [x] CELT    CELT audio codec support
x x [x] DEBUG    Build with debugging support
x x [x] DOCS    Build and/or install documentation
x x [x] FAAC    FAAC AAC encoder support
x x [x] FDK_AAC  AAC audio encoding via Fraunhofer FDK
x x [x] FFSERVER Build and install ffmpegserver
x x [x] FONTCONFIG X11 font configuration support
x x [x] FREETYPE TrueType font rendering support
x x [x] FREI0R   Frei0r video plugins support
x x [x] GNUTLS   SSL/TLS support via GnuTLS
x x [x] GSM     GSM codec support
x x [x] ICONV   Encoding conversion support via iconv
x x [ ] JACK    JACK audio server support
x x [x] LAME    LAME MP3 audio encoder support
x x [ ] LIBLURAY Blu-ray discs support via libbluray
x x [ ] LIBV4L   Video for Linux support
x x [ ] MODPLUG ModPlug decoder support
x x [ ] OPENAL   Audio support via OpenAL
x x [x] OPENCV   Computer Vision support via OpenCV
x x [x] OPENJPEG Enhanced JPEG graphics support
x x [x] OPENSLL  SSL/TLS support via OpenSSL
x x [ ] OPTIMIZED_CFLAGS Use extra compiler optimizations
x x [ ] OPUS    Opus audio codec support
-----
x m[+] 64%
<OK> <Cancel>

```

Əgər yüklənmə müddətində freetype2 menyusu açılmasa ki, seçim edib yükləyək onu aşağıdakı qaydada portuna daxil olub yükləmək lazımdır:

cd /usr/ports/print/freetype2 # Port ünvanına daxil oluruq
make config # Lazımı modulları seçirik

```

freetype2-2.5.4
-----
x [x] LCD_FILTERING Sub-pixel rendering (patented)
x [ ] PNG           Png compressed OpenType embedded bitmaps support
-----
<OK> <Cancel>

```

make install

Yükləyirik


```
java -version          # Java versiyasını yoxlayırıq. Çıxış aşağıdakı
                        kimi olacaq
openjdk version "1.7.0_71"
OpenJDK Runtime Environment (build 1.7.0_71-b14)
OpenJDK 64-Bit Server VM (build 24.71-b01, mixed mode)
```

OpenMeetings-i dartaq və yükləyək

```
mkdir /usr/local/om    # Yükləmək üçün qovluq yaradırıq
cd /usr/local/om       # həmin qovluğa daxil oluruq
```

```
# Lazımı versiyanı yerləşdiyimiz qovluğa dartırıq(Ümumiyyətlə ən son
versiyanı
# https://builds.apache.org/view/M-R/view/OpenMeetings/ linkindən əldə edə
bilərsiniz)
fetch http://apache-mirror.rbc.ru/pub/apache/openmeetings/3.0.3/bin/apache-
openmeetings-3.0.3.tar.gz
```

```
tar xzf apache-openmeetings-3.0.3.tar.gz # Paketi yerləşdiyimiz ünvana
açırıq
```

Qeyd: Paketi `/usr/local/om` ünvanına açdıqdan sonra `.sh` genişlənməli bütün Scriptlərin içində, `bash`-ın ünvanını `/usr/local/bin/bash` təyin etmək lazımdır. Həmçinin `/usr/local/om/red5.sh` scriptinin içində `OS` dəyişəni üçün `FreeBSD` şərti yazmaq lazımdır. Ona görə ki, bu dəyişənin sayəsində, OpenMeetings üçün `JAVA_HOME` mühiti tanınır. Eynilə `root` istifadəçisinin ev qovluğunda `.bashrc` faylının içinə də `JAVA_HOME=/usr/local/openjdk7/jre` `export JAVA_HOME` sətirlərini əlavə etmək lazımdır. Aşağıdakı sətirləri uyğun olaraq, `/usr/local/bin/red5.sh` faylında dəyişmək lazımdır(`Darwin case`-i silinir və yerinə `FreeBSD` yazılır. Aşağıdakı kimi☺)

```
OS=`uname`
case "$OS" in
  CYGWIN*|MINGW*) # Windows Cygwin or Windows MinGW
    P=";" # Since these are actually Windows, let Java know
    ;;
  FreeBSD*)
    if [ -z "$JAVA_HOME" ]; then
      export JAVA_HOME=/usr/local/openjdk7/jre;
    fi
    ;;
;;
```

Javanın MySQL-ə qoşulması üçün connectoru download edirik və serverdə `/usr/local/om/webapps/openmeetings/WEB-INF/lib/` ünvanına yerləşdiririk. <http://dev.mysql.com/downloads/file.php?id=454396> linkində MySQL connectoru endirmək üçün qeydiyyatdan keçirik və MySQL connector-u <http://dev.mysql.com/downloads/connector/j/> linkindən endiririk.

```
# Connectoru nüsxələyirik kitabxanalar olan ünvana
cp /home/jamal/mysql-connector-java-5.1.34.tar.gz
/usr/local/om/webapps/openmeetings/WEB-INF/lib/
```

```
cd /usr/local/om/webapps/openmeetings/WEB-INF/lib/ # Connector olan ünvana
                                                    daxil oluruq
tar xzf mysql-connector-java-5.1.34.tar.gz        # sıxılan faylı
                                                    yerləşdiyimiz ünvana
                                                    açırıq
```

```
Ancaq jar faylı lib-ə atırıq və qovluğu silirik
mv mysql-connector-java-5.1.34/mysql-connector-java-5.1.34-bin.jar .
rm mysql-connector-java-5.1.34.tar.gz           # Sıxılmış faylın özünü
                                                    də silirik
```

```
cd /usr/local/om/webapps/openmeetings/WEB-INF/classes/META-INF/ # Sonra bu
                                                                    ünvana daxil oluruq
```

```
cp persistence.xml old_persistence.xml # Sonra persistence.xml faylını
                                                                    köhnə adla nüsxələyirik
```

```
rm persistence.xml # Sonra original persistence.xml faylını silirik
```

```
cp mysql_persistence.xml persistence.xml # Sonra MySQL ilə olan
                                                                    konfiq faylını original
                                                                    fayla nüsxələyirik
```

Sonra **persistence.xml** faylında **Url=jdbc:mysql://localhost:3306/** sətirini tapırıq və **Username=**, **Password=** sətirlərində bazada yaratdığımız istifadəçi ilə şifrə təyin edirik. Aşağıdakı kimi:

```
, Username=openmeetings
, Password=freebsd" />
```

```
cd /usr/local/om # Yükləməyə başlamaq üçün bu ünvana daxil oluruq
```

Aşağıdakı əmr ilə yükləməyə başlayırıq(Ardınca əmri açıqlayırıq).

Ümumiyyətlə yüklənmə

proseduruna <http://openmeetings.apache.org/installation.html> rəsmi linkindən baxa bilərsiniz

ancaq burdakı qədər detallı və açıq yazılmayıb.

```
sh ./admin.sh -i -v -tz Asia/Baku -email jamal.shahverdiyev@domain.az -group
Users -user admin --smtp-server localhost --db-type mysql --db-user
openmeetings --db-pass freebsd --db-name openmeetings --db-host localhost --
skip-default-rooms --password rumburak
```

-tz - Time Zone deməkdir(Bizim halda **Asia/Baku**)

-email - inziibatçının email ünvanıdır(Mənim halımda öz emailim)

-group - İstifadəçilər yerləşdiyi susmaya görə olan qrup(Mənim halımda **Users**)

-user - inziibatçı logini(Bizim halda elə **admin**)

--smtp-server - localhost(Ancaq əvvəldə yazdığım kimi, postfix-i yükləməyi unutmayın)

--db-type - Bazanın tipini seçirik(Bizim halda MySQL)

--db-user - Baza istifadəçi adı(bizim halda **openmmetings**)

--db-pass - Baza istifadəçisinin şifrəsi(Bizim halda **freebsd**)

--db-name - Bazanın adı(**openmeetings**)

--db-host - Bazaya qoshulan host(Bizim halda **localhost** özüdür)

--password - inziibatçı şifrəsi(Bizim halda **rumburak**)

Sonda hər şey uğurlu olarsa aşağıdakı sətirlər çap edilməlidir:

```
[INFO] [main] org.apache.openmeetings.db.dao.user.UserDao - [get] Info: No
USER_ID given
[INFO] [main] org.apache.openmeetings.db.dao.user.UserDao - [get] Info: No
USER_ID given
[INFO] [main] org.apache.openmeetings.db.dao.user.UserDao - [get] Info: No
USER_ID given
[INFO] [main] org.apache.openmeetings.db.dao.user.UserDao - [get] Info: No
USER_ID given
... Done
```

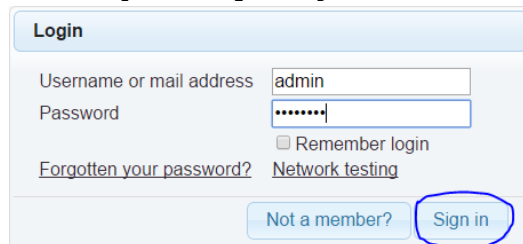
Qeyd: Yüklənmə müddətincə çıxan səhvlərdən narahat olmayın çünki, siz **openmeetings** bazasını asanlıqla silib yenidən yarada bilərsiniz və yüklənməni yenidən edə bilərsiniz. Aşağıdakı qaydada:

```
drop database openmeetings;
CREATE DATABASE openmeetings DEFAULT CHARACTER SET utf8 COLLATE
utf8_general_ci;
```

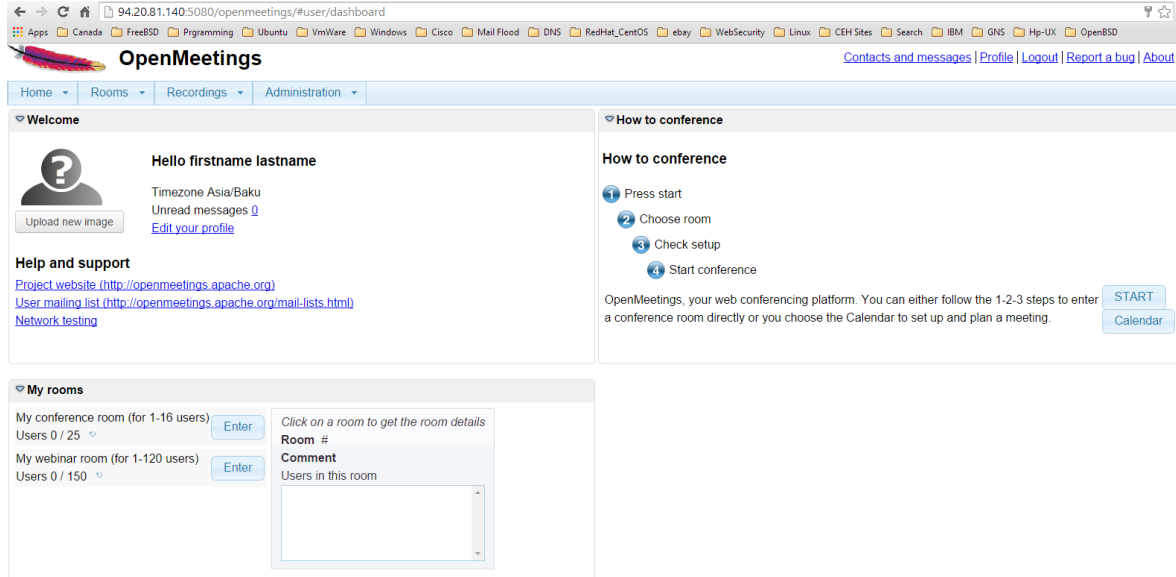
İşə salmaq üçün işə eynilə **/usr/local/om** ünvanına daxil olub **red5.sh** scriptini işə salmaq lazımdır:

```
cd /usr/local/om/          # OpenMeetings yerləşən ünvana daxil oluruq
sh ./red5.sh              # Sevisi işə salırıq(Nəticə aşağıdakı kimi olacaq)
#####
#           Openmeetings is up           #
#       3.0.3-RELEASE 1621852 2-September-2014       #
#           and ready to use           #
#####
```

Yuxarıda görünən nəticəni aldıqdan sonra, SSH ilə əmri işə saldıığımız sessiyayı bağlamırıq çünki, bağladıqda servis-də sönəcək. Bunun üçün birazdan startup script yazacağıq və onu cron-da təyin edəcəyik ki, reboot-dan sonra avtomatik işə düşsün. Sessiyamız açıq vəziyyətdə qalaraq serverimizin <http://98.97.96.140:5080/openmeetings/install> linkinə müraciət edirik. Aşağıdakı şəkildəki kimi istifadəçi adı və şifrəni daxil edirik. Daxil edilən istifadəçi adı və şifrə **admin.sh** scriptində yazdıığımızdır.

Aşağıdakı şəkilə uyğun olan bir nəticə əldə etməlisiniz:

Yüklənmədə istifadə etdiyimiz bütün quraşdırmaları **Administration** -> **Configuration** bölümündə görə bilərsiniz:

Aşağıdakı şəkildəki kimi configləri görə bilərsiniz:

ID	Key	Value
1	crypt_ClassName	org.apache.openmeetings.util.crypt.MD5Implementation
2	allow_frontend_register	1
3	allow_soap_register	1
4	default_group_id	1
5	default_domain_id	1
6	smtp_server	localhost
7	smtp_port	25
8	system_email_addr	noreply@openmeetings.apache.org
9	email_username	
10	email_userpass	
11	mail_smtp_starttls_enable	0
12	mail_smtp_connection_timeout	30000
13	mail_smtp_timeout	30000
14	application_name	OpenMeetings
15	default_lang_id	1
16	swftools_zoom	100
17	swftools_jpegquality	85
18	swftools_path	
19	imagemagick_path	
20	sox_path	
21	ffmpeg_path	
22	office_path	
23	jod_path	/opt/jod/lib
24	rss_feed1	http://mail-archives.apache.org/mod_mbox/...

İndi isə OpenMeetings-in avtomatik işə düşməsi üçün quraşdırmalarımızı edək. Bunun üçün `/usr/local/etc/rc.d` ünvanında **red5.sh** adlı script yaradaq. Bu scriptin sayəsində bizim OpenMeetings servisi restartdan sonra avtomatik olaraq işə düşəcək. Bunu aşağıdakı qaydada edirik. `/usr/local/etc/rc.d/red5.sh` faylının içinə aşağıdakı sətirləri əlavə edirik: `#!/bin/sh`

```
RED5_DIR=/usr/local/om
test -x $RED5_DIR/red5.sh || exit 5

case "$1" in
  start)
    cd "$RED5_DIR"
    "$RED5_DIR"/red5.sh &
    sleep 2
    ;;
  stop)
    echo Shutting down Red5
    killall java
    sleep 2
    ;;
  restart)
    $0 stop
    $0 start
    ;;
esac
```

```
chmod +x /usr/local/etc/rc.d/red5.sh # Scripti yerinə yetirilən edirik
```

```
/etc/rc.conf faylının sonuna aşağıdakı sətiri əlavə edirik:
red5_enable="YES"
```

```
reboot # Serveri reboot edirik ki, görək servis özü avtomatik işə düşürmü
```

```
netstat -na | grep 5080          # reboot-dan sonra işə düşməsini
                                yoxlayırıq(nəticə aşağıdakı kimi olmalıdır)
tcp46      0          0 *.5080          *.*          LISTEN
```

```
ps waux | grep -v "grep" | grep red5      # Processlərdə olmasını yoxlayırıq
root    1103   1.0   9.5 1394160 397072  - I      8:55PM 1:46.39
/usr/local/openjdk7/bin/java -Dred5.root=/usr/local/om -
Dlogback.ContextSelect
```

İndi işə əlavə quraşdırmaları edək

Paketləri yüklədikdə **swftools** var idi. O susmaya görə **/usr/local/bin** ünvanına yüklənir. Aşağıdakı əmr ilə yoxlaya bilərik. Həmçinin bu qovluqda **/usr/local/bin/pdf2swf** olmalıdır.

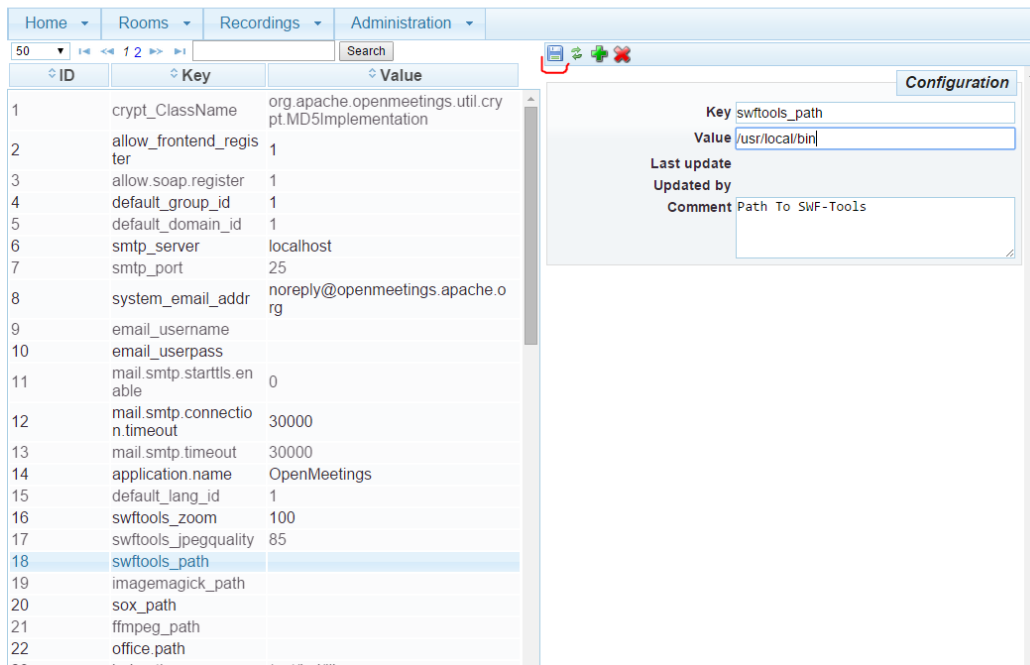
```
ll /usr/local/bin/swf*
```

```
-r-xr-xr-x  1 root  wheel  636848 Dec 23 15:41 /usr/local/bin/swfbbbox*
-r-xr-xr-x  1 root  wheel  986832 Dec 23 15:41 /usr/local/bin/swfc*
-r-xr-xr-x  1 root  wheel  111312 Dec 23 15:41 /usr/local/bin/swfcombine*
-r-xr-xr-x  1 root  wheel  653344 Dec 23 15:41 /usr/local/bin/swfdump*
-r-xr-xr-x  1 root  wheel  676464 Dec 23 15:41 /usr/local/bin/swfextract*
-r-xr-xr-x  1 root  wheel  787120 Dec 23 15:41 /usr/local/bin/swfrender*
-r-xr-xr-x  1 root  wheel  628624 Dec 23 15:41 /usr/local/bin/swfstrings*
```

<http://98.97.96.140:5080> linkimizdə **Administration -> Configuration** bölümündə **swftools_path /usr/local/bin** ünvanı təyin edirik. Aşağıdakı şəkildəki kimi:

OpenMeetings

The screenshot shows the OpenMeetings Administration interface. The 'Administration' tab is selected, and the 'Configuration' section is active. A table lists various configuration keys and their values. The key 'swftools_path' is highlighted in blue, and its configuration details are shown in a pop-up window on the right.

ID	Key	Value
1	crypt_ClassName	org.apache.openmeetings.util.crypt.MD5Implementation
2	allow_frontend_register	1
3	allow_soap_register	1
4	default_group_id	1
5	default_domain_id	1
6	smtp_server	localhost
7	smtp_port	25
8	system_email_address	noreply@openmeetings.apache.org
9	email_username	
10	email_userpass	
11	mail.smtp.starttls.enable	0
12	mail.smtp.connection.timeout	30000
13	mail.smtp.timeout	30000
14	application.name	OpenMeetings
15	default_lang_id	1
16	swftools_zoom	100
17	swftools_jpegquality	85
18	swftools_path	/usr/local/bin
19	imagemagick_path	
20	sox_path	
21	ffmpeg_path	
22	office_path	
23	irc_path	/usr/local/lib

The configuration window for 'swftools_path' shows:

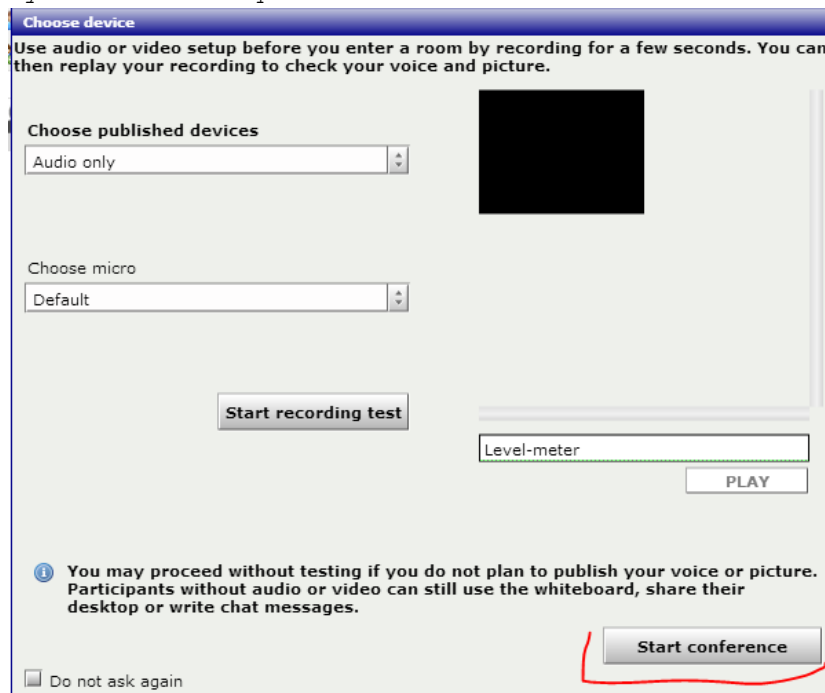
- Key: swftools_path
- Value: /usr/local/bin
- Last update: [empty]
- Updated by: [empty]
- Comment: Path To SWF-Tools

Sonra yazı otağında daxil oluruq. Bunun üçün **Rooms -> My rooms** ünvanına daxil oluruq.

Sonra isə **My conference room** -> **Enter** düyməsini sıxırıq
 My conference room (for 1-16 users) **Enter**
 Users 0 / 25

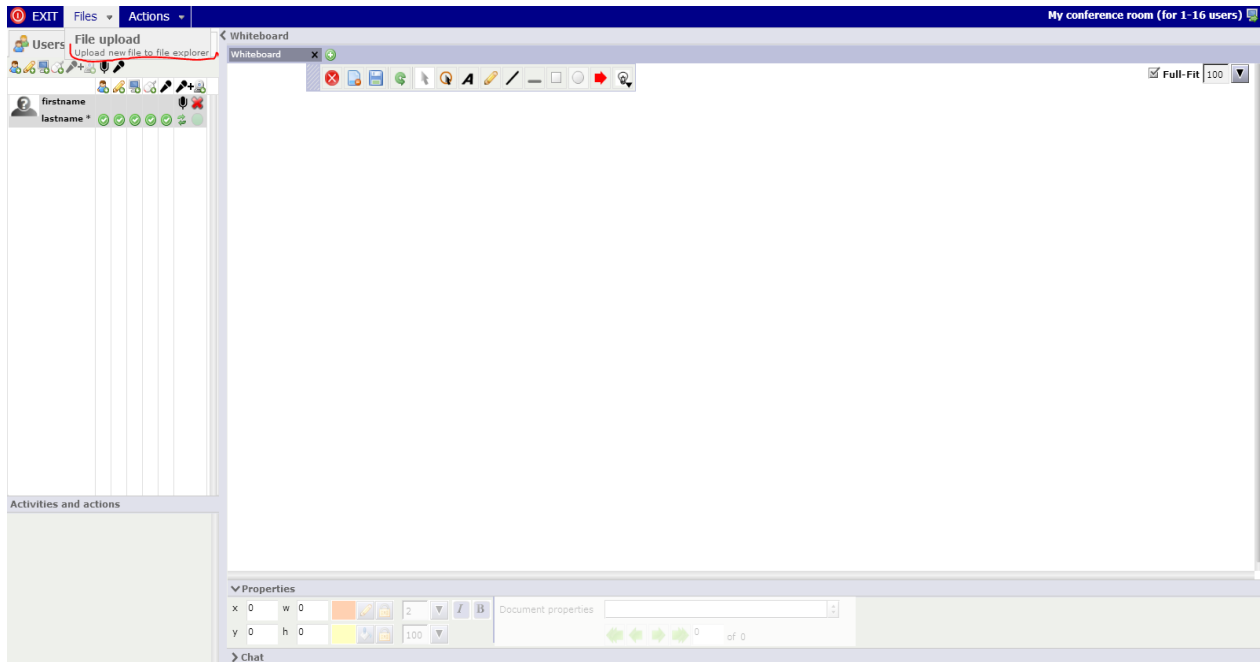
Əgər Java-nın avadanlıqlarımızın driverlərini istifadə edilməsi ilə bağlı Browserimiz və ekranımıza xəbər çıxsa mütləq **allow** edirik. Sonra isə **Start conference** düyməsinə sıxırıq.

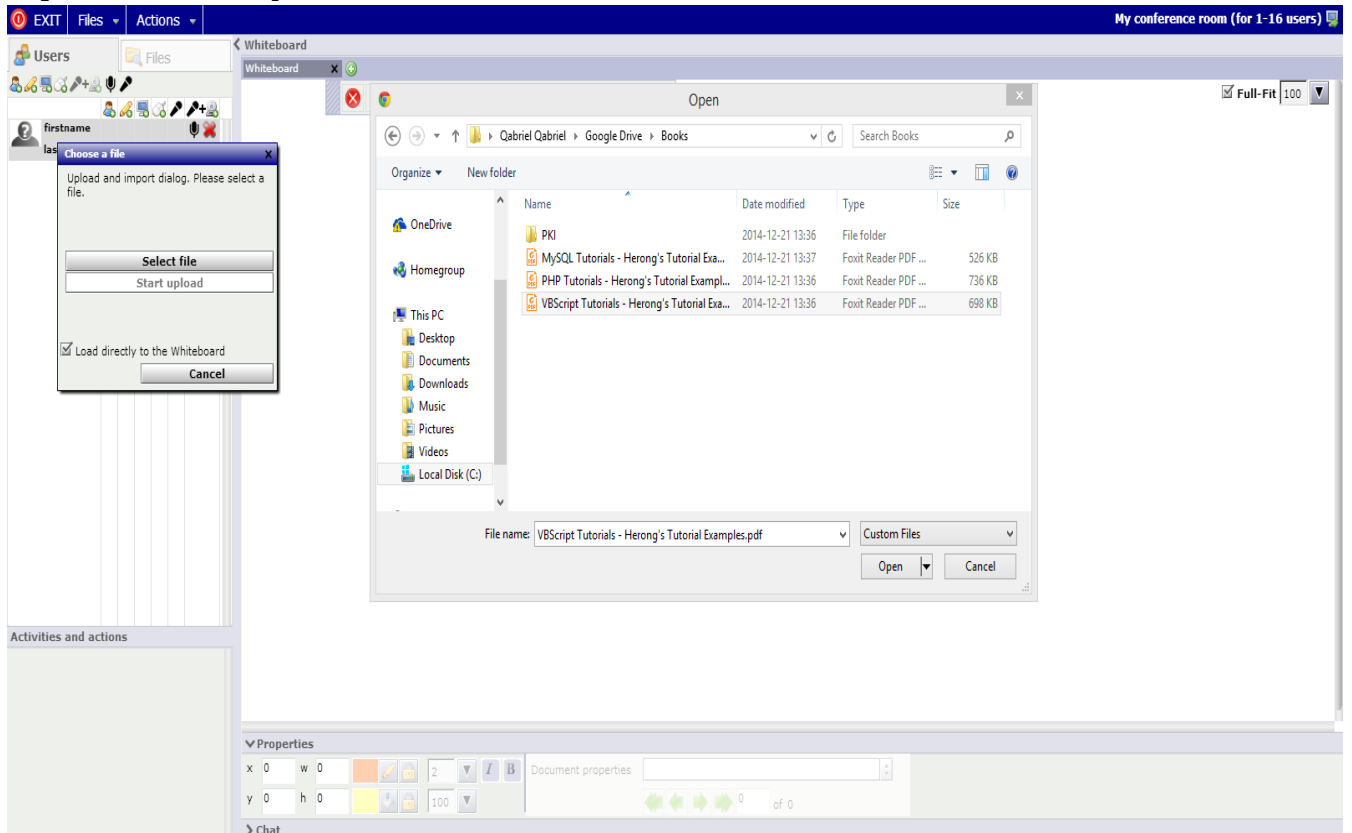
Həmçinin test üçün səsi yoxlaya bilərsiniz. Şəkilə göstərilir:

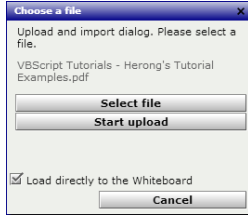
Sonra danışmaq otağımızın içində **Files** -> **File upload** düyməsinə sıxırıq.

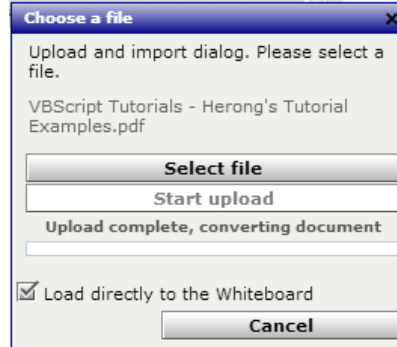
Sonra **Select file** -> Sistemdə PDF yerləşən ünvanda **PDF** faylı seçirik və **Open** düyməsinə sıxırıq.

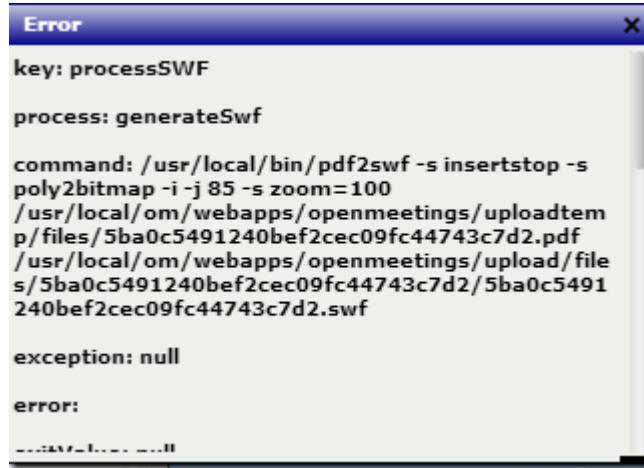
Sonra aşağıdakı şəkildəki kimi **Start upload** düyməsinə sıxırıq.

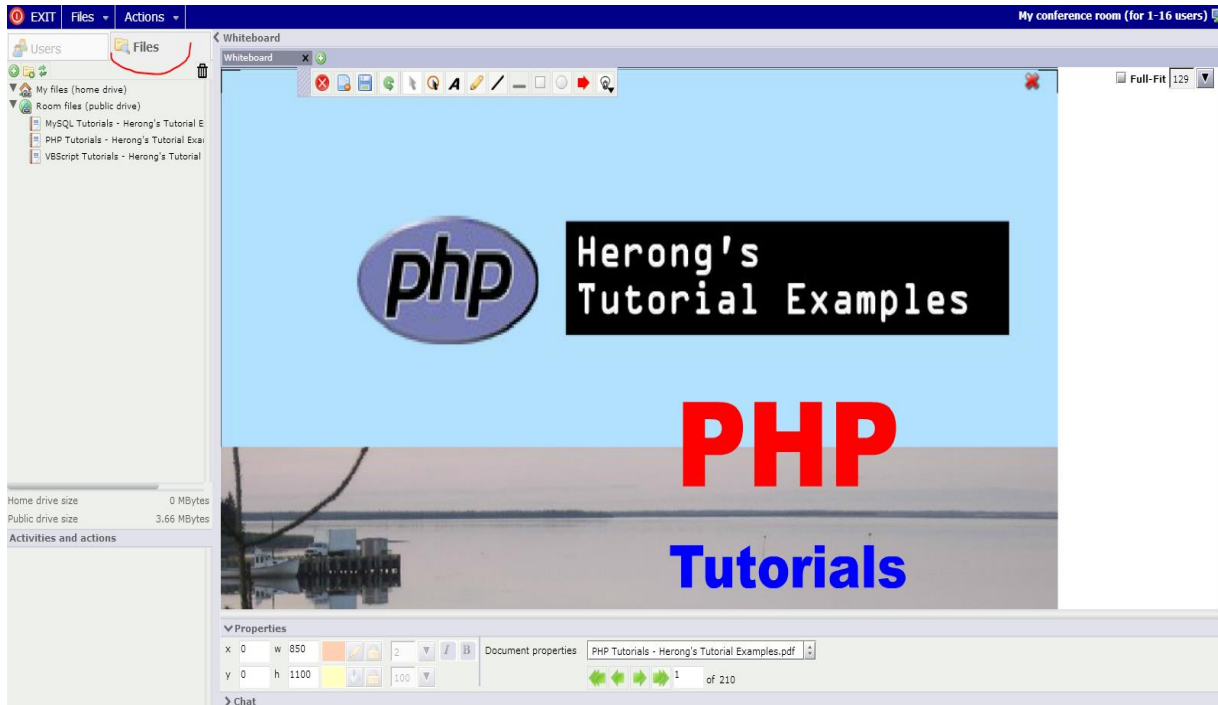
File Upload bitdikdən sonra isə faylın convert edilməsi başlayacaq(Şəkildəki kimi):

Convert bitdikdən sonra mənim halımda aşağıdakı səhv çap edildi. Bu Code səhvidir rəsmi saytımdan araşdırdım.

Ancaq PDF sənəd normal şəkildə convert edildi və **Files** bölümündə list edildi. Upload edilmiş PDF sənədləri **Files** bölümündə görə bilərsiniz.

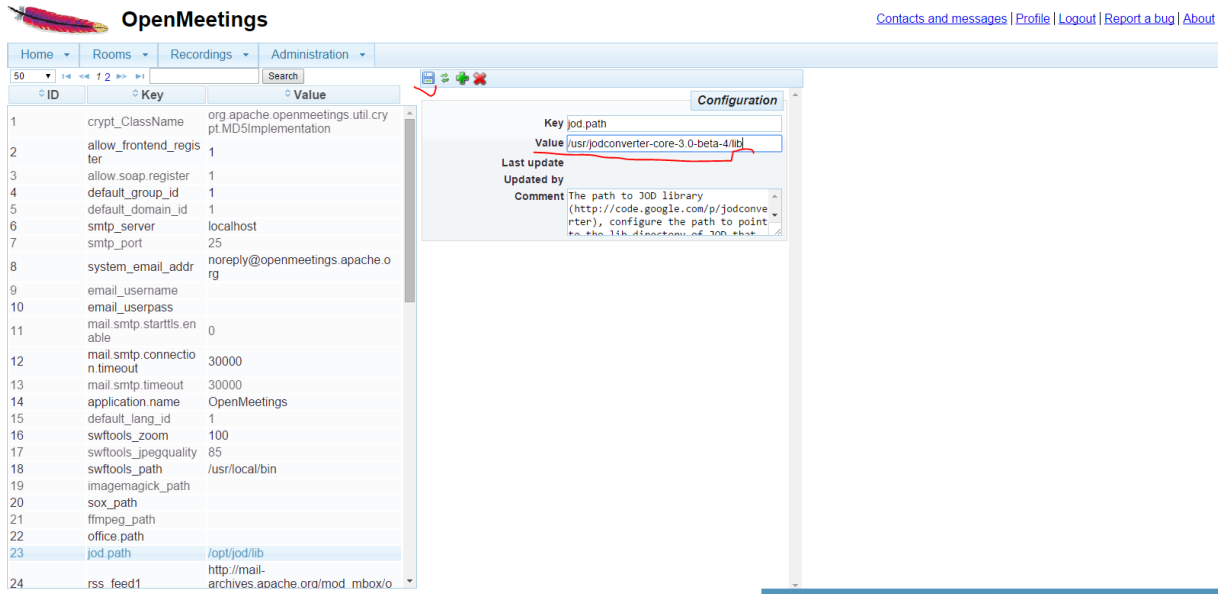

Sonra ofis sənədlərinin import edilməsi üçün Libreoffice-i quraşdırırıq. Öncə paketi yükləmişdik. Mütləq **JodConverter** yükləmək lazımdır. Bunun üçün aşağıdakı linkdən onu serverimizə dartırıq

<https://code.google.com/p/jodconverter/downloads/detail?name=jodconverter-core-3.0-beta-4-dist.zip&can=2&q=>

```
cd /usr # WinSCP ilə bu ünvana upload edirik.
cd /usr/ ; tar zxf jodconverter-core-3.0-beta-4-dist.zip # Upload
etdiyimiz qovluqda açırıq
```

Sonra <http://94.20.19.140:5080> serverimizdə **Administration -> Configuration** bölümündə **jod.path value**-sini **/usr/jodconverter-core-3.0-beta-4/lib** edirik və **save** düyməsini sıxırıq.

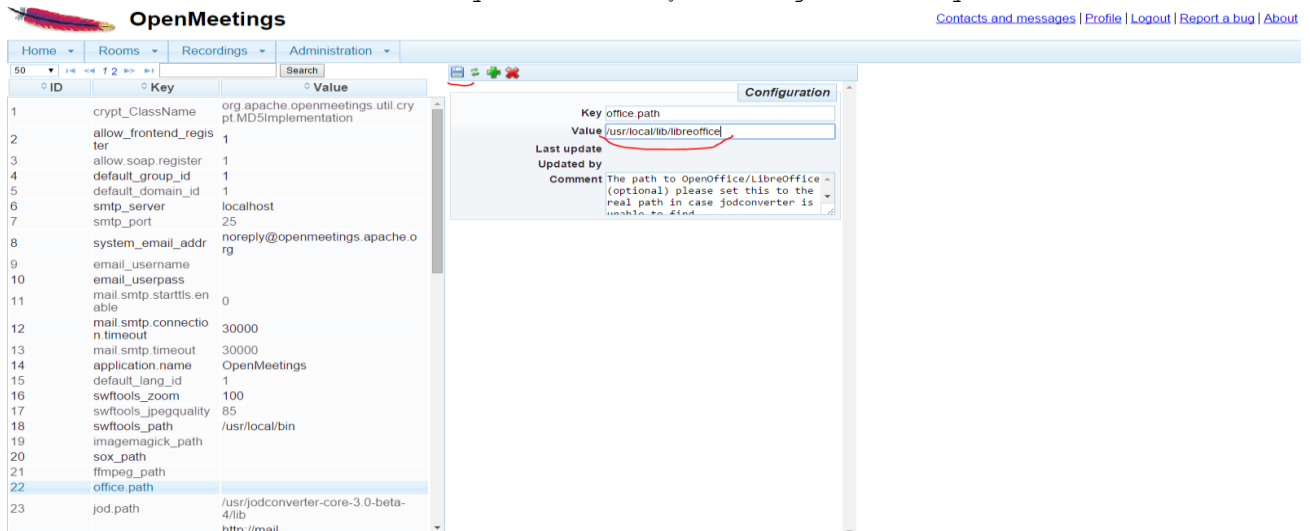

The screenshot shows the OpenMeetings Administration interface. On the left, there is a table of configuration keys and values. The key 'jod.path' is highlighted in blue. On the right, the 'Configuration' panel shows the details for 'jod.path', with the value '/usr/jodconverter-core-3.0-beta-4/lib' entered in the 'Value' field. A red circle highlights this value. Below the value field, there is a 'Last update' field, an 'Updated by' field, and a 'Comment' field containing text about the JOD library path.

ID	Key	Value
1	crypt_ClassName	org.apache.openmeetings.util.crypt.MD5Implementation
2	allow_frontend_register	1
3	allow_soap_register	1
4	default_group_id	1
5	default_domain_id	1
6	smtp_server	localhost
7	smtp_port	25
8	system_email_address	noreply@openmeetings.apache.org
9	email_username	
10	email_userpass	
11	mail_smtp_starttls_enabled	0
12	mail_smtp_connection_timeout	30000
13	mail_smtp_timeout	30000
14	application_name	OpenMeetings
15	default_lang_id	1
16	swftools_zoom	100
17	swftools_jpegquality	85
18	swftools_path	/usr/local/bin
19	imagemagick_path	
20	sox_path	
21	ffmpeg_path	
22	office_path	
23	jod.path	/opt/jod/lib
24	rss_feed1	http://mail-archives.apache.org/mod_mbox/...

Sonra serverimizdə yüklənən ofisin binary ünvanını axtarıb tapırıq.
find / -name soffice.bin # Binar ünvanı axtarıyıq və aşağıdakı ünvandır.
/usr/local/lib/libreoffice/program/soffice.bin

Sonra yenə **Administration -> Configuration** və **office.path** value-si olaraq **/usr/local/lib/libreoffice** təyin edirik. Şəkildə göstərildiyi kimi:

The screenshot shows the OpenMeetings Administration interface. On the left, the table of configuration keys and values is shown. The key 'office.path' is highlighted in blue. On the right, the 'Configuration' panel shows the details for 'office.path', with the value '/usr/local/lib/libreoffice' entered in the 'Value' field. A red circle highlights this value. Below the value field, there is a 'Last update' field, an 'Updated by' field, and a 'Comment' field containing text about the OpenOffice/LibreOffice path.

ID	Key	Value
1	crypt_ClassName	org.apache.openmeetings.util.crypt.MD5Implementation
2	allow_frontend_register	1
3	allow_soap_register	1
4	default_group_id	1
5	default_domain_id	1
6	smtp_server	localhost
7	smtp_port	25
8	system_email_address	noreply@openmeetings.apache.org
9	email_username	
10	email_userpass	
11	mail_smtp_starttls_enabled	0
12	mail_smtp_connection_timeout	30000
13	mail_smtp_timeout	30000
14	application_name	OpenMeetings
15	default_lang_id	1
16	swftools_zoom	100
17	swftools_jpegquality	85
18	swftools_path	/usr/local/bin
19	imagemagick_path	
20	sox_path	
21	ffmpeg_path	
22	office.path	
23	jod.path	/usr/jodconverter-core-3.0-beta-4/lib
24	rss_feed1	http://mail-archives.apache.org/mod_mbox/...

Qeyd: Diqqət əlavə edilən **PDF, .doc** və ya hansısa sənədlərin açılması və silinməsi üçün düymələr yox **Drag & Drop** işləyir. Nəzərə alın ki, onları istifadə edəsiniz.

Sonra **yenə** də danışığ otağımız **Rooms -> My Rooms -> My Conference room -> Enter**, ardınca **Files -> MyFiles** və sol tərəfdə küncdə **Upload file** düyməsini

sıxırırq. Ancaq mənim halımda doc və docx sənəd convert edilə bilmədi ama PDF işlədi.

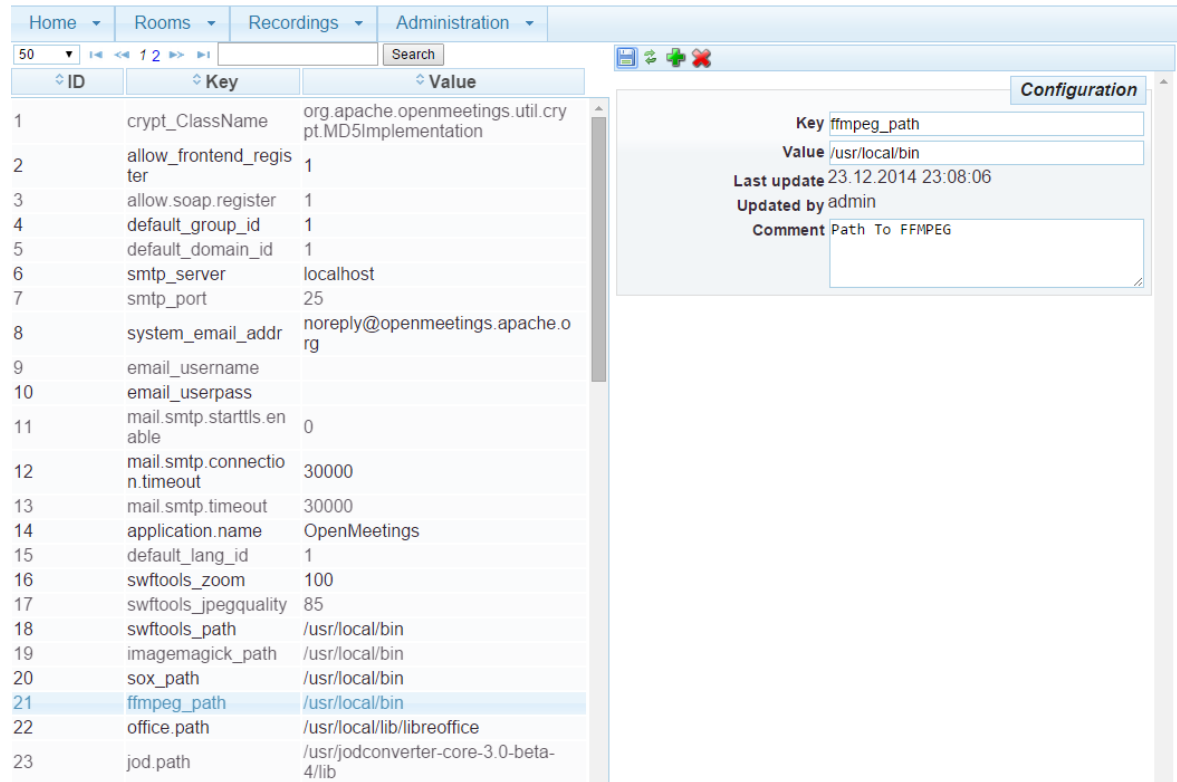
Həmçinin **Administration -> Configuration** bölümünün altında **sox**, **ffmpeg** və **imagemagick** üçün **keyvalue**-ları aşağıdakı kimi axtarıb sonra da şəkildəki kimi təyin etmək lazımdır.

```
which ffmpeg # ffmpeg ünvanını tapırıq
/usr/local/bin/ffmpeg
```

```
which sox # Sox ünvanını tapırıq
/usr/local/bin/sox
```

```
which /usr/local/bin/image_to_j2k # ImageMacgik ünvanı
/usr/local/bin/image_to_j2k
```

Şəkildəki kimi ünvanlar olur:

ID	Key	Value
1	crypt_ClassName	org.apache.openmeetings.util.crypt.MD5Implementation
2	allow_frontend_register	1
3	allow_soap.register	1
4	default_group_id	1
5	default_domain_id	1
6	smtp_server	localhost
7	smtp_port	25
8	system_email_addr	noreply@openmeetings.apache.org
9	email_username	
10	email_userpass	
11	mail.smtp.starttls.enable	0
12	mail.smtp.connection.timeout	30000
13	mail.smtp.timeout	30000
14	application.name	OpenMeetings
15	default_lang_id	1
16	swftools_zoom	100
17	swftools_jpegquality	85
18	swftools_path	/usr/local/bin
19	imagemagick_path	/usr/local/bin
20	sox_path	/usr/local/bin
21	ffmpeg_path	/usr/local/bin
22	office_path	/usr/local/lib/libreoffice
23	jod.path	/usr/jodconverter-core-3.0-beta-4/lib

Configuration

Key:

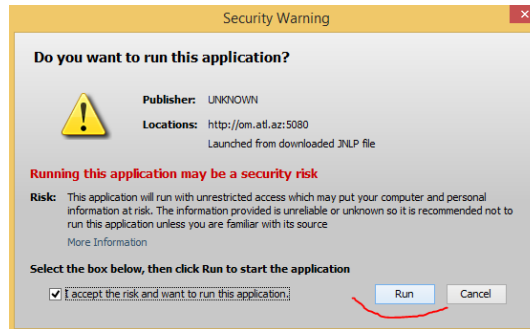
Value:

Last update: 23.12.2014 23:08:06

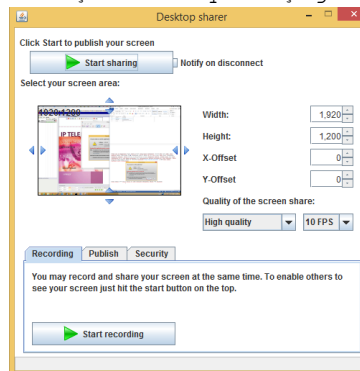
Updated by: admin

Comment:

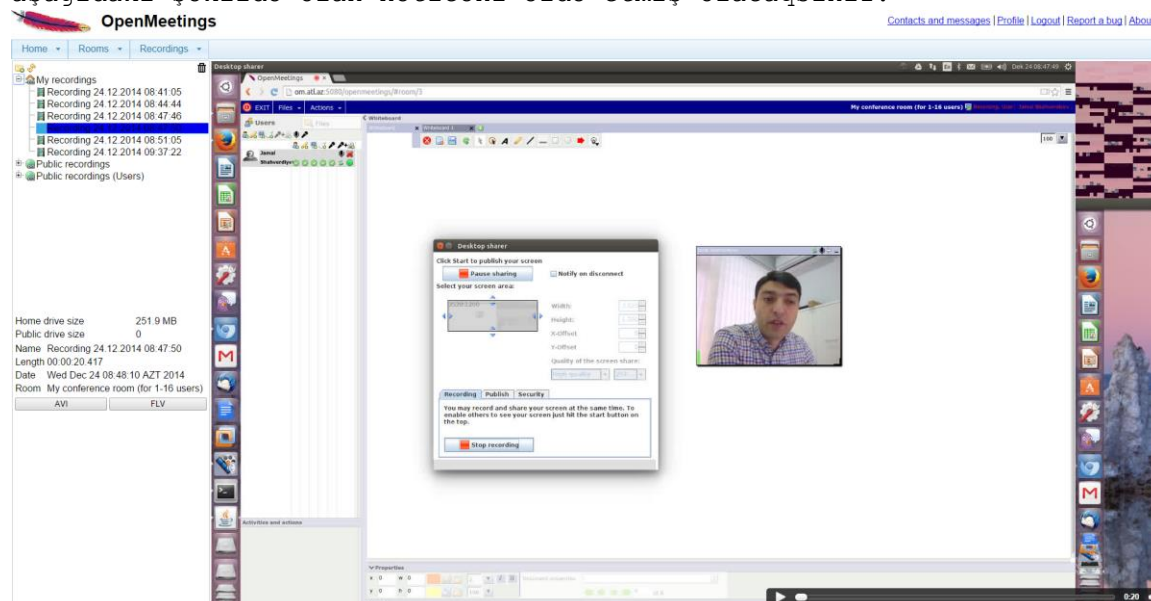
Sonda isə öz ekranımızı paylaşaq və baş vərən bütün hadisələri **record** edib test edək. Yənə gedirik **Rooms** → **My Rooms** → **My conference room** → **Enter** və Java-nı accept edib **Start Conference** düyməsinə sıxırıq. Sonra **Actions** → **Share/Record** screen düyməsinə sıxırıq, bundan sonra java fayl yüklənəcək və biz onu açmaq istədikdə Java təhlükəsizlik menyusu açılacaq ki, izin verilmir. Bunun üçün siz **Java Control Panel**-də **Security** bölümündə <http://om.atl.az:5080> -i **Add** edib inamlı siyahıya əlavə etməlisiniz.

Həmin java faylı açırıq və işə saldıqda aşağıdakı səhifə çap ediləcək:

Start sharing və **Start recording** düymələrinə sıxırıq və ekranımız yazılmağa başlayır. Sonra **Exit** düyməsini sıxırıq. Şəkindəki kimi, **Recordings** → **Recordings (Watch recording and interviews)** → **My recordings** düyməsinə sıxıb aşağıdakı şəkildə olan nəticəni əldə etmiş olacaqsınız:

BigBlueButton qurulması və istifadə edilməsi

BBB - web-konfransın keçirilməsi üçün açıq qaynaqlı proqram təminatıdır. Sistem ilk növbədə distans təhsil üçün hazırlanmışdır. OnlineMeetings-də olan bütün funksionallığa sahibdir lakin, BBB(BigBlueButton) öz API-larını md5 və salt algoritmi ilə şifrələnmiş kanal üzərindən istənilən serverə qaytarır. Yeni birbaşa inzibatçı idarəetməsi üçün interfeysə sahib deyil.

Qeyd: Mütləq bu serverdə PUBLIC IP üzərində işləməlidir.

BBB serverin işləməsi üçün Ubuntu serverin tələbləri aşağıdakı kimi optimal sayılır:

DDR: 8GB
CPU: 2, Core2(2.6Ghz yada daha çox)
TCP portlar: 80, 1935 və 9123 açıq olmalıdır
UDP portlar: 16384-32768 aralığı açıq olmalıdır
HDD: 500GB
NIC: 1(Internet üzərində 100Megabit simmetric)

```
apt-get update           # Bütün reposları yeniləyirik
apt-get dist-upgrade     # Kernel və system paketlərini yeniləyirik

reboot                   # Sistemə restart edirik ki, paketlər mənimsənsin

cat /etc/default/locale  # Sistemin daxili dili və kodlaşdırması belə
                        # olmalıdır(susmaya görə belədir)
LANG="en_US.UTF-8"      # Qeyd: faylda yalnız bir sətir olmalıdır
```

Əgər daxili dil **en** və kodlaşdırma **UTF8** olmazsa, aşağıdakı əmr ilə bunu edə bilərsiniz:

```
apt-get install language-pack-en
update-locale LANG=en_US.UTF-8
```

```
uname -m                 # Ubuntu aşağıdakı tip platformada olmalıdır
x86_64
```

Həmçinin Ubuntu-nun 14.04 versiyası olmalısını mütləq yoxlayın.

```
cat /etc/lsb-release     # Əmri daxil etdikdə aşağıdakı nəticə çap
                        # edilməlidir.
```

```
DISTRIB_ID=Ubuntu
DISTRIB_RELEASE=14.04
DISTRIB_CODENAME=trusty
DISTRIB_DESCRIPTION="Ubuntu 14.04.1 LTS"
```

BigBlueButton üçün açarı yükləyək yeni repos əlavə edək və bütün reposları yeniləyək.

```
wget http://ubuntu.bigbluebutton.org/bigbluebutton.asc -O- | sudo apt-key add
-
echo "deb http://ubuntu.bigbluebutton.org/trusty-090/ bigbluebutton-trusty
main" | sudo tee /etc/apt/sources.list.d/bigbluebutton.list
```

```
apt-get update           # Reposları yeniləyirik
```

```

cat /root/install-ffmpeg.sh          # Fayla gördüyümüz kimi aşağıdakı
                                      sətirləri əlavə edirik
apt-get install build-essential git-core checkinstall yasm texi2html
libvorbis-dev libx11-dev libvpx-dev libxfixes-dev zlib1g-dev pkg-config
netcat libncurses5-dev

FFMPEG_VERSION=2.3.3

cd /usr/local/src
if [ ! -d "/usr/local/src/ffmpeg-`${FFMPEG_VERSION}`" ]; then
    wget "http://ffmpeg.org/releases/ffmpeg-`${FFMPEG_VERSION}`.tar.bz2"
    tar -xjf "ffmpeg-`${FFMPEG_VERSION}`.tar.bz2"
fi

cd "ffmpeg-`${FFMPEG_VERSION}`"
./configure --enable-version3 --enable-postproc --enable-libvorbis --enable-
libvpx
make
checkinstall --pkgname=ffmpeg --pkgversion="5:`${FFMPEG_VERSION}`" --backup=no
--deldoc=yes --default

chmod +x /root/install-ffmpeg.sh     # Scripti yerinə yetirilən edirik
                                      ki, işə sala bilək

/root/install-ffmpeg.sh              # Scripti işə salırıq və ffmpeg
                                      paketi avtomatik olaraq yüklənəcək

ffmpeg -version                      # Yüklənmə bitdikdən sonra ffmpeg versiyasını
                                      yoxlayırıq. Aşağıdakı kimi olmalıdır.
ffmpeg version 2.3.3 Copyright (c) 2000-2014 the FFmpeg developers
built on Jan 24 2015 16:07:33 with gcc 4.8 (Ubuntu 4.8.2-19ubuntu1)
configuration: --enable-version3 --enable-postproc --enable-libvorbis --
enable-libvpx
libavutil      52. 92.100 / 52. 92.100
libavcodec     55. 69.100 / 55. 69.100
libavformat    55. 48.100 / 55. 48.100
libavdevice    55. 13.102 / 55. 13.102
libavfilter     4. 11.100 /  4. 11.100
libswscale     2.  6.100 /  2.  6.100
libswresample  0. 19.100 /  0. 19.100

apt-get update                       # Reposları yenidən yeniləyirik
apt-get install bigbluebutton        # Paketi yükləyirik

Bir dəfə səhv çap ediləcək. Fikir verməyin və yenidən əmri təkrarlayın.
apt-get install bigbluebutton        # Paketi yükləyirik (Bu dəfə səhv çap
                                      edilməyəcək)

apt-get install bbb-demo             # Test üçün bbb-demo-nu yükləyirik

Qeyd: Nəzərə alın ki, bbb-demo paketi yükləndikdən sonra public-də

```

hamı tərəfindən istifadə edilə biləcək. Onu silmək üçün isə **apt-get purge bbb-demo** əmrindən istifadə etmək lazımdır.

```
bbb-conf --enablewebrtc           # WebRTC audio işə salırıq və aşağıdakı
                                   nəticə əldə edilir
WebRTC audio enabled.  To apply settings to your server, do
```

```
sudo bbb-conf --clean
```

Öncə IPv6-ni söndürürük. **/etc/sysctl.conf** faylına aşağıdakı sətirləri əlavə edirik:

```
net.ipv6.conf.all.disable_ipv6 = 1
net.ipv6.conf.default.disable_ipv6 = 1
net.ipv6.conf.lo.disable_ipv6 = 1
```

/etc/default/grub faylında aşağıdakı sətiri uyğun formaya gətiririk:
GRUB_CMDLINE_LINUX="ipv6.disable=1"

/etc/nginx/sites-enabled/default faylında mütləq aşağıdakı sətiri silirik:
listen [::]:80 default_server ipv6only=on;

```
reboot           # Sonda server restart edirik
```

BigBlueButton-un normal işə düşməsinə yoxlamaq üçün isə öncə təmizlik işləri edirik.

```
bbb-conf --clean           # Bu əmri daxil edirik
Doing a restart of BigBlueButton and cleaning out all log files...
* Stopping daemon monitor monit                               [ OK ]
* Stopping Red5 Server red5                                   [ OK ]
* Stopping Tomcat servlet engine tomcat7                       [ OK ]
Killing: 925
* Stopping bbb-record-core
```

```
Cleaning Log Files ...
* nginx is not running
* Red5 Server is not running.
* Tomcat servlet engine is not running.
```

```
1791 Backgrounding.
1791 (process ID) old priority 19, new priority -10
Waiting for FreeSWITCH to start: .....
* Starting Red5 Server red5                                   [ OK ]
* Starting Tomcat servlet engine tomcat7                       [ OK ]
* Starting daemon monitor monit                               [ OK ]
```

Note: monit will automatically start bbb-record-core and LibreOffice within 60 seconds.

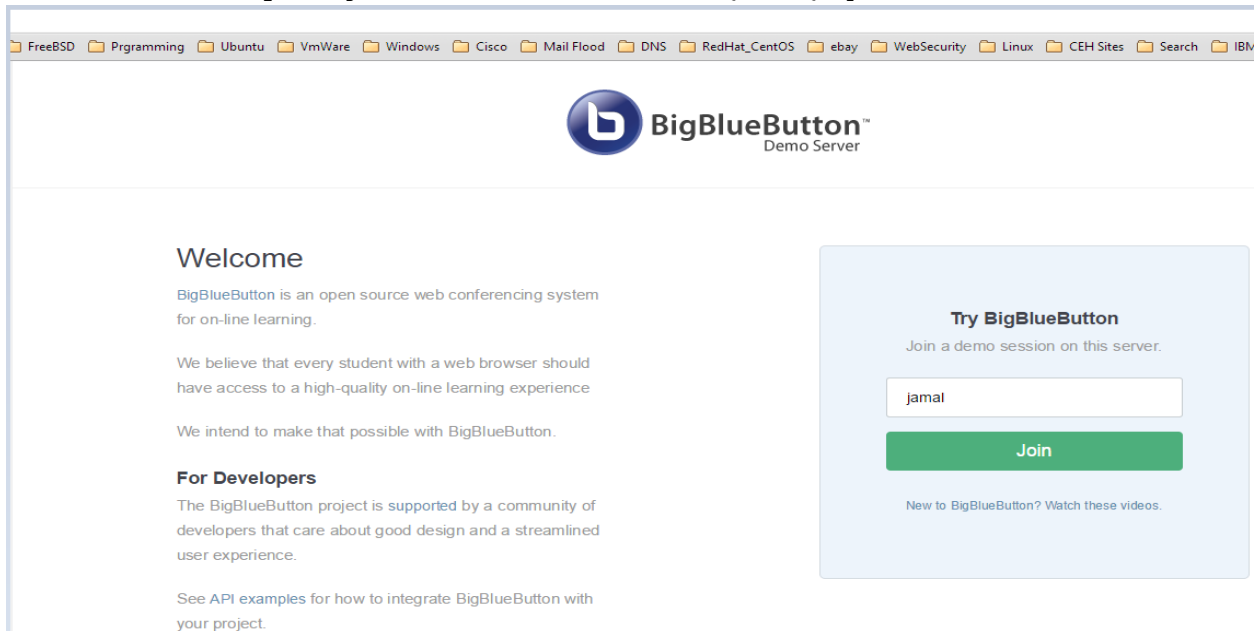
```
Waiting for BigBlueButton to finish starting up (this may take a minute):
..... done
```

```
** Potential problems described below **
```

```
# Warning: The API demos are installed and accessible from:
#
#   http://188.99.88.76/
#
# These API demos allow anyone to access your server without authentication
# to create/manage meetings and recordings. They are for testing purposes
# only.
# If you are running a production system, remove them by running:
#
#   sudo apt-get purge bbb-demo
```

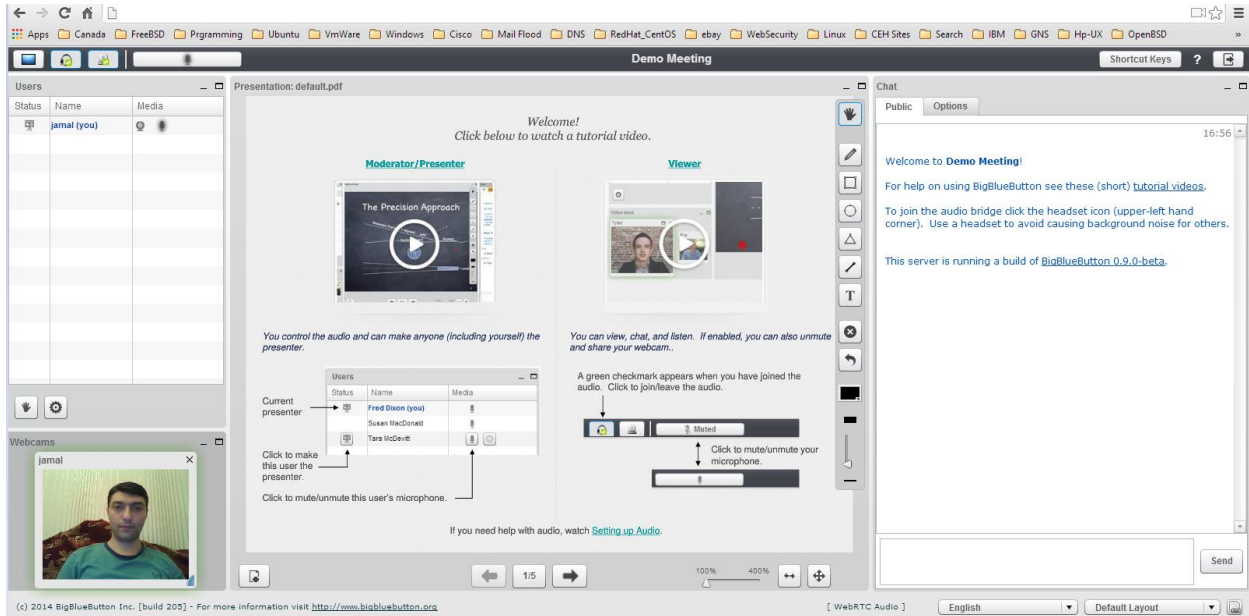
Öncəki sətirlərdə gördüyümüz kimi yoxlanışın nəticəsi bizə bildirdi ki, bbb çölə açıqdır və hər kəs onu istifadə edə bilər. Və bunun qarşısını almaq üçün hansı əmrəndən istifadə etmək lazım olduğu da çap edildi. Ancaq hələ ki, test edəcəyimiz üçün **bbb-demo** paketini silirik.

<http://bbb.domain.az/> linkinə daxil olduqda aşağıdakı səhifə açılacaq. Test üçün öz istifadəçi adını daxil edib giriş etdim(Aşağıdakı şəkildəki kimi). Sizdə sual yaranmasın ki, jamal adlı istifadəçi öncədən yaranmamışdı, bəli elədir axı öncə yazdığım kimi, demo hər kəs üçün açıqdır.

The screenshot shows a web browser window with a navigation bar at the top containing various folder icons like FreeBSD, Programming, Ubuntu, VmWare, Windows, Cisco, Mail Flood, DNS, RedHat_CentOS, ebay, WebSecurity, Linux, CEH Sites, Search, and IBM. The main content area features the BigBlueButton logo and the text "BigBlueButton™ Demo Server". Below this, there is a "Welcome" section with a description of the system as an open source web conferencing system for on-line learning. It includes a "Try BigBlueButton" section with a form to join a demo session, where the name "jamal" is entered in the input field and a green "Join" button is visible. There is also a link to watch videos for new users.

Bütün driverlərin düzgün işləməsi üçün browserimizdə çıxan hər bir suala **allow** cavabı veririk və nəticədə aşağıdakı oxşar səhifəni əldə edirik:

Serverimizin heç bir səhv olmadan normal yüklənib quraşdırılmasını yoxlanış edirik:

bbb-conf --check # Bu əmr ilə quraşdırmaları yoxlayırıq

```
BigBlueButton Server 0.9.0-beta (571)
    Kernel version: 3.13.0-44-generic
    Distribution: Ubuntu 14.04.1 LTS (64-bit)
    Memory: 7984 MB
/var/www/bigbluebutton/client/conf/config.xml (bbb-client)
    Port test (tunnel): 188.99.88.76
    Red5: 188.99.88.76
    useWebrtcIfAvailable: true
/opt/freeswitch/conf/sip_profiles/external.xml (FreeSWITCH)
    websocket port: 5066
    WebRTC enabled: true

/etc/nginx/sites-available/bigbluebutton (nginx)
    server name: 188.99.88.76
    port: 80
    bbb-client dir: /var/www/bigbluebutton

/var/lib/tomcat7/webapps/bigbluebutton/WEB-INF/classes/bigbluebutton.properties (bbb-web)
    bbb-web host: 188.99.88.76

/var/lib/tomcat7/webapps/demo/bbb_api_conf.jsp (API demos)
    api url: 188.99.88.76

/usr/share/red5/webapps/bigbluebutton/WEB-INF/red5-web.xml (red5)
    voice conference: FreeSWITCH
    capture video: true
    capture desktop: true
```

```
/usr/local/bigbluebutton/core/scripts/bigbluebutton.yml (record and playback)
    playback host: 188.99.88.76
```

```
** Potential problems described below **
# Warning: The API demos are installed and accessible from:
#
#   http://188.99.88.76/
#
# These API demos allow anyone to access your server without authentication
# to create/manage meetings and recordings. They are for testing purposes
# only.
# If you are running a production system, remove them by running:
#
#   sudo apt-get purge bbb-demo
```

Ümumiyyətlə mümkün olan biləcək əmərlərin siyahısına aşağıdakı kimi baxa bilərsiniz:

```
bbb-conf -h           # Mövcud əmərlərin siyahısını əldə edirik.
BigBlueButton Configuration Utility - Version 0.9.0-beta
http://code.google.com/p/bigbluebutton/wiki/BBBConf
```

```
bbb-conf [options]
```

Configuration:

```
--version           Display BigBlueButton version (packages)
--setip <host>      Set IP/hostname for BigBlueButton
--setsecret <secret> Change the shared secret in
bigbluebutton.properties
```

Monitoring:

```
--check           Check configuration files and processes
for problems
--debug           Scan the log files for error messages
--watch           Scan the log files for error messages
every 2 seconds
--secret          View the URL and shared secret for the
server
--lti             View the URL and secret for LTI (if
installed)
```

Administration:

```
--restart         Restart BigBlueButton
--stop            Stop BigBlueButton
--start           Start BigBlueButton
--clean           Restart and clean all log files
--zip             Zip up log files for reporting an error
```

Testing:

```
--enablewebrtc    Enables WebRTC audio in the server
--disablewebrtc   Disables WebRTC audio in the server
```

Serverdə qulaq asılan portların siyahısına baxaq:

```
netstat -na|grep -i LISTEN | grep -v unix
tcp        0      0 188.99.88.76:5090    0.0.0.0:*        LISTEN
tcp        0      0 0.0.0.0:9123        0.0.0.0:*        LISTEN
tcp        0      0 127.0.0.1:8100      0.0.0.0:*        LISTEN
tcp        0      0 188.99.88.76:5060    0.0.0.0:*        LISTEN
tcp        0      0 127.0.0.1:8005      0.0.0.0:*        LISTEN
tcp        0      0 188.99.88.76:5066    0.0.0.0:*        LISTEN
tcp        0      0 127.0.0.1:6379      0.0.0.0:*        LISTEN
tcp        0      0 0.0.0.0:5070        0.0.0.0:*        LISTEN
tcp        0      0 0.0.0.0:9998        0.0.0.0:*        LISTEN
tcp        0      0 0.0.0.0:1935        0.0.0.0:*        LISTEN
tcp        0      0 0.0.0.0:9999        0.0.0.0:*        LISTEN
tcp        0      0 0.0.0.0:80          0.0.0.0:*        LISTEN
tcp        0      0 0.0.0.0:8080        0.0.0.0:*        LISTEN
tcp        0      0 127.0.0.1:8081      0.0.0.0:*        LISTEN
tcp        0      0 127.0.0.1:8021      0.0.0.0:*        LISTEN
tcp        0      0 0.0.0.0:22          0.0.0.0:*        LISTEN
tcp        0      0 0.0.0.0:5080        0.0.0.0:*        LISTEN
```

Client WebRTC error code-ları:

1001: !Websocket disconnected - WebSocket uğurla qoşuldu və indi qoşulmadan ayrıldı ona görə ki:

- * Internet yoxdur
- * Nginx-in restart edilməsinə səbəb ola bilər

1002: Websocket qoşulmasını etmək mümkün deyil - WebSocket qoşulması uğursuz oldu ona görə ki:

- * Firewall tərəfindən ws protocol bağlıdır
- * Server sönlüdür ya da düzgün quraşdırılmayıb

1003: Browser versiyası dəstəklənmir - Browser tələb edilən WebRTC API methodlarını istifadə etmir ona görə ki:

- * Köhnəlmiş browserdir

1004: Zəngdə səhv baş verdi - Zəng edildi ancaq səhv baş verdi:

- * Səhvlərin tam siyahısına bu linkdən -> <http://sipjs.com/api/0.6.0/causes/> baxa bilərsiniz

1005: Zəng səbəbsiz sona çatdı - Zəng uğurlu oldu ancaq, istifadəçi müraciət etmədən sona yetdi. Səbəbi:

- * Bəlli deyil

1006: Zəng vaxtı bitdi - Kitabxanadan asılı olaraq baş verir:

- * Firefox 33beta-da Mac-da səhv baş verirdi.

1007: ICE razılaşma uğursuz oldu - Browser və !FreeSWITCH portların razılaşmasına cəhd edir hansı ki, görüntü və axının istifadəsi üçün nəzərdə tutulur və uğursuz oldu ona görə ki:

- * NAT qoşulmanı block edir
- * UDP qoşulma/port-larını Firewall block edir

BÖLÜM 14

İP üzərindən səsın ötürülməsi

- Asterisk VoIP serverin qurulması və sınaqdan keçirilməsi
- FreeSWITCH VoIP serverin qurulması və sınaqdan keçirilməsi

Artıq gündəmin tələbi elə bir vaxta gəlib çatıb ki, telefon sisteminin qurulması üçün mini ATS və ya fiziki avadanlıq tələb edilmir. Əksər şirkətlər artıq zəngə kompyüterində olan proqram təminatından və ya mobil telefonundan cavab vermək istəyir. Bunun üçün xeyli proqram təminatları və hətta voice over İP-ni dəstəkləyən avadanlıqlar da mövcuddur. Yalnız bütün bu bahalı həlləri istifadə eləmək əvəzinə, başlığımızda açıq qaynaqlı Asterisk/FreeSWITCH haqqında danışacağıq və bir neçə telefon üçün quraşdırmalar edəcəyik.


```
# echo 'asterisk_enable="YES"' >> /etc/rc.conf - StartUP-a əlavə edirik
# /usr/local/etc/rc.d/asterisk start - İşə salırıq
```

`/usr/local/etc/asterisk/sip.conf` faylında yalnız aşağıdakı sətirlərdə dəyişiklik etmişik:

```
transport=udp,tcp
tcpenable=yes
```

`/usr/local/etc/asterisk/sip.conf` faylının sonuna aşağıdakı sətiri əlavə edib yadda saxlayaraq çıxırıq (Bununla `sip_additional.conf` faylının da yüklənmə zamanı oxunmasını deyirik):

```
#include sip_additional.conf
```

Eynilə `/usr/local/etc/asterisk/extensions.conf` faylının sonuna aşağıdakı sətiri əlavə edirik ki, yüklənmədə `extensions_fs.conf` faylı da oxunsun:

```
#include extensions_fs.conf
```

`/usr/local/etc/asterisk/sip_additional.conf` faylında iki ədəd genişlənmə (7000 və 7001) və `fsar` adlı SIP Trunk quraşdırması olacaq. faylının tərkibi aşağıdakı kimi olacaq:

```
[7000]
defaultuser=7000
secret=freebsd
host=dynamic
context=phones
qualify=yes
transport=udp,tcp
insecure=port,invite
canreinvite=no
disallow=all
allow=alaw
type=friend
```

```
[7001]
defaultuser=7001
secret=freebsd
host=dynamic
context=phones
qualify=yes
transport=udp,tcp
insecure=port,invite
canreinvite=no
disallow=all
allow=alaw
type=friend
```

`/usr/local/etc/asterisk/extensions_fs.conf` faylının tərkibi aşağıdakı kimidir:

```
[incoming]
exten => _7XXX,1,Dial(SIP/${EXTEN})
```

```
exten => _7XXX,n,Hangup()
```

```
[outgoing]
```

```
exten => _1XXX,1,Dial(SIP/${EXTEN})
```

```
exten => _1XXX,n,Hangup()
```

```
[phones]
```

```
include => incoming
```

```
include => outgoing
```

```
# /usr/local/etc/rc.d/asterisk restart - Asteriski yenidən yükləyirik ki, dəyişikliklər işə düşsün.
```

Ya da etdiyimiz dəyişikliklərin dərhal işə düşməsi üçün asterisk console-da aşağıdakı əmri daxil etməyiniz yetər:

```
asterisk*CLI> sip reload
```

Sonda Asterisk console-a verbose rejimdə daxil oluruq və uğurlu SIP qoşulmalarına baxırıq:

```
# asterisk -rvvv
```

```
asterisk*CLI> sip show peers
```

```
Name/username Host Dyn Forcerport Comedia ACL Port Status Description
7000/7000 85.132.57.60 D Auto(No) No 53945 OK (11 ms)
7001/7001 (Unspecified) D Auto(No) No 0 UNKNOWN
2 sip peers [Monitored: 1 online, 1 offline Unmonitored: 0 online, 0 offline]
```

SIP Debug eləmək üçün aşağıdakı əmrdən istifadə edə bilərsiniz:

```
snort*CLI> sip set debug on
```

Phones adlı yaratdığınız yeni dialplan-a aşağıdakı əmrlə baxa bilərsiniz:

```
snort*CLI> dialplan show phones
```

```
[ Context 'phones' created by 'pbx_config' ]
```

```
Include => 'incoming'
```

```
[pbx_config]
```

```
Include => 'outgoing'
```

```
[pbx_config]
```

```
-- 0 extensions (0 priorities) in 1 context. ==
```

Sonda isə iki SIP client proqramı ilə **7000** və **7001** qeydiyyatdan keçirib birbirlərinə çox rahatlıqla zəng edə bilərsiniz.

FreeSWITCH VoIP serverin qurulması və sınaqdan keçirilməsi

FreeSWITCH - açıq qaynaqlı VoİP proqram təminatıdır. VoİP-lə ağılınıza gələcək istənilən imkana sahibdir. API mövcuddur və Event prinsipi ilə işləyir. Haqqında daha ətraflı <https://ru.wikipedia.org/wiki/FreeSWITCH> linkindən oxuya bilərsiniz.

Məqsədimiz **FreeBSD 10.1** x64 maşınının üzərində FreeSWITCH serverin yüklənməsi və WEB ilə quraşdırılmasıdır. Bunun üçün öncə **FAMP (FreeBSD Apache MySQL PHP)** quraşdırmaq lazımdır. Ancaq php5-extensions-da mütləq aşağıdakı modulları seçmək lazımdır:

```

php5-extensions-1.7
lc
x+[ ] BC_MATH bc style precision math functions
x+[x] BZ2 bzip2 library support
x+[ ] CALENDAR calendar conversion support
x+[x] CTYPES ctype functions
x+[x] CURL CURL support
x+[ ] DBA dba support
x+[x] DOM DOM support
x+[x] EXIF EXIF support
x+[ ] FILEINFO fileinfo support
x+[x] FILTER input filter support
x+[x] FTP FTP support
x+[x] GD GD library support
x+[x] GETTEXT gettext library support
x+[ ] GMP GNU MP support
x+[x] HASH HASH Message Digest Framework
x+[x] ICONV iconv support
x+[ ] IMAP IMAP support
x+[ ] INTERBASE Interbase 6 database support (Firebird)
x+[x] JSON JavaScript Object Serialization support
x+[ ] LDAP OpenLDAP support
x+[ ] MBSTRING multibyte string support
x+[ ] MCRYPT Encryption support
x+[ ] MSSQL MS-SQL database support
x+[x] MYSQL MySQL database support
x+[x] MYSQLI MySQLi database support
x+[ ] ODBC ODBC support
x+[x] OPENSsl OpenSSL support
x+[ ] PCNTL pcntl support (CLI only)
x+[ ] PDF PDFlib support (implies GD)
x+[x] PDO PHP Data Objects Interface (PDO)
x+[ ] PDO_DBLIB PDO DBLIB-DB driver
x+[ ] PDO_FIREBIRD PDO Firebird driver
x+[x] PDO_MYSQL PDO MySQL driver
x+[ ] PDO_ODBC PDO ODBC driver
x+[ ] PDO_PGSQL PDO PostgreSQL driver
x+[ ] PDO_SQLITE PDO sqlite driver
x+[ ] PGSQL PostgreSQL database support
x+[x] PHAR phar support
x+[x] POSIX POSIX-like functions
x+[ ] PSpell pspell support
x+[ ] READLINE readline support (CLI only)
x+[ ] RECODE recode support
x+[x] SESSION session support

```



```
root@frfs:~ # make config
```

```

mysql-connector-odbc-unixodbc-mysql56-5.3.4_1
[x] DOCS Build and/or install documentation
< OK > <Cancel>

```

```
root@frfs:~ # make -DBATCH install
```

PostgreSQL üçün PostgreSQL connector-dan istifadə edilir:

```
root@frfs:~ # cd /usr/ports/databases/postgresql-odbc/
```

```
root@frfs:~ # make config
```

```

postgresql-odbc-09.03.0400
x+[x] DOCS Build and/or install documentation
x+[x] EXAMPLES Build and/or install examples
< OK > <Cancel>

```

```
root@frfs:~ # make -DBATCH install
```

Sonra isə FreeSWITCH-in yüklənməsinə başlayırıq. Öncə kompilyasiya mühiti yaratmalıyıq. Məhz bunun üçündə lazımı paketləri yükləyirik.

```
pkg install autoconf automake curl git gmake jpeg ldns libedit libtool
openssl pcre pkgconf speex sqlite3 wget sudo
```

```
mkdir ~/src # Mənbə kodları endirəcəyimiz ünvanı yaradırıq
cd ~/src # Source kod-ların ünvanına daxil oluruq
```

Mənbə kodları local qovluğumuza sinxronizasiya edirik:

```
git clone -b v1.5.final https://stash.freeswitch.org/scm/fs/freeswitch.git
```

```
cd freeswitch # clone edilən qovluğa daxil oluruq
./bootstrap.sh -j # Kompilyasiya mühitini hazırlayırıq
```

Qeyd: Biz FreeSWITCH-in core səviyyədə ODBC dəstəklənməsini istəsək, mütləq onu aşağıdakı göstərilən şəkildə kompilyasiya etməliyik.

```
./configure --enable-core-odbc-support
```

```
./configure # Quraşdırırıq(Bitdikdən sonra aşağıdakı sətirləri görməliyik)
```

```
----- FreeSWITCH configuration -----
Locations:
  FHS enabled:      no

  prefix:          /usr/local/freeswitch
  exec_prefix:     ${prefix}
```

```

bindir:           ${exec_prefix}/bin
sysconffdir:     /usr/local/freeswitch/conf
libdir:          ${exec_prefix}/lib

certsdir:        /usr/local/freeswitch/certs
dbdir:           /usr/local/freeswitch/db
grammardir:      /usr/local/freeswitch/grammar
htdocsdir:       /usr/local/freeswitch/htdocs
logfiledir:      /usr/local/freeswitch/log
modulesdir:      /usr/local/freeswitch/mod
pkgconfigdir:    ${exec_prefix}/lib/pkgconfig
recordingsdir:   /usr/local/freeswitch/recordings
runtimedir:      /usr/local/freeswitch/run
scriptdir:       /usr/local/freeswitch/scripts
soundsdir:       /usr/local/freeswitch/sounds
storagedir:      /usr/local/freeswitch/storage
cachedir:        /usr/local/freeswitch/cache

```

```

gmake                # Kompilyasiyaya başlayırıq

sudo gmake install cd-sounds-install cd-moh-install # səsləri və imkanları
                                                         yükləyirik

/usr/local/etc/rc.d/freeswitch faylı yaradıırıq və içinə aşağıdakı sətirləri
əlavə edirik. Bu fayl freeswitch üçün startup scriptdir hansı ki, reboot-dan
sonra işə salınması üçündür.

```

```

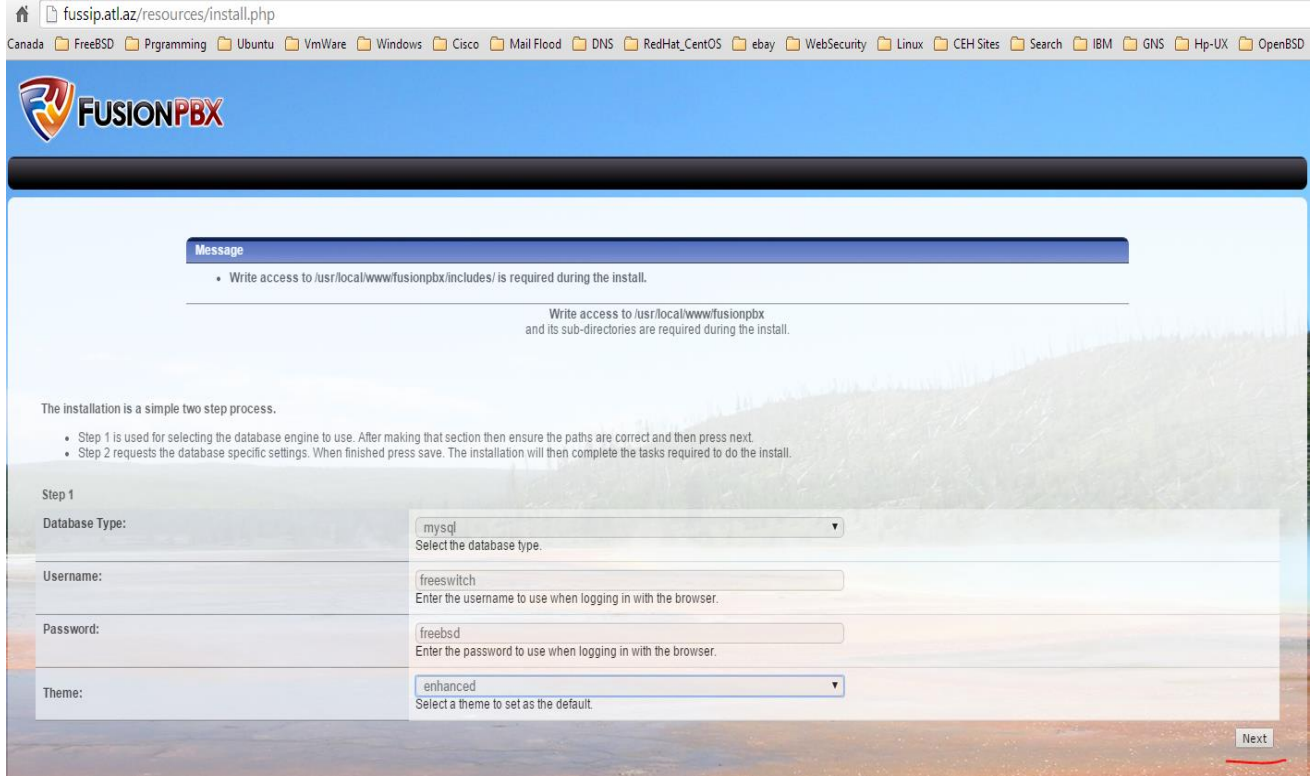
#!/bin/sh
#
# PROVIDE: freeswitch
# REQUIRE: LOGIN cleanvar
# KEYWORD: shutdown
#
# Add the following lines to /etc/rc.conf to enable freeswitch:
# freeswitch_enable:      Set it to "YES" to enable freeswitch.
#                          Default is "NO".
# freeswitch_flags:       Flags passed to freeswitch-script on startup.
#                          Default is "".
#
. /etc/rc.subr
name="freeswitch"
rcvar=${name}_enable
load_rc_config $name
: ${freeswitch_enable="NO"}
: ${freeswitch_pidfile="/usr/local/freeswitch/run/freeswitch.pid"}
start_cmd=${name}_start
stop_cmd=${name}_stop
pidfile=${freeswitch_pidfile}
freeswitch_start() {
    /usr/local/freeswitch/bin/freeswitch ${freeswitch_flags}
    echo -n "Starting FreeSWITCH: "
}

```



```
chmod -R 770 /usr/local/freeswitch/
```

Yüklənmə bitdikdən sonra isə WEB-dən fusionPBX linkinə daxil oluruq. Sənədi yazdığım vaxtda public DNS-lərim mövcud idi və **fussip.domain.az** adında subdomain yaradıb A yazısında PUBLIC IP-mi qeyd etmişdim. Ona görə də <http://fussip.domain.az> ünvanına müraciət edirik və şəkildəki səhifə açılır. WEB Administrator girişi üçün istifadəçi və şifrəsini daxil edib, **Next** düyməsinə sıxırıq:

fussip.atl.az/resources/install.php

Canada FreeBSD Programming Ubuntu VmWare Windows Cisco Mail Flood DNS RedHat_CentOS ebay WebSecurity Linux CEH Sites Search IBM GNS Hp-UX OpenBSD

FUSIONPBX

Message

- Write access to /usr/local/www/fusionpbx/includes/ is required during the install.

Write access to /usr/local/www/fusionpbx and its sub-directories are required during the install.

The installation is a simple two step process.

- Step 1 is used for selecting the database engine to use. After making that section then ensure the paths are correct and then press next.
- Step 2 requests the database specific settings. When finished press save. The installation will then complete the tasks required to do the install.

Step 1

Database Type:	mysql Select the database type.
Username:	freeswitch Enter the username to use when logging in with the browser.
Password:	frebsd Enter the password to use when logging in with the browser.
Theme:	enhanced Select a theme to set as the default.

Next

Baza verilənləri, istifadəçi adı və şifrəni daxil edib **Next** düyməsinə sıxırıq:

fussip.atl.az/resources/install.php

Canada FreeBSD Programming Ubuntu VmWare Windows Cisco Mail Flood DNS RedHat_CentOS ebay WebSecurity Linux CEH Sites Search IBM GNS Hp-UX OpenBSD

FUSIONPBX

Message

- Write access to /usr/local/www/fusionpbx/includes/ is required during the install.

Write access to /usr/local/www/fusionpbx and its sub-directories are required during the install.

Installation: Step 2 - MySQL Back

Database Host:	<input type="text" value="localhost"/> Enter the host address for the database server.
Database Port:	<input type="text" value="3306"/> Enter the port number. It is optional if the database is using the default port.
Database Name:	<input type="text" value="freeswitch"/> Enter the name of the database.
Database Username:	<input type="text" value="freeswitch"/> Enter the database username.
Database Password:	<input type="password" value="freeswld"/> Enter the database password.
Create Database Username:	<input type="text"/> Optional, this username is used to create the database, a database user and set the permissions. By default this username is 'root' however it can be any account with permission to add a database, user, and grant permissions.
Create Database Password:	<input type="password"/> Enter the create database password.

Next

Sonda login düyməsinə sıxılıb, yaratdığımız WEB administrator istifadəçi adı və şifrəni aşağıdakı şəkildəki kimi daxil edirik:

http://fussip.atl.az/login.php

FUSIONPBX

Login

Username:

Password:

Login

Nəticədə aşağıdakı səhifəni əldə etmiş olmalıyıq:

http://fussip.at.az/core/user_settings/user_dashboard.php

fussip.at.az

System Accounts Dialplan Apps Status Advanced

User Information

Username: [freeswitch](#)

Voicemail: [View Messages](#)

Extension	Tools	Description
-----------	-------	-------------

BÖLÜM 15

Şəbəkə və resurslarının təhlükəsizliyi

- FreeBSD Tacacs yüklənməsi və quraşdırılması.
- Linux-da Tacacs-ın Domain Controller ilə inteqrasiya edilməsi
- SSH Domain controller İnteqrasiyası
- Snort İDS
- OpenSSL RSA imzalanması və yoxlanılması qaydası
- OpenSSL şifrələnmə və deşifrələmə
- OpenSSL RSA açarlar və sertifikatlar
- OpenSSL imzalama və şifrələmə
- OpenSSL OCSP Responder

Hər bir orta ölçülü və böyük ölçülü kompaniyanın daxilində şəbəkə avadanlıqları mövcud olur. Bunlar switch-lər, router-lər, ASA Firewall və digər şəbəkə səviyyəsində işləyən avadanlıqlar da ola bilər. Bu avadanlıqlar bir neçə şəbəkə inzibatçısı tərəfindən administrasiya edilirsə, onların arasında müəyyən bir konflikt və problem yarana bilər ki, hər kəs dəyişdiyi konfigurasiya haqqında məlumatlı deyil və digəri bununla razılaşmır. Bu səbəbdən orta qrup bir yere gəlmək üçün tələbə uyğun olan TACACS adlı bir imkan var. Bu başlığımızda TACACS-ın özünün ayrıca qurulması və onun domain controllerlə inteqrasiyasından danışılacaq. Şəbəkə təhlükəsizliyi üçün Snort İDS-dən və şifrələnmə üçün OpenSSL haqqında ətraflı danışacağıq.

FreeBSD Tacacs yüklənməsi və quraşdırılması.

TACACS+ - (Terminal Access Controller Access Control System plus) - seans protokoludur, Cisco-u tərəfindən TACACS-ın təkmilləşdirməsinin nəticəsidir.

Protokolun (şifrələmə) təhlükəsizliyi yaxşılaşdırılmışdır, həmçinin ayrı-ayrılıqda istifadə edilə bilməsi üçün, müəyyənləşdirilmə, avtorizasiya və hesab funksiyaları əlavə edilmişdir.

TACACS+ seanslar anlayışlarından istifadə edir. TACACS+ anlayışında **AAA** (authentication, authorization, accounting) seanslarına üç müxtəlif tipin təyin edilməsi mümkündür. Ümumi mənada seansın bir tipinin qurulması hər hansı başqasının ilkin müvəffəqiyyətli qurmasını tələb etmir. Protokolun spesifikasiyası avtorizasiya seansın açılışı üçün, öncədən müəyyənləşdirilmə seansı açmağı tələb etmir. TACACS+ serveri müəyyənləşdirilməni tələb edə bilər, amma protokol bu şərti qoymur.

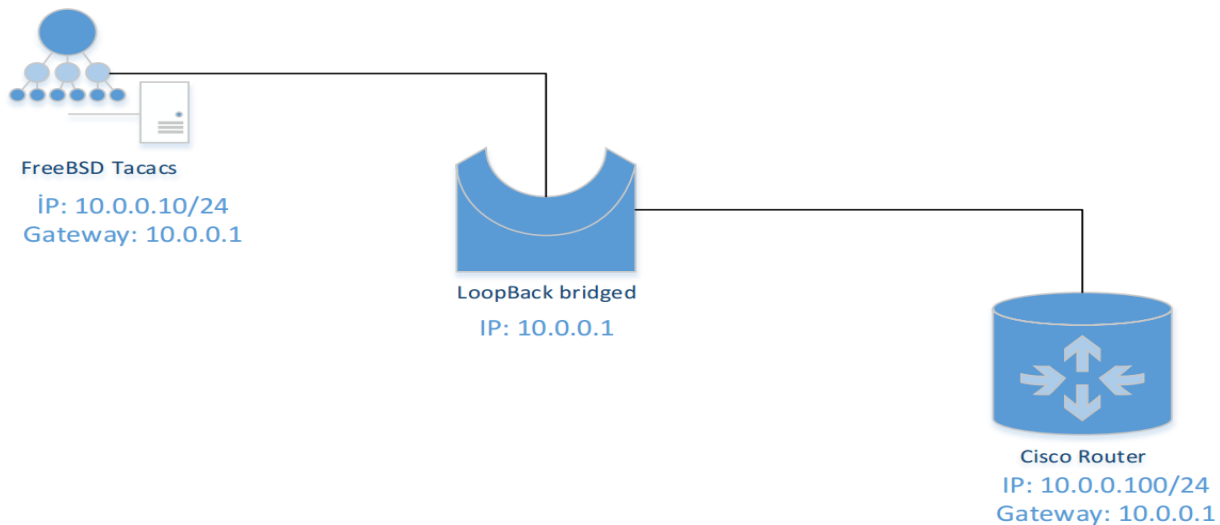
İstifadə edilən resurslar.

1. FreeBSD_Tacacs x64 (VM, IP: 10.0.0.10)
2. GNS3 (Router 3700, IP: 10.0.0.100)
3. Windows LoopBACK_Adapter (IP: 10.0.0.1)

Struktur aşağıdakı formada olacaq.

FreeBSD x64 10.0.0.10 => LoopBACK Adapter (10.0.0.1)
=> GNS Cloud => Cisco Router 10.0.0.100

Şəbəkə quruluşu aşağıdakı şəkildəki kimi olacaq:

Serverimizin qurulmasına başlayaq

Qeyd: Virtual maşın kimi VmWare-dən istifadə edilmişdir (VirtualBox-la işləmədi. Şəbəkə kartlarında ciddi problemləri var).

İlk olaraq FreeBSD Əməliyyat sisteminin işlərinə başlayaq.

```
portsnap fetch extract update # LoopBack adapteri qoşmazdan öncə,internete
cixişimiz olmalıdır ki, program portlarını
yeniləyək(Sonra reboot mütləq edin.)

cd /usr/ports/net/tac_plus4 # tac_plus4 paketini yükləyirik ki, tacacs-i
işlədə bilək.

make install clean

rehash # Yüklədikdən sonra binar bazanı yeniləyirik
ki, əmrlər rebootsuz sistemdə tanınsın.

ee /etc/rc.conf # Tacacs-ı Startup-a əlavə edirik ki, yenidən
yüklənmədən sonra işləsin.

ifconfig_em0="inet 10.0.0.10 netmask 255.255.255.0"
hostname="tacacs.az"
sshd_enable="YES"
tac_plus_enable="YES" # Tacacsın startupda işləməsini aktivləşdiririk
tac_plus_flags="-d 8 -d 16 -d 32 -d 64 -C /usr/local/etc/tac_plus.conf"
# Lazımı flaglar təyin edirik ki, startup-da özü yoxlasın.
'-d' - debug elə deməkdir, qarşısındakı rəqəmlər işə
müxtəlif rejimlərdir.
8 - authorization debugging
16 - authentication debugging
32 - şifrə faylının işə düşməsini debug
64 - accounting debugging
'-C' - '/usr/local/etc/tac_plus.conf' quraşdırma faylı ilə
yoxlanış elə.

ee /usr/local/etc/tac_plus.conf # Quraşdırma faylını aşağıdakı
sintaksislə yazırıq.

# Accounting faylının ünvanını təyin edirik.
accounting file = /var/log/tac_plus.acct

# Cisco avadanlıqla TACACS server arasında istifadə edilən Pre-Shared açar
key = "freebbsd"

# Groups
# Qruplar yaradıırıq 'admin' və 'service' adında. Tələb olunan yetkiləri də
veririk.

group = admin {
    default service = permit # Susmaya görə hər şey açıqdır.
    service = exec { # İdarəetmə səviyyəsi
        priv-lvl = 15 # 15-ci səviyyədir
    }
}

group = service {
    default service = deny # Susmaya görə hər şey bağlıdır.
    service = exec { # İdarəetmə səviyyəsi 15-dir
        priv-lvl = 15
    }
}
```

```
# Users
# İstifadəçilər yaradıb lazımı qruplara əlavə edirik, həm də istifadəçiləri
əmərlərə görə idarə edirik.

user = camal {
    member = admin
    login = des NQU3rObo2Ntoc
}
# 'camal' adında istifadəçi yaradırıq və
# 'admin' qrupuna əlavə edirik.
# şifrəmizi 'des' alqoritmlə şifrələyirik.
# (Şifrənin kodlaşdırılması haqqında aşağıda
# 'tac_pwd' əmrinin açıqlanmasında danışacağıq)

user = auditor {
    member = admin
}
# 'auditor' adlı istifadəçi yaradıb,
# 'admin' qrupuna əlavə edirik. Aşağıda
sıralanan əmərləri istifadə etmək yetkisindən
məhrum edirik.

cmd = configure {
    deny .*
}
cmd = enable {
    deny .*
}
cmd = clear {
    deny .*
}
cmd = reload {
    deny .*
}
cmd = write {
    deny .*
}
cmd = copy {
    deny .*
}
cmd = erase {
    deny .*
}
cmd = delete {
    deny .*
}
cmd = archive {
    deny .*
}
login = cleartext secret
# Burda isə 'auditor' istifadəçisinin
şifrəsini açıq 'cleartext' şəkildə
yazmışıq.

}

user = event_manager {
    member = service
}
# 'event_manager' adlı istifadəçi,
# 'service' qrupunun üzvüdür. (qrupda isə
susmaya görə hər şey bağlıdır)
# Burda isə yalnız sadalanan əmərlərin
istifadəsinə izin veririk.

cmd = clear {
    permit .*
}
```



```

    }
    cmd = tclsh {
        permit .*
    }
    cmd = squeeze {
        permit .*
    }
    cmd = event {
        permit .*
    }
    cmd = more {
        permit .*
    }
    cmd = show {
        permit version
    }
    cmd = delete {
        permit .*
    }
    cmd = "delete /force" {
        permit .*
    }
    cmd = "enable" {
        permit .*
    }
    login = des 07xU3lvh1hC3I # Həmçinin burada da şifrəni 'des' alqoritmlə
                                kodlaşdırırıq.
}

```

Qeyd: Şifrələrimizin cleartext yox 'des' alqoritmi ilə şifrələnmiş formada Görünməsinə istəyirsinizsə, onda çox rahat 'tac_pwd' əmrindən istifadə edin.

```

tac_pwd      # Əmri daxil etdikdən sonra 'ENTER'-i sıxın və lazım olan şifrəni
              daxil edib yenə də 'ENTER'-i sıxın, yeni sətirdə çıxan nəticə isə
              daxil etdiyimiz şifrənin 'des' alqoritmi ilə şifrələnmiş forması
              olur. Həmin kodları nüsxələyib 'login = des'-in qarşısına
              yerləşdiririk ki, şifrəmiz crypt görünsün.

touch /var/log/tac_plus.acct      # tacacs-in accounting faylını yaradırıq
                                  accounting jurnallarını görə bilək.

chown tacacs /var/log/tac_plus.acct # öz istifadəçisi üzvlüyündə təyin edirik

chmod 755 /var/log/tac_plus.acct  # Və yetkiləri veririk.

/usr/local/etc/rc.d/tac_plus start # servisi işə salırıq

netstat -a | grep tac             # Daemonun qalxmasını test edirik.
tcp4      0      0 *.tacacs      *.*          LISTEN

```

İndi isə GNS3-də acılmış Routeri config edək.

```
conf t                                # global rejimə keçirik.
interface fastEthernet 0/0            # GNS3-ün Cloud-na birləşmiş
                                       interfeysi quraşdırırıq.
ip address 10.0.0.100 255.255.255.0 # IP adres təyin edirik.

aaa new-model                          # AAA modelinə daxil oluruq
tacacs-server host 10.0.0.10 key 0 freebsd # Və deyirik ki, tacacs
                                       server '10.0.0.10'-dur və
                                       aramızda olan açar 'freebsd'
                                       sözüdür.

tacacs-server timeout 2                # giriş vaxtının bitməsi 2 saniyədən çox
                                       olmasın

tacacs-server directed-request         # Müraciət birbaşa olsun

aaa group server tacacs+ tac-int       # 'tac-int' adında aaa tacacs+ qrup
                                       yaradıırıq

server 10.0.0.10                       # Və '10.0.0.10' adlı tacacs serverin
                                       həmin siyahıya əlavə edirik.
```

Butun aaa-nı **tac-int** admin qrupuna əlavə edirik:

```
aaa authentication login admin group tac-int local
aaa authorization exec admin group tac-int local
aaa authorization commands 15 admin group tac-int local
aaa accounting update newinfo
aaa accounting commands 15 admin start-stop group tac-int
```

Və terminal girişimizdə deyirik ki, AAA-larda admin girişini özümə mənimsəyirəm:

```
line vty 0 4
  authorization commands 15 admin
  authorization exec admin
  accounting commands 15 admin
  login authentication admin
```

Router-i debug etmək üçünse aşağıdakı üsullardan istifadə edə bilərik.

AAA-nı debug etmək üçün:

```
debug aaa per-user
debug aaa authentication
debug aaa authorization
debug aaa accounting
```

TACACS-i debug etmək üçün aşağıdakı üsulları istifadə edə bilərik:

```
debug tacacs authentication  
debug tacacs authorization  
debug tacacs accounting  
debug tacacs events  
debug tacacs packet
```

Və sonda öz desktopumuzdan Router-ə 'telnet' edib yoxlayırıq:

```
telnet 10.0.0.100
```

Əgər aşağıdakı formada görüntü çıxsasa demək TACACS artıq işləyir:

User Access Verification

Username:

Əgər işləmirsə onda aşağıdakı forma gələcək və bu o deməkdir ki, tacacs serverə çata bilmirik.

Password:

Linux-da Tacacs-ın Domain Controller ilə inteqrasiya edilməsi

Artıq FreeBSD üzərində Tacacs+ haqqında nəzəri olaraq danışmışıq. Tələb yarana bilər ki, şirkətin daxilində Eyni Tacacs+ serveri mütləq şəkildə Domain Controller ilə inteqrasiya etmək lazımdır. Yeni DC-də şəbəkə inzibatçıları üçün nəzərdə tutulan bir NetAdmins və ya hansısa digər bir qrupunuz var. Bu qrupların hər birində olan üzvlər şəbəkəyə daxil olmaq üçün fərqli yetkilərə sahib olmalıdırlar. Əgər şəbəkə inzibatçısıdırsa tam yetkiyə sahib olmalı və əgər operatordursa limitli yetkiyə sahib olmalıdır. Bu tələblər sizdən edilərsə, məqalə sizin köməyinizə çox yarayacaq.

Istifadə etdiyim resurslar:

Linux Ubuntu Desktop 14.04 x64 - 10.60.70.217 GNS3 yüklənmiş və qurulmuşdur (Router 3600)

CentOS 6.5 x64 (Tacacs+) - 10.60.70.89

Windows 2012 server - DC01-10.60.70.2, DC02-10.60.70.3

DC : **domain.lan**

DC user: **dcadm**

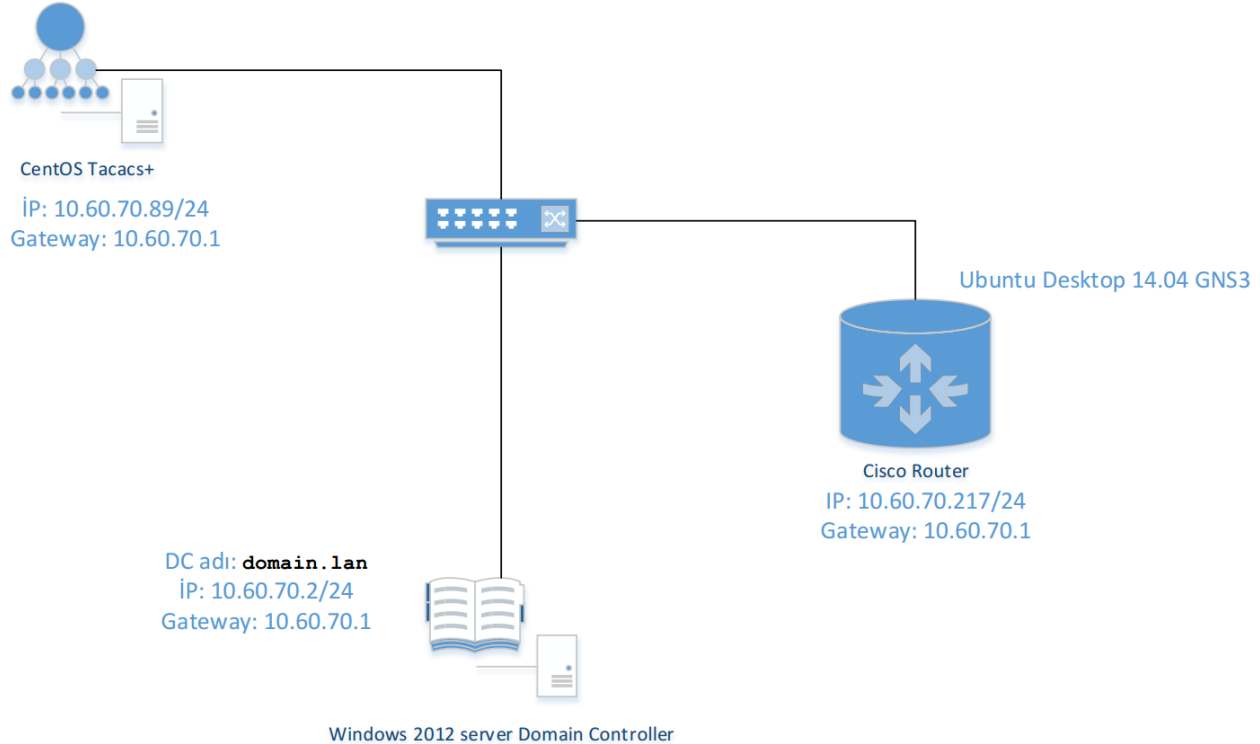
DC pass: **DCAdminPass**

MSLDAP Port: **3268**

DC qrupları: **tacacsadmin, tacacsguest, tacacsmedium**

Istifadəçilər: **full, low, medium** (uyğun olaraq full istifadəçisi **tacacsadmin**, low **tacacsguest** və medium **tacacsmedium** qruplarındadır)

Şəbəkə quruluşu aşağıdakı şəkildəki kimi olacaq:

CentOS maşınımızda reposları yeniləyək və lazımı paketləri yükləyək:

```
history | grep yum | awk '{ $1="" ; print }' | grep -v history      # yum
                                                                əmrinin tarixçəsində axtarırlıq
```

```
yum update
yum -y install gcc
yum -y install perl-LDAP
yum -y install bind-utils
yum -y install telnet.x86_64
yum -y install atop iotop nload iftop htop
yum -y install perl-IO-Socket-SSL
yum -y install pam-devel
yum -y install ld-linux.so.2
```

```
cat /etc/resolv.conf      # DC-mizin DNS IP-lərini yazırıq
search domain.lan
nameserver 10.60.70.2
nameserver 10.60.70.3
```

Lazımı qovluqları öncədən yaradaq:

```
history | grep mkdir | awk '{ $1="" ; print }' | grep -v history  # yum
                                                                əmrinin tarixçəsində
                                                                axtarırlıq
```

```
mkdir /root/tacacs
mkdir /var/log/tac_plus
mkdir /var/log/tac_plus/access
mkdir /var/log/tac_plus/acct
chmod 760 -R /var/log/tac_plus/
```

Artıq tacacs paketini dartaq və kompilyasiya edək:

```
cd /root/tacacs
wget http://www.pro-bono-publico.de/projects/src/DEVEL.201407301604.tar.bz2
tar jxf DEVEL.201407301604.tar.bz2      # Faylı açırıq
cd PROJECTS/                             # Açdıığımız qovluğa daxil oluruq
./configure                               # quraşdırırıq
echo $?                                  # true sıfır olmalıdır
make                                     # Kompilyasiya edirik
echo $?                                  # true sıfır olmalıdır
make install                             # Yükləyirik
echo $?                                  # true sıfır olmalıdır
```

```
cp /root/tacacs/PROJECTS/tac_plus/extra/tac_plus.cfg-ads
/usr/local/etc/tac_plus.cfg
chmod 755 /etc/init.d/tac_plus
chmod 660 /usr/local/etc/tac_plus.cfg
chkconfig --level 0123456 iptables off
vi /etc/selinux/config      # Faylda aşağıdakı sətiri uyğun olaraq edirik
SELINUX=disabled
```

```
chkconfig --add tac_plus      # Tacacs-i servislərə əlavə edirik
chkconfig --level 2345 tac_plus on  # Tacacs servisini startup-a əlavə
                                                                edirik
```

Qeyd: Unutmayın tacacs quraşdırma faylında olan qrupların adında olan **tacacs**

başlığı yazılmır çünki, tacacs bu adla avtomatik özündə axtarış edir və DC-də hər bir halda **tacacs** başlığı ilə özündə olan qrupları axtarış edir. Yeni əgər quraşdırma faylında **guest** və **admin** adlı qruplar olsa, DC-də **tacacsguest** və **tacacsadmin** adlı qruplar yaradılmalıdır.

```

cat /usr/local/etc/tac_plus.cfg          # Quraşdırma faylımızı yoxlayırıq
#!/usr/local/sbin/tac_plus
id = spawnnd {
    listen = { port = 49 }
    spawn = {
        instances min = 1
        instances max = 10
    }
    background = yes
}

id = tac_plus {
    access log = /var/log/tac_plus/access/%Y%m%d.log
    accounting log = /var/log/tac_plus/acct/%Y%m%d.log

# MSLDAP-a aid olan quraşdırmalarımız aşağıdakı kimi olacaq:
    mavis module = external {
        setenv LDAP_SERVER_TYPE = "microsoft"
        setenv LDAP_HOSTS = "dc01:3268 dc02:3268"
        setenv LDAP_BASE = "dc=domain,dc=lan"
        setenv LDAP_USER = "dcadm@domain.lan"
        setenv LDAP_PASSWD = "DCAdminPass"
        setenv REQUIRE_TACACS_GROUP_PREFIX = 1
        setenv FLAG_USE_MEMBEROF = 1
        exec = /usr/local/lib/mavis/mavis_tacplus_ldap.pl
    }

    login backend = mavis
    user backend = mavis
#
    pap backend = mavis

    host = world {
        address = ::/0
        prompt = "Welcome to FHN Statistika\n"
        #şifrəmizi bu əmrə "openssl passwd -1 clear_text_password"
        şifrələyib generasiya edirik
        enable 15 = crypt $1$8hAByjzi$7tIDLo.9cHJbFW1EQN3N8.
        #enable 15 = clear secret
        key = "t@c@csp@$w0rd"          # Cisco avadanlıqla Linux
                                       tacacs arasında olan tacacs
                                       açarı
    }

# tacacsadmin qrupun üzvlərinə tam yetki veririk
    group = admin {
        message = "[Admin privileges]"
        default service = permit
        service = shell {
            default command = permit

```

```

        default attribute = permit
        set priv-lvl = 15
    }
}

# tacasguest qrupunun üzvləri yalnız 1-ci səviyyədə işləyə bilər və enable
# edə bilərlər
# ancaq configure və write əmrlərini daxil edə bilməzlər
    group = guest {
        message = "[Guest privileges]"
        default service = permit
        enable = permit
        service = shell {
            default command = permit
            default attribute = permit
            set priv-lvl = 1
            cmd = configure { deny .*}
            cmd = write { deny .* }
        }
    }

# tacacsmedium qrupun üzvləri tam yetkiyə malikdir ancaq, configure və enable
# əmrləri yığa bilməzlər:
    group = medium {
        message = "[Medium privileges]"
        default service = permit
        service = shell {
            default command = permit
            default attribute = permit
            set priv-lvl = 15
            cmd = configure { deny .*}
            cmd = enable { deny .* }
        }
    }
}

11 /usr/local/lib/mavis/mavis_tacplus_ldap.pl # Faylın uyğun ünvanda
                                                olmasını yoxlayırıq

/usr/local/sbin/tac_plus -P /usr/local/etc/tac_plus.cfg # Quraşdırmamızın
                                                         düzgünlüyünü
                                                         yoxlayırıq (hər
                                                         şey qaydasında
                                                         olduqda, heçnə
                                                         çap edilməyəcək)

service tac_plus start # Servisi işə salırıq(uyğun olaraq stop
                       və restart yazıla bilər)

netstat -nlp | grep tac_plus # portun qulaq asmasını yoxlayırıq
tcp      0  0  :::49      :::*       LISTEN    1793/tac_plus

tcpdump -nn port 49 # 1 console-da porta qulaq asırıq

```

```
tail -f /var/log/tac_plus/access/20140820.log # Digər consol-da jurnalı
faylı analiz edirik

tcpdump -n -e -i eth0 port 3268 # 3-cü console-da isə DC-yə gedən
müraciəti analiz edirik
```

Tam debug edib nəticə əldə etmək üçün isə aşağıdakı addımları edə bilərik:

1. Consolumuzun 1-ində aşağıdakı əmri daxil edirik(Mütləq **perl-ldap** modulu yüklənmiş olmalıdır):

```
env LDAP_HOSTS="10.60.70.2" LDAP_SERVER_TYPE="microsoft"
/usr/local/lib/mavis/mavis_tacplus_ldap.pl
```

2. İkinci console-muzda isə aşağıdakı əmri daxil edirik. **Output attribute-value-pairs**-da **Result - OK** qayıtmalıdır:

```
/usr/local/bin/mavistest /usr/local/etc/tac_plus.cfg tac_plus TACPLUS full
A123456789a
```

Input attribute-value-pairs:

TYPE	TACPLUS
TIMESTAMP	mavistest-2101-1408505825-0
USER	full
PASSWORD	A123456789a
TACTYPE	AUTH

Output attribute-value-pairs:

TYPE	TACPLUS
TIMESTAMP	mavistest-2101-1408505825-0
USER	full

RESULT	ACK
PASSWORD	A123456789a
SERIAL	uxnEq26iaDtAp12X5kKImA=
DBPASSWORD	A123456789a
TACMEMBER	admin
TACTYPE	AUTH

Daemonun debug rejimdə işləməsini yoxlamaq üçün isə aşağıdakı əmrdən istifadə edə bilərsiniz. Ancaq düşünürəm ki, öncəki əmrlər troubleshoot etmək üçün yetəcək:

```
/usr/local/sbin/tac_plus -d 4088 -fp /var/run/tac_plus.pid
/usr/local/etc/tac_plus.cfg
```

İndi isə gedirik Linux Ubuntu Desktop maşınımızda GNS3-ü yükləyib quraşdıraq ki, 3600 Routerimiz normal işləsin.

Öncə SSH-i açmaq və GNS3-ü yükləyək:

```
apt-get update # sistemi UpToDate edirik
apt-get dist-upgrade
```


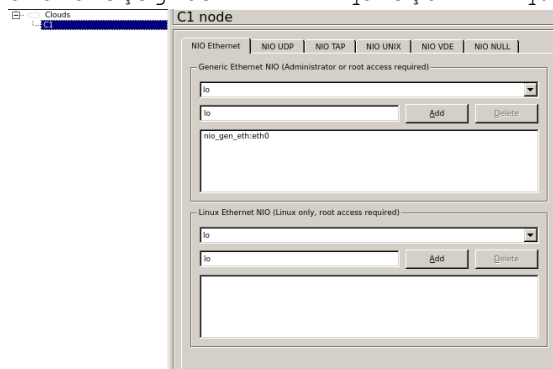
```
apt-get install ssh          # SSH-i yükləyək və işə salaq
/etc/init.d/ssh start
```

```
apt-get install gns3        # GNS-i yükləyirik
```

Istədiyimiz ünvanda qovluq yaradırıq və 3600 Router-in IOS-nu ora WinSCP ilə Upload edirik. Eynilə GNS3-müzdə 3600 Router-in ünvanını təyin edirik ki, yaratdığımız qovluqdan götürsün. Sonra isə GNS3-ün quraşdırmasını edirik:

Cloud-umuzu aşağıdakı kimi quraşdırırıq:

Sonda Router-ımızı aşağıdakı kimi quraşdırırıq:

```
aaa new-model
aaa group server tacacs+ TACSERVICE
  server 10.60.70.89
aaa authentication login default group TACSERVICE local
aaa authentication login CONSOLE local
aaa authentication enable default group TACSERVICE enable
aaa authorization config-commands
aaa authorization exec default group TACSERVICE local
aaa authorization exec CONSOLE local
aaa authorization commands 15 default group TACSERVICE local
aaa accounting commands 15 default start-stop group TACSERVICE

ip name-server 10.60.70.2
ip name-server 10.60.70.3

interface FastEthernet0/0
```

```
ip address 10.60.70.217 255.255.255.0
no shutdown

ip default-gateway 10.60.70.1

tacacs-server host 10.60.70.89
tacacs-server timeout 2
tacacs-server key t@ccsp@$w0rd          # Tacacs server ilə danışıqda
                                         istifadə edəcəyimiz açar

line con 0
    login authentication CONSOLE
line vty 0 15

do write memory                          # Quraşdırmalarımızı yadda saxlayırıq

Ən sonda da hansısa 10.60.70.0/24 şəbəkəsində olan PC-dən telnet ilə
10.60.70.217 IP ünvanına qoşulmağa çalışırıq:
root@squidprimary:~ # telnet 10.60.70.217
Trying 10.60.70.217...
Connected to 10.60.70.217.
Escape character is '^]'.

Welcome to FHN Statistika

Username: low
Password: A123456789a
[Guest privileges]
R1>

/var/log/tac_plus/access/20140820.log faylında aşağıdakı sətiri görməliyik.
2014-08-20 09:33:02 +0500    10.60.70.217: shell login for 'low' from
10.60.70.50 on tty226 succeeded

Router-i debug eləmək üçün aşağıdakı əmrlərdən istifadə edə bilərik.
# AAA-nı debug eləmək üçün
debug aaa per-user
debug aaa authentication
debug aaa authorization
debug aaa accounting

# TACACS-ı debug eləmək üçün aşağıdakı əmrləri istifadə edə bilərik.
debug tacacs authentication
debug tacacs authorization
debug tacacs accounting
debug tacacs events
debug tacacs packet
```



```
winbind refresh tickets = yes
template homedir = /home/%D/%U
template shell = /bin/sh
client use spnego = yes
client ntlmv2 auth = yes
encrypt passwords = yes
restrict anonymous = 2
log level          = 10
log file           = /var/log/samba/%m.%U.log
max log size      = 50000
```

```
mkdir /var/log/samba/           # jurnal qovluğunu yaradırıq
mkdir /var/db/samba             # Samba baza qovluğunu yaradırıq
mkdir /usr/local/etc/samba/     # Samba qovluğunu yaradırıq
```

`/etc/nsswitch.conf` faylında `group` və `passwd` atributlarını aşağıdakı şəkilə gətiririk:

```
group: files winbind
passwd: files winbind
```

Kernel parametrləri olaraq `/etc/sysctl.conf` faylına aşağıdakı sətirləri əlavə edirik:

```
security.bsd.see_other_uids=0
kern.maxfiles=25600
kern.maxfilesperproc=16384
net.inet.tcp.sendspace=65536
net.inet.tcp.recvspace=65536
```

`/etc/resolv.conf` faylında resolver kimi DC-lərimizin IP ünvanlarını təyin edirik:

```
domain DOMAIN.lan
nameserver 10.99.9.2
nameserver 10.99.9.3
```

```
ntpdate DOMAIN.lan           # DC-mizdən dəqiq vaxt alırıq
hostname freebsd.DOMAIN.lan  # FreeBSD OS-ə hostname təyin
                               edirik(/etc/rc.conf-ada əlavə edirik).
```

Kerberos quraşdırma faylı aşağıdakı kimi olacaq:

```
cat /usr/src/crypto/heimdal/krb5.conf
```

```
[libdefaults]
    default_realm = DOMAIN.LAN
    clockskew = 300
    v4_instance_resolve = false
    v4_name_convert = {
        host = {
            rcmd = host
            ftp = ftp
        }
    }
```

```

        plain = {
            something = something-else
        }
    }

[realms]
    DOMAIN.LAN = {
        kdc = DOMAIN.LAN
        admin_server = DOMAIN.LAN
        kpasswd_server = DOMAIN.LAN
    }

[domain_realm]
    .DOMAIN.lan = DOMAIN.LAN

root@freebsd:/usr/ports/net/samba36 # kinit jamal           # DC-yə yetkisi olan
                                                    istifadəçi ilə daxil
                                                    oluruq

jamal@DOMAIN.LAN's Password:

root@tstftp:/ # net ads join -U jamal                     # Eyni istifadəçi ilə
                                                    DC-yə daxil oluruq

Enter jamal's password:
Using short domain name -- DOMAIN
Joined 'FTP' to dns domain 'DOMAIN.lan'

/etc/rc.conf faylına aşağıdakı sətirləri əlavə edirik ki, Samba və WinBind
startup-da işə düşsün.
samba_enable="YES"
winbindd_enable="YES"
kerberos5_server_enable="YES"
kadmind5_server_enable="YES"

/usr/local/etc/rc.d/samba start                          # Sambanı işə salırıq

wbinfo -u                                                # DC istifadəçiləri siyahılayırıq
wbinfo -g                                                # DC qrupları siyahılayırıq
getent passwd                                           # FreeBSD UID-ləri siyahılayırıq
getent group                                             # FreeBSD GID-ləri siyahılayırıq

İndi isə SSH-in inteqrasiyası ilə məşğul olaq.
PAM-la autentifikasiya olduqda, SSH istifadəçi üçün avtomatik qovluğun
yaradılmasını istəyiriksə, aşağıdakı portu yükləyirik.
cd /usr/ports/security/pam_mkhome/                      # Port ünvanına daxil oluruq
make install                                             # Yükləyirik

mkdir /home/DOMAIN/                                     # Domain istifadəçiləri üçün qovluq yaradıırıq.

```

```
/etc/pam.d/sshd adlı fayl yaradıb içinə aşağıdakı məzmunu əlavə edirik:
# auth
auth      sufficient      pam_opie.so          no_warn no_fake_prompts
auth      requisite        pam_opieaccess.so   no_warn allow_local
# DC-də olan hər kəsə izin veririk
auth      sufficient        /usr/local/lib/pam_winbind.so
#auth      sufficient        pam_krb5.so          no_warn try_first_pass
#auth      sufficient        pam_ssh.so           no_warn try_first_pass
auth      required         pam_unix.so        no_warn try_first_pass

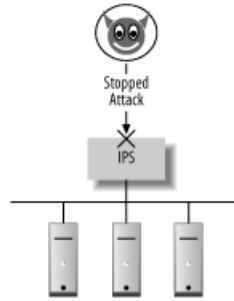
# account
account  required         pam_nologin.so
#account   required        pam_krb5.so
account  required         pam_login_access.so
account  required         pam_unix.so

# session
#session   optional        pam_ssh.so
# AD-dən qeydiyyatdan keçmiş istifadəçilər üçün ev qovluğu yaradır
session  required        /usr/local/lib/pam_mkhomedir.so
session  required        pam_permit.so
# password
#password  sufficient      pam_krb5.so          no_warn try_first_pass
password required       pam_unix.so        no_warn try_first_pass

Sonda test üçün reboot edirik və DC istifadəçi adı ilə daxil olmağa
çalışırıq:
reboot
```

Snort İDS

IDS passiv sistemdir. Ancaq onun analizi ilə insanlar məşğul olmalıdır. Bir müddət sonra isə hücumun qarşısını almaq üçün Intrusion Prevention System yaradılmışdır. IPS isə IDS-in aktiv versiyasıdır. Ona görə ki, IDS yalnız məlumat verirdi, IPS isə həm də pis trafikə bloklamaq qabiliyyətinə malikdir. IDS-də olduğu kimi məntiqi quruluş IPS-də də eynidir. Ancaq IPS-in funksionallığı Firewall kimi daxili şəbəkəyə olan yetkini idarə edir. Aşağıdakı şəkildə IPS-in necə hücumun qarşısını aldığı göstərilir.

Təhlükə ondan ibarətdir ki, IPS çoxlu düzgün trafikə belə bağlaya bilər. Xatırlayırsınızsa IDS-də belə olan hallarda o səhv sala bilərdi. Yalnız IDS səhv salsada bu barədə ancaq məlumat verirdi. IPS-də isə o trafikə bütövlüklə bağlayır.

Qeyd: Unutmayın ki, əgər hər bil halda IDS yalançı virus məlumatları ötürsə də belə, heç vaxt buna boş şey kimi baxmayın.

Ancaq IPS-də siz buna boş şey kimi baxıb inamlı trafik kimi qeydə alsanız, Xaker bunu öz xeyrinə istifadə edə bilər. Önemli baza sayt və ya məktublarla belə öləri yanaşmalar uçuruma gətirib çıxara bilər.

SNORT-un yüklənməsi və quraşdırılması

İlk növbədə NIDS yüklənən serverin iki şəbəkə kartı olmalıdır. Bir tərəf şəbəkəyə qulaq asmaq üçün, digər tərəf isə management üçün. Serverin resurslarını isə istəklərə uyğun təyin etməlisiniz. Əgər trafik çox olarsa təbii ki, resurs çox olmalıdır.

Snort FreeBSD əməliyyat sistemində birbaşa portlardan yada rəsmi saytıdan qaynaq kodlarından kompilyasiya edilə bilər <http://snort.org/snort-downloads>. Snort-un yüklənməsi və quraşdırılması uzun müddət ala bilər. Ancaq əsas məqamlardan biri isə onun hücumlar haqqında fayllarda saxladığı informasiyanın formatıdır. Adı halda o flat fayllarda saxlayır. Həmçinin SNORT-un imkanı vardır ki, **MySQL**-də və ya **MsSQL**-də saxlasın. Əgər MySQL-də istəyirsinizsə onda source code-u **--with-mysql** ilə kompilyasiya etməlisiniz. IDS-dən sistemə gələn jurnallar həddən artıq böyük olur. Hətta haker özü belə yalançı trafik yollaya bilər ki, IDS-də lazımsız jurnallar şişib onun işini dayandırsın. Ona görə də snort üçün mütləq əlavə qovluq yaradın və xüsusi həcm verin ki, jurnallar ora yığılsın (Məsələn: **/var/snort**).

FreeBSD OS üzərində SNORT-u portlardan yükləyə bilərsiniz. Ancaq öncədən bildirim ki, portları mütləq yeniləyin.

```
cd `whereis snort | awk '{ print $2 }'` # Snort-u portlardan yükləyirik.
make config # lazımı modullarını seçirik.
```

```
snort-2.9.4.5
[x] BARNYARD Depend on Barnyard2
[ ] DBGSNORT Enable debugging symbols+core dumps
[x] FLEXRESP3 Enable flexible response on events (v3)
[x] GRE Enable GRE support
[x] IPv6 IPv6 protocol support
[ ] LRGPCAP Enable pcaps larger than 2GB
[x] MPLS MPLS support
[x] NORMALIZER Enable normalizer
[x] PERFPROFILE Enable performance profiling
[x] PULLEDPORK Depend on pulledpork
[x] REACT Enable react
[ ] SNORTSAM Enable unofficial Snortsam patch
[x] SOURCEFIRE Enable Sourcefire-specific build options
[x] TARGETBASED Enable targetbased support
[x] ZLIB Enable GZIP support
<OK> <Cancel>
```

```
make install clean # Yükləyək. Ancaq depends-lərdə
barnyard2 gəldikdə MySQL-i mütləq seçin
```

```
# Sistemə Snort işləməsi üçün snort adlı istifadəçi əlavə edirik.(şifresiz və nologin shell ilə)
```

```
Username : snort
Password : <disabled>
Full Name : Snort User
Uid : 1003
Class :
Groups : snort
Home : /home/snort
Home Mode :
Shell : /usr/sbin/nologin
Locked : no
```

```
cd /usr/local/etc/snort/rules/ # Bu ünvanə SNORT-un
saytından endirdiyimiz rule-
ları yükləyirik. Hal-hazırkı
snortrules-snapshot-
2940.tar.gz
```

```
tar -zxvf snortrules-snapshot-2940.tar.gz # Həmin qovluqda rule-ları açırıq.
rm snortrules-snapshot-2940.tar.gz # Sonra da rule-ları silirik.
```

```
echo 'snort_enable="YES"' >> /etc/rc.conf # SNORT servisini Startup-a əlavə edirik.
```

```
echo 'snort_interface="em0"' >> /etc/rc.conf
echo 'snort_conf="/usr/local/etc/snort/snort.conf"' >> /etc/rc.conf
echo 'snort_group="snort"' >> /etc/rc.conf
echo 'snort_flags="-D -q"' >> /etc/rc.conf
```

```
# '/usr/local/etc/snort/snort.conf' faylında WHITE və BLACK list konfiglərinin ünvanını təyin edirik.
```

```
var WHITE_LIST_PATH ./rules/rules
var BLACK_LIST_PATH ./rules/rules
```



```
# Eynilə '/usr/local/etc/snort/snort.conf' faylında adi rule-lar, so-rule-lar
və preproc-rule-llar üçün unvanı
# redaktə edib düzəldirik. Unutmayın ki, error jurnallar '/var/log/messages'
ünvanına yığılır.
var RULE_PATH ./rules/rules/
var SO_RULE_PATH ./rules/so_rules
var PREPROC_RULE_PATH ./rules/preproc_rules

whitelist $WHITE_LIST_PATH/whitelist.rules, \ # white_list.rules faylının
adını dəyişib whitelist.rules
edirik
blacklist $BLACK_LIST_PATH/blacklist.rules # BLACKlist faylının adını
black_list.rules-dan dəyişib
blacklist.rules edirik.
snort.conf faylını yadda
saxlayıb, çıxırıq.

touch /usr/local/etc/snort/rules/rules/whitelist.rules # whitelist rule
faylı yaradıırıq
ki, snort
deyinməsin

touch /usr/local/etc/snort/rules/rules/blacklist.rules # blacklist rule
faylı yaradıırıq
ki, snort
deyinməsin

# BARNYARD2-ni quraşdırdıqda bizə 'sid-msg.map' faylına ehtiyac olacaq. Ona
gərə də onu öncədən
# '/usr/local/etc/snort' qovluğuna nüsxələyirik.
cp /usr/local/etc/snort/rules/etc/sid-msg.map /usr/local/etc/snort

echo hw.usb.no_pf=1 >>/boot/loader.conf # USBUS interfeysi söndürürük,
çünki SNORT şəbəkəni sniff edəndə
ilk olaraq usb0 alətinə müraciət
edəcək və səhv çap edəcək. Mütələq
sonra reboot edin.

netstat -i # Bu əmrə reboot-dan sonra usb0 alətinin sönülü
olduğunu görə bilərsiniz.

chown -R snort:snort /usr/local/etc/snort # Snort qovluğunun istifadəçi
və qrupunu snort-a
mənimsədirik.

SNORT-un içində həddən artıq vacib quraşdırma faylları mövcuddur. Əsas
snort.conf faylında digər quraşdırma fayllarına çağırışlar və şəbəkə
çıxışlarının quraşdırmaları mövcuddur. Local tərəfin şəbəkələri HOME_NET
dəyişən adı ilə Public tərəfin şəbəkələri isə EXTERNAL_NET dəyişən adı ilə
elan edilir. Bunun sayəsində SNORT təyin edə bilir ki, trafik daxildən və ya
PUBLIC-dən gəlir. Susmaya görə aşağıdakı sintaksisdə göstərildiyi kimi,
PUBLIC-də də LOCAL-da da any yerləşdirilir.
```

```
var HOME_NET any
var EXTERNAL_NET any
```

Əgər sizin daxili şəbəkəniz **192.168.0.0/24**-dən və **172.16.0.0/24**-dən ibarətdirsə onda **HOME_NET** sintaksisi aşağıdakı kimi olmalıdır. **EXTERNAL_NET** isə **any** qalsada olar. Hər bir halda unutmayın ki, HOME_NET-i təyin etməsəz siz SNORT servisini start edə bilməyəcəksiniz.

```
var HOME_NET [192.168.0.0/24,172.16.0.0/24]
/usr/local/etc/rc.d/snort start # Sonda da SNORT servisini işə salırıq.
```

threshold.conf - Bu quraşdırma faylı IDS-in məhdudiyyətlərini idarə etmək üçün istifadə edilir. Yeni əgər siz istəsəz ki, müəyyən trafiklərin haqqında sizə məlumat gəlməsin və ya məlumatları sayca məhdudlaşdırmaq istəsəz, onda siz bu konfiq faylına müraciət etməlisiniz.

Snort **signature** bazalı IDS sistemdir. Bu o deməkdir ki, hər bir gələn paketi özündə olan rule-larla müqayisə edib yoxlayır ki, görək paket pis niyyətliyə ya yox. SNORT-un rule-ları hər gün yenilənir. Ona görə də siz onların statusunu həmişə yeniləməlisiniz. Ancaq təəssuf ki, bu pulludur (ay 30\$). Göstərilən linkdən ən yeni rule-ları əldə edə bilərsiniz.

<http://www.snort.org/snort-rules/>

Hər bir halda yenədə əgər siz saytda qeydiyyatdan keçmiş olsanız sizə müəyyən məhdudiyyəti olmuş rule-ları endirmək üçün izin verəcəklər. Ancaq endirim arasında 15 dəqiqə limit var.

Siz əldə elədiyiniz yeni rule-ları **'/usr/local/etc/snort/rules'** qovluğunda yerləşdirməlisiniz.

Event-lərin flat fayllarda saxlanması

Susmaya görə SNORT bütün çıxan xəbərdarlıqları daxili fayl sistemdə **'/var/log/snort'** ünvanında saxlayır. SNORT yeganə **alert** adlı jurnal faylından ibarətdir hansı ki, SNORT rule-ları ilə üst-üstə düşən trafik haqqında məlumatı bu faylda jurnallanır. Siz bu fayla **tail -f** əmri ilə online baxa bilərsiniz. Misal üçün IIS serverin üstünə gələn çoxlu trafikin eventini göstərək.

```
# Sətir hücumun tipini təyin edir.
[**] [119:2:1] (http_inspect) DOUBLE DECODING ATTACK [**]
```

```
# WEB hücum olduğu təyin edilir və priority böyükdür
1 rəqəmi hücumun uğurlu olduğu haqda host-la kompromisə gətməsi haqqında məlumat verir.
[Classification: Web Application Attack] [Priority: 1]
```

```
# IP mənbəsi, mənsəbi və vaxtını göstərir
11/01-20:29:19.163907 192.168.0.99:52571 -> 192.168.0.10:80
```

```
# Bu sətirlər isə tam aşağı səviyyə paketin gedişatı haqqında danışır.
```

```
TCP TTL:64 TOS:0x0 ID:5115 IpLen:20 DgmLen:212 DF
***AP*** Seq: 0x71850B78 Ack: 0xCBB1AFB1 Win: 0xFFFF TcpLen: 32
TCP Options (3) => NOP NOP TS: 549495890 43275571
```

SNORT hər bir host-dan qəbul elədiyi alert üçün ayrıca bir qovluq yaradır və həmin qovluğun daxilində də gələn hər bir source port üçün ayrı-ayrı fayllar yaradır.

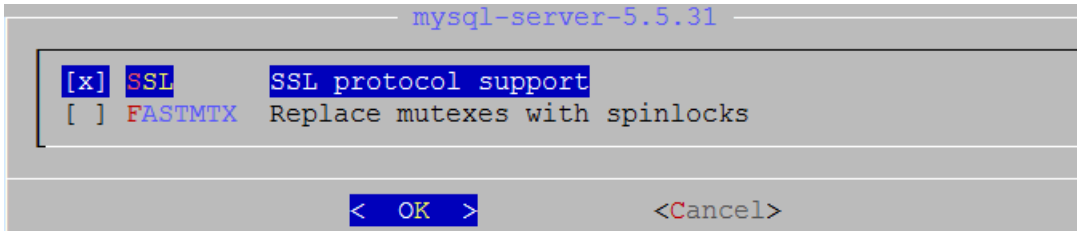
```
ls -al /var/log/snort # Alert göndərən hostlar üçün yaradılan qovluqlar
drwx----- 2 snort snort 512 Nov 1 20:54 10.0.0.1
drwx----- 2 snort snort 512 Nov 1 20:54 192.168.0.56
drwx----- 2 snort snort 512 Nov 1 20:54 192.168.0.99
-rw----- 1 snort snort 70646 Nov 1 20:55 alert
```

```
ls -al /var/log/snort/192.168.0.99/ # Seçilmiş host-un dinamik portlarına
göre olan hər müraciətə bir fayl.
-rw----- 1 snort snort 1044 Nov 1 02:16 TCP:49455-80
-rw----- 1 snort snort 1044 Nov 1 02:16 TCP:49536-80
-rw----- 1 snort snort 1041 Nov 1 20:54 TCP:52571-80
-rw----- 1 snort snort 1041 Nov 1 20:54 TCP:52600-80
-rw----- 1 snort snort 1038 Nov 1 20:54 TCP:52601-80
-rw----- 1 snort snort 1041 Nov 1 20:54 TCP:52610-80
```

Eventlərin MySQL-də saxlanması.

Eventlərin **MySQL**-də saxlanması üçün biz **SNORT**-u **Barnyard2** ilə əlaqələndirməliyik. Bunun üçün isə öncə **MySQL**-i sonra da **Barnyard2** paketini sisteme yükləməliyik. Həmçinin unutmayın ki, **barnyard2** üçün errorlar `'/var/log/messages'` unvanında tapılır.

```
cd /usr/ports/databases/mysql55-server # Port unvanına daxil oluruq.
make config # Şəkildəki asılılıqları seçirik.
```



```
make install clean # Yükləyirik.
```

```
echo 'mysql_enable="YES"' >> /etc/rc.conf # MySQL servisini Startup-a
əlavə edilir.
```

```
/usr/local/etc/rc.d/mysql-server start # Servisi işə salırıq.
```

```
/usr/local/bin/mysql_secure_installation # Aşağıdakı suallara cavab
verərək susmaya görə quraşdırırıq.
```

```
Set root password? [Y/n] Y
New password:
```

```

Re-enter new password:
Remove anonymous users? [Y/n] Y
Disallow root login remotely? [Y/n] Y
Remove test database and access to it? [Y/n] Y
Reload privilege tables now? [Y/n] Y

```

```

mysql -u root -pfreebsd # root istifadəçi və yaratdığımız şifrə ilə
MySQL-ə daxil oluruq.

```

```

CREATE DATABASE snort; # SNORT bazasını yaradırıq.

```

```

# snort adlı bazaya istənilən table-a localhost-dan snort istifadəçi adı
freebsd şifrəsi ilə qoşulmağa izin veririk
GRANT ALL PRIVILEGES ON snort.* TO 'snort'@'localhost' IDENTIFIED BY
'freebsd';

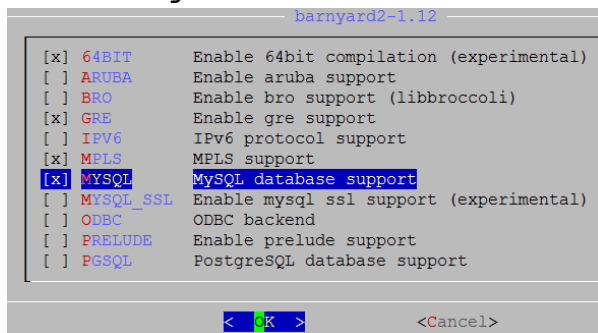
```

İndi isə Barnyard2-ni yükləyək

```

cd /usr/ports/security/barnyard2 # Port ünvanına daxil oluruq.
make config # Lazımı asılılıqları seçirik.

```



```

make install clean # Yükləyirik.

```

```

## Sistemə 'barny' adla UID və GID-i 999 olan istifadəçi əlavə edək.

```

Aşağıdakı göstəricilərlə

```

Username   : barny
Password   : <disabled>
Full Name  : Barnyard2 User
Uid        : 999
Groups     : barny
Home       : /home/barny
Shell      : /usr/sbin/nologin

```

```

# CLI-dan əmri daxil edib barnyard SQL strukturunu yaradırıq.

```

```

mysql -u snort -pfreebsd snort <
/usr/local/share/examples/barnyard2/create_mysql

```

```

ee /usr/local/etc/barnyard2.conf # Barnyard-ı quraşdıraraq.
config utc # Sistem vaxtımızı UTC elan edirik
config reference_file: /usr/local/etc/snort/reference.config

```

```
config classification_file: /usr/local/etc/snort/classification.config
config gen_file:           /usr/local/etc/snort/gen-msg.map
config sid_file:          /usr/local/etc/snort/sid-msg.map # Bu faylı
                                                                öncə nüsxələməli
                                                                idiniz.

config event_cache_size: 4096      # Cache-mizin həcmi böyüdürük
config logdir: /var/log/barnyard2  # Jurnal ünvanı olaraq
                                                                '/var/log/barnyard2' təyin edirik.

#output alert_fast: stdout      # Sətirin əvəzinə
output alert_fast              # Sətiri yazırıq.

#Hostname və hansı şəbəkəyə qulaq asdığını təyin edirik.
config hostname:  ssh-agent2
config interface: em0
config daemon    # Konfiq tipinin Daemon kimi işləyəcəyini elan edirik.

config set_gid: 999      # Hansı qrup adından işləyəcəyini deyirik
config set_uid: 999     # Hansı istifadəçi adından işləyəcəyini deyirik
config waldo_file: /var/log/snort/barnyard2.waldo # WALDO faylının
                                                                ünvanını göstəririk

input unified2
output alert_fast
    output log_tcpdump: tcpdump.log # tcpdump jurnalı aktiv edirik.

# Yaratdığımız SNORT bazası üçün quraşdırmamızı edək. Və faylı yadda saxlayıb çıxacaq.
output database: log, mysql, user=snort password=freebsd dbname=snort
host=localhost

mkdir /var/log/barnyard2 # Barnyard2 üçün jurnal qovluğu yaradaq.
touch /var/log/snort/barnyard2.waldo # faylı yaradırıq.

## Snort və barny yetkilərini hər iki jurnal üçün təyin edirik.
chown -R barny:snort /var/log/barnyard2/
chmod -R 770 /var/log/barnyard2/
chown -R barny:snort /var/log/snort
chmod -R 770 /var/log/snort

## Barnyard servisini Startup-a əlavə edirik.
echo 'barnyard2_enable="YES"' >> /etc/rc.conf
echo 'barnyard2_flags="-d /var/log/snort -f snortunified2.log -w
/var/log/snort/barnyard2.waldo -D"' >> /etc/rc.conf
echo 'barnyard2_conf="/usr/local/etc/barnyard2.conf"' >> /etc/rc.conf

/usr/local/etc/rc.d/barnyard2 start # Servisi işə salırıq.

ps -ax | grep barn # Proseslərdə olduğunu yoxlayırıq.
1235 ?? Ss 0:25.44 /usr/local/bin/barnyard2 -d /var/log/snort -f
snortunified2.log -w /var/log/snort/barnyard2.waldo -D -c
/usr/local/etc/barnyard2.conf -D
```

SNORT işləyir PF ilə

PF FireWall-nın paketləri xüsusi **pflog0** log interfeysinə yönləndirmə imkanı mövcuddur. pflog0-a göndərilən paketlər pcap formatındadır və ona görə də pcap proqramı tərəfindən oxuna bilər. SNORT-da həmçinin öz növbəsində bu **pflog0** interfeysində qulaq asa bilər. Əgər siz bütün trafiki bağlayaraq jurnallasanız. Onda SNORT bu bağlı trafikdən belə hücumu təyin etmə imkanına malikdir. Trafiki bağlayaraq jurnallamaq üçün `'/etc/pf.conf'` faylına aşağıdakı sətiri əlavə etməyiniz yetər.

block in log all

Ancaq onu bilinki SNORT hər scan görəndə kimi onu hücum kimi qələmə verəcək. Yada ki, misal üçün **Unicode** tipli hücum **Microsoft IIS** web serverə gedirsə. Bu halda o ilk qoşulma üçün **TCP** sessiyanı **HTTP** müraciətlə açmalıdır. Ancaq əgər bizim firewall **SYN** paketlərini blocklayırsa və onu **pflog0** alətində loglayırsa, onda hücum edən şəxsin HTTP müraciət yollamağa heç vaxt şansı olmayacaq.

Digər üsulla ilə isə siz sadəcə bütün trafiki hər yere açıb loglaya bilərsiniz. Bu üsul daha ağıllı olar ona görə ki, IDS sistem bütün informasiyanı görüb analiz etmək qabiliyyətinə malik olacaqdır. Sadəcə `'/etc/pf.conf'` faylına aşağıdakı sətiri əlavə etməyiniz yetər.

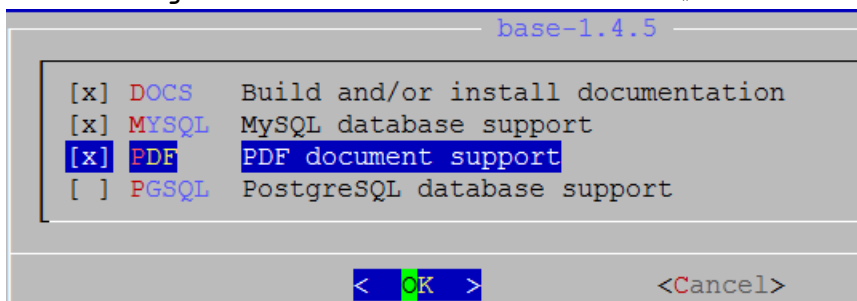
pass in log all from any to any keep state

BASE

SNORT xəbərdarlıqlarından baş çıxarmaq əməlli başdı çətin məsələdi. Ancaq bu logların analizi üçün kifayət qədər utilitlər vardır. Bunlardan ən məşhurlarından biri **Basic Analysis and Secure Engine (BASE)**-dir. PHP bazalıdır. ACID əsaslarında qurulmuşdur.

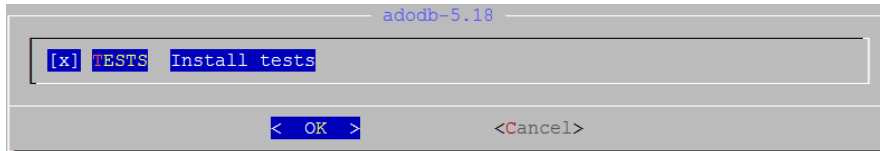
BASE-in yüklənməsi

```
cd /usr/ports/security/base          # Port unvanına daxil oluruq.
make config                          # Lazımı modulları seçirik.
```



```
make install clean                  # Yükləyirik.
```

Eynilə modullarda **adodb** testlərində seçirik

Unutmayın BASE işləməsi üçün sistemə portlardan `'/usr/ports/www/apache22'` və `'/usr/ports/lang/php5'` yüklənməlidir. **BASE** öz **PHP** scriptlərində sistemin **TimeZone**-na baxdığı üçün mütləq bu problemi öncədən həll etməliyik, əks halda siz **WEB**-də **PHP** time errorları görə bilərsiniz.

```
cp /usr/share/zoneinfo/Asia/Baku /etc/localtime # Sistem vaxtı AZST edirik.
```

```
# PHP-nin quraşdırma faylını yaradaq.
```

```
cp /usr/local/etc/php.ini-production /usr/local/etc/php.ini
```

```
# '/usr/local/etc/php.ini' faylında aşağıdakı sətirləri tapıb göstərilən formada redaktə edirik.
```

```
date.timezone = 'Asia/Baku'
```

```
error_reporting = E_ALL & ~E_NOTICE
```

```
/usr/local/etc/rc.d/apache22 restart # Sonda isə apache22-yə restart edirik.
```

```
Base işləməsi üçün VirtualHost yaradaq.
```

```
mkdir /usr/local/domen # Yeni VirtualHost üçün ünvan yaradaq.
```

```
# Apache-də həmin virtualHost-u aktiv edək.
```

```
echo 'Include /usr/local/domen/*' >> /usr/local/etc/apache22/httpd.conf
```

```
# Yeni VirtualHost faylı yaradırıq və içinə aşağıdakı məzmunu əlavə edirik.
```

```
ee /usr/local/domen/snort.az # VirtualHost faylı
```

```
<VirtualHost *>
```

```
ServerName snort.az
```

```
ServerAlias www.snort.az
```

```
DocumentRoot "/usr/local/www/base"
```

```
<Directory "/usr/local/www/base"> # Yüklədiyimiz BASE-in ünvanı.
```

```
Options All
```

```
Options FollowSymLinks
```

```
AllowOverride AuthConfig
```

```
Order allow,deny
```

```
Allow from all
```

```
</Directory>
```

```
</VirtualHost>
```

```
chown -R www:www /usr/local/www/base/ # BASE qovluğunu www üzvlüyü edirik ki, Apache işləsin.
```

Və **WEB** ilə linkimizə daxil oluruq. <http://snort.az/> aşağıdakı şəkil çıxacaq.

Continue düyməsini sıxırıq.

Settings	
Config Writeable:	Yes
PHP Version:	5.4.7
PHP Logging Level:	

[Continue](#)

Və **English** seçərək **ADODB** ünvanı təyin edib **continue** düyməsini sıxırıq. Şəkildəki kimi

Step 1 of 5	
Pick a Language:	english [?]
Path to ADODB:	/usr/local/share/adodb/ x [?]
Continue	

Snort üçün yaratdığımız bazanın ünvanını, host-dan girişini, istifadəçi adı və şifrəsini təyin edirik. Əgər siz arxiv bazası istifadə etmək istəyirsinizsə onda siz öncədən onu yaradıb, snort ilə eyni olan **table** strukturunu əlavə etməlisiniz.

Arxiv üçün bazanı yaradaq.

```
mysql -u root -pfreebsd -e 'CREATE DATABASE srtar;'
```

Yaratdığımız **srtar** bazasına eyni adlı istifadəçiyə localhost-dan **freebsd** şifresi ilə qoşulmaya izin veririk.

```
mysql -u root -pfreebsd -e "GRANT ALL PRIVILEGES ON srtar.* TO 'srtar'@'localhost' IDENTIFIED BY 'freebsd';"
```

Və eyni baza strukturunu **srtar** bazası üçün yaradırıq ki, arxiv logları işləsin.

```
mysql -u srtar -pfreebsd srtar < /usr/local/share/examples/barnyard2/create_mysql
```

Baza ilə işimizi bitirdikdən sonra qayıdırıq **WEB** ilə baza quraşdırmalarımızı yeridib **Continue** düyməsini sıxaq. Şəkildə göstərilən qaydada.

Step 2 of 5	
Pick a Database type:	MySQL [?]
Database Name:	snort
Database Host:	127.0.0.1
Database Port: Leave blank for default!	3306
Database User Name:	snort
Database Password:	••••••
☒ Use Archive Database [?]	
Archive Database Name:	srtar
Archive Database Host:	127.0.0.1
Archive Database Port: Leave blank for default!	3306
Archive Database User Name:	srtar
Archive Database Password:	••••••
Continue	

Sonra isə **BASE**-ə autentifikasiya ilə girmək istəyirsinizsə (**Mütləq lazımdır**), onda sistem istifadəçisini istifadə edərək bura daxil olmaq üçün selectorla seçirik. Mən **root** seçdim.

Step 3 of 5	
☒ Use Authentication System [?]	
Admin User Name:	<input type="text" value="root"/>
Password:	<input type="password" value="••••••"/>
Full Name:	<input type="text" value="Super User"/> x
<input type="button" value="Continue"/>	

Sonda isə **Create BASE AG** düyməsini sıxırıq. **Step 5** düyməsinə sıxırıq.

Step 4 of 5		
Operation	Description	Status
BASE tables	Adds tables to extend the Snort DB to support the BASE functionality <ul style="list-style-type: none"> • snort • srtar 	<input type="button" value="Create BASE AG"/>

Və nəticə aşağıdakı şəkilə uyğun formada çap edilməlidir.

Basic Analysis and Security Engine (BASE) Setup Program

```

Successfully created 'acid_ag'
Successfully created 'acid_ag_alert'
Successfully created 'acid_ip_cache'
Successfully created 'acid_event'
Successfully created 'base_roles'
Successfully INSERTED Admin role
Successfully INSERTED Authenticated User role
Successfully INSERTED Anonymous User role
Successfully INSERTED Alert Group Editor role
Successfully created 'base_users'
Successfully created 'acid_ag'
Successfully created 'acid_ag_alert'
Successfully created 'acid_ip_cache'
Successfully created 'acid_event'
Successfully created 'base_roles'
Successfully INSERTED Admin role
Successfully INSERTED Authenticated User role
Successfully INSERTED Anonymous User role
Successfully INSERTED Alert Group Editor role
Successfully created 'base_users'

```

Step 4 of 5		
Operation	Description	Status
BASE tables	Adds tables to extend the Snort DB to support the BASE functionality <ul style="list-style-type: none"> • snort • srtar 	DONE Successfully created user.

The underlying Alert DB is configured for usage with BASE.

Additional DB permissions

In order to support Alert purging (the selective ability to permanently delete alerts from the database) and DNS/whois lookup caching, the DB user "snort" must have the DELETE and UPDATE privilege on the database "snort@127.0.0.1"

Now continue to [step 5](#)..

Sistem root istifadəçisi və şifrəsini daxil edib giriş edirik.

Login:	<input type="text" value="root"/>
Password:	<input type="password" value="••••••"/>
<input type="button" value="Login"/>	<input type="button" value="Reset"/>

Aşağıdakı formada şəkil çap ediləcək.

Basic Analysis and Security Engine (BASE)

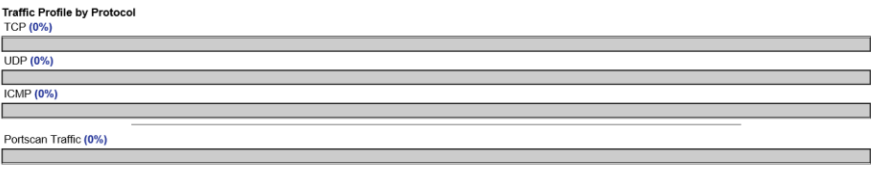
- Today's alerts:	unique	listing	Source IP	Destination IP
- Last 24 Hours alerts:	unique	listing	Source IP	Destination IP
- Last 72 Hours alerts:	unique	listing	Source IP	Destination IP
- Most recent 15 Alerts:	any protocol	TCP	UDP	ICMP
- Last Source Ports:	any protocol	TCP	UDP	
- Last Destination Ports:	any protocol	TCP	UDP	
- Most Frequent Source Ports:	any protocol	TCP	UDP	
- Most Frequent Destination Ports:	any protocol	TCP	UDP	
- Most frequent 15 Addresses:	Source	Destination		
- Most recent 15 Unique Alerts				
- Most frequent 5 Unique Alerts				

Queried on: Sun Apr 28, 2013 16:36:42
 Database: snort@127.0.0.1:3306 (Schema Version: 103)
 Time Window: no alerts detected

[Search](#)
[Graph Alert Data](#)
[Graph Alert Detection Time](#)
[Use Archive Database](#)

Sensors/Total: 0 / 2
 Unique Alerts: 0
 Categories: 0
 Total Number of Alerts: 0

- Src IP addr: 0
- Dest. IP addr: 0
- Unique IP links 0
- Source Ports: 0
-
- TCP (0) UDP (0)
- Dest Ports: 0
-
- TCP (0) UDP (0)

[Alert Group Maintenance](#) | [Cache & Status](#) | [User Preferences](#) | [Logout](#) | [Administration](#)

BASE 1.4.5 (lilias) (by Kevin Johnson and the BASE Project Team)
 Built on ACID by Roman Danyliw)

[Loaded in 0 seconds]

OpenSSL RSA imzalanması və yoxlanılması qaydası

OpenSSL asan yollu imkan yaradır ki, RSA alqoritmi ilə data imzalsın. RSA ilə imzalama verilənlərin bütövlüyü və doğruluğuna təminat verir.

RSA imzalama alqoritmi

Bütöv verilənlərin imzalanması əvəzinə, hash alqoritmi (məsələn **SHA256**) istifadə edərək, birtərəfli hash verilənlərini yaradacağıq, hash-i imzalayacağıq (faktiki imzanı generasiya edir), sonra datanı ardıcıl olaraq imzaya ötürəcəyik.

Bitən son verilənlərin hash-ni hesablayacağıq (eyni HASH alqoritmini istifadə edərək), sonra açıq açarı istifadə edərək imzanı yoxlayacağıq.

Aşağıda RSA alqoritmini istifadə edərək detallı şəkildə datanın imzalanmasını və yoxlanılmasını açıqlayırıq.

RSA alqoritmi istifadə edərək datanın imzalanması

Addım1. Private/Public açar cütliyünün yaradılması (əlavə)

```
openssl genrsa -out private.pem 1024
```

Bu **private.pem** adlı key faylı yaradır. Bu fayl həm Private həm də Public açarı özündə təşkil edir. Həmçinin biz Public açarı bu fayldan ayırmalıyıq.

```
openssl rsa -in private.pem -out public.pem -outform PEM -pubout
```

Artıq **public.pem** adlı PUBLIC açar var. Siz bu açarı istənilən 3-cü tərəf program təminatı ilə istifadə edə bilərsiniz.

Addım2. Datanın HASH-ni yaradaq.

```
echo 'data to sign' > data.txt  
openssl dgst -sha256 < data.txt > hash
```

Addım3. Private açarı istifadə edərək datanı imzalayaq.

```
openssl rsautl -sign -inkey private.pem -keyform PEM -in hash > signature
```

Artıq **'signature'** və hal-hazırki faktiki **'data.txt'** faylı son bitənlə əlaqələndirilə bilər. Hash alqoritmi (bizim halda **SHA256**) public açar kimi, qəbul edilən son tərəf üçün tanınmalıdır.

Public açarı istifadə edərək datanı autentifikasiyadan keçirək

Addım4. signature-ni yoxlayaq

```
openssl rsautl -verify -inkey public.pem -keyform PEM -pubin -in signature >  
verified
```

```
diff -s verified hash
```

Əgər öncəki əmrimizdə **verified** faylı tam olaraq Addım3-də generasiya elədiyimiz **hash** faylı ilə tam üst-üstə düşürsə (əmrin nəticəsi **'Files verified and hash are identical'** sözlərini çap etməlidir), onda signature doğrudur və datanın **doğruluğu/həqiqiliyi** tam sübut edilmiş sayılır.

OpenSSL şifrələnmə və deşifrələmə

İlk olaraq **file.txt** adlı faylı **des3** alqoritmi ilə şifrələyib **encrypted.txt** adlı fayla yazacağıq.

```
root@openssl:/root/folder # openssl des3 -in file.txt -out encrypted.txt
enter des-ede3-cbc encryption password: Şifrələmə parolu
Verifying - enter des-ede3-cbc encryption password: Şifrələmə parolu təkrar
```

```
root@openssl:/root/folder # openssl des3 -d -in encrypted.txt -out normal.txt
enter des-ede3-cbc decryption password: Şifrələmədə yazılan parol
```

OpenSSL RSA açarlar və sertifikatlar

Əksər istifadə edilən əmrlər

Test üçün RSA public/private açarları yaradırıq

Əlaqəli private/public açarların yaradılması

```
root@owncloud:/root/openssltest # openssl genrsa -des3 -out private-3des-2048.pem 2048
Generating RSA private key, 2048 bit long modulus
.....
.....+++
.....+++
e is 65537 (0x10001)
Enter pass phrase for private-3des-2048.pem: Şifrələmə Parolu
Verifying - Enter pass phrase for private-3des-2048.pem: Şifrələmə parolu
təkrar
```

3DES ilə şifrələnmiş **PEM** açarı deşifrə edək və onu **DER**-ə convert edək.
openssl rsa -in private-3des-2048.pem -outform DER -out private-2048.der

PKI CA əməliyyatları

PKI CA yaradılması

- OpenSSL-i yükləyin.
- CA üçün qovluq yaradın.

```
root@owncloud:/root/openssltest # mkdir /root/CA
```

- **CA.pl** faylının ünvanını tapın və həmin faylı **/root/CA** qovluğuna nüsxələyin.
- **'/etc/ssl/openssl.cnf'** faylını özünüzə uyğun yeniləyin.
- Yeni CA yaradın.

```
root@owncloud:/root/CA # find / -name CA.pl
/usr/local/openssl/misc/CA.pl
/usr/src/crypto/openssl/apps/CA.pl
/usr/ports/security/openssl/work/openssl-1.0.1e/apps/CA.pl
```

Ən yenisini götürürük.

```
root@owncloud:/root/CA # cp /usr/ports/security/openssl/work/openssl-1.0.1e/apps/CA.pl /root/CA/
```

```
root@owncloud:/root/CA # chmod +x CA.pl
```

```
root@owncloud:/root/CA # ./CA.pl -newca
CA certificate filename (or enter to create)
```

Making CA certificate ...

Generating a 1024 bit RSA private key

```
.....+++++
.....+++++
writing new private key to './demoCA/private/cakey.pem'
Enter PEM pass phrase: Şifrələmə parolu daxil edirik
Verifying - Enter PEM pass phrase: Şifrələmə parolu daxil edirik təkrar
-----
You are about to be asked to enter information that will be incorporated
into your certificate request.
What you are about to enter is what is called a Distinguished Name or a DN.
There are quite a few fields but you can leave some blank
For some fields there will be a default value,
If you enter '.', the field will be left blank.
-----
Country Name (2 letter code) [AU]:AZ
State or Province Name (full name) [Some-State]:BAKU
Locality Name (eg, city) []:XATAI
Organization Name (eg, company) [Internet Widgits Pty Ltd]:ATL
Organizational Unit Name (eg, section) []:IT
Common Name (e.g. server FQDN or YOUR name) []:domain.az
Email Address []:jamal.shahverdiyev@domain.az

Please enter the following 'extra' attributes
to be sent with your certificate request
A challenge password []:
An optional company name []:
Using configuration from /etc/ssl/openssl.cnf
Enter pass phrase for ./demoCA/private/cakey.pem:
Check that the request matches the signature
Signature ok
Certificate Details:
    Serial Number:
        ce:2c:98:70:f5:62:e4:eb
    Validity
        Not Before: Dec 22 02:12:28 2013 GMT
        Not After : Dec 21 02:12:28 2016 GMT
    Subject:
        countryName           = AZ
        stateOrProvinceName   = BAKU
        organizationName      = DOMAIN
        organizationalUnitName = IT
        commonName            = domain.az
        emailAddress          = jamal.shahverdiyev@domain.az
    X509v3 extensions:
        X509v3 Subject Key Identifier:
            7E:D5:18:9B:6C:14:35:4C:E1:A0:38:A9:33:3C:40:7F:EB:5E:9B:C8
        X509v3 Authority Key Identifier:

keyid:7E:D5:18:9B:6C:14:35:4C:E1:A0:38:A9:33:3C:40:7F:EB:5E:9B:C8

DirName:/C=AZ/ST=BAKU/O=DOMAIN/OU=IT/CN=domain.az/emailAddress=jamal.shahverd
iyev@domain.az
        serial:CE:2C:98:70:F5:62:E4:EB
```

X509v3 Basic Constraints:

CA:TRUE

Certificate is to be certified until Dec 21 02:12:28 2016 GMT (1095 days)

Write out database with 1 new entries

SSL sertifikatlarını yaradaq

- Sertifikat müraciətlərini yaradaq

```
root@owncloud:/root/CA # ./CA.pl -newreq
Generating a 1024 bit RSA private key
.....++++++
.....++++++
writing new private key to 'newkey.pem'
Enter PEM pass phrase: Şifrələnmə parolunu daxil edirik.
Verifying - Enter PEM pass phrase: Şifrələnmə parolunu təkrar daxil edirik.
-----
```

You are about to be asked to enter information that will be incorporated into your certificate request.
What you are about to enter is what is called a Distinguished Name or a DN. There are quite a few fields but you can leave some blank
For some fields there will be a default value,
If you enter '.', the field will be left blank.

```
-----
Country Name (2 letter code) [AU]:AZ
State or Province Name (full name) [Some-State]:BAKU
Locality Name (eg, city) []:Xatai
Organization Name (eg, company) [Internet Widgits Pty Ltd]:DOMAIN
Organizational Unit Name (eg, section) []:IT
Common Name (e.g. server FQDN or YOUR name) []:client
Email Address []:client@domain.az
```

Please enter the following 'extra' attributes to be sent with your certificate request
A challenge password []:
An optional company name []:
Request is in newreq.pem, private key is in newkey.pem

- Müraciətləri imzalayaq ki, SSL sertifikatları generasiya edə bilək.

```
root@owncloud:/root/CA # ./CA.pl -sign
Using configuration from /etc/ssl/openssl.cnf
Enter pass phrase for ./demoCA/private/akey.pem:
Check that the request matches the signature
Signature ok
Certificate Details:
    Serial Number:
        ce:2c:98:70:f5:62:e4:ec
    Validity
        Not Before: Dec 22 02:20:17 2013 GMT
        Not After : Dec 22 02:20:17 2014 GMT
    Subject:
```

```
countryName           = AZ
stateOrProvinceName  = BAKU
localityName          = Xatai
organizationName      = DOMAIN
organizationalUnitName = IT
commonName            = client
emailAddress          = client@domain.az
X509v3 extensions:
  X509v3 Basic Constraints:
    CA:FALSE
  Netscape Comment:
    OpenSSL Generated Certificate
  X509v3 Subject Key Identifier:
    EB:85:67:45:EC:31:DF:BA:63:6E:8A:54:DE:A5:0B:3F:D9:34:83:4D
  X509v3 Authority Key Identifier:
```

```
keyid:7E:D5:18:9B:6C:14:35:4C:E1:A0:38:A9:33:3C:40:7F:EB:5E:9B:C8
```

```
Certificate is to be certified until Dec 22 02:20:17 2014 GMT (365 days)
```

```
Sign the certificate? [y/n]:y
```

```
1 out of 1 certificate requests certified, commit? [y/n]y
```

```
Write out database with 1 new entries
```

```
Data Base Updated
```

```
Signed certificate is in newcert.pem
```

- Yeni generasiya edilmiş sertifikatı, açar və müraciətin yerini dəyişək.
root@owncloud:/root/CA # **mkdir someone ; mv new*.* ./someone/**

pkcs12 SSL sertifikatlarını yaradaq.

```
root@owncloud:/root/CA/someone # openssl pkcs12 -export -in newcert.pem -inkey newkey.pem -out certificate.p12
```

```
Enter pass phrase for newkey.pem: PEM açarın parolunu daxil edirik
```

```
Enter Export Password: Çıxış P12 parolunu daxil edirik
```

```
Verifying - Enter Export Password: Çıxış P12 parolunu təkrar daxil edirik
```

Digər PKI əməliyyatları

Inamli root CA SSL sertifikatlarını import edirik.

Burda OpenSSL sertifikatının hash faylının necə yaradılması və hash faylın sertifikatına necə symlink edilməsi açıqlanır.

- 1. Script-i **certlink.sh** adı ilə **/etc/ssl/certs** ünvanına nüsxələyin.

```
mkdir /etc/ssl/certs # Qovluğu yaradaq
```



```
ee /etc/ssl/certs/certlink.sh # Fayla aşağıdakı məzmunu əlavə edirik.
```

```
#!/bin/sh
#
# usage: certlink.sh filename [filename ...]

for CERTFILE in $*; do
    # make sure file exists and is a valid cert
    test -f "$CERTFILE" || continue
    HASH=$(openssl x509 -noout -hash -in "$CERTFILE")
    test -n "$HASH" || continue

    # use lowest available iterator for symlink
    for ITER in 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9; do
        test -f "${HASH}.${ITER}" && continue
        ln -s "$CERTFILE" "${HASH}.${ITER}"

        test -L "${HASH}.${ITER}" && break
    done
done
```

- 2. Scripti işə salaq.
certlink.sh filename

filename yazılan yerdə **root(.pem)** CA SSL sertifikatdır.

```
root@owncloud:/root/CA/someone # ./certlink.sh newcert.pem
```

Client sertifikatının içindən CA sertifikatı (PEM-ə) açaq.

```
root@owncloud:/root/CA/someone # openssl pkcs12 -in certificate.p12 -out cacert.pem -cacerts -nokeys
```

```
Enter Import Password: Giriş şifrəsini daxil edirik
MAC verified OK
```

(.pem) key faylını və sertifikatı, clientin .p12 sertifikatından export edək:

```
root@owncloud:/root/CA/someone # openssl pkcs12 -in certificate.p12 -out certificate-cert.pem -clcerts -nokeys
```

```
Enter Import Password:
MAC verified OK
```

```
root@owncloud:/root/CA/someone # openssl pkcs12 -in certificate.p12 -out example-key.pem -nocerts
```

```
Enter Import Password: Giriş şifrəsini daxil edirik
MAC verified OK
```

```
Enter PEM pass phrase: Yeni PEM şifrəsini daxil edirik
Verifying - Enter PEM pass phrase: Yeni PEM şifrəsini təkrar daxil edirik
```

p7b (Windows-da generasiya edilmiş CA Sertifikatlar)-dan CA sertifikatı-ın .pem-ə açılması:

```
sopenssl pkcs7 -in certnew.p7b -out cacert.pem -inform DER -text -print_certs
```

OpenSSL imzalama və şifrələmə

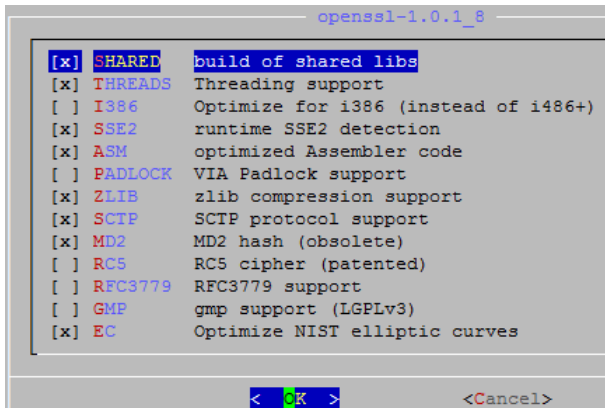
OpenSSL – SSL/TLS-lə işləmək üçün, açıq mənbə kodlu kriptografiya paketidir. RSA, DH, DSA və X.509 sertifikatları açarlarını yaratmağa, onları imzalamağa, CSR-ı və CRT-nı formalaşdırmağa imkan yaradır. Həmçinin məlumatların şifrələnməsinin və SSL/TLS qoşulmalarının yoxlanmasının imkanı var.

UNIX/Linux(Solaris/OpenSolaris daxil olmaqla, Linux, Mac OS X, QNX4 [4], QNX6 və açıq mənbə koduyla BSD-ın dörd əməliyyat sistemi) tipli əksər əməliyyat sistemləri üçün mövcuddur, həmçinin OpenVMS və Microsoft Windows üçün mövcuddur.

OpenSSL SSLeay-a əsaslandırılırlaraq, Erik Yanq(Eric A. Young) və Tim Xadson(Tim Hudson) tərəfindən yazılmışdır hansı ki, 1998-ci ilin dekabrında **RSA Security** layihəsinin üzərində işləməyə başladığıda OpenSSL üzərində olan işin qeyri-rəsmi olaraq bitməsini elan etmişlər.

Öncə OpenSSL-i FreeBSD 9.2 x64 maşınımıza yükləyək.

```
cd /usr/ports/security/openssl # Portuna daxil oluruq
make config # Lazımı modulları seçirik.
```



```
make install # Paketimizi yükləyirik
```

Açar cütliyünü generasiya edək.

Açar cütliyünün generasiya edilməsi çox asandır ancaq, öncə onun necə işlədiyini açıqlayaq. Öncə private açarınızı generasiya edəcəyik hansı ki, heç vaxt heç kəsə verməyəcəksiniz. Bu private açarı başlanğıc riyazi hesablamaları istifadə edərək generasiya edilir. Private key vasitəsilə public key generasiya edilir. Bu açarı siz hamı ilə bölüşməlisiniz ancaq, sizin Public Key Infrastructure-nuz olmadığına görə siz, bu açarı ehtiyatla yayımlamalısınız.

Siz öz **Private** açarınız ilə nə isə şifrələyəndə, yalnız ona uyğun olan **PUBLIC** açarı onu deşifrə edə bilər. Bu o deməkdir ki, siz öz **PRIVATE** açarınız ilə nəse şifrələyəndən sonra informasiya ötürdüyünüz şəxsə sizin verdiyiniz **PUBLIC** açar olarsa, onu deşifrə edib açıb oxuya bilər. Uyğun olaraq sizin **PUBLIC** açar ilə şifrələnmiş məlumat da, yalnız sizin **PRIVATE** açar ilə deşifrə edilə bilər. Bu o deməkdir ki, əgər kimsə öz mail-ni sizin **PUBLIC** açar ilə şifrələyर्सə, yalnız siz bunu oxuya bilərsiniz(Ona görə ki, **PRIVATE** açar yalnız sizin özünüzdə olur).

```
PRIVATE açarı generasiya edək.  
root@owncloud:/root/folder # openssl genrsa -aes256 -out priv.pem  
Generating RSA private key, 512 bit long modulus  
.....++++++  
.++++++  
e is 65537 (0x10001)  
Enter pass phrase for priv.pem: PAROL  
Verifying - Enter pass phrase for priv.pem: PAROL
```

Sizdən şifrə soruşulacaq. Bu şifrə sizin PRIVATE açar faylınızı təhlükəsiz eləmək üçün istifadə edilir və buna görə də siz açarın istifadə edilməsi üçün şifrə daxil etməlisiniz. İndi isə biz uyğun olan PUBLIC açarı generasiya edək.

```
root@owncloud:/root/folder # openssl rsa -in priv.pem -out public.pem -  
outform PEM -pubout  
Enter pass phrase for priv.pem:  
writing RSA key
```

Əgər siz yerləşdiyiniz qovluğun daxilində **ls** əmrini daxil eləsəniz görə bilərsiniz ki, orda **priv.pem** və **public.pem** açar cütünü mövcuddur. Gəlin içində müəyyən məlumat olan fayl yaradaq.

```
root@owncloud:/root/folder # echo "this is secret" > file.txt
```

İndi isə **PUBLIC** açarınız ilə faylı şifrələyək və şifrələnmiş mətni **file.txt.enc** adlı fayla ötürək.

```
root@owncloud:/root/folder # openssl rsautl -inkey public.pem -pubin -encrypt  
-in file.txt > file.txt.enc
```

Bu faylda artıq oxuna bilməyən şifrələnmiş məlumat olmalıdır. Əgər biz indi həmin məlumatı **PRIVATE** açarımız ilə açsaq, oxunulacaq şəkildə normal məlumatı görəceyik.

```
root@owncloud:/root/folder # openssl rsautl -inkey priv.pem -decrypt -in  
file.txt.enc
```

Hər şey işləyir, artıq bizim inamlı olan şəxslərimizə PUBLIC açarı verə bilərik. Onlar şifrələdiyi istənilən məlumatı yalnız biz özümüz deşifrə edə biləcəyik. Orda digər nə isə varmı ki, biz **PRIVATE** açarı istifadə edə bilək? Bəli imzalanma. Siz hansısa foruma mesaj yerləşdirirsinizsə, faktiki olaraq siz onu imzalaya bilərsiniz. Bu '**Bəli bu həqiqətdə, mənəm**' deməkdir. Yeni mən bunu yazan şəxsəm. **PRIVATE** açar şifrələyə biləcəyi simvol uzunluğuna məhdudiyət var. Ona görə də biz öncə **sha1** hash-ni fayla istifadə edəcəyik və sonra həmin hash-i faylın yerinə şifrələyəcəyik. Artıq forumda post yazmaq istəyən istifadəçi **sha1** ilə bu imzanı yoxlayır, imzanı deşifrə edir və onların uyğun olmasını yoxlayır.

```
root@owncloud:/root/folder # openssl dgst -sha1 -sign priv.pem file.txt >  
file.txt.sig
```

Enter pass phrase for priv.pem: **ŞİFRƏLƏNMƏ** parolunu daxil edirik

```
root@owncloud:/root/folder # openssl dgst -sha1 -verify public.pem -signature  
file.txt.sig file.txt  
Verified OK
```

Sonuncu əmrədən sonra siz **"Verified OK"** görməlisiniz. Artıq siz böyük faylı şifrələmək istəyirsinizsə, bunu simmetrik açar ilə etməlisiniz və sonra həmin faylı simmetrik açar ilə şifrələməlisiniz. Biz bunu aşağıdakı kimi edəcəyik (Aşağıdakı əmlər **BASH SHELL** mühitindədir):

```
[root@owncloud ~/folder]# MYKEY="" ; for((a=1;a<=100;a++)) do  
MYKEY=$MYKEY$RANDOM ; done ; echo $MYKEY > file.txt.symkey ; MYKEY=""
```

```
[root@owncloud ~/folder]# openssl des3 -e -kfile file.txt.symkey -in file.txt  
-out file.txt.symenc
```

```
[root@owncloud ~/folder]# openssl des3 -d -kfile file.txt.symkey -in  
file.txt.symenc  
this is secret
```

Yuxarıda biz təsadüfi açar generasiya elədik və çıxışını **file.txt.symkey** faylına yazdıq. Ardınca **file.txt** faylını **file.txt.symkey** (açar kimi istifadə elədik) faylı ilə şifrələdik və çıxışını **file.txt.symenc** faylına yazdıq. Sonra **file.txt.symenc** faylını, **file.txt.symkey** faylı ilə açar kimi istifadə edib deşifrə elədik və çıxışı ekrana çap elədik.

Kimə bunu reallıqda istifadə edirmi?

Bəli. Hər kəs bunun müəyyən bir versiyasını istifadə edir. HTTPS-lə olan sayta daxil olduqda nə baş verir? Adi halda HTTPS aktiv olan sayta daxil olduqda nə baş verir? Gəlin açıqlayaq:

1. Server sizə öz **PUBLIC** açarını yollayır. Bu sertifikat **ca1.random.com Certificate Authority** tərəfindən imzalanmışdır. **ca1.random.com** sertifikatı isə **VeriSign CA** tərəfindən imzalanmışdır. Sizin browser VeriSign CA-yə inanır və buna görə də, siz qəbul elədiyiniz sertifikatı etibarlı sayır.
2. Sizin browser təsadüfi sessiya açarı generasiya edir (Bizim **MYKEY**-ə oxşar bir şey).
3. Sizin browser şifrələmə açarı kimi, saytdan gələn **PUBLIC** sertifikatı istifadə edir və şifrələnmiş mətni serverə yollayır.
4. Server isə öz **PRIVATE** açarını istifadə edir ki, session açarı və cavabları **decrypt** eləsin. Həmçinin verdiyi cavabları həmin sessiya açarı ilə şifrələyir.
5. Sizin browser və server artıq birlikdə təsadüfi session açarı istifadə edirlər və etibarlı əlaqə qururlar.

What you are about to enter is what is called a Distinguished Name or a DN.
There are quite a few fields but you can leave some blank
For some fields there will be a default value,
If you enter '.', the field will be left blank.

```
-----
Country Name (2 letter code) [US]:AZ
State or Province Name (full name) [CA]:BAKU
Locality Name (eg, city) [SanFrancisco]:XATAI
Organization Name (eg, company) [Fort-Funston]:ITCom
Organizational Unit Name (eg, section) [changeme]:IT
Common Name (eg, your name or your server's hostname) [changeme]:responder
Name [changeme]:
Email Address [mail@host.domain]:ocspresponder@gmail.com
```

```
# Ardında isə valid adlı həqiqətəndə aktiv olan sertifikat yaradırıq
[root@ocsp-responder ~/certificates]# ./build-key valid
Generating a 1024 bit RSA private key
```

```
.....+++++
.....+++++
writing new private key to 'valid.key'
```

You are about to be asked to enter information that will be incorporated
into your certificate request.
What you are about to enter is what is called a Distinguished Name or a DN.
There are quite a few fields but you can leave some blank
For some fields there will be a default value,
If you enter '.', the field will be left blank.

```
-----
Country Name (2 letter code) [US]:AZ
State or Province Name (full name) [CA]:Baku
Locality Name (eg, city) [SanFrancisco]:Valley
Organization Name (eg, company) [Fort-Funston]:OPSO
Organizational Unit Name (eg, section) [changeme]:IT
Common Name (eg, your name or your server's hostname) [valid]:certchecker
Name [changeme]:
Email Address [mail@host.domain]:jamal.shahverdiyev@opensource.az
```

```
Please enter the following 'extra' attributes
to be sent with your certificate request
A challenge password []:
An optional company name []:
Using configuration from /root/certificates/openssl-0.9.8.cnf
Enter pass phrase for /root/certificates/keys/ca.key:
Check that the request matches the signature
Signature ok
```

```
The Subject's Distinguished Name is as follows
countryName          :PRINTABLE:'AZ'
stateOrProvinceName  :PRINTABLE:'Baku'
localityName          :PRINTABLE:'Valley'
organizationName     :PRINTABLE:'OpSO'
organizationalUnitName:PRINTABLE:'IT'
commonName           :PRINTABLE:'certchecker'
name                  :PRINTABLE:'changeme'
emailAddress          :IA5STRING:'jamal.shahverdiyev@opensource.az'
Certificate is to be certified until Mar 15 19:35:26 2024 GMT (3650 days)
Sign the certificate? [y/n]:y
```

```
1 out of 1 certificate requests certified, commit? [y/n]y
Write out database with 1 new entries
Data Base Updated
```

```
# Həmçinin revoked adlı ancaq birazdan ləğv ediləcək sertifikat yaradırıq
[root@ocsp-responder ~/certificates]# ./build-key revoked
Generating a 1024 bit RSA private key
.....++++++
...++++++
writing new private key to 'revoked.key'
-----
You are about to be asked to enter information that will be incorporated
into your certificate request.
What you are about to enter is what is called a Distinguished Name or a DN.
There are quite a few fields but you can leave some blank
For some fields there will be a default value,
If you enter '.', the field will be left blank.
-----
Country Name (2 letter code) [US]:AZ
State or Province Name (full name) [CA]:Baku
Locality Name (eg, city) [SanFrancisco]:Valley
Organization Name (eg, company) [Fort-Funston]:OPSO
Organizational Unit Name (eg, section) [changeme]:IT
Common Name (eg, your name or your server's hostname) [revoked]:
Name [changeme]:
Email Address [mail@host.domain]:revoked@opensource.az
```

```
Please enter the following 'extra' attributes
to be sent with your certificate request
A challenge password []:
An optional company name []:
Using configuration from /root/certificates/openssl-0.9.8.cnf
Enter pass phrase for /root/certificates/keys/ca.key: CA-nin şifrəsini daxil
edirik
Check that the request matches the signature
Signature ok
The Subject's Distinguished Name is as follows
countryName          :PRINTABLE:'AZ'
stateOrProvinceName  :PRINTABLE:'Baku'
localityName         :PRINTABLE:'Valley'
organizationName     :PRINTABLE:'OPSO'
organizationalUnitName:PRINTABLE:'IT'
commonName           :PRINTABLE:'revoked'
name                 :PRINTABLE:'changeme'
emailAddress         :IA5STRING:'revoked@opensource.az'
Certificate is to be certified until Mar 15 19:37:00 2024 GMT (3650 days)
Sign the certificate? [y/n]:y
```

```
1 out of 1 certificate requests certified, commit? [y/n]y
Write out database with 1 new entries
Data Base Updated
```

```
revoked adlı sertifikatı ləğv edirik.
[root@ocsp-responder ~/certificates]# ./revoke-full revoked
```

```
Using configuration from /root/certificates/openssl-0.9.8.cnf
Enter pass phrase for /root/certificates/keys/ca.key:
Revoking Certificate 02.
Data Base Updated
Using configuration from /root/certificates/openssl-0.9.8.cnf
Enter pass phrase for /root/certificates/keys/ca.key:
revoked.crt:
/C=AZ/ST=Baku/L=Valley/O=OPSO/OU=IT/CN=revoked/name=changeme/emailAddress=revoked@opensource.az
error 23 at 0 depth lookup:certificate revoked

# Serveri işə salırıq ki, 8888-ci portda qulaq assın
[root@ocsp-responder ~/certificates]# openssl ocsp -index keys/index.txt -CA keys/ca.crt -rsigner keys/ca.crt -rkey keys/ca.key -port 8888
Enter pass phrase for keys/ca.key: CA serverin şifrəsini daxil edirik
Waiting for OCSP client connections...

# Valid sertifikatı yoxlamaq üçün ca.crt, valid.crt fayllarını client maşının root qovluğuna Upload edirik ki, yoxlanış edə bilsin.
root@ocsp-client:~ # openssl ocsp -CAfile ca.crt -issuer ca.crt -cert valid.crt -url http://192.168.214.131:8888
Response verify OK
valid.crt: good
      This Update: Mar 18 21:18:19 2014 GMT

# Sonra isə Revoke edilmiş sertifikatı revoked.crt və CA sertifikatı ca.crt-ni client maşının root qovluğuna Upload edib yoxlayırıq.
root@ocsp-client:~ # openssl ocsp -CAfile ca.crt -issuer ca.crt -cert revoked.crt -url http://192.168.214.131:8888
Response verify OK
revoked.crt: revoked
      This Update: Mar 18 20:28:19 2014 GMT
      Revocation Time: Mar 18 19:37:57 2014 GMT
```


BÖLÜM 16

Təhlükəsizlik kamera görüntülərinin qeydiyyatı

- NGINX və FFMPEG vasitəsilə kamera yayımının canlı izlənməsi və köhnə yazılarına

Əgər şirkətinizin daxili kamera görüntüləri sistemi varsa, kameralar İP ilə işləyirsə və standart RTSP protokolunu dəstəkləyirsə açıq qaynaqlı proqram təminatı vasitəsilə bu görüntü əldə oluna və ya canlı izlənilə bilər. Bu başlığımızda açıq qaynaqlı proqram təminatı FFMPEG və NGINX vasitəsilə bu işi yerinə yetirəcəyik.

NGINX və FFMPEG vasitəsilə kamera yayımının canlı izlənilməsi və köhnə yazılarına baxılması

FFmpeg-in FREEBSD 10.1 üzərində quraşdırılması və video/audio fayllarının formatlarının dəyişilməsinə aid misallar

FFmpeg – açıq mənbə kodlu kitabxanaların yığıdır hansı ki, rəqəmsal audio və video yazıları yazmağa, konversiya etməyə və fərqli formatlarda ötürməyə imkan yaradır. Tərkibinə audio/video kodlaşdırma/dekodlaşdırma işini gören **libavcodec** kitabxanasını və mediakonteynerə multipleksləmə/demultipleksləmə libavformat daxil edir. Adı ekspert qrupu **MPEG** və FF-dən əsaslanır.

ffmpeg aşağıdakı komponentlərdən ibarətdir:

ffmpeg – Video faylın bir formatdan digər formata konvertasiya edilməsi üçün CLI utilitidir. Onun köməyiylə həmçinin TV-kartdan real vaxtda videonu tutmaq olar.

ffserver – **HTTP**(RTSP hal-hazırda işlənir) video üçün axın və ya radioverilişlər serveri.

ffplay – SDL və FFMpeg kitabxanalarına əsaslanan sadə mediapleer.

libavcodec – Bütün audio/video kodekləri olan kitabxanadır. Kodeklərin əksəriyyəti ən yaxşı məhsuldarlıq təminatı üçün "sıfırdan" hazırlanmışdır.

libavformat – müxtəlif audio,video formatlar üçün multipleksorlar və demultipleksorların kitabxanasıdır.

libavutil – ffmpeg-in müxtəlif komponentləri üçün standart ümumi alt proqramlarla köməkçi kitabxanadır. Tərkibinə Adler-32, CRC, MD5, SHA1, LZO-dekompresor, Base64 - şifrəleyici/dekoder, DES - şifrəleyici/şifraçan, RC4 - şifrəleyici/şifraçan və AES - şifrəleyici/şifraçan daxil edir.

libpostproc – videonun emalının standart alt proqramlarının kitabxanasıdır.

libswscale – videonun böyüdülməsi üçün kitabxanadır.

libavfilter – **vhook** əvəzinədir, hansı ki, dekoder və koder arasında video axınının dəyişdirilməsinə şərait yaradır.

RTSP – Real Time Streaming Protocol axın protokolu, 1998-ci ildə IETF hazırlanmış və RFC 2326-da təsvir edilmişdir. Tətbiqi protokoldur, multimedia ilə işləyən sistemlərdə məlumat axınının idarə edilməsinin istifadəsi üçün nəzərdə tutulmuşdur. Sayəsində "**Start**" "**Stop**" kimi əməllərin istifadəsi həmçinin serverdə yerləşdirilmiş fayllara vaxt üzrə girişə şərait yaradılır.

RTMP – Real Time Messaging Protocol axın məlumatların ötürülməsi üçün üstün sayılan protokoldur. Əsasən internet vasitəsilə veb-kameralardan video və audio axınların ötürülməsi üçün istifadə olunur.

```
# portsnap fetch extract update      => Portları yeniləyirik
# cd /usr/ports/multimedia/ffmpeg    => Qovluğa daxil oluruq
# make config                          => Aşağıdakı kimi quraşdırırıq
```

```

##### ffmpeg-2.3.6_5.1 #####
x x [ ] AACPLUS AAC support via libaacplus x x
x x [ ] ALSA ALSA audio architecture support x x
x x [ ] AMR_NB AMR Narrow Band audio support (opencore) x x
x x [ ] AMR_WB AMR Wide Band audio support (opencore) x x
x x [ ] ASS Subtitles rendering via libass x x
x x [ ] CDIO Audio CD grabbing with libcdio x x
x x [ ] CELT CELT audio codec support x x
x x [x] DEBUG Build with debugging support x x
x x [x] DOCS Build and/or install documentation x x
x x [ ] FAAC FAAC AAC encoder support x x
x x [x] FDK_AAC AAC audio encoding via Fraunhofer FDK x x
x x [x] FFSERVER Build and install ffmpeg x x
x x [x] FONTCONFIG X11 font configuration support x x
x x [x] FREETYPE TrueType font rendering support x x
x x [x] FREETOR FreeTDR video plugins support x x
x x [ ] GSM GSM codec support x x
x x [x] ICONV Encoding conversion support via iconv x x
x x [ ] JACK JACK audio server support x x
x x [x] LAME LAME MP3 audio encoder support x x
x x [ ] LIBBLURAY Blu-ray discs support via libbluray x x
x x [ ] LIBV4L Video for Linux support x x
x x [ ] MODPLUG ModPlug decoder support x x
x x [ ] OPENAL Audio support via OpenAL x x
x x [x] OPENCV Computer Vision support via OpenCV x x
x x [ ] OPENJPEG Enhanced JPEG graphics support x x
x x [ ] OPTIMIZED_CFLAGS Use extra compiler optimizations x x
x x [ ] OPUS Opus audio codec support x x
x x [ ] PULSEAUDIO PulseAudio sound server support x x
x x [ ] RTMP RTMP protocol support via librtmp x x
x x [x] SCHROEDINGER Dirac video codec support via libschroedinger x x
x x [ ] SDL Simple Direct Media Layer support x x
x x [ ] SPEEX Speex audio format support x x
x x [x] THEORA Ogg Theora video codec support x x
x x [ ] VAAPL VAAPL (GPU video acceleration) support x x
x x [ ] VDPAU VDPAU (GPU video acceleration) support x x
x x [x] VORBIS Ogg Vorbis audio codec support x x
x x [ ] VO_AACENC AAC audio encoding via vo-aacenc x x
x x [ ] VO_AMRWBENC AMR Wide Band encoding via vo-amrwbenc x x
x x [x] VPX VP8/VP9 video codec support x x
x x [ ] X11GRAB Enable x11 grabbing x x
x x [x] X264 H.264 video codec support via x264 x x
x x [ ] X265 H.265 video codec support via x265 x x
x x [x] XVID Xvid MPEG-4 video codec support x x
x x (*) GNUTLS SSL/TLS support via GnuTLS x x
x x ( ) OPENSSL SSL/TLS support via OpenSSL x x
#####
x x [ ] OK <Cancel>
#####

```

```

# make install clean -DBATCH      => FFMPEG-i portlardan yükləyirik
# rehash                          => Binar fayllarını yeniləyirik

```

FFMPEG-in dəstəklədiyi video və audio kodek-lərin siyahısını aşağıdakı əmrlə görə bilərik

```
# ffmpeg -codecs
```

FFMPEG-in dəstəklədiyi video və audio format-ların siyahısını aşağıdakı əmrlə görə bilərik

```
# ffmpeg -formats
```

Bir video formatını (məsələn .MP4) digər bir formata (.AVI) aşağıdakı misaldakı kimi dəyişə bilərik

```
# ffmpeg -i test.mp4 test.avi
```

Hər hansı bir səsli video-dan səsi ayrıca .mp3 formatında çıxaraq:

```
# ffmpeg -i test.avi -vn -ar 44100 -ac 2 -f mp3 test_ses.mp3
```

- i - girişdə istifadə ediləcək faylın adı
- vn - video yazmaq işini dayandır
- ar - audio nüsxənin frekansını təyin elə
- ac - audio kanalın nömrəsini təyin elə
- f - çıxış faylının formatını təyin elə

.WAV faylının .mp3 formatına çevrilməsi

```
# ffmpeg -i test.wav -vn -ar 44100 -ac 2 -f mp3 test.mp3
```

.avi formatının .flv formatına çevrilməsi və müəyyən ölçünün təyin olunması

```
# ffmpeg -i test.avi -ab 56 -ar 44100 -b 200 -r 15 -s 320x240 -f flv test.flv
```

-r - giriş/çıkış faylarının bir saniyedeki kadrın sayını təyin edir
-s - çıxış faylının ekran ölçüsünü təyin edir

Və s.

openRTSP və FFMPEG vasitəsi ilə İP kameradan canlı görüntünün saxlanması

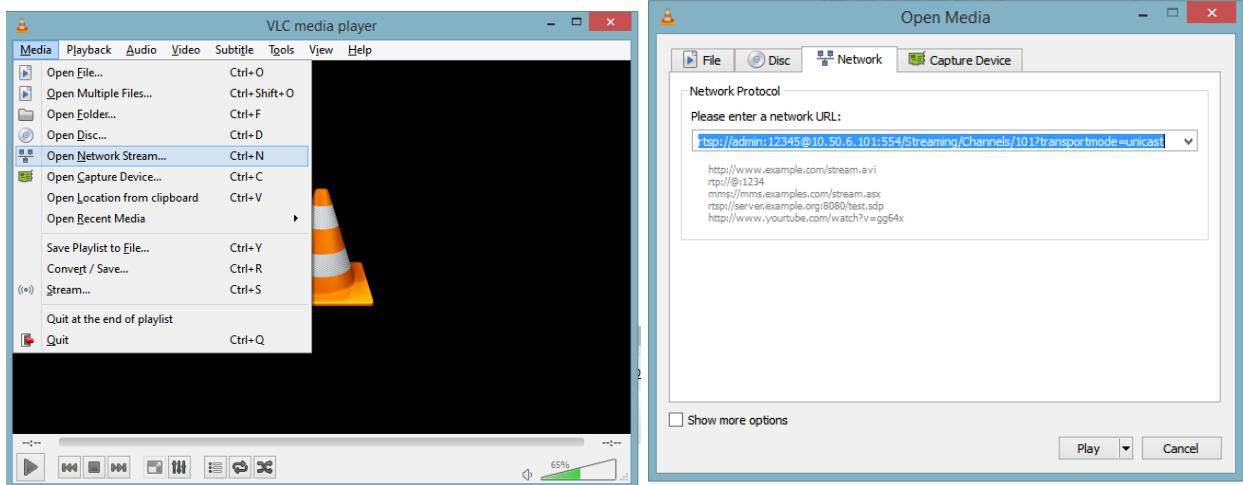
RTSP protokolu vasitəsi ilə VLC player-də hər hansı bir İP kameranın görüntüsünə baxmaq

Windows maşınımıza **VLC player** yükləyirik və şəbəkəsinə girişimiz olduğumuz bir İP kameranın sənədlərindən RTSP URL-lərinə baxırıq.

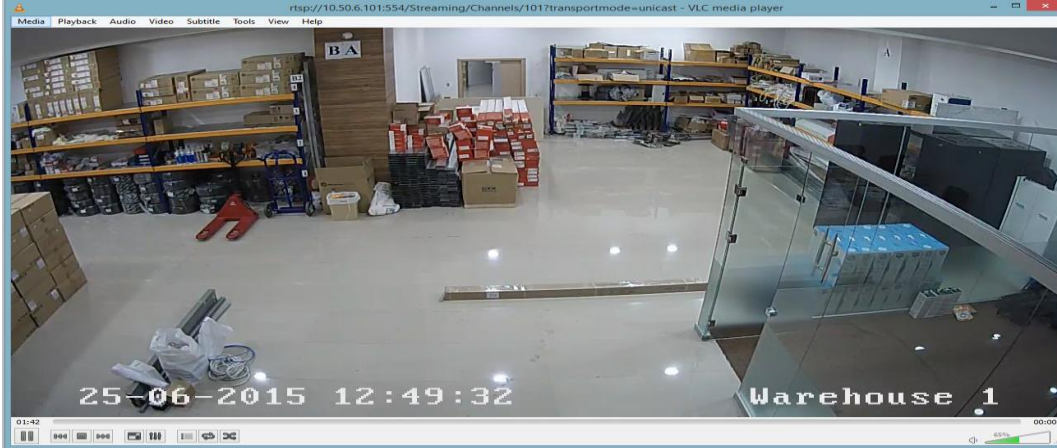
Misal üçün biz şəbəkəmizdə ip ünvanı "10.50.6.101", istifadəçi adı "admin" və şifrəsi "12345" olan bir Hikvision İP kamerasının RTSP ilə canlı görüntüsünə baxacayıq. Hikvision İP kameralarının rəsmi sənədindən təyin etdim ki, rtsp url aşağıdakı kimi olmalıdır.

rtsp://admin:12345@10.50.6.101:554/Streaming/Channels/101?transportmode=unicast

VLC media playeri açıb **Media->Open Network Stream** edib URL-ni daxil edib Play düyməsini sıxırıq.

Və nəticəni gördükdən sonra əmin oluruq ki, RTSP URL işləyir.

Sonra FREEBSD maşınımıza qayıdırırıq.

```
# cd /usr/ports/net/liveMedia      => qovluğa daxil oluruq
# make install clean              => OpenRTSP-ni (LiveMedia) portlardan
yükləyirik
# rehash                          => Binar fayllarını yeniləyirik
```

Sonra aşağıdakı əmrlə bu kameramızdan 1 dəqiqəlik görüntünü .avi formatında freebsd maşınımıza yazaraq:

```
# openRTSP -v -t -d 60s
"rtsp://admin:12345@10.50.6.101:554/Streaming/Channels/101?transportmode=unic
ast" | ffmpeg -i - -y -r 20 -b 1000k -vcodec h264 -f avi test.avi
```

openRTSP

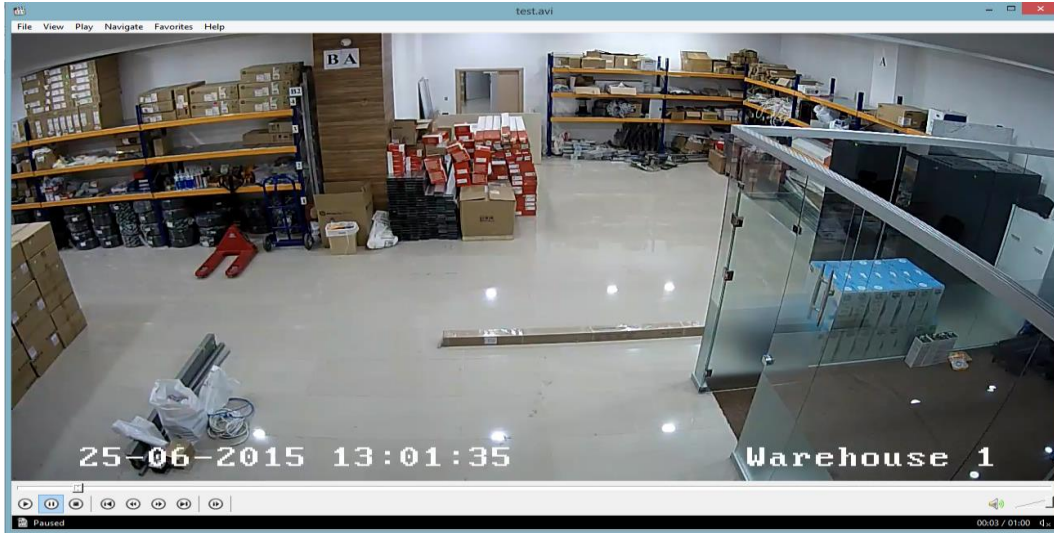
-v - Yalnız video yayımı oxut
-t - RTP/RSTP yayımını TCP üzərindən oxut (susmaya görə UDP olur)
-d - Yayımı oxutma müddəti təyin et

ffmpeg

-y - Çıxış faylının soruşmadan üzərinə yaz
-vcodec - Çıxış faylının video kodekini təyin et

Kamera görüntüsünün yazısı bitdikdən sonra "**winscp.exe**" vasitəsi ilə "**test.avi**" faylını windows maşınımıza atıb windows player-də oxudub test edə bilərik.

Aşağıdakı şəkildən bu nümunənin nəticəsini görə bilərsiniz.

FFserver vasitəsilə video fayllarının və kameradan canlı yayımın web səhifəyə ötürülməsi

Səsli video faylın flv formatında web səhifəyə ötürülməsi

FFserver FFMPEG distributivinin bir hissəsi olduğu üçün FFmpeg paketi yükləndikdə FFserver servisi də hazır vəziyyətdə olur.

```
# cd /usr/local/etc/    => FFserver quraşdırma faylının yerləşdiyi
                        qovluğa daxil oluruq
# ee ffserver.conf      => Quraşdırma faylını açıb aşağıdakı kimi
                        dəyişikliklər edirik
```

```
Port 8090                # FFserver-in qulaq asdığı portu təyin edir
BindAddress 0.0.0.0     # Hansı interfeys ip-de qulaq asdığını təyin edir
MaxHTTPConnections 2000 # En çox ne qədər HTTP qoşulma ola bilər
MaxClients 1000        # En çox ne qədər istifadəçi qoşula bilər
MaxBandwidth 20480     # İstifadəçiyə video yayımı zamanı ən çox izin
                        verdiyin #sürət (kbit/s)
CustomLog /var/log/ffserver.log # Jurnal faylının ünvanı

<Feed feed1.ffm>       # Hər bir mənbə yayım üçün təyin olunmuş ana yayım
File /tmp/feed1.ffm   # Ana yayımın yerləşdiyi ünvan
FileMaxSize 500M      # Ana yayımın fayl ölçüsünə qoyulmuş limit
</Feed>               # Ana yayımı sonlandırmaq üçün istifadə olunur

<Stream video.flv>    # İstifadəçilərə nümayiş olunan son yayım
  Format flv           # son yayımın formatı
  Feed feed1.ffm      # Hansı ana yayıma aid olduğu qeyd olunur (mənbənin
                        # təyini)
  VideoCodec libx264  # Son video yayımın kodekini təyin edir
  VideoFrameRate 30   # Son video yayımın bir saniyəsində olan kadrların sayı
  VideoBitRate 800    # Son video yayımın bit reytni (kb/s) təyin edir
  VideoSize 720x576   # Son video yayımın ekran ölçülərini təyin edir
```

```
# aşağıdaki "AVOption" dəyişənləri birbaşa libavformat, libavdevice və
#libavcodec kitabxanaları ilə əlaqəlidir və 2 cür mövcuddurlar,
#Generic (hər bir kodek üçün istifadə oluna bilən) və Private (yalnız xas
#olduqları kodek üçün istifadə oluna bilən).
AVOptionVideo crf 23
AVOptionVideo preset medium
AVOptionVideo me_range 16
AVOptionVideo qdiff 4
AVOptionVideo qmin 10
AVOptionVideo qmax 51
AVOptionVideo flags +global_header

AudioCodec aac # Ses kodekini təyin edir
Strict -2 # Eksperimental kodekləri məcbur işə
# salmaq üçün istifadə olunur
AudioBitRate 128 # Səs kodekinin bit reytni (kb/s) təyin edir
AudioChannels 2 # Yayım zamanı səs kanallarının sayını təyin edir
AVOptionAudio flags +global_header

</Stream> # Yayımı sonlandırmaq üçün istifadə olunur

<Stream index.html> # Index səhifəsini təyin edir
Format status # Index səhifəsində bizə yayımlar barədə məlumat
verir
</Stream> # Yayımı sonlandırmaq üçün istifadə olunur
```

```
# ee /etc/rc.conf =>Startup faylına ffserverin avtomatik işə düşməsi
üçün aşağıdakı sətiri əlavə edirik
```

```
ffserver_enable="YES"
```

```
# service ffserver start => Ffserveri işə salırıq
```

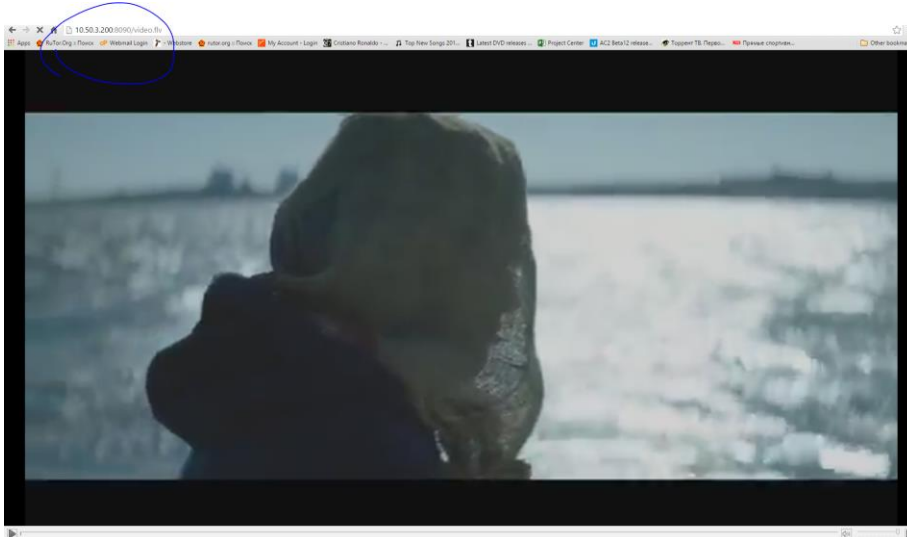
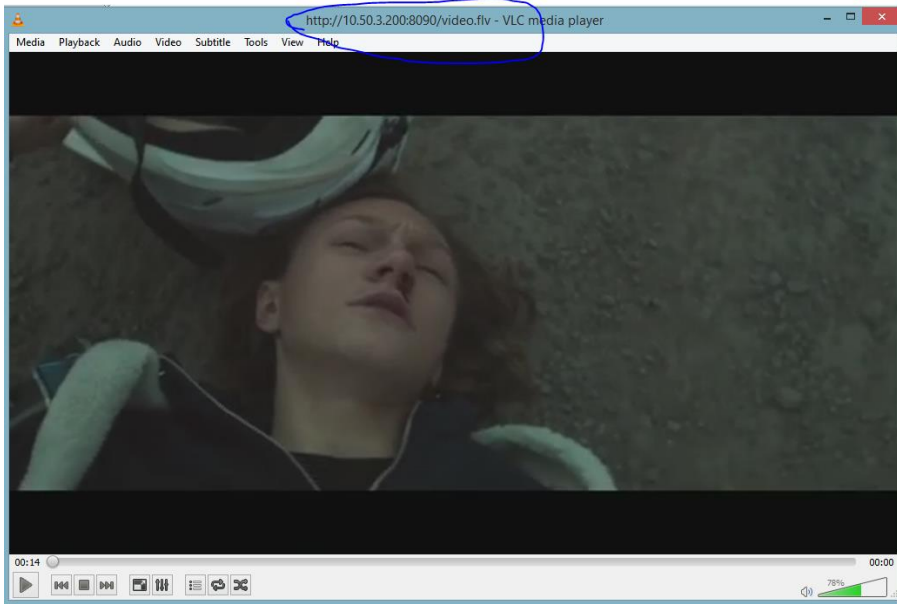
FFserverin jurnallarına quraşdırma faylında qeyd etdiyimiz
"/var/log/ffserver.log" faylından baxa bilərsiniz.

```
root@live:~ # tail -f /var/log/ffserver.log
Mon Jun 29 15:22:39 2015 FFserver started.
```

İndi isə FFserver-ə bir video faylını ötürək

```
# ffmpeg -i /root/test.video/team.mp4 http://localhost:8090/feed1.ffm
```

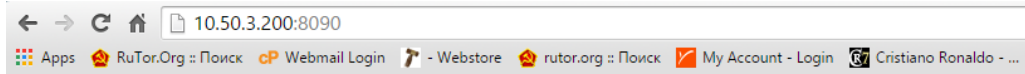
Sonra isə istər uyğun kodekiniz varsa web browser-imizdə, istərsə də VLC
player-imizdə <http://ffserver.ip.add.ress:8090/video.flv> linkini yazıb
videomuzun yayınına baxa bilərik.

Budur, hər şey işlək vəziyyətdədir. **ffserver.conf** quraşdırma faylımızın sonuna əlavə etdiyimiz hissə bizim üçün yayımlarımız barədə status indeks səhifəsi yaradır.

```
</Stream>  
<Stream index.html>  
Format status  
</Stream>
```

Siz web səhifənizdən <http://ffserver.ip.add.ress:8090/> yığıb daxil olsanız, aşağıdakı kimi bir səhifə görəcəksiniz. Yayımlarınıza burdan da daxil ola bilərsiniz.

ffserver Status

Available Streams

Path	Served Conns	bytes	Format	Bit rate kbits/s	Video kbits/s	Audio Codec	Audio kbits/s	Feed
video.flv	4	372M	flv	928	800	libx264	128	libfdk_aac feed1.ffm
index.html	3	3405	-	-	-	-	-	-

Feed feed1.ffm

Stream	type	kbits/s	codec	Parameters
0	audio	128	libfdk_aac	2 channel(s), 44100 Hz
1	video	800	libx264	720x576, q=10-51, fps=23

Connection Status

Number of connections: 1 / 1000

Bandwidth in use: 0k / 20480k

#	File	IP	Proto	State	Target bits/sec	Actual bits/sec	Bytes transferred
1	index.html	10.50.10.59	HTTP/1.1	HTTP_WAIT_REQUEST	0	0	0

Generated at Mon Jun 29 23:28:08 2015

İndi isə kamera yayımını **ffserver** serverinə ötürək. 2-ci bir "Feed" yaradaq, həm videomuzu, həm də kamera yayımımızı serverimizə ötürək.

Bunun üçün eyni quraşdırma faylına aşağıdakı sətirləri **əlavə edirik**. Köhnə dəyişikliklərimiz olduğu kimi qalır.

```
# ee /usr/local/etc/ffserver.conf          => quraşdırma faylımıza daxil olub
                                           Aşağıdakı qırmızı rengli sətirləri
                                           əlavə edirik.
```

```
Port 8090
BindAddress 0.0.0.0
MaxHTTPConnections 2000
MaxClients 1000
MaxBandwidth 20480
CustomLog /var/log/ffserver.log

<Feed feed1.ffm>
File /tmp/feed1.ffm
FileMaxSize 500M
</Feed>

<Stream video.flv>
  Format flv
  Feed feed1.ffm
  VideoCodec libx264
```

```
VideoFrameRate 30
VideoBitRate 800
VideoSize 720x576
AVOptionVideo crf 23
AVOptionVideo preset medium
AVOptionVideo me_range 16
AVOptionVideo qdiff 4
AVOptionVideo qmin 10
AVOptionVideo qmax 51
AVOptionVideo flags +global_header
AudioCodec aac
Strict -2
AudioBitRate 128
AudioChannels 2
AudioSampleRate 44100
AVOptionAudio flags +global_header
</Stream>

# İkinci bir ana yayım yaradırıq
<Feed feed2.ffm>
File /tmp/feed2.ffm
FileMaxSize 500M
</Feed>

# Yeni bir yayım yaradırıq və onu ikinci ana yayıma təyin edirik
<Stream camera.flv>
Format flv
Feed feed2.ffm
VideoCodec libx264
VideoFrameRate 25
VideoBitRate 800
VideoSize 1280x720
AVOptionVideo crf 23
AVOptionVideo preset medium
AVOptionVideo me_range 16
AVOptionVideo qdiff 4
AVOptionVideo qmin 10
AVOptionVideo qmax 51
AVOptionVideo flags +global_header
NoAudio
</Stream>

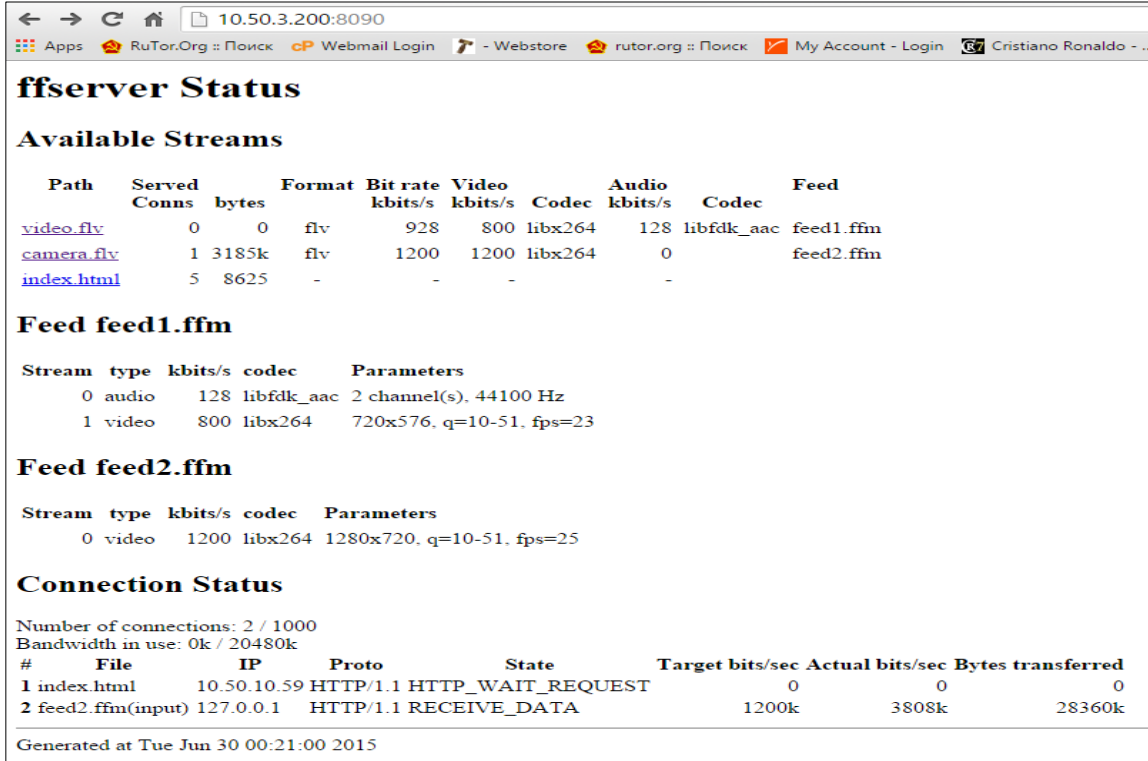
<Stream index.html>
Format status
</Stream>

# service ffmpeg restart          => Ffserver servisini yenidən işə salırıq

Sonra maşınımızda video faylını ötürmək üçün yenə də aşağıdakı əmri daxil edirik:
# ffmpeg -i /root/test.video/team.mp4 http://localhost:8090/feed1.ffm -loglevel debug
```

Eyni zamanda da kamera yayımını ötürmək üçün isə aşağıdakı əmri daxil edirik:
ffmpeg -i
"rtsp://admin:12345@10.50.6.101:554/Streaming/Channels/101?transportmode=unic
ast" <http://localhost:8090/feed2.ffm> -loglevel debug

Status səhifəmizə web browser-dən daxil olub yayımlarımıza baxırıq

ffserver Status

Available Streams

Path	Served Conns	bytes	Format	Bit rate kbits/s	Video kbits/s	Codec	Audio kbits/s	Codec	Feed
video.flv	0	0	flv	928	800	libx264	128	libfdk_aac	feed1.ffm
camera.flv	1	3185k	flv	1200	1200	libx264	0		feed2.ffm
index.html	5	8625	-	-	-	-	-		

Feed feed1.ffm

Stream	type	kbits/s	codec	Parameters
0	audio	128	libfdk_aac	2 channel(s), 44100 Hz
1	video	800	libx264	720x576, q=10-51, fps=23

Feed feed2.ffm

Stream	type	kbits/s	codec	Parameters
0	video	1200	libx264	1280x720, q=10-51, fps=25

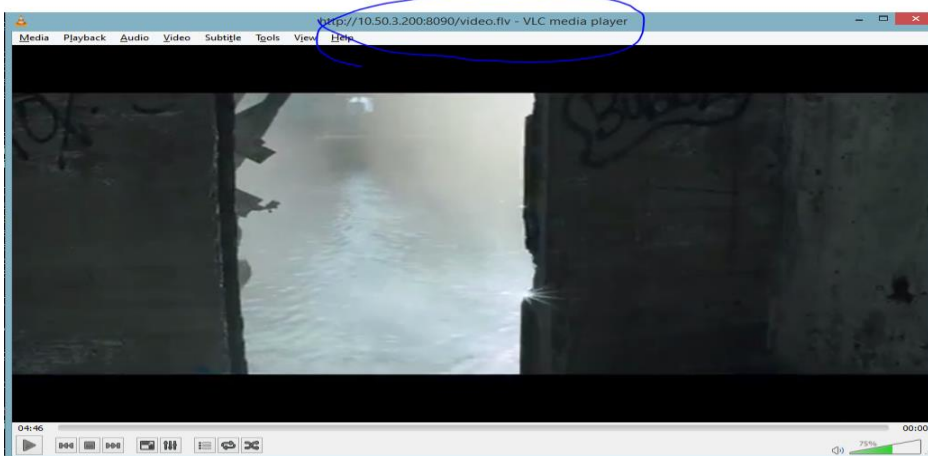
Connection Status

Number of connections: 2 / 1000
 Bandwidth in use: 0k / 20480k

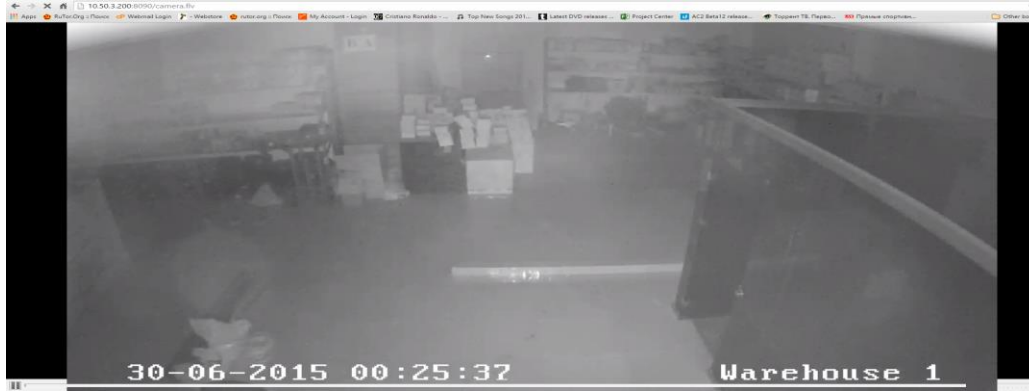
#	File	IP	Proto	State	Target bits/sec	Actual bits/sec	Bytes transferred
1	index.html	10.50.10.59	HTTP/1.1	HTTP_WAIT_REQUEST	0	0	0
2	feed2.ffm(input)	127.0.0.1	HTTP/1.1	RECEIVE_DATA	1200k	3808k	28360k

Generated at Tue Jun 30 00:21:00 2015

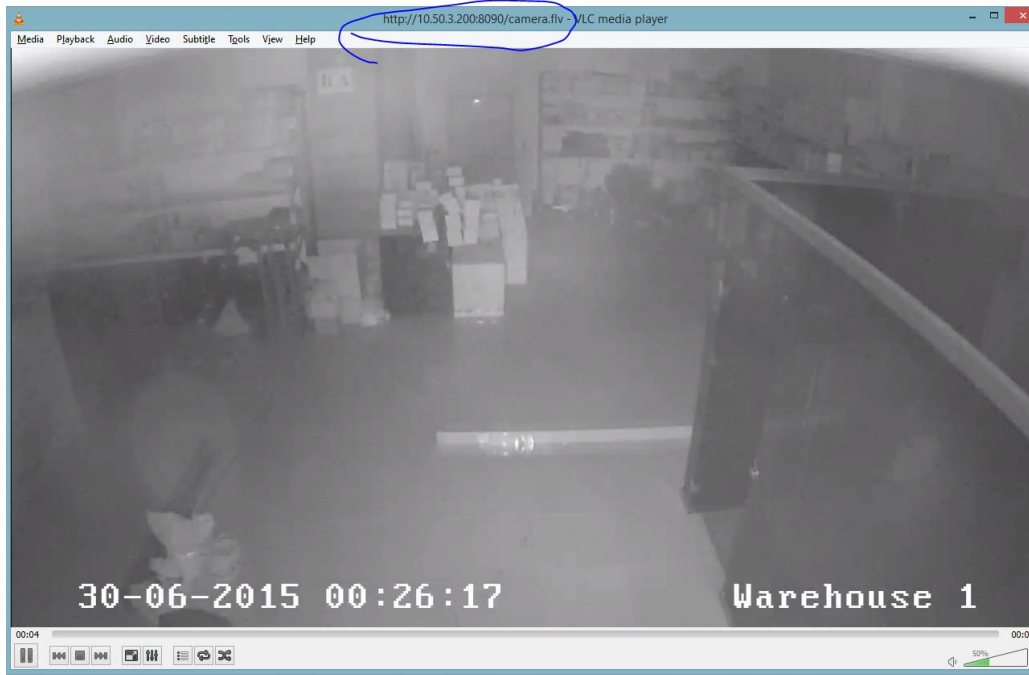
Yenə də **video.flv** yayımına daxil olsa q səsli videomuzu görəcəyik. VLC playerə də daxil edərək bunu əldə edə bilərik. Əvvəlki misalda bunu necə etdiyimizi qeyd etmişik.

Camera.flv yayımına daxil olsaq kameramızın canlı yayımını görəcəyik. FLV kodekini web browseriniz dəstəkləyirsə aşağıdakı kimi nəticə əldə edəcəksiniz.

VLC player-də isə aşağıdakı kimi nəticə əldə edəcəksiniz.

Kamera yayımınızı FFserver işə düşdükdən sonra avtomatik olaraq ffserver-ə dartmağını istəyirsinizsə, **/usr/local/etc/ffserver.conf** quraşdırma faylında aşağıda göstərilən **qırmızı** rənglə olan dəyişiklikləri edirik:

```
Port 8090
BindAddress 0.0.0.0
MaxHTTPConnections 2000
MaxClients 1000
MaxBandwidth 20480
CustomLog /var/log/ffserver.log
```

```
<Feed feed1.ffm>
File /tmp/feed1.ffm
FileMaxSize 500M
</Feed>

<Stream video.flv>
  Format flv
  Feed feed1.ffm
  VideoCodec libx264
  VideoFrameRate 30
  VideoBitRate 800
  VideoSize 720x576
  AVOptionVideo crf 23
  AVOptionVideo preset medium
  AVOptionVideo me_range 16
  AVOptionVideo qdiff 4
  AVOptionVideo qmin 10
  AVOptionVideo qmax 51
  AVOptionVideo flags +global_header
  AudioCodec aac
  Strict -2
  AudioBitRate 128
  AudioChannels 2
  AudioSampleRate 44100
  AVOptionAudio flags +global_header
</Stream>

<Feed feed2.ffm>
File /tmp/feed2.ffm
FileMaxSize 500M

# Aşağıdaki əmri FFserver işə düşdükdə avtomatik olaraq yerinə yetirərək
# "feed2" ana yayımı üçün mənbəni kameranın RTSP yayımından alır
Launch ffmpeg -i
"rtsp://admin:12345@10.50.6.101:554/Streaming/Channels/101?transportmode=unic
ast"
</Feed>

<Stream camera.flv>
  Format flv
  Feed feed2.ffm
  VideoCodec libx264
  VideoFrameRate 25
  VideoBitRate 800
  VideoSize 1280x720
  AVOptionVideo crf 23
  AVOptionVideo preset medium
  AVOptionVideo me_range 16
  AVOptionVideo qdiff 4
  AVOptionVideo qmin 10
  AVOptionVideo qmax 51
```



```
# edirik
include sites-enabled/*;
include sites-available/*;
server {
    listen      80;
    server_name localhost;

    #charset koi8-r;

    #access_log logs/host.access.log main;

    location / {
        root    /usr/local/www/nginx;
        index  index.html index.htm;
    }

    #error_page 404              /404.html;

    # redirect server error pages to the static page /50x.html
    #
    error_page 500 502 503 504 /50x.html;
    location = /50x.html {
        root    /usr/local/www/nginx-dist;
    }
}

# RTMP protokolunun quraşdırmasını edirik
rtmp {
    # Giriş jurnal faylını və tam ünvanını təyin edirik
    access_log /var/log/nginx/rtmp_access.log;
    server {
        listen 1935;                # qulaq asdığı portu təyin edirik
        application live {
            live on;                # 'Live' adında tətbiqetmə
        }
    }
}

# Aşağıdakı exec_static əmrləri vasitəsi ilə NGINX işə düşdüyü zaman
#avtomatik olaraq "live" tətbiqetməsində "camera1" və "camera2" yayımlarına
#hərəsinə fərqli bir kamera yayımı ötürəcək

    exec_static /usr/local/bin/ffmpeg -i rtsp://10.41.10.25:554/
-c copy -f flv rtmp://localhost/live/camera1;
    exec_static /usr/local/bin/ffmpeg -i rtsp://10.41.10.4:554/ -
c copy -f flv rtmp://localhost/live/camera2;

    record all;    # Görüntünün yaddaşda saxlanması təmin edir
    record_path /var/videos;    # saxlanılan videoların
    ünvanı
```



```

        record_suffix _%d-%b-%y-%T.flv;      # hər saxlanılan .flv
                                                #videonun adına tarix və
                                                #vaxt möhrü vurur
        record_interval 60m;                # 60 deqiqelik video fayllar
yaradır
    }
}

```

```

# mkdir /var/log/nginx/                    => Jurnal faylı üçün qovluq yaradırıq
# mkdir /usr/local/etc/nginx/sites-enabled => qovluğunu yaradırıq
# mkdir /usr/local/etc/nginx/sites-available => qovluğunu yaradırıq
# mkdir /var/videos                        => Videoların saxlanacağı qovluğu yaradırıq
# chown www:www /var/videos/              => NGINX demonuna bu qovluğa kamera yayımını
                                                saxlamağa izin verilir
# nginx -t                                => əmri ilə əsas quraşdırma faylımızı
yoxlayırıq

```

Bizə bu çıxarışı qaytarırsa, quraşdırma faylında sintaksis səhvi yoxdur.

```

root@live:/usr/local/etc/nginx # nginx -t
nginx: the configuration file /usr/local/etc/nginx/nginx.conf syntax is ok
nginx: configuration file /usr/local/etc/nginx/nginx.conf test is successful
root@live:/usr/local/etc/nginx # █

```

```

# cd /usr/local/etc/nginx/sites-enabled/    => Qovluğuna daxil oluruq
# ee camera1.conf                          => "camera1.lan" virtual hostu üçün quraşdırma faylı
                                                yaradırıq və aşağıdakı vəziyyətə gətiririk

```

```

server {
    listen 80;
    server_name camera1.lan;                # virtual hostun adını təyin edirik

# Virtual hostun bütün fayllarının yerləşdiyi qovluğun ünvanını göstəririk və
# index fayllarını təyin edirik
    location / {
        root /usr/local/www/camera1.lan;
        index index.php index.html index.htm;
    }
}

```

```

# mkdir /usr/local/www/camera1.lan        => camera1.lan virtual hostunun
                                                faylları üçün qovluğu yaradırıq
# cd /usr/local/www/camera1.lan          => Həmin qovluğa daxil oluruq

```

```

# ee index.html                            => Indeks səhifəsi yaradırıq və aşağıdakı
                                                kimi əlavələr edirik

```

JWPLAYER-i <http://www.adrive.com/public/pN4j4w/jwplayer.zip> linkindən Windows maşınıza endirib, içindəkiləri **WINSCP.EXE** vasitəsi ilə FreeBSD serverinizdə `/usr/local/www/camera1.lan` qovluğuna atırsınız.

```
# ee index.html          => İndeks faylı yaradırıq və quraşdırmamızı edirik
```

```
# İndeks səhifəsinə JWPLAYER-i daxil edirik
<script type="text/javascript" src="jwplayer.js"></script>

<div id="jwplayer.flash.swf">Loading the player ...</div>

  <script type="text/javascript">

    jwplayer('jwplayer.flash.swf').setup({

# Jwplayer üçün oxudacağı faylı təyin edirik. Burada Live tətbiqetməsi
# altında yaratdığımız camera1 yayımı olacaq, hansı ki, buna NGINX-in əsas
# quraşdırma faylında exec_static sintaksisin köməyi ilə yerinə yetirdiyimiz
# 10.41.10.25 ünvanlı kameramızın RTSP yayımı olacaq. Yuxarıda NGINX web
# serverimizin əsas quraşdırma faylında bunu görə bilərsiniz.

# aşağıdakı linkdə NGINX web serverimizin interfeys ip ünvanını yazırıq

    file: 'rtmp://10.50.3.200/live/camera1',

    # Jwplayer-in indeks səhifəsindəki ölçülər
    width: '1280',
    height: '720',
    aspectratio: '16:9'
  });
</script>
```

```
# cd /usr/local/etc/nginx/sites-enabled/          => qovluğuna daxil oluruq
# cp camera1.conf camera2.conf                    => "camera2.lan" virtual hostunun
                                                    quraşdırma faylını camera1.conf-dan
                                                    nüsxələyirik

# ee camera2.conf                                => Qırmızı ilə qeyd olunan dəyişiklikləri
edirik
```

```
server {
    listen 80;
    server_name camera2.lan;    # virtual hostun adını təyin edirik

# Virtual hostun bütün fayllarının yerləşdiyi qovluğun ünvanını göstəririk və
# index fayllarını təyin edirik
    location / {
        root /usr/local/www/camera2.lan;
        index index.php index.html index.htm;
    }
}
```

```
# cd /usr/local/www/          => Qovluğuna daxil oluruq
# cp -r camera1.lan/ camera2.lan/    => camera1.lan qovluğunu bütün fayl
```

```

# cd camera2.lan/          => Nüsxələnmiş qovluğa daxil oluruq
# ee index.html           => İndeks səhifəsinin quraşdırma faylını açıb
                           aşağıda qırmızı ilə göstərilmiş dəyişiklikləri
                           edirik

```

```

# İndeks səhifəsinə JWPLAYER-i daxil edirik
<script type="text/javascript" src="jwplayer.js"></script>

<div id="jwplayer.flash.swf">Loading the player ...</div>

    <script type="text/javascript">

        jwplayer('jwplayer.flash.swf').setup({

# Jwplayer üçün oxudacağı faylı təyin edirik. Burada Live tətbiqetməsi
# altında yaratdığımız cameral yayımı olacaq, hansı ki, buna NGINX-in əsas
# quraşdırma faylında exec_static sintaksisin köməyi ilə yerinə yetirdiyimiz
# 10.41.10.4 ünvanlı kameramızın RTSP yayımı olacaq. Yuxarıda NGINX web
# serverimizin əsas quraşdırma faylında bunu görə bilərsiniz.

# aşağıdakı linkdə NGINX web serverimizin interfeys ip ünvanını yazırıq
    file: 'rtmp://10.50.3.200/live/camera2',

    # Jwplayer-in indeks səhifəsindəki ölçülər
    width: '1280',
    height: '720',
    aspectratio: '16:9'

});
</script>

```

```

# cd /usr/local/etc/nginx/sites-enabled/    => qovluğuna daxil oluruq
# cp cameral.conf play.conf                => Kameranın köhnə yazılarına baxmaq üçün
                                             yaratmaq istədiyimiz "play.lan" virtual
                                             hostunun quraşdırma faylını mövcud
                                             cameral.conf quraşdırma faylından
                                             nüsxələyirik

# ee play.conf                             => Qırmızı ilə qeyd olunan dəyişiklikləri
edirik

```

```

server {
    listen 80;
    server_name play.lan; # virtual hostun adını təyin edirik

# Virtual hostun bütün fayllarının yerləşdiyi qovluğun ünvanını göstəririk və
# indeks fayllarını ləğv edib əvəzinə bir başqa qovluqda olan faylları indeks
# olaraq göstərməyini tələb edirik
    location / {
        root /var/videos;
        autoindex on;
    }
}

```

```
#index index.php index.html index.htm;
}
}
```

ee /etc/rc.conf =>Startup faylına NGINX-in avtomatik işə düşməsi üçün aşağıdakı sətiri əlavə edirik

```
nginx_enable="YES"
```

```
NGINX-i işə salırıq
# service nginx start
```

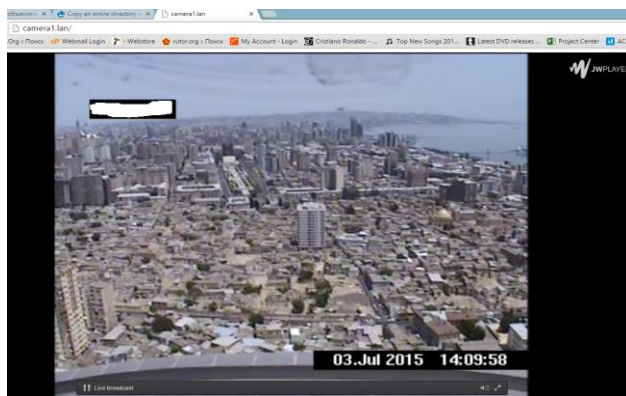
Jurnal faylına fərqli pəncərədə açırıq
tail -f /var/log/nginx/nginx-error.log

```
2015/07/03 13:53:52 [notice] 35566#0: SSL/TLS:pid:1001900, built on 1001900
2015/07/03 13:53:52 [notice] 35566#0: hw.ncpu: 4
2015/07/03 13:53:52 [notice] 35566#0: net.inet.tcp.sendspace: 32768
2015/07/03 13:53:52 [notice] 35566#0: kern.ipc.somaxconn: 128
2015/07/03 13:53:52 [notice] 35566#0: getrlimit(RLIMIT_NFILE): 117270:117270
2015/07/03 13:53:52 [notice] 35567#0: start worker processes
2015/07/03 13:53:52 [notice] 35567#0: start worker process 35568
2015/07/03 13:53:52 [info] 35568#0: exec: starting managed child '/usr/local/bin/ffmpeg'
2015/07/03 13:53:52 [info] 35568#0: exec: starting managed child '/usr/local/bin/ffmpeg'
2015/07/03 13:53:53 [info] 35568#0: *1 client connected '10.50.3.200'
2015/07/03 13:53:53 [info] 35568#0: *1 connect: app=live args="" flashver=FMLE/3.0 (compatible; Lavf55.48' swf_url='rtmp://10.50.3.200:1935/live' page_url='' a
odcs=0 vcodecs=0 object encoding=0, client: 10.50.3.200, server: 0.0.0.0:1935
2015/07/03 13:53:54 [info] 35568#0: *1 createStream, client: 10.50.3.200, server: 0.0.0.0:1935
2015/07/03 13:53:54 [info] 35568#0: *1 publish: name=camera2 args="" type=live silent=0, client: 10.50.3.200, server: 0.0.0.0:1935
2015/07/03 13:53:54 [info] 35568#0: *2 client connected '10.50.3.200'
2015/07/03 13:53:55 [info] 35568#0: *2 connect: app=live args="" flashver=FMLE/3.0 (compatible; Lavf55.48' swf_url='rtmp://10.50.3.200:1935/live' page_url='' a
odcs=0 vcodecs=0 object encoding=0, client: 10.50.3.200, server: 0.0.0.0:1935
2015/07/03 13:53:55 [info] 35568#0: *2 createStream, client: 10.50.3.200, server: 0.0.0.0:1935
2015/07/03 13:53:55 [info] 35568#0: *2 publish: name=camera1 args="" type=live silent=0, client: 10.50.3.200, server: 0.0.0.0:1935
```

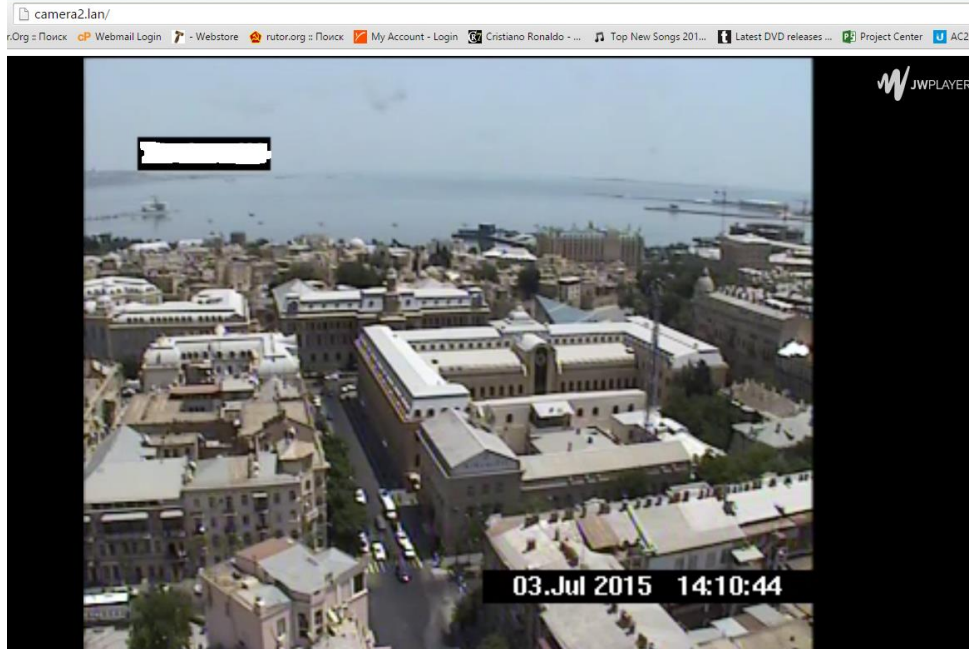
"Exec" əmrlərinin işə düşdüyünü və 2 ədəd (camera1 və camera2) yayımın avtomatik yarandığını görə bilərik. Yayımılara baxmaq üçün ilk öncə Virtual Host məntiqinin işə düşməsi üçün windows maşınımda C:\Windows\System32\drivers\etc\hosts faylına aşağıdakı sətirləri əlavə etmək lazımdır.

```
10.50.3.12 atportal
10.50.3.219 qutqasinli.lan
10.50.3.219 atv.lan
#Nginx veb serverimizin IP unvani ve qarshısında her bir virtual hostun adı
10.50.3.200 camera1.lan
10.50.3.200 camera2.lan
10.50.3.200 play.lan
```

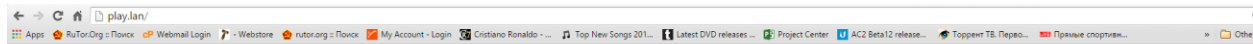
Dəyişiklikləri edib yadda saxladıqdan sonra, web browser-imizdə virtual hostlara daxil oluruq və Jwplayer-də **PLAY** düyməsini sıxırıq.
<http://camera1.lan/>

<http://camera2.lan/>

Gördüyümüz kimi hər bir fərqli virtual host-da fərqli kameraların canlı yayımını görürük
İndi isə Kamera yayımlarının köhnə video yazılarına baxaq
web browser-imizdən <http://play.lan/> səhifəsini açırıq. Aşağıdakı kimi bir səhifə açılacaq və oradaq yayımımızın adları və tarix möhrü olan **1 saatlıq .flv** video fayllarını görə bilərsiniz.

Index of /

File Name	Size	Modified
../		
camera1_03-Jul-15-14:25:13.flv	7862784	03-Jul-2015 09:27
camera2_03-Jul-15-14:25:12.flv	8235389	03-Jul-2015 09:27

Bunlardan hansınınsa üzərinə sıxsaq, web browser-iniz kodeki dəstəkləyirsə əlavə səhifədə açacaq. Əgər, yoxdursa bu video faylını maşınıınıza endirəcək.

Gördüyümüz kimi hər şey işləyir 😊

BÖLÜM 17

Sistem və şəbəkə resurslarının monitorinqi

- FreeBSD Cacti yüklənməsi və qurulması
- Ubuntu üzərində Nagios server və client qurulması
- FreeBSD server üzərində NRPE agentin yüklənməsi

Hər bir müəssisənin daxilində şəbəkə və sistem resursları kifayət qədər böyükdə və onların **24/7** işləməsi tələbi olduqda, həmin sistem və şəbəkə avadanlıqlarının monitorinqi tələbi mütləq şərt olacaq. Başlığımızda monitorinq üçün açıq qaynaqlı Nagios program təminatından istifadə edəcəyik. Program təminatı şəbəkəni SNMP protokolu, serverləri isə spesifik agent vasitəsilə monitorinq edir və təyin edilən şərtlərə əsaslanaraq məktub və ya sms yollayır.

SNMPD-ni quraşdırırıq:

```
cd /usr/local/etc
mkdir snmp
cd snmp/
ee snmpd.conf      # snmpd.conf faylı yaradıb daxilinə aşağıdakı sətirləri
                  # əlavə edirik.
syslocation "Azerbaijan"
syscontact cacti
rwuser freebsd noauth
rocommunity freebsd # Router-lə danışmaqda istifadə edilən pre-shared key
rwcommunity freebsd
trapsink localhost freebsd # Localhost üçün pre-shared key
trap2sink localhost freebsd
informsink localhost freebsd
trapcommunity freebsd
authtrappenable 2

/usr/local/etc/rc.d/snmpd start # İşə salırıq
```

RRDTool-u yükləyirik (Asılılığında çoxlu paketlər olduğuna görə uzun vaxt alacaq):

```
cd /usr/ports/databases/rrdtool # Port ünvanına daxil oluruq
BATCH=yes make WITHOUT="PERL_MODULE" install # Perl modulsuz yükləyirik
echo 'rrdcached_enable="YES"' >> /etc/rc.conf # Startup-a əlavə edirik
```

MySQL-i yükləyək:

```
cd /usr/ports/databases/mysql55-server # Port ünvanına daxil oluruq
BATCH=yes make -DWITH_OPENSSL install # Yükləyirik
echo 'mysql_enable="YES"' >> /etc/rc.conf # Startup-a əlavə edirik
/usr/local/etc/rc.d/mysql-server start # İşə salırıq
```

Cacti üçün baza istifadəçi və şifrə yaradıırıq:

```
mysql -uroot -p # MySQL-ə qoşuluruq
```

```
mysql> CREATE DATABASE cacti;
Query OK, 1 row affected (0.01 sec)
```

```
mysql> GRANT ALL ON cacti.* TO cacti@localhost IDENTIFIED BY 'freebsd'; FLUSH
PRIVILEGES;
Query OK, 0 rows affected (0.00 sec)
Query OK, 0 rows affected (0.00 sec)
```

Bazamızın root istifadəçisinə şifrə təyin edirik və şifresiz istifadəçiləri söndürürük:

```
mysql> use mysql
mysql> update user set password=password("freebsd") where user="root";
mysql> delete from user where user="";
mysql> FLUSH PRIVILEGES;
```

Apache-i yükləyirik:

```
echo "DEFAULT_VERSIONS+=apache=2.2" >> /etc/make.conf
cd /usr/ports/www/apache22 # Port ünvanına daxil oluruq
BATCH=yes make -DWITHOUT_IPV6 install # Yükləyirik
echo 'apache22_enable="YES"' >> /etc/rc.conf # Startup-a əlavə edirik
```

`/usr/local/etc/apache22/httpd.conf` - Aşağıdakı sətirləri əlavə edirik və `DirectoryIndex` sətirinin qarşısını görünən kimi edirik:

```
DirectoryIndex index.php index.html
AddType application/x-httpd-php .php
AddHandler php5-script .php
```

`/usr/local/etc/apache22/Includes/cacti.conf` - Fayla aşağıdakı mətni əlavə edirik və yadda saxlayırıq

```
<Directory "/usr/local/share/cacti/">
AllowOverride None
Options None
Order allow,deny
Allow from all
</Directory>
Alias /cacti "/usr/local/share/cacti/"
```

```
/usr/local/etc/rc.d/apache22 start # Apache-ı işə salırıq
```

PHP5-i yükləyirik:

```
cd /usr/ports/lang/php53 # Port ünvanına daxil oluruq
BATCH=yes lang_php53_UNSET=CGI lang_php53_UNSET=IPV6 lang_php53_SET=APACHE
make install # Yükləyirik
```

```
cp /usr/local/etc/php.ini-production /usr/local/etc/php.ini # Konfiq faylını
nüsxələyirik
```

`/usr/local/etc/php.ini` - faylın içində `date.timezone` sətirini aşağıdakı kimi edirik:

```
[Date]
date.timezone = 'Asia/Baku'
```

```
cd /usr/ports/databases/php53-mysql # MySQL connect üçün istifadə edilir
BATCH=yes make install # Yükləyirik
```

```
cd /usr/ports/net-mgmt/php53-snmp # SNMP üçün tələb edilir
BATCH=yes make install # Yükləyirik
```

```
cd /usr/ports/lang/php53-extensions # PHP5 genişlənmələrini yükləyirik
BATCH=yes make install
```

```
cd /usr/ports/www/php53-session # Session-u yükləyirik
BATCH=yes make install
```

```

cd /usr/ports/net/php53-sockets          # Socket-lərə üçün tələb edilir
BATCH=yes make install

cd /usr/ports/textproc/php53-xml        # Reportlar üçün tələb edilə bilər
BATCH=yes make install

cd /usr/ports/graphics/php53-gd         # Həmçinin lazımdır və yükləyirik
BATCH=yes make WITHOUT="X11" install

CACTI-ni yükləyək və config edək:
cd /usr/ports/net-mgmt/cacti            # Portuna daxil oluruq
BATCH=yes make install                  # Yükləyirik

cd /usr/ports/net-mgmt/cacti-spine      # Sürəti artırmaq üçün istifadə edilir.
BATCH=yes make install

mysql -u cacti -pfrebsd cacti < /usr/local/share/cacti/cacti.sql
                                         # Bazanı import edirik

/usr/local/share/cacti/include/config.php - Faylda aşağıdakı sətirləri uyğun
olaraq quraşdırırıq:
$database_type = "mysql";
$database_default = "cacti";
$database_hostname = "localhost";
$database_username = "cacti";
$database_password = "frebsd";
$database_port = "3306";
$database_ssl = false;

/etc/crontab faylına aşağıdakı sətiri əlavə edirik ki, 5 dəqiqədən bir poller
işə düşsün:
# Cacti Cron
*/5 * * * * root /usr/local/bin/php
/usr/local/share/cacti/poller.php >> /usr/local/share/cacti/log/poller.log
2>&1

Öz rahatçılığımız üçün CACTI qovluğuna symlink yaradıırıq və ünvanı daxil
oluruq:
ln -s /usr/local/share/cacti/ /
cd /cacti
mkdir /usr/local/share/cacti/log/        # Jurnal qovluğu yaradıırıq
touch /usr/local/share/cacti/log/poller.log # Poller jurnal faylı yaradıırıq
mkdir /var/log/cacti/                    # CACTI jurnal faylı üçün
                                           qovluq yaradıırıq
touch /var/log/cacti/log                  # CACTI jurnal faylı yaradıırıq
mkdir -p /var/db/cacti/rra/              # CACTI RRD bazası üçün qovluq yaradıırıq
chown -R root:wheel /var/db/cacti/      # Bütün CACTI-e aid olan ünvanları root
                                           adından edirik (BUG)
chown -R /var/log/cacti/

```

Mütləq tələb edilməyən portları yalnız rahatçılığımız üçün yükləyirik:

```
cd /usr/ports/ftp/wget
BATCH=yes make WITHOUT="IDN IPV6 NLS" install
```

```
cd /usr/ports/sysutils/screen
BATCH=yes make WITHOUT="INFO NETHACK" install
```

```
cd /usr/ports/editors/vim-lite
BATCH=yes make install
```

Reboot edirik və prosesləri yoxlayırıq:

```
reboot
```

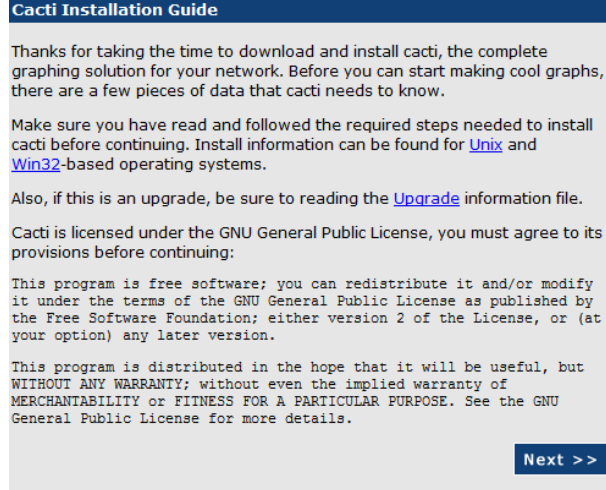
```
ps aux | egrep 'httpd|snmpd|mysqld|rrdcached|sshd'
```

```
root    989    0.0  0.1  46876  3868 ??  Is   10:10AM   0:00.00 /usr/sbin/sshd
mysql  14126    0.0  0.0  14536  1896 ??  Is   11:37AM   0:00.02 /bin/sh
/usr/local/bin/mysqld_safe --defaults-extra-file=/var/db/mysql/my.cnf --
user=mysql --datadir=/var/db/
mysql  14224    0.0  1.2  267504 51632 ??  I    11:37AM   0:02.07
/usr/local/libexec/mysqld --defaults-extra-file=/var/db/mysql/my.cnf --
basedir=/usr/local --datadir=/var/db/m
root   18540    0.0  0.3  106096 12248 ??  Is   12:57PM   0:00.00
/usr/local/bin/rrdcached -s www -l /var/run/rrdcached.sock -p
/var/run/rrdcached.pid
root   34290    0.0  0.2   64684   6512 ??  S    10:47AM   0:30.41
/usr/local/sbin/snmpd -p /var/run/net_snmpd.pid
root   63849    0.0  0.2  150580  9244 ??  Ss   12:09PM   0:00.16
/usr/local/sbin/httpd -DNOHTTPACCEPT
www    63850    0.0  0.2  150580  9256 ??  S    12:09PM   0:00.01
/usr/local/sbin/httpd -DNOHTTPACCEPT
www    63851    0.0  0.2  150580  9256 ??  I    12:09PM   0:00.00
/usr/local/sbin/httpd -DNOHTTPACCEPT
www    63852    0.0  0.2  150580  9264 ??  I    12:09PM   0:00.00
/usr/local/sbin/httpd -DNOHTTPACCEPT
www    63853    0.0  0.2  150580  9256 ??  I    12:09PM   0:00.00
/usr/local/sbin/httpd -DNOHTTPACCEPT
www    63854    0.0  0.2  150580  9256 ??  I    12:09PM   0:00.00
/usr/local/sbin/httpd -DNOHTTPACCEPT
root   95844    0.0  0.1   72136  4400 ??  Ss   10:34AM   0:07.40 sshd:
root@pts/1 (sshd)
root   18547    0.0  0.0   16312  1792  1  S+   12:58PM   0:00.00 egrep
httpd|snmpd|mysqld|rrdcached|sshd
```

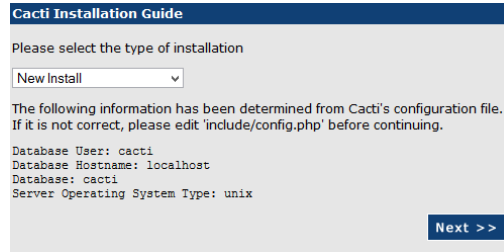
Artıq CACTi-yə webdən yetki ala bilərsiniz:

<http://server-ip-address/cacti> avtomatik olaraq

<http://10.99.3.197/cacti/install/> səhifəsinə yönləndirəcək:

NEXT düyməsinə sıxırıq və aşağıdakı şəkil çap olunur:

New Install seçirik və **Next** düyməsinə sıxırıq (Aşağıdakı şəkil çap edilir, RRDTool və NET-SNMP-nib versiyasını düzgün seçib **Finish** düyməsinə sıxırıq):

Cacti Installation Guide

Make sure all of these values are correct before continuing.

[FOUND] RRDTOOL Binary Path: The path to the rrdtool binary.

[OK: FILE FOUND]

[FOUND] PHP Binary Path: The path to your PHP binary file (may require a php recompile to get this file).

[OK: FILE FOUND]

[FOUND] snmpwalk Binary Path: The path to your snmpwalk binary.

[OK: FILE FOUND]

[FOUND] snmpget Binary Path: The path to your snmpget binary.

[OK: FILE FOUND]

[FOUND] snmpbulkwalk Binary Path: The path to your snmpbulkwalk binary.

[OK: FILE FOUND]

[FOUND] snmpgetnext Binary Path: The path to your snmpgetnext binary.

[OK: FILE FOUND]

[FOUND] Cacti Log File Path: The path to your Cacti log file.

[OK: FILE FOUND]

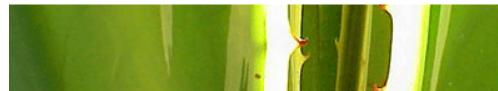
SNMP Utility Version: The type of SNMP you have installed. Required if you are using SNMP v2c or don't have embedded SNMP support in PHP.

RRDTOOL Utility Version: The version of RRDTOOL that you have installed.

NOTE: Once you click "Finish", all of your settings will be saved and your database will be upgraded if this is an upgrade. You can change any of the settings on this screen at a later time by going to "Cacti Settings" from within Cacti.

Finish

Aşağıdaki səhifədə susyama görə olan istifadəçi adı və şifrə **admin-dir**:

User Login

Please enter your Cacti user name and password below:

User Name:

Password:

Növbəti şəkildə göstərildiyi kimi şifrəni dəyişirik:

User Login

*** Forced Password Change ***

Please enter a new password for cacti:

Password:

Confirm:

Spine

Sürəti artırmaq üçün spine-i quraşdırırıq(**cmd.php** əvəzinə **spine** istifadə edirik):

```
cp /usr/local/etc/spine.conf.sample /usr/local/etc/spine.conf #  
Quraşdırma faylını  
nüsxələyirik
```

/usr/local/etc/spine.conf faylında aşağıdakı sətirləri uyğun olaraq quraşdırırıq.

```
DB_Host      localhost  
DB_Database  cacti  
DB_User      cacti  
DB_Pass      freebsd  
DB_Port      3306  
DB_PreG      0
```

ICMP ilə yoxlanış eləmək üçün SETUID yetkisini spine-a veririk:

```
chmod +s /usr/local/bin/spine ; chown 0:0 /usr/local/bin/spine
```

Sonra Cacti interfeysində **Console -> Configuration -> Settings** bölümünə daxil oluruq:

console
graphs

Console

Create

New Graphs

Management

Graph Management

Graph Trees

Data Sources

Devices

Collection Methods

Data Queries

Data Input Methods

Templates

Graph Templates

Host Templates

Data Templates

Import/Export

Import Templates

Export Templates

Configuration

Settings

Plugin Management

Utilities

System Utilities

User Management

Logout User

You are now logged into **Cacti**. You can follow these basic steps to get started.

- [Create devices](#) for network
- [Create graphs](#) for your new devices
- [View](#) your new graphs

Sonra **PATHS** TAB altında **Spine Poller File Path: /usr/local/bin/spine** edirik və **SAVE** düyməsinə sıxırıq:

General
Paths
Poller
Graph Export
Visual
Authentication

Cacti Settings (Paths)

Required Tool Paths

snmpwalk Binary Path
The path to your snmpwalk binary. [OK: FILE FOUND]

snmpget Binary Path
The path to your snmpget binary. [OK: FILE FOUND]

snmpbulkwalk Binary Path
The path to your snmpbulkwalk binary. [OK: FILE FOUND]

snmpgetnext Binary Path
The path to your snmpgetnext binary. [OK: FILE FOUND]

RRDTool Binary Path
The path to the rrdtool binary. [OK: FILE FOUND]

RRDTool Default Font
For RRDtool 1.2, the path to the True Type Font File.
For RRDtool 1.3 and above, the font name conforming to the pango naming convention.
You can use the full Pango syntax when selecting your font: The font name has the form "FAMILY-LIST [STYLE-OPTIONS] [SIZE]", where FAMILY-LIST is a comma separated list of families optionally terminated by a comma, STYLE-OPTIONS is a whitespace separated list of words where each WORD describes one of style, variant, weight, stretch, or gravity, and SIZE is a decimal number (size in points) or optionally followed by the unit modifier "px" for absolute size. Any one of the options may be absent.

PHP Binary Path
The path to your PHP binary file (may require a php recompile to get this file). [OK: FILE FOUND]

Logging

Cacti Log File Path
The path to your Cacti log file (if blank, defaults to /var/log/cacti/log) [OK: FILE FOUND]

Alternate Poller Path

Spine Poller File Path
The path to Spine binary. [OK: FILE FOUND]

Structured RRD Path

Structured RRA Path (/host_id/local_data_id.rrd)
Use a separate subfolder for each hosts RRD files. Structured RRA Path (/host_id/local_data_id.rrd)

Sonda **Poller** TAB-da **Poller Type-i spine** seçirik və **Save** (şəkildəki kimi):

General Paths **Poller** Graph Export Visual Authentication

Cacti Settings (Poller)

General

Enabled Enabled
 If you wish to stop the polling process, uncheck this box.

Poller Type
 The poller type to use. This setting will take effect at next polling interval.

Poller Interval
 The polling interval in use. This setting will affect how often mibs are checked and updated. **NOTE: If you change this value, you must re-populate the poller cache. Failure to do so may result in lost data.**

Cron Interval
 The cron interval in use. You need to set this setting to the interval that your cron or scheduled task is currently running.

Maximum Concurrent Poller Processes
 The number of concurrent processes to execute. Using a higher number when using cmd.php will improve performance. Performance improvements in spine are best resolved with the threads parameter.

Balance Process Load Balance Process Load
 If you choose this option, Cacti will attempt to balance the load of each poller process by equally distributing poller items per process.

Spine Specific Execution Parameters

Maximum Threads per Process
 The maximum threads allowed per process. Using a higher number when using Spine will improve performance.

Number of PHP Script Servers
 The number of concurrent script server processes to run per Spine process. Settings between 1 and 10 are accepted. This parameter will help if you are running several threads and script server scripts.

Script and Script Server Timeout Value
 The maximum time that Cacti will wait on a script to complete. This timeout value is in seconds.

The Maximum SNMP OID's Per SNMP Get Request
 The maximum number of snmp get OID's to issue per snmpbulkwalk request. Increasing this value speeds poller performance over slow links. The maximum value is 100 OID's. Decreasing this value to 0 or 1 will disable snmpbulkwalk.

Host Availability Settings

Downed Host Detection
 The method Cacti will use to determine if a host is available for polling.
 NOTE: It is recommended that, at a minimum, SNMP always be selected.

Ping Type
 The type of ping packet to send.
 NOTE: ICMP requires that the Cacti Service ID have root privileges in Unix.

Ping Port
 When choosing either TCP or UDP Ping, which port should be checked for availability of the host prior to polling.

Ping Timeout Value
 The timeout value to use for host ICMP and UDP pinging. This host SNMP timeout value applies for SNMP pings.

Ping Retry Count
 The number of times Cacti will attempt to ping a host before failing.

Host Up/Down Settings

Failure Count
 The number of polling intervals a host must be down before logging an error and reporting host as down.

Recovery Count
 The number of polling intervals a host must remain up before returning host to an up status and issuing a notice.

Poller cache-in yenidən yığılması:

cmd.php-dən spine-a keçdikdən sonra qrafiklər yaranmaya bilər.

Bu problem həll etmək üçün isə CLI-dan **php**

/usr/local/share/cacti/cli/rebuild_poller_cache.php əmrini yerinə yetiririk.

Sonra **Console -> Utilities -> System Utilities -> Rebuild Poller Cache** və **localhost - Processes** seçirik.

Ardınca isə **Turn On Data Source Debug Mode** düyməsini sıxırıq və ekranda Data Source Debug-da görünən əmləri CLI-dan işə salırıq(aşağıdakı kimi):

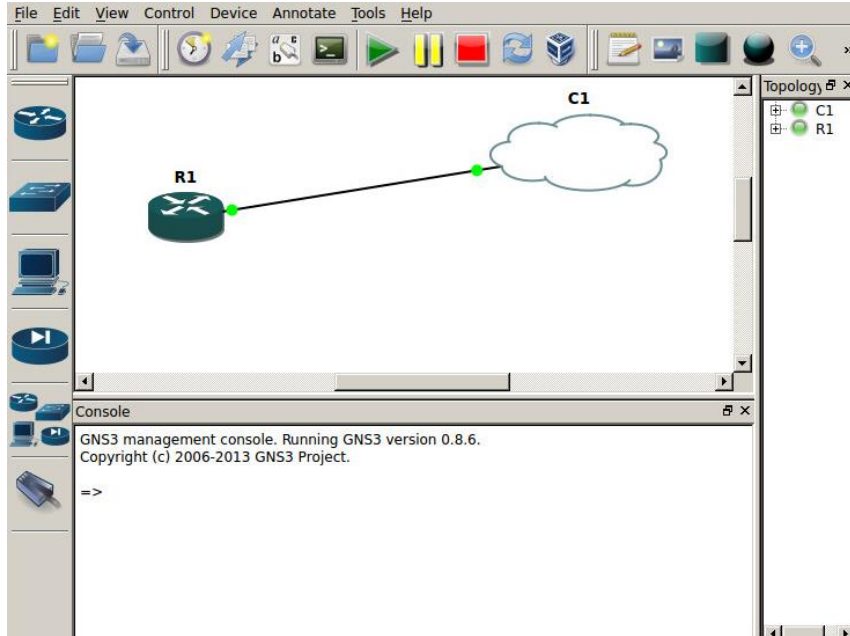
```
/usr/local/bin/rrdtool create \  
/var/db/cacti/rra/localhost_proc_7.rrd \  
--step 300 \  
DS:proc:GAUGE:600:0:1000 \  
RRA:AVERAGE:0.5:1:600 \  
RRA:AVERAGE:0.5:6:700 \  
RRA:AVERAGE:0.5:24:775 \  
RRA:AVERAGE:0.5:288:797 \  
RRA:MAX:0.5:1:600 \  
RRA:MAX:0.5:6:700 \  
RRA:MAX:0.5:24:775 \  
RRA:MAX:0.5:288:797 \  

```

Artıq 5 dəqiqədən sonra **/var/db/cacti/rra** qovluğunda aşağıdakı kimi **rrd** fayllar yaranacaq:

```
[root@cacti /var/db/cacti/rra]# ll  
total 332  
-rw-r--r-- 1 root wheel 46k Aug 27 00:25 localhost_users_6.rrd  
-rw-r--r-- 1 root wheel 46k Aug 27 00:25 localhost_proc_7.rrd  
-rw-r--r-- 1 root wheel 46k Aug 27 00:25 localhost_mem_swap_4.rrd  
-rw-r--r-- 1 root wheel 46k Aug 27 00:25 localhost_mem_buffers_3.rrd  
-rw-r--r-- 1 root wheel 138k Aug 27 00:25 localhost_load_1min_5.rrd
```

İndi isə GNS3-də olan Cisco Router ilə Cacti maşını qonşu olaraq quraşdıraraq və nəticə alaq. GNS3 maşını Ubuntu Linux Desktop-da quraşdırılmışdır. Şəkildə görünən cloud avadanlığı Ubuntu Linux-un **eth0** şəbəkə kartı ilə bridge edilmişdir:

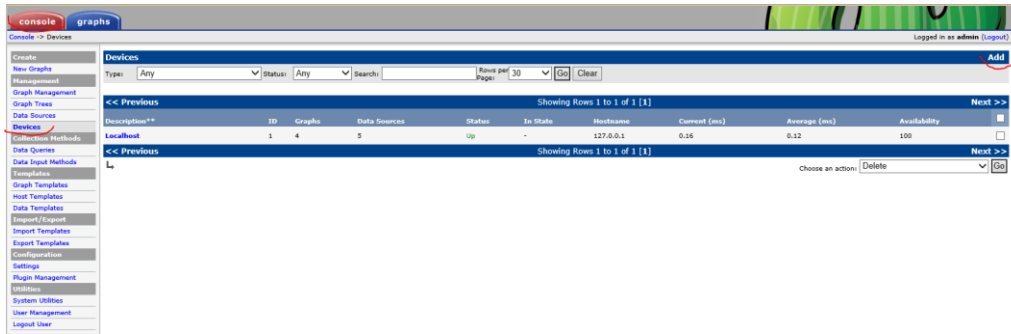
Router-imizin IP-si 10.99.3.212, Cacti maşın IP-si 10.99.3.197 və Ubuntu Desktop maşınının IP-si 10.99.3.192-dir.

R1 routerimizin config-i aşağıdakı kimi olacaq:

```
interface FastEthernet0/0
 ip address 10.99.3.212 255.255.255.0
 duplex auto
 speed auto
 ip default-gateway 10.99.3.1
 snmp-server community freebsd RO      # SNMP serverimizin community-si ilə eyni
                                       yazırıq yəni freebsd
 snmp-server host 10.99.3.197 freebsd
 ip name-server 10.99.3.2
 ip name-server 10.99.3.3
```

İndi isə CACTI maşını Cisco router üçün quraşdıraraq:

Console -> Devices -> Add

Sonra işə şəkildə göründüyü kimi quraşdırırıq və **Create** düyməsinə sıxırıq:

Devices [new]

General Host Options

Description
Give this host a meaningful description.

Hostname
Fully qualified hostname or IP address for this device.

Host Template
Choose the Host Template to use to define the default Graph Templates and Data Queries associated with this Host.

Number of Collection Threads
The number of concurrent threads to use for polling this device. This applies to the Spine poller only.

Disable Host
Check this box to disable all checks for this host. Disable Host

Availability/Reachability Options

Downed Device Detection
The method Cacti will use to determine if a host is available for polling.
NOTE: It is recommended that, at a minimum, SNMP always be selected.

Ping Method
The type of ping packet to send.
NOTE: ICMP on Linux/UNIX requires root privileges.

Ping Port
TCP or UDP port to attempt connection.

Ping Timeout Value
The timeout value to use for host ICMP and UDP ping. This host SNMP timeout value applies for SNMP pings.

Ping Retry Count
After an initial failure, the number of ping retries Cacti will attempt before failing.

SNMP Options

SNMP Version
Choose the SNMP version for this device.

SNMP Community
SNMP read community for this device.

SNMP Port
Enter the UDP port number to use for SNMP (default is 161).

SNMP Timeout
The maximum number of milliseconds Cacti will wait for an SNMP response (does not work with php-snmp support).

Maximum OID's Per Get Request
Specified the number of OID's that can be obtained in a single SNMP Get request.

Additional Options

Notes
Enter notes to this host.

Uqurlu nəticədə aşağıdakı şəkil çap edilməlidir (**Save** düyməsinə sıxırıq):

Save Successful.

Core Cisco R0uter (10.50.3.212)

SNMP Information
System: //www.cisco.com/techsupport Copyright (c) 1986-2008 by Cisco Systems, Inc. Compiled Mon 01-Dec-08 19:10 by prod_rel_team
Uptime: 273371 (0 days, 0 hours, 48 minutes)
Hostname: R1
Location:
Contact:

Ping Results
UDP Ping Success (19.85 ms)

[*Create Graphs for this Host](#)
[*Data Source List](#)
[*Graph List](#)

Sonra işə şəkildə göründüyü kimi **Create Graphs for this Host** düyməsinə sıxırıq:

Core Cisco ROuter (10.50.3.212)

SNMP Information

System: /www.cisco.com/techsupport Copyright (c) 1986-2008 by Cisco Systems, Inc. Compiled Mon 01-Dec-09 19:10 by prod_rel_team
 Uptime: 292249 (0 days, 0 hours, 49 minutes)
 Hostname: R1
 Location:
 Contact:

[*Create Graphs for this Host](#)
[*Data Source List](#)
[*Graph List](#)

Ping Results

UDP Ping Success (20.19 ms)

Devices [edit: Core Cisco ROuter]

General Host Options

Description

Give this host a meaningful description.

Hostname

Fully qualified hostname or IP address for this device.

Host Template

Choose the Host Template to use to define the default Graph Templates and Data Queries associated with this Host.

Number of Collection Threads

The number of concurrent threads to use for polling this device. This applies to the Spine poller only.

Disable Host

Check this box to disable all checks for this host.

 Disable Host

Availability/Reachability Options

Downed Device Detection

The method Cacti will use to determine if a host is available for polling.
 NOTE: It is recommended that, at a minimum, SNMP always be selected.

Ping Method

The type of ping packet to send.
 NOTE: ICMP on Linux/UNIX requires root privileges.

Ping Port

TCP or UDP port to attempt connection.

Ping Timeout Value

The timeout value to use for host ICMP and UDP pinging. This host SNMP timeout value applies for SNMP pings.

Ping Retry Count

After an initial failure, the number of ping retries Cacti will attempt before failing.

SNMP Options

SNMP Version

Choose the SNMP version for this device.

SNMP Community

SNMP read community for this device.

SNMP Port

Enter the UDP port number to use for SNMP (default is 161).

SNMP Timeout

The maximum number of milliseconds Cacti will wait for an SNMP response (does not work with php-snmp support).

Maximum OID's Per Get Request

Specified the number of OID's that can be obtained in a single SNMP Get request.

Additional Options

Şəkilə göründüyü kimi bütün interfeysləri seçirik və **Create** düyməsinə sıxırıq:

Core Cisco ROuter (10.50.3.212) Cisco Router

Host: Graph Types:

[*Edit this Host](#)
[*Create New Host](#)

Graph Templates

Graph Template Name:

Create: Cisco - CPU Usage

Create:

(Select a graph type to create)

Data Query [SNMP - Interface Statistics]

Index	Status	Description	Name (IF-MIB)	Alias (IF-MIB)	Type	Speed	High Speed	Hardware Address	IP Address	
1	Up	FastEthernet0/0	Fa0/0		ethernetCsmacd(6)	100000000	100	CC:00:09:F0:00:00	10.50.3.212	☒
2	Down	FastEthernet0/1	Fa0/1		ethernetCsmacd(6)	100000000	100	CC:00:09:F0:00:01		☒
4	Up	Null0	Nu0		other(1)	4294967295	10000			☒

Select a graph type:

Sonra qrafikləri görmək üçün onları Cacti console-da aktivləşdiririk:
Console -> Graph Trees -> Add (Şəkiləki kimi)

console graphs

Console -> Graph Trees

Logged in as admin (Logout)

Create New Graphs

Management

Graph Management

Graph Trees

Data Sources

Devices

Collection Methods

Data Queries

Data Input Methods

Templates

Graph Templates

Host Templates

Data Templates

Import/Export

Import Templates

Export Templates

Configuration

Settings

Plugin Management

Utilities

System Utilities

User Management

Logout User

Graph Trees

Name:

Və **CiscoTree** adlı yenisini əlavə edib **Create** düyməsinə sıxırıq(Şəkildəki kimi) :

Graph Trees [new]	
Name A useful name for this graph tree.	<input type="text" value="CiscoTree"/>
Sorting Type Choose how items in this tree will be sorted.	<input type="text" value="Manual Ordering (No Sorting)"/>
<input type="button" value="Cancel"/> <input type="button" value="Create"/>	

Sonra **Tree Items**-də **Add** düyməsinə sıxırıq və **Tree Items Type: Host** seçirik. Sonda şəkildəki kimi **create** düyməsinə sıxırıq:

Tree Items	
Parent Item Choose the parent for this header/graph.	<input type="text" value="[root]"/>
Tree Item Type Choose what type of tree item this is.	<input type="text" value="Host"/>
Tree Item Value	
Host Choose a host here to add it to the tree.	<input type="text" value="Core Cisco ROuter (10.50.3.212)"/>
Graph Grouping Style Choose how graphs are grouped when drawn for this particular host on the tree.	<input type="text" value="Graph Template"/>
Round Robin Archive Choose a round robin archive to control how Graph Thumbnails are displayed when using Tree Export.	<input type="text" value="Hourly (1 Minute Average)"/>
<input type="button" value="Cancel"/> <input type="button" value="Create"/>	

Ubuntu üzərində Nagios server və client qurulması

Nagios – kompüter sistemlərinin və şəbəkələrin monitorinqi üçün nəzərdə tutulmuş açıq kodlu proqram təminatıdır. Eynilə servislərin və daxili resursların monitorinqini aparıb, təyin edilmiş şərtə əsaslanaraq email ya da sms-lə xəbərdarlıq etmək imkanına sahibdir.

Nagios əvvəlcə Netsaint adının altında Ethan Galstad tərəfindən yaradılmışdı. O bu gün sistemi komandası ilə birgə dəstəkləyir və inkişaf etdirir. Rəsmi həm də qeyri-rəsmi plaqinlərlə də məşğul olurlar.

Əvvəlcə Nagios Linux-un altında işləmək üçün hazırlanmışdı, amma o həmçinin Sun Solaris, FreeBSD, AIX və HP-UX kimi əməliyyat sistemlərində də stabil işləyir.

Öncə Ubuntu maşınımıza reposları və paketləri ən son statusa yeniləyirik.

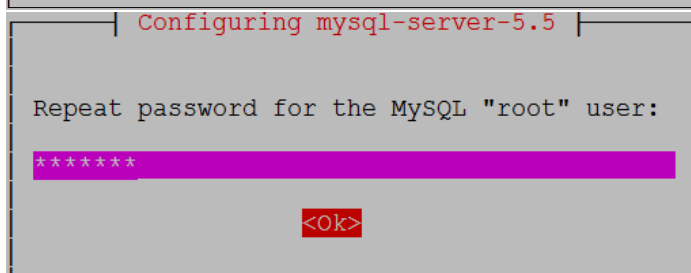
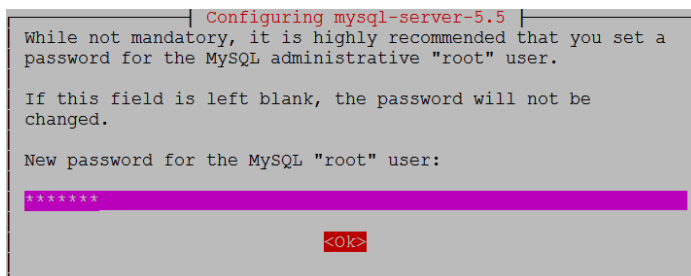
```
apt-get update           # Reposları yeniləyirik
apt-get dist-upgrade     # Ən son paketlərə yeniləyirik
```

LAMP(Linux Apache MySQL PHP) serveri hazırlayaq.

```
apt-get install apache2 # Apache web serveri yükləyirik
ifconfig |grep "inet " | grep -v 127.0.0.1 | awk '{ print $2 }' | cut -f2 -d":" # Əmrə IP-ni əldə edirik və broswerimizdə web serveri yoxlayırıq.
```

<http://10.100.7.122/>

```
apt-get install mysql-server mysql-client # MySQL DB serveri yükləyirik(Yüklənmə müddəti aşağıdakı suallara cavab veririk)
```



```
apt-get install php5 php5-mysql libapache2-mod-php5 # PHP5-i yükləyirik

cat /var/www/html/index.php # PHP info səhifə yaradırıq ki, test edə bilək.
<?php
    phpinfo();
?>

service apache2 restart # Apache2-ni restart edirik

http://10.100.7.122/index.php # Səhifəyə müraciət etdikdə
                                PHP dəyişənləri ekrana çap
                                edilməlidir
```

Nagios-u yükləmək

```
apt-get install nagios3 nagios-nrpe-plugin # Nagios və pluginlərini
                                           yükləyirik (Bu postfix-i
                                           yükləyəcək və onu aşağıdakı
                                           şəkildə quraşdıracağıq)
```

```

| Postfix Configuration |
Please select the mail server configuration type that best
meets your needs.

No configuration:
  Should be chosen to leave the current configuration
unchanged.
Internet site:
  Mail is sent and received directly using SMTP.
Internet with smarthost:
  Mail is received directly using SMTP or by running a
utility such
  as fetchmail. Outgoing mail is sent using a smarthost.
Satellite system:
  All mail is sent to another machine, called a 'smarthost',

```

```

| Postfix Configuration |
General type of mail configuration:

No configuration
Internet Site
Internet with smarthost
Satellite system
Local only

<Ok>          <Cancel>

```

```

| Postfix Configuration |
The "mail name" is the domain name used to "qualify" ALL mail addresses without a domain name. This includes mail to and
machine send out mail from root@example.org unless root@example.org has told you to.

This name will also be used by other programs. It should be the single, fully qualified domain name (FQDN).

Thus, if a mail address on the local host is foo@example.org, the correct value for this option would be example.org.

System mail name:
nagios.domain.lan

```

Aşağıdakı şəkildə isə Nagios WEB Interfeys üçün admin şifrəsi təyin edirik (login: **nagiosadmin**)

```

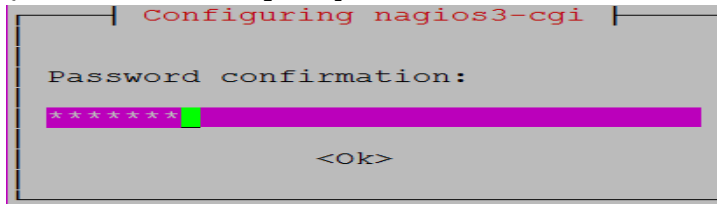
| Configuring nagios3-cgi |
Please provide the password to be created with the
"nagiosadmin" user.

This is the username and password you will use to log in to
your nagios installation after configuration is complete. If
you do not provide a password, you will have to configure
access to nagios yourself.

Nagios web administration password:
*****

```

Şifrəni təkrarlayırıq:


```
usermod -a -G nagios www-data      # Nagios adlı istifadəçini www-data
                                   qrupuna əlavə edirik
```

```
chmod -R +x /var/lib/nagios3/      # Qovluğa yerinə yetirilmə yetkisi
                                   veririk
```

Susmaya görə Nagios kənar əmrləri qəbul eləmir. Ona görə

`/etc/nagios3/nagios.cfg` faylında `check_external_commands=1` edirik.

Ümumiyyətlə `/etc/nagios3/nagios.cfg` faylı aşağıdakı kimi olacaq:

```
root@nagios:~# cat /etc/nagios3/nagios.cfg | grep -v "^$" | grep -v "#"
```

```
log_file=/var/log/nagios3/nagios.log
cfg_file=/etc/nagios3/commands.cfg
cfg_dir=/etc/nagios-plugins/config
cfg_dir=/etc/nagios3/conf.d
object_cache_file=/var/cache/nagios3/objects.cache
precached_object_file=/var/lib/nagios3/objects.precache
resource_file=/etc/nagios3/resource.cfg
status_file=/var/cache/nagios3/status.dat
status_update_interval=10
nagios_user=nagios
nagios_group=nagios
check_external_commands=1
command_check_interval=-1
command_file=/var/lib/nagios3/rw/nagios.cmd
external_command_buffer_slots=4096
lock_file=/var/run/nagios3/nagios3.pid
temp_file=/var/cache/nagios3/nagios.tmp
temp_path=/tmp
event_broker_options=-1
log_rotation_method=d
log_archive_path=/var/log/nagios3/archives
use_syslog=1
log_notifications=1
log_service_retries=1
log_host_retries=1
log_event_handlers=1
log_initial_states=0
log_external_commands=1
log_passive_checks=1
service_inter_check_delay_method=s
max_service_check_spread=30
service_interleave_factor=s
host_inter_check_delay_method=s
max_host_check_spread=30
max_concurrent_checks=0
```



```
check_result_reaper_frequency=10
max_check_result_reaper_time=30
check_result_path=/var/lib/nagios3/spool/checkresults
max_check_result_file_age=3600
cached_host_check_horizon=15
cached_service_check_horizon=15
enable_predictive_host_dependency_checks=1
enable_predictive_service_dependency_checks=1
soft_state_dependencies=0
auto_reschedule_checks=0
auto_rescheduling_interval=30
auto_rescheduling_window=180
sleep_time=0.25
service_check_timeout=60
host_check_timeout=30
event_handler_timeout=30
notification_timeout=30
ocsp_timeout=5
perfddata_timeout=5
retain_state_information=1
state_retention_file=/var/lib/nagios3/retention.dat
retention_update_interval=60
use_retained_program_state=1
use_retained_scheduling_info=1
retained_host_attribute_mask=0
retained_service_attribute_mask=0
retained_process_host_attribute_mask=0
retained_process_service_attribute_mask=0
retained_contact_host_attribute_mask=0
retained_contact_service_attribute_mask=0
interval_length=60
check_for_updates=1
bare_update_check=0
use_aggressive_host_checking=0
execute_service_checks=1
accept_passive_service_checks=1
execute_host_checks=1
accept_passive_host_checks=1
enable_notifications=1
enable_event_handlers=1
process_performance_data=0
obsess_over_services=0
obsess_over_hosts=0
translate_passive_host_checks=0
passive_host_checks_are_soft=0
check_for_orphaned_services=1
check_for_orphaned_hosts=1
check_service_freshness=1
service_freshness_check_interval=60
service_check_timeout_state=c
check_host_freshness=0
host_freshness_check_interval=60
additional_freshness_latency=15
```

```

enable_flap_detection=1
low_service_flap_threshold=5.0
high_service_flap_threshold=20.0
low_host_flap_threshold=5.0
high_host_flap_threshold=20.0
date_format=iso8601
p1_file=/usr/lib/nagios3/p1.pl
enable_embedded_perl=1
use_embedded_perl_implicitly=1
illegal_object_name_chars=~!$%^&*|'"<>?,()=
illegal_macro_output_chars=~$&|'"<>
use_regexp_matching=0
use_true_regexp_matching=0
admin_email=root@localhost
admin_pager=pageroot@localhost
daemon_dumps_core=0
use_large_installation_tweaks=0
enable_environment_macros=1
debug_level=0
debug_verbosity=1
debug_file=/var/log/nagios3/nagios.debug
max_debug_file_size=1000000

```

Bizim üçün yeni monitoring olunacaq host-un əlavə ediləcəyi quraşdırma ünvanı `/etc/nagios3/conf.d` qovluğudur.

Yeni client üçün quraşdırma edək (Monitoring ediləcək host - 10.100.7.57).

```

root@nagios:/etc/nagios3/conf.d# cat /etc/nagios3/conf.d/appdevserv.cfg
define host{
    use                generic-host
    host_name          devapp
    alias              devapp
    address            10.100.7.57
    max_check_attempts 5
    check_period       24x7
    notification_interval 30
    notification_period 24x7
}
define service {
    use                generic-service
    host_name          devapp
    service_description SSH
    check_command      check_ssh
    notifications_enabled 0
}
define service{
    use                generic-service
    host_name          devapp
    service_description CPU Load
    check_command      check_nrpe_larg!check_load
}

```

```

define service{
    use                generic-service
    host_name          devapp
    service_description Swap Usage
    check_command      check_nrpe_larg!check_swap
}
define service{
    use                generic-service
    host_name          devapp
    service_description Memory Usage
    check_command      check_nrpe_larg!check_mem
}
define service{
    use                generic-service
    host_name          devapp
    service_description Current Users
    check_command      check_nrpe_larg!check_users
}
define service{
    use                generic-service
    host_name          devapp
    service_description /dev/mapper/vg_developer-lv_root Free
Space
    check_command      check_nrpe_larg!check_hda1
}
define service{
    use                generic-service
    host_name          devapp
    service_description /dev/mapper/vg_developer-lv_home Free
Space
    check_command      check_nrpe_larg!check_hda2
}
define service{
    use                generic-service
    host_name          devapp
    service_description Total Processes
    check_command      check_nrpe_larg!check_total_procs
}
define service{
    use                generic-service
    host_name          devapp
    service_description Zombie Processes
    check_command      check_nrpe_larg!check_zombie_procs
}

```

Ancaq bu yeni client işə salınmazdan öncə biz **check_nrpe** haqqında biraz danışaq. Gördüyümüz kimi **check_nrpe** quraşdırma faylında **/usr/lib/nagios/plugins/check_nrpe** əmrinin ünvanı çap edilir və bizim istənilən NRPE yüklənmiş clientlər-ə göndərilən əmr kimi **check_nrpe_larg** əmri istifadə edilir çünki, clientlərə **1** argument ötürülür.

```
cat /etc/nagios-plugins/config/check_nrpe.cfg
```

```
# this command runs a program $ARG1$ with arguments $ARG2$
define command {
    command_name    check_nrpe
    command_line    /usr/lib/nagios/plugins/check_nrpe -H $HOSTADDRESS$ -
c $ARG1$ -a $ARG2$
}

# this command runs a program $ARG1$ with no arguments
define command {
    command_name    check_nrpe_larg
    command_line    /usr/lib/nagios/plugins/check_nrpe -H $HOSTADDRESS$ -
c $ARG1$
}
```

Qeyd: Client özünə lazımı paketləri yüklədikdən və servisi işə saldıqdan sonra biz serverdən client-ə müraciət yollayıb test edə bilərik.
-c(command) və **/etc/nagios3/conf.d/appdevserv.cfg** faylında göstərilən **check_nrpe_larg** ilə ötürülən əmrlərdən birini daxil edirik
/usr/lib/nagios/plugins/check_nrpe -H 10.100.7.57 -c check_hda1
/usr/lib/nagios/plugins/check_nrpe -H 10.100.7.57 -c check_swap
/usr/lib/nagios/plugins/check_nrpe -H 10.100.7.57 -c check_mem
/usr/lib/nagios/plugins/check_nrpe -H 10.100.7.57 -c check_load
/usr/lib/nagios/plugins/check_nrpe -H 10.100.7.57 -c check_users

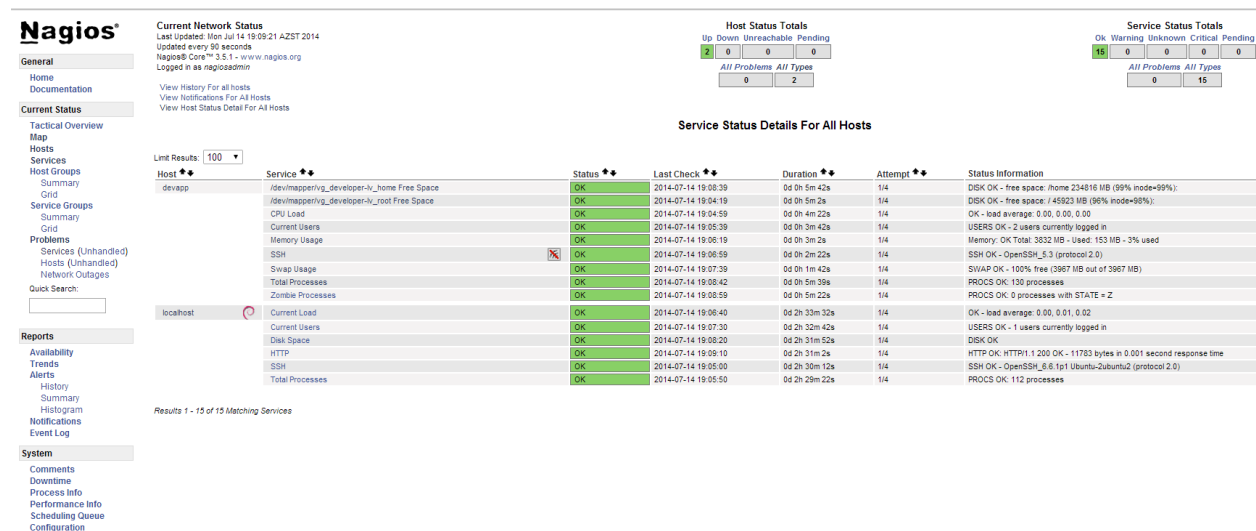
```
nagios3 -v /etc/nagios3/nagios.cfg # Serverin quraşdırmasını bu əmrlə
yoxlanış edirsiniz
```

```
/etc/init.d/nagios3 start # Client-i quraşdırdıqdan sonra işə restart edin
```

Sonda işə browserimizdə http://nagios_ip/nagios3/ daxil edirik

login: **nagiosadmin**

pass: **yuklemede_olan_shifre**

Nagios Current Network Status
 Last Updated: Mon Jul 14 19:09:21 AZST 2014
 Updated every 90 seconds
 Nagios® Core™ 3.5.1 - www.nagios.org
 Logged in as nagiosadmin

Host Status Totals
 Up: 2 Down: 0 Unreachable: 0 Pending: 0
 All Problems: 0 All Types: 2

Service Status Totals
 Ok: 15 Warning: 0 Unknown: 0 Critical: 0 Pending: 0
 All Problems: 0 All Types: 15

Service Status Details For All Hosts

Host	Service	Status	Last Check	Duration	Attempts	Status Information
devapp	/dev/mapper/vg_developer-nv_home Free Space	OK	2014-07-14 19:08:39	0d 0h 5m 42s	1/4	DISK OK - free space: /home 234816 MB (99% inode=99%);
	/dev/mapper/vg_developer-nv_root Free Space	OK	2014-07-14 19:04:19	0d 0h 5m 2s	1/4	DISK OK - free space: / 45923 MB (96% inode=98%);
	CPU Load	OK	2014-07-14 19:04:59	0d 0h 4m 22s	1/4	OK - load average: 0.00, 0.00, 0.00
	Current Users	OK	2014-07-14 19:05:39	0d 0h 3m 42s	1/4	USERS OK - 2 users currently logged in
	Memory Usage	OK	2014-07-14 19:06:19	0d 0h 3m 2s	1/4	Memory: OK Total: 3832 MB - Used: 153 MB - 3% used
	SSH	OK	2014-07-14 19:06:59	0d 0h 2m 22s	1/4	SSH OK - OpenSSH_5.3 (protocol 2.0)
	Swap Usage	OK	2014-07-14 19:07:39	0d 0h 1m 42s	1/4	SWAP OK - 100% free (3867 MB out of 3967 MB)
	Total Processes	OK	2014-07-14 19:08:42	0d 0h 5m 39s	1/4	PROCS OK: 130 processes
	Zombie Processes	OK	2014-07-14 19:08:59	0d 0h 5m 22s	1/4	PROCS OK: 0 processes with STATE = Z
	localhost	Current Load	OK	2014-07-14 19:06:40	0d 2h 33m 32s	1/4
Current Users		OK	2014-07-14 19:07:30	0d 2h 32m 42s	1/4	USERS OK - 1 users currently logged in
Disk Space		OK	2014-07-14 19:08:20	0d 2h 31m 52s	1/4	DISK OK
HTTP		OK	2014-07-14 19:09:10	0d 2h 31m 2s	1/4	HTTP OK: HTTP/1.1 200 OK - 11783 bytes in 0.001 second response time
SSH		OK	2014-07-14 19:05:00	0d 2h 30m 12s	1/4	SSH OK - OpenSSH_6.8.1p1 Ubuntu-2ubuntu2 (protocol 2.0)
Total Processes	OK	2014-07-14 19:05:50	0d 2h 29m 22s	1/4	PROCS OK: 112 processes	

Results 1 - 15 of 15 Matching Services

Ümumiyyətlə serverlə bağlı çıxan problemlərin hamısını
/var/log/nagios3/nagios.log ünvanından axtarıb tapırıq.

**İndi isə hansısa bir client üçün lazımi paketləri yükləyək və
quraşdıraq**

```
yum install -y gcc glibc glibc-common gd gd-devel make net-snmp openssl-devel  
yum -y install nrpe.x86_64 nagios-plugins-nrpe.x86_64
```

```
cat /root/nagiosplugins  
nagios-plugins.x86_64  
nagios-plugins-check_updates.x86_64  
nagios-plugins-check_sip.x86_64  
nagios-plugins-all.x86_64  
nagios-plugins-bonding.x86_64  
nagios-plugins-by_ssh.x86_64  
nagios-plugins-cluster.x86_64  
nagios-plugins-dhcp.x86_64  
nagios-plugins-dig.x86_64  
nagios-plugins-disk.x86_64  
nagios-plugins-disk_smb.x86_64  
nagios-plugins-dns.x86_64  
nagios-plugins-fping.x86_64  
nagios-plugins-http.x86_64  
nagios-plugins-icmp.x86_64  
nagios-plugins-ldap.x86_64  
nagios-plugins-linux_raid.x86_64  
nagios-plugins-load.x86_64  
nagios-plugins-log.x86_64  
nagios-plugins-mailq.x86_64  
nagios-plugins-mrtg.x86_64  
nagios-plugins-mrtgtraf.x86_64  
nagios-plugins-mysql.x86_64  
nagios-plugins-nagios.x86_64  
nagios-plugins-nrpe.x86_64  
nagios-plugins-nt.x86_64  
nagios-plugins-ntp.x86_64  
nagios-plugins-ntp-perl.x86_64  
nagios-plugins-nwstat.x86_64  
nagios-plugins-oracle.x86_64  
nagios-plugins-perl.x86_64  
nagios-plugins-ping.x86_64  
nagios-plugins-procs.x86_64  
nagios-plugins-radius.x86_64  
nagios-plugins-smtp.x86_64  
nagios-plugins-snmp.x86_64  
nagios-plugins-ssh.x86_64  
nagios-plugins-swap.x86_64  
nagios-plugins-tcp.x86_64  
nagios-plugins-time.x86_64  
nagios-plugins-users.x86_64
```

```
yum -y install `cat /root/nagiosplugins`
```

```
cat /etc/nagios/nrpe.cfg      # Client-in NRPE quraşdırması aşağıdakı kimi
                              olacaq
log_facility=daemon
pid_file=/var/run/nrpe/nrpe.pid
server_port=5666
nrpe_user=nrpe
nrpe_group=nrpe
allowed_hosts=127.0.0.1, 10.100.7.122  # Nagios server-ə və localhost-a
                                         izin veririk
dont_blame_nrpe=1              # NRPE yoxlanışına izin veririk
allow_bash_command_substitution=0
debug=0
command_timeout=60
connection_timeout=300
command[check_users]=/usr/lib64/nagios/plugins/check_users -w 5 -c 10
command[check_load]=/usr/lib64/nagios/plugins/check_load -w 15,10,5 -c
30,25,20
# Client-mizin / diski
command[check_hda1]=/usr/lib64/nagios/plugins/check_disk -w 20% -c 10% -p
/dev/mapper/vg_developer-lv_root
# Client-imizin /home
command[check_hda2]=/usr/lib64/nagios/plugins/check_disk -w 20% -c 10% -p
/dev/mapper/vg_developer-lv_home
command[check_zombie_procs]=/usr/lib64/nagios/plugins/check_procs -w 5 -c 10
-s Z
command[check_total_procs]=/usr/lib64/nagios/plugins/check_procs -w 150 -c
200
command[check_swap]=/usr/lib64/nagios/plugins/check_swap -w 20 -c 10
command[check_mem]=/usr/lib64/nagios/plugins/check_mem -w 80 -c 90
include_dir=/etc/nrpe.d/
```

Sonda isə özümüz əlavə etdiyimiz **check_mem** scriptini öz ünvanında aşağıda göstəriləni kimi yerləşdiririk:

```
cat /usr/lib64/nagios/plugins/check_mem
#!/bin/bash

if [ "$1" = "-w" ] && [ "$2" -gt "0" ] && [ "$3" = "-c" ] && [ "$4" -gt "0"
]; then

    memTotal_b=`free -b |grep Mem |awk '{print $2}'`
    memFree_b=`free -b |grep Mem |awk '{print $4}'`
    memBuffer_b=`free -b |grep Mem |awk '{print $6}'`
    memCache_b=`free -b |grep Mem |awk '{print $7}'`

    memTotal_m=`free -m |grep Mem |awk '{print $2}'`
    memFree_m=`free -m |grep Mem |awk '{print $4}'`
    memBuffer_m=`free -m |grep Mem |awk '{print $6}'`
    memCache_m=`free -m |grep Mem |awk '{print $7}'`
```

```

memUsed_b=$(( $memTotal_b-$memFree_b-$memBuffer_b-$memCache_b))
memUsed_m=$(( $memTotal_m-$memFree_m-$memBuffer_m-$memCache_m))

memUsedPrc=$(( ($memUsed_b*100)/$memTotal_b))

if [ "$memUsedPrc" -ge "$4" ]; then
    echo "Memory: CRITICAL Total: $memTotal_m MB - Used:
    $memUsed_m MB - $memUsedPrc% used!|TOTAL=$memTotal_b;;; USED=$memUsed_b;;;
    CACHE=$memCache_b;;; BUFFER=$memBuffer_b;;;"
    $(exit 2)
elif [ "$memUsedPrc" -ge "$2" ]; then
    echo "Memory: WARNING Total: $memTotal_m MB - Used:
    $memUsed_m MB - $memUsedPrc% used!|TOTAL=$memTotal_b;;; USED=$memUsed_b;;;
    CACHE=$memCache_b;;; BUFFER=$memBuffer_b;;;"
    $(exit 1)
else
    echo "Memory: OK Total: $memTotal_m MB - Used: $memUsed_m MB
    - $memUsedPrc% used|TOTAL=$memTotal_b;;; USED=$memUsed_b;;;
    CACHE=$memCache_b;;; BUFFER=$memBuffer_b;;;"
    $(exit 0)
fi

else
    echo "check_mem v1.1"
    echo ""
    echo "Usage:"
    echo "check_mem.sh -w <warnlevel> -c <critlevel>"
    echo ""
    echo "warnlevel and critlevel is percentage value without %"
    echo ""
    echo "Copyright (C) 2012 Lukasz Gogolin (lukasz.gogolin@gmail.com)"
    exit
fi

chmod +x /usr/lib64/nagios/plugins/check_mem # yerinə yetirən edirik

/etc/init.d/nrpe start # Client-də NRPE daemon-u işə salırıq
chkconfig --level 0123456 nrpe on # Servisi startup-a əlavə edirik

Əgər client Ubuntudursa chkconfig üçün aşağıdakı paketi
yükləyirik
apt-get install sysv-rc-conf # Ubuntu 14.04-də artıq chkconfig əvəzinə
istifadə ediləcək paket sysv-rc-conf-dir

sysv-rc-conf --list # Bütün daemon səviyyələrinə startup üçün bu
əmrə baxa bilərik

/usr/lib64/nagios/plugins/check_nrpe -H localhost # Client-in özünü
özündə yoxlayırıq

```

NRPE v2.15

Əgər client Ubuntu olarsa, onda aşağıdakı paketləri yükləyirik
apt-get install nagios-nrpe-server nagios-plugins

Eynilə **check_mem** scriptini Ubuntu üçün uyğun qovluğa nüsxələyirik və yerinə yetirilmə yetkisi veririk.

```
chmod +x /usr/lib/nagios/plugins/check_mem
```

Uyğun olaraq **nrpe.cfg** faylı aşağıdakı kimi olacaq:

```
cat /etc/nagios/nrpe.cfg | grep -v "^$" | grep -v "#"
```

```
log_facility=daemon
pid_file=/var/run/nagios/nrpe.pid
server_port=5666
nrpe_user=nagios
nrpe_group=nagios
allowed_hosts=127.0.0.1, 10.100.7.122
dont_blame_nrpe=1
allow_bash_command_substitution=0
debug=0
command_timeout=60
connection_timeout=300
command[check_users]=/usr/lib/nagios/plugins/check_users -w 5 -c 10
command[check_load]=/usr/lib/nagios/plugins/check_load -w 15,10,5 -c 30,25,20
command[check_hda1]=/usr/lib/nagios/plugins/check_disk -w 20% -c 10% -p
/dev/sda1
command[check_zombie_procs]=/usr/lib/nagios/plugins/check_procs -w 5 -c 10 -s
Z
command[check_total_procs]=/usr/lib/nagios/plugins/check_procs -w 150 -c 200
command[check_swap]=/usr/lib/nagios/plugins/check_swap -w 20 -c 10
command[check_mem]= /usr/lib/nagios/plugins/check_mem -w 80 -c 90
include=/etc/nagios/nrpe_local.cfg
include_dir=/etc/nagios/nrpe.d/
```

```
/etc/init.d/nagios-nrpe-server restart # Sonda servisi restart edirik
```

Serverimizdə Ubuntu üçün quraşdırma aşağıdakı kimi olacaq:

```
cat /etc/nagios3/conf.d/tomcat7.cfg
```

```
define host{
    use                generic-host
    host_name          tomcat7
    alias              tomcat7
    address            10.100.7.125
    max_check_attempts 5
    check_period       24x7
    notification_interval 30
    notification_period 24x7
}
define service {
```



```

        use
        host_name
        service_description
        check_command
        notifications_enabled
    }
define service{
    use
    host_name
    service_description
    check_command
}
define service{
    use
    host_name
    service_description
    check_command
}
define service{
    use
    host_name
    service_description
    check_command
}
define service{
    use
    host_name
    service_description
    check_command
}
define service{
    use
    host_name
    service_description
    check_command
}
define service{
    use
    host_name
    service_description
    check_command
}
define service{
    use
    host_name
    service_description
    check_command
}
define service{
    use
    host_name
    service_description
    check_command
}
define service{
    use
    host_name
    service_description
    check_command
}

```

```

generic-service
tomcat7
SSH
check_ssh
0

generic-service
tomcat7
CPU Load
check_nrpe_larg!check_load

generic-service
tomcat7
Swap Usage
check_nrpe_larg!check_swap

generic-service
tomcat7
Memory Usage
check_nrpe_larg!check_mem

generic-service
tomcat7
Current Users
check_nrpe_larg!check_users

generic-service
tomcat7
/dev/sda Free Space
check_nrpe_larg!check_hda1

generic-service
tomcat7
Total Processes
check_nrpe_larg!check_total_procs

generic-service
tomcat7
Zombie Processes
check_nrpe_larg!check_zombie_procs

```



```
allow_bash_command_substitution=0
debug=0
command_timeout=60
connection_timeout=300
command[check_users]=/usr/local/libexec/nagios/check_users -w 5 -c 10
command[check_load]=/usr/local/libexec/nagios/check_load -w 15,10,5 -c
30,25,20

# Root Disk
command[check_root]=/usr/local/libexec/nagios/check_disk -w 20% -c 10% -p /

# MySQL üçün ayrılan disk
command[check_mySQLdisk]=/usr/local/libexec/nagios/check_disk -w 20% -c 10% -
p /var/db/mysql

command[check_zombie_procs]=/usr/local/libexec/nagios/check_procs -w 5 -c 10
-s Z
command[check_total_procs]=/usr/local/libexec/nagios/check_procs -w 150 -c
200
command[check_swap]=/usr/local/libexec/nagios/check_swap -w 20 -c 10
command[check_mem]=/usr/local/libexec/nagios/check_mem -w 85 -c 90
```

Qeyd: Öncədən Linux **free** və **BASH** sistemdə yüklənmiş olmalıdır.

```
ee /usr/local/libexec/nagios/check_mem # Fayla aşağıdakı məzmunu əlavə
edirik.

#!/usr/local/bin/bash
#
# Script to check memory usage on Linux. Ignores memory used by disk cache.
#
# Requires the bc command
#
print_help() {
    echo "Usage:"
    echo "[-w] Warning level as a percentage"
    echo "[-c] Critical level as a percentage"
    exit 0
}

while test -n "$1"; do
    case "$1" in
        --help|-h)
            print_help
            exit 0
        ;;
        -w)
            warn_level=$2
            shift
        ;;
        -c)
            critical_level=$2
    esac
done
```

```
        shift
        ;;
        *)
            echo "Unknown Argument: $1"
            print_help
            exit 3
        ;;
    esac

    shift

done

if [ "$warn_level" == "" ];
then
    echo "No Warning Level Specified"
    print_help
    exit 3;
fi

if [ "$critical_level" == "" ];
then
    echo "No Critical Level Specified"
    print_help
    exit 3;
fi

#free=`free -m | grep "buffers/cache" | awk '{print $4}'`
#used=` free -m | grep "buffers/cache" | awk '{print $3}'`

free=`/usr/local/bin/free | grep 'mem_avail:' | awk '{print $3}'`
used=`/usr/local/bin/free | grep 'mem_used:' | awk '{print $2}'`

total=$(( $free+$used))

result=$(echo "$used / $total * 100" |bc -l|cut -c -2)

if [ "$result" -lt "$warn_level" ];
then
    echo "Memory OK. $result% used."
    exit 0;
elif [ "$result" -ge "$warn_level" ] && [ "$result" -le "$critical_level" ];
then
    echo "Memory WARNING. $result% used."
    exit 1;
elif [ "$result" -gt "$critical_level" ];
then
    echo "Memory CRITICAL. $result% used."
    exit 2;
fi

chmod 755 /usr/local/libexec/nagios/check_mem # 'nagios' istifadəçisi
                                              üçün oxuma, yazma və
```

yerinə yetirilmə
yetkisi veririk.

```
chown nagios:nagios /usr/local/libexec/nagios/check_mem #'check_mem'  
scriptini 'nagios'  
istifadəçi və qrupunun  
üzvü edirik.
```

Linux **free**-ni FreeBSD maşınımıza yükləyək və quraşdıraq.

```
# Bizə lazım olan free paketini Internetdən dərindiririk.
```

```
fetch http://www.cyberciti.biz/files/scripts/freebsd-memory.pl.txt
```

```
# adını dəyişib "free" edirik və sistem PATH-i olan "/usr/local/bin"-ə  
yerləşdiririk
```

```
mv freebsd-memory.pl.txt /usr/local/bin/free
```

```
chmod +x /usr/local/bin/free # Yerinə yetirən edirik ki, əmr kimi işləsin
```

```
/usr/local/etc/rc.d/nrpe2 start # NRPE Daemon-u işə salırıq.
```

```
/usr/local/libexec/nagios/check_nrpe2 -H localhost # Yoxlanış aşağıdakı  
nəticəni verir
```

```
NRPE v2.14
```

```
/usr/local/libexec/nagios/check_nrpe2 -H localhost check_swap # Eynilə Swap  
yoxlanılır FreeBSD-də.
```

```
NRPE v2.14
```

```
/usr/local/libexec/nagios/check_mem -w 85 -c 90 # RAM-ı yoxlayırıq. Nəticə  
aşağıdakı kimidir.
```

```
Memory OK. 22% used.
```

Sonra isə Nagios serverdə yeni Clientin əlavə edilməsi prosedurunu yerinə yetiririk.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat siyahısı

1. <https://en.wikipedia.org/>
2. <http://opnssl.org/>
3. <http://freeradius.org/>
4. <http://www.xwiki.org/>
5. <http://www.redmine.org/>
6. <https://www.owncloud.org/>
7. <https://pyd.io/>
8. <http://www.dolibarr.org/>
9. <https://www.odoo.com/>
10. <https://www.google.com/>
11. <http://www.squid-cache.org/>
12. <https://openvpn.net/>
13. <http://www.postfix.org/>
14. <https://www.centos.org/>
15. <https://www.centos.org/>
16. <http://www.apache.org/>
17. <http://nginx.org/ru/>
18. <http://www.ubuntu.com/>
19. <http://www.oracle.com/index.html>
20. <https://github.com/>
21. <https://www.mercurial-scm.org/>
22. <http://bigbluebutton.org/>
23. <http://openmeetings.apache.org/>
24. <http://www.asterisk.org/>
25. <https://freeswitch.org/>
26. <http://www.tacacs.net/>
27. <https://www.snort.org/>
28. <https://www.ffmpeg.org/>
29. <http://www.cacti.net/>
30. <https://www.nagios.com/>